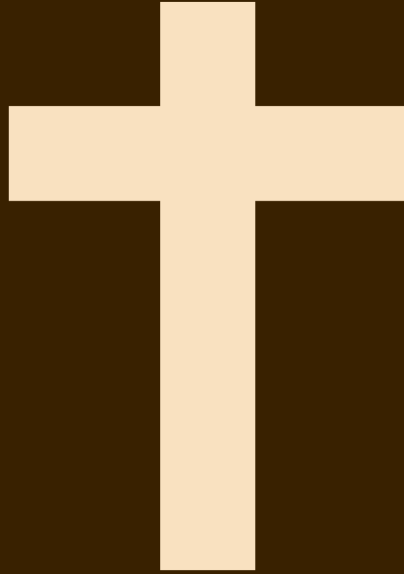

Vikerëh Vikasëk Wën
gë Wapëgwala

Wamey: Vikerëh Vikasëk Wën gë Wapëgwala (New Testament+

Vikerëh Vikasëk Wën gë Wapëgwala
Wamey: Vikerëh Vikasëk Wën gë Wapëgwala (New Testament+)

copyright © 2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Wamey)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-12-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
f961026b-f72f-5bd7-9f75-efa7f932577e

Contents

Wapëgwala	1
Matiye	68
Marëk	117
Lik	148
San	199
Vantiyehn Vëfayik	236
Rom	284
1 Korent	305
2 Korent	325
Galasi	338
Efes	346
Filip	353
Kolos	358
1 Tesalonik	363
2 Tesalonik	368
1 Timote	371
2 Timote	377
Tit	382
Filemon	385
vë-ebëre	387
Sak	403
1 Piyer	409
2 Piyer	416
1 San	420
2 San	426
2 San	427
Yud	428
Kayëte Wapuyala ña	430

Wapëgwala Wade yehëhna hnë inji kayëte

Namu vële hwëtahnëka Këris va lehnëkëfu Moÿis herëk inji kayëte. Mpëd yëbëlan bëhn wuli wakeme wahnah gë wafëhw wahnah g'imbëd gë ryaw̃ gë bëhn wuli gë wakeme wanah g'imbëd g'iryaw̃ (1446 gë 1406) ani gë naganëhnënde Këris ÿa hnë wati bëhn wafëhw wahnah (40) hna nte nkeho wula hna gë bulunda Isërayel ÿa. Cape ndënkwëryënkwa kayëte Wapëgwala ña Mesopotami hna ntiyak do cape kigëna ña Esipët hna.

Kayëte ña nësëd soñe wapëgwala fop viÿë vi: idi d'uniÿa ÿi, idi ahnë, do ankeya fagant ahnë gë Wën. Kayite Wapëgwala ña gaband ile nkentik uÿeh ÿa d'uniÿa li do tufahnëd ile ntidëhëni vahnë ÿa hnë bëmënkël ntëw lëw hni hna do gë Wënu ña.

Paß g'uwám vacërakëlo va (Adam, Nowe, Abëraham, Isak, Sakob, Yosef) do ile ntehnëk Wën ntinëhnëdëhëhni ÿa, pëhwëtaninëkëfu karanjin fop kayëte wanës Wënu ña njëtahnin gante ntid ile ntehnëko ÿa, njonëhnihi ipëh ña fop vile ñahanëk va.

Wasapitër warar waryënkwëryënkwa ÿa nësëd soñe viwëntëlah wale ye hnë wasapitër warar Wapuyala hna. Awa, wanës Wënu ña pëgwëhnahnëd do patahnëd g'uhnës urac fo.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: Wënu ña, Abëraham, Sakob, Yosef, Kanan, bulunda, wusaw̃, rëm/ajë, nkal.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Wapëgwa hna 1-11

Abëraham 12-25

Sakob 25-36

Yosef 37-50

Wapëgwa hna wasapitër 1-11

Gante ntiko fop Wënu ña

¹ Ante pëgwëko Wën ntind viÿë ña, ambin ña g'inkal inja ntiko ten.

² Hara d'uniÿa ÿi ki fo nkeyarëko do ñoñ gelohna hnam. Hn'ile nkeho wënka watëwah hna umëhwëry cankañ yeho do iyir Wënu ña, le yeho had sël, cëpëko wënka watac. ³ Awa Wënu ña më ntehnëk: «Arabi humpen ha nke!» Do humpen ha nkelehn. ⁴ Wënu ña njëkëko do nëñëkawo gë hutac; më pitëndëlehnëk humpen ha g'umëhwëry uña. ⁵ Wënu ña më macëk humpen ha «fac» do mëhwëry uña «umëd». Nkeho umëd, tac gë fac; fac ryënkwëryënkwa ÿa yeho.

⁶ Wënu ña më mbok ntehnëk: «Arabi igwac nke fagant wënka hna, pitëlahn wënka ña.» ⁷ Do koyëna nkeho. Wënu ña koyëna ntiko igwac nte fitëndëlehnëk wënka wabë gëd ña gë wabë g'ambin ña. ⁸ Wënu ña më macëk igwac tac «ambin». Nkelehn umëd, tac gë fac; fac higëna ÿa yeho.

⁹ Wënu ña më mbok ntehnëk kat: «Arabi wënka wante sëpëk ambin ñi mbarëpël sëñ ryampo fo nkehahn nkal inja!» Do koyëna nkeho. ¹⁰ Wënu ña më macëk hn'ile nkok gena wënka hna «nkal» do wënka wante varëpëlëk ña «wov». Njëkëko do nëñëkawo gë rac. ¹¹ Do Wënu ña më ntehnëk: «Arabi hnë nkal hna pëhn ile hwëhnañ yaryef, vile lëwëd uhnëda lëwu do gë vatëh vante lëwëd wadëwel wadëwu ña dënk!» Do koyëna nkeho.

12 Nkal inja pëhnëndanëko fop sifa vile hwëhna yaryef va le-wo-le sifa uhnëda lëwü wä ntëwëko do gë vatëh vante lëwëd wadëwel wadëwu ña dënk. Wënu ña njëkëko do nënjëkawo gë rac. 13 Nkeho umëd, tac gë fac; fac rarëna ña yeho.

14 Wënu ña më mbok ntehnëk kat: «Arabi ambin hna nke wahumpen pitëndëlehnahni fac ña gë umëhwëry uña; do nkehahn wëdahëse vambënt va, gë wafac wä do gë wabëhn ña. 15 Arabi nke ambin hna wahumpen pëtënahni nkal inja!» Do koyëna nkeho. 16 Wënu ña ntiko wahumpen wahi wasankaf: hunte ñako nañ ha, ulav wä yeho, soñe fac ña, do hunte vako ha, lepera wä yeho, soñe mëd uña. Ntiko fëna wahol wä. 17 Wënu ña g'ambin kwëtëko soñe pëtënënd nkal inja, 18 soñe fac ña g'umëd uña do pitëndëlehn humpen ha gë umëhwëry uña. Wënu ña njëkëko do nënjëkawo gë rac. 19 Nkeho umëd, tac gë fac; fac hnahëna ña yeho.

20 Wënu ña më mbok ntehnëk kat: «Arabi sifa viyë fop pëbëni wov hna, do wusëry wä nkwayëndëni g'ambin, cëpëni nkal inja!» 21 Wënu ña ntikëhniwo wulaw wësankaf wavë wov do gë fop sifa vile fëbëk do yasëlehnëd hnë wënka hna. Ntikëhniwo fëna sifa wusëry wä fop. Wënu ña njëkëko do nënjëkawo gë rac. 22 Wënu ña më ndëwakëhni ntehnëhni: «Arabi fop vile ye wënka vi nagëlëni, njabëni, pëbëni wov hna do arabi wusëry wä fëna njabëni nkal li.» 23 Nkeho umëd, tac gë fac; fac vëryëna ña yeho.

24 Wënu ña më mbok ntehnëk kat: «Arabi nkeni nkal li wasifa wä fop: wusaw, gë wulaw do gë fop vihawary vile yasëd nkal li! Do koyëna nkeho.» 25 Koyëna ntikëhniwo Wënu ña wasifa wulaw gë wusaw, gë wulaw wuhnëmpëlah wä do gë fop vihawary vile yasëd nkal li. Wënu ña njëkëko do nënjëkawo gë rac. 26 Tac Wënu ña më mbok ntehnëk rëkwa ña: «Dinëfuni vahnë mëntëlin gë fuhnë, mëntëlin dus! Kwëhnënihëhni wuwis wavë wov wï, gë wusëry wavë g'ambin wï, do gë wusaw gë wulaw do gë fop vihawary vile yasëd nkal li.»

27 Awa Wënu ña ntikëhni vahnë va mëntëlin g'umë dënk; ntikëhni asan g'asëval.

28 Tac më ndëwakëhni ntehnëhni: «Nagëlëryin, yabëryin, pëbëryin nkal li, nawëryin nkal li; kwëhnëryinëhni wuwis wavë wov wï, gë wusëry wavë g'ambin wï do gë fop vile yasëd nkal li.» 29 Ntehnëkëhniwo fëna: «Njëdamu arokëndu wanëda wante lëwëd nkal ñi fop do gë vatëh vante lëwëd vi fop. 30 Wulaw wï fop vëhni njëdabuhëhni tokëndëni dël inja gë wusaw wavë nkal wï fop, gë wusëry wï fop, do gë fop vihawary vile yasëd nkal li.» Do koyëna nkeho. 31 Wënu ña njëkëko fop ile ntiko ña do nënjëkawo dus gë rac. Nkeho umëd, tac gë fac; fac hwëhn mbëd gë ryaw ña yeho.

2

1 Koyëna puhnako Wënu ña idi ambin ña gë duniya ñi do gë fop ile yehëhna hnam ña. 2 Ga tükëk hnë fac hwëhn mbëd gë wahi hna, kamahnëko doku lëwü ña puk do tiwako. Awa hnë fac hwëhn mbëd gë wahi hna tiwako. 3 Më ntik fac hwëhn mbëd gë wahi rac fac ryëwayik, do nti fac ile riwahnëde, kabi hnë fac rac tiwako hnë wadoku wante ntidëho hna fop. 4 Koyëna ntiko Wënu ña ambin ña gë duniya ñi.

Sarëdij vë Eden

Ante ntiko Ahwëhn a Wënu ɲa ambin ɲa gë duniŷa ŷi, ⁵ vatëh g'idël gelohna ten nkal li, do wanëda pëhnëlohna ten, kabi Ahwëhn a Wënu ɲa cañëtilohna ten rëv ŷa nkal li, do vahnë vëyelohna soɲe njamëni nkal inŷi. ⁶ Bare le ye had fampul sahnëdëho nkal hna do turëdëho nkal inŷa fop.

⁷ Ahwëhn a Wënu ɲa më nufëk nkal do ñahanëka asan*. Tac më cëlëka wasëhn hna sël paryi ŷa, uwám wã, do asan arac nkelehn ale yënëd. ⁸ Tac, Ahwëhn a Wënu ɲa më pëlëk sarëdij hnë Eden hna, gë cape pëhna lav ka, do kwëta hnam asan ale ñahanëko ŷa. ⁹ Më pëhnëndanëk sifa vatëh vankwamah njëki va fop do vante hnëɲëk toki. Më pëlëk fagant atëh nte yëdahnëd uwám ule wok pudina do g'atëh kawary nte yëtëndanëd ile yivëk g'ile wëk ŷa.

¹⁰ Sën wãtidëho hn'inkal Eden hna turënd sarëdij ŷa. Pëgw hnam, vunkaryëla vunah pitëlëko. ¹¹ Fandënkwerÿenkwa fa Pison maciko: fatac rënkëko inkal Havila hna. Hn'inkal tac nkeho sanu ŷa, ¹² do sanu rac përenako dŷus. Nkeho vatëh vante lifë d'atikola do fëna nkeho itaka nte yabëka nafa ŷa. ¹³ Fakigëna fa Gihon maciko: inkal Kuc† ɲa fop tënkëko. ¹⁴ Fatarëna fa Saw maciko: fatac yaryëdëho gë cape pëhna lav g'ankol Asur ka. Do fanahëna fa Efërat maciko.

¹⁵ Awa Ahwëhn a Wënu ɲa më nufëka asan a, kwëta sarëdij Eden hna soɲe njamënd do njëkand. ¹⁶ Më ntehnëka aki: «Kodu arok vatëh vambë sarëdij vi fop. ¹⁷ Bare antë arok atëh ante yëtahnëde ile yivëk g'ile wëk ŷa, kabi hale tokëdu, cëmëdu.»

¹⁸ Tac më ntehnëk: «Caɲëna asan a nke umë fo. Ndemadëfuha linëhnëwã ale caɲëdëni.» ¹⁹ Inkal inŷa ñahanëko fop Ahwëhn a Wënu ɲa sifa wulaw wuyabah do gë wusëry wã, tac njiryeryëhni asan hna soɲe njëk arac bi hak macëdëhëhni. Intaw-wo wãc le macëdëhawo asan a yed ulëwu wã. ²⁰ Arac më macëkëhni uwãc fop wusaw wã, gë wusëry wã do gë wulaw wã. Bare asan a nuŷalawohna arëfëlënta ale saɲëdëha umë dënk. ²¹ Awa Ahwëhn a Wënu ɲa më ndakëndanëka asan a wakwëd watëwãh. Më ntihëtëka uyiy ryampo do mbokarya ndil ɲa gante nkehawo ka. ²² Uyiy rac, Ahwëhn a Wënu ɲa ntik asëval do njinenëhna asan a. ²³ Arac ga nuka asëval a më ntehnëk:

«Aɲa nkaw, wëliho ale ye yëc wayëc mën a,
mbahn imbahn mën a!
“Asëval” macëde,
kabi asan hna nufik.»

²⁴ Soɲe umë ye, asan a tavëdëhëhni vëhni rëmu gë hnëmu nkeni g'asëvalu fo, do vëhni vëhi tak aryampo fo nkedëni.

²⁵ Asan a g'asëvalu wëtata fo nkeniho vëhni vëhi tak, bare cëfëhnëlälähniwohna.

3

Ida sarëdij vë Eden hna

¹ Awa, hnë fop wulaw wule ntiko Ahwëhn a Wënu ɲa, lën ŷa yeho ale ŷak ritëka. Tëyëkawo asëval a: «Paryi bi ntehnëk Wënu ɲa: “Antë aroku vatëh vambë sarëdij vi fop!”»

² Asëval a më ntëkwaka: «Hali, kodëfun rokëfu. ³ Bare soɲe atëh nte ye fagant sarëdij ɲi, Wënu ɲa më lehnëk: “Antë aroku do antë aŷaku; ge gena më cëmëdun!”»

* **2:7** 2.7 Adam fëhnëtanëk nkal do fëna asan. † **2:13** 2.13 Kuc vankol vaki wãciko koyena: ndampo ɲa Ecopi hna nke, kigëna ɲa Mesopotami (Irak) hna.

⁴ Awa lën ÿa më ntehnëka asëval a: «Muk! Cëmëdïluhna! ⁵ Wënu ña nësëk umë kabi njëtëk, hale tokëdun, vinkër hun va ñesëd do nkedun had Umë dënk: njëtëdun ile yivëk g'ile wëk.»

⁶ Asëval a kamahnëko atëh ña nkwamëk njëki do tēfëka nëñ toki. Ñadëho tok nuÿahna uyët. Awa më kwëcëk do tok. Më njëdaka fëna asanu do umë fëna më tokëk. ⁷ Tañ pidëtalehnëhni vinkër va, do kamahnëlehnëni wëtata fo nkeni. Më mbahnëni yaryef atëh nte wacik anuÿ ña do palani.

⁸ Awa g'anëka ga, më nkwëryëniha Ahwëhn a Wënu ña, sarëdïñ hna njasëlehnëdëho. Asan a g'asëvalu umë coŵani hnë vatëh vamb sarëdïñ hna soñe antë nuhni Ahwëhn a Wënu ña. ⁹ Ahwëhn a Wënu ña më macëka asan a, tëya: «Ne nkeru?»

¹⁰ Më ntëkwak: «Nkwëryakëmi, më ntakëko kabi wëtata fo yëbu. Awa më soŵabu.»

¹¹ Ahwëhn a Wënu ña më tëyëka: «Mo fëyaki wëtata fo yeru? Tokëru bi atëh nte vañëhnëmino ña?»

¹² Asan a më ntëkwak: «Asëval, ale yëdaruhoŵa yefu ÿa, umë yëdako atëh tac, do tokëbu.»

¹³ Awa Ahwëhn a Wënu ña më ntehnëka asëval a: «Soñe ye liru iÿin?»

Më ntëkwak: «Lën ÿa tokako, do tokëbu atëh ña.»

¹⁴ Awa Ahwëhn a Wënu ña më ntehnëka lën ÿa:

«Kabi ntiru iÿin, arabi nkeÿi wëh.

Hnë wusaŵ gë wulaŵ wule ntik Wën hna fop,

wëjë g'idonk hu ñi rëkëdu ayasënd

do ahohnënd ivëd

hnë wafac hu hna fop.

¹⁵ Ntidëfu takëla yëbëlan hun wëjë g'asëval a,

yëbëlan vële nagëd va do gë vële hnagëdu va.

Vële nagëd asëval a nihëdënihi nkaf ñi,

do wëjë itak ñi ÿarëdühëhni.»

¹⁶ Tac Ahwëhn a Wënu ña më ntehnëka asëval a:

«Ntidëfu horot sankaf hnë waryonk hnag hu hna,

rëkëdu ahorotënd ahnagahnëndëhni vutah hu va.

Iña hu ña hnë asan hu hna nked,

bare umë hwëhnëdëhi.»

¹⁷ Awa tac Ahwëhn a Wënu ña më ntehnëka asan a: «Maŵëru wanës asëval hu ña do tokëru atëh nte vañëhnëmino ña.

«Soñe ile lëntëru ÿi,

arabi nkal iñi me.

Rëkëdu ahorotënd dus

ahnuÿahnënd ile rokëdu ÿa

hnë wafac hu hna fop;

¹⁸ inkal iña pëhnëndanëd

wadëmpëhn do idël meh.

Do tēfëka arok

ile fëhnëd wëhaÿ hna;

¹⁹ gë ñacëñac hu ña rëkëdu ahnuÿand ile rokëdu ÿa,

hafo avoka g'inkal

nte hnufiko aÿahani ña.

Kabi inkal yeru,

do g'inkal mbokadu.»

²⁰ Asan a Adam maciko do umë Ev macëkawo asëvalu. Umë fëhnëtanëd «Uwám» kabi umë ye hnëm vahnë ýa fop. ²¹ Ahwëhn a Wënu ña më ntinëhnëkëhni asan a g'asëvalu viýi wayand do cudahni.

²² Tac më ntehnëk: «Awa ahn'a had Fuhnë nke: njëtëk ile yivëk g'ile wëk. Tame, tëfëka memaýehni antë tükën atëh ante yëdahnëd uwám usër wã; age tokëk, cëmëdina muk.» ²³ Awa Ahwëhn a Wënu ña më ntakëhni sarëdij vë Eden hna, soñe njini njamëndëni nkal nte nufiniho do ntiyini ña. ²⁴ Ga ntaka ahn'a sarëdij vë Eden hna, Ahwëhn a Wënu ña më kwëtëkëhni gë pëhna lav haryënk w sarëdij hna wamëleka wade ye vëyëka, (waseruben maciniho). Gë sëlame hwëdëh ile wërënadëho vacape va fop, wamëleka ña ankaŵ ante yihahnëde g'atëh ante yëdahnëd uwám usër wã njëkadëniho.

4

Kaýe gë Abel

¹ Adam ndakëniho gë Ev, asëvalu; ndonkëko do naga facan fante waciko Kaýe*. Awa Ev më ntehnëk: «G'idema Ahwëhn a Wënu ña nagëbuha facan.» ² Mboko naga fëna Abel, aheryu Kaýe. Abel ahery wusaw yeho; Kaýe, umë, ayam yeho. ³ Awa, Kaýe ga mbarëpëk roka le njamëko ýa, njoko viryampo hnë virac, cënahna Ahwëhn a Wënu ña sadëha. ⁴ Abel, fëna, njonëhnëkawo vupe vunte ryënk wiko nagini hnë ntega ntëwu hna, vunte ýak hniryëk va, cënahnkawo Ahwëhn a Wënu ña. Ahwëhn a Wënu ña kacakawo g'uhnatah Abel gë sadëha lëwu ýa, ⁵ bare ñwëýëkawo Kaýe gë sadëha lëwu per. Soñe rac Kaýe ntavëkawo dus; ñañëneko yëka ýa. ⁶ Ahwëhn a Wënu ña më ntehnëka: «Soñe ye ntavëki aki, do ýañëneru yëka ýi aki? ⁷ Ge ntiru gante tëfëka ka, ñwëýëdelihna; ge gena umë, wameh ña nke had intaw ñañah vofëhnëki rënka hu hna. Ñad mëki, bare yaŵëry alëba umë.» ⁸ Bare Kaýe më ntehnëka aheryu: «Cahnëfu.» Ga tükëni kaý hna më ntojanëka aheryu do ndawã.

⁹ Awa Ahwëhn a Wënu ña më tëyëka Kaýe: «Ne nkeha ahery hu Abel?» Më ntëkwak: «Yëtëla. Ami bi yëkadëha ahery mën a?»

¹⁰ Ahwëhn a Wënu ña më mbok ntehnëka: «Soñe ye liru iýin? Nkwëryëdëfu wasat ahery hu wã nkal hna had ahnë ryekad; igwëcag tëyëd. ¹¹ Tame arabi nkeýi wëh, ntayiru hn'inkal nte sek wasat ahery hu ale ryawëru ýa. ¹² Soñe umë ye, rëkëdu ayamënd dus, bare inkal ña bokëdina njëdayi vetak lëwu wã. Awërëtalehn fo yedfu nkal li had ale layik.»

¹³ Kaýe më ntehnëka Ahwëhn a Wënu ña: «Piniñ mën ña ntënëk dëcët.

¹⁴ Ntađuho dol hn'inkal përen hna, cowantadëfu ñawët hu; Awërëtalehn fo yedëfu nkal li had ale layik. Ale-wo-le hnuðëho ýa kod ndawo.»

¹⁵ Bare Ahwëhn a Wënu ña më ntëkwaka: «Hali, kabi ge ahnë ndawëki, nkwëcanëhnëderu wahwënta mbëd gë wahi (7).» Awa Ahwëhn a Wënu ña më ntika Kaýe dahëse soñe antë ndawëniha vële hnuðëha va.

¹⁶ Awa koyëna ñawëtakawo Kaýe Ahwëhn a Wënu ña ñi ntëd hn'inkal Nod hna, gë cape pëhna lav Eden ka.

Tere Kaýe

¹⁷ Ga ñëlëk, Kaýe nagënihawo g'asëvalu facan fante waciko Enok. Kaýe pëgwëko mbëryënd inaw do më macëk naŵ tac uŵac aju wã, Enok.

¹⁸ Enok yeho rëm Irad ýa, Irad yeho rëm Mehuyayel ýa, Mehuyayel yeho

* 4:1 4.1 Kaýe fëhnëtanëk «Inuýa» gë Wa-ebëre ña.

rëm Metusayel ÿa, Metusayel yeho rëm Lemëk ÿa. ¹⁹ Lemëk vësëval vëhi ñëlëko: aryënkwëryënkwa a Ada maciko do ahigëna ÿa Sila. ²⁰ Ada Yabal nagëko, rëm vële lëdfëko hnë wasank do hwëdfëdfëhëhniwo wusañ wã. ²¹ Yabal kwëhna kawo fakery, Yubal maciko, umë yeho rëm fop vërëmp va do gë vësël vëtakëralu va. ²² Sila, umë fëna, nagëkawo facan fante waciko Tubal-Kaÿe. Umë ryëhwarëdfëho sifa viÿë viryokuña va fop, waryëhwëra wavëntah gë wëyah wã. Tac, Sila mboko naga facëval, ahery Tubal-Kaÿe. Nama maciko.

²³ Lemëk më lehnëkëhniwo vësëvalu:

«Ada gë Sila, nëparyino,
vësëval mën, nëparyino dus:
nda wëdfëfuha asan ge ndafëko,
nda wëdfëfuha fatah ge cërehnëko.

²⁴ Age wahwënta mbëdf gë wahi
nkwëcanëhnik Kaÿe,
wafëhw mbëdf gë wahi g'imbëdf gë vëhi (77)
wëcanëhnëdfëbu ami.»

Set hafo Enos

²⁵ Adam ndakëniho g'asëvalu do mboko nagëniha facan. Ev, Set† macëkawo, kabi ntehnëdfëho: «Wënu ña mbok njëdfowã facan fakawary nëmpëtëhna hno wã Abel, nte ndawëk Kaÿe ñi.»

²⁶ Set umë fëna nagëhnikawo facan; Enos‡ macëkawo. Hnë yamani rac pëgwëniho vahnë va cëmbëndëniha Ahwëhn a Wënu ña macatëndëniha Ahwëhn.

5

Pëgw Adam hafo Nowe

¹ Wëlin itëfëta soje vutah Adam. Hnë fac le ntikëhniwo Wën vahnë hna, ntikëhniwo mëntëlëni g'umë. ² Ntikëhniwo asan g'asëval, ndëwakëhniwo do macëhni u wac «vahnë». ³ Ante nuÿako Adam wabëhn keme gë wafëhw warar (130) ña, mboko naga facan fante mëntëlëniho dus. Set macëkawo. ⁴ Tac Adam mboko nuÿa kat wabëhn wakeme mbëdf gë watar (800). Nagëhnikëhniwo vucan vukawary gë vucëval. ⁵ Ga nuÿak fop ka ÿa wabëhn wakeme mbëdf gë wahnah gë wafëhw warar (930), cëmëko.

⁶ Ante nuÿako Set wabëhn keme g'imbëdf (105) ña, nagëhnikawo facan fante waciko Enos. ⁷ Tac Set mboko nuÿa wabëhn wakeme mbëdf gë watar g'imbëdf gë waki (807). Nagëhnikëhniwo vucan vukawary gë vucëval. ⁸ Ga nuÿak fop ka ÿa wabëhn wakeme mbëdf gë wahnah g'ipëhw gë waki (912), cëmëko.

⁹ Ante nuÿako Enos wabëhn wafëhw mbëdf gë wahnah ña (90), nagëhnikawo facan fante waciko Kenan. ¹⁰ Tac Enos mboko nuÿa wabëhn wakeme mbëdf gë watar g'ipëhw g'imbëdf (815). Nagëhnikëhniwo vucan vukawary gë vucëval. ¹¹ Ga nuÿak fop ka ÿa wabëhn wakeme mbëdf gë wahnah g'imbëdf (905), cëmëko.

¹² Ante nuÿako Kenan wabëhn wafëhw mbëdf gë wahi ña (70), nagëhnikawo facan fante waciko Malalel. ¹³ Tac Kenan mboko nuÿa wabëhn wakeme mbëdf gë watar gë wafëhw wahnah (840). Nagëhnikëhniwo vucan vukawary gë vucëval. ¹⁴ Ga nuÿak fop ka ÿa wabëhn wakeme mbëdf gë wahnah g'ipëhw (910), cëmëko.

† 4:25 4.25 Set mëntëlëk g'uhnës ile fëhnëtanëk «iyëdfahn» gë Wa-ebëre ña. ‡ 4:26 4.26 Enos fëhnëtanëk asan ma vahnë.

¹⁵ Ante nuŷako Malalel wabëhn wafëhw mbëd gë ryaŵ g'imbëd ŋa (65), nagëhnikawo facan fante ŵaciko Yerëd. ¹⁶ Tac Malalel mboko nuŷa wabëhn wakeme mbëd gë watar gë wafëhw warar (830). Nagëhnikëhniwo vucan vukaŵary gë vucëval. ¹⁷ Ga nuŷak fop ka ŷa wabëhn wakeme mbëd gë watar gë wafëhw imbëd gë wahnah g'imbëd (895), cëmëko.

¹⁸ Ante nuŷako Yerëd wabëhn keme gë wafëhw mbëd gë ryaŵ gë waki ŋa (162), nagëhnikawo facan fante ŵaciko Enok. ¹⁹ Tac Yerëd mboko nuŷa wabëhn wakeme mbëd gë watar (800). Nagëhnikëhniwo vucan vukaŵary gë vucëval. ²⁰ Ga nuŷak fop ka ŷa wabëhn wakeme mbëd gë wahnah gë wafëhw mbëd gë ryaŵ gë waki (962), cëmëko.

²¹ Ante nuŷako Enok wabëhn wafëhw mbëd gë ryaŵ g'imbëd ŋa (65), nagëhnikawo facan fante ŵaciko Matusalem. ²² Tac Enok mboko nuŷa wabëhn wakeme watar (300) do gë Wënu ŋa nkeniho. Nagëhnikëhniwo vucan vukaŵary gë vucëval. ²³ Wabëhn wakeme watar gë wafëhw imbëd gë ryaŵ g'imbëd (365) nuŷako fop ka ŷa cëmat. ²⁴ Enok gë Wënu ŋa nkeniho, tac nambiko, kabi Wënu ŋa nufëkawo njohna ðarël lëŵu.

²⁵ Ante nuŷako Matusalem wabëhn keme gë wafëhw mbëd gë warar g'imbëd gë waki ŋa (187), nagëhnikawo facan fante ŵaciko Lemëk. ²⁶ Tac Matusalem mboko nuŷa wabëhn wakeme mbëd gë waki gë wafëhw mbëd gë warar gë waki (782). Nagëhnikëhniwo vucan vukaŵary gë vucëval. ²⁷ Ga nuŷak fop ka ŷa wabëhn wakeme mbëd gë wahnah gë wafëhw mbëd gë ryaŵ g'imbëd gë wahnah (969), cëmëko.

²⁸ Ante nuŷako Lemëk wabëhn keme gë wafëhw mbëd gë warar gë waki ŋa (182), nagëhnikawo facan. ²⁹ Nowe* macëkawo kabi ntehnadëho: «Aŷi kamënaŷehnëdëhëfu hnë wadoku fu hna, gë horot ule ŷaden korotënden ŷa kabi Ahwëhn a Wënu ŋa menëk nkal iŋa.» ³⁰ Ga ndëcëk watac, Lemëk mboko nuŷa wabëhn wakeme mbëd gë wafëhw mbëd gë wahnah g'imbëd (595). Nagëhnikëhniwo vucan vukaŵary gë vucëval. ³¹ Ga nuŷak fop ka ŷa wabëhn wakeme mbëd gë waki gë wafëhw mbëd gë wahi g'imbëd gë waki (777), cëmëko.

³² Ante nuŷako Nowe wabëhn wakeme mbëd ŋa (500) tac nagëhnikëhniwo vucan vutar: Sem gë Sam do gë Yafet.

6

Vijë Wën gë vëryag vahnë

¹ Awa vahnë va pëgwëniho njabëndëni nkal li do kwëhnanihëhniwo vëryag. ² Vijë Wën* va nuniho vëryag vahnë va nkwamëni, më tëhnanihëhni nëlënihëhni. ³ Awa Ahwëhn a Wënu ŋa më ntehnak: «Sël ntaŵary le yëðabuhëhni vahnë ŷa godina kwëlëkwël hnë vëhni; nked fac le cëmanhnëdëni. Tëk pëgw iŷi wati, vëwodina ðuniŷa li ile lëbik wabëhn keme gë wafëhw wahi (120).» ⁴ Hnë wati rac, nkeniho vahnë vëyihnah, vëyaŵah do hnënk rac nkoço nkal li hafo mbiŷ. Vëyihnah vërac yeho vutah viju Wën va gë vëryag vahnë va; vësan paryi yeho, vësan vëyëtik.

⁵ Ahwëhn a Wënu ŋa kamahnëko wameh vahnë ŋa g'ahaŵary njabëdëho nkal li. Do hnë fac hna fop, nahan dëŵ hni ŋa, idi wameh fo yeho. ⁶ Ahwëhn a Wënu ŋa më curak soŋe ile ntikëhni vahnë hn'inkal ŷi, do ntaŵary dëŵu ŋa pëbëkawo yiŵëhnah ŵa. ⁷ Më ntehnëk: «Ntihëtëdëfuhëhni nkal li vahnë vële ŷahanëbu vi, vahnë vi, gë wulaŵ

* **5:29** 5.29 Nowe mëntëlëk g'uhnës Wa-ebëre ŋa ile fëhnëtanëk «bosëvosehn». * **6:2** 6.2 Vijë Wën: Yëtina ile pëhnëtanëk ŷa. Vahnë vëyaŵah nahadëni vahnë vëvë ambin va ye.

wi, gë wusaŵ wi, do gë wusëry wi per. Curadëfu d'us soŋe ile libuhëhni yi.»⁸ Bare Ahwëhn a Wënu ŋa nëŋëkawo gë Nowe.

Itëfëta soŋe Nowe

⁹⁻¹⁰ Wëli itëfëta soŋe Nowe ŋa: Nowe vucan vutar kwëhnako: Sem, gë Sam do gë Yafet. Asan asatah yeho gë vëyëntaŵ va. Mawëhnëdëhawo kwëlëkwël Wënu ŋa do gë Wënu ŋa nkeniho.

Wënu ŋa ñad'pehëta Nowe

¹¹ Awa Wënu ŋa nuko vahnë va përekaniho do wameh fo fëbëkëhniwo. ¹² Ante njëkëdëho Wënu ŋa ile ryëcëtaf d'uniya li ya, do nuko përekako d'ëcët kabi vahnë va fop ankaŵ wameh ŋa tëfëdëniho, ¹³ më ntehnëka Nowe: «Pëhnaŋu vëvehnëwëhni vahnë vi fop. Kabi soŋe lëw hni ya pëbahnëk wameh ŋa d'uniya li. Ha, ntihtëdëfuhëhni. ¹⁴ Diyary wëjë sisikulu gë wadëhwa wapëren. Bambery ntëpëtëlenđu vacery vajabah do wakoyel hnëvëđu pë ŋa gë bambery per antë tënkënd wënka ŋa. ¹⁵ Wëli gante ntidu ka: tëfëka nuya wametër keme gë wafëhw imbëd (150) yary ŋa, wametër wafëhw wahi g'imbëd (25) yank ŋa, do wametër pëhw g'imbëd (15) iyihŋ ŋa. ¹⁶ Cankëđu yaŋ, do tavëđu igwac yëbëlan ile sankantu ya gë wabëv sisikulu ŋa yëbëlan metër ryampo. Hn'ibëv d'ampo ntidu rënka ya. Bambery sisikulu hna wa-etas watar liđu. ¹⁷ Do ami, cañëtëryidëfu uŵac sankaf, soŋe mbëvehnëhni fop vile yënëd va. Fop vile ye nkal va mbëvëdëni. ¹⁸ Bare ntibu kwëtëla gë wëjë. Tënkëdun sisikulu hna, wëjë gë vijë hu, g'asëval hu do gë vësëval vijë hu va. ¹⁹ Ndënëd'uhëhni fëna san g'isëval sifa-wo-sifa hnë vile yënëd va, soŋe pehëntini gë wëjë. ²⁰ San g'isëval hnë sifa wulaŵ hna fop, gë wusëry wã do gë wusaŵ wã, do gë fop vihawary vile yasëd' njijëdëni yaŋ hu hna soŋe pehëntini. ²¹ Do wëjë, nufëry sifa ile rokëde ya fop, afehn a. Umë rëkëdun arokëndu wëjë gë vëhni.»

²² Nowe, gante ntehnëkawo Wën ka, fop ntiko.

7

Itënk sisikulu ŋa

¹ Awa Ahwëhn a Wënu ŋa më ntehnëka Nowe: «Tënkëryin sisikulu hna, wëjë gë vëvë tere hu va, kabi wëjë fo hnuŋu ye ale satëk hnë vahnë vëvë gaki vi. ² Nufëryihni wusaŵ gë wulaŵ wufacah wã, sifa-wo-sifa wusan mbëd gë wuhi (7) gë wësëval mbëd gë wuhi (7), do g'ican d'ampo g'icëval d'ampo hnë wule wok wafacëna hna. ³ Nufëryihni fëna wasifa wusëry mbëd gë wuhi, soŋe afëhëtahn hnënk lëw hni ya nkal li. ⁴ Ani gë wafac mbëd gë wahi, cañëtëryidëfu rëv ya hnë wafac wafëhw wahnah (40) gë vumëd wafëhw wahnah (40); koyëna ntihtëdëfu fop vile libuho va.»
⁵ Nowe ntiko fop ile ntehnëkawo Ahwëhn a Wënu ŋa.

Uŵac sankaf wã

⁶ Nowe wabëhn wakeme mbëd gë ryaŵ (600) kwëhnako ante tëkiko uŵac sankaf hn'inkal ŋa. ⁷ Tënkëniho sisikulu hna gë wuju gë vësëval hni soŋe pehëni wã wã. ⁸ Fop njiniho sisikulu Nowe hna: wule ye wufacah wã, gë wule wok wafacëna wã, gë wusëry wã do gë fop vihawary vile yasëd' nkal li, ⁹ wuhi wuhi, ican g'icëval; gante ntehnëkawo Wën Nowe nti ka. ¹⁰ Ga padëk wafac mbëd gë wahi wã, uŵac sankaf wã kohnëko nkal inji.

¹¹ Bëhn le nuyahneko Nowe wabëhn wakeme mbëd gë ryaŵ ŋa (600), hnë lepera higëna hna, hnë fac pëhw g'imbëd gë wahi hna (17), wahayalin

wale ntonahnidëho wënka ña fop pidëtako do wahatëh wale kovahnidëho wënka rëv ña pidëtako dus. ¹² Rëv ÿa kovadëho hnë wafac wafëhw wahnah (40) gë vumëd wafëhw wahnah (40).

¹³ Hnë fac rac dënk, Nowe tënkëniho sisikulu hna gë viju, Sem gë Sam gë Yafet, do gë vësëval hni per. ¹⁴ Tënkëntiniho fëna sifa wulaw gë wusaw wã fop, gë fop vihawãry vile yasëd nkal li, do gë sifa wusëry wã fop. ¹⁵ Njijëniho san g'isëval, hnë vile yënëd ntiko Wën va fop, tënkëntini gë Nowe sisikulu hna. ¹⁶ San g'isëval hnë sifa-wo tënkëntiniho, gante ntehnëkawo Wën Nowe ka. Tac Ahwëhn a Wënu ña më pidëk rënka ÿa hamëhni Nowe.

¹⁷ Uwac sankaf wã, hnë wafac wafëhw wahnah (40) nkwënadëho nkal hna. Hnë wati rac kayëndako wac wã, do matënd sisikulu ÿa kumb. ¹⁸ Wënka ña nkwënadëho g'ahawãry, do sisikulu ÿa yan wënka hna njidëho. ¹⁹ Wënka ña nkoko nkwënanand g'ahawãry, hafo kohn dënk fop wahuñ wale ÿako njihn wã. ²⁰ Wënka ña kohnëko wacëmët wahuñ wã ntëbi wametër mbëd gë waki (7). ²¹ Fop vile yënëdëho va cëmëniho: wusëry wã gë wulaw wã gë wusaw wã do gë fop vihawãry vile yasëd nkal li, do gë vahnë va fëna. ²² Fop vile yënëd nkal va cëmëniho. ²³ Ahwëhn a Wënu ña koyëna ntihëtëkëhniwo nkal li, fop vile yënëdëho va, pëgw vahnë va hafo wulaw wusankaf wã, hafo fop vihawãry vile yasëd nkal va, hafo wusëry wã. Ntihëtëkëhniwo nkal li. Nowe fo woko do gë vële nkeniho sisikulu hna.

²⁴ Uwac rac, wafac keme gë wafëhw imbëd (150) ntiko nkal hna ani gë pëgwahnënd guh inja.

8

¹ Mama mbiÿahnëko wac rac nkal li Wënu ña dënkwëlawohna Nowe gë fop wusaw gë wulaw wule nkeniho hnë sisikulu wã. Më cañëtik sël nkal li, do wënka ña pëgwëlehn nkuhënd. ² Wahayalin wënka ña gë wahatëh wale cahnahnidëho wënka rëv ña ndëpalehn. Rëv ÿa ndëmëlehn. ³ Toye toye nkuhëdëho wënka ña hnë wafac keme gë wafëhw imbëd (150) hafo ⁴ hnë fac hwëhn pëhw g'imbëd gë wahi (17), hnë lepera hwëhn imbëd gë waki hna (7), tac teryako sisikulu ÿa wahuñ wavë resiÿo Ararat hna. ⁵ Wënka ña nkoko nkuhënd hafo lepera hwëhn pëhw hna (10). Hnë fac ryënkwëryënk w lepera rac hna, nuyiko ga cahnëk wacëmët wahuñ wã.

⁶ Ga ndëcëk wafac wafëhw wahnah (40), Nowe umë pidëtëk fenetër le ntiko sisikulu hna, ⁷ do cana hëwãr g'ipër; rac më njid mbokajënd: wënka ña napëdëho nkuh nkal hna nkolehnëh hnam. ⁸ Tac Nowe më canëka fah, soñe njëkahn bi nkuhëk wënka ña nkal hna. ⁹ Bare fah ÿa nuÿalohna hn'ile ñëwëd, kabi uwac wã guhëlohna ten; awa më mbokak gë sisikulu. Nowe më njelëk vák ÿa, pëlahna do mbokarya ndëna. ¹⁰ Më napëk wafac mbëd gë wahi (7) tac mbok cana kat fah ÿa. ¹¹ Fah ÿa më mbokajëk g'anëka ga; faryef oliviye fasëkah nkañajëko. Awa Nowe njëtëko wënka ña ñaÿëtak nkal hna. ¹² Më mbok napëk kat wafac mbëd gë wahi (7) do mbok cana fah ÿa, bare bokëlohna mbokaj.

¹³ Nowe nuÿako tac wabëhn wakeme mbëd gë ryañ gë ryampo (601). Hnë fac ryënkwëryënk w lepera ryënkwëryënk w bëhn rac hna, wënka ña nkuhëko. Nowe ntihëtëko ile cankahnëko sisikulu ÿa, njëkëko g'ipër do nuko nkal inja cëtëko. ¹⁴ Hnë fac hwëhn wafëhw wahi g'imbëd gë wahi (27) lepera higëna hna, nkal inja fop kankëko.

¹⁵ Awa Wënu ña më ntehnëka Nowe: ¹⁶ «Cahnëryin sisikulu hna gë vijë hu gë vësëval hun vi. ¹⁷ Canëryihni fëna wulaŵ gë wusaŵ wule yerun wï fop: wusëry wï fop, gë wulaŵ do gë wusaŵ wusankaf wï do gë vutoy vi, do gë fop vile yasëd nkal vi, soŋe nagëlëni, njabëni, do pëbëni nkal li.» ¹⁸ Awa Nowe më cahnëni gë viju, do gë vësëval hni. ¹⁹ Tac cahnëni fëna sifa-wo-sifa, wulaŵ gë wusaŵ wïa fop, gë wusëry wïa fop do gë fop vihawary vile yasëd nkal va.

²⁰ Tac Nowe më ntik hn'ile cënađe sadëha soŋe Ahwëhn a Wënu ña, më nufëkëhni ryampo hnë sifa wulaŵ gë wusaŵ wufacah hna fop gë wusëry wufacah wïa fop, do pëdëhni hnë hwëdëh ntinëhna Ahwëhn a Wënu ña sadëha gë wulaŵ wurac. ²¹ Ahwëhn a Wënu ña tehëkawo rehërya hnëŋah sadëha rac do më ntehnak: «Tame bokëda fërëkanu nkal inji soŋe vahnë va, mama nahadëni wameh fo kobëri hn'utah ntëŵ hni hna; bokëda ryawëwëhni muk fop vile yënëd va, gante ntibu takan ki.

²² «Gante-wo mbiyëk nkal inji,
tëkëde nadënde, do mbarëpënde,
tëkëd njond huji ha, do njakënd,
nkeď sama do aŋank,
nkeď fac, do nkeď umëd.
Koyëna nkeď kwëlëkwël.»

9

Akwëtëla gë Nowe

¹ Wënu ña ndëwanëkawo Nowe gë viju ntehnëhni: «Arabi ahnagëlu, ayabu, afëbu nkal li. ² Tëk pëgw gaki, wulaŵ gë wusaŵ wavë nkal wï fop, gë wusëry wï, gë fop vihawary vile yasëd nkal vi, do gë wuwis wï fop rëkëd ntakëndëhni d'us gë wuhnë; njëdamuni ahwëhnuni. ³ Fop vile yënëd va kođun arokuni; gante njëdamuno wanëda gë vatëh ki, njëdamuni tame vëyin fop. ⁴ Bare antë aroku faŋar fale worryaryëk wasat kabi uwám wïa wasat hna nke. ⁵ Awa tëyëdëfu uwám soŋe sat ŷa: age ahnë ndawëka ahaŵary piniñëdëfuha; age intawë ndawëka ahnë piniñëdëfuha fëna.

⁶ «Wënu ña gante nke umë dënk ka ntika ahn'a.
Soŋe umë ye age ahnë ryehëtëk sat aŷëntawu,
ahnë ryehëtëd sat lëwu ŷa fëna.

⁷ Wuhnë, nagëlëryin, yabëryin do pëbëryin nkal li.»

⁸ Wënu ña më mbok ntehnëkëhni vëhni Nowe gë viju: ⁹ «Tame ntidëfu kwëtëla gë wuhnë, gë vutah hun va do gë vërah hni va, ¹⁰ do gë fop vile yënëd yerun gë wuhnë va: wusëry, gë wusaŵ, gë wulaŵ, fop vile sahnëntik hnë sisikulu gë wuhnë va. ¹¹ Wëlin ile fëhnabu kwëtëlin ŷa: muk uŵac sankaf wïa ñoñ bokëdina ndawë nkal li; bokëdina nke uŵac sankaf soŋe mbëvehn fop le ye nkal li.» ¹² Do Wënu ña më nkwënëk: «Wëlin dahëse kwëtëla nte wok puđina; libu soŋe hun gë fop vile yënëd va: ¹³ car ulaŵ mën ña vëŋar hna kwëtëbu; umë yed dahëse le ryënkwëtehnëd akwëtëla mën nte libu soŋe duniŷa ŷi. ¹⁴ Nte-wo-nte mbarëpëdëfu vëŋar g'ambin do cahn car-ulaŵ ña, ¹⁵ awa ndënkwëtađëfu kwëtëla nte libu soŋe hun do gë fop vile yënëd nkal vi: bokëdina nke muk uŵac sankaf soŋe mbëvehn fop vile yënëd. ¹⁶ Ge car-laŵ ña ambin hna nke, nudëfu do ndënkwëtehnëdëho akwëtëla nte libu wok puđina soŋe ami gë fop vile yënëd nkal vi.» ¹⁷ Wënu ña më mbok ntehnëka Nowe: «Car-ulaŵ ña yed dahëse akwëtëla nte libu soŋe ami gë fop vile yënëd nkal vi.»

Viju Nowe

¹⁸ Viju Nowe vële sahnëko sisikulu va vëhni Sem gë Yafet do gë Sam yeho; Sam yeho rëm Kanan ÿa. ¹⁹ Hnë viju Nowe vërar vërac matini vahnë vële yabëk nkal vi fop.

²⁰ Nowe yeho ayam aryënkwëryënkwa ale fëlëko ikaÿ waresen ña. ²¹ Fac ryampo uñen resen ceko do ndëwëko, më cudëtak viÿi va fop usank hna. ²² Sam, rëm Kanan ÿa, më nuka rëmu wëtata fo do më cahnëk pëyahni vicëru. ²³ Awa Sem gë Yafet më nufëni cud cankaf, ndëcani vankus hna, tac karëcandëni tënkatëndëni usank hna do cankëniha rëm hni. Namaniho antë nuniha rëm hni wëtata fo. ²⁴ Ante ndëwëtako Nowe ña, njëtako ile ntik Sam arëkwa alëwu ÿa. ²⁵ Awa më ntehnëk:

«Arabi Kanan ndëwani wëh!

Arabi nke aramp

vicëru va!»

²⁶ Tac më nkwënëk:

«Cëmbik Ahwëhn a, Wënu Sem ña!

Arabi Kanan nke aramp Sem!

²⁷ Arabi Wënu ña njankën inkal Yafet ña,

do kacande g'untënah vëhni Sem hna,

do Kanan nke aramp alëwu!»

²⁸ Ga ndëcëk uÿac wë, Nowe wabëhn wakeme watar gë wafëhw imbëd (350) mboko nuÿa kat. ²⁹ Ga nuÿak fop ka ÿa wabëhn wakeme imbëd gë wahnah gë wafëhw imbëd (950) cëmëko.

10*Wabulunda wab nkal*

¹ Wëlin itëfëta soje vutah Nowe. Ga ndëcëk uÿac sankaf wë, viju Nowe, Sem gë Sam do gë Yafet, nagëhnhinëniwo vucan. Wëlin wamac wadëw hni ña:

² Wamac bulunda le hnagik hnë Yafet va: Gomer gë Magog gë Madayi gë Yavan gë Tubal gë Mesek do gë Tiras. ³ Wamac bulunda le hnagik hnë Gomer va: Asëkenas gë Rifat do gë Togarëma. ⁴ Wamac bulunda le hnagik hnë Yavan va: Elisa gë Tarësis gë vëvë Kit do gë vëvë Rodan. ⁵ Hnë vëhni matëniho vële sampëko ntëdëni hnë tëfary wov sankaf vë nkal dëw hni ña, gante nke vanësa ale-wo-le ka, gante nkeni hnënk hnë nkal dëw hni ka, vankol vantëw hni hna. Vëhni ye bulunda le hnagiko hnë Yafet va.

⁶ Wamac bulunda le hnagik hnë Sam va: Kuc gë Misërayim gë Put do gë Kanan.

⁷ Wamac bulunda le hnagik hnë Kuc va: Seba gë Havila gë Sabëta gë Ragëma do gë Sabëtëka. Wamac bulunda le hnagik hnë Ragëma va: Saba gë Dedan.

⁸ Kuc yeho fëna rëm Nëmërod nte yeho aryënkwëryënkwa hnë vële hwëhnako fanka nkal va. ⁹ Ahwëhn a Wënu ña njëdëkawo Nëmërod nke asary asankaf; soje më lehnande: «Aÿi, Ahwëhn a Wënu ña njëdëkawo nke asary asankaf had Nëmërod.» ¹⁰ Wahnaÿ waryënkwëryënkwa wavë nkal dëwu wë, Babel yeho gë Erëk gë Akad do gë Kalëne hnë nkal Sineyar. ¹¹ Nëmërod matëko hnë nkal tac nji Asiri hna, do mbëry Niniv gë Rehobot-Ir gë Kela ¹² do gë Resen yëbëlan Niniv gë naÿ cankaf Kela ña.

¹³ Misërayim yeho rëm sankaf vëvë Lud va gë vëvë Anem gë vëvë Lehab gë vëvë Nafëtu ¹⁴ gë vëvë Patëros gë vëvë Kasëlu gë hn'ile matini Waflisëte wã gë vëvë Kafëtor* va.

¹⁵ Kanan yeho rëm Sidon fandënkwerÿënkwa fantëwu fa gë Het ¹⁶ gë Wayebus wã gë Wa-amor wã gë Wagirëgas wã ¹⁷ gë Wahiv wã gë Wa-arëk wã gë Wasin wã ¹⁸ gë Wa-arëvad wã gë Wasëmar wã do gë Wahamat wã. Tac hnënk vëvë Kanan va campëniho, ¹⁹ do nkal dëw hni ña Sidon pëgwëko paß Gerar hafo Gasa do gë cape Sodom gë Gomor gë Adëma do gë cape Seboyim hafo Lesa. ²⁰ Vëhni ye bulunda le hnagiko hnë Sam va, fitëlëko gante nkeni hnënk do gë vanësa wadëw hni ka, hn'inkal dëw hni hna, vankol vantëw hni ña.

²¹ Sem fëna, acëru aryënkwerÿënkwa Yafet ÿa, nagëhnikëhniwo vucan. Umë yeho rëm sankaf Eber ÿa do gë fop vutah vërah vëlëwu va. ²² Wamac bulunda le hnagik hnë Sem va: Elam gë Asur gë Arëpakësad gë Lud do gë Aram. ²³ Wamac bulunda le hnagik hnë Aram va: Us gë Hul gë Getër do gë Mas. ²⁴ Arëpakësad yeho rëm Sela ÿa; Sela yeho rëm Eber ÿa. ²⁵ Eber vucan vuki nuÿako: fandënkwerÿënkwa fa Peleg maciko, «Pitël» pëhnëtanëd, kabi wati nte nkeho ña, bulunda vë nkal ÿi pitëlëko; aheryu Yokëtan maciko. ²⁶ Yokëtan yeho rëm Alëmodad ÿa gë Selef gë Hasarëmavet gë Yera gë ²⁷ Hadoram gë Usal gë Dikëla gë ²⁸ Obal gë Abimayel gë Saba ²⁹ gë Ofir gë Havila do gë Yobab; vëhni ye bulunda le hnagiko hnë Yokëtan hna. ³⁰ Yëbëlan Mesa gë Sëfar resiÿo hwëhn wahuñ hna ntëdëniho gë cape pëhna lav ka. ³¹ Vëhni ye bulunda le hnagiko hnë Sem hna vunte fitëlëko gante nkeni hnënk gë vanësa wadëw hni ka, hn'inkal dëw hni hna, vankol vantëw hni hna.

³² Vëhni ye bulunda le hnagiko hnë Nowe hna gante tëfëlëni hnagi ka inkal g'inkal. Hnë vëhni nagini fop wahnënk wale sampëk nkal wï ante ndëcëko uwac sankaf ña.

11

Acery yihnah Babel

¹ Hnë yamani rac, vahnë vëvë duniÿa vi fop uhnës uryampo fo nësëdëniho. ² Vahnë va njasëlendëniho gë cape pëhna lav, umë nuni lañ hn'inkal Sineyar hna do ntëdëlehnëni hnam.

³ Më ntehnëläni: «Dinëfu wasinkiri do nkulin!» Wasinkiri ña yeho wëraka wã do ile ye had gudëro yeho sima lëw hni ÿa. ⁴ Tac më mbok ntehnëläni: «Bëryanëfu inaw ña do gë cery yihnah nte ÿakëd ambin ñi! Koyëna nkefen vële yëtik d'us do ahnë kodina campehnëfu nkal li fop.»

⁵ Ahwëhn a Wënu ña më cëlik g'ambin soñe njëk inaw nte mbëryëdëni vahnë ña g'acery ña ⁶ do më ntehnëk: «Yëkëryin! Bulunda ryampo fo nkeni do uhnës uryampo fo nësëdëni! Ge aki pëgwëni ntindëni, tame ñoñ memaÿehnedilëhni hna ntini ile ñadëni ÿa. ⁷ Awa, mpaÿëmpaÿehnedëfun uhnës lëw hni wã soñe antë mbok nkwëryëlëni!»

⁸ Koyëna, Ahwëhn a Wënu ña më campehnëkëhni cañëtëhni duniÿa hna fop, do tavëniho ibëry naw ña. ⁹ Soñe rac macahnik inaw tac Babel*, kabi hnam mpaÿëmpaÿehnekë Ahwëhn a Wënu ña nësa vahnë vëvë duniÿa va fop, do hnam campehnëkëhniwo njini duniÿa hna fop.

Wamac vutah Sem

* **10:14** 10.14 Kafëtor: wac sër Tinti mbë wov Këret ÿa ye. * **11:9** 11.9 Babel mëntëlëk g'uhnës Wa-ebëre ña ile fëhnëtanëk «igwëjëb».

¹⁰ Wëlin gante naginiho vutah Sem va. Ante nuŷako wabëhn waki ga ndëcëko uŵac sankaf ŵa, hara Sem wabëhn keme (100) nuŷako, nagëhnikawo facan; Arëpakësad maciko. ¹¹ Tac, Sem mboko nuŷahni vutah vukaŵary, vucan gë vucëval, do ante nuŷako kat wabëhn wakeme mbëd̄ ŋa (500), cëmëko.

¹² Arëpakësad, ante nuŷako wabëhn wafëhw warar g'imbëd̄ ŋa (35), nagëhnikawo facan; Sela maciko. ¹³ Tac, Arëpakësad mboko nuŷahni vutah vukaŵary, vucan gë vucëval, do ante nuŷako kat wabëhn wakeme wanah gë watar ŋa (403), cëmëko.

¹⁴ Sela, ante nuŷako wabëhn wafëhw warar ŋa (30), nagëhnikawo facan; Eber maciko. ¹⁵ Tac, Sela mboko nuŷahni vutah vukaŵary, vucan gë vucëval, do ante nuŷako kat wabëhn wakeme wanah gë watar ŋa (403), cëmëko.

¹⁶ Ante nuŷako Eber wabëhn wafëhw warar gë wahnah ŋa (34), nagëhnikawo facan; Peleg maciko. ¹⁷ Tac, Eber mboko nuŷahni vutah vukaŵary, vucan gë vucëval, do ante nuŷako kat wabëhn wakeme wanah gë wafëhw warar ŋa (430), cëmëko.

¹⁸ Ante nuŷako Peleg wabëhn wafëhw warar ŋa (30), nagëhnikawo facan; Rewu maciko. ¹⁹ Tac, Peleg mboko nuŷahni vutah vukaŵary, vucan gë vucëval, do ante nuŷako kat wabëhn wakeme waki g'imbëd̄ gë wahnah ŋa (209), cëmëko.

²⁰ Rewu, ante nuŷako wabëhn wafëhw warar gë waki ŋa (32), nagëhnikawo facan; Serug maciko. ²¹ Tac, Rewu mboko nuŷahni vutah vukaŵary, vucan gë vucëval, do ante nuŷako kat wabëhn wakeme waki g'imbëd̄ gë waki ŋa (207), cëmëko.

²² Serug, ante nuŷako wabëhn wafëhw warar ŋa (30), nagëhnikawo facan; Nahor maciko. ²³ Tac, Serug mboko nuŷahni vutah vukaŵary, vucan gë vucëval, do ante nuŷako kat wabëhn wakeme waki ŋa (200), cëmëko.

²⁴ Nahor, ante nuŷako wabëhn wafëhw wahi g'imbëd̄ gë wahnah ŋa (29), nagëhnikawo facan; Tera maciko. ²⁵ Tac, Nahor mboko nuŷahni vutah vukaŵary, vucan gë vucëval, do ante nuŷako kat wabëhn keme g'ipëhw g'imbëd̄ gë wahnah ŋa (119) cëmëko.

²⁶ Tera, ante nuŷako wabëhn wafëhw imbëd̄ gë wahi ŋa (70), nagëhnikëhniwo vucan vutar: Abëram gë Nahor do gë Aran.

Wamac vutah Tera

²⁷ Wëlin wamac vutah Tera va. Tera yeho rëm Abëram ŷa gë Nahor do gë Aran. Aran yeho rëm Lot ŷa. ²⁸ Hn'inkol nte ŵacik Ur hna, Aran umë ryënkwëko cëm gë rëmu hn'inkal Salëde hna, le nagiko hna. ²⁹ Abëram Sarayi ñëlëko, do Nahor, Milëka aryagu Aran. Yisëka fëna Aran yeho rëmu ŷa. ³⁰ Hara, Sarayi kwëhnalohna fatah, kabi nagëd̄filohna.

³¹ Tera matëko Ur vë Salëde hna, njohna aju Abëram, gë Lot, fatah ajë Aran fa, do gë Sarayi asëvalu Abëram, soje njini hn'inkal Kanan hna, bare ga tükëni Aran hna, më ntëd̄ëni hnam.

³² Tera wabëhn wakeme waki gë wabëhn imbëd̄ (205) nuŷako, tac cëmëko Aran hna.

Abëraham wasapitër 12-25

12

Imac Abëram ŋa

¹ Awa, fac ryampo Ahwëhn a Wënu ña më ntehnëka Abëram: «Tavëry nkal hu ñi, gë hnënk hu ÿi do gë tere rëmuh ÿi soñe ayi hn'inkal nte rufëdëmi hna. ² Ntidëfu nagi yamani sankaf hwëhn nafa hnë wëjë; ndëwadëmi, ntidëmi ahnë ale hwëhnak nafa do soñe hu ÿa njëdëdëfuhëhni yam vëyëntaw va. ³ Njëdëdëfuhëhni yam vële ryëwanëdëhi yam va, bare vële ryëwanëdëhi wëh va wëh yëdëdëfuhëhni. Soñe hu ÿa ndëwadëfuhëhni wabulunda ña fop.»

⁴⁻⁵ Awa, Abëram njiko gante ntehnëkawo Ahwëhn a Wën ka. Wabëhn wafëhw mbëd gë wahi g'imbëd (75) kwëhnako ante matëko cahn Aran ña. Më njoka asëvalu Sarayi, gë Lot, fatah aheryu fa, do gë hnapul ÿa gë vëramp vële kwëhnako hnë resiyo Aran hna, do kahnëtalehnëni njindëni g'inkal Kanan.

Abëram hn'inkal Kanan hna, tac Esipët hna

⁶ Ga tëkëni hn'inkal Kanan hna, Abëram më ndëcëk nkal inja hafo hnë atëh cëvah mbë More, nte ye Sisem ña. Hnë yamani rac, vëvë Kanan va hnam ntëdëniho. ⁷ Ahwëhn a Wënu ña më tufëhnaka Abëram do ntehnë: «Inji nkal ale hnagëde hnë wëjë yëdëdëfu.» Awa Abëram më ntinëhnëka Ahwëhn a Wënu ña hnam hn'ile cënade sadëha hnë hn'ile tufëhnakawo hna. ⁸ Tac, më ndëcalëk soñe ñi resiyo hwëhn wahuñ hna gë cape pëhna lav Betel ka; më ntik usank lëwu wã yëbëlan Betel gë Ayi; gë cape joya lav nkeho do Ayi, gë cape pëhna lav. Më mbok ntinëhnëka hnam Ahwëhn a Wënu ña hn'ile cënade sadëha hañary do njëfadëhawo Wënu ña macatënda «Ahwëhn Wënu ña». ⁹ Tac, Abëram toyë toyë njidëho gë resiyo Negev ka.

¹⁰ Hnë wati rac inte nkelehn nkal hna. Kabi inte cankaf yeho Abëram më njik Esipët soñe ntëdënti hnam. ¹¹ Ante nkëhnëko tënk Esipët ña, më ntehnëka asëvalu Sarayi: «Nëpary, njëtëbu d'us asëval awamah yeru. ¹² Ge vëvë Esipët va nunihi, ntehnëdëni: “Asëvalu ÿa ye”, awa ndawëdëniho do wëjë tavëdënihi. ¹³ Awa dehnëryihni ahery mën yeru, ntënëahnëniho soñe lëw hu ÿa. Koyëna pëhëdëfu.»

¹⁴ Koyëna nkeho. Ante tëkëko Abëram Esipët ña, vëvë Esipët va nunihawo asëvalu nkwamëko d'us. ¹⁵ Vësankaf wasodëde Farawo va hnukawo më njini pëyaniha ahnaw a cëkwatëndëniha. Më njoyik asëval a cery Farawo hna. ¹⁶ Farawo ÿa g'untënah cankaf kacakawo Abëram, soñe asëval a. Më njëdëfaka wape, g'uhnankal, do gë wuhni, vëramp vësëval gë vësan, wafali do gë wayonkomb.

¹⁷ Bare Ahwëhn a Wënu ña njëdakawo ures sankaf Farawo ÿa gë vëvë tere lëwu va per soñe Sarayi ÿa, asëvalu Abëram. ¹⁸ Farawo ÿa më macehnëka Abëram do tëya: «Soñe ye liruho aki? Soñe ye woru pëyalihohna asëval hu ye? ¹⁹ Soñe ye lehnëru ahery hu ye, do aravo hafo ÿandu ÿëlëwa? Tame, wëliho asëval hu; nufëryehna do ayi!»

²⁰ Farawo ÿa më ntehnëkëhni vëryokuñ vëlëwu va ntapëhnaniha Abëram cahn Esipët hna g'asëvalu, gë Lot, do gë vëvë tere lëwu va g'ile kwëhnak ÿa fop.

13

¹ Awa Abëram më matëni Esipët hna g'asëvalu, gë Lot, do gë vëvë tere lëwu va g'ile kwëhnako ÿa fop, mbokani gë cape rëhw gë pëhna lav Kanan hnë Negev hna.

Abëram gë Lot Pitëlëdëni

² Abëram mbetako ðus. Kwëhnakëhniwo wakore wacankaf wusaŵ gë koryi le ryëhwarëde yabah do gë sanu. ³ Matëko Negev hna mbokand toye toye gë Betel le ndënkwëko ntëd yëbëlan Betel gë Ayi hna, ⁴ do hnam ntiko hn'ile cënade sadëha ÿa. Abëram njëfadëhawo Ahwëhn a Wënu ña gë koßëri ka.

⁵ Lot, nte nkeniho ña, umë fëna kwëhnakëhniwo wakore wape, g'uhnankal, gë wuhni do gë tere yabah. ⁶ Nkal ña yankëlohna soje ntëdfahnëni ndampo fo, kabi wakore wusaŵ wulëw hni wã njabëniho ðus, ⁷ do kat, vëvë Kanan va do gë vëvë Perisi va hnë nkal tac ntëdëniho. Soje umë vëhery wusaŵ Abëram va conkëdëniho gë vëva Lot va.

⁸ Awa Abëram më ntehnëka Lot: «Këلامي, tere ryampo fo yeyinëk. Tëfëlahna nke sonko yëbëlan fu, ma yëbëlan vëheryëherya wusaŵ fu va. ⁹ Yëkëry! Nkal ña fop haryënkwa hu nke. Pitëlënëfu. Ge g'irahahn njiru, ami g'irëhw njidëfu, do ge g'irëhw njiru, ami g'irahahn njidëfu.»

¹⁰ Awa Lot njëkalehnëko do nuko lañ Yurëdan ÿa hafo resiyo Sowar hna fop cëkëko ðus. Nkeho had sarëdij Ahwëhn a Wënu ña le yeho Eden hna ma had inkal Esipët ña. (Koyëna nkeho ani gë Ahwëhn a Wënu ña nihahnënd inaw Sodom gë inaw Gomor.) ¹¹ Lot më tëhnak lañ Yurëdan rac fop do pakëta gë cape pëhna lav; koyëna pitëlëniho vëhni vëhi. ¹² Abëram nkal Kanan hna nkoko. Lot ðarël wahnaŵ Yurëdan hna njiko ntëd do nti wasank wadëwu ña gë cape Sodom hna. ¹³ Hara vële lëdëko Sodom va nkeya meh ðus kwëhnaniho, wameh wante ñak njwëyëd Ahwëhn a Wënu ña ntidëniho.

¹⁴ Ante pitëlëniho ña, Ahwëhn a Wënu ña më ntehnëka Abëram: «Yëkëry vacape vanah tak: haryënkwa gë hamëhni do gë farëhw gë farahahn. ¹⁵ Nkal nte hnuðu ñi fop njëdadëmi, wëjë gë vutah hu va ahwëhnu kwëlëkwël. ¹⁶ Njabënëdëfuhëhni fëna vutah hu va gante njabëk nkërëyal ki. Kodena ndëkwini, gante nkok kodena ndëkwi nkërëyal ki. ¹⁷ Matëry, ayasëlehn nkal li caharaß; wëjë yëdadëfu.»

¹⁸ Abëram më pakëtëk idëd dëwu ña ñi ntëd hnë vatëh vacëvah vambë Mamëre, ðarël Ebëron hna, do ntinëhna hnam Ahwëhn a Wënu ña hn'ile cënade wasadëha.

14

Ipehët Lot g'ipankël gë Melëkisedek

¹⁻⁶ Wëlin itëfëta uŵët sankaf vëhnaŵ ña. Hnë wabëhn pëhw gë waki hna (12), ahnaŵ ale waciko Kedor-Lawomër avë Elam ÿa wëkëkëhniwo vëhnaŵ vëyëntaŵ va, vëhni ye: Bera avë Sodom ÿa, gë Birësa avë Gomor ÿa, gë Sineyab avë Adëma ÿa, gë Semeber avë Seboyim ÿa do gë avë Bela ÿa, umë wacëde fëna Sowar. Bare hnë hwëhn pëhw gë watar hna (13), vërac ñañënanihho. Hnë bëhn hwëhn pëhw gë wahnaŵ hna (14), Kedor-Lawomer gë vëhnaŵ vërar vële nkeniho va, (ahnaŵ Amërafel avë Mesopotami ÿa, gë Ariyok avë Elasar ÿa, do gë Tidal avë Goyim ÿa) mëkënihëhniwo Warefayi wã hnë Asëtarot-Karënayim hna, Wasus wã hnë Ham hna, do gë Wa-emi wã hnë Save-Kiriyatayim hna. Mëkënihëhniwo Wahori wã ÿal hni hna wahuñ walëw hni Seyir hna, do tëfëlehnënihëhniwo hafo atëh El-Paran hna, ðarël wula hna. ⁷ Tac më mbokani gë cape En-Misëpat, umë lehnëde Kades. Më nihëni nkal Wamalesi ña fop do mëkënihëhni fëna Wa-amor wale lëdëko Hasason-Tamar va.

⁸ Awa ahnaŵ avë Sodom ŷa, gë avë Gomor ŷa, gë avë Adëma ŷa, gë avë Seboyim ŷa do gë avë Bela ŷa, (umë ye Sowar), më canënihëhni wasodafe walëŵ hni ŵa soŋe pëhwëtani wët sankaf ŵa hnë lañ Sidim hna, umë ye tame Wov Wanjiry ŋa, ⁹ gë vëhnaŵ vëŷëntaŵ vële nkeniho gë Kedor-Lawomer va. Vëhnaŵ imbëd wëtëdëho gë vëhnaŵ. ¹⁰ Nkeho hnam vankëd vajabah gudëro. Ahnaŵ avë Sodom ŷa g'avë Gomor ŷa hn'igary dëŵ hni hna, më njoni hnam; vële fehëko va gë wahuŋ coŵaniho. ¹¹ Vële wëkëkëhniwo va më nufëni fop hnapul vëvë Sodom gë Gomor va, do gë fop rokëtok le pehnaniho ŷa, njilehneni. ¹² Kabi Lot, fatah aheryu Abëram fa, Sodom hna ntëdëntiko, njoryaryënihawo fëna, gë hnapul lëŵu ŷa fop.

¹³ Ale yaryëko më njik pëyahna Abëram Ebëre le lëdëko d'arël vatëh vacëvah Mamëre Hamor ŷa, umë yeho acëru Esëkol gë Aner; vëhni vërar tak nkwëryëlëniho gë Abëram. ¹⁴ Ga njëtak Abëram fatah aheryu fa aramp ntiyik, më mbarëpëkëhni vësan wakeme watar g'ipëhw g'imbëd gë vërar (318) vële hnagiko tere lëŵu va, do tëfëlehnënihëhni hafo Dan hna. ¹⁵ Abëram më pitëndëlehnëkëhniwo vësan vërac wakore wayabah do pëgwëhni vëŷëŵ va g'umëd. Ndaŵëdëhëhniwo do tëfëlehnëdëhëhniwo hafo Oba, gë cape rahahn gë pëhna lav Damas ka. ¹⁶ Më mbijëk hnapul lëŵu ŷa fop, do mbijëkawo fëna Lot gë hnapul lëŵu ŷa, gë vësëval va do gë vëramp vëŷëntaŵ va.

Abëram gë Melëkisedek

¹⁷ Ga mbokajëk Abëram ante mëkinihëhniwo vëhni Kedor-Lawomer do gë vëhnaŵ vërar vële nkeniho va, ahnaŵ avë Sodom ŷa kacakawo hnë lañ Save hna, (umë ye: Lañ Ahnaŵ). ¹⁸ Melëkisedek*, ahnaŵ Salem† do yeho asëna wasadëha Wën Hunte Sëpëk Fop ŋa, më njojëk mburu do g'uñen.

¹⁹ Më ndëwanëka Abëram aki:

«Arabi Wën Hunte Sëpëk Fop ŋa do lik ambin inji g'inkal inji ndëwana Abëram.

²⁰ Arabi Wën Hunte Sëpëk Fop ŋa cëmbi kabi njëdëki imëk vëŷëŵ hu va!» Awa Abëram më njëdaka ihwëhn pëhw-wo hnë vile nuŷajëko hn'uŵët va.

²¹ Ahnaŵ avë Sodom ŷa më ntehnëka Abëram: «Bësaryëŵëhni vahnë vi do aworyary hnapul ŷi.»

²² Abëram më ntëkwaka: «Tufabuha Ahwëhn a, Wën Hunte Sëpëk Fop ŋa do lik ambin inji g'inkal inji: ²³ lëk, ñoñ nufëda viŷë vile hwëhnëru vi, wëla faŷaŵar ma ŷëba wapary. Koyëna kodila ahnës: “Mbetandanëbuha Abëram.” ²⁴ Ñoñ ñada soŋe lëmën ge gena ile tokëni vahnë mën ŷi do gë sah vële lapëhnajëko vi: Aner, gë Esëkol, do gë Mamëre, vëhni tebadëni.»

15

Akwëtëla Wën gë Abëram

¹ Ga ndëcëk watac, Ahwëhn a Wënu ŋa më tufëhnaka Abëram do ntehna: «Antë ntaki, Abëram! Keryëdëmi do njëdëdëmi d'us.»

² Bare Abëram më ntëkwak: «Ahwëhn Wën mën, soŋe ye yëdëduho? Kwëhnala fatah fante lëŵëd. Eliyëser mbë Damas, aramp tere mën ye ale lëŵëd hnapul mën ŷa fop. ³ Ha, kabi yëdalihowëhniha vutah, ale lid doku mën a lëŵëd fop le hwëhnabu ŷa.»

⁴ Ahwëhn a Wënu ŋa më ntëkwaka: «Hali, gena umë lëŵëd ile hwëhnaru ŷa: ale hnagëru wëjë dënk lëŵëd.» ⁵ Tac Ahwëhn a Wënu ŋa

* **14:18** 14.18 Melëkisedek fëhnëtanëk ahnaŵ usatah. † **14:18** 14.18 Salem fëhnëtanëk yam. Nkol tac wacëde gaki Yerusalem.

më canëka Abëram hn'usank lëw'u hna do ntehna: «Yëkëry ambin ñi do dëkwëry wahol wï ge kodu.» Tac më nkwënëk: «Koyëna njabëdëni vutah hu va.»

⁶ Abëram më kwëtahnëka Ahwëhn a Wënu ña do Ahwëhn a Wënu ña soje rac catahnëka gë Abëram.

⁷ Më ntehnëka: «Ahwëhn a Wënu ña yeβu, ale saniki hn'inaw' Ur vë nkal Salëde ña soje yëdäyi ahwëhn nkal nte yehahnëru ñi.»

⁸ Abëram më tëyëka: «Ahwëhn Wën mën, hak njëtëdëfu paryi ami hwëhnëd?»

⁹ Ahwëhn a Wënu ña më ntëkwaka: «Yonëhnewëhni wusaw' wule hwëhnak wabëhn watar: yihni le wok nagëna, g'inankal cëval, gë yënki, tac ikuh ndampo gë fëpah fëndampo.» ¹⁰ Abëram më njojëkëhni wusaw' wurac. Ndawëhni do ntëpëtëlehnëhni fagant fo do kakëndëlehn ntëpëtëlw' g'antëpëtële ñëntaw' ña; wusëry w'a fo nkoko dëpëtëlehnëna. ¹¹ Wahuy më njijëni wusaw' hna, bare Abëram ntakëhniwo.

¹² Wati nte njodëho lav ña, Abëram wakwëd' ñëhnëko ñus. Awa umëhwëry mbahnah ntakah təkëhnelehneha. ¹³ Ahwëhn a Wënu ña më ntehnëka hnë wakwëd' wadëw'u watac: «Yëtëry ñus vële hnagëde hnë hnënk hu va ntëdëdëni hn'inkal nte nkoni vëhwëhnëna; vëramp yed, do mbërehnëdëni hnë wabëhn wakeme wanah (400). ¹⁴ Bare pinjëdëfuhëhni vële lidëhëhni vëramp va, do cahnëdëni hnam gë hnapul yabah. ¹⁵ Bare wëjë, ntidu untaf nëñah, yam cëmëdu do mbañëderu. ¹⁶ Mbokajëd wati nte nkedëni vutah vërah hu va warëm sankaf kabi dadëwëhniha Wa-amor ña ge waryëcëtëna wameh ña nkal li.» Koyëna ndakeryëko Abëram.

¹⁷ Ante njok lav do mëhwëryëk ñus ña, awa w'ura hwëdëh le sëhnëd' gë ryoko hwëdëh ndëcëtalehn tañ yëbëlan wusaw' wule lëpëtik hna. ¹⁸ Awa koyëna kahnëndëko Ahwëhn a Wënu ña kwëtëla ña gë Abëram do ntehna: «Njëdäfëfuhëhni vële hnagëde hnënk hu va ñi nkal, yëbëlan le təkëkwëk nkal Esipët hna hafo sën Efërat hna, sën sankaf ña. ¹⁹ Umë ye inkal Waken ña, gë Wakenis ña, gë Wakadëmon ña, ²⁰ gë Wahit ña, gë Waperis ña, gë Warefayi w'a, ²¹ gë Wa-amor ña, gë Wakanan ña, gë Wagirëgas ña, do gë Wayebus w'a.»

16

Hnagi Isëmayel

¹ Awa Sarayi, asëvalu Abëram, nagëd'filohna. Bare kabi kwëhnaakawo aramp avë Esipët, ale w'aciko Agar, ² më ntehnëka Abëram: «Nuru, Ahwëhn a Wënu ña mawëna hnagu. Awa ñakëryin g'aramp mën ayi. Kod mpëd nagëhnowëhni vutah.»

Abëram më mawëk wanës asëvalu ña. ³ Awa Sarayi, më nufëka aramp alëw'u ña Agar, njëdähna asanu Abëram ñëla. Watac ante ndëcëko wabëhn pëhw (10) wante ntëdähneko Abëram hn'inkal Kanan hna ntiyako. ⁴ Abëram më ndakëni gë Agar do ndonkëlehn.

Ga njëtëk ndonkëk, pëgwëlehn njafañënda Sarayi ale hwëhnëka ña. ⁵ Awa Sarayi më ntehnëka Abëram: «Wëjë ye ankaf wayëw' wante yewëdëfu ñi! Ami yëdäkina aramp mën a, bare kobëri ga njëtëk ndonkëk, njafañëdëho. Arabi Ahwëhn a Wënu ña kitiñ yëbëlan wëjë g'ami!»

⁶ Abëram më ntëkwaka: «Aramp hu ña wëjë hwëhnëka! Diryehna gante ñadu ka.»

Awa Sarayi pëgwëlehn ntinda këm fo Agar afo nkary gë wula. ⁷ Mëleka Ahwëhn a Wënu ña më tëkatëka ðarël hnë hacëm hante ye hn'ankawñ nte yid Sur. ⁸ Më tëyëka: «Agar, aramp Sarayi, ne matiru do ne njidfu?»

Më ntëkwaka: «Sarayi ale hwëhnëko ÿa yaryëdëfu.»

⁹ Mëleka Ahwëhn a Wënu ña më ntehnëka: «Bokary g'ale hwëhnëki, do dënënëryehna.» ¹⁰ Do më nkwënëk: «Ahwëhn a Wënu ña njëdadëhini vutah vujabah ðus. Ahnë kodina ndëkwëhni. ¹¹ Ndonkëru do facan hnagëdu. Isëmayel wacëduha (umë fëhnëtanëd Wënu ña nkwëryëd), kabi Ahwëhn a Wënu ña nuð haÿëhnah hu wã. ¹² Ajë hu had fali fav fëk nked. Mëtaryëdëhëhni vahnë va fop, do vahnë va fop mëtaryëdëniha. Minu fo ntëdëd; vësanëdina gë hnënk lëwu ÿa fop.»

¹³ Agar më tëyak: «Paryi bi nubuha ale hnuðëho ÿi?» Do më macëka Ahwëhn a Wënu ña, ale hnësëhnëkawo ÿa «El-Royi», (umë fëhnëtanëk Wën hunte hnuðëho). ¹⁴ Soñe rac wacande hacëm hante ye yëbëlan Kades gë Bered ÿa: kolomba Ber-Lahayi-Royi (umë fëhnëtanëd kolomba ale wok cëmëdina hnuðëho).

¹⁵ Agar facan nagëko, do Abëram më macëka fatah fa Isëmayel. ¹⁶ Hnë wati rac Abëram wabëhn wafëhw mbëd gë warar g'imbëd gë ryañ (86) kwëhnako.

17

Uwac Abëram wã nëmpëtað Abëraham

¹ Awa ante nuÿako Abëram wabëhn wafëhw imbëd gë wahnah g'imbëd gë wanah ña (99), Ahwëhn a Wënu ña tufëhnakawo do ntehnë: «Ami ye Wën Hwëhn Fanka Fop ÿa. Gefu kwëlëkwël g'ami do alind ile sanëk!

² Ntidëfu kwëtëla yëbëlan wëjë g'ami do yëðayini vutah vujabah ðus.»

³ Abëram më ndëkwëhnëk yëka ÿi nkal hna, do Wënu ña më nkok nësëhnëdëha ntehnënda: ⁴ «Cape mën ña, wëli kwëtëla nte libu gë wëjë ña: acër bulunda yabah yëdu. ⁵ Godila aŵaci Abëram*, ðare Abëraham macëderu, kabi ntidëmi Rëm wabulunda wayabah ðus. ⁶ Vële hnagëde hnë wëjë va njabëdëni ðus hafo ntini wayal; do vëhnañ nagëdëni fëna hnë wëjë. ⁷ Njawënedëfu kwëtëla fu ña kwëlëkwël, tac vutah hu hna fëna gë vërah hni hna ge golihna: koyëna nkedëfu Wën hu do gë Wën vutah vunte hnagëde hnë hnënk hu va. ⁸ Ha, wëjë gë vutah hu vumbë acahn va njëdadëmu nkal nte yehantu gaki uhneh ñi, nkal Kanan ñi fop. Vëhni hwëhnëd kwëlëkwël do Wën hudëñ hni ha yedëfu.»

⁹ Wënu ña më mbok ntehnëka Abëraham: «Cape hu ña, wëjë gë vutah hu va do gë vutah vuntëñ hni va ntënënedun akwëtëla mën ña. ¹⁰ Wëlin akwëtëla mën nte yed yëbëlan ami gë wuhnë ña: fop vësan va tëfëka kácini. ¹¹ Háci ÿa yed dahëse kwëtëla nte ye yëbëlan ami gë wuhnë ña. ¹² Ge nuÿani wafac mbëd gë warar, fop vucan va kácëndëni kwëlëkwël. Kácehnëduhëhni fëna fop vëramp vële hnagik ÿal hu va do gë vëramp vële laŵik hnë vëhneh wok vëyentina vëvë tere hu va. ¹³ Vëhni fop tëfëka kácëndëni. Umë yed dahëse vimbahn hun hna ile rufahnëd kwëtëla mën ña mbiÿëd kwëlëkwël. ¹⁴ Ale wode kácina ÿa, pitëde bulunda lëwu hna, kabi dënënëna kwëtëla mën ña.»

¹⁵ Tac Wënu ña më mbok ntehnëka Abëraham: «Asëval hu Sarayi, bokëdila aŵaca Sarayi, tame wac lëwu wã Sara† yed. ¹⁶ Njëdëdëfuha do

* **17:5** 17.5 Abëram fëhnëtanëk rëm le lënënik. † **17:15** 17.15 Sara fëhnëtanëk aryag ahnañ.

g'umë njëdädëmina fatah facan; njëdëdëfuha ðus, nked hnëm wabulunda wayabah, do nagëdeni hnë umë vëhnaŵ wabulunda.»

¹⁷ Abëraham më mbok ndëkwëhnëk kat yëka ŷa nkal hna, do pëgwëlehn ndasënd kabi ntehnadëho: «Hak kodëfu hnuŷaŵa fatah, ami ale hwëhnak wabëhn keme (100), do Sara wabëhn wafëhw mbëd gë wahnah (90) kwëhnak: hak kod nag?» ¹⁸ Abëraham më ntehnëka Wënu ŷa: «Iñë ryampo fo wuntadëmi: ahnaŷëna Isëmayer do afaba.»

¹⁹ Bare Wënu ŷa më ntëkwaka: «Hali, kwëtëla mën ŷa dida g'Isëmayer! Asëval hu, Sara, nagëhnëdëhina facan, Isak‡ macëduha do ntidëfu kwëtëla mën ŷa gë umë do gë vutah vuntëwu va ge umë gona. Kwëtëla nte wok pudina yed. ²⁰ Soŷe Isëmayer ŷa fëna, nkwëryëbu ile rëyëruho ŷa: ndëwanëdëfuha, ntidëfuha nagëhni vutah vujabah ðus. Nked acër vësankaf vankol pëhw gë vaki (12) do nked acër asankaf bulunda yabah. ²¹ Bare kwëtëla mën ŷa gë Isak fo kahnëndëdëfu, facan fante nagëhnëdëhina Sara, bëhn hnë iŷi wati fa.» ²² Ga puhnak Wënu ŷa nësël gë Abëraham ŷa, tavëlehna nji.

²³ Hnë fac rac dënk, Abëraham kácehnëkawo aju Isëmayer gë fop vële hnagiko tere lëwu va do gë fop vëramp vële ntaŵëko va. Fop vësan vële hwëhniko tere lëwu va káciniho gante ntehnëkawo Wën ka. ²⁴⁻²⁵ Ante káciniho Abëraham g'Isëmayer, aju ŷa, wabëhn wafëhw mbëd gë wahnah g'imbëd gë wanah (99) kwëhnako do aju wabëhn ipëhw gë watar (13). ²⁶ Hnë fac rac fo káciniho Abëraham g'aju Isëmayer ²⁷ do gë fop vësan vëvë tere lëwu va, gë vëramp vële hnagiko ŷalu ma laŵiko hnë vëhneh hna.

18

Sara pëyayik nuŷadëha fatah

¹ Fac ryampo, Ahwëhn a Wënu ŷa tufëhnakawo Abëraham ðarël vatëh vacankaf Mamëre* hna. Hnë rënka usank lëwu hna ntañako g'anent ga hnë wati le ŷak njakëd ulav hna. ² Taŷ nulehnëhni vësan vërar ga kahnëni ŷaŵët lëwu toye. Abëraham matëlehn rënka usank hna nkary kacahni do ndëkwëhn yëka ŷa nkal hna ³ do ntehn: «Demaryino asabu ŷal mën hna. ⁴ Njonëhniðëmu wënka toye awuyëtahnu wapary ŷi do ayinëgawu hnë aŷi tëh. ⁵ Njëdadëmu le rokëdun toye soŷe avokahnu ayawu, tac ndëcalëdun nkaŵ hun ŷa. Koyëna cabidiluhna aki fo ŷal mën hna.»

Vësan va më ntëkwani: «Caŷëk! Diry wante hnësëru ŷi.»

⁶ Awa Abëraham më ntëfëk mboka gë usank nji tëkata Sara asëvalu do ntehna: «Nufëry ñap ile rëfëka ŷa ali vamburu vapërën vajabah.»

⁷ Tac më nkaryëk gë antega wusaŵ, më tahnika fañihni fakonah do faniryah njëdahna aryokuŷ alëwu. Arac më ntëfëk soŷe nëga. ⁸ Ga ñëhnëk faŷar fa, Abëraham më ntëdëhnëkëhni vëhneh va gë wambël wañëhnah. Hnë wati nte tokëdëniho ŷa, Abëraham ðarël lëw hni kahnëko kuyët tëh hna.

⁹ Tac më tëyëniha: «Ne nkeha asëval hu Sara?»

Më ntëkwakëhni: «Usank hna nke.»

¹⁰ Aryampo hnë vësan vërac më ntehnëka: «Mbokajëdëfu bëhn hnë iŷi wati dënk do tëkatëdëfuha asëval hu Sara nuŷaka facan.»

Sara rënka usank hna nkeho, hamëhni Abëraham do nkwëryëko.

¹¹ Hara, Abëraham gë Sara asëvalu ntafëniho ðus, do Sara ndëcëkawo

‡ 17:19 17.19 Isak fëhnëtanëk «ndasëk». * 18:1 18.1 Mamëre fëhnëtanëk atëh nte sëvak.

hnag ŷa. ¹² Awa, më pëgwëk ndasënd ntaŷary dëŷu hna fo ntehnand: «Tame ntafëbu dŷus do asan mën aŷi fëna ntafëk. Kod bi mbok përo gë asan?»

¹³ Awa Ahwëhn a Wënu ŷa më tëyëka Abëraham: «Soŷe ye ndasëk Sara? Soŷe ye ntehnad: “Kodina nke koyëna, ntafëbu dŷus soŷe hnagëŷa fatah?” ¹⁴ Nkehëhna bi ile nkok kodina nti Ahwëhn a Wënu ŷa? Ge mbokajëbu bëhn hnë iŷi wati dënk tëkatëdëfu Sara nuŷaka facan.»

¹⁵ Ga ntakah ŷa, Sara më njahëtak ntehn: «Dasëla.»

Ahwëhn a Wënu ŷa më ntëkwaka: «Ha, ndasëru!»

Nkwajëla soŷe Sodom

¹⁶ Tac vësan va matëlehnëni pabëni Sodom. Abëraham më ntapëhnakëhni soŷe koyalëni. ¹⁷ Ahwëhn a Wënu ŷa më ntehnak: «Ñada sowëŷa Abëraham ile ŷadëfu liwu ŷa ¹⁸ kabi tëfëka nke rëm bulunda sankaf hwëhn fanka. Soŷe hu ŷa ndëwadëfuhëhni wabulunda ŷa fop. ¹⁹ Tëhnabuha soŷe ntehnëhni viju gë fop vële hnagëde hnënk lëŷu va tëfëka maŷëhnëni vakwëda mën va, ntindëni ile saŷëk do satëk; koyëna ntinëhnedëfuhä ile lehnëbuha ŷa.»

²⁰ Awa Ahwëhn a Wënu ŷa më ntehnëka Abëraham: «Wante ntehnëdeni ntini vëvë Sodom gë vëvë Gomor va ŷayëk, wameh wadëŷ hni ŷa njabëk dŷus. ²¹ Cëlëndadëfu soŷe fëcëtaju wante wëryëdëfu ntehnëdeni ntini ŷi. Ge umë fop ntidëni, njëtëdëfu.»

²² Tac vësan vëhi hnë vërar hna kahnëtalehnëni njindëni gë cape Sodom, hara Ahwëhn a Wënu ŷa gë Abëraham nkonihö. ²³ Abëraham më tëhaka do tëya: «Ahwëhn Wën, paryi bi mbëvehnëdëfuhëhni ndampo fo ale wënëk gë ale wok menëna ŷa? ²⁴ Mpëd tëkëni vësatah wafëhw imbëd (50) Sodom hna. Tavëndilihëhnhna bi vëvë inŷi naŷ vi soŷe vësatah wafëhw imbëd (50) vële lëdëntik hnam vi? ²⁵ Hali, kodila ali koyëna! Kodila avëvehnëhni ndampo fo ale wënëk gë ale wok menëna, alihni ndampo fo aŷen a gë asatah a. Wëjë ale hitinëd duniŷa fop ŷa kodila ali le wok catëna.»

²⁶ Ahwëhn a Wënu ŷa më ntëkwaka: «Ge tëkatëbuhëhni vësatah wafëhw imbëd (50) Sodom hna, soŷe lëŷ hni ŷa tavëhnëdëfuhëhni vëvë hnam va fop.»

²⁷ Abëraham më mbok ntehnëk: «Tavëhnërye ryëku hnësëhni, Ahwëhn Wën, ami ale ye ivëd gë ibëhn aŷi fo. ²⁸ Mpëd warëkëna wafëhw imbëd (50) nkojëni vahnë imbëd (5). Soŷe vahnë imbëd (5) vële wojëk vi mbëvehnëdëfu bi naŷ ŷi?»

Ahwëhn a Wënu ŷa më ntehnëk: «Bëvehnëda ge tëkatëbuhëhni vahnë wafëhw wahnah gë imbëd (45).»

²⁹ Abëraham më mbok ntehnëk kat: «Mpëd wafëhw wahnah (40) fo nkeni.»

Ahwëhn a Wënu ŷa më ntehnëk: «Soŷe vahnë wafëhw wahnah (40) vërac bëvehnëda naŷ ŷi.»

³⁰ Awa Abëraham më ntehnëk: «Këلامي, Ahwëhn, antë ntavi ge mbokëbu hnësu kat. Mpëd wafëhw warar (30) fo rëkatëde.»

Ahwëhn a Wënu ŷa më ntëkwak: «Bëvehnëda naŷ ŷi la vahnë wafëhw warar (30) fo rëkatëbu.»

³¹ Abëraham më mbok ntehnëk: «Ahwëhn, tavëhnërye ryëku vok hnësu. Mpëd wafëhw wahi (20) fo rëkatëde.»

Ahwëhn a Wënu ŷa më ntëkwaka: «Soŷe vahnë wafëhw wahi (20) vërac bëvehnëda naŷ ŷi.»

³² Awa Abëraham më ntehnëka: «Këlami, Ahwëhn, antë ntavi ge mbokëbu hnësu rëkwa ÿa. Mpëd ipëhw (10) fo rëkatëde.»

Ahwëhn a Wënu ña më ntëkwaka: «Soñe vahnë ipëhw (10) vërac bëvehnëdã nawñ ñi.»

³³ Ga puhnak Ahwëhn a Wënu ña nësël gë Abëraham ña njilehn do Abëraham mbokalehn gë ÿalu.

19

Inih nawñ Sodom

¹ Ante tëkëniho wamëleka waki ña, g'anëka ga, Sodom hna, Lot rënka nawñ hna ntañako. Nundëhni tun, matëlehn ñi pankëlëni do ndëkwëhn yëka ÿa nkal hna haryënkw lëwñ hni. ² Më ntehnëkëhni: «Këlamu, wëlawo mën, mawëryin asëlu ÿal mën hna, ntinëhnëdëmu ile valëdëhu ÿa. Kodun awuyëtawu wapary ña do aryaku hnam. Acahn g'acahnëfëd ga ndëcalëdun.»

Wamëleka ña më ntëkwaniha Lot: «Hali, përhna ndakëdëfun, ÿëwã bulunda hna.» ³ Bare Lot ndëñanëkëhniwo dús hafo njini gë ÿalu. Umë ntëvakëhni roka fërën do nkulëhnëhni vamburu tokëni.

⁴ Vëryakëlohna ten, ante kwërëniho tere ÿa vësan vëvë Sodom va; vëjar gë vicër, fop hnam nkeniho, ahnë gojëlohna.

⁵ Më macëniha Lot do tëyëniha: «Ne nkehëhni vësan vële yijëk ÿal hu va anj nëka? Canihni, ñadëfun ryakëlahnëfu gë vëhni.»

⁶ Lot më cahnëk do pid rënka ÿa kamëhni lëwñ. ⁷ Më ntehnëkëhni: «Këlamu, vëyënta mën, antë aliwu uwi wëh! ⁸ Nëparyin: kwëhnabuhëhni vëryag vëhi vëyëtëlëhniha vësan ten. Njonëhni dëmuni, aliwuni gante ñadun ka. Bare antë aliwuni iñë vëyi vësan; kabi njijëni kuyëtani hn'icën tere mën hna.»

⁹ Bare më ntëkwaniha: «Kërëny hn'ani! Ahneh fo yeru do aýand aye ahitiñ ÿal fu li! Awa, ntideru wëh ntëbini vëhni!» Më cañëtëniha Lot gë fanka do tëhalehnëni rënka ÿa soñe tënkëni.

¹⁰ Bare wamëleka waki ña më pidëtëni rënka ÿa pëlanih Lot, ndohëniha ñambery do pidëni. ¹¹ Tac umë mëpënënihëhni vële hwërako rënka tere va, vëjar va gë vicër va per, do vëhnu dëlohna hn'ile nke rënka tere ÿa.

¹²⁻¹³ Wamëleka waki ña më ntehnëniha Lot: «Nihëdëfun inji nawñ, kabi Ahwëhn a Wënu ña nkwëryëk fop wameh wayabah wante ntini vëvë inji nawñ vi, do payikëfu hnihëfu. Ge nkeni hn'ani vahnë vëhawary vële yerun hnënk, vutah hu ma vëyëla hu, canëryihni aýawëtëhni ani.»

¹⁴ Lot më njik pëyahni vëyëlawu, vële hwëhnëkëhniwo vëragu va. Më lehnëkëhniwo: «Matëryin ñap asahnu hn'ini nawñ, kabi Ahwëhn a Wënu ña nihëd!» Bare vëhni ntiyahnëkëhniwo nëh nëhahnëdëhëhniwo.

¹⁵ Wakëwak ÿa, wamëleka ña ñankëdënihawo Lot, ntehnëndëniha: «Matëry! Nufëryehna asëval hu gë vëryag hu vëhi vi, ge ñadëluhna asëmëntiwu gë vëvë inji nawñ vi ge kitiñëdëni soñe wameh wante ntini ña.»

¹⁶ Kabi nkoko kwajëlehnand, wamëleka waki ña më pëlanihëhni wëbák ña, umë g'asëvalu do gë vëryagu, canënihëhni nawñ hna, kabi Ahwëhn a Wënu ña ñadëho pëhëtëhni.

¹⁷ Ante canënihëhni ña, mëleka ryampo më ntehnëka Lot: «Garyëry afëhët ntawary hu ña! Antë ayëka hamëhni do antë ahahn wëla sën! Garyëry asoña kuñ hna soñe antë asëm!»

¹⁸ Lot më ntëkwak: «Hali, Ahwëhn, ¹⁹ paryi nke, ami, aryokuŋ hu ŷa, tëkëfu hnuŷaŷu ipaŋ hu ŋa do ndemaruho ðus g'ipehët ntaŷary mën ŋi; koda yaryu hafo rëku kuŋ hn'ani, hara wëh wã tëkalohna, do sëmu. ²⁰ Nuru faŋi fankol hn'ani? Nãwëna, kodëfun yaryëfu hafo hnam soŷafu. Mawëryanëryifu yifu soŷafu hnam-kabi fatoy fo ye-soŋe feharyahnëfu walaŷary fu wã.»

²¹ Mëleka ŷa më ntehnëka Lot: «Awa! Mbokëdëmi wãwëryani kat inŋi ðema do nihëða fankol fante lehnëru fi. ²² Garyëryin ñap ayiwu asoŷawu hnam, kabi ñoñ koda liwu ge tëkëluhna hnam!» Soŋe rac ankol tac Sowar maciko (umë fëhnëtanëð «naŷëna»).

²³ Wati nte pëhnidëho lav ŋa, tëkëdëniho Sowar hna. ²⁴ Awa Ahwëhn a Wënu ŋa më këfik g'ambin hn'inkal Sodom hna gë Gomor hna rëv hwëdëh do gë wëraka wale fëdëð. ²⁵ Umë nihëk gë uŷeh sankaf waŷi wahnaŷ do gë resiŷo hna fop. Fop vahnë vëvë waŷi wahnaŷ va cëmëniho do gë vile fëhnëko nkal va per. ²⁶ Asëvalu Lot më njëkak hamëhni, më mbacik nke had apahn waŋiry.

²⁷ Ga pacëk kobëri fo g'acahnëfëð ga, Abëraham më njik le kahnëko haryënkwa Ahwëhn a Wënu ŋa. ²⁸ Më njëkëk gë cape Sodom gë Gomor do gë resiŷo ŷa fop do më nuk ga cëhnëð hwëcic. Gë aŋan cankaŋ mëntëlëniho.

²⁹ Koyëna, ante mbëvehnëko Wën wahnaŷ wavë iŷi resiŷo ŋa, kabi ðënkweławohna Abëraham, do pehëtëkawo Lot hn'uŷeh le mbëvehnahnëko wahnaŷ wale ntëðahnëko wã.

Lot gë vëryagu

³⁰ Tac, Lot më matëk Sowar hna kabi ntakëkawo nko ntëð hnam, do nŋi ntëdëni gë vëryagu hn'ikuŋ. Hn'uhary ñëwëniho gë vëhni. ³¹ Fac ryampo, fandënkweéryënkwa fa më ntehnëka aheryu: «Nëpary, rëm fu ŷi biŷëðina cërëð do vësan vëhaŷary vëyena resiŷo li soŋe ndakin nuŷahnihni vutah, gante ntidëni vahnë fop ka. ³² Pëðëfuhna uñen hafo ndëwë tac ndakin nagëhnahnihna vutah nkohahn hnënk lëwu ŷa.»

³³ Hn'umëð tac, më ndëwënihi rëm hni do fandënkweéryënkwa fa më njik ndakëni gë rëmu. Lot ndëwëko ðus, yëtalohna ile ntiko aryagu ŷa.

³⁴ Ga pacëk fandënkweéryënkwa fa më ntehnëka aheryu: «Wëli umëð nte ryëcëk ŋi ndakëbun gë rëm mën ŷa; bokëfu ndëwënihi dol tac g'ayi aryakëgu. Kabi koyëna fo nagëhnëðeha vutah.» ³⁵ Hnë anëka tac mboko ndëwënihi rëm hni do maherya njigëlehn ndakëgëni gë rëmu. Lot mboko ndëwë ðus, yëtalohna ile ntiko aryagu ŷa.

³⁶ Awa, koyëna ndonkëndëkëhniwo Lot vëryag vëhi vëlëwu va. ³⁷ Fandënkweéryënkwa fa facan nagëko do maca Mowab (umë fëhnëtanëð «ale watik hnë rëm»); rëm hnënk Mowab vële wok hafo dol* va ye. ³⁸ Maherya fëna më nagëka facan, do maca Ben-Ami (umë fëhnëtanëð «fatah hnënk mën»); rëm hnënk Amon vële wok hafo dol va ye.

20

¹ Abëraham matëko hnam njind gë cape resiŷo Negev; yëbëlan Kades gë Sur ndahëko, tac nŋi neh Gerar hna ² do hnam ntehnëðëho soŋe asëvalu Sara ŷa: «Ahery mën ye.»^{*} Soŋe rac Abimelek, ahnaŷ avë Gerar ŷa nufahnëkawo Sara.

* **19:37** 19.37 Hafo dol fëhnëtanëk wati ale herëk a; ndampo fo nke gë 19.38. **20:2** 20.2: Wapëgwala 12.13; 26.7

³ Bare g'umëd ga, Wënu ña më tufëhnaka Abimelek hnë hufakery do ntehna: «Soñe asëval ale hnufëru ÿi cëmëdu, kabi ñëlik.»

⁴ Hara Abimelek nte woko vëvankëna ten ryëka gë Sara ña më ntëkwak: «Ahwëhn ami gë bulunda mën ÿi ñoñ dilëfuhna! Ndawëduha bi ale wok menëna? ⁵ Abëraham umë dënk lehnëko aheryu ye do Sara fëna njawëñëk acëru ye. Ahwëhn, toña ye do ñoñ dila wëh.»

⁶ Wënu ña më ntëkwaka hnë hufakery hutac dënk: «Toña ye ñoñ dilihna wëh, njëtëbu ami fëna. Ami wok tavëlihna aÿaka do koyëna memaÿehñëmi ali wëh haryënkwa mën. ⁷ Tame bësarÿehna asanu aÿi asëval. Kila ye; njëfanëdëhi soñe afehary ntawëry hu ña. Bare ge bësalihahna, yëtëry wapacëk cëmëdun fop gë vëlëw hu per.»

⁸ Abimelek më matëk kobëri fo do macëhni vële rëhaka va pëyahni wante ndakeryëk ña. Vërac më ntakëkëhni dus. ⁹ Abimelek më macehnëka Abëraham do tëya: «Soñe ye liru hëfu aki? Ntiyehñëruhëfu ami gë bulunda mën ÿa uwëh ÿayah. Ntiruho ile nkok ahnë didilohna muk. ¹⁰ Ye fëlaki soñe alihahn iÿin?»

¹¹ Abëraham më ntëkwak: «Ntehnabuho vahnë vëvë hnani vi vëlëñëñëdilahna Wënu ña do ndawëdëniho soñe asëval mën aÿi. ¹² Do dënk toña ye ahery mën ye: rëm ryampo fo yebun, bare bankëlëfunahna hnëm. Soñe rac kolahnëk nke asëval mën. ¹³ Ante canëkoÿo Wën hnë tere rëm mën hna, ntehnëbuhawo asëval mën aÿi: “Hn'ile-wo-le njide hna, demarye alehn acër hu yebu.”»

¹⁴ Ante puhnak Abëraham wanës ña, Abimelek më nufëkëhni wape gë wuhnankal gë wuhni gë vëramp vësëval do gë vësan, njëdähna Abëraham mbësalehna asëvalu Sara. ¹⁵ Abimelek më mbok ntehnëka Abëraham: «Nkal mën ñi wëjë hwëhnëk. Dëdëry hn'ile-wo-le cajahñëki hna.» ¹⁶ Tac ntehna Sara: «Nuru, njëdabuha wanëc wëli koryi acër hu: umë ye dahëse le yëtëdanëdëhëhni fop vële yerun va menëlihna iñë.»

¹⁷ Abëraham njëfakawo Wënu ña. Wënu ña njërënëkawo Abimelek gë asëvalu do gë vëryokun vësëval vëlëwu va, do kodëniho mbok nagëni. ¹⁸ Kabi Ahwëhn a Wënu ña ures le nkok kodina ndonk asëval nti hahnëkëhniwo fop tere Abimelek ÿa, soñe inuf asëval Abëraham ale waciko Sara ÿa.

21

Hnagi Isak

¹ Ahwëhn a Wënu ña ndemakawo Sara gante ntehnëkawo ka. ² Ndonkëko do nagëhna Abëraham, nte rëko ntaf ña, facan gante ntehnëkawo Wënu ka do ³ Abëraham më macëka Isak. ⁴ Kacehnëkawo ante nuÿako wafac imbëd gë warar ña (8), gante ntehnëkawo Wënu ka. ⁵ Abëraham wabëhn keme (100) nuÿako ante nagiko Isak ña.

⁶ Awa Sara më ntehnëk: «Wënu ña njëdako uhnatah le rÿasëndanëdëho*, do fop vële yëtaf hnagi Isak va ndasëntëdëni.» ⁷ Më mbok ntehnëk kat: «Mo hodëho ntehna Abëraham hnë fac rÿaw Sara njëwëndëdëha fatah? Bare mama cërahñëk nagëhnëbuhaha facan.»

Abëraham ntafëha Agar g'aju Isëmayel

⁸ Fatah fa naÿëko do Sara tavëtehnëkawo bël iña. Hnë fac le tavëtendëho ÿa, Abëraham ambënt cankaf ntiko.

* **21:6** 21.6Isak fëhnëtanëd «ndasëk».

⁹ Fac ryampo, Sara nukawo aju Agar mbë Esipët, ale nagëniho gë Abëraham, ga nëhahnëdëha† Isak fatah fantewu fa. ¹⁰ Më ntehnëka Abëraham: «Daryehna asëval aramp aÿi g'aju, kabi aju asëval aramp aÿi tēfëlahna nuÿanti ntēw inja gë Isak ajë mën aÿi.»

¹¹ Wanës watac pëmpëhnahnëkawo d'us Abëraham, kabi Isëmayel fëna aju yeho. ¹² Bare Wënu ña më ntehnëka: «Antë pëmpëhnahni soñe ajë hu gë hnëmu. Maŵëry ali fop le ntehnëdëhi Sara ÿa. Kabi gë Isak nuÿaduhëhni vutah vunte lehnëmi yëd'adëmini va. ¹³ Bare soñe ajë aramp hu ÿi, ntidëfuha umë fëna rëm bulunda, kabi umë fëna ajë hu ye.»

¹⁴ Ga pacëk, Abëraham më matëk kobëri fo g'acahnëfëd ga, nuf vamburu gë ryëpët wënka njëdahna Agar do koyahni umë g'aju. Njilehn nkwëretand hnë wula vë Berëseba hna.

¹⁵ Ante puk wënka ña ryëpët hna, më tavëka fatah fa kuyët hnë fatëh ¹⁶ do nji ntaña cahët, hnë vëntacel keme (100) ntëbi, kabi ntehnadëho: «Ñada hnuwuwä ga cëmëd fatah mën fi.» Awa më ntañak cahët do pëgw kond.

¹⁷ Wënu ña nkwëryëko kopa fatah fa do mëleka Wënu ña më macika Agar g'ambin do ntehnë: «ÿe ga ye, Agar? Antë ntaki, kabi Wënu ña nkwëryëk wako fatah fa hn'ile tavëruha hna. ¹⁸ Matëry! Nufëryehna ajë hu do yaŵënëryehna d'us, kabi gë umë ntidëfu bulunda sankaf.»

¹⁹ Wënu ña më tufëka Agar kolomba. Më njik tëmpënëk ryëpët hna wënka do njëdahna aju ciya.

²⁰ Wënu ña pabëkawo fatah fa. Naÿëko do wula Paran hna ntëdëko. Hnam asary g'unwary yeho do ²¹ hnëmu asëval avë Esipët njëkëlehnëhnëkawo.

Abëraham kwëtëlëdëni gë Abimelek

²² Hnë yamani rac, Abimelek gë Pikol asankaf wasodäde walëwu wä, njiniho vëhni Abëraham hna do ntehnë: «Njëtëbun Wënu ña gë wëjë nkerun hn'ile-wo-le lidu hna. ²³ Awa tame, dëkënde g'uŵac Wënu ña tokadilihohna ami, vutah mën va fëna do gë vërah vutah hni va. Kwëhnabuho nëf soñe lëw hu ÿa. Wëjë fëna, kwëhnary nëf soñe lëmën ÿa do g'inkal nte lëdahnëru ñi.»

²⁴ Abëraham më ntëkwak: «Ha, ntëkëbu.»

²⁵ Tac Abëraham nuÿako fere pëyahna soñe kolomba le nufëniho gë fanka vahnë Abimelek va. ²⁶ Abimelek më ntëkwaka: «ÿëtëla bi mo lik rac. Wëjë dënk, pëyalihowohna. Dol fo njëtadëfu.»

²⁷ Abëraham më nufëkëhni wape gë wuhnankal do gë wuhni njëdahna Abimelek do vëhni vëhi ntiniho kwëtëla. ²⁸ Abëraham më pitëkëhni vupe vucëval mbëd gë vuki. ²⁹ Abimelek më tëyëka: «Soñe ye fitëruhëhni vuñi vupe mbëd gë vuki?»

³⁰ Abëraham më ntëkwaka: «Maŵëry arebahni soñe aryënkwëtahnënd paryi ami yabëk iÿi kolomba.» ³¹ Soñe rac macahnëde hnam Berëseba (umë fëhnëtanëd «kolomba idëk», ma «mbëd gë vuki»), kabi hnam ntëkëniho vëhni vëhi tak.

³² Awa koyëna kwëtëlëniho Berëseba hna. Tac, Abimelek mbokalehnëni gë Pikol asankaf wasodäde ÿa g'inkal Filisët. ³³ Abëraham pëlëko atëh Tamaris Berëseba hna, do cëmbëdëhawo Wën hunte ye kwëlëkwël ha macatënda Ahwëhn a Wënu ña. ³⁴ Abëraham wabëhn wayabah ntiko hn'inkal Filisët hna.

† **21:9** 21.9 Nëhahnëdëha koc pëhnëtan nëhëdëniho ma njafanëdëha.

22

Abëraham pëhwëtak cënahna Isak sadëha

¹ Ga ndëcëk watac, Wënu ña njëkëhnahnëkawo Abëraham. Macëkawo: «Abëraham!» do Abëraham më mëtaka: «Nëpami!»

² Wënu ña më ntehnëka: «Nufëryehna ajë hu Isak, ryamboli asëval hu ale yadu d'us yi, ayi hn'inkal Moriya hna. Do hnam, ndawëhnëd'uhowa do afëda had sadëha hn'ikuñ nte yabëdëmi hna.»

³ Ga pacëk, Abëraham më matëk kobëri fo g'acahnëfëd ga. Më calëk wadëhwa ña soñe sadëha y'a, ndibënda fali falëwu fa do njohna aju Isak gë vëryokuñ vëhi vëlëwu kahnëtalehn gante nkabëkawo Wën.

⁴ Hnë fac rarëna hna, Abëraham nuko ñawët kuñ nte njihahnëdëho ña.

⁵ Abëraham më ntehnëkëhni vëryokuñ vëlëwu va: «Ñëwëryin ani gë fali fi; ami g'ajë mën ayi kayëdëfun yañ sëm bifuna Wënu ña, tac mbokajëdëfun.»

⁶ Abëraham më ndibëndëka aju Isak wadëhwa sadëha ña; umë hwëdëh ha g'icar ña njoko. Njilehnëni vëhni vëhi tak ndampo fo. ⁷ Isak më tëyëka rëmu Abëraham: «Apa?»

Abëraham më ntëkwaka: «Ye ye ajë mën? Nëpami.»

Isak më ntehnëka: «Kwëhnayinëk hwëdëh ha gë wadëhwa ña, bare ne nkeha fape soñe sadëha y'a?»

⁸ Abëraham më ntëkwaka: «Ajë mën, Wënu ña njëdahnëdëha umë dënk fape sadëha fa.» Vëhni vëhi tak nkonihò njindëni ndampo fo.

⁹ Ga tëkëni hn'ile nkabëkawo Wën hna, Abëraham më ntik hn'ile cënade sadëha hna do kwët yañ wadëhwa ña. Tac ñaba aju Isak, do tinda hnë wadëhwa wante kwëtëko hn'ile cënade sadëha hna. ¹⁰ Tac nuf cary ña soñe káca aju. ¹¹ Bare tañ mëleka Ahwëhn a Wënu ña më macika g'ambin: «Abëraham! Abëraham!»

Abëraham më mëtaka do ntehna: «Ha, nëpami!» ¹² Mëleka y'a më mbok ntehnëka: «Antë aýaka fatah fi! Antë alihna wëh! Njëtëbu tame ntënëndëduha Wënu ña, kabi ñwëýëryanëlihahna ajë hu, ryamboli asëval hu yi.»

¹³ Awa Abëraham më nuka yënki ga pëlayik wamiry ña hnë fasëc. Më njinëhnëka gwëcëta Isak gë yënki y'a soñe sadëha y'a. ¹⁴ Abëraham më macëk yëwa rac: «Ahwëhn a Wënu ña njëdahnëd.» Soñe rac wok wacahnënde ha gaki: «Hn'ikuñ hna, Ahwëhn a Wënu ña njëdahnëd ile rëfëka y'a.»

¹⁵ Tac mëleka Ahwëhn a Wënu ña më mbok macika Abëraham g'ambin higëna y'a ¹⁶ do ntehna: «Wëli ile ntehnëk Ahwëhn a Wënu ña: ntëkëhnëmi g'uwac mën w'a dënk, kabi aki ntiru, ñwëýëryanëlihowahna ajë hu, ryamboli hu y'a, ¹⁷ ndëwanëdëmi do njabënédëfuhëhni vutah hu va had wahol wavë g'ambin w'i ma nkërëyal nte ye tëfary wov ñi. Nufëdëni wahna wële yëwëkëhni va. ¹⁸ Wabulunda wabë nkal ñi fop gë vëhni ndëwanëdëni kabi mawëhnëruho.»

¹⁹ Tac Abëraham g'aju mbokalehnëni gante nkeni vëryokuñ vëlëwu do kahnëtalehnëni mëncëndëni gë Berëseba. Hnam nkoko ntëd Abëraham.

Viju Nahor

²⁰ Ga ndëcëk watac, Abëraham pëyayiko Milëka fëna nagëhnëkawo aheryu Nahor vutah vucan: ²¹ Us yeho fandënkwëryënkwa fa, gë aheryu y'a Bus, gë Kemuwel rëmu Aram, ²² gë Kesed, gë Aso, gë Pilëdas, gë Yidëlaf do gë Betuwel. ²³ Betuwel yeho rëmu Rebeka y'a. Vëyi ye vutah mbëd gë

vutar vunte nagëhnëkawo Milëka Nahor aheryu Abëraham va. ²⁴ Nahor kwëhnakawo asëval ahigëna. Rewuma maciko. Umë fëna nagëkëhniwo vutah: Teba, gë Gaham, gë Tahas do gë Maka.

23

Icëm Sara ña

¹ Sara, asëvalu Abëraham, wabëhn keme gë wafëhw wahi g'imbëd gë waki (127) nuŷako cëmat. ² Kiriya-Arëba hna cëmëko, dol Ebëron macëde, hnë nkal Kanan hna. Abëraham ntiko wakwëy asëvalu ña do kodëho soñe icëm dëwu ña.

³ Tac Abëraham më matëk haryënk w asëm alëwu hna do nji ntehnëhni Wahit wã aki: ⁴ «Ahneh fo yebu ŷal hun li, ale sëlëndik hnë wuhnë do ryëcëlehnëd. Bare asëval mën a cëmëk. Awa gwafëryino iyag ŷal hun li vañahnëwã*.»

⁵ Wahit wã më ntëkwaniha: ⁶ «Muntayiru aŷaw ahnëpafu! Wënu ña ntiki asan ahwëhn nafa fagant lëw fu. Bañëryehna asëval hu hn'iyag nte ŷak fërenak walëw fu li. Wëla aryampo ñwëyëryanëdilihna iyag dëwu ña soñe avañahna.»

⁷ Awa Abëraham më tëhakëhni ndëkwëhn haryënk w lëw hni, ⁸ do ntehnëhni: «Ge paryi maŷërun vañëwã asëval mën aŷi ani, tëyëndinoŷa Efëron, aju Sohar, ⁹ nkwafo iyag ibë resiŷo Makëpela nte ye hnë ikëd kaŷ dëwu ñi. Dehnëryina nkwafo gante ñad ka, tase hun. Nkehahn dëmën.»

¹⁰ Efëron hnam dënk nkentiko. Më ndekak soñe ntëkwahna Abëraham nkweyahnëni wahit wã fop yëwã bulunda† hna ntehn: ¹¹ «Demarye, aŷaw ahnëpaŷo, gwafëdila muk kaŷ inji gë yag inji. Tase wëvë ŷalënta mën vi, njëdëmi, kodu avaña hnam asëval hu.»

¹² Kat Abëraham më mbok ndëkwëhnëk haryënk w Wahit hna, ¹³ tac ntehnä Efëron hafo fop nkweyëni, më lehnëko: «Këlami, nëparye! Njëdadëmi koryi soñe kaŷ inji. Maŷëry iŷi koryi soñe holahnu vañëwã asëval mën aŷi.»

¹⁴ Efëron më ntëkwaka Abëraham: ¹⁵ «Nëparye, këlami! Ikaŷ nte hode nkwaŷi wañëc koryi wakeme wahnah fo (400), kwëhnana nafa yëbëlan lëw fu! Awa bañëryehna asëval hu!»

¹⁶ Abëraham maŷëko do njëdahnëko ile nësëko Efëron ŷa tase wëvë ŷalëntawu va, wañëc wakeme wanah (400) koryi wë wati rac.

¹⁷ Kobëri tac, ikaŷ Efëron nte yeho hnë resiŷo Makëpela favalëko gë Mamëre ña, gë iyag nte yeho hnam ña do gë fop vatëh vante yeho bambery kaŷ va ¹⁸ Abëraham hwëhnëko. Fop Wahit wale yeho hnam va wasefe yeho.

¹⁹ Tac Abëraham më mbañëka asëvalu Sara hnam, darël Mamëre hna, më wacëde tame Ebëron, nkal Kanan hna. ²⁰ Ikaŷ inja gë yag nte yeho hnam ña golohna kwëhnëni Wahit. Abëraham hwëhnëko gë maŷal dëw hni ña, soñe mbañahnëndëhni wësëm wëlëwu va.

24

Isak gë Rebeka

¹ Abëraham cërëko d'us. Ahwëhn a Wënu ña ndëwakawo hnë fop. ² Hnë fac ryampo, Abëraham më ntehnëka aryokuj alëwu ale ŷak lafëk tere ŷa.

* **23:4** 23.4 Wati rac, wësëm va hnë wakary mbañëdëniho, vambamb fakuj hna. † **23:10** 23.10 Yëwã bulunda ŷa renka kece nkol hna nkeho.

Umë yeho ankaf fop hnapul Abëraham ÿa. Umë lehnëkawo: «Kuyëtëry wák hu ÿi mbuf mën li* ³ do dëkënde gë Ahwëhn a Wën le hwëhnëk ambin ñi gë nkal ñi, yëkëlehnëndilihahna ajë mën aÿi asëval avë hnë ñi nkal Kanan nte lëdahnëbu ñi. ⁴ Bare dëkënde alehno njiđu hnë nkal nte watahñibu hna ayëkëlehnëhnehna ajë mën a Isak asëval hnënk mën hna.»

⁵ Aryokuñ a më ntëkwaka: «Ye lidëfu ge asëval a ñwëÿëk soñe tëfe ani? Awa, tëfëka bi wënceryëwa ajë hu hn'inkal nte watahniru hna?»

⁶ Abëraham më ntehnëka: «Hali, ñwëÿëry ðus soñe awëncerya ajë mën aÿi hatac. ⁷ Ahwëhn a, Wën le hwëhnëk ambin ña, caniko tere rëm mën hna g'inkal hnënk mën ÿa. Nësëhnëko do ntëkëhnëko njëdadhëhni vutah mën va kwëhnëni ñi nkal ani. Cañëtidëha mëleka lëwu ÿa haryënk wu soñe aholahn ayonëhnehna asëval ajë mën aÿi. ⁸ Ge asëval a mawëna tëfi, awa ntihëtað idëk nte lëkënduho ña; bare antë awëncerya muk ajë mën aÿi hatac.» ⁹ Awa aryokuñ a më kuyëtëk wák lëwu ÿa hn'imbuf Abëraham hna do ntëkëhna ntehnä ntid fop ile ntehnëka nti ÿa.

¹⁰ Tac, aryokuñ a më nufëkëhni wayonkomb ipëhw (10) wuva Abëraham wä do njoryary fop ile fërënak hnë hnapul le kwëhnako Abëraham ÿa. Kahnëtalehn paß gë inaw nte ntëdahnëko Nahor ña, gë cape tahahn pëhna lav Mesopotami ka. ¹¹ Aryokuñëhn Abëraham ÿa tëkëko ðarël hnë kolomba le woko gena naw hna, më njinëgehnikëhni wayonkomb wä. G'anëka nkeho, hnë wati le njijëdëniho vësëval ÿëry wënka ña.

¹² Më njëfak aki: «Ahwëhn, Wënu Abëraham nte ryokuñëhnëdëfu ñi, mawëryanëhnërye fankëlëfu gë ale valëkowa ÿa. Tufahnëry koyëna ipërëna nte hwëhnaru soñe Abëraham ale ryokuñëhnëdëfu ÿi. ¹³ Wëli ðarël kolomba hna nkebu do vëryag vëvë ñi naw vi njijëdëni ÿëry wënka ña. ¹⁴ Dol tëyëdëfuhä aryampo hnë vëhni nkury unkwahn ntëwu ña soñe siyawu. Ge ntehnëko “Ciyary, njëdëdëfuhëhni fëna wayonkomb hu wï ciyantini”, awa, njëtëdëfu umë ÿaryaryëdëfu aryokuñ hu ÿi Isak. Koyëna njëtëdëfu ntiru gë uhwëhna nëf soñe ale ryokuñëhnëdëfu ÿa Abëraham.»

¹⁵ Ani gë puhnahnënd iyëfa ña tëkëlehni Rebeka, aryagu Betuwel, unkwahn ntëwu ña nkus hna. Betuwel ajë Milëka gë Nahor yeho, aheryu Abëraham. ¹⁶ Fandag fankwamah ðus yeho; yëtëlëhniwohna vësan. Cëländako kolomba hna, tëmpën unkwahn ntëwu ña do kayënda.

¹⁷ Aryokuñ Abëraham ÿa më nkaryëk pankëlëni do ntehnä: «Këlämi, yëdërye siyawu toye wënkahu ñi.»

¹⁸ Më ntëkwaka: «Këlämi, Apa, ciyary.»

Më nkwëtëndak ñap nkwahn uña do njëdähna ciya. ¹⁹ Ga njëdäka ciya, më ntehnëka: «Ñëryëhnëdëfuhëhni fëna wayonkomb hu wï ciyantini afo mërëni.» ²⁰ Më kotak ñap wënka wabë nkwahn dëwu ña kosa hna, tac nkary mbok ñëryi kat. Pëdëkëhniwo wayonkomb wä fop. ²¹ Asan a njëkëdëhawo aryag a hara ñoñ nësëna, do tëyadëho bi Ahwëhn a Wënu ña cañëdanëk uyas lëwu wä.

²² Ante puhnani wayonkomb ciya ña, asan a më canik waryið walëwu hna njëdähna aryag a anënk sanu le hwëhna nafa yabah do gë wame sanu waki wante hwëhna ule-wo-le nafa yabah fëna. ²³ Tac më tëyëka: «Aryag mo yeru? Pëyarye këlämi bi nkehëhna igwac tere rëmu hna soñe asëlëndahnëfu ryakëfu dol hnam gë vële lapëhnaðëho vi?»

* **24:2** 24.2 Kuyëtëry wák hu ÿi mbuf mën li fëhnëtanëk ikwëry namu wasëwif hna do rac rufahnëc ntid ile ntehnëk ÿa; do ge cëmëk ani gë rac vutah vuntëwu va ntidëni g'uwwac lëwu.

²⁴ Aryag a më ntëkwaka: «Betuwel ye rëm mën ÿa, aju Milëka gë Nahor.»
²⁵ Më nkwënëk: «Lury ÿa gë idël inja njabëk ÿal fu hna, do gë hn'ile kofun aryaku fëna.»

²⁶ Asan a më ndëkwëhnëk yëka ÿa nkal hna do camehna Ahwëhn a Wënu ña ²⁷ ntehn: «Camehnëmi Ahwëhn, Wën ale ryokuñëhnëdëfu Abëraham! Tufahnëdu kwëlëkwël ipërëna hu ña do g'ikahnënda hu ña gë cape ale ryokuñëhnëdëfu ka: hnë uwi yas Ahwëhn a Wënu ña njiryeryëko satën fo gë hnënk ale ryokuñëhnëdëfu ka.»

²⁸ Aryag a më nkaryëk pëyahn tere hnëmu hna le ryëcëtak ÿa. ²⁹⁻³⁰ Hara Rebeka kwëhna kawo acër ale waciko Laban. Nuko anënk ña gë wame ña hnë wák aheryu hna do nkwëryëko ga tëfëta de ile ntehnëkawo asan a. Awa më nkaryëk nji tëkata asan a gë wayonkomb walëwu wã ñarël kolomba hna ³¹ do ntehn: «Yij ÿal fu hna, wëjë ale ndëwak Ahwëhn a Wënu ña. Soje ye ÿëwëru hnë gwac li? Pëhwëtëbu cery ña do ntinëhnëbuhëhni wayonkomb hu wi hn'ile ñëwëdëni.»

³² Awa aryokuñ Abëraham ÿa më njik vëhni Laban hna. Më nkwëtëndini wayonkomb wã ile ndibëniho ÿa do njëdayini ile tokëdëni. Do njonëhni jini fëna aryokuñ Abëraham ÿa gë vële lapëhna kawo va wënka nkuyëtahneni wapary ña. ³³ Më njëdayik roka, bare më ntehnëk: «Tokëda ge gena nësëbu le ÿadëfu hnësu ÿa.»

Laban më ntehnëka: «Awa nësëry!»

³⁴ Asan a më ntehnëk: «Aryokuñ Abëraham yëbu. ³⁵ Ahwëhn a Wënu ña mbetandanëka ñus ale ryokuñëhnëdëfu ÿa; njëdaka wape gë wuhnankal do gë wuhni, gë koryi do gë sanu gë vëryokuñ vësan gë vësëval, wayonkomb gë wafali. ³⁶ Asëvalu Sara, mama ntafahnëk, nagëhnëka facan fante njëdak fop ile kwëhna k ÿa. ³⁷ Ale ryokuñëhnëdëfu ÿa ntehnëko lëku: “Yëkëlehnëndilihahna ajë mën ayi asëval avë hnë nkal Kanan nte lëdahnëbu ñi.” ³⁸ Më lehnëkowo: “Dëkënde alehn njidu tere rëm mën hna, hnënk mën hna, soje ayëkëlehnëhnehna ajë mën ayi asëval.” ³⁹ Awa më rëyëbuha: “Ye lidëfu ge ñwëyëk asëval a tëfidilohna?” ⁴⁰ Më ntëkwako: “Ahwëhn a Wënu ña ale rëfëdëfu kwëlëkwël ÿa, umë fayëdëha mëleka lëwu ÿa haryënk w hu, ntid cañ uyas hu wã do njonëhni ñuha asëval avë hnënk mën ajë mën ayi, avë tere rëm mën hna. ⁴¹ Ge njiru vëvë tere mën hna, ntihëta dëhi idëk nte lëkëhneruho ña. Wëla ñoñ nuñajëlihna, dëwanëdila wëh.” ⁴² Ante tëkekëbu dol ñarël kolomba ñi, aki njëfakëbu: “Ahwëhn, Wën ale ryokuñëhnëdëfu Abëraham, ñemarye cañaryo uyas le yidëfu wi. ⁴³ Tame kabi ñarël kolomba li nkebu, tëyëdëfuha aryag ale yijëd ÿëry wënka ña njëdo siyawu toye wënka wante ñëryëd nkwanh ntëwu hna. ⁴⁴ Ge ntëkwako: ‘Këلامي ciyary, do ñëryëhnëdëfuhëhni fëna wayonkomb hu wi’, awa, njëtëdëfu umë ye asëval ale ÿaryaryëdëfuha ajë ale ryokuñëhnëdëfu ÿa.” ⁴⁵ Ani gë fuhnahnëndu nësëlehna ña, tëkiko Rebeka, unkwahn ña nkus hna; më cëlëndak kolomba hna do ñëryi wënka ña. Më rëyëbuha: “Këلامي, yëdërye siyawu.” ⁴⁶ Më nkwëtëndak ñap nkwanh uña do ntehn: “Ciyary, tac pëdëdëfuhëhni wayonkomb hu wi fëna.” Më siyabu do më pëdëkëhni wayonkomb wã fëna. ⁴⁷ Ga tëyëbuha bi mo hnagëka, më ntëkwako: “Betuwel ye rëm mën ÿa do Milëka gë Nahor hnagëka.” Awa më libuha nënk ña icëhn hna do wame ña wák hna. ⁴⁸ Më ryëkwëhnëbu yëka ÿa nkal hna soje sëmbeña Ahwëhn a, Wën ale ryokuñëhnëdëfu ÿa, Abëraham; camehnëbuha soje ile njoko yam fo hnë aryag mbañ ale ryokuñëhnëdëfu ÿa. ⁴⁹ Tame,

pëyaryino ge kahnëndarun alinëhnuna ifërën ale ryokuñëhnedëfu ÿa. Ge kodiluhna, njidëfu sëñ hawãary.»

⁵⁰ Laban gë Betuwel më ntëkwaniha: «Ahwëhn a Wënu ña fëhnak koyëna. Ñoñ kodilëfuhna hnësëfu. ⁵¹ Rebeka ani nke, haryënkwa hu. Yoryehna nke asëval ajë ale ryokuñëhnedëfu ÿa, gante ntehnëk Ahwëhn a Wëñ ka.»

⁵² Aryokuñëhn Abëraham ÿa ga nkwëryëk wani wanës, më ndëkwëhnëk yëka ÿa nkal hna do camehna Ahwëhn a Wënu ña. ⁵³ Tac më canik waryib walëwu hna vile ryëhwarik koryi gë sanu do gë wafand njëdfahna Rebeka; më njëdfakëhni fëna wabuña wakwëhn nafa sankaf vëhni acëru gë hnëmu fandag fa. ⁵⁴ Aryokuñëhn Abëraham ÿa gë vële lapëhna kawo va tokëniho do ceni, tac njilehneni ndakëni.

Ga pacëk g'acahnëfëd ga, nte matëni ña, aryokuñëhn Abëraham ÿa më ntehnëkëhni acëru gë hnëmu Rebeka: «Napëryino vokawu gë ale ryokuñëhnedëfu.»

⁵⁵ Më ntëkwaniha: «Rebeka ani nkođ ten toye, soñe wafac ipëhw, tac kođ njinti.»

⁵⁶ Aryokuñëhn Abëraham ÿa më mbok ntehnëk: «antë avëyëhnuno, kabi Ahwëhn a Wënu ña canëndanëk nkañ mën ña. Tavëryino vokawu gë ale ryokuñëhnedëfu.»

⁵⁷ Më ntehnëniha: «Macëñëfuna aryag ayi do tëyina ile nahak ÿa.»

⁵⁸ Awa më macëniha Rebeka do tëyëniha: «Ñadü bi arëfëlu ayi asan?»

Më ntëkwakëhni: «Ha, ñadëfu.»

⁵⁹ Awa më tavëniha Rebeka gë asëval ale hnihnëdëhawo ÿa† tëfëläni gë aryokuñëhn Abëraham ÿa do gë vële lapëhnajëkawo va.

⁶⁰ Më ndëwanëniha Rebeka aki: «Arabi aye, wëjë ahery fu yi, hnëm wabulunda wayabah. Arabi vutah hu va nufëni wahnaw vële yëwëki va!»

⁶¹ Rebeka gë vësëval vële ryokuñëhnedëhawo va më kayëni wayonkomb hna soñe tëfëläni gë aryokuñëhn Abëraham ÿa do njini ndampo fo.

⁶² Awa hnë wati rac, Isak, aju Abëraham, matëko kolomba le waciko Lahayi-Royi hna pakëta hnë resiyo Negev hna fo. ⁶³ Hnë anëka ndampo cahnéko nji nkwëretalehnënd gë igwac, më nukëhni tan wayonkomb ga tëkidëni. ⁶⁴ Rebeka ga nuka Isak, më ntëdfak yonkomb hna ⁶⁵ do tëya aryokuñëhn Abëraham ÿa: «Mo ye asan ale yijëd pankëlin igwac li?»

Aryokuñëhn Abëraham ÿa më ntëkwak: «Ale ryokuñëhnedëfu ÿa ye.» Awa Rebeka cënkalehn tan yëka ÿa tufahnahn ntënah ntëwu ña.

⁶⁶ Aryokuñëhn Abëraham ÿa më tëfëtanëka Isak fop ile ntijëk ÿa. ⁶⁷ Tac Isak më njoka Rebeka hnë usank le yeho va Sara hnëmu ÿa. Isak nufëkawo ñëla do ñahnëkawo. Koyëna nduñëna Isak aju Abëraham icëm hnëmu Sara ña.

25

Vutah Abëraham vunte nagëk Ketura

¹ Abëraham ñëlëkawo asëval ahaãary. Ketura maciko. ² Nagëhnëkawo: Simëra gë Yokësan gë Medan gë Madiyan gë Isebak do gë Suwa. ³ Yokësan yeho rëmu Saba gë Dedan ÿa. Hnë viju Dedan hna naginiho wabulunda Wa-asur wã, gë Waletus wã, do gë Walewum wã. ⁴ Madiyan yeho rëm Efa ÿa, gë Efer, gë Hanok, gë Abida, do gë Elëda. Vëyi fop vërah vutah Ketura yeho.

† 24:59 24.59 Asëval ale hnihnëdëhawo ÿa fëhnëtanëk ale yentiko gë Rebeka kobëri tah hna do wof g'umë hafo cëm.

5-6 Abëraham njedëkëhniwo buña viju vësëvalu vëÿëntaŵ va wati nte nkoko cëmëna ŋa. Tac cañëtëkëhniwo ŋaŵëtaniha Isak, gë cape pëhna lav ka, bare Isak umë lëwëko hnapul rëmu ŷa fop.

Icëm Abëraham

7 Abëraham nuÿako wabëhn keme gë wafëhw imbëd gë wahi g'imbëd (175) cëmat. 8 Hn'untaf yaryah nëjah cëmëko nji təkëhëhni vacërakëlo vantëŵu va. 9 Isak gë Isëmayel viju, më mbañëniha hn'uhary Makëpela hna, ule yeho hn'ikaÿ Efëron aju Sohar, avë bulunda Het, ðarël Mamëre hna. 10 Abëraham hnë bulunda Het hna ntaŵëko kaÿ tac. Hnam mbañiko Abëraham ðarël asëvalu Sara. 11 Ante cëmëko Abëraham ŋa, Wënu ŋa ndëwanëkawo aju Isak. Isak ðarël kolomba Lahayi-Royi hna ntëdëko.

Tere Isëmayel aju Abëraham

12 Wëli itëfëta soŋe tere Isëmayel, aju Abëraham, ale nagënihawo gë Agar, aramp Sara avë Esipët ŷa. 13 Aki nke wamac vutah Isëmayel va gante tëfëlëni hnagi ka: fandënkwëryënkwa fa Nëbayot maciko, tac fakigëna fa Kedar, gë Adëbel, gë Mibësam, 14 gë Misëma, gë Duma, gë Masa, 15 gë Hadad, gë Tema, gë Yetur, gë Nafis, do gë Kedëma. 16 Waŋi ye wamac vutah pëhw gë vuki (12) vumba Isëmayel va. Ale-wo-le asankaf bulunda yeho; wamac wadëŵ hni ŋa macahnëniho vankol vantëŵ hni va gë wëryaha walëŵ hni ŵa. 17 Isëmayel wabëhn keme gë wafëhw warar g'imbëd gë waki (137) nuÿako ante cëmëko nji təkëhëhni vacërakëlo vantëŵu ŋa. 18 Vëva Isëmayel va hnë resiÿo le yeho yëbëlan Havila gë Sur hna ntëdëniho. Sur ðarël Esipët hna nkeho, gë cape Asur. Ŋaŵëtanihëhniwo vutah Abëraham vuñëntaŵ va.

Sakob wasapitër 25-36

Esawu gë Sakob

19 Wëli itëfëta soŋe tere Isak, aju Abëraham ŷa. 20 Ante nuÿako Isak wabëhn wafëhw wahnah ŋa (40), ñëlëkawo Rebeka. Rëmu ŷa Betuwel yeho, avë bulunda Aram mbë Padan-Aram ŷa, do acëru ŷa Laban yeho. 21 Bare Rebeka nagëdïlohna; awa Isak më këlaka Ahwëhn a Wënu ŋa soŋe asëvalu ŷa. Ahwëhn a Wënu ŋa mawëhnëkawo këla dëŵu ŋa do Rebeka ndonkëko.

22 Vucëp ndonkëko, do vutah vutac peñëlëdëniho ðonk dëŵu hna. Awa Rebeka më ntehnak: «Ye ga fëlako ami?» Më njik tëya Ahwëhn a Wënu ŋa. 23 Ahwëhn a Wënu ŋa më ntehnëka:

«Wayal wahi yehëhna ðonk hu hna,
wabulunda waki waÿeŵëlah hnagëdïfu.

Ryampo yawëd ntëba ÿëntaŵ ŷa,
do fandënkwëryënkwa fa rëkëd ndokuñëhnënda aheryu.»

24 Ante təkëkëko wati hnag ŋa, pacëkëhniwo vucëp ndonkëko. 25 Avëntah had kombo ryënkawo nagi. Wëñahn fo nkehawo mbahn inja had acud cudak. Soŋe rac macahniko Esawu*. 26 Tac nagëgik aheryu. Itak Esawu ŋa pëlako do Sakob† maciko. Isak wabëhn wafëhw imbëd gë ryaw (60) kwëhnako nte naginiho ŋa.

Igwëcëtël Esawu g'aheryu Sakob

27 Vutah va naÿëniho. Esawu asary asankaf yeho, gë fëk nkedëho kwëlëkwël; bare Sakob, asan ayamah yeho, ŋaŵëdïlohna tere ŷa. 28 Isak

* 25:25 25.25 Esawu mëntëlëk g'uhnës Wa-ebëre ile fëhnëtanëk «wëñahn fo nke». † 25:26 25.26 Sakob mëntëlëk g'uhnës Wa-ebëre ile fëhnëtanëk «ale fëlad itak» ma «ale rokad».

Esawu ñako ñand, kabi faɣar fa ñadëho dʉs, bare Rebeka asëvalu umë, Sakob ñako ñand.

²⁹ Fac ryampo Sakob hnëg nëgëdëho ante mënciko Esawu g'icary ka. Mbërako do inte yokawo dʉs. ³⁰ Esawu më ntehnëka Sakob: «Mbërafu dʉs. Këlami, tavërye roku ile hnëgëru ɣi, ñadëfu roku iɣi roka vëntah.» (Soɣe rac macahnik Esawu «Edom», kabi umë fëhnëtanëk vëntah.)

³¹ Sakob më ntëkwaka: «Maŵëryanërye ten intëŵ nte rëfëka fandënkŵëryënkŵ fa.»

³² Esawu më ntehnëka: «Inte ɣa dʉaŵ iɣa nkeho. Ye ga nëfadëho intëŵ nte rëfëka fandënkŵëryënkŵ fa?»

³³ Sakob më mbok ntehnëka: «Dëkëndë ten.» Awa Esawu më ntëkëk do nkwëcët koyëna intëŵ nte rëfëka fandënkŵëryënkŵ fa. ³⁴ Awa Sakob më nëhëtëhnëka roka ɣa. Esawu më tokëk do ciya, tac njilehn. Koyëna njafaɣëko Esawu intëŵ nte rëfëka fandënkŵëryënkŵ fa.

26

Isak gë Abimelek

¹ Mboko nke inte nkal hna had nte yeho hnë yamani Abëraham ɣa. Soɣe rac Isak njiko Gerar hn'ile nkeho Abimelek ahnaŵ Wafilisëte ŵa.

² Ahwëhn a Wënu ɣa më karyëtahneka Isak do ntehna: «Antë ayi gë Esipët, dëdënti hnë nkal nte rufëdëmi hna. ³ Nëŵëry hnë itac. G'ami nkede do ndëwanëdëmi, kabi wëjë gë fop vutah hu va gë vutah hni va yëdadëfu waɣi wayal. Koyëna ntidëfu ile lehnëbuhawo rëmuh Abëraham ntinëhnëdëfuha ɣa. ⁴ Ntidëfu njabëni vutah hu va had gë wamol wavë g'ambin ki, do njëdadëfuhëhni iɣi nkal fop. Wabulunda wabë nkal ɣi fop gë vëhni ndëwanëdëni, ⁵ kabi Abëraham maŵëhnëko wanës mën ɣa, gë vakwëda mën va, do gë sariya mën ɣa.» ⁶ Awa Isak ntiko ile ntehnëkawo Wënu ɣa, ntëdëko Gerar hna.

⁷ Vahnë vëvë hnam va tëyënihawo soɣe asëvalu ɣa. Më ntëkwakëhni ntehn aheryu ye: dëkëdilohna ntehn Rebeka asëvalu ye, kabi ntakëkawo antë ndaŵi soɣe lëŵu ɣa, kabi nkŵamëko dëcët.

⁸ Isak mbiɣëko hnam. Hnë fac ryampo Abimelek, ahnaŵ Wafilisëte ɣa, fenetër hna njëkëdëho. Më nuka Isak ga nëhandëha nëh nte rufahnëd Rebeka asëvalu ye. ⁹ Më macehnëka do ntehna: «Pacëk asëval hu ye! Awa soɣe ye lehnëru ahery hu ye?»

Isak më ntëkwak: «Nësëbu koyëna kabi ntakëko antë ryawëwu soɣe lëŵu.»

¹⁰ Abimelek më mbok ntehnëk: «Ye liruhëfu koyëna? Ge mbiɣakënd toyë aryampo avë bulunda mën nufakëndëha asëval hu, do koyëna menëhnakënduhëfu.»

¹¹ Tac Abimelek më mbañëhnëkëhni bulunda ɣa fop ntehnëhni: «Ge ahnë ɣakëka aɣi asan ma asëvalu ndaŵëde.»

¹² Hnë bëhn rac, Isak njamëko hnë nkal tac do mbarëpëko roka yabah kabi Ahwëhn a Wënu ɣa ndëwakawo. ¹³ Uhwëhna lëŵu ŵa nkŵënadëho kwëlëkwël, do nkŵënadëho beta ɣa. ¹⁴ Kwëhnako vantega wape gë wuhnankal do gë wuhni, gë vëryokuɣ vëyabah.

Ikwëtël Isak gë Abimelek

Awa, Wafilisëte ŵa më nëŵaryëniha Isak. ¹⁵ Më mbëŵëni fop wakolomba wante nkabëniho vëryokuɣ rëmu Abëraham ante nkoko cëmëna ten ɣa. ¹⁶ Tac Abimelek më ntehnëka Isak: «Njabëki dëcët fanka fa alëbëfu fuhnë; kërënyari ani.»

¹⁷ Awa Isak më kërënak hnam; nji ndah hnë garyëla Gerar hna do ntëd hnam. ¹⁸ Më nkëyëtehnëk wakolomba wante yabiko nte nkoko cëmëna ten rëmu Abëraham do mbëwëniho Wafilisëte nte cëmëko Abëraham ña. Më mbokaryëk mac wakolomba ña wamac wante macëko rëmu ña dënk.

¹⁹ Fac ryampo, vëryokuñ Isak va nkabëniho kolomba do pëhnëniho wënka wante yalëdëho gë fanka. ²⁰ Vëhery wusañ Gerar va gë vëva Isak va conkëniho. Vëhni lehnëdëho: «Fuhnë hwëhnëk wënka ñi.» Isak më macëk hacëm hatac Esek, umë fëhnëtanëd «Sonko», kabi vëhery wusañ va conkëniho g'umë. ²¹ Awa vëryokuñ Isak va nkabëniho kolomba hañary, do mboko nke kat sonko soñe hatac fëna. Isak më macëk kolomba rac Sitëna, umë fëhnëtanëd «Gwajëtël». ²² Më matëk hnam do mbok nkabëhn kolomba rarëna; rac yojëlohna sonko. Më macëk Rehobot, umë fëhnëtanëd «Igwac Yankah». Ntehnadëho: «Tame, Ahwëhn a Wënu ña njankënhënkëfu, soñe mbetahnin hnë inji nkal.»

²³ Më matëk hnam nji Berëseba. ²⁴ Ahwëhn a Wënu ña më karyëtahnekä hn'umëd nte ryaviko hna do ntehna: «Wën rëmu Abëraham ña yebu. Antë ntaki inë kabi gë wëjë nkeyik do ndëwadëmi njabëndëfuhëhni vutah hu va gë vutah vuntëw hni va soñe aryokuñëhn mën a Abëraham.» ²⁵ Isak ntiko hnam hn'ile cënadë sadëha njëfadëhawo Wënu ña do Ahwëhn a Wënu ña macëdëhawo. Ntiko usank lëwu wä do vëryokuñ vëlëwu va nkabëniho kolomba hañary.

²⁶ Awa ahnañ a, Abimelek, matëko Gerar hna nji njëkehna. Gë Ahusat, lawo lëwu ña, nkeniho do gë Pikol, asankaf wasodadë walëwu wä. ²⁷ Isak më tëyëkëhni: «Soñe ye yijërun ayëkuno, wuhnë vële ñewëko do lajëko ñal hun hna?»

²⁸ Më ntëkwaniha: «Kamahnëbun Ahwëhn a Wënu ña gë wëjë nkerun, do nahañun tëfëka kwëtëlin wëjë gë fuhnë, akwëtëla nte lëkik. ²⁹ Awa dëkëndifu alehn didilihëfuhna uweh, kabi diyilihna këm fo; ifërën fo linëhniru, do taviro ayi yam. Do tame, asan ale njëdëk Ahwëhn a Wënu ña yeru.»

³⁰ Isak më ntëvakëhni. Tokëni do ceni. ³¹ Ga pacëk nëganiho do ntëkëni vëhni fop soñe nkwëryëla ntëw hni ña. Më koyalëni gë Isak njilehneni yam.

³² Hnë fac rac dënk, vëryokuñ Isak va njijëniho pëyaniha Isak ntehnëni pëhnëni wënka hnë kolomba hañary le nkabëni ña. ³³ Isak më macëk kolomba rac «Kolomba Idëk». Soñe rac hafo dol inañ inä Berëseba nkok macëde —umë fëhnëtanëd «Kolomba Idëk».

Iñël Esawu

³⁴ Esawu wabëhn wafëhw wahnah (40) kwëhnako ante ñëlëkëhniwo vësëval Wahit wahi va, Yehudit, aryag Beri ña, do gë Basëmat, aryag Elon ña. ³⁵ Vësëval vërac ndëñehnenihëhniwo vëhni Isak g'asëvalu Rebeka.

27

Isak ndëwanëdëha Sakob

¹ Awa, Isak, ante cërëko ña, golohna nund. Fac ryampo më macëka Esawu, aju aryënkwëryënkwa alëwu ña, do ntehna: «Ajë mën!»

Më mëtaka: «Nëpami.»

² Isak më ntehnëka: «Nuru, ntafëbu do yëtëla bi guve cëmëdëfu. ³ Awa tame, nufëry uñwary hu ña gë wëca hu ña ayi g'icary. Yonëhne fañar, ⁴ do ahnëgëhno, gante ñadëfu ka, ahnëhëtëhno roku, tac ndëwanëdëmi ani gë sëmahnëndu.»

⁵ Hara Rebeka nëpadëho ile nësëhnëdëhawo Isakaju Esawu ÿa. Njind tunj umë g'icary soje njoj faÿar fa, ⁶ Rebeka më ntehnëka Sakobaju: «Nkwëryëbuharëmuh ga ntehnëdëha acër hu Esawu: ⁷ “Yonëhne faÿar tac ahnëgëhno gante ñadëfu ka. Ge tokëbu, ndëwanëdëmi haryënkwa Ahwëhn a Wënu ña ani gë sëmahnëndu.” ⁸ Awa tame, ajë mën, nëparye d'us do diry ile rëyëdëmi ÿa. ⁹ Yiry cery wahnankal hna do yonëhnewëhni vunankal vuki vupërën. Nëgëhnëdëfuharëmuh gante ñad ka. ¹⁰ Njinenëhnëdëfuha tok, tac ndëwanëdëhi ani gë cëmahnënd.»

¹¹ Sakob më ntëkwaka: «Esawu wëñahn fo nkeha mbahni ña, bare ami gelohna. ¹² Ge ñakëko apa, njëtëd ñadëfu rokaŵa, do uwëh ndëwanëdëho; gedina fërën.»

¹³ Hnëmu më ntëkwaka: «Ge koyëna nke, arabi wameh watac nkewo ami, ajë mën! Nëparye tunj do yinëndëwëhni vunankal va.»

¹⁴ Awa Sakob njinëhnëlehnëhni njojëhni do njëdahna hnëmu. Rebeka më nëgëhnëka Isak roka hnëñah gante ñad ka. ¹⁵ Tac më nufëk viÿi Esawuaju aryënkwaëryënkwa a vile ÿak wamëk, yeho tere va, do cudä Sakob,aju ahigëna ÿa. ¹⁶ Më përyëka gë wayand wuhnankal ŵa wëbäk ña g'igëb inja ¹⁷ do njëdahna hnëhët hnëñah gë mburu le nëgëko ÿa.

¹⁸ Më njiryeryëk vëhni rëmu hna do ntehna: «Apa!»

Isak më ntëkwaka: «Nëpami, ajë mën; bare pëyarye bi mo yeru.»

¹⁹ Sakob më ntëkwaka rëmu: «Ami Esawu ye, ajë hu aryënkwaëryënkwa a. Ntibu ile rëyëruho ÿa. Awa yij alaña arok faÿar mën fa; tac njëdadëfuho dëwara hu ÿa.»

²⁰ Isak më tëyëka: «Hak ntiru ahnuÿahni faÿar ñap aki, ajë mën?»

Sakob më ntëkwaka: «Ahwëhn a Wënu ña, Wën hu ña, yojëka nkaŵ mën hna.»

²¹ Isak më ntehnëka: «Tëhaj, ajë mën, ÿaki yëtahnu bi paryi ajë mën a Esawu yeru.»

²² Sakob më tëhaka rëmu; Isak më ñakëka do ntehn: «Hohna ha, va Sakob ÿa ye, bare wëbäk ña wëba Esawu ña ye.» ²³ Yavëtëlawohna kabi wëbäk wadëwu ña wëñahn fo nkeho had wëba Esawu ña. Bare njëdahnënda dëwara lëwu ÿa, ²⁴ mboko tëya kat: «Paryi bi ajë mën a Esawu yeru?»

Sakob më ntëkwaka: «Ha.»

²⁵ Isak më mbok ntehnëk: «Nëhëtënde, ajë mën, roku faÿar hu fi do yëdaÿi dëwara mën ÿa.» Sakob më nëhëtëhnëka rëmu Isak tok, më njonëhnikauñen do ce. ²⁶ Tac Isak më ntehnëka Sakob: «Tëhaj do aŵuryawo, ajë mën!»

²⁷ Sakob më tëhak do muryahna. Isak tehëkawo viÿi vile yeho viva Esawu va, tac më ndëwanëkaaju Sakob aki: «Paryi nke rehëry a ajë mën a ye! Had ikaÿ nte ndëwak Ahwëhn a Wënu ña nke.

²⁸ «Arabi Wënu ña njëdi waŵënk wale yojëd g'ambin ŵa, inkal nte wufak, roka g'uñen yabah.

²⁹ Arabi wayalu ndokuñëhnëndënihi, arabi wabulunda ndëkwëhnëhnëndënihi. Gery asankaf vëhery hu, Arabi ndëkwëhnëhnëndënihi!

Ale ryëwanëki uwëh a, arabi umë fëna nuÿa rac!

Ale ryëwanëki ufërën a, arabi umë fëna nuÿa rac!»

³⁰ Ante puhnak Isak dëwan Sakob ña, Sakob më cahnëk do hnë wati rac dënk tëkidëho Esawu g'icary. ³¹ Më nëgëk, umë fëna, roka hnëñah,

njinenëhna rëmu do ntehna: «Matëry, Apa, arok faÿar fale yonëhnimi fa; tac njëdäduho dëwara hu ÿa.»

³² Isak më tÿëka: «Mo yeru?»

Më ntëkwak: «Ami, Esawu ye, ajë hu aryënkwëryënkw a.»

³³ Awa Isak pëmpëhnahnëkawo dÿs hafo mbalënda mbahn iÿa fop do ntehn: «Mo ga ye, awa, ale saryëk do yonëhnekëho faÿar aÿi? Fop tokëbu arëkahnind ÿa do njëdäbuha dëwara mën ña; do nkoryaryëd dëwara rac!»

³⁴ Esawu ga nkwëryëk wanës rëmu ña, ntavëkawo dÿs, pëgwëlehn ndekand dÿs do këlahna rëmu: «Apa, dëwanërye, ami fëna!»

³⁵ Bare Isak më ntëkwaka: «Ahery hu njijakëh do tokako. Nufëk dëwara le rëfëkawo ahnuÿa ña.»

³⁶ Esawu më ntëkwaka: «Sakob! Paryi nke uÿac ule rëfëka wä kwëhna —Aroka Vahnë— kabi tokako wahwënta wahi! Ucër uÿa ntenëhnëko ten do tame wëli nufëk dëwara mën ña!» Esawu më nkwënk: «Goryaryëlihna bi dëwara soÿe lëmën?»

³⁷ Isak më ntëkwaka: «Sakob libu asankaf hu ÿa, do njëdäbuha vëlëwu va fop nkeni vëryokuÿ vëlëwu. Maÿëryanëbuha roka ÿa do g'uÿen yabah. Ye wok soÿe wëjë, ajë mën?»

³⁸ Esawu më mbok tÿëka rëmu: «Idëwara dampo tac fo bi hwëhna ruho? Apa, dëwanërye ami fëna!» Do pëgwëlehn kond dÿs.

³⁹ Tac rëmu më ntëkwaka aki:
«Idëd hu ña ñawëtad nkal gufak ña,
ñawëtad wawënk wale yojëd g'ambin wï.

⁴⁰ Duniÿa hu ÿa fop uÿët g'ule fo yed,
do rëkëdu aryokuÿëhnënda ahery hu.
Bare afaya fo rëkëdu aÿëretalehnënd,
nkubëdu sug le ryibëndëderu ÿa
do ntojëdu.»

Igary Sakob

⁴¹ Esawu më ñewëka Sakob soÿe idëwara le ndëwanëkawo rëm hni ña. Më ntehnak: «Apa biÿëdina cëmëd. Awa tac ndawëdëfuha ahery mën aÿi, Sakob.»

⁴² Ga njëtak Rebeka ile pëhna Esawu ÿa, më macehnëka Sakob do ntehna: «Acër hu, Esawu, ñad nkwëcagi ndawï. ⁴³ Tame, ajë mën, nëparye dÿs do diry ile lehnëdëmi ÿa: matëry ayary vëhni acër mën hna Laban, Aran hna. ⁴⁴ Ñëwëry hnam, hafo acër hu njama sakahn ha. ⁴⁵ Ge njamëka do ndënkw ile liruha ÿa, awa payëhnëryidëfu ayinëhnëryiyi. Ñada raku wëhne vëhi tak hnë fac ryampo.»

⁴⁶ Rebeka më ntehnëka Isak: «Gona nëÿahno duniÿa ÿi soÿe vësëval Wahit ajë mën Esawu vi. Ge Sakob, umë fëna, ñëlëka aryampo hnë vësëval vëvë hn'ÿi nkal vi, godina tëfo woÿ duniÿa li!»

28

¹ Awa Isak më macëka Sakob, koyalëni do tac ndëwana tac ntehna aki: «Ñëlëdilihahna asëval avë nkal Kanan. ² Yiry Mesopotami, vëhni Betuwel rëmu hnëmuh hna. Yëkëlehnaryehna hnam asëval, aryag Laban, acëru hnëmuh. ³ Arabi Wën Hwëhn Fanka Fop ña njëdï vutah vunjabah, ayehahn rëm wabulunda wayabah. ⁴ Arabi njëdu wëjë gë vutah hu va gante njëdëkawo Abëraham ka, soÿe arebahnëhni inkal nte lëdantu ñi vële hwëhnëk va, inkal nte njëdäkawo Wën Abëraham ñi.» ⁵ Awa Isak më

cañëtëka Sakob nji Mesopotami, vëhni Laban hna, nte yeho aju Betuwel Aram ÿa do yeho fëna acëru Rebeka ÿa, hnëmu Sakob gë Esawu.

⁶ Esawu njëtako Isak ndëwanëka Sakob do cañëtëkawo nji njëkëlehnaja asëval Mesopotami hna. Njëtako fëna ante ndëwanëdëhawo Isak Sakob ña mbañëhnëkawo antë ñëla asëval avë inkal Kanan, ⁷ do Sakob ntënënkëhniwo vëhni rëmu gë hnëmu do njiko gë Mesopotami. ⁸ Koyëna Esawu njëtako rëmu Isak nëñëlawohna gë vësëval vëvë Kanan va. ⁹ Awa Esawu më pëhna njëkëlehnahna asëvëval ahawary. Më njik vëhni Isëmayel hna, aju Abëraham, do njëkëlehnahna ñëla aryagu, ale waciko Mahalat, aheryu Nëbayot.

Hudakery Sakob

¹⁰ Hnë wati rac matëko Sakob Berëseba hna soñe nji Aran. ¹¹ Kabi njoko lav wã, më ndakëk hn'ile tëkëko hna. Do itaka nufëko nkagëtahn hnam. ¹² Umë ndakeryëk: më nuk ihëya sëbiko nkal li hafo tëk ambin hnani. Wamëleka Wënu ña kayëdëhniho cëlindehi. ¹³ Ahwëhn a Wënu ña umë dënk kahnëko haryënk w lëwü do ntehna: «Ahwëhn a Wënu ña yebu, Wën rëmu sankaf Abëraham ña do gë Wën Isak. Inkal Kanan nte ryakantunji njëdädëmi wëjë gë vutah hu va. ¹⁴ Vutah hu va njabëdëni had ivëd nkal ñi; duniÿa li fop ntëdëdëni: gë cape pëhna lav, g'ajoya lav, gë cape rëhw do g'irahahn. Soñe lëwü hu ÿa ndëwanëdëfuhëhni yam vahnë vëvë duniÿa vi fop. ¹⁵ Antë aryënk w! Gë wëjë nkeyik, keryëdëmi hn'ile-wo-le njidu hna do mbokaryidëmi hn'ini nkal. Tavëdila, ntidëfu fop ile hnësëhnëmi ÿi.»

¹⁶ Sakob më nëgak do ntehn: «Paryi nke, Ahwëhn a Wënu ña ani nke, do ami yëtëlewöohna!» ¹⁷ Më ntakëka do ntehn: «Hn'ani, ÿëwã Wën ye! Paryi nke cery Wënu ña ye do gë rënka ambin ña!»

¹⁸ Sakob më nëgak kobëri fo g'acahnëfëd ga, do nuf taka nte nkagëtahnëko ña, cëb tac tur wagu soñe nti taka ña nke taka Wën. ¹⁹ Më macëk ÿëwã rac Betel, umë fëhnëtanëk «Cery Wën». Bare kobëri ña Lus macëdeho hnam.

²⁰ Tac Sakob më ntëkëk aki: «Ge Wënu ña g'ami nke, ge keryëko hn'uyas mën hna, ge njëdako ile rokëdëfu do ile liyadëfu, ²¹ do ge mbokajëbu yam fo vëhni rëm mën hna, awa Ahwëhn a Wënu ña Wën mën yed. ²² Inji taka nte sëbëbu do rurëbu wagu ñi yed ÿëwã le sëmbande Wënu ña; do umë rëkëdëfu yëdandu ihwëhn pëhw-wo hn'ile mawëryanëdëho Wën hna fop.»

29

¹ Sakob kahnëtako paß gë cape pëhna lav ka. ² Fac ryampo, më nukëhni wakore watar wape gë wuhnankal yinëgadëho hnë kolomba fëk hna, kabi hnam cedëniho wënka ña. Itaka cankaf fidahnëdeho kolomba rac. ³ Ge fop mbarëpëleniho wusaÿ wã, vëhery wusaÿ va ntihtëdëniho taka ña do ñëryëhnënihëhni wusaÿ wã ciyani, tac mbokaryëni pidëni kolomba ÿa g'itaka ña.

⁴ Sakob më tëyëkëhni vëhery wusaÿ va: «Wëlawo mën, ne nkejërun?»

Më ntëkwaniha: «Aran.»

⁵ Sakob më mbok tëyëkëhni: «Njëtërunëha bi Laban, aju Nahor?»

Më ntëkwaniha: «Ha njëtëbunëha.»

⁶ Sakob mbok tëyëkëhni: «Hak nkok?»

Më ntëkwaniha: «Aki fo nkok. Wëliha aryagu Rasel ga tëkid gë wusaÿ wulëwü wã.»

⁷ Sakob më ntehnëk: «Lav a nkok, wati gwak wusaŵ ña tëkëna ten. Pëdëryinëhni do avokaryuni nkwënanani ryav ŵa.»

⁸ Vëheryëherya va më ntëkwani: «Kodilëfuhna fëdëfuni tameki ge wavarëpëlina fop. Ge padini, tac walihëtëfu taka nte fidahnik ñi do yëdafuni ciyani.»

⁹ Sakob nkoko nësëlëndëni gë vëhni tëket Rasel gë wusaŵ rëmu ŵa, kabi ahery wusaŵ yeho. ¹⁰ Sakob ga nuka Rasel do gë wusaŵ acëru Laban ŵa, më tëhak kolomba ña, ntihtëk taka ña do njëdafni wusaŵ acëru Laban ŵa wënkã ña ciyani. ¹¹ Tac Sakob më muryaka Rasel kotënd uhnatah ŵa. ¹² Më ntehnëka: «Rëmuh mbaŵ mën ye, Rebeka ye hnëm mën ña.» Awa Rasel nkaryëlehn pëyahna rëmu watac.

¹³ Laban, ga njëtak ajë acëru ña hnam nke, më nkaryëk kacahna, muryaka do njohna gë tere lëwu. Sakob më tëfëtanëka fop Laban ile yeha ña. ¹⁴ Laban më ntehnëka: «Paryi nke mbaŵ mën yeru, sat rac fo hwëhnayik.»

Iñël Sakob gë vëryag Laban

Ante ñëwëko Sakob lepera ŵa fop vëhni Laban hna do ndokuñëhnëndëhawo, ¹⁵ awa Laban më ntehnëka: «Mbaŵ mën ña yeru. Bare gena soñe rac rëkëdu aryokuñëhnahnëndo aki fo. Pëyarye bi wayëhw rëkëdëmi sosëndi.»

¹⁶ Hara Laban vëryag vëhi kwëhnako. Aryënkwyënkwa a Leya maciko, aheryu ña Rasel. ¹⁷ Leya mëhwëryëkawo yëka ña, bare Rasel umë nkwamëko ñus. ¹⁸ Sakob ñadëhawo Rasel, më ntehnëka Laban: «Ndokuñëhnëdëmi wabëhn mbëd gë waki (7) soñe yëlahnëwa Rasel, aryag hu ahigëna yi.»

¹⁹ Laban më ntehnëka: «Yëdayina wëjë fecëhnëko gë le yëdabuha asan ahaŵary. Gory ñal mën li.» ²⁰ Awa, soñe nuñahna Rasel ña, Sakob ndokuñëhnëkawo Laban wabëhn mbëd gë waki (7). Bare wañi wabëhn ntiyahnëkawo had wafac fo ryëcëk, kabi ñadëhawo ñus Rasel.

²¹ Tac Sakob më ntehnëka Laban: «Wabëhn wante hnësëliko ña padëk. Yëdaryëwa asëval mën a. Ñadëfu yëläwã.»

²² Laban më macehnëkëhni fop vële ntëdëlahnëniho va do nëgehn roka sankaf soñe ñël ña. ²³ Bare g'umëd ga më nufëka aryagu Leya do njinehna Sakob, ndakëlahnëni g'umë. ²⁴ Laban aryokuñ alëwu ale waciko Silëpa nufëko njëdafna aryagu nke aryokuñ alëwu.

²⁵ Ga pacëk Sakob kamahnëko Leya ye! Më ntehnëka Laban: «Soñe ye liruho aki? Gena bi yëlahnëwa Rasel ryokuñëhnëmi wabëhn mbëd gë waki (7)? Soñe ye rokaruho?»

²⁶ Laban më ntëkwaka: «Gena namu ñal fu li ñëli aryag hara acëru ña ñëlina ten. ²⁷ Puhnaryin ambënt ñël ña gë acëru tac njëdaderuha aheryu fëna ge mbokëru aryokuñëhno wabëhn mbëd gë waki (7).»

²⁸ Sakob më mawëk: puhnani gë Leya wafac imbëd gë wahi ambënt ñël ña, tac Laban më njëdaka Rasel. ²⁹ Rasel, umë, Laban aryokuñ ale waciko Bila njëdakawo nke aryokuñ alëwu. ³⁰ Sakob ndakëlahnëniho gë Rasel do ñadëhawo ntëbi Leya; do tac mbok ndokuñëhna Laban wabëhn mbëd gë waki kat.

Vutah Sakob

³¹ Ahwëhn a Wënu ña ga nuk Rasel ñahniko ntëbi Leya, më ntika Leya nagënk, hara Rasel kodilohna nag. ³² Leya ndonkëko, do naga facan fante

macëko Riben*. Më lehnëko: «Ahwëhn a Wënu ña nuk sëfëhnah mën wã; tame asan mën a rëkëd ñando.»

³³ Leya më mbok ndonkëk do mbok naga facan. Më mbok ntehnëk: «Ahwëhn a Wënu ña njëdfakowã facan fakawãry kabi njëtak ñadefëwöhna.» Umë, Simeyof† macik.

³⁴ Leya më mbok ndonkëk kat do mbok naga facan fatarëna. Më mbok ntehnëk: «Añ'ankaã asan mën ayi pabëdëho, kabi nagëhnëbuha vucan vutar.» Soje rac macahnëkawo Sakob facan fatac Levi‡.

³⁵ Leya më mbok ndonkëk. Tac mbok naga facan do ntehn: «Añ'ankaã, njëwëdëfufu icëmb Ahwëhn a Wënu ña.» Soje rac macahnëk aju Yuda§. Tac tëryalehn hnag ya.

30

¹ Rasel ga njëtëk kodina nag, më ñewaryëka acëru vutah va. Më ntehnëka Sakob: «Diry hnagu, ge gena umë cëmëdëfufu.»

² Sakob më ntavëka g'umë do ntehn: «Wënu ña bi yebu, ami? Umë wëyëk antë ahnag.»

³ Rasel më ntëkwaka: «Nufëryehna Bila, ale ryokuñëndëho yi, aryaku soje nagëhni vutah; nufëdëfuhëhni. Koyëna soje lëwu ya, nuýadëfuhëhni, ami fëna, vutah.»

⁴ Awa më njëdfaka aryokuñ alëwu ya Sakob ndakëni. ⁵ Bila ndonkëko do nagëhna Sakob facan. ⁶ Rasel më ntehnëk: «Wënu ña kitiñëk soje lëmën ya. Nkwëryëk imunta mën ña do mawëk njëdãwõwa ami fëna facan.» Soje umë macahnëkawo Dan*.

⁷ Bila, aryokuñëhn Rasel ya, mboko ndonk do mbok nagëhna facan fakigëna Sakob. ⁸ Rasel më ntehnëk: «Mëtaryëbuha duf acër mën a do mëkëbuha.» Më macëka fatah fa Nefëtali†.

⁹ Leya, ga nuk gona nagënd, më nufëka aryokuñëhn alëwu ya, Silëpa, njëdfahna Sakob ndakëni. ¹⁰ Silëpa nagëhnëkawo Sakob facan, ¹¹ do Leya më ntehnëk: «Nkoc ña tükik!» Do më macëka Gad‡.

¹² Silëpa mboko nagëhn facan fakigëna Sakob. ¹³ Leya mboko ntehn: «Nafa ya tükik, tame vësëval va kodëni ntehnëni nëfako.» Do më macëka fatah fa Aser§.

¹⁴ Fac ryampo, hnë wati ñarëp roka hna, Riben njiko kañ hna do tëkat vutah atëh nte lidëha ahnë përana ndakëntal do ndonk. Më njok njëdfahna hnëmu, Leya. Awa Rasel më ntehnëka Leya: «Këلامي, yëdërye vutah atëh ajë hu vi wëdampo.»

¹⁵ Leya më ntëkwak: «Asan ale rebëruhoã yi gedilihna bi gwër? Mbokëru aýand areboã wadëwel atëh ajë mën ñi!»

Rasel më mbok ntehnëk: «Awa, umëd nte yejëk ñi gë wëjë ndakëdun Sakob nkwëcëtëli gë wadëwel atëh ajë hu ñi!»

¹⁶ G'anëka ga ante mëncik Sakob kañ ña, Leya më kacaka do ntehna: «G'ami ndakëlahnëde dol: wadëwel atëh ajë mën va sosahnëbu hnuýahni.» Awa Sakob më ndakëlahnëni g'umë mëd tac.

* **29:32** 29.32 Riben fëhnëtanëk gë Wa-ebëre ña «nuk uhorot mën a». † **29:33** 29.33 Simeyof fëhnëtanëk gë Wa-ebëre ña «Igwëry». ‡ **29:34** 29.34 Levi mëntëlëk gë Wa-ebëre ña ile fëhnëtanëk «ñabi». § **29:35** 29.35 Yuda mëntëlëk gë Wa-ebëre ña ile fëhnëtanëk «cëmbi». * **30:6** 30.6 Dan fëhnëtanëk gë Wa-ebëre ña «Wënu ña kitiñëk do nuk catëbu». † **30:8** 30.8 Nefëtali fëhnëtanëk gë Wa-ebëre ña «wëtëk». ‡ **30:11** 30.11 Gad fëhnëtanëk gë Wa-ebëre ña «nkoc». § **30:13** 30.13 Aser fëhnëtanëk gë Wa-ebëre ña «nëñëko».

¹⁷ Wënu ña maŵëko imunta Leya ña. Ndonkëko do nagëhna Sakob facan fambëryëna (5). ¹⁸ Më ntehnëk: «Wënu ña cosëko kabi njëdabuha aryokuñëhn mën a asan mën a.» Do më macëka fatah fa Isakar*.

¹⁹ Leya mboko ndonk do mbok nagëhna Sakob facan fakwëhn mbëd gë fandaŵ (6). ²⁰ Më ntehnëk: «Wënu ña njëdako ßuña wamah! An'ankaŵ asan mën aÿi ntënënedëho, kabi nagëhnëßuha vucan mbëd gë fandaŵ (6).» Do më macëka fatah fa Sabilon†.

²¹ Tac më nagëka facëval do maca Dina.

²² Awa Wënu ña më nahaka Rasel, më maŵëk imunta dëwu ña do ntihna kol nagënd. ²³ Më ndonkëk do naga facan. Më ntehnëk: «Wënu ña ntihëtëko sëfëhnañ mën ŵa!» ²⁴ Më macëka aju Yosef‡, ntehn: «Arabi Ahwëhn a Wënu ña nkwënëhnoŵa facan fakawary!»

Ibeta Sakob

²⁵ Ante nagiko Yosef ña, Sakob më ntehnëka Laban: «Tavërye vokawu g'inkal mën. ²⁶ Ndokuñëhnëmi ðus hnuÿahnëwëhni vëryag hu vi. Awa, yëdaryëwëhni do gë vutah mën vi yifu.»

²⁷ Laban më ntëkwaka: «Këlamî, nëparye. Ge maŵëru ðemarye, gory ani. Wamën mën ña njëtëndanëniho Ahwëhn a Wën hu ŵa ryëwako ile hwëhnaßu ÿi. ²⁸ Pëyarye ile ÿaðu sosi ÿa, do cosëdëmi.»

²⁹ Sakob më ntehnëka: «Njëteru gante ndokuñëhnëmi ka do gante nke ntega hu wusaŵ soñe lëmën ka. ³⁰ Hnapul toye le hwëhnaruho rëkahnindu ÿa tame nkwënak ðus. Ahwëhn a Wënu ña ndëwaki kobëri ga tëkahnïbu tere hu li. Tëkëna bi wati ÿa ryokuñahnu soñe tere lëmën ÿa dënk?»

³¹ Laban më mbok tëyëka: «Ye rëfëka sosi?»

Sakob më ntëkwak: «Ñoñ cosëdilihohna. Ge maŵëru ile ÿadëmi rëyi ÿa, ani nkoðëfu ryokuñëhnëndi. ³² Dol pëcëtaðëfuhëhni ðus wusaŵ wï do pitëndëlendëßuhëhni fop wape wante hwëhnað wañiñir, vutoy ma wahnaÿah, ma wabahnah do fop wuhnankal wule hwëhnañ wañiñir, vutoy ma wahnaÿah: cos mën iña yed. ³³ Ge mbiÿëk toye, kodu ayët icat dëmën ña ge njëkëru cos mën ña. Fop wuhnankal wule woð wahwëhnana wëñahn wanëmpëlah ña, do fop wape wante woð ßahnëna ña, wule leyik ye.»

³⁴ Laban më ntehnëk: «Awa, maŵëßu wanës hu ñi.» ³⁵ Hnë fac rac dënk, Laban më pitëkëhni wuhnankal wule hwëhnañ wañiñir wayaryah ña, ma wañiñir tëß tëß ña, vutoy ma wahnaÿah, do wape wante vahnëk do hwëhnañ wëñahn wayaryah ña do kwëtehnañhëhni wurac viju. ³⁶ Tac cañëtëhni ñaŵët le njasëdëni wafac warar tëkahnëndëni, soñe ñaŵëlëni gë Sakob nte heryëdëhëhniwo wusaŵ wuÿëntaŵ Laban ŵa.

³⁷ Awa, Sakob më nufëk vundoko vatëh vatar vanëmpëlah do këcëk vakuß va. ³⁸ Më kwëtëk vundoko va le kosëndëni wënka wusaŵ hna. Kabi wusaŵ ŵa njëŵalëdëniho ge njijëni siya wënka ña. ³⁹ Wusaŵ ŵa njëŵalëdëniho haryënk wundoko hna do nagëdënihëhniwo vucaŵ vunkwamah vunte hwëhnañ wañiñir wayaryah ma wañiñir tëß tëß ña, vutoy gë wahnaÿah.

⁴⁰ Sakob pitëkëhniwo wusaŵ wulëwu ŵa do kwëtëni njëkëndënihëhni wusaŵ Laban wule hwëhnako wañiñir wayaryah do wabahnah ña. Koyëna ntiko ntega ntëwu ña do tavëdëlihëniwohna mbarëpëläni gë ntega

* **30:18** 30.18 Isakar mëntëlëk gë Wa-ebëre ña g'ile fëhnëtanëk «icos». † **30:20** 30.20 Sabilon mëntëlëk gë Wa-ebëre ña g'ile fëhnëtanëk «dënënerye». ‡ **30:24** 30.24 Yosef fëhnëtanëk gë Wa-ebëre ña «arabi nkwën».

wusaŵ Laban ŋa. ⁴¹ Nte-wo-nte njëŵalëdëniho ŋa Sakob kwëtëdëho vundoko va le kosëndeni wëŋka hna, soje njëŵalëni haryëŋkw vundoko vutac. ⁴² Bare ge camëni wusaŵ ŵa, kwëtëdëlohna vundoko va: koyëna wusaŵ wusamah ŵa Laban hwëhnëkëhniwo do wuhonah ŵa Sakob hwëhnëkëhniwo. ⁴³ Sakob nkwënadëhawo hnapul ŷa do nke ahwëhn wusaŵ wuyabah dus. Kwëhnakëhniwo vëryokuŋ vësëval gë vësan gë wayonkomb do gë wafali.

31

Sakob matëd' vëhni Laban hna nkary

¹ Sakob njëtako viju Laban va ntehnëdëniho: «Sakob nufëk fop le kwëhnëk rëm fu ŷa do umë vetandanëka.» ² Sakob kamahnëko Laban gona njëkënda gë kobëri ka.

³ Awa Ahwëhn a Wënu ŋa më ntehnëka Sakob: «Bokary hn'inkal vële hnagëki hna, ðarël vëvë tere hu hna, do g'ami nkeðe.»

⁴ Sakob më macehnëkëhni vësëvalu Rasel gë Leya, hnë wëhaŷ hna, le nkeho ntega wusaŵ wulëŵu hna. ⁵ Më ntehnëkëhni: «Kamahnëbu rëmun gona njëkëndo gë kobëri ka; bare Wën rëm mën ŋa gë ami nkebuŋ kwëlëkwël. ⁶ Nurun, ŵuhnë dënk, ndokuŋëhnëbuha rëmun gë fanka mën fa fop. ⁷ Bare, tokako nkwëcëtëdëho cos mën iŋa. Bare Wënu ŋa tavëlahna ntiwo wëh. ⁸ Ge ntehnakëndëho: “Wusaŵ wule hwëhnak waŋiŋir tëb tëb ŵa ye cos hu ŋa”, wusaŵ ŵa fop wuhwëhn tëb tëb fo nagakëndëni, do ge ntehnakëndëho: “Wusaŵ wule hwëhnak waŋiŋir wayaryah ŋa ye cos hu ŋa”, fop wusaŵ ŵa wule hwëhnak waŋiŋir wayaryah fo nagakëndëni. ⁹ Wënu ŋa nufëkëhni wusaŵ wulëŵu ŵa do njëdäŵowëhni.

¹⁰ «Hnë wati nte njëŵalëdëniho wusaŵ ŋa, nubu ŷinë hnë hudakery: wusan wule yëŵadëhëhniwo wësëval ŵa waŋiŋir wayaryah kwëhnaniho gë tëb tëb do gë wacankaf. ¹¹ Tac, mëleka Wënu ŋa më macëko hnë hudakery: “Sakob!” Më wëtabu. ¹² Më ntehnëko: “Yëkëryihni: fop wusan wule yëŵadëhëhni wësëval ŵa waŋiŋir wayaryah kwëhnaniho gë tëb tëb do gë wacankaf; ami lik kabi nubu fop ile ntiki Laban ŷa. ¹³ Wën Betel ŋa yeŋu, hn'ile cëbëruho do rurëru wagu itaka hna, hnam ntëkëntuhoŵo. Tame, matëry, kërënyari iŋi nkal do avoka hnë nkal nte hnagahniru hna.”»

¹⁴ Rasel gë Leya më ntëkwaniha: «Goryaryëlëfuhna ile lëwëdëfun tere rëm fu hna. ¹⁵ Had vëhneh pëlakëfu, kabi nkwaŋëkëfu do tokëk koryi lëwë fu ŷa. ¹⁶ Awa, fop hnapul le nufëhnëka Wënu rëm fu ŷi fuhnë hwëhnëk gë vutah vudëŵ fu vi. Tame diry fop le ntehnëki Wënu ŋa.»

¹⁷ Awa, Sakob më pëhwëtak do kayëndëhni vërahu gë vësëvalu hnë wayonkomb. ¹⁸ Më njokëhni fop wusaŵ wulëŵu ŵa gë hnapul le nuŷako hnë Padan-Aram ŷa. Mënc gë vëhni rëmu Isak, hn'inkal Kanan hna.

¹⁹ Hnë wati rac, Laban imëc wëñahn wusaŵ wulëŵu njiko. Kabi rëmu Rasel golohna hnam, Rasel më nuŷak fere soje ntehnak vundëhwa vunte cëmbëdëho rëmu had wamën ŋa. ²⁰ Sakob tokakawo Laban avë Aram ŷa, g'unji dëŵu hara koyalahna ŋa. ²¹ Nkaryëko, gë fop le kwëhnako ŷa. Ntëmpëtako sën sankaf ŷa, Yufërat, do nji gë cape inkal nte hwëhnak wahuŋ, do wäcëde Galad.

Laban tëkadëha Sakob

²² Hnë fac rarëna hna, më pëyayik Laban Sakob nkaryëk. ²³ Më nufëkëhni vëheryu, tëfëlehna hnë uyas wafac mbëd' gë wahi (7) do

tëkahna hnë wahuŋ Galad hna. ²⁴ Bare g'umëd ga Wënu ŋa më tufëhnaka Laban, avë Aram ŷa, hnë hudakery do ntehna: «Antë alehna wameh Sakob.»

²⁵ Awa Laban tëkakawo Sakob. Sakob hn'ikuŋ ndampo ntiko hnam usank lëwu wã; Laban fëna ntintëlehni hnam ulëwu wã hn'ikuŋ tac. ²⁶ Laban më ntehnëka Sakob: «Ye fëlaki? Soŋe ye rokaruho ayojëhni vëryag mën vi had vëramp uwët? ²⁷ Soŋe ye soŋaru ayaryi, tokaruho do pëyalihohna? Ntinëhnakëndëmi ambënt cankaŋ koyalahni. ²⁸ Maŵëlihna hoyalëfu vëryag mën vi gë vutah vuntëw hni vi! Paryi nke had intëhn ntiru aŋ'ankaŵ. ²⁹ Kodëfu liwu wëh ge ñadëfu; bare Wën rëmuŋ ŋa më lehnëko umëd nte ryëcëk ŋi: “Antë alehna wameh Sakob!” ³⁰ Awa, nkwëryëbu njiru kabi ñankahnëkino aŵënc gë vëhni rëmuŋ, bare soŋe ye lë lëru vundëhwa vunte sëmbëdëfu had wamën ŋa?»

³¹ Sakob më ntëkwaka Laban: «Njibu koyëna kabi ntakëkoŵo do nahadëfuho tebëduhowëhni vëryag hu vi. ³² Tame ge nuru vundëhwa vutac hnë aryampo vëlëmën li, ahnë arac cëmëd. Tase vëlëw fu vi yëkëry fop ile ye hnë ŷal mën ŷi do nufëry ile hwëhnëru ŷa.» Hara Sakob yëtëlohna Rasel leko vundëhwa va.

³³ Awa, Laban më njëkëlehnëk hn'usank Sakob hna gë va Leya hna do gë vëryokuŋ vëhi va, bare nulohna. Ga cahnik hn'usank Leya hna, më tënkëk hn'uva Rasel hna. ³⁴ Hara, Rasel leko vundëhwa va; hnë le tindëdeni wayonkomb ntañahni kwëtëko do ntañahn. Laban njëkëlehnëko hn'usank hna fop hara ñoñ nuna.

³⁵ Rasel më ntehnëka rëmu: «Apa, antë ntavi ge kolëla wãtu haryënkwa hu; ures lepera fëgwëko.» Laban njëkëlehnëko bare nulohna vundëhwa va.

³⁶ Sakob më ntavëka do nirahna Laban ntehna: «Ye libu wëh? Mo ryawëbu soŋe aholahn arëfëlehnëndo aki? ³⁷ Njëkëlehnëru hnë viyë mën hna fop. Tëkatëru bi iñë ryampo ile hwëhnëru? Tufëryihni vëlëmën vi do gë vëlëw hu vi, do tëfëka kitijënihëfu.

³⁸ «Ntibu wabëhn wafëhw wahi (20) ŷal hu hna; nulihahna muk icaŵ hu nte hnacëk, do cemëlëwahna muk icaŵ hu. ³⁹ Mëncënanilinahna muk icaŵ nte ndawëk intaw, mbokënanëdëminawo nte-wo-nte cëmëko icaŵ ŋa. Tëyëduhowëhniwo vësayini wule ledeho wã, g'umëd ma g'anent ŋa. ⁴⁰ G'anent ga korotëdëfuho gulav wã do g'umëd ga gë huji ha, do kodëwöhna ryaku wakwëd. ⁴¹ Maŵëbuho liwu wabëhn wafëhw wahi (20) ŷal hu hna: ndokuŋëhnëmi wabëhn pëhw gë wahnah (14) ŷëlahnëwëhni vëryag hu vëhi vi, do wabëhn mbëd gë ryaw (6) soŋe hnuŷahnëwëhni wusaŵ, bare wëjë, nkwëcëtëduho cos mën iŋa. Koyëna nkeho! ⁴² Ge Wën rëm sankaf mën Abëraham, Wën hunte valendëhawo rëm mën Isak ŋa, demakëndilohna, tavakënduho wëncu wëbák fo. Bare Wënu ŋa nuk horot mën wã gë doku lakah le libu ŷa do umëd nte ryëcëk ŋi niraki.»

⁴³ Laban më ntëkwaka Sakob: «Vëyi vësëval ami hwëhnëkëhni, vutah vuntëw hni vi ami hwëhnëkëhni, wuŷi wusaŵ ami hwëhnëkëhni do fop le hnuđu ŷi ami hwëhnëk. Bare, njavëtëbu tëk pëgw dol, ñoñ koda voku liwu soŋe vëryag mën vi ma soŋe vutah vunte nagëni vi. ⁴⁴ Tame yij nkwëryëli fuhnë vëhi, do tëfëka ntiyi iñë nke sede yëbëlan fu.»

⁴⁵ Awa Sakob më nufëk itaka do cëb. ⁴⁶ Tac ntehnëhni vëlëwu va mbarëpini wëraka. Më mbarëpini do ntini akova. Tac vëhni fop hnë kova

tac tokëniho. ⁴⁷ Laban Yëgar Sahaduta* macëko yëw̃a rac, do Sakob umë Galed† macëko.

⁴⁸ Laban më ntehnëk: «Ani kova ye dol sede lëw̃ fu ya wëjë g'ami.» Soje rac w̃acande yëw̃a ya Galed, umë fëhnëtanëk «kova nte ye sede».

⁴⁹ Misëpa maciko fëna, umë fëhnëtanëk «yëw̃a soje iyëka», kabi Laban mboko ntehn kat: «Arabi Ahwëhn a Wënu na njëkandëfu antë tavi ile hwëtëlik ani yi ge gona nulënde. ⁵⁰ Ge koroteyehnëruhëhni vëryag mën vi, ge ñëlëruhëhni vësëval vëhaw̃ary, diry wajira, gena ahnë ye sede ya yëbëlan fu, bare Wënu na dënk ye.»

⁵¹ Tac Laban më mbok ntehnëka Sakob: «Yëkëry ani kova wëraka nte hovëbu yëbëlan fu ni, yëkëry inji taka nte sëbik ni. ⁵² Anja kova gë inji taka ye wasedë walëw̃ fu w̃a: tefëlohna ryëcu anja kova yiryindu yal hu soje liyi wëh, wëjë fëna tefëlihna aryëci anja kova ayijënd yal mën soje aliwo wëh. ⁵³ Arabi Wën Abëraham na gë Wën Nahor na, asankaf rëm mën, nke ahitiñ yëbëlan fu.»

Awa Sakob më ntëkëk gë Wën hunte valehnëdëhawo rëmu Isak na. ⁵⁴ Tac Sakob më cënak sadëha kuñ hna, do macehnëhni vahnë va fop roka ya. Tokëniho do ndakëniho kuñ hna.

32

¹ Ga pacëk Laban matëko kobëri fo, muryahni vëryagu gë vërah hni do ndëwanëhni. Tac mëncëlehn gë yalu.

Ipankël Sakob gë Esawu

² Sakob ndëcalëko njind nkaw̃ ntëw̃u na, hnë wati rac wamëleka Wën më pankëlëni. ³ Ga nukëhni, Sakob më ndekak: «Kañ Wën ye!» Do hnam Mahanayim* maciko.

⁴ Sakob më payëkëhni vahnë ndënkwahëni vëhni acëru Esawu hna, nkal Seyir hna hnë resiyo EDOM hna. ⁵ Ntehnëhni aki: «Wëlin le fëyadunëha Ahwëhn mën a Esawu: “Aryokuñ hu ya Sakob më lehnëk: Vëhni Laban hna nkebuho hafo gaki. ⁶ Kwëhnabuhëhni wuhni gë wafali gë wape gë wuhnankal do gë vëryokuñ vësan gë vësëval. Payëryibuhëhni vahnë pëyanihi, soje gante kodu ahacawo g'untënah.”»

⁷ Vële fayiko va më mbokajëni pëyaniha Sakob: «Pëyajëbunëha Esawu do nkejëk afankëlu, gë vësan wakeme wahnah (400) nkejëni.» ⁸ Sakob më ntakëka d̃us. Më pitëndëlehnëkëhni vahnë vële nkeniho va wakore waki, do gë wape na gë wuhnankal w̃a gë wuhni w̃a do gë wayonkomb w̃a fëna. ⁹ Ntehnadëho: «Ge Esawu njijëk ndawëhni kore ryampo, kore yëntaw̃ ya pehëdëni.»

¹⁰ Tac Sakob pëgwëlehn njëfand: «Wën rëm sankaf mën Abëraham, gë rëm mën Isak, Ahwëhn a Wënu na ntehnëruho: “Bokary g'inkal hu, d̃arël vëvë tere hu hna. Ntinëhnëdëmi ifërën.” ¹¹ Ahwëhn, m̃babu d̃us soje hnuya w̃ fop uryema ule w̃aw̃ëryanëruho g'ikahnënda yabahëhu ni, ami aryokuñëhn hu yi. Ryoko mën yi fo hwëhnabuho ante ndëcëdëfuho sën Yurëdan ni, do tame mbokajëdëfu gë wanji wakore waki. ¹² Këlam, pehëtëryëw̃a Esawu, kabi ntakëko g'umë, ntakëko antë nij ndawëfu gë vësëval vi do gë vutah vi. ¹³ Dënkwëtary ntehnëruho: “Ntinëhnëdëmi ifërën. Vutah hu va njabëdëni had nkërëyal nte wok kodena ndëkwi.”»

* **31:47** 31.47 Yëgar Sahaduta fëhnëtanëk gë Wa-arame na «kova nte ye sede». † **31:47** 31.47 Galed fëhnëtanëk gë Wa-ebëre na «kova nte ye sede». * **32:3** 32.3 Mahanayim fëhnëtanëk gë Wa-ebëre na «wakanj wasodafe waki».

¹⁴ Herac, Sakob hnam ndakëniho gë vëlëwu va. Më nufëk hnë hnapul le nuŷajëko hna soŋe mbuñahna Esawu: ¹⁵ wuhnankal wësëval wakeme waki (200) gë wusan wafëhw wahi (20), wape wacëval wakeme waki (200) gë wacan wafëhw wahi (20), ¹⁶ wayonkomb wafëhw warar (30) wale yiwëndëd gë vutah hni per, wuhni wësëval wafëhw wahnah (40) gë wusan ipëhw (10), wafali wasëval wafëhw wahi (20) gë wasan ipëhw (10).

¹⁷ Më njëdäkëhni vëryokuŋ vëlëwu va, wuhnankal wã aryampo, wape ŋa aryampo, wayonkomb wã aryampo, wuhni wã aryampo, wafali wã aryampo do ntehnëhni: «Dënkwëhën, do ŋawëtëlehnëryinëhni wakore wusaŵ ŋi.» ¹⁸ Tac ntehna aryënkwëryënk w a: «Ge pankëlërun acër mën Esawu tÿyati: “Mo hwëhnëki? Ne njidü? Mo hwëhnëkëhni wusaŵ wule hëryëdu wï?” ¹⁹ ntëkwadüha: “Sakob aryokuŋëhn hu ŷa hwëhnëkëhni. Buña njëdñanahni, wëjë, ahwëhn mën Esawu, do umë dënk nkejëk hamëhnifu.” ²⁰ Më ntehnëka koyëna ahigëna ŷa fëna gë ararëna ŷa do gë fop vële hëryëdëhëhniwo wusaŵ va: «Koyëna ntehnëdunëha Esawu ge pankëlërun, ²¹ do nkwënëdun: “Sakob aryokuŋëhn hu ŷa nkejëk kamëhni fu.”» Kabi Sakob ntehnadëho: «Njamëhnëdëfuha gë wabuña wante ryënkwëhnëdëho ŋi, do tac tëkëdëfu haryënk w lëwu. Ntiyahneko kacadëho g'untënah.»

²² Awa wusaŵ wã ndënkwarÿëhiniho, hara Sakob, umë dënk, hnam mboko ndak umëd nte rëkiko ŋa.

Iyol Sakob gë Wën

²³ Awa hnë umëd tac dënk, Sakob matëndëkëhniwo hnam wësëvalu gë Bila gë Silëpa do gë vutah pëhw gë fandaw (11) vuntëwu va kegëtani garyëla Yabok ŷa, cañëtëhni. ²⁴ Ga kegëtani, cañëtëkëhniwo vëryokuŋ va gë fop le kwëhnako ŷa. ²⁵ Sakob nkolehn umë fo.

Awa tac asan më njijëk hn'umëd tac njolëni g'umë hafo wakëwak ŷa. ²⁶ Asan arac, ga kamahnëk, mëkëdilahna Sakob hn'iyol tac, më ndafëka cokot hna, do cokëtakawo njolatëndëni. ²⁷ Tac asan a më ntehnëka Sakob: «Tavërye yiwu, kabi pacëk.»

Sakob më ntëkwaka: «Tavëdila ayi ge gena ndëwanëruho.»

²⁸ Asan a më tÿyëka: «Hak maciru?»

Më ntëkwaka: «Sakob waciŋu.»

²⁹ Asan a më ntehnëka: «Godëlihna aŵacënde Sakob. Wac hu wã Isërayel† yed, kabi gë Wënu ŋa njolërun do gë vahnë va, do wëjë lëbëkëhni yaŵ iŋa.»

³⁰ Sakob më tÿyëka: «Këlami, pëyarye bi hak maciru.»

Asan a më ntëkwaka: «Soŋe ye rëyëdëhu wac?» Awa tac asan a më ndëwanëka Sakob.

³¹ Sakob më macëk ŷëwa rac Penuwel, umë fëhnëtanëk «yëka Wën»; kabi më lehnadëho: «Nulëbun gë Wënu ŋa vinkër vïnah, do cëmëla.»

³² Ante pëhnik lav ŋa, Sakob ndëcëtako Penuwel ŷa. Tadëdëhawo kabi mbuf ŋa ntavëdëhawo. ³³ Soŋe umë ye, hafo dol, vëvë Isërayel va vërokëdina faŷar favë pombor fa, kabi bay hnam cërehniko Sakob.

33

Igwëryël Sakob gë Esawu

¹ Awa, Sakob njëkako do nulehna taŋ Esawu tëkid gë vësan wakeme wanah va (400). Më pitëndëlehnëkëhni vutah va, ale-wo-le gë hnëmu:

† 32:29 32.29 Isërayel mëntëlëk g'uhnës Wa-ebëre ŋa ile fëhnëtanëk «amëtarëdëha Wënu ŋa».

Leya gë Rasel do gë Bila gë Silëpa fëna. ² Më ndënkwendëkëhni Bila gë Silëpa gë vutah vuntëw hni va, tac hamëhni lëw hni Leya gë vërahu, do Rasel gë Yosef tëkwahnini hamëhni. ³ Tac Sakob umë dënk më ndënkwareyëkëhni. Ndëkwëhnëko yëka ÿa nkal hna wahwënta mbëd gë wahi (7) tëkahnënd darël hn'ile nke Esawu hna.

⁴ Awa Esawu më nkaryëk kacaka, nji muryahna do mbuca. Pëgwëlehnëni kondëni vëhni vëhi tak. ⁵ Ga nukëhni Esawu vësëval va gë vutah va, më tëyëka: «Vëhni mo ye vële lapëhnajëdëhi vi?»

Sakob më ntëkwak: «Vutah vunte njëdëkowëhni Wën, ami aryokunëhn hu ÿa ye.»

⁶ Vëryokun vësëval va gë vutah vuntëw hni va më tëhani do ndëkwëhnëni haryënk Esawu. ⁷ Tac Leya gë vërahu njigëlehnëni ndëkwëhnëgëni, do Yosef gë Rasel.

⁸ Esawu më tëyëk: «Ye ÿadfu ali gë fop wusaw wule fankëlibun wï?»

Sakob më ntëkwak: «Ahwëhn, ñakëndëbu ahacawo g'untënah.»

⁹ Esawu më ntehnëk: «Ahery mën, kwëhna bu hnapul yabah, kwëtary ile hwëhnaru ÿa.»

¹⁰ Sakob më ntehnëk: «Hali, këlami ge gona ntavi g'ami, mawëry iÿi buña. Ipankël gë wëjë ña nke soje lëmën had gë Wënu ña nulëbun vinkër vinah, kabi kacaruho g'untënah. ¹¹ Awa mawëry buña ile yëdanahnimi ÿi, Wënu ña yëdako do kwëhna bu fop le rëfëko ÿa.»

Sakob njawëhnëko do Esawu më mawëntak. ¹² Tac, më ntehnëka: «Matëry! Njiyi lapëhnaÿi.»

¹³ Bare Sakob më ntëkwaka: «Njëtëru vutah va vëyawëna, do tëfëka ntiyini wajira vucaw vunte wok yëwëd bël va. Ge porosiñini njasëni ñap wëla fac ryampo fo, fop cëmëdëni. ¹⁴ Dënkwahëndëno; ami, njasaryëryidëfuhëhni wajira fo wusaw mën wï gë vutah vi, hafo rëkëryiwu ÿal hu hna, hn'inkal Seyir* hna.»

¹⁵ Esawu më ntehnëk: «Awa tavëhnëdëmini vahnë vëryampo vële rëfëlibun vi.»

Sakob më ntëkwak: «Wëla tavëlihëhnhna, ahacawo g'untënah fo ÿadëfu.» ¹⁶ Hnë fac rac, kahnëtako Esawu mëncënd gë Seyir.

¹⁷ Sakob umë, Sukot njiko. Hnam më mbëryehnek tere, do wakece, soje wusaw wulëwu wã. Soje rac wacande ÿëwã rac Sukot, umë fëhnëtanëk «wasank».

Itëk Sisem

¹⁸ Koyëna Sakob matëko Mesopotami do yam fo tëkëko hn'inaw Sisem vë Kanan hna. Darël naw hna ndahëko. ¹⁹ Më ntawëk hnë vutah Hamor, ale hahnëndëko Sisem hna, inkal nte ntihahnëko usank lëwu wã. Wanëc keme koryi ntawahnëko. ²⁰ Hnam ntiko hn'ile cënade sadëha do mac El Elohe Isërayel, umë fëhnëtanëk «Wën Isërayel».

34

Igwëcanëhn Dina

¹ Hnë fac ryampo Dina, aryag hni vëhni Sakob gë Leya, nehahnëkëhniwo vësëval vëvë nkal va. ² Sisemaju Hamor, asankaf Wahiv wavë resiÿo wã, nukawo. Më nufëka do ntihna ndakëni forosima. ³ Bare ñadëhawo dūs do pëlakawo, njëkëlehnëdëho fëna nuÿa ikwëtahn Dina ña. ⁴ Awa Sisem më ntehnëka rëmu Hamor: «Yëkëlehnëndeÿa aÿi aryag, ñadëfu ÿëlëwã.»

* **33:14** 33.14 Seyir wacik fëna «Edom».

⁵ Ga njëtak Sakob Sisem cëfëhnanëka aryagu Dina, viju gë wëhaÿ nkeniho gë wusaÿ wã; ñoñ nësëlohna hafo nte mëncini ña.

⁶ Awa Hamor më njini g'aju vëhni Sakob hna soje nësëhna. ⁷ Hara tëko mëncini viju Sakob, do njëtaniho ile ryëcëtak ÿa. Vësan vërac pëbëkëhniwo yiwëhnah sankaf do ntavëkëhniwo ðus, kabi Sisem ntiko iñë le wok didena muk Isërayel hna idak forosima g'aryag Sakob ÿa.

⁸ Bare Hamor më ntehnëkëhni: «Ajë mën a Sisem ñadëha ðus aÿi aryag. Këlami, yëdëryina ñëla. ⁹ Gwëryëlënëfu: yëdaryinëfuni vëryag hun vi ÿëlëfuni do aÿëluni vëryag fu vi.» ¹⁰ Gë fuhnë ntëdëntëderun. Pidëtënderun resiÿo ÿi. Kodun alëdëntiwu ani alindu le valëdëhu ÿa, ahwëhnu nkal inji.

¹¹ Sisem umë dënk fëyakëhniwo vëhni rëmu gë vicëru aryag fa: «Demaryino, pëhwëtabu yëdäwü ile rëyëdunëho ÿa. ¹² Kodun arëyuno hupay hucankaf do gë wabuña wayabah. Njëdadëmu fop le rëyëdunëho ÿa, danko ÿëlëwã aryag aÿi tun.»

¹³ Viju Sakob më ntëkwaniha Sisem gë rëmu Hamor, bare cowëniho ile nahani ÿa kabi Sisem cëfëhnanëkawo ahery hni ÿa Dina. ¹⁴ Më ntehnënihëhni aki: «Kodilëfuhna yëdäfuna ahery fu ÿa asan ale wok kácina; usëfëhnah lëw fu yed. ¹⁵ Soje iñë ryampo fo wãwëhnderun: fop vësan vëvë ÿal hun va kácini gë fuhnë ki. ¹⁶ Awa, tac njëdäderunëhëhni vëryag fu va aÿëluni, do ÿëlëfuni vëryag hun va. Ntëdëntëdëbun gë wuhnë do koyëna bulunda ryampo fo yedën. ¹⁷ Bare ge maÿëluhna aháciwu, mbidëfunëha ahery fu ÿi do njidëfun.»

¹⁸ Hamor g'aju më maÿëni watac. ¹⁹ Jar ña pëhwëtalehn taÿ soje nti ile tëyiniho ÿa, kabi ñadëhawo ðus aryag Sakob ÿa. Hara umë yeho ale ÿako ntënëni tere ÿa. ²⁰ Hamor gë Sisem më njini ÿëwã bulunda hna, do ntehnënihëhni aki vëvë hnam va: ²¹ «Vëÿi vësan vëhwëhn yam yëbëlan fu ye. Arabi ntëdëntini resiÿo fu li do ntindëni ile ñadëni ÿa, kabi nkal inji njankëk haryënk w lëw hni! Kodën ñëlinëhni vëryag vëlëw hni va do kodën njëdäyinëhni vëlëw fu va ñëlënihëhni. ²² Maÿëdëni ntëdëntini gë fuhnë do ntiyin bulunda ryampo fo ge ntiyinëk ile ñadëni ÿa, umë ye: fop vësan vëvë ÿal fu va kácini gë vëhni ka. ²³ Ge maÿayinëkëhni, njijëdëni ntëdëntini gë fuhnë; awa fop wusaÿ wulëw hni wã gë hnapul lëw hni ÿa fuhnë hwëhnëdën.»

²⁴ Fop vële yeho hnam va maÿëlehnëni wanës Hamor g'aju Sisem ña, do fop vësan vëvë naÿ va káciniho.

²⁵ Hnë fac rarëna hna, hara vësan va ntavëdëhëhniwo wahajëhn wã, viju Sakob vëhi, Simeÿo gë Levi, vicëru Dina va, më nufëni wasëlame walëw hni wã, tënkëni naÿ hna hara ahnë yëtëna do ndaÿënihëhni vësan va fop, ²⁶ ndaÿaryënihëhniwo fëna vëhni Hamor g'aju Sisem. Ga cahnëdëni tere Sisem ÿa më njoniha Dina. ²⁷ Viju Sakob vëÿëntaÿ va më njijëni nteni ile kwëhnani vësëm va do nufëni fop le yeho naÿ ÿa kabi ahery hni sëfëhnanik. ²⁸ Nufënihëhniwo wusaÿ wavë naÿ wã fop gë wule yeho wëhaÿ wã. ²⁹ Njoniho fop hnapul lëw hni ÿa, gë vësëval va fop gë vutah va fop do gë fop ile yeho watere hna.

³⁰ Awa Sakob më ntehnëkëhni vëhni Simeÿo gë Levi: «Njonëhnirunëho kata. Soje lëw hun ÿa, vëvë Kanan vi gë vëvë Perisi vi ñewëdëniho. Nkwëryëlëdëni do mëkëdëniho gë tere mën ÿi, kabi vësan toyë fo hwëhnaÿ.»

³¹ Bare vëjar vaki va më ntëkwaniha rëm hni: «Aÿi asan tëfëlawohna ntihna ahery fu ÿi had asëval ale wafëd nkaf ntëwü.»

35

Iboka Sakob gë Betel

¹ Fac ryampo Wënu ɲa më lehnëkawo Sakob: «Matëry ayi alëd Betel, hn'ile ntinëhnëdɸuho sëna sadëha hna. Hnam tufëhnamino ante nkaryëdɸuhawo acër hu Esawu ɲa.»

² Sakob më ntehnëkëhni vëvë tere lëwɸu va gë vële nkeniho va fop: «Dihëtëryin wamën wahneh wale ye ɸalun wï. Pacënaryin do gwëcëtaryin viɸi va. ³ Pëhwëtaryin, Betel yiden. Hn'ile cënade sadëha ɸadëfu linëhnëwã Wën hunte ryemakowo hale ndëñëbuho do ryemadëhowo hn'ile-wo-le hna.» ⁴ Awa më njëdaniha Sakob fop wamën wahneh wale kwëhnaniho wã, do gë vampebel vante mpebelaniho va. Sakob më mbañëk kuyët tëh cankaf nte ye d'arël Sisem ɲa. ⁵ Ante kahnëtaniho Sakob gë vëlëwɸu va, Wënu ɲa cëlëndëhnikëhniwo ntakah cankaf vëvë vankol vante kakëniho va, hafo ahnë d'ëkëlohna tëfëlehnëhni.

⁶ Sakob gë fop vële tëfëlëniho va tëkëlehnëni Lus, umë wãcëde Betel, hn'inkal Kanan hna fo. ⁷ Më njik ntik hn'ile cënade sadëha hna do mac ɸëwã rac «Ël-Betel*», kabi hnam tufëhnakawo Wënu ɲa ante nkaryëdëhawo Esawu ɲa.

⁸ Debora, asëval ale hnihnëdëhawo Rebeka hnëm Sakob ɸa, cëmëko do mbañi d'arël Betel hna, kuyët hn'atëh cankaf hna; kobëri fac rac, «Atëh Wako» macëde tëh tac.

⁹ Wënu ɲa mboko tufëhnahna kat Sakob ante matiko Mesopotami mbokand Betel ɲa do ntinëhna fërën. ¹⁰ Më ntehnëka: «Wãc hu wã Sakob yeho, ßare bokëdëlihna awãci koyëna. Tame wãc hu wã Isërayel yed.» Awa Wënu ɲa Isërayel macëkawo.

¹¹ Më mbok ntehnëka kat: «Wën Hwëhn Fanka Fop ɲa yebu. Njëdadëmini vutah vunjabah, soɲe aye rëm sankaf nkal do gë kore wabulunda. Nkëdëni vëhnawã hnë vutah hu hna. ¹² Inkal nte lehnëbuho yëdadëfuhëhni Abëraham gë Isak ɲa, njëdami, do ge mbiɸëk vutah hu va yëdadëfu.» ¹³ Tac Wënu ɲa më ɲawëtak ɸëwã le nësëhnahnëkawo Sakob ɲa.

¹⁴ Sakob më kahnëndëk hnam itaka, do tur wagu gë uñen toye, soɲe nkehahn taka Wën. ¹⁵ Kabi Wënu ɲa nësëhnëkawo hnam më macëk ɸëwã rac Betel, umë fëhnëtanëk «Cery Wën».

Hnagi Besame gë icëm Rasel

¹⁶ Sakob gë tere lëwɸu ɸa matëniho Betel hna. Nkojëkëhniwo tëkahnëni Efërata ante nagëko Rasel ɲa. Korotëko hnagi ɸa. ¹⁷ Ante korotëdëho Rasel hnagi ɲa, asëval ahnagënd a më ntehnëka: «Antë ntaki, facan vok ye.» ¹⁸ Rasel cëm iɲa nkeho. Ante mbëvëdëho ɲa, më macëka fatah fa Ben-Oni, umë fëhnëtanëk «Fatah horot mën», ßare Sakob Besame macëkawo, umë fëhnëtanëk «Fatah vák rëhw».

¹⁹ Rasel cëmëko do mbañi tëfary ankawã Efërata hna, umë wãcëde tame Betëlem. ²⁰ Sakob më cëbëk itaka yag hna: hafo dol nkok macënde «Itaka bë yag Rasel».

²¹ Sakob më njik kahnënd wasank wadëwɸu ɲa hnë resiɸo Migëdal-Eder† hna. ²² Hnë wati nte ntëdëko Sakob hnam ɲa, Riben fandënkwerÿënk fantëwɸu fa njiko ndakëni gë Bila, asëval ale nkeniho gë rëmu ɸa. Sakob njëtako do ntavëkawo d'us. Hara Sakob vutah vucan pëhw gë vuki (12) nuɸako:

* **35:7** 35.7 Ël-Betel fëhnëtanëk «Wën vë Betel». † **35:21** 35.21 Migëdal-Eder fëhnëtanëk ide nte fëlik njëkahnëndeni wusawã.

- ²³ Leya nagëhnëkawo Riben fandënkwëryënkwa fa tac Simeyō gë Levi gë Yudfa gë Isakar do gë Sabilon.
²⁴ Rasel umë Yosef nagëhnëkawo gë Besame.
²⁵ Bila, ale ryokuñëhnëdëhawo Rasel yā,
 Dan gë Nefëtali nagëhnëkawo.
²⁶ Silëpa ale ryokuñëhnëdëhawo Leya yā
 Gad gë Aser nagëhnëkawo.
 Vëyi ye viju Sakob va; Mesopotami hna naginiho.

Icëm Isak

²⁷ Sakob më njik Mamëre vëhni rëmu hna, ðarël Kiriyat-Arëba, umë wäcëde tame Ebëron. Hnam ntëdëniho Abëraham gë Isak. ²⁸ Isak wabëhn keme gë wafëhw mbëd gë warar nuŷako (180) ²⁹ cëmat. Awa g'untaf yaryah tëfëlehnëkëhniwo vacërakëloŷu va hn'icëm hna do viju, Esawu gë Sakob, më mbañëniha.

36

Esawu gë tere lëwü

¹ Wëli itëfëta soñe vutah Esawu nte wäcëde Edom. ² Esawu vësëval vëvë Kanan ñëlëko: Ada, aryagu Elon avë bulunda Wahit yā gë Oholibama aryagu Ana nte nagëko Sibeyō avë bulunda Wahiv yā. ³ Basëmat ñëlaryëko fëna, aryagu Isëmayel do ye aheryu, Nëbayot. ⁴ Ada yeho hnëm Elifas yā, Basëmat yeho hnëm Rewuyel yā, ⁵ do Oholibama yeho hnëm Yewus gë Yalam do gë Kora yā. Vëyi ye vijë Esawu vële hnagiko Kanan va. ⁶ Esawu më njokëhni vësëvalu gë vërahu do gë fop vëryokuñ vëlëwü va gë wusaw wulëwü wā. Njoryaryëko fëna fop hnapul le nuŷako hn'inkal Kanan yā. Njini hnë resiyo hawary, ñawët aheryu Sakob. ⁷ Vëhodilohna nko ntëdëlahnëni ndampo kabi hnapul lëw hni yā njabëko ðus. Resiyo le nkehahnëniho yā gedilohna gwër soñe ndavahnëndënihëhni wusaw wā. ⁸ Soñe umë, Esawu, (nte wäcëdeho Edom), njiko ntëd hnë resiyo Seyir hwëhn wakuñ hna.

Bulunda Esawu

⁹ Wëli itëfëta soñe vërah Esawu va, rëm sankaf bulunda Wa-edom, vële lëdëko hnë resiyo Seyir hwëhn wakuñ. ¹⁰ Wëlin wamac viju Esawu va: Elifas, ale nagëko asëvalu Ada; Rewuyel ale nagëko asëvalu Basëmat. ¹¹ Viju Elifas va Teman yeho gë Omar gë Sëfo gë Gatam do gë Kënas. ¹² Elifas fëna nkeniho g'asëval a ahawary. Timëna maciko. Umë hnagëhnëkawo facan fakawary: Amalek maciko. Vëyi ye vële nagëni vutah Esawu va do gë viju asëvalu, Ada va. ¹³ Wëli itëfëta soñe viju Rewuyel va: Nahat gë Sera gë Sama do gë Misa. Vëyi nagëk ajë hni vëhni Esawu g'asëvalu Basëmat yā. ¹⁴ Do fëna, Oholibama, Ana yeho rëmu yā do Ana tac, Sibeyō yeho rëmu yā, umë hnagëhnëkawo Esawu: Yewus gë Yalam do gë Kora.

Vësankaf Edom

¹⁵⁻¹⁶ Wëlin wamac vësankaf vële nagëko Esawu va: wamac vësankaf Elifas ajë aryënkwëryënkwa Esawu gë Ada yā, Teman ye gë Omar gë Sëfo gë Kënas gë Gatam do gë Amalek. Edom hna ntëdëniho. ¹⁷ Wëlin wamac vësankaf Rewuyel, aju Esawu yā, Nahat ye gë Sera gë Sama do gë Misa. Edom hna ntëdëniho. Vërah aju Basëmat asëvalu Esawu yeho. ¹⁸ Wëlin wamac vësankaf vële nagëko Oholibama, asëvalu Esawu yā: Yewus yeho gë Yalam gë Kora. Vëyi ye vësankaf vële nagëko Oholibama, aryagu Ana,

asëvalu Esawu ŷa. ¹⁹ Vëŷi yeho vësankaf Wa-edom, vële nagëko Esawu va.

²⁰ Wëlin wamac viju gë vijë hni Seyir, avë bulunda Wahori ŷa, vële ryënkwëko ntëdëni nkal tac va: Lotan yeho gë Sobal gë Sibeŷo gë Ana, ²¹ gë Dison gë Esër do gë Disan. Vëŷi yeho vësankaf Wahori wã, viju Seyir, hn'inkal Edom hna. ²² Viju Lotan va, Hori gë Hemam yeho. Lotan aheryu asëval a, Timëna maciko. ²³ Viju Sobal va, Alëvan yeho gë Manahat gë Ebal gë Sëfo do gë Onam. ²⁴ Viju Sibeŷo va, Aya gë Ana yeho. Ana hnuko wënka ŋa wula hna, ante keryëdëhëhniwo wafali rëmu, Sibeŷo ŋa. ²⁵ Vutah Ana va: Dison maciko facan fa, facëval fa Oholibama. ²⁶ Viju Dison va, Hemëdan yeho gë Ecëban gë Itëran do gë Këran. ²⁷ Viju Esër va, Bilëhan gë Savan gë Akan yeho. ²⁸ Viju Disan va Us gë Aran yeho. ²⁹ Awa, wëli wamac vësankaf Wahori wã: Lotan yeho gë Sobal gë Sibeŷo gë Ana ³⁰ gë Dison gë Esër do gë Disan. Vëŷi yeho vësankaf Wahori wã, gante nkeni hnënk ka hn'inkal Seyir hna.

Vëhnaŷ Edom

³¹ Wëlin wamac vëhnaŷ vële hnaŷëko Edom ani gë naŷahnënd ahnaŷ Isërayel hna: ³² Bela aju Bewor, avë naŷ Dinaba ŷa, ryënkwëko naŷ. ³³ Bela ga cëmëk, Yobab aju Sera avë naŷ Bosëra ŷa hnaŷëgëko. ³⁴ Yobab ga cëmëk, Husam avë resiŷo Wateman ŷa hnaŷëgëko. ³⁵ Husam ga cëmëk, Hadad aju Bëdad nte wëkëkëhniwo bulunda Madiyan hn'inkal Mowab hna do nkol dëŷu ŋa Avit maciko, umë hnaŷëgëko. ³⁶ Hadad ga cëmëk, Samëla mbë Masëreka hnaŷëgëko. ³⁷ Samëla ga cëmëk, Sawul mbë Rehobot nte ye tëfary sën ŋa hnaŷëgëko. ³⁸ Sawul ga cëmëk, Bal-Hanan, aju Akëbor hnaŷëgëko. ³⁹ Bal-Hanan, aju Akëbor, ga cëmëk, Hadar hnaŷëgëko; naŷ dëŷu ŋa, Pawu maciko; asëvalu Mehetabel maciko do aryagu Matëred yeho do Matëred aryagu Me-Sahab yeho.

Kat vësankaf vëvë tere Esawu

⁴⁰ Wëlin wamac vësankaf vëvë tere Esawu va, gante nkeho wahnënk walëŷ hni do gë walëd walëŷ hni ka: Timëna yeho gë Alëva gë Yetët ⁴¹ gë Oholibama gë Ela gë Pinon ⁴² gë Kënas gë Teman gë Mibësar ⁴³ gë Magëdiyel do gë Iram. Vëŷi yeho vësankaf Wa-edom vële hnaŷëndiko alewo-le hnë resiŷo ryampo hnë nkal dëŷ hni hna. Esawu yeho rëm sankaf Wa-edom wã.

Yosef wasapitër 37-50

37

Hudakery Yosef

¹ Ga cëmëk Isak, awa Sakob më ñëwëk hn'inkal Kanan hna, le ntëdëko rëmu hna.

² Wëlin itëfëta soŋe tere Sakob ŷa. Yosef wabëhn pëhw mbëd gë waki (17) kwëhnako. Wape gë wuhnankal keryëdëniho gë vicëru, viju Bila, gë Silëpa, vësëvalu rëmu va. Yosef pëyadëhawo rëmu wameh wante ntidëniho vicëru ŋa.

³ Sakob ñadëhawo Yosef ntëbini viju vëŷëntaŷ va, kabi hn'ucër ntëŷu hna nuŷakawo. Më tëfehnhënhëka acud gwamah d'us. ⁴ Vicëru Sakob va nuniho rëm hni umë ñadëho ntëbini vëhni fop. Awa ñëwëlehnëniha do vëhodilohna mbok nësëhnëniha wajira.

⁵ Tac, hwënta ryampo, Yosef ndakeryëko. Më pëyakëhni vicëru, do vicëru më ñëwëniha g'ahaŷary. ⁶ Umë lehnëkëhniwo: «Nëparyin

hudakery mën ha. ⁷ Fuhnë fop kaÿ hna nkeyinëko waÿabëh ÿabëdenëho. Taÿ ñabëh mën iÿa matëndalehn kahn; awa waÿabëh hun ÿa njilehni kwëra do ndëkwëhn haryënk w lëwu.»

⁸ Vicëru më tëyëniha: «Paryi bi ñađu aye ahnaÿ alëw fu do aryokuÿëhnënde?» Më ñewëniha g'ahawary soÿe hudakery hutac do gë soÿe ile tëfëtaďëho ÿa.

⁹ Yosef mboko ndakery kat më mbok tëfëtanëhnëkëhni vicëru: «Mbokëbu ryakeryu. Ulav ÿa gë ulepera ÿa do gë wahol pëhw gë ryaw (11) ryëkwëhnakëh haryënk w mën.»

¹⁰ Tëfëtanëkawo fëna huÿi hudakery rëmu tase vicëru. Umë më ñañënahnekë do ntehna: «Ye pëhnëtanëď hudakery hu hi? Tëfëkëfu bi ami gë hnëmuh do gë vicër hu ryëkwëhnëfu haryënk w hu?» ¹¹ Vicëru ñewaryënihawo watac, bare rëmu hakili hna kwëtake huÿi hudakery.

Igwaf Yosef

¹² Fac ryampo vicëru Yosef njiniho hnë resiÿo Sisem hna hery wusaÿ rëm hni ÿa ¹³ do Sakob, ale waciko Isërayel fëna, më ntehnëka Yosef: «Payëďëmi ayi arëkatëhni vicër hu, wusaÿ ÿa keryëďëni hnë resiÿo Sisem hna.»

Yosef më ntëkwaka: «Awa, apa.»

¹⁴ Rëmu më ntehnëka: «Yiry ayëkihni bi yam nkeni vicër hu gë wusaÿ ÿa. Tac g'ayij afëyawo.» Sakob hnë Ebëron* hna payëkawo Yosef nji.

Ga tëkëk Sisem hna, ¹⁵ më pankëlëni g'asan hara wëwac hna nkwërëtalehnëďëho Yosef. Asan arac më tëyëka: «Ye yëkëlehnëdu?»

¹⁶ Yosef më ntëkwaka: «Vicër mën va yëkëlehnëďëfu, pëyarye bi ne nkeni g'usaÿ ÿa?»

¹⁷ Asan a më ntëkwaka: «Pakëtanani ani, do nkwëryëbuhëhni ga nësëďëni: “Yinëfu gë cape Dotan hadi.”»

Awa Yosef njilehn njëkëlehnëhni vicëru do nuhni Dotan hna.

¹⁸ Vicëru më nujëniha ñawët. Ani gë tëhahnëndëhni ÿa, më nkwëryëlëni ndawëniha. ¹⁹ Ntehnëleďëniho: «Wëliho ahwëhn hudakery a nkejëk! ²⁰ Tame dawënefunu, do ntabina hnë hatëh hatëwah†! Do ntehnëden intaw ñañah rokëka. Awa tac nuďen bi ntiyad hudakery hudëwu hi.»

²¹ Riben nkwëryëkëhniwo, më pëhna pehëta Yosef. Më lehnëkëhniwo: «Antë aryawuna!» ²² Tac më nkwënëk: «Antë arëkwehnu wafac walëwu ÿa; dabëryina ki fo hnë hatëh hatëwah le ye wula ÿi.» Nësëhnëďëhëhniwo koyëna soÿe pehëtahna do mëncerya gë vëhni rëmu.

²³ Tëkënd tuÿ Yosef le nkeniho vicëru hna, pëlalehnëniha, cudëtëniha cud gwamah nte cudako ña ²⁴ do ntabëniha hnë hatëh hatëwah. Hatëh hatac nkuhëko.

²⁵ Tac ntañalehnëni soÿe tokëni. Awa më nujënihëhni kore bulunda Wa-isëmayel hn'inkal Galad hna matiniho. Wayonkomb walëw hni ÿa wakoyel vatëh ndibëniho, njiryeryëndëni nkwafini Esipët hna.

²⁶ Awa Yuda më ntehnëkëhni vicëru gë vëheryu: «Ye nëfadëhëfu ge ndawinëka ahery fu ÿi do cowin ñas dëwu ña?» ²⁷ Nkwafinëhna Wa-isëmayel ñi fecek, antë ndawina: ahery fu ye, sat ryampo fo hwëhnayinëk.» Mawëhnëlehnëniha.

²⁸ Hara vëwaf vërac Madiyan matëniho. Awa, vicëru më ndanëtiniha hatëh hna. Nkwafëniha gë wanëc wafëhw wahi (20) koryi. Vëhni më njonihna Esipët.

* **37:14** 37.14 Ebëron nkol nte ye yëbëlan wahuÿ. † **37:20** 37.20 Hatëh hatëwah fëhnëtanëk hatëh hante ranahnëďë rëv ÿa.

29 Ante mbokako Riben hatëh ña, tëkatëlawohna Yosef. Pëbëkawo yiwëhnañ wã, awa më citëk viyi vilëwu va, 30 do mboka gante nkeni vëheryu ntehnëhni: «Yosef gona hatëh hna! Ye lidëfu tame?»

31 Awa më ndawëniha hotohn do nufëni acud Yosef ña, nëvëni wasat wã. 32 Tac njëdanahnëniha rëm hni cud gwamah ña gë wanji wanës: «Iyin hñubun. Yëkëry dus bi acud ajë hu ña ye.»

33 Sakob njavëtëko cud ña do ntehn: «Acud ajë mën ña ye! Intaw ñañah lëpëtëlehnëka Yosef do rokëka!» 34 Awa më citëk viyi vilëwu va, do ntiya viyi wakwëy do koko wafac wayabah soñe icëm aju ña. 35 Vutah vuntëwu va fop mborëdënihawo bare ñwëyëdëho bor ña fop; ntehnëdëho: «Gë wakwëy ña cëlëdëfu rëkëhëwa ajë mën a duniya vësëm hna.» Do nkoko kond.

36 Vëvë Madiyan va asan ale waciko Potifar nkwaftënihawo Yosef Esipët hna. Potifar asankaf wasodafe Farawo yeho, umë yeho ankaf vëyëka Farawo va.

38

Yuda gë Tamar

1 Hnë yamani rac, Yuda tavëkëhniwo vicëru gë vëheryu do nji Adulam, hnë ale waciko Hira. 2 Hnam më nuka aryag Suwa, avë Kanan. Më ñëlëka. Ga mbankëni ryëka ya, 3 më ndonkëk do naga facan. Awa Yuda më macëka Er. 4 Asëval arac mboko naga facan fakañary; më macëka Onan; 5 tac fakañary kat fante macëko Sela. Yuda Kësib nkeho hnë wati nte nagiko Sela ña.

6 Ga nayëk Yuda më njëkëhnëka Er aju aryënkwerëyënk a asëval. Asëval arac Tamar maciko. 7 Bare ile lavëdëha Ahwëhn a Wënu ña fo ntidëho, awa Ahwëhn a Wënu ña më ndawëka.

8 Awa Yuda më ntehnëka Onan: «Dëwëryehna asëval acër hu yi, soñe ahnagëhnañ vutah.» 9 Bare Onan njëtëko fatah fa pëladëna had fantëwu. Soñe umë ye, ante-wo-nte ndakëdëniho g'asëval acëru ña, bac fo ndehëtëd sat lëwu ya, soñe antë nagëhna acëru fatah. 10 Watac ntavëkawo Ahwëhn a Wënu ña; më ndawëka umë fëna.

11 Awa Yuda më ntehnëka asëval aju ya: «Kabi cëmaryëkini vësan va, mëncëry gë vëhni rëmuh ayi ahnap hnam hafo ajë mën ayi Sela nañ.» Kabi ntehnadëho: «Tëfëlahna Sela fëna cëm had vicëru vi.» Awa Tamar më mëncëk gë vëhni rëmu.

12 Ga mbiyëk, aryagu Suwa, asëvalu Yuda cëmëko. Ante puk wakwëy ña, Yuda më nduñënak tac njini Timëna gë lawo lëwu ya, Hira avë Adulam ya, soñe njëkinihëhni vële wëcëdëhëhni wape ña.

13-14 Tamar njëtako Sela nañëk, bare yëdäyilawohna ñëlëläni. Awa kabi ayëlañwu Timëna njidëho soñe mëcehniñni wape ña, më cudëtak viyi itiwë va, cënka yëka ya antë njavëti do nji ntaña rënka Enayim le ye hn'ankañwu Timëna hna.

15 Yuda më nuka bare yavëtëlawohna kabi cënkako yëka ya. Awa më ntiyahnëka ale wafëd nkaf ntëwu ye. 16 Yëtëlohna asëval viju ya ye. Awa më tëhaka do tëya: «Mañëry tëfëli!»

Tamar më ntëkwaka: «Ye yëdaduho soñe rac?»

17 Yuda më ntehnëka: «Njëdanahnidëmina fanankal famb ntega mën.»

Tamar më ntëkwak: «Mañëbu, bare yëdärye iñë hnapahnëhëndëwa.»

18 Yuda më tëyëka: «Ye yañdu yëdäyi?»

Tamar më ntëkwaka: «Ile lihahnëdu viyavëta yi gë ryeyët lëwu yi, do gë ryoko le wënkëru yi.» Yuda më njëdfaka tēfēlēhnēni. Ga mbankēni ryëkwa ŷa, Tamar nufëko donk. ¹⁹ Më mëncëk gë ŷalu, nji ntihët le cënkako ŷa do mbokërya viyi itiw va.

²⁰ Yuda më payëka lawo lëwu Adulam njiryerya fanankal fa do mbij viyë vile njëdfahëkawo Tamar va. Bare nulawohna; ²¹ më tēyëkëhni vahnë vëvë Enayim va: «Ne nkeha asëval ale wafëd nkaf ntëwu lañakëh tēfary nkaŵ ðarël ani ŷa?»

Më ntëkwaniha: «Asëval ale wafëd nkaf ntëwu kobëri gena ani!» ²² Asan a më mbokak pëyahna Yuda: «Nujëlëwahna, do vahnë vëvë hnam va vëhni lehnëko: Asëval ale wafëd nkaf ntëwu kobëri gena ani.»

²³ Yuda më ntëkwaka: «Arabi nkoryaryëh vile yëdfabuhawo vi soje antë njafënihëfu vahnë va. Gante-wo nke ka, ami njëdfanahnëbuha fanankal fa, do wëjë, nujëlihahna.» ²⁴ Ga ndëcëk wadepera watar, ahnë më njijëk nteha Yuda: «Tamar, asëval vijë hu va, nkwahek nkaf ntëwu ŷa; wëliho ndonkëk tame.»

Awa Yuda më ntehnëk: «Arabi cani do pëdi hafo cëm!»

²⁵ Hnë wati nte njiryeryëdeho ŷa, Tamar më payëka ahnë pëyahna ayëlaŵu: «Yëkëry iŷin. Ile lihahnëde viyavëta yi gë ryeyët lëwu yi, do gë iŷi ryoko, asan ale ryonkëndëko ŷa hwëhnëk. Awa yavëtëry do afëyawo bi mo hwëhnëk.»

²⁶ Yuda njavëtëko do ntehn: «Ntënënëk sariya ŷa ntëbo ami; ntik iŷin kabi yëdalëwahna ajë mën a Sela ñëlëlēni.» Ga ndëcëk watac, Yuda bokëlohna ndakëni muk gë Tamar.

²⁷ Ante tēkëko wati hnag ŷa më hamahnik vucëp ndonkëko. ²⁸ Fëndampo hnë vutac më canik vāk ryampo. Ahnagënd a më pëlaka do ñaba faŷaŷar favëntah tac ntehn: «Faŷi ryënkwi hngik.» ²⁹ Bare fatah fa më mbokaryëhëk vāk ŷa do aheryu ndënkwi nagi. Ahnagënd a më ntehnëk: «Ne pidëtëru hafo asahni!» Yuda më macëka fatah fa Peres, umë fëhnëtanëk «Pidët». ³⁰ Tac cahnëgik fatah fañëntaŵ fa gë ŷaŷar yavëntah ŷa vāk hna, do Yuda më macëka Sera.

39

Yosef Esipët hna

¹ Awa Yosef tēkaryiko Esipët hna. Vëva Isëmayel va nkwaftënihawo avë Esipët ale waciko Potifar. Potifar tac asankaf wasodafe Faraŵo ŷa yeho, ankaf vëyëka vëlëwu va.

² Ahwëhn a Wënu ŷa gë Yosef nkeniho, fop caŷaryëdfëhawo. Tere avë Esipët ale hwëhnëka hna ntëdfëko. ³ Potifar kamahnëko Ahwëhn a Wënu ŷa gë Yosef nkeniho do caŷaryëdfëhawo fop ile ntidëho ŷa. ⁴ Awa Potifar nëjëkawo gë Yosef, më kwëtehnañëka ðoku vë tere lëwu ŷa: ankaf tere lëwu gë hnapul ŷa fop ntikawo. ⁵ Do tēk pëgw hnë wati rac, soje Yosef ŷa, Ahwëhn a Wënu ŷa ndëwakëhniwo tere avë Esipët ŷa. Dëwara rac campëko hnë viyë vile kwëhnako hna fop, tere hna do gë wëhaŷ per. ⁶ Awa Potifar taveryëkawo Yosef fop ile kwëhnako ŷa do ñoñ golohna paß, ge gena ile tokëd ŷa fo.

Yosef g'asëvalu Potifar

Awa Yosef asan awamah yeho, ⁷ do, ga mbiyëk toye, asëval Potifar a ñahnëkawo më ntehnëka: «Dakëfu!»

⁸ Bare Yosef ñwëyëko do ntehna asëval a: «Ale ryokunëhnëdëfu ÿa ñoñ tëyëdïlohna tere li, fop kwëtehnañëko ile kwëhnañ ÿa. ⁹ Umë dënk, kwëhnana ucankaf ntëbo ami hnë iÿi tere: ñoñ ßañëhnëlohna ge gena wëjë, kabi asëvalu ÿa yeru. Awa hak kodëfu liwu iñë ÿayah gë iÿi ki do liwu ile mbañëk Wënu ña?» ¹⁰ Asëval a ndëñanëdëhawo fac-wo-fac nji ndakëni, bare Yosef mañëlohna muk do kehadëhawo.

¹¹ Hnë fac ryampo, Yosef tënkëko cery cankañ vëhwëhn tere hna soñe nti doku lëwu ÿa do vëryokun ntañu va vëwolohna hnam. ¹² Asëval Potifar a më pëlanëka Yosef cud cankañ ña ntehna: «Yij ndaki!» Bare Yosef më taveryëka cud ña do nkary cahn cery hna.

¹³ Asëval a, ga nuk taveryëka cud ña do nkary cahn cery hna, ¹⁴ pëgwëlehn ndekand mëcandëhni vëryokun va ntehnëhni: «Yëkëryin: asan mën a njonëhnikëfuna iÿi Ebëre njafañëdëfu! Njijakëh soñe ryakëfu g'ami, bare ndekakëbu d'us. ¹⁵ Nkwëryëndo tun ga mëcadëfu, më tavëk cud ntëwu ña, nkary do cahn cery li.»

¹⁶ Tac më kwëtëk cud Yosef ña darël lëwu hafo asanu mënci. ¹⁷ Ga mëncik asanu më tëfëtanëka watac fo: «Aramp Ebëre ale yonëhnrühëfuna ÿa njijakëh ryakëfu. ¹⁸ Bare ga pëgwëbu ryekandu wëcandu, tavëlehn cud ntëwu ña nkary do cahn cery li.» ¹⁹ Ante nkwëryëko asan a wante pëyadëhawo asëvalu ña, ntavëkawo d'us. ²⁰ Më pëlayëhnëka Yosef do cëdi hnë kaso hn'ile cëdahniniho vëramp ahnañ hna.

Yosef kaso hna

²¹ Bare Ahwëhn a Wënu ña g'umë nkeniho do ndemañëhawo. Ntiko hafo asankaf vëyëka kaso ÿa kwëtahna. ²² Arac më kwëtehnañëka Yosef nke ankaf vëramp vëyëntañ va fop; umë yeho ankaf doku vëramp ÿa fop. ²³ Asankaf vëyëka kaso ÿa golohna paß ile kwëtehnañëkawo Yosef ÿa, kabi Ahwëhn a Wënu ña gë Yosef nkeniho do ntidëho canarya fop ile pëhnañëho ÿa.

40

Hudakery vësan vëlënah vëhi va

¹ Ga mbiyëk, hnë fac ryampo vësan vëlënah vëhi vëva Farawo va iñë ntëntëniho. Asankaf vële yëdadëhawo Farawo ÿa ile ced ÿa yeho gë asankaf vëwul vamburu va. ² Farawo ÿa ntavëkawo gë vëhni ³ do cëdëhnëhni hnë kaso va vëyëka vëlëwu hna, hn'ile cëdiko Yosef hna dënk. ⁴ Asankaf vëyëka va më kwëtehnañëka Yosef pañëhni, do kaso hna taviniho hafo mbiyë.

Yosef nkabahnëd hudakery vësan vëlënah va

⁵ Hn'umëd ndampo, vësan vëlënah vëhi vëva ahnañ avë Esipët va ndakeryëniho vëhni vëhi tak kaso hna. Hudakery-wo nëmpëlëko gë yëntañ ÿa. ⁶ Ga pacëk, ante njiko Yosef njëkëhni ña, më tëkatëkëhni ga njamëni. ⁷ Më tëyëkëhni: «Soñe ye yamërun aki dol?»

⁸ Më ntëkwaniha: «Fuhnë vëhi tak ndakeryëbun, do ale hod pëyafu ile pëhnëtanëk ÿa gena ani.»

Awa Yosef më ntehnëkëhni: «Wënu ña kod pëyawu ile pëhnëtanëk ÿa. Tëfëtanëryino ile ryakeryërun ÿa.»

⁹ Asankaf vële yëdadëhawo ahnañ ale ced ÿa më tëfëtak hudakery hudëwu ha ntehn: «Hudakery mën hna, atëh resen yekëh haryënk w mën.

¹⁰ Atëh tac wahnï warar kwëhnañëh. Nëpënd tun, pëtëlehn, tac ntëw

waresen wavëntah. ¹¹ Ankëlëwã Farawõ ÿa wënkakëbu. Më hwëcëbu waresen wã, háwu nkëlëwã hna, do yelëhnëwã Farawõ ÿa.»

¹² Yosef më ntehnëka: «Wëli ile pëhnëtanëk hudakery hu ha: wahnï warar wã wafac warar pëhnëtanëk. ¹³ Hnë wafac warar, Farawõ ÿa matëndëdëhi. Mbësadëhi doku hu ÿa. Tac kodu avoka yëdanda këlëwã ña gë kobëri ka. ¹⁴ Bare ge fop mbokak cañaryi, këlami antë aryënkwo; demarye ahnësëhna Farawõ ÿa soñe lëmën ÿa do cano hnë iÿi kaso. ¹⁵ Kabi paryi pëyadëmu gë fanka nufijibu hn'inkal Wa-ebëre hna, do hnani ñoñ dila le rëfëka sëdahnïwu.»

¹⁶ Asankaf vëwul vamburu va, ga nuk ipëhnëtan nte nësëk Yosef ñi tëfëlëk gë hudakery ha, më ntehnëka: «Ami fëna ndakeryëbu. Hnë hudakery hutac, vëkankel vatar mburu ryibakëbu nkaf li. ¹⁷ Hnë ambë yañ hna, sifa vamburu ÿa fop yekëh hnam, vante tokëd Farawõ va. Do wusëry yijakëh tokëndëni kankel hna yañ nkaf mën hna.»

¹⁸ Yosef më ntehnëka: «Wëli ile pëhnëtanëk hudakery hu ha: vëkankel vatar va wafac warar pëhnëtanëk. ¹⁹ Hnë wafac warar Farawõ ÿa matëndëdëhi: ntëpëtëderu nkaf ñi, kañëderu hn'atëh do wusëry wã njijëdëni cëhëndënihi.»

²⁰ Ga ndëcëk wafac warar, Farawõ ÿa, ambënt fac le nagahnïko ÿa ntidëho; më nëgehnëhnëkëhni roka sankaf fop vële nawëndëko va. Më cëdëtehnëkëhni vësankaf vëhi va do njoyini haryënkwo lëwu. ²¹ Tac më mbësaka aryënkwoyënkwo a doku lëwu ÿa. Do arac kol mbok njelëhnënda këlëwã ña gë kobëri ka, ²² bare ahigëna ÿa, kañehna hn'atëh. Koyëna ntiyako wante pëyahnëko Yosef ña. ²³ Bare asankaf vële yëdadëha Farawõ ÿa ile ced' ÿa ndënkwëkawo Yosef.

41

Hudakery Farawõ ÿa, Ahnawë Esipët

¹ Ga ndëcëk wabëhn waki, Farawõ ÿa ndakeryëko: tëfary sën Nil hna kahnëko. ² Awa më nukëhni wuhni mbëd gë wuhi (7) wuhonah wuwamah ga ndanëtajëdëni sën hna, pëgwëlehnëni ndavëndëni dël bë tëfary sën ña. ³ Tac wuhni wuwëh do wusamah mbëd gë wuhi (7) wuhawary ndanëtagëlehnini sën hna, njini hn'ile nkeni wuhonah wuwamah hna. ⁴ Wuhni wuwëh do wusamah wã më tokënihëhni wuhonah wuwamah wã. Hnë wati rac, Farawõ ÿa nëgalehn tañ.

⁵ Më mbokak ndak do mbok ndakery higëna: nuko wayënt vantimp mbëd gë waki (7) hnë uriry ryampo fo cantëko, ntëwëko d'us do nkwanëko. ⁶ Tac, wayënt mbëd gë waki (7) wakawary santëgëko, wante kankëneko sël vë wula ña. ⁷ Awa wayënt wakankah ña më kohnëk wadëwah wagwamah ña. Hnë wati rac, Farawõ ÿa mbok nëgalehn do kamahnëko ndakeryëk.

⁸ Pacënd tun, Farawõ ÿa payehnelehnëhni vambilayo va fop do gë vicër vëvë Esipët va. Ga tëkini më tëfëtanëkëhni hudakery hudëwu ha, bare ahnë yëtëlohna ile pëhnëtanëk ÿa. ⁹ Awa asankaf vële yëdadëhawo Farawõ ÿa ile ced' ÿa më tebak wanës ña ntehn: «Ahnawë, ñadëfu hnësu dol ile ryënkwoëbuho ÿa. ¹⁰ Ante ntavëkino g'asankaf vëwul mburu va do g'ami, cëdentuhëfuno hnë kaso asankaf vëyëka vëlëw hu hna. ¹¹ Fuhnë vëhi tak ndakeryëbunëho hn'umëd tac fo, hudakery fu ha nëmpëlëko. ¹² Ajar aramp Ebëre yentiko gë fuhnë kaso hna, umë ryokunëhnëdëhawo asankaf vëyëka kaso ÿa. Tëfëtanëhnëbunëhawo hudakery fu ha do pëyakëfuno ale-wo-le ile pëhnëtanëk hudëwu ha. ¹³ Awa, fop gante

pëyakëfuno ka ntiyako: ami, mbokaryibu ðoku mën hna, do aÿëntaŵ a kaŋik.»

Gabahn ile pëhnëtanëk hudakery

¹⁴ Awa Faraŵo ŷa më ntehnëk njinëhni Yosef kaso hna. Njinëhnëlehni ñap caniji kaso hna; më karëtik, tac nkwëcëti viÿi va do njoyi vëhni Faraŵo hna. ¹⁵ Arac më ntehnëka: «Hudakery ryakeryëbu, do ahnë kolëna nësëhno ile pëhnëtanëk ŷa. Bare nkwëryëbu ga nësëde wëjë hudakery hunte fëyayiru ha, njëtëru ile pëhnëtanëk ŷa.»

¹⁶ Yosef më ntëkwaka Faraŵo ŷa: «Gena ami, Wënu ña hoð nësëhni ile pëhnëtanëk ŷa.»

¹⁷ Awa Faraŵo ŷa më ntehnëka aki Yosef: «Hudakery mën hna, tëfary sën Nil hna kahnëbuho. ¹⁸ Umë hnuhuhëhni wuhni mbëð gë wuhi wuhonah wuwámah ga ndanëtajëðëni sën hna, pëgwëlehnëni ndavëndëni ðël bë tëfary sën ña. ¹⁹ Tac wuhni wuŵeh do wusamah mbëð gë wuhi (7) wuhawary ndanëtagëlehnini sën hna, njini hn'ile nkeni wuhonah wuwámah; camëniho ðus, koðëri nulëŵëhni hna Esipët hna fop gë wurac ki. ²⁰ Awa më kohnënihëhni wuhonah wuwamah ŵa. ²¹ Do ante kohnënihëhniwo ña, yëtëðelohna iñë kohnëni, wëla tac nkonihò camëni gë koðëri ka. Hnë wati rac nëgabuhò.

²² «Tac më vokëbu ryakeryu: nuðëfuhò wayënt vantimp mbëð gë waki (7) hnë uriry ryampo fo cantëko, ntëŵëko ðus do nkwamëko. ²³ Tac, wayënt mbëð gë waki (7) wakaŵary, wante kankënek sël vë wula ña, më cantëgëk. ²⁴ Awa wayënt wakankah ña më kohnëk wadëŵah wagwamah ña. Pëyabuhëhni waŋi fop vambilayo vi, bare wëla aryampo hnë vëhni kolëna nësëhno ile pëhnëtanëð ŷa.»

²⁵ Yosef më ntëkwaka Faraŵo ŷa: «Hudakery wuhi hu ŵi iñë ryampo fo pëhnëtanëk. Wënu ña fëyaki koyëna ile ñað nti ŷa. ²⁶ Wuhni wuhonah mbëð gë wuhi ŵa (7) gë wayënt wagwamah vantimp mbëð gë waki ña (7), wabëhn mbëð gë waki (7) pëhnëtanëk. Awa hudakery hudampo fo ye. ²⁷ Wuhni wusamah mbëð gë wuhi (7) wuÿëntaŵ ŵa gë wayënt mbëð gë waki (7) wante kankënek sël vë wula ña fëna, wabëhn mbëð gë waki (7) pëhnëtanëk, bare wabëhn wakwëhn inte yed. ²⁸ Awa Faraŵo, gante ntehnakëmi ki: Wënu ña fëyaki koyëna ile ñað nti ŷa. ²⁹ Wabëhn mbëð gë waki (7) wante yejëk ñi roka ŷa njivëð ðus Esipët li fop. ³⁰ Tac, nkeð wabëhn mbëð gë waki (7) inte, do goðena ndënkwëtande wabëhn mbëð gë waki (7) wante njivahnëko roka ña; inte ña ñoñ tavëðina nkal li. ³¹ Soŋe inte ñayah tac, goðena ndënkwëtande roka le yivëko hn'inkal hna. ³² Do ge nuru ga ndakeryëru iÿi sifa hudakery hutac fo wahwënta wahi, Wënu ña fëhnak do biÿëðina ntid.

³³ «Awa tame, tëhnaryehna ale hwëhnak hakili, satëk do ahwëtehna hna nkal inji. ³⁴ Nawëndëryihni fëna vahnë. Vahnë vërac rëkëð mbarëpëndëni ivëryëna hn'ile-wo-le varëpik hnë wabëhn mbëð gë waki wante njivahnëð roka ñi fop. ³⁵ Mbarëpëðëni roka yabah hnë wabëhn mbëð gë waki (7) wante yejëk ñi. Pëhnëðëni g'uŵac hu hnë vandank, wahnaŵ hna fop. ³⁶ Koyëna vahnë va fop kwëhnadëni ile tokëðëni hnë wabëhn mbëð gë waki (7) inte hna fop. Antë inte ña përekan nkal inja.»

Yosef nkaf nkal Esipët

³⁷ Iÿi siyab Yosef, Faraŵo ŷa caŋahnëkawo gë vësankaf vëlëŵu per. ³⁸ Awa Faraŵo ŷa më ntehnëkëhni: «Aÿi asan pëbëka Iyir Wënu ña. Koden bi nuÿayina ale lëbëka?»

³⁹ Awa më ntehnëka Yosef: «Wënu ña njëtëndanëki iÿin fop, awa ahnë kodina kwëhna hakili do cat ntëbi wëjë. ⁴⁰ Wëjë yed nkaf nkal mën inji, do bulunda mën ÿi fop mawëndënihi. Wëla ami dënk, uÿac Faraÿo ÿa fo lëbahnëdëmi.» ⁴¹ Faraÿo ÿa më mbok ntehnëka Yosef: «Awa, tame njëdfami aye nkaf nkal mën inji fop.» ⁴² Do Faraÿo ÿa më ndënëtak anënk ucankaf ntëwu ña ndënëka Yosef; më cudëka viÿi vësankaf do ñaba gëb hna wanjere sanu. ⁴³ Tac, më kayëndëka saret higëna lëwu hna ile pehnëhniko ale ÿak rëhaka ÿa, do vële ryënkwarekëhniwo va ndekadëniho: «Kërënyarin nkaÿ hna!» Koyëna njëdfakawo Faraÿo ÿa Yosef ucankaf uña Esipët hna fop.

⁴⁴ Faraÿo ÿa më mbok ntehnëka kat Yosef: «Faraÿo ÿa yebu. Bare ge gena wëjë ÿawëk, ahnë yelëdina rufa ÿa ma kërëcët fary ÿa nkal li fop.» ⁴⁵ Faraÿo ÿa më njëdfaka Yosef uÿac haÿary, Tësafënat-Paneya, do njëdfahna ñëla Asënat, aryagu Potifera, asëna wasadëha avë inaw nte ÿacik On ña. Kobëri tac Yosef nkwayëtako nkal Esipët ña fop. ⁴⁶ Yosef wabëhn wafëhw warar (30) kwëhnako ante pëgwëko ndokuñëhnda Faraÿo ÿa. Më kërëna Faraÿo ÿa do nkwayëta nkal inja fop.

⁴⁷ Hnë wabëhn mbëd gë waki (7) uvetak hna, roka ÿa njivëdëho dus. ⁴⁸ Yosef mbarëpëko roka yabah Esipët hna, hnë wabëhn watac. Ndanëko vankol vacankaf hna roka le varëpiko wahaÿ hna. ⁴⁹ Mbarëpëko roka yabah dus; njabëko ntëbi nkërëyal nte ye itëfary wov, kodelohna mboki ndëkwë, kabi njabëko dëcët.

⁵⁰ Ani gë tëkahnindo inte ña, Asënat, asëvalu Yosef, vucan vuki nagëko. ⁵¹ Yosef Manase macëkawo fandënkwareyënkwa fa, kabi umë lehnëko: «Wënu ña ndënkwehnëko ambër mën ña fop do gë fop tere rëm mën ÿa.» ⁵² Efërayim macëkawo fakigëna fa, kabi umë lehnëko: «Wënu ña njëdfakowëhni vutah hn'inkal nte haÿëhnahnëbuho hna.»

⁵³ Wabëhn wante njivahnëko roka Esipët ña puko. ⁵⁴ Awa pëgwëlehn wabëhn mbëd gë waki (7) inte ña, gante pëyahneko Yosef ka. Inte ña campëko wayal hna fop, bare Esipët hna nkeho roka. ⁵⁵ Ante pëgwëniho vëvë Esipët korotëndëni inte ña, ndekandënihawo Faraÿo ÿa njëdfahni ile tokëdëni. Arac më ntëkwakëhni bulunda ÿa fop: «Tëyëryina Yosef do diryin ile ntehnëdëhu ÿa.» ⁵⁶ Ante tënkëko inte ña nkal hna fop Yosef më pidëtehnëk fop vandank va do nkwa fëndëhni roka ÿa vëvë Esipët va. Inte ña nkoko nkwenand kat Esipët hna. ⁵⁷ Wayal hna fop, vahnë va njijëdëniho soje daw roka vëhni Yosef hna, kabi inte ña mbërendëhëniwo vahnë va gante-wo-gante.

42

Viju Sakob Esipët hna

¹ Ga njëtak Sakob roka wafëde Esipët hna, më ntehnëkëhni viju: «Soje ye ÿëwërun ani ayëkëlëndu? ² Njëtabu nkehëhna roka Esipët hna. Yiryin alëwaju, soje antë cëmin inte.» ³ Awa vicëru pëhw Yosef va njilehnëni gë Esipët ntëwajëni roka ÿa. ⁴ Sakob tavëlawohna aheryu Yosef, Besame njinti, kabi nahadëho: «Antë nkeja iñë wëh.»

⁵ Viju Sakob va tëkëlehnëni Esipët hna gë vahnë vëhaÿary vële yintiko lëwa roka, kabi inte ña nkeho gante-wo-gante Kanan hna fëna. ⁶ Yosef yeho asankaf avë nkal ña fop. Umë wafëdëhëhniwo roka ÿa vahnë va fop. Vicëru tëkëlehnini ndëkwëhëni haryënkwa lëwu wayëka ÿa nkal hna.

⁷ Yosef nundëhni tunj vicëru, njavëtëlehnëhni, bare ndënkwehnakëhniwo do ñañëhahnëhni tëyëhni: «Ne nkejërun?»

Më ntëkwaniha: «Kanan yejëbun, lëwã roka yijëbun.»

⁸ Koyëna njavëtëkëhniwo Yosef vicëru, bare vëhni vëyavëtëlawohna. ⁹ Awa Yosef më ndëkwëtak hudakery hunte ndakeryëko ha sojë lëw hni ha më ntehnëkëhni: «Vëyëkëtehna yerun! Njijërun sojë ayëtu ile nkok kwëhnana fanka nkal inji.»

¹⁰ Më ntëkwaniha: «Hali, Ahwëhn fu, ndëwa roka fo yijëbun. ¹¹ Fuhnë fop vutah asan aryampo fo yebun. Vahnë vësatah yebun, gelëfuhna vëyëkëtehna.»

¹² Yosef më ntëkwakëhni: «Gena toña! Njijërun sojë ayëtu hnë cape nte nkok kwëhnana fanka nkal inji.»

¹³ Më ntëkwani: «Vucan pëhw gë vuki (12) yebunëho, vutah asan aryampo fo yebun, hn'inkal Kanan hna matibun: fatëkwa fa gë rëm fu ÿa ncohëni do aryampo gona.»

¹⁴ Bare më ntehnëkëhni: «Ile hnësëbu ÿa dihëtëda: vëyëkëtehna yerun. ¹⁵ Njëtëdëfu ge toña hnësëdun: ntëkëbu g'intaŵary Farawo ña, cahnëdiluhna nkal li ge gena arëkwa hun a rëkik ani. ¹⁶ Payëryina aryampo hnë wuhnë njinëhna arëkwa hun a, hara vëyëntaŵ va kaso hna nkodëni. Koyëna njëkëde wanës hun ña ge toña hnësëdun. Ge gena toña, g'intaŵary Farawo ña, vëyëkëtehna yerun.»

¹⁷ Yosef më cëdehnëkëhni vicëru wafac warar. ¹⁸ Hnë fac rarëna hna, më ntehnëkëhni: «Ami ntakëdëho gë Wënu ña. Awa, ge ñadiluhna asëmu, wëli ile lehnëdëmu aliwu ÿa. ¹⁹ Ge vahnë vële hnësëd toña yerun, maŵëryin aryampo hnë wuhnë nko kaso li; vëyëntaŵ va njonëhnënihëhni roka ÿa vëvë watere hun vële njok inte va. ²⁰ Tac, yonëhninowa arëkwa hun a. Koyëna njëtëdëfu toña hnësëdun do cëmëdiluhna.»

Vicëru Yosef maŵëlehnëni ntini koyëna. ²¹ Tac ntehnëldëniho: «Sojë ile liyinëka ahery fu ÿa finiñahninëkëfu: nuyinëko yiwëhna lëwã wã, ante këladëhëfuno ña, do nëpayilënowohna. Sojë rac yehahninëk fuhnë dënk tame hnë iÿi yiwëhna.»

²² Riben më ntëkwakëhni: «Pëyalunohna bi: antë aliwuna iÿi sifa wëh fañi fatah! Bare nëpalunoŵohna. Tame cosanden sojë cëm dëwã ña.» ²³ Vëyëtëlohna Yosef nkwëryëdëho wante nësëdëniho ña kabi ahnë rëkëtëlehnëdëhëhniwo. ²⁴ Awa Yosef më ñawëtakëhni do kond. Tac mboka ðarël lëw hni hna pëyahni Simeÿo tavëd kaso hna do ñabehna tase lëw hni.

Imënc viju Sakob Kanan

²⁵ Yosef më ntehnëkëhni vëryokunj vëlëwã va pëbënhënihëhni roka ÿa wësaku walëw hni hna, do mbokaryi koryi lëw hni ÿa ale-wo-le saku lëwã hna do fëna njëdäyini ile valëhëdëhëhni sojë uyas wã. Do koyëna ntinëhniho. ²⁶ Më ndibëndënihëhni roka ÿa wafali walëw hni wã njilehnëni.

²⁷ Ante tëryaniho hn'ile ndakëdëni hna, aryampo hnë vëhni më pëtëk saku lëwã ÿa sojë njëdäyina ile tokëd fali falëwã fa, do nuko koryi lëwã ÿa saku hna. ²⁸ Më ndekak ntehnëhni vëyëntaŵ va: «Nurun! Mbësayibu koryi mën ÿa! Ani nke, saku mën li!» Pëmpëhnahnëkëhniwo ðus do ntakëhni. Më tëyëldëni: «Ye la ntikëfu aki Wënu ñi?»

²⁹ Ante tëkëniho Kanan vëhni rëm hni, Sakob, më pëyaniha fop ile yejëkëhni ÿa. ³⁰ Vëhni lehnëko: «Asan ale ye asankaf avë Esipët ÿa njapënanëkëfuno. Vëyëkëtehna yebun ntehnëkëfuno. ³¹ Awa, më

lëkwabunëha: “Gelëfuhna vëyëkëtehna, bare vësatah yebun. ³² Pëhw gë vëhi yebunëho, vucan rëm ryampo fo; aryampo gona do fatëkwa fa gë rëm fu ÿa nkohëni hn'inkal Kanan hna.”

³³ «Asan arac më ntehnëkëfu: “Ge vahnë vële hnësëd toña yerun, mawëryin aryampo hnë wuhnë nko hnani. Vëÿëntaŵ va njonëhnënihëhni roka ÿa vëvë watere hun vële njok inte va. ³⁴ Tac yonëhninowa arëkwa hun a. Njëtëdëfu koyëna toña hnësëdun, do geluhna vëyëkëtehna. Awa tac mbësädëmuna aÿënta hun aÿi do tavëdëmu ayasëlehnëndu nkal li gante ñadun ka.”»

³⁵ Ante njëpëtëniho roka ÿa hnë wësaku walëŵ hni hna, ale-wo-le hnë vëhni tëkatëko fakufa koryi lëŵu fa gë koryi per, do ga nuni koryi lëŵ hni rac, ntakëkëhniwo gë rëm hni Sakob per. ³⁶ Awa rëm hni Sakob më ntehnëkëhni: «Ñadun antë worryaryëŵëhni vutah mën va: Yosef gona; Simeÿo nulëŵahna, do ñadun ahnufëhnunowä Besame! Ami nked iÿin fop!»

³⁷ Riben më ntehnëka: «Kwëtehnandëŵa ami, mëncënanidëmina. Ge mëncënanilinahna, ndawëdëfuhëhni vijë mën vëhi vi!»

³⁸ Bare Sakob më ntëkwak: «Hali, ajë mën aÿi yidïna gë wuhnë. Acëru cëmëk, umë fo worryaryëbu fëmba hnëmu fa. Ge uŵeh yehëka nkaŵ hna, cëmëdëfu ntavah soje hun ÿa gante cërëbu ki.»

43

Besame njodëniha vicëru Esipët

¹ Inte ña g'ahawäry mbërehnëdëhëhniwo vahnë va hn'inkal Kanan hna.

² Awa tere Sakob ÿa, ga puhnëni roka ile ntëŵajëniho vijü Esipët hna, Sakob më ntehnëkëhni: «Bokëryin ayiwu alëŵaju roka toye.»

³ Yuda më ntëkwaka: «Asankaf Esipët ÿa nësëhnëkëfuno wapacëk, bokëdëlëfuhna hahnëfu haryënkŵ lëŵu ge arëkwa fu ÿa yintina. ⁴ Ge mawëru arava Besame yofuna, njidëfun lëŵajëfu roka ÿa. ⁵ Bare ge ñwëÿëryaruha, yidilëfuhna, kabi asan a më lehnëkëfuno, bokëdëlëfuhna hahnëfu haryënkŵ lëŵu ge arëkwafu ÿa yintina.»

⁶ Sakob më ntehnëkëhni: «Soje ye lëntahnërunëho aki afëyawuna aÿi asan kwëhnarunëha ahery ale wok hnani?»

⁷ Më ntëkwaniha: «Umë rëyëkëfuno wayabah, soje lëŵ fu do gë soje tere fu. “Rëmun ÿa, nkok bi? Kwëhnarunëha bi fakery fakaŵary?” Ile tëyëkëfuno ÿa fo lëkwabunëho. Yëtëlëfunohna ntehnëdëhëfu: “Yojëna arëkwahuna.”»

⁸ Yuda më ntehnëk: «Apa, mawëry arava Besame yowä. Tëfëka yifu, ge ñadelënëhna cëmin, wëjë, gë fuhnë do gë vutah fu va. ⁹ Kahnëndabu yewu ankaf soje lëŵu ÿa. Ami yed ale wënëka haryënkŵ hu duniÿa mën hna fop ge mëncënanilinahna. ¹⁰ Do ge biÿakëndilëfuhna ani, njikëndëbun vokajëfu wahwënta wahi.»

¹¹ Awa rëm hni më ntehnëkëhni: «Kabi koyëna nke, diryin aki: tawëryin wësaku hun hna vifërën vivë nkal dëŵ fu va* ayonëhnuna asan arac. ¹² Bokaryëryin koryi le rëkatërun wësaku hun hna. Mpëd ale rawëk aÿi dina mpër. Yoryin fëna koryi hawäry. ¹³ Tame, yoryina ahery hun aÿi avokawu g'asankaf avë Esipët. ¹⁴ Arabi Wën Hwëhn Fanka Fop ña ntiha

* **43:11** 43.11 Vifërën vivë nkal dëŵ fu va ye wakoyel gë wadëj gë vile hnëjënëd iroka gë datikola ile wacik mir, do g'ile wëntëlëk gë wanëc wayimp.

kaÿëhnahna gë wuhnë do tavihni Simeÿo gë Besame aÿwënceryiwuni. Ge ami ye, arabi woÿ fatah këm, ge koyëna tëfëko!»

Yosef gë vicëru

¹⁵ Awa viju Sakob va më nufëni wabuña ña gë koryi haÿary ÿa. Njilehnëni gë Besame Esipët hna do njini tufëhnani vëhni Yosef hna. ¹⁶ Yosef, ga nuka Besame gë vëhni, më ntehnëka ale yeho asankaf vëryokuÿ vëvë tere lëwu va: «Yiryeryëryihni vëÿi ÿal mën hna, ðawëhnëryehna icaÿ do ahnëgehna, kabi vëÿi g'ami tokëdëfun g'anent ga.» ¹⁷ Asan a më ntik ile ntehnëkawo Yosef ÿa, njiryeryëkëhniwo viju Sakob va tere Yosef hna.

¹⁸ Ante ntehniniho tënkëni tere ña, ntakekëhniwo. Ntehnëlëdëniho: «Soÿe koryi ile vokaryiko hnë wasaku fu ÿa ye ante njijinëko ryënkweyënkwe ña. Njodënihëfu soÿe njohahnënihëfu ntinihëfu vëramp do nufënihëhni wafali fu wi.» ¹⁹ Më tëhaniha ankaf vëryokuÿ vëvë tere Yosef va rënka tere hna, ²⁰ ntehnëniha: «Këlayiru tavëndifu, asankaf: ndënkweëbunëho yijëfu hwënta ryampo lëwa roka ani. ²¹ Awa wamënca ña, ga təkëbun hn'ile ndakëdëfunëho hna pidëtëbunëho wësaku fu ÿa, do ale-wo-le təkätëko koryi ÿa saku lëwu hna, gante nkeho koryi le laÿahnëbunëho roka ka dënk. Awa mbokaryibun tame, ²² do njojëbun koryi haÿary laÿahnëfu roka ÿa. Yëtëlëfuhna bi mo rawëko koryi ÿa wësaku fu hna!»

²³ Bare ankaf vëryokuÿ vëvë tere Yosef va më ntëkwak: «Ñëwëryin yam, antë ntaku. Wënu hun ña ye, Wën rëmun ña, kwëtëhnëku koryi ÿi wësaku hun hna; koryi hun ÿa tebabuho.» Tac, tavëlehna Simeÿo.

²⁴ Asan a ndënëlehnëhni tere Yosef hna. Më njonëhnikëhni wënka nkuyëtahnëni wapary ña do njëdäyini wafali ÿa ile tokëdëni. ²⁵ Më pëhwëtëni wabuña ña napatëndëniha Yosef tëki g'anent ga. ²⁶ Tëkind tuÿ Yosef tere hna, më njëdäniha wabuña wadëw hni ña, tac ndëkwëhnëni haryënkwe lëwu. ²⁷ Yosef më tëyëkëhni bi hak nkoni, tac më nkwënëk: «Hak nkok rëmun lafah ale hnësëhnërunëhoÿa ÿa? Nkontik bi?»

²⁸ Më ntëkwaniha nkotëni ndëkwëhnëni haryënkwe lëwu: «Aryokuÿëhn hu ÿa, rëm fu ÿa, nkontik do ki fo nkok.»

²⁹ Tac Yosef më nuka Besame, aheryu ÿa, aju hnëmu. Më tëyëk: «Nësëhnërunëhoÿo soÿe arëkwa hun a. Umë bi ye aÿi?» Më nkwënëk: «Arabi Wënu ña ndëwani, fatah mën!»

³⁰ Yosef njiwëhnahnëkawo dus ante nukawo aheryu Besame ña, do wankwën ña tëmpekawo vinkër hna. Cahnëlehn ñap do nji cery ntëwu hna soÿe ko. ³¹ Tac më nkwëñajëk do cahnëlehn. Nduñëna do ntehn nëhëti roka ÿa. ³² Yosef hnë tabali minu nëhëtëhniko, hara vicëru g'aheryu hnë tabali haÿary nkeniho. Vëvë Esipët vële wacehnaryiko ÿalu va fëna minëhni tokëdëniho, kabi vëhodilohna tokëlahnëni gë Wa-ebëre: namu ikwëtahn dëw hni ña mbañëko. ³³ Yosef gë vicëru g'aheryu pabëlëniho. Gante mbaÿëlëni ka cariniho, aryënkweyënkwe a hafo arëkwa hna. Njëkëlëdëniho g'ufëmpëhnahnah. ³⁴ Yosef më nëhëtëhnëhnikëhni hnë vanëhëta vante yeho tabali lëwu va. Më nëhëtëhnëhnikëka Besame uhnëhët ule fëbëk ntëbi wahwënta imbëd wëba vicëru ña. Do cenihö uñen yabah gë Yosef.

44

Yosef njëkëhnahnëdëhëhni vicëru

¹ Ga mbiyëk, Yosef më ntehnëka ankaf vëryokuḡ vëvë tere lëwü va: «Pëbënëry wësaku viyë vahnë, yëdaryihni roka yabah ile kodëni njoni. Taŵaryiry fëna koryi ŷa wësaku hni hna. ² Hnë saku ale ŷak vak hna taŵëdu koryi ŷa do ñërya mën nte ryëhwarik koryi ḡa fëna.» Asan a më ntik ile ntehnëkawo Yosef ŷa.

³ Ga tøk pac, tavëlehnini njini viju Sakob gë wafali walëw hni wã. ⁴ Cahnëlehnëni naŵ hna, bare vëŷaŵënëlohna ten dŷus ante ntehnëkawo Yosef ankaf vëryokuḡ vëvë tere lëwü va: «Tëfëlehnëryihni vëŷi vahnë arëkahni. Tëyëryihni: “Ntinëhnirun ufërën awa soḡe ye sosahnërun uŵeh? ⁵ Soḡe ye lerun ñërya koryi nte cehand do cihnand ale ryokuḡëhnëdëfu ŷa? Uŵeh sankaf ye ile lirun ŷi!”»

⁶ Asan a më tøkakëhni do ntehnëhni watac. ⁷ Më ntëkwani: «Asankaf, hak kodu alehnëfu aki? Muk kodilëfuhna lifu inë gë iŷi ki! ⁸ Mbokaryibun koryi le rëkatëbunëho hnë wësaku fu Kanan hna. Awa soḡe ye ledëfun koryi ma sanu tere ale ryokuḡëhnëdu ŷa? ⁹ Ge tøkatik aḡi ñërya hnë saku aryampo hnë fuhnë, ndaŵi! Do fuhnë dënk nkedëfun vëramp hu.»

¹⁰ Asan a më ntëkwak: «Awa, dinëfu gante nësërun ki. Bare hnë ale tøkateḡe ŷa, umë fo yed aramp mën a; vëyëntaŵ va afaya nkedëni.» ¹¹ Më cëlëndëni ale-wo-le ñap saku lëwü ŷa do pidëtëni. ¹² Asan a më njëkëk fop wësaku wã pëgw hnë va ale sërëhnëkëhni hna do tëkwahn fatoy fa. Më tøkatek ñërya ḡa hnë saku Besame hna. ¹³ Awa vicëru më cëfëhnëkëhni hafo citëni viyë vilëw hni va do mbokaryëni ndibëndënihëhni wafali wã wësaku wã tac mbokani g'inaw.

Yudã ntëwëhnëdëha Besame

¹⁴ Awa ga tøkëni Yudã gë vicëru do gë vëheryu vëhni Yosef hna, Yosef hnam fo nkoko. Më ndëkwëhnëni wayëka wã nkal hna haryënk w lëwü. ¹⁵ Yosef më ntehnëkëhni: «Soḡe ye lirun iŷin? Yëtëluhna bi asan g'ami ki kwëhnbu fanka soḡe yëtu fop?»

¹⁶ Yudã më tebak wanës ḡa ntehn: «Asankaf, ñoñ kodilëfuhna alëkwayi. Ñoñ gena ile hod tufahn nufëlëfuhna. Bare Wënu ḡa rufahnëk ile wënëbun ŷa, awa vëramp hu yedëfun g'ale yokëh ñërya ḡi per.»

¹⁷ Yosef më ntehnëkëhni: «Hali, koda liwu koyëna. Ale yokëh aŷi fo yed aramp mën. Bare ŵuhnë mëncëryin yam gë vëhni rëmun.»

¹⁸ Yudã më tëhaka Yosef do ntehn: «Këлами asankaf, njëtëbu këñëlantun gë Farawo ŷa, bare maŵëryanërye vok hnësu kat, hara davëlihna g'ami. ¹⁹ Ante ndënk wëbunëho yijëfu ḡa, tëyëruhëfuno bi nkoryaryëbunëha rëm gë ahery ahaŵary. ²⁰ Më lëkwayiru: “Nkoryaryëbunëha rëm lafah lëwü fu ŷa, gë ahery aryampo, ale nagëhnika hn'untaf ntëwü hna. Rëm fu ŷa umë ñak ñad dŷus, kabi fatah fatac fo wok fëmba hnëmu fa; aju aŷëntaŵ a cëmëk.” ²¹ Më lehnëruhëfu: “Yonëhninowa hnuŵa.” ²² Më fëyayiru: “Fatah fa kodina ḡaŵëtahna rëmu; ge ḡaŵëtaka, cëmëd.” ²³ Bare më lehnëruhëfu: “Ge ahery hun a tëfëlëntijina gë fuhnë bokëdëlëfuhna hahnëfu haryënk w hu.”

²⁴ «Awa ga mbokabun vëhni rëm fu hna, aryokuḡëhn hu ŷa, më fëyabunëha wante lehnëruhëfu ḡa. ²⁵ Ga mbiyëk më ntehnëkëfu vok yijëfu lawëfu le rokëde. ²⁶ Më lehnëbunëha: “Kodilëfuhna yifu, ge gena ahery fu ŷa rëfëlëntik. Ge tëfëlëntina, asankaf avë nkal ŷa dëkwajëdëlëfu hna.”

²⁷ «Rëm fu ŷa më ntëkwakëfu: “Njëtërun dŷus, asëval mën a Rasel vucan vuki fo nagëhnëkoŵëhni. ²⁸ Aryampo hnë vutac njik; ntiyahnëko intaw

ñañah rokëka, kabi bokëla hnuwa, ²⁹ do aÿandu ahnufëhnunowa fanji fëna! Gante cërëbu ki ge wëh yejëk a, ntidunëho ntavah nte rywëdëho.”

³⁰ «Awa tame, asankaf, koda wëncu vëhni rëm mën hna hara yolëwahna fatah fi. Ntaŵary rëm mën ña fatah li nke. ³¹ Cëmëd ge mëncëntina. Awa fuhnë yed vële rywëka g'antavah va hn'untaf ntëwu hna. ³² Do kat, pëyahnëbu ami ye ankaf fatah fi haryënk w rëm mën hna; ntehnëbuha: “Ge mënceryilëwa hna, ami yed ale lëntahnëki ÿa kwëlëkwël.”

³³ «Këlami, maŵëryanërye woŵ ami ryokuñëhnëndi had aramp, hnëmpëtëwa fatah fi, soñe mëncëntahni gë vicëru vëyëntaŵ vi. ³⁴ Koda muk vokawu gë vëhni rëm mën hara tëlëlëfuhna gë fatah fi. Koda ryuñënaŵ hnuwa rëm mën ÿa hnë horot le ÿad nkehna ÿa.»

45

Itufëhna Yosef

¹ Awa Yosef kodilohna nko nduñëna haryënk w vële hwëhnëkawo va; më ntehnëkëhni cahnëni. Koyëna umë fo woko gë vicëru g'aheryu ante tufëhna këhniwo bi mo nke ña. ² Bare kodëho ðus hafo vële canëko va nkwëryëdënihawo, do wakasëk watac tëkëko hafo cery inaw Faraŵo hna. ³ Yosef më ntehnëkëhni vicëru g'aheryu: «Ami ye, Yosef! Rëm fu ÿa nkok bi?» Bare vëhni vëhodilohna ntëkwaniha, ntakëkëhniwo ðus g'umë.

⁴ Awa Yosef më ntehnëkëhni: «Tëhajëno.» Më tëhaniha. Yosef më mbok ntehnëkëhni: «Ami ye, Yosef, ahery hun ale wafërunëho soñe yoyiwu Esipët hna. ⁵ Tame, antë pëbu yiŵëhna do antë ahniralu kabi aki nkwaferunëho. Wënu ña ryënkwehniko ani, soñe holahnu fehëtu. ⁶ Wëli, inte ña nuÿak wabëhn waki (2) nkal li do nkojëk wabëhn mbëd (5) uyam g'ibarëp gedina. ⁷ Wënu ña ryënkwehniko hn'inji nkal, ahwëhnahnuni hnënk do awontiwu; pëhët cankaf ye.

⁸ «Awa gena ŵuhnë sañëtiko ani, Wënu ña ye. Do umë fëna liko yewu asankaf aryënk wëryënk w ale ÿak hwëhna nafa ava Faraŵo ÿa avë Esipët aÿi: ami ye nkaf acery inaw Faraŵo ña do ye fëna asankaf inkal Esipët ña fop.

⁹ «Tame, yiryin ñap alehnuna apa: “Ajë hu Yosef më lehnëk: Wënu ña nawëndëko hn'inkal Esipët hna fop. Yij ÿal mën hna hara biÿëlihna. ¹⁰ Hnë resiÿo Gosen hna ntëdëdun gë vutah hu va, gë vërah hni, wape hu ña, wuhnankal hu ŵa, wuhni hu ŵa do fop ile hwëhnëru ÿa. Koyëna ðarël mën nkedu. ¹¹ Ami njëdadëmi ile valëdëhi ÿa fop, wëjë, tere hu ÿa, do gë wusaŵ hu ŵa, soñe antë nkoji iñë, kabi ani gë wabëhn mbëd (5) inte ña nkod.”»

¹² Yosef më nkwënëk: «Do wëli: nuðun ŵuhnë dënk, do ahery mën aÿi Besame fëna nuð, paryi nke ami Yosef hnësëhnëdëhu. ¹³ Awa yiryin afëyawuna apa fop nafa le hwëhnabu hnë Esipët ÿa, do pëyaryina fop le hnurun ÿa. Tac yojëna ñap ani.»

¹⁴ Yosef më muryaka Besame, aheryu, pëgwëlehn kond; Besame fëna kodëho. ¹⁵ Yosef muryakëhniwo fëna vicëru kotënd ðus. Ga ndëcëk umë, vëhni fop nësëlëdëniho g'umë.

Sakob macik nji Esipët

¹⁶ Ga njëtayik cery inaw Faraŵo hna vicëru g'aheryu Yosef va tëkëni Esipët hna, Faraŵo ÿa gë vësankaf vële rëhakawo va natëkëhniwo. ¹⁷ Faraŵo ÿa më ntehnëka Yosef: «Dehnëryihni vicër hu g'ahery hu ndibëndënihëhni wafali walëw hni ŵa do mëncëni gë Kanan, ¹⁸ soñe

njinëhñeniha rëm hni gë watere wadëw hni ña njojënihëhni ani. Hnë resiyo le ÿak vetak hnë Esipët hna njëdadëfuhëhni ntëdëni, do ile ÿak fërënak hnë Esipët ÿa rëkëd tokëndëni. ¹⁹ Ntehnëdëfuhëhni fëna nufëni wasaret Esipët li njohahninihëhni vësëval hni, vutah hni do gë rëm hni. ²⁰ Tëfëlahna njahnani soje viyë vile tavëhëdëni hnam va. Kabi, hnë resiyo le ÿak vetak hnë Esipët hna njijëdëni ntëdëni.»

²¹ Viju Sakob va më ntini ile ntehniniho ÿa. Yosef më njëdäkëhni wasaret wã gante ntehnëkawo Farawo ka, tac gë vile valëhëdëhëhni hn'ankaw hna. ²² Më mbuñakëhni vëhni fop ale-wo-le viyi viwamah. Bare Besame, viyi imbëd (5) mbuñakawo gë wanëc koryi wakeme watar (300). ²³ Më njëdanahnëka rëmu wafali pëhw (10) wale ryibëndik viyë vifërën vivë Esipët, gë wafali ipëhw (10) wale ryibëndik roka, vamburu do gë vile rokëde soje uyas lëwu wã. ²⁴ Yosef më ntehnëkëhni antë nkwañëlëhëndëni nkañ hna. Tac koyalëni.

²⁵ Matëlehnëni Esipët hna mëncëni gë Kanan do tækëni vëhni rëm hni Sakob hna. ²⁶ Më pëyaniha: «Yosef cëmëna! Do umë ye asankaf Esipët ÿa fop.» Cëmëkawo mbahn iña, bare kodilohna kwëtahnëhni.

²⁷ Më tëfëtanëniha fop ile nësëko Yosef ÿa. Tac Sakob më nuk wasaret wale njëdanahnëko Yosef njohahni wã. Awa nkelehn had ale sëmëko njënat. ²⁸ Do më ntehnëk: «Ha, pacëko: ajë mën a Yosef cëmëna ten. Afo yiwu hnuwã ani gë sëmahnëndu ÿa.»

46

Sakob njid Esipët

¹ Sakob kahnëtalehn gë fop ile kwëhnëko ÿa. Ga tækëk Berëseba, më ntinëhñëka sadëha Wën rëmu Isak ÿa. ² Hn'umëd tac, Wënu ña nësëhnëkawo wati nte ndakëko wakwëd ña. Macëkawo: «Sakob! Sakob!»

Më ntëkwaka: «Mëtabu, nëpadëmi.»

³ Wënu ña më ntehnëka: «Wën rëmuh ña yebu. Antë ntaki ayi gë Esipët, kabi hnam, vutah vërah hu va njabëdëni hafo nkeni bulunda sankaf. ⁴ Ami dënk lapëhnadëhi, do mbokaryidëmi fëna. Ge cëmëru, Yosef pabëd iñas hu ña.»

⁵ Awa Sakob matëlehn Berëseba hna. Viju njonihawo gë vutah hni do gë vësëval hni hnë wasaret wale njëdanahnëko Farawo ÿa soje uyas wã. ⁶ Njonihëhniwo fëna wusañ wulëw hni wã do gë fop ile kwëhnaniho hn'inkal Kanan ÿa do njini gë Esipët, Sakob gë tere lëwu ÿa fop. ⁷ Koyëna njiko Sakob gë Esipët gë vëlëwu va fop: vutahu gë vërah hni.

Tere Sakob

⁸ Wëlin wamac vutah Sakob, nte wãciko Isërayel, vële yiko Esipët va: fandënkwëryënkwa fa Riben yeho, ⁹ do vutah Riben va, vëhni ye: Enok gë Palu gë Hesëron do gë Karëmi.

¹⁰ Vutah Simeyo va, vëhni ye: Yemuwel gë Yamin gë Ohad gë Yakin gë Sohar do gë Sawul, aju asëval avë Kanan ÿa.

¹¹ Vutah Levi va, vëhni ye: Gerëson gë Kehat do gë Merari.

¹² Vutah Yuda va, vëhni ye: Er gë Onan gë Sela gë Peres do gë Sera. Er gë Onan hn'inkal Kanan hna cëmëniho. Peres vutah vuki kwëhnako: Hesëron gë Hamul.

¹³ Vutah Isakar va, vëhni ye: Tola gë Puva gë Yasub do gë Simëron.

¹⁴ Vutah Sabilon va, vëhni ye: Sereg gë Elon do gë Yahëlel.

¹⁵ Vëhni yeho vutah Leya gë Sakob vunte hnagiko Mesopotami gë vërah hni. Nagënihawo fëna facëval: Dina maciko. Viju gë vëryagu wafëhw warar gë vërar (33) nkeniho fop.

¹⁶ Vutah Gad va, vëhni ye: Sëfon gë Hagi gë Suni gë Esëbon gë Eri gë Arodi do gë Areli.

¹⁷ Vutah Aser va, vëhni ye: Yimëna gë Yisëva gë Yisevi gë Beriya do g'ahery hni facëval fa Sera. Beriya vucan vuki nagëko: Heber gë Malëkiyel.

¹⁸ Vuñi vutah yeho vunte nagëhnëkawo Silëpa Sakob va, aryokuñ asëval ale njëdakawo Laban aryagu ÿa Leya. Ipëhw g'imbëd gë fandaw (16) nkeniho.

¹⁹ Viju Rasel, asëvalu Sakob va, vëhni ye: Yosef gë Besame. ²⁰ Esipët hna Yosef vutah vuki nuñanihëhniwo g'asëvalu Asënat, aryagu Potifera, asëna wasadëha avë inaw On ÿa: Manase gë Efërayim yeho.

²¹ Vutah Besame va, vëhni ye: Bela gë Beker gë Asëbel gë Gera gë Naman gë Ehi gë Ros gë Mupim gë Hupim do gë Arëd.

²² Vëyi yeho vutah vunte nagëhnëka Rasel Sakob gë vërah hni va; vutah pëhw gë vunah (14) nkeniho.

²³ Aju Dan ÿa: Husim yeho.

²⁴ Viju Nefëtali va, vëhni ye: Yasiyel gë Guni gë Yeser do gë Silem.

²⁵ Vëyi yeho vutah gë vërah hni mbëd gë vuki (7) vumba Bila gë Sakob va, aryokuñ asëval ale njëdakawo Laban aryagu ÿa Rasel.

²⁶ Vëvë tere Sakob, vële yiko Esipët do nagëko umë dënk va, nkeniho vahnë wafëhw mbëd gë ryaw g'imbëd g'aryaw (66) fop ka ÿa. Nkentiho fëna vësëval viju va. ²⁷ Gë vutah vuki vumba Yosef vunte hnagiko Esipët va. Fop vëvë tere Sakob vële lëdëko hnë Esipët va nkeniho vahnë wafëhw imbëd gë wahi (70).

Sakob Esipët hna

²⁸ Sakob, nte wacëdeho fëna Isërayel, më payëka Yuda ndënkwah vëhni Yosef hna soñe pëhwëtanëhnëhëndëhni itëk inja hnë resiyo Gosen hna. Ga tëkëni, Sakob gë tere lëwu ÿa, Gosen hna, ²⁹ Yosef më kayëk saret lëwu ÿa do kacadha rëmu. Nunda tuñ rëmu, muryalehna do kodëho hafo mbiy nkot muryahna. ³⁰ Awa Sakob më ntehnëka: «Wëla sëmu tame mena, kabi mbokëmi hnuyi do cëmëlihna!»

³¹ Yosef më ntehnëkëhni vicëru, g'aheryu, do gë vëyëntaw vëvë tere rëmu va: «Njidëfu fëyaawa Farawo ÿa, vicër mën va, g'ahery mën do gë fop tere rëm mën le yeho Kanan ÿa tëkini. ³² Pëyadëfuha vëhwëd wusaw yerun, do njojerunëhëhni wape gë wuhnankal, gë wuhni hun wa do gë fop ile hwëhnarun ÿa. ³³ Ge Farawo ÿa macehnëku do tëyu bi ye ye doku hun ÿa, ³⁴ dëkwaryina vëhwëd wusaw yerun kobëri ante nkorunëho vutah na hafo gaki, gante ntidëniho vacërakëlo hun ka. Koyëna mawëryanëderun alëdu hnë resiyo Gosen hna, kabi vëvë Esipët va ñewënihëhni vëhwëd wusaw va fop.»

47

¹ Awa Yosef më njik pëyahna Farawo ÿa ntehna: «Rëm mën ÿa gë vicër mën va do g'ahery mën a tëkini. Kanan matini gë wape wadëw hni na gë wuhnankal wa gë wuhni wa do gë fop ile kwëhnani ÿa. Tame hnë resiyo Gosen hna nkeni.»

² Tac Yosef më nufëkëhni vicëru imbëd (5) va tufa Farawo ÿa. ³ Arac më tëyëkëhni: «Ye ye doku hun ÿa?»

Më ntëkwaniha: «Faraŵo ŷa, vëhwëd wusaŵ yebun gë vacërakëlo fu ka. ⁴ Hn'inkal Kanan hna, inte ŷa njabëk d'us hafo gona ile tokëdëni wusaŵ fu ŷa. Soŷe umë yijëbun lëdëntifu ani. Mawëryanëryifu lëdëntifu hnë resiŷo Gosen hna.»

⁵ Faraŵo ŷa më ntehnëka Yosef: «Kabi tame rëmu gë vicëru hu do g'ahery hu njijëni d'arël hu, ⁶ inkal Esipët ŷi fop hnë vák hu nke. Yëdaryihni ntëdëni hn'ile ŷak përenak nkal Esipët hna. Kodëni ntëdëni hnë resiŷo Gosen hna. Do ge kamahnëruhëhni hnë vëhni vële ŷak holëk ikwëd, kwëtehnahnëryihni wusaŵ mën ŷa dënk.»

⁷ Yosef njokawo fëna rëmu vëhni Faraŵo hna tufëndëlehnhëhni. Sakob nkaŷëkawo Faraŵo ŷa g'untënah, ⁸ do Faraŵo ŷa më tëyëka: «Wabëhn wayëhw hwëhnaru?»

⁹ Sakob më ntëkwaka: «Wabëhn keme gë wafëhw warar ye (130) ga nkwërëtalehnahnëdëfu hn'inkal gë inkal. Wabëhn mën ŷa ndëcëk ñap, do korotëbu. Nuŷala ten wabëhn wante nuŷaniho vacërakëlo mën vële wërëtalehnëdëho gë ami ki va.» ¹⁰ Sakob më mbok nkaŷëka kat Faraŵo ŷa do cahn cery inaw hna.

¹¹ Awa Yosef më njëdaka rëmu gë vicëru do g'aheryu ntëdëni hnë nkal nte ŷak fërenak Esipët ŷa, hnë resiŷo Ramëses hna, gante ntehnëkawo Faraŵo ka. Më njëdakëhni inkal nte kwëhnëdëni vëhni. ¹² Më njëdakëhni ile rëkëd tokëdëni vëhni rëmu gë vicëru g'aheryu, ale-wo-le gante tëkwëk tere lëwu ka.

Yosef hnë wati inte hna

¹³ Inte ŷa njabëko hafo ile rokëde golohna inkal hna fop. Esipët hna gë Kanan hna, vahnë va camëniho d'us soŷe inte ŷa. ¹⁴ Yosef mbarëpëko fop koryi vëvë Esipët va do gë vëvë Kanan va ile ntaŷandëniho roka ŷa do maruŷehn hnë cery inaw Faraŵo hna. ¹⁵ Ante nkok gona koryi Esipët hna gë Kanan hna per, vëvë Esipët va më njini ntehnëniha Yosef: «Yëdaryifu ile rokëdëfun. Ñadu bi sëmëfu ayëkatëndëfu, kabi goryaryëlëfuhna koryi?»

¹⁶ Yosef më ntëkwak: «Ge goryeryëluhna koryi, yëdaryinowëhni wusaŵ hun wï, do ami, njëdadëmu ile rokëde.» ¹⁷ Awa më njojënihëhni wusaŵ wulëw hni ŷa njëdaniha Yosef: wafahnac ŷa gë wape ŷa gë wuhnankal ŷa gë wuhni ŷa do gë wafali ŷa. Yosef më njëdakëhni roka ŷa. Bëhn rac njëdakëhniwo ile tokëdëni, nkwëcëtëlëni gë wusaŵ wulëw hni ŷa fop.

¹⁸ Bëhn le ryaviko hna, më mbokajëni ntehnëniha Yosef: «Asankaf, kodëlihna asowï soŷe afëyayi goryaryëlëfuhna koryi do wëjë hwëhnëkëhni tame wusaŵ fu wï. Ñoñ goryaryëlëfuhna le hoderu alehni njëdaderu. Vimbahn fu vi fo worryaryëbun gë wayal fu wï. ¹⁹ Ñadu bi sëmëfu ayëkatëndëfu do ravëfu wayal fu wï? Dawëryifu gë wayal walawëfu wï do ayëdafu ile rokëdëfun. Nkëdëfun vëramp Faraŵo ŷa do umë hwëhnëd wayal fu wï. Ñadilëfuhna sëmëfu. Yëdaryifu wanëda holahnëfu worryaryëfu walawary fu ŷa do hara wayal fu wï gena fëk.»

²⁰ Yosef më ntaŷëhnëka Faraŵo ŷa fop wayal wavë Esipët ŷa, kabi inte ŷa nkwënako do avë Esipët-wo nkwafëdëho kaŷ dëwu ŷa. Koyëna, nkal Esipët ŷa fop Faraŵo ŷa hwëhnëko ²¹ do Yosef vëramp ntikëhniwo fop vëvë Esipët va. ²² Wayal vësëna wasadëha va fo nkoko dawëna Yosef, kabi nkeho sariya le kahnëndëko Faraŵo ŷa soŷe lëw hni ŷa. Ile ndemadëhëhniwo Faraŵo ŷa tokëdëniho, umë nkonihni vëwafahnëna wayal walëw hni ŷa.

²³ Yosef më ntehnëkëhni bulunda ÿa: «Awa, ntawëhnëbuha Faraŵo ÿa wayal hun wã gë wuhnë per. Tame njëdadëmu uhnëda ule hnadëfun wëhaÿ hna. ²⁴ Bare njëdadunëha Faraŵo ÿa ivëryëna-wo hnë ile varëperun hna. Ile wok ÿa wuhnë hwëhnëd. Rac rëkëdun ahnadëndu do arokëndu, wuhnë gë vutah hun va do gë vële lëdëlantun va.»

²⁵ Më ntëkwaniha: «Pehëtëdëhëfu cëm inÿa. Kabi kwëhnaru nëf ña gë fuhnë, maŵëbun yefu vëramp Faraŵo ÿa.» ²⁶ Awa Yosef më kahnëndëk sariya le wok hafo dol: Esipët hna, ivëryëna-wo hnë ile varëpik hna Faraŵo ÿa hwëhnëk. Wayal vësëna wasadëha va fo nkoço kwëhnëna Faraŵo ÿa.

Iña tëkwa Sakob

²⁷ Bulunda Isërayel ÿa Esipët hna ntëdëniho, resiÿo Gosen hna. Nuÿaniho hnapul, nagëlëniho do njabëni dÿus. ²⁸ Sakob ntiko wabëhn pëhw g'imbëd gë waki (17) Esipët hna. Wabëhn keme gë wafëhw wahnah g'imbëd gë waki (147) nuÿako fop ka ÿa cëmat. ²⁹ Ante nkëhnëko cëm ña, më macëka aju Yosef do nteha: «Ge ñaduhö, tufërye inÿa hu ña do gë kahnënda hu ña: kuyëtëry vák hu ÿi mbuf mën li, alëkëhno alehn bañëdilihohna Esipët li. ³⁰ Ge cëmëbu, njodü inÿas mën ña ayi ahwët yag vacërakëlo mën hna.»

Yosef më ntëkwak: «Ntidëfu ile rëyëruho ÿi.»

³¹ Sakob më mbok ntehnëka: «Dëkëhnërye.» Yosef më ntëkëhnëka. Awa Sakob më tënkwëk do camehn.

48

Sakob ndëwadëhëhni viju Yosef

¹ Ga ndëcëk watac, më pëyayik Yosef ntehni rëmu tesëk. Më njini gë viju vëhi va, Manase gë Efërayim. ² Ante pëyayiko Sakob ntehni aju ÿa, Yosef, njijëk njëka, më njawënak mat ntaña pad dëwu hna ³ tac nteha Yosef: «Wën Hwëhn Fanka Fop ña karyëtahnekowo Lus hna, hn'inkal Kanan hna do ndëwakowo. ⁴ Umë lehnëkowo: “Njëdadëmini vutah vujabah soñe lihahni rëm kore wabulunda. Njëdadëfuhëhni inÿi nkal vutah hu va kwëhnëni kwëlëkwël.”»

⁵ Sakob më nkwënek: «Vutah vuki vuntëw hu vunte hnagik Esipët yihahnëryindu ÿa, had vutah mën nkeni. Efërayim gë Manase ami hwëhnëkëhni had gante kwëhnëbuhëhni vëhni Riben gë Simeÿo ki. ⁶ Bare vële vokëderu ahnagëhnihi va, wëjë wod ahwëhnëhni. Hn'inkal vicër hni hna nuÿadëni sah intëw dëw hni ña. ⁷ Ante matibuho Mesopotami ña, hara tëk inÿa yëbuho Efërata hn'inkal Kanan hna, cëmëko hnëmuh Rasel nkaŵ hna. Më vañëbuha hnam, tëfary nkaŵ hna.» Efërata wac lëwu wã tame Betëlem ye.

⁸ Hnë wati rac nukëhniwo Sakob viju Yosef va do tëy: «Vëhni mo ye vëÿi?»

⁹ Yosef më ntëkwak: «Vijë mën vële njëdakowëhni Wën ani Esipët va ye.»

Rëmu më mbok ntehnëk: «Tahëndihni darël mën ryëwanëwëhni.»

¹⁰ Sakob cërëko dÿus do golohna nund dÿus. Awa Yosef më tahëndëkëhni viju. Sakob më muryakëhni do mbucëhni. ¹¹ Tac më ntehnëka Yosef: «Diyantowohna mbokëdëmi hnuÿi, bare wëli Wënu ña maŵëryanëko hnuwëhni wëla vutah hu va.» ¹² Awa Yosef më nufëkëhni vërahu va, wavuf rëmu hna, do ndëkwëhn yëka ÿa nkal hna.

13 Tac pëlahni viju wëbák ña: Efërayim, nte yeho g'irëhw lëwu ña, g'irahahn Sakob nkeho do Manase nte yeho g'irahahn lëwu ña, g'irëhw Sakob nkeho. Më mbok tahëndëkëhni kat rëm sankaf lëw hni hna. 14 Bare Sakob më nëmpëndëlehnëk wëbák ña: më tindëk vák rëhw lëwu ña hn'ankaf Efërayim hna mama nkehahnëko umë fante ñak vak fa, do vák rahahn lëwu ña hn'ankaf Manase nte yeho fandënkwëryënkwa fa. 15 Do wëli gante ndëwanëkawo Sakob Yosef ka:

«O Wënu, wëjë ye Wënu hunte cëmbëdëniho vëhni rëm mën sankaf Abëraham gë rëm mën Isak ña,

Wënu hunte heryëdëho kobëri ga nagahniwu,

16 mëleka le fehëtëko hnë fop wameh hna yeru fëna: tëyëdëmi aryëwanëhni wunji vutah.

Arabi soñe lëw hni ña ryënkwëtandefu ami gë rëm sankaf mën ña Abëraham do gë rëm mën Isak fëna!

Arabi nuñanihëhni vutah wujabah dus gante-wo-gante nkal li!»

17 Ga nuk Yosef rëmu hn'ankaf Efërayim hna tindëk vák rëhw lëwu ña, më pëmpëhnahnëka; më pëlak vák rëmu ña soñe tindët hn'ankaf Efërayim hna do tind hnë mba Manase hna, ntehn: 18 «Hali, apa, mpañëmpañaki. Añi ye fandënkwëryënkwa fa. Tindëryehna umë vák rëhw hu ñi.»

19 Bare rëmu ñwëñëko do ntehn: «Njëtëbu, ajë mën, njëtëbu. Vutah Manase va fëna bulunda yabah yed. Bare aheryu lëbëdëha umë do vutah vunte hnagëde hnë umë va ntidëni bulunda yabah.»

20 Hnë fac rac, aki njëdäkëhniwo dëwara lëwu ña: «Bulunda Isërayel ña, gë wamac hun ña rëkëdëni ndëwahnëndëni. Rëkëd ntehnëndëni: “Arabi Wënu ña kwëhna nëf soñe hun ña gante kwëhnako soñe Efërayim gë Manase ka!”» Sakob koyëna ndënkwëndëkawo Efërayim ten tac acëru Manase.

21 Tac më ntehnëka Yosef: «Biñëdëfina cëmëdëfu, bare Wënu ña gë wuhne nkefun do mbokaryëdëhu g'inkal vacërakëlo hun hna. 22 Wëjë yëdädëfu sah le lëbëk va vicër hu g'ahery hu ña, njëdädëmi resiyo Sisem le rebëbuhëhni Wa-amor gë sëlame mën ñi do gë unjwary mën ñi.»

49

Wanës watëkwa Sakob

1 Sakob macëkëhniwo viju do ntehnëhni: «Barëpëlin ñadëfu fëyañu ile yedëhu haryënkwa ña.

2 «“Barëpëlin do ahnëpañu, vutah mën, nëparyino ami, rëmun, Isërayel.

3 Wëjë, Riben, wëjë ye ajë mën aryënkwëryënkwa a, ale ryënkwëbuho hnagu ante nkoko njabo fanka ña. Wëjë lëbëkëhni vëhery hu vi untënah ña gë fanka fa;

4 had sën le wacëk yeru.

Bare godila ale ñak njabëk nafa ña, kabi cëfëhnanëruho aryaku pad mën hna g'asëval mën aryampo.

5 Simeyo gë Levi ndanko fo nkeni: nkwëryëlëni soñe ntini uñeh.

6 Bare gentandela ile pëhnani ñi, yantëdëla pankël dëw hni ña.

Kabi hnë ntavah ntëw hni hna ndawënihëhni vahnë do hnë nëh ntëw hni hna ntëpëtënihëhni wuhni wã vënkahn wapary ña.

- 7 Arabi ntavah ntëw̃ hni ña ndëwani wëh,
ntavah yapah dëcët ña.
Campehnëdëfuhëhni vële hnagëde hnë vëhni va Isërayel hna,
campehnëdëfuhëhni nkal hna fop.
- 8 Yuda, vicër hu gë vëhery hu njëwëdëni icëmb hu ña.
Cikëdëfuhëhni vëyëw̃ hu va arënkwendëhni forosima,
do vicër hu gë vëhery hu va dënk ndëkwëhnëdëni haryënkwa hu.
- 9 Ha, ajë mën, Yuda, had fambësëhn fante rokëka intaw̃
do vokad gë ryëka lëw̃u nkeru.
Paryi had vësëhn ile lañad do ryakëd nkeru.
Mo hod matëndi forosima?
- 10 Fanka ucankaf fa hnë tere Yuda hna nkod.
Ryoko vësankaf ña hnë vák vële hnagëde hnë umë hna nkod,
hafo tëki ale hwëhnëk paryi ña, ale mawëhnëdëni bulunda ña.
- 11 Hn'ikañ waresen hna pokëdëha fali falëw̃u fa,
fapali fa hnë fasëc resen le ñak yivëk hna;
uñen hna ndagëd viyi vilëw̃u va,
cuñ cankaf ntëw̃u ña wënkwa waresen wavëntah hna.
- 12 Uñen yabah ña ntancënëdëha vinkër va
do wambël wayabah ña njerënëdëha wabëñ ña.
- 13 Sabilon tëfary wov hna ntëdëd,
le nke hahna wasisikulu hna.
Inkal dëw̃u ña njid hafo Sidon.
- 14 Isakar fali fayaw̃ah ye,
yëbëlan wakece le liyik wamir waki ndakëd.*
- 15 Kamahnëko yëw̃a fërën ye,
do nkal nëñah ye.
Awa më mawëk ndibëndënde waryib wã,
doku vëramp mawako.
- 16 Dan nawëndëhëhni bulunda lëw̃u ña
gë wahnënk wavë Isërayel wï fop.
- 17 Dan had lën vankañ nke,
had lën ñañah hnë tëfary nkañ:
lën ña ñarëdëha pahnac ña hwër hna
do ale hayëka ña njod.
- 18 Ahwëhn Wën, kwëtahnébu pehëtëdëho!
- 19 Gad, ge pëgwëniha wabandi ña,
mëtaryëdëhëhni do tëfëlehnëdëhëhni.
- 20 Hn'inkal Aser hna nkwamëd dus roka ña,
nkal dëw̃u hna ntëwëd roka le ñadëni vëhnañ ña.
- 21 Nefëtali had incañ nte yaryëlend afaya nke
do hnagëdëhëhni vutah vunkwamah.
- 22 Yosef had atëh nte lëwëd
fëhnëk hnë tëfary garyëla nke.
Wahni walëw̃u wã cëpëk kece kañ inja.
- 23 Vësan fëgwëka,
do lahëka gë wëca.
- 24 Bare njawënk dus uñwary ntëw̃u ña,
wahnil walëw̃u wã gë wëbák ña ñënkalahna.
Gë fanka Wën yawah Sakob fa,

* 49:14 49.14 Yëbëlan wakece le liyik wamir waki ndakëk ma ndakëk fagant wariñ wahi wabëv wadëw̃u hna.

ahery vahnë, itaka Isërayel.

²⁵ Arabi Wën rëmu hunte ryemadëhi ha,
Hwëhn Fanka le ryëwanëdëhi ÿa,
njëdayi rëv fërën, gë wënka wante yalëd nkal li,
gë vutah vuyabah do gë wusaw wuyabah.

²⁶ Wadëwara rëmu ña ntëbëk d'us
wëla wadëwara wahuñ wale yeho kobëri wï.
Ntëbëk hnapul vukuñ vumb kobëri vi.

Arabi dëwara dëwu ña pëlahna Yosef, ale ye asankaf vicëru g'aheryu
ÿa!

²⁷ Besame had ÿin ÿañah nke.
G'acahnëfëd ga, intaw tokëd,
do g'anëka ga cahëlehnëd ile wok ÿa.”»

²⁸ Vëyi fop liko wahnënk pëhw gë wahi (12) Isërayel wã. Wañi
ntëhnëkëhniwo rëm hni, ante nësëhnëdëhëhniwo rëkwa ña. Ale-wo-le
ndëwara minu ndëwanëkawo.

Icëm Sakob

²⁹ Tac Sakob më ntehnëkëhni aki: «Ge cëmëbu, kwëtëryino hn'iyag
vacërakëlo mën hna, iyag nte ye hn'ikaÿ Efëron avë bulunda Het ÿa,
³⁰ Makëpela hna, ñarël Mamëre hna hn'inkal Kanan hna. Abëraham
ntawëko inji kaÿ vëhni Efëron hna soñe yag inji kwëhn umë. ³¹ Hnam
mbañiniho g'asëvalu Sara, tac Isak fëna g'asëvalu Rebeka. Do ami dënk
hnam mbañëbuha Leya. ³² Kaÿ inja gë yag nte yeho hnam ña bulunda Het
hna ntawiko.»

³³ Ga puhnak Sakob nësëhn tëkwa vërahu ña, më mbokak ndak, tac
njilehn tëkëhëhni vacërakëlowu va cëm hna.

50

Wakwëy Sakob, nte waciko fëna Isërayel

¹ Awa, Yosef më nëñëlëk vëhni rëmu hna gë wankwën wadëwu ña do
muryahna. ² Tac ntehnëhni vëryokuñ pëhwëtëniha rëmu. Awa vërac më
pëhwëtëniha Isërayel ³ wafac wafëhw wahnah (40) kabi koyëna tëfëka
cuci ñas inja gë wagu wanëñah soñe antë përeka. Vëvë Esipët va, wafac
wafëhw mbëd gë wahi (70) kwëyënihawo Sakob.

⁴ Ga ndëcëk wakwëy ña, Yosef më ntehnëkëhni vële rëhakawo Farawo
va: «Ge ñadunëho, ñemaryino afëyanëhnunowa wañi wanës Farawo ÿa:
⁵ “Rëm mën ÿa ntëkehnëkowo cëmahnënd ÿa soñe yiwu vañëwa hn'inkal
Kanan hna, hn'iyag nte ntiyako hna. Awa mawëryanërye tame yiwu
vañëwa, tac mbokajëdëfu.”»

⁶ Farawo ÿa mawëryanëhnëka Yosef nji mbañehna rëmu gante ntehnëko
ka.

⁷ Yosef kahnëtalehn g'ibañ rëmu; fop vësankaf va lapëhnakawo, vële
ryokuñdëho hnë cery inaw Farawo hna gë vële rëhakawo Farawo va do
gë vicër vëvë Esipët va fop, ⁸ gë tere lëwu ÿa fop gë fop vicëru g'aheryu
do gë vëvë tere rëmu vëyëntaw va. Vutah vutoy va fo raviko hnë resiyo
Gosen hna. ⁹ Vëhwëhn wasaret gë vëyaryary wafahnac lapëhnakawo; kore
sankaf d'us yeho.

¹⁰ Tëkëlehnëni hn'idap nte wacëde Atad hna gë cape pëhna lav sën
Yurëdan ka. Hnam më ntinëhnëniha wakwëy wacankaf Sakob do
njahnadëniho d'us. Yosef koko soñe icëm rëmu ña wafac mbëd gë wahi
(7). ¹¹ Vëvë Kanan vële lëdëko hnë resiyo rac va ga nuni wakwëy watac

më ntehnëni: «Wakwëy wacankaf Esipët ye!» Soje rac macahnëde cape pëhna lav sën Yurëdan rac Abel-Misërayim, umë fëhnëtanëk «Wakwëy Esipët».

¹² Koyëna viju Sakob ntiniho ile ntehnëkëhniwo rëm hni ntini ÿa: ¹³ njonihon iñas dëwü ña hn'inkal Kanan hna do kwëtëni hn'iyag bë kaÿ Makëpela ña, darël Mamëre hna. Abëraham ntawëko inji kaÿ vëhni Efëron avë bulunda Het ÿa soje yag inji kwëhn umë. ¹⁴ Yosef ga kwëtëk iñas rëmu ña yag hna, më mbokani gë vële lapëhnajëkëhniwo soje ibañ rëmu va fop gë Esipët.

Yosef gë vicëru

¹⁵ Ga ndëcëk wakwëy Sakob ña, vicëru Yosef më ntehnëläni: «Tame kabi rëm fu ÿa cëmëk, Yosef kod nkwëcagëfu fop wameh wante liyinëka ña.» ¹⁶ Awa më payehnëni pëyayi Yosef aki: «Ani gë cëmahnënd rëm fu ÿa, aki ntehnëkëfuno: ¹⁷ “Pëyanëndinoÿa Yosef: ‘Kaÿëhnandiÿi gë vicër hu, aravëhnëhni idënt ñayah nte ntini ña, wameh wante ntinihi ña fop.’ ” Awa, maÿëry aravëhnëfu ile lëntahniru ÿa, fuhnë vële sëmbëdëha Wën ryampo fo gë rëm fu ÿi.» Yosef pëgwëlehn kond ga pëyayik wañi.

¹⁸ Tac vicëru njilehnini vëhni dënk tëkatëniha, njoni haryënk w lëwü do ntehnëniha: «Vërap hu yebun.»

¹⁹ Bare Yosef më ntëkwakëhni: «Antë ntaku. Gela Wën. ²⁰ Ñadunëho aliwuno wëh, bare Wënu ña nkwëcëtëk wëh ÿa g'ifërën, maÿëk pëhët walaÿary vahnë vëyabah, gante nudun dol ki. ²¹ Tame antë nkehahnahnu iñë: pabëdëmu wuhnë gë watere hun ñi.» Gë wañi wanës wanëñah njamëneko wasakahn walëw hni ÿa.

Icëm Yosef

²² Koyëna Yosef gë tere rëmu ÿa Esipët hna nkoniho. Yosef wabëhn keme g'ipëhw (110) nuÿako. ²³ Nudëhëhniwo ga nagëlëdëni vutah aju Efërayim va gë vutah vërah vuntëw hni va. Do nufëkëhniwo kwëdëhni vutah vunte nagëko Makir aju Manase va.

²⁴ Fac ryampo Yosef më ntehnëkëhni vicëru g'aheryu: «Biÿëdina cëmëdëfu, bare pacëko Wënu ña ndemaðëhu. Matëndëdëhu Esipët li soje njowu hn'inkal nte ntehnëkëhniwo vëhni Abëraham gë Isak do gë Sakob njëdadëhëhni hna. ²⁵ Awa ge Wënu ña ntinëhneku rac, dëkëndino alehnuno njoryaryëdun iñas mën ña.»

²⁶ Yosef wabëhn keme g'ipëhw (110) nuÿako cëmat Esipët hna. Më sucik iñas dëwü ña gë wagu wanëñah soje antë përeka, do kwëti hnë kesu itaka.

Itëfëta nte kerëk Matiye panjare Yesu Wade yehëhna hnë inji kayëte

Ale herëk inji kayëte ña tufëhnana bare namu vacërakëlo vële hwëtahnëka Yesu va lehnëk Matiye herëk. Matiye arëfal aryampo yeho hnë pëhw̃ gë vëhi hna. Sëwif yeho do ndokuñëdëho had arëf ÿatëtanke wati nte macëkawo Yesu tëfa ña. Levi macëdëho fëna, aju alfe (Marëk 2.14, Lik 5.27). Ante nkeho arëf ÿatëtanke vahnë vëvë Rom ña, bulunda wasëwif wã aÿew̃ ntinihaw̃o. Ante macëkawo Yesu arëf alëwu apëmpëhnahnëkëhniwo vahnë vëyabah.

Anji kayëte kerik yëbëlan wabëhn wafëhw̃ mbëd̃ gë wahi (70) gë wabëhn keme g'ipëhw̃ (110) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa. Inji kayëte kwëhna wëntëlah yabah gë mba Marëk ña. Hnagi Yesu ÿa nësëd̃, yaryi lëwu ÿa, vantiyehn vantëwu va do vakarëña vantëwu va, ipëla ntëwu ña, icëm ntëwu yañ kërëwa hna, ibëhn dëwu ña do vakarëña vatëkwa vante njëdëkëhni vërëfal vëlëwu va. Bare nësëd̃ d̃us soñe Inaw̃ ambin do soñe ile nke Yesu ahnaw̃.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: Yesu, Wën, arëfal, Ahwëhn, ajë ahnë, wanës, fac, ambin/nkal, Inaw̃/ahnaw̃, sariya, toña, wafarise, wahnës wañdaryindan.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Vacërakëlo Yesu gë hnagi lëwu (1-2)

Yesu gë San Ayary a, tac Yesu gë Sintani (3.1-4.11)

Ipëgw̃ d̃oku Yesu (4.12-12.50)

Wahnës wañdaryindan (13.1-58)

Yesu nkok karañëndëhni do njërëndëhni vëres va (14.1-20.34)

Yesu tënkëd̃ Yerusalem hna (21.1-25.46)

Ipëhwëta soñe idaw̃ Yesu (26.75-27.66)

Ibëhn Yesu (28.1-20)

Vacërakëlo Yesu

¹ Wëlin wamac vacërakëlo Yesu Këris ale hnagiko hnënk ahnaw̃ ale wãciko David, do David, umë dënk, hnë hnënk acërakëlo fu Abëraham hna nagiko.

² Abëraham yeho rëm Isak ÿa. Isak yeho rëm Sakob ÿa. Sakob yeho rëm Yuða gë vëheryu*. ³ Yuða yeho rëm vëhni Peres gë Sera, hnëm hni ÿa Tamar yeho.✧ Peres yeho rëm Hesëron ÿa. Hesëron yeho rëm Ram ÿa. ⁴ Ram yeho rëm Aminadab ÿa. Aminadab yeho rëm Nason. Nason yeho rëm Salëma. ⁵ Salëma yeho rëm Bos, hnëmu ÿa Rahab yeho.✧ Bos yeho rëm Obed, hnëmu ÿa Rit yeho.✧ Obed yeho rëm Yese ⁶ ale yeho rëm ahnaw̃ ale wãciko David ÿa.✧

David yeho rëm Salomo ÿa, hnëmu ÿa Uri ryënkwekawo ñëla. ⁷ Salomo yeho rëm Robowam ÿa. Robowam yeho rëm Abiya ÿa. Abiya yeho rëm Asa. ⁸ Asa yeho rëm Yosafat ÿa. Yosafat yeho rëm Yoram ÿa. Yoram yeho rëm Osiyas ÿa. ⁹ Osiyas yeho rëm Yotam ÿa. Yotam yeho rëm Akas ÿa. Akas yeho rëm Esekiyas ÿa. ¹⁰ Esekiyas yeho rëm Manase ÿa. Manase yeho rëm Amon ÿa. Amon yeho rëm Yosiyas ÿa. ¹¹ Yosiyas yeho rëm

* **1:2** 1.2 Yuða gë vëheryu: vëhni yeho vankaf hnënk pëhw̃ gë wahi Isërayel ÿa. ✧ **1:3** 1.3: Wapëgwala 38.27-30 ✧ **1:5** 1.5: Yosuwe 2.1-24 ✧ **1:5** 1.5: Rit 1.1-4.22 ✧ **1:6** 1.6: 2 Samiyel 12

Yekoniya gë vëheryu va wati nte pëlayiniho njoyini vëvë Isërayel Babilon hna.

¹² Ante ndëcëk watac ña, Yekoniya yeho rëm Salatiyel. Salatiyel yeho rëm Sorobabel ña. ¹³ Sorobabel yeho rëm Abihud ña. Abihud yeho rëm Eliyakim. Eliyakim yeho rëm Asor. ¹⁴ Asor yeho rëm Sadok. Sadok yeho rëm Akim. Akim yeho rëm Eliwud. ¹⁵ Eliwud yeho rëm Eliyasar. Eliyasar yeho rëm Matan. Matan yeho rëm Sakob. ¹⁶ Sakob yeho rëm Yosef, asanu Mari, hnëm Yesu ale wacëde Këris, Arëhnayik a.

¹⁷ Umë fop kore vacërakëlo pëhw gë wahnah yeho pëgw hnë mba Abëraham hna hafo David, pëhw gë wahnah mba David hna hafo nte njoyiniho vëvë Isërayel Babilon hna, do pëhw gë wahnah hnë iyo tac hafo mba Arëhnayik hna.

Hnagi Yesu Këris Arëhnayik a

¹⁸ Wëlin itëfëta soñe hnagi Yesu Këris. Hnëmu ña, Mari, Yosef hwëhnëkawo; bare ñëlahnënda ña, gë fanka Iyir Ipacah ña ndonkëko. ¹⁹ Yosef ale hwëhnëkawo ña, asan asatah yeho bare ñadilohna cëfëhnañehna bulunda hna; awa më pëhnak tava hara yëtayina. ²⁰ Wati nte nahadëho watac ña, mëleka Ahwëhn a më karyëtahnëka hnë hudakery do nteha: «Yosef, fatah fante hnagik hnë hnënk David, ntë ntaki aýëla Mari, yëtëry gë fanka Iyir Ipacah fa ndonkëk. ²¹ Facan nagëd. Yesu† wacëduha, kabi umë fehëtëdëhëhni bulunda lëwu ña hnë wameh wadëw hni hna.»

²² Ýinë fop nkeď ntiyahn wanës Ahwëhn wante nësehnëkawo kila Esayi ña:

²³ «Fandag fante wok yëtëna vësan va ndonkëd do facan nagëd. Emaniye macëde, umë fëhnëtanëd: Wënu ña gë fuhnë nkentik.»✧

²⁴ Yosef, ga nëgak, më ntik ile ntehnëkawo mëleka Ahwëhn ña: ñëlëka asëvalu Mari. ²⁵ Bare vëvankëlohna ipad g'umë afo naga aju do Yosef, Yesu macëkawo.

2

Vëyët wahal

¹ Yesu nkol Betëlem nagiko hnë nkal Yude hna, wati nte nkeho Eroď ahnañ ña. Ga nagik, vëyët wahal matëniho cape pëhna lav, njini hafo Yerusalem. ² Ga tëkëni hnam më tëyëni: «Ne nkeha ahnañ wasëwif, ale hnagik takahn ña? Nubun kol nte rufahnëd nagik ña ga matik gë cape pëhna lav, do njijëbun sëmbëfuna.»

³ Eroď ahnañ a ga njëtak, umë pëmpëhnahnëkawo dus do gë vëvë Yerusalem va fop. ⁴ Më macehnëkëhni fop vësankaf vësëna wasadëha va gë vëharañ sariya va do tëyëhni: «Ne ntehnëk Vikerëh va nagëde Arëhnayik a?»

⁵ Më ntëkwaniha: «Betëlem, hnë nkal Yude hna nagëde. Wëlin ile kerëk kila ña:

⁶ «“Do wëjë Betëlem, antë ntiyahn gelihna nkol nte ñak mbak nafa bë Yude.”✧ Kwëhnaru nafa kabi hnë wëjë cahnid asankaf ale yed had ahery bulunda mën ña, Isërayel.»

⁷ Awa Eroď më macehnëkëhni yëmëyëm fo vëyët wahal va tëyëhni pëyaniha bi iýëhne wati cahnik ikol iña. ⁸ Tac payëhni gë Betëlem,

† 1:21 1.21 Yesu fëhnëtanëk ale fehëtëd. ✧ 1:23 1.23: Esayi 7.14 ✧ 2:6 2.6: Mise 5.1; 2 Samiyel

ntehnëhni: «Yiryin arëyalu wapacëk soŋe fatah fa; do ge nurunëha, yijën ayëtëndanuno soŋe ami fëna yiwu sëmbëntijiŵa.»

⁹ Vëyët va nëpaniho fop wanës ahnaŵ ŵa, tac njilehnëni. Awa mbok nulehnëni kol nte sahniko gë cape pëhna lav ŋa. Ndënkwehnekëhniwo do ga təkək le nke fatah hna, teryalehn. ¹⁰ Vëyët va, ga nuni kol iŋa teryak, pëbëlehnëhni uhnatah sankaf. ¹¹ Më tēnkēni tere hna do tēkatēniha fatah fa gë hnëmu, Mari. Awa më ndëkwëhnëni soŋe cëmbëniha fatah fa; tac më pidëtëni wakufa wadëŵ hni ŋa do njëdëniha sanu, idud*, do gë d'atikola hambah le ŵacik mir.

¹² Tac, Wënu ŋa më pëyakëhni hnë hudakery antë mbokani gë vëhni Erođ; awa më tēfēni nkaw kaŵary soŋe mëncëni gë ŷal hni.

Igary gë Esipët

¹³ Ga mëncëni vëyët va, mëleka Ahwëhn a më tufëhnaka Yosef hnë hudakery do nteha: «Matëry, nufëryehna fatah fi gë hnëmu do garyëryin hnë nkal Esipët hna. Njëŵëryin hnam hafo ge ntehnëmi avokaju kabi Erođ njijëd njëkëlehna fatah fi soŋe ndaŵehna.»

¹⁴ Awa Yosef më matëk hnë umëd tac dënk, nufa fatah fa gë hnëmu, do nkaryëni Esipët. ¹⁵ Hnam njëŵëniho hafo cëm Erođ. Umë ntiyako nkehahn wante nësehnëkawo Ahwëhn Wënu ŋa hnë wës kila hna: «Macëbuha fatah mën fa soŋe cahn Esipët hna.»*

Idaŵ vutah vumb Betëlem

¹⁶ Ante njëtëko Erođ vëyët va tokaniha, ntavëkawo d'us, më ntehnëk ndaŵini fop vutah vucan va, Betëlem hna do gë vankol wante hwërekawo va fop, fop vucan vunte hwëhna wabëhn waki va hafo gëd; wabëhn vutah ŋa, gë wati le pacënhënihawo Erođ vëyët wahol va soŋe icahn ikol ŋa caŋëniho.

¹⁷ Awa ntiyako wante nësëko kila le ŵaciko Seremi ŷa:

¹⁸ «Kopa wëryëde hn'ankol Rama hna, wako do gë iyahna cankaŋ: Rasel† hwëyëdëhëhni vutah vuntëŵu va; ŋwëyëd mbosevosehni, kabi cëmëni.»*

¹⁹ Ga cëmëk Erođ, mëleka Ahwëhn a më tufëhnaka Yosef hnë hudakery, Esipët hna. ²⁰ Do nteha: «Matëry nufëryehna fatah fa gë hnëmu do avokawu g'inkal Isërayel, kabi vële yëkëlehnëdëho ndaŵehneniha fatah fa cëmëni.»

²¹ Awa Yosef më matëk, nufa fatah fa gë hnëmu do mbokani g'inkal Isërayel. ²² Bare Yosef njëtako ale ŵacik Arëselawos hnufëko ucankaŋ rëmu Erođ ŋa Yuđe hna, awa më ntakëka soŋe mboka hnam. Ahwëhn a më mbok nësëhnëka hnë hudakery, do njilehn hnë resiŷo vë Galile hna.

²³ Ntëd hn'ankol nte ŵacik Nasaret. Koyëna nkeho ntiyahn wanës kila ŋa: «Avë Nasaret macëde.»

3

Ikaraj vahnë iba San Ayary a

¹ Hnë yamani rac, cahnëko San Ayary a hnë wula Yuđe hna do karajëdëhëniwo vahnë va. ² Ntehnëdëhëniwo: «Gwëcëtarayin vankeya va: Inaŵ Wënu ŋa tēhajëk!» ³ Soŋe San ŷa nësëdëho kila le ŵaciko Esayi ŷa ante ntehnëko:

* **2:11** 2.11 idud: ile pëdëdëni vësëna wasadëha va ŷëŵa sëvah hna ye. * **2:15** 2.15: Ose 11.11

† **2:18** 2.18 Rasel yeho asëval ayahnik ava Sakob ŷa awa hnë umë cahnëk Isërayel. * **2:18** 2.18: Seremi 31.15

«Ahnë ryekad wula hna: “Pëhwëtëryin nkawñ Ahwëhn a, dinëndina vankawñ vacatah dŭs!”»[✧]

⁴ San viyi vile liyik gë wëñahn yonkomb ntiyadëho do ryil uyand ñëbadëho; vampil gë wadëj tokëdëho. ⁵ Vahnë vëvë Yerusalem va gë vëvë Yude va fop do gë vëvë resiyo le kakëni vë tëfary sën Yurëdan hna fop, njidëniho ýalu hna. ⁶ Putadëniho wameh wante ntini ña tase vahnë fop do San njaryëdëhëhniwo sën hna.

⁷ San nuko wafarise gë wasaduse wayabah njijëdëniho ýalu hna soje njaryëhni; awa më ntehnëkëhni: «Wühnë, merun had walën wayapah! Mo lehnëku yarya ýi fo kod pehëtu ntavah cankaf Wën nte yejék ñi? ⁸ Diryindën viyë vifëren. Koyëna tufahnëdun paryi nkwëcëtarun vankeya va! ⁹ Ant'ahnahandu: “Rëm sankaf fu ýa, Abëraham ye”, had watac gwërënked afëhëtahniwu. Pëyadëmu: Wënu ña kod dënk nti waýi wëraka vutah Abëraham! ¹⁰ Rasëhn ýa pëhwëtak ños vatëh va vënkahn hna: Atëh nte-wo-nte wok dëwëdina wadëwel wapëren ña ñosëde do ntabi gë hwëdëh.

¹¹ «Ami, gë wënka njaryëdëmu soje tufahnahni nkwëcëtarun vankeya hun va. Ale rëfidëho ýa, umë lëbëko: catëla dënk faryëtahnéwa wapary ña. Umë, g'Iyir Ipacah do gë hwëdëh njaryëdëhu. ¹² Ibëryeñ ña mënkwek paryahn soje pitëndëlehahn wañëc ña gë vaparyel va. Ndanëd wañëc ña ndank ntëwu hna, bare vaparyel va pëdëd hnë hwëdëh hunte wok dipëdina muk.»

Yary Yesu ýa

¹³ Awa Yesu matiko Galile hna nji Yurëdan vëhni San hna, soje njaryi. ¹⁴ Bare San ñwëyëdëho, ntehn: «ami rëfëka ayaryo, bare wëjë yijék hnë ýal mën soje yaryi!»

¹⁵ Yesu më ntëkwaka: «Mañëry nke koyëna ýi wati, kabi koyëna ntiyad fop ile tëyëk Wënu ña.» Awa San më mañëk.

¹⁶ Yesu njaryënde tun, mëyëtak wënka hna. Hnë wati rac dënk, ambin ña pidëtalehn do nulehn Iyir Wënu ña ga cëlëndajëd hnë umë; gë fah mëntëlëniho. ¹⁷ Tac kopa vë g'ambin nkwëryëlehni ga ntehnëd: «Aýi Ajë mën ale ýahnëbu dŭs a ye; g'umë nëñëko dŭs.»

4

Sintani njëkëhnahnëdëha Yesu

¹ Ga ndëcëk watac Iyir Ipacah ña më njoka Yesu gë wula soje Sintani nji njëkëhnahna menëhna. ² Hnam, Yesu cujëko g'anent gë g'umëd hafo wafac wafëhw wahnah (40). Awa tac më njoka inte dŭs. ³ Wati rac Sintani, añenëhn a, më tëhaka do ntehn: «Ge Aju Wën ýa yeru dehnëryehna waýi wëraka mbaca mburu.»

⁴ Yesu më ntëkwaka: «Vikerëh Wën va pëyahnëk: “Ahnë gena roka fo valëdëha, bare mbalëdëha fëna gë fop wanës wante pëyahnëd Wënu ña.”»[✧]

⁵ Awa Sintani më njoka Yerusalem, nañ cëvah hna, tindëka cëmët Cery Wën Cankaf hna ⁶ do ntehna: «Ge Aju Wën ýa yeru, dëdary gëd; gena bi Vikerëh va pëyahnëk:

«“Wënu ña ntehnëdëhëhni wamëleka wadëwu ña njakënihi kehahnënihi ant'awëñ itaka?”»[✧]

7 Yesu më ntëkwaka: «Vikerëh va pëyahnek fëna: “Nt'ayëkëhna hna Ahwëhn a Wënu hu ña.”»✠

8 Sintani më mbok njoka kat Yesu hn'ikuñ yihnah ðus, tufëka fop wahnañ wavë ðuniña wi gë hnapul lëwu per, 9 do nteha: «Njëðadëmi yinë fop ge ndëkwëhneru haryëñwk mën soñe asëmbo.»

10 Awa Yesu më ntehnëka: «Ñawëtarye Sintani! Vikerëh va më lehnëk kat: “Dëkwëhneru hna Ahwëhn a Wënu ña; umë fo rëfëka aryokunëhna.”»✠

11 Awa Sintani tavëlehna tañ Yesu do nji. Awa wamëleka njilehnini vëhni Yesu hna do pabënihawo.

Ipëgw ðoku Yesu

12 Ga mbiyëk toye Yesu njëtako San Ayary a cëdik, awa më njik hnë Galile hna. 13 Nasaret hna ndëcëtako, nji ntëð Kaperënañum, nkol nte yeho ðarël lant vë Galile hna, hn'inkal Sabilon do gë Nefëtali hna. 14 Koyëna ntiyako wanës kila Esayi ña ante ntehnëko:

15 «Wühne vëvë inkal Sabilon gë Nefëtali, tëfary lant Galile ña gë cape ñëntañ sën Yurëdan ka, wühne vëvë Galile, inkal nte njabahnëni vële wok vëyena wasëwif!

16 Wühne vële ye hn'umëhwëry hna nuðun humpen cankañ! Wühne vële lëðëk hnë mëhwëry icëm hna, humpen ha penëðëhu!»✠

17 Kobëri tac, Yesu pëgwëko karanëndëhni vahnë va ntehnëndëhni: «Gwëcëtaryin vankeya va: Nañ Wënu ña tëhajëk.»

Imac vërefal vëryënkwëryënk

18 Yesu lant sankaf le wacik Galile ña tëfaryëðëho, ante nukëhniwo vësan vëhi vële yeho vëfëla wuwis: Simo, nte wacëðëho Piyer, do gë aheryu Andëre. Waryey ntonëðëniho lant hna pëlahnënihëhni wuwis. 19 Yesu më ntehnëkëhni: «Tëfino do ntidëmu vëfëla vahnë.» 20 Tavëlehnëni tañ waryey wä tëfëlehnëndëniha.

21 Ante mbok njik ñawët toye ña më mbok nukëhni kat vahnë vëhi, Sak g'aheryu San; viju Sebede yeho. Kulu lëw hni hna nkeniho gë rëm hni, waryey wale pëlandeni wuwis wä pëhwëtëðëniho. Yesu më macëkëhni tëfëlehnëniha. 22 Tavëlehnëni tañ kulu ña do gë rëm hni tëfëlehnëndëniha.

23 Yesu njasëlendëho Galile hna fop, karanëðëhëhniwo vahnë va vacery vacaliña wasëwif, Wanës Wakasëk wabë Nañ ambin ña pëyahnedëho do njërenëðëhëhniwo vahnë va fop wates wadëw hni ña gë warey walëw hni wä. 24 Itëfëta soñe lëwu ña nkwëryëðëho hn'inkal Siri* hna fop do njinenëhniðëhëhniwo fop vële resëko wates wanëmpëlah ma hwëhnako wadëñah wanëmpëlah: vële pëlahniho wayine, vële ntidëho hayo do gë vële reyëko, do njërenëðëhëhniwo. 25 Kore sankaf rëfëlendëhawo; Galile matidëniho gë resiyo Wahnañ Pëhw gë Yerusalem gë Yude do gë resiyo le ye gë cape ñëntañ sën Yurëdan.

5

Uhnëfak paryi wä

1 Ga nukëhni Yesu kore ña, më kayëk hn'ikuñ ntaña do vahnë va më njijëni ðarël lëwu. 2 Awa pëgwëlehn karanëndëhni aki:

✠ 4:7 4.7: Divëta Sariya 6.16 ✠ 4:10 4.10: Divëta Sariya 6.13 ✠ 4:16 4.16: Esayi 9.1-2 * 4:24 4.24 Siri: Wati rac, Siri gë Galile gë Yude Rom hwëhnëkëhniwo had nkal ndampo fo.

- 3 «Mbetani, vële yavëtëk mbalëkëhni uryema Wën kabi Inaw̃ ambin ña vëhni hwëhnëk!
 4 Mbetani vële yahnađ va, kabi Wënu ña mbosëvosehnedëhëhni
 5 Mbetani vële vanađ va, kabi Wën njëdađëhëhni nkal iña fop!
 6 Mbetani vële njok inte gë wënka soje usatah w̃a, kabi Wënu ña pihñëdanađëhëhni!
 7 Mbetani vële kaÿëhnahnëđ gë vëÿënta hni va, kabi Wënu ña kaÿëhnahnëđëha gë vëhni!
 8 Mbetani vële pacëk vintaw̃ary va, kabi nuđëniha Wënu ña!
 9 Mbetani vële ryemađëhëhni vahnë va nuÿani yam ÿa, kabi Wënu ña vërahu rëkëđ macëndëhni!
 10 Mbetani vële liđe këm fo va kabi ile satëk ntidëni; Inaw̃ ambin ña vëhni hwëhnëk!
 11 Mbetarun w̃uhnë nte njeÿëderun, mbërehnëderun, ntehnëderun sifa wanës wameh-wo va kabi ami hwëtahnërun. ¹² Tisëryiŵu, natëryiŵu, kabi icos cankađ hnapëđëhu ambin hna. Dënkwëtaryin, koyëna mbërehniniho wakila wađ kobëri ña fëna.»

Wañiry gë humpen

¹³ Yesu më mbok ntehnëk: «W̃uhnë ye wañiry ðuniÿa ña. Bare ge wañiry ña gona ñaň, hak kode mbokaryi ñaňëni? Gona kwëhna nafa; ntonjëđe g'ipër, do vahnë va njasahnëđëni.

¹⁴ «W̃uhnë ye humpen ðuniÿa ha. Inaw̃ nte vëryik yañ hn'ikun ña kodena coŵi. ¹⁵ Pëđëđena lampu do coŵi sëñ, bare kañëđe yañ pëtënehnahnëhni vële ye cery va. ¹⁶ Koyëna tëfëka pëtënd humpen hun ha hnë vahnë hna, nuhahnëni ifërën le liđun ÿa do cëmbahnëniha Rëm hun le ye g'ambin ÿa.»

Nafa sariya

¹⁷ Yesu më mbok ntehnëk kat: «Antë ntiyahnu itëkwëhn sariya Moyis do g'ile kerëni wakila ña yijëbu. Yijëla soje rëkwëhnu, bare soje fadënu yijëbu. ¹⁸ Toña ÿa fëyađëmu: gante-wo mbiÿëk ambin ñi g'inkal iñi, ñoň ñaÿëtëđena sariya hna, la fakerëh fante ÿak vak. Nkod hafo hale padëđ fop. ¹⁹ Soje umë ye, ale ÿaÿëtëk facariya fante ÿak vak hnë wañi do karañëhni vëÿëntaw̃ va ntintini koyëna ÿa, ahnë arac yeđ ale ÿak vak ÿa hnë Naw̃ ambin hna. Bare ale w̃aw̃ëhnëk do karañëhni vëÿëntaw̃ va, naÿëđ Naw̃ ambin hna. ²⁰ Toña ÿa fëyađëmu: ge icat dëw̃ hun iña dëbëna mba vëharañ sariya vi do gë wafarise w̃i, kodiluhna arëнку Naw̃ ambin hna.»

Karañ soje ntavah

²¹ Yesu më mbok ntehnëk kat: «Njëtarun ntehniniho vacërakëlo fu va: “Nt'aryaw̃a ahnë wakwëhn ampër; ahnë ale-wo-le ryaŵëka aÿëntaw̃ a, tëfëka njoyi karyënkwa ahitiñ hna.”* ²² Bare ami ntehnëđëmu: ge ahnë ntavëka g'aÿëntaw̃u ÿa, tëfëka njoyi haryënkwa ahitiñ hna; ale lehnëka aÿëntaw̃u ÿa: “Fufafu yeru!” tëfëka kitiñi Mbara Vëhitiñ hna; ale lehnëka: “Ahnënkwah yeru!” ahnë arac tëfëka ntabi hnë hwëđëh janáma hna.

²³ «Ge awa ñađu ayëđahna Wënu ña hn'ile cënađe sadëha hna, do hnam aryënkwëtat aÿënta hu ÿa kwëhnak ile lavëka gë wëjë, ²⁴ tavëry ile ÿakëndu ayëđahn ÿa hn'ile cënađe sadëha hna, ayi ten asañëndaniŵu g'aÿënta hu arac; tac g'avokaj asëna sadëha hu ÿa. ²⁵ Ge hn'ile aki-tiñëderun hna nkorun ayindu g'ale rakëlëku ÿa, diry fere ñap asañëndanu

* 5:21 5.21: Icahn 20.13

g'umë hnë wati le worun hn'ankaw̃ ŷa. Ge gena umë, kod pëlayehnëhi hnë ahitiŋ hna, do ahitiŋ a njëdahnëdëhi gë vësankaf do vëhni cëdëdënihi gë kaso. ²⁶ Toña ŷa fëyadëmi: cahnëdila hnam muk, hara cosahnëlihna d'alsi le wonanëruha ŷa!

Karaŋ soŋe vësëval vësan vëhaw̃ary

²⁷ «Njëtarun fëna ntehniko: “Nt'ayëkëlehna asëval ahaw̃ary.”[☆] ²⁸ Bare ami ntehnëdëmu: asan ale-wo-le yëkëka asëval ale nkok ñëlëna ŷa hafo naha soŋe ndakëni, arac ndakëni g'asëval arac ntaw̃ary dëwu hna. ²⁹ Awa age nkër hu ŋa ŷad ntiyehni uweh, dokëтары aloŋ ŋaw̃ët: ntiheṭaṭi iñë ryampo fecek mbahn hu hna g'ile ntabik mbahn hu ŋa fop hnë hwëdëh janáma. ³⁰ Do ge soŋe vák hu rëhw ŷa ñad ntiyehni uweh, dëpëтары aloŋ ŋaw̃ët: ntiheṭaṭi iñë ryampo fecek mbahn hu hna g'ile ntabik mbahn hu ŋa fop hnë hwëdëh janáma.

³¹ «Njëtarun ntehniko fëna: “Ale vambëka asëvalu ŷa tëfëka njëdahna kayëte nte rufahnëd mbambik.”[☆] ³² Bare ami ntehnëdëmu: asan ale-wo-le vambëka asëvalu ŷa, hara pëlahënhëlihna g'asan ahaw̃ary, arac liyendëha ile mbañëk Wënu ŋa ge mbok ñëli; do ale ŷëlëka asëval ale mbambëk asan ahaw̃ary ntik ndakëntal nte ye had asëval ale nkok ñëlëna ndakëdëni.

Karaŋ soŋe idëk

³³ «Njëtarun fëna ntehniniho vacërakëlo fu va: “Nt'arav ile lëkëru haryënkwa Ahwëhn hna, bare diry le lëkëru ali ŷa.”[☆] ³⁴ Bare ami, ntehnëdëmu: nt'alëku muk! Nt'alëkahnu ambin ŋa, kabi hnam nke laña Wënu ŋa. ³⁵ Nt'alëkahnu nkal iŋi, kabi umë ye sëba wapary Wënu ŋa. Nt'alëkahnu Yerusalem, kabi inaw̃ ahnaŷ asankaf a ye. ³⁶ Nt'alëkahnu dënk vankaf hu vi, kabi kodila ayerëna ma avahnëna wëla imul d'ampo dëw hu ŋa. ³⁷ Ge ha ye, dehnëryin, “Ha” ge hali ye, dehnëryin “Hali”. Dëk nte-wo-nte wënerun ŋa gë Sintani matid.

Karaŋ soŋe igwëcag

³⁸ «Njëtarun ntehniko: “Ge inkër lokëtëruha ahnë, inkër lokëtëgëderu do ge beñ wubëruha ahnë beñ wubëgëderu.”[☆] ³⁹ Bare ami ntehnëdëmu nt'awëcaguna ale liku uweh a. Ge ahnë foryëki uham rëhw wã, yëdaryehna poryëgi rahahn wã fëna. ⁴⁰ Ge ahnë ñad njoyi hnë kiŋa tebanni facud fatoy fa, taveryeryehna njoryary cankaf ŋa fëna. ⁴¹ Ge ahnë forosinëdëhi ayas kilometër ryampo, yasëryin g'umë soŋe wakilometër waki. ⁴² Yëdaryehna ale wuntaki iñë ŷa, do ant'aw̃anja ale rëyëki inav.

Karaŋ soŋe iŋahn vëŷew̃ fu

⁴³ «Njëtarun ntehniko: “Ŋahnëryehna aṷënta hu ŷa, do ñewëryehna ale wok ŋahnëlihna ŷa.”[☆] ⁴⁴ Bare ami, ntehnëdëmu: ŋahnëryinëhni vële ŷewëku va do muntanëryinëhni vële lidëhu këm fo va. ⁴⁵ Ge koyëna ntidun, tufahnëdun vutah Rëm hun le ye g'ambin va yerun. Umë canëhnidëhëhni ulav lëwu wã, vahnë vëwen va do gë vëfëren va do tëvëhnëndëhni vahnë vësatah va gë vële wok vësatah per. ⁴⁶ Ge vële ŷahnëku fo ŷahnërun, soŋe ye hnapëdun icos Wën, ide-wo-de? Wëla vëŷew̃ik va ntidëni koyëna! ⁴⁷ Ge vëŷënta hun fo yaṷëdun, ifëren dëcët bi lirun koyëna? Wëla vële wok vëyëtëlahna Wën va ntidëni koyëna. ⁴⁸ Awa kwëhnaryin iŋahn padah gante kwëhnak Rëmun le ye g'ambin ki!»

☆ **5:27** 5.27: Icahn 20.14 ☆ **5:31** 5.31: Divëta Sariya 24.1 ☆ **5:33** 5.33: Soŋe Walevi 19.12; Vaker 30.3; Divëta Sariya 23.22-24 ☆ **5:38** 5.38: Icahn 21.24; Soŋe Walevi 24.20; Divëta Sariya 19.21 ☆ **5:43** 5.43: Soŋe Walevi 19.18

6

Karaŋ soŋe iyëd vëhaÿëhnah

¹ «Ant'alindu tase vahnë ile tëyëk sariya Wënu ɲa, soŋe ahamahnah-niwu; ge koyëna ntidun, nuÿadiluhna icos Rëmun le ye g'ambin ÿa. ² Awa ge njëdëdunëhëhni vëhaÿëhnah va iñë, nt'aliwu ahamahniwu, gante nkeni vële rufëhnaɗ le-wo-le: ntidëni koyëna soŋe cëmbahnëndeni. Toña ÿa fëyadëmu: vëhni atëk nuÿani icos dëw hni ɲa. ³ Bare ge vák rëhw hu ÿa njëdadëhëhni vëhaÿëhnah va iñë, vák rahahn hu ÿa tëfëlahna njët, ⁴ nkohahn soŵik ile lidu ÿa. Ge koyëna ntidü, Wënu ɲa, Rëmuɗ ÿa, hnuɗ ile lidu wandëm ɲa do cosëdëhi.»

Karaŋ soŋe sifa iyëfa Wën

⁵ «Ge njëfadunëha Wënu ɲa, ant'arëfëtalahnënduni vahnë vële ÿahnëk tufëhna vi: vëhni, nëɲahnëkëhni iyëfa wënkahn vacaliɲa hna do hnë le-wo-le rëkëde nundeni. Toña ÿa fëyadëmu: vëhni tëk nuÿani icos dëw hni ɲa. ⁶ Bare wëjë, ge ñaɗu ayëfahna Wënu ɲa, tënkëry cery hu hna, afid rënka ÿa do ayëfahna Rëmuɗ le ye ÿëwä soŵak dënk hna; do Rëmuɗ le hnuɗ le lidu le coŵaru ÿa, cosëdëhi.

⁷ «Ge njëfadun nt'arëfëtalahnënduni vële wok vëyëtëlahna Wën vi, vëÿaŵënkah vi vële njehëk kwëlëkwël wanës wante wok kwëhnahna nafa: ntiyahnëkëhni Wënu ɲa maŵëndëhëhni ge njabënëni wanës ɲa. ⁸ Nt'arëfëtalahnënduni. Wënu ɲa, Rëm hun ÿa tëk njët le valëku ÿa, ani g'arëyahnënduna ÿa. ⁹ Wëlin gante tëfëka ayëfandu ka:

«“Rëm fu le ye g'ambin,

Arabi vahnë va fop njavëtëni Wën Hupacah yeru.

¹⁰ Arabi naŵ hu ɲa njij.

Arabi ale-wo-le ÿa nti nkal li ile ÿaɗu ÿa gante ntide hn'ambin ki.

¹¹ Yëdëryifu fac-wo-fac le rokëdëfun.

¹² Tavëndifu ile lëntëbun ÿa gante tavëhnëbunëhëhni, fuhnë fëna, vële lëntahnëkëfu ki.

¹³ Do nt'aravëfu yëkëhnahnifu, bare ɲaŵëtëndifuna Aŵenehna. [Wëjë hwëhnëk ucankaf uɲa gë fanka fa do gë icëmb iɲa kwëlëkwël. Amina.]”

¹⁴ «Ha, toña ye, ge tavëntunëhëhni vëÿënta hun va wameh wante ntinihu ɲa, Rëmun le ye g'ambin ÿa fëna tavëndëhu. ¹⁵ Bare ge tavëndilunihna vëÿënta hun va, Rëmun fëna tavëndiluhna wameh wante lirun ɲa.»

Karaŋ soŋe suŋ

¹⁶ «Ge cuɲëdun, ant'aÿañënu wayëka ŵa had gante ntidëni vële hnaÿënaɗ ki: mbacëdëni wayëka ŵa soŋe vahnë va fop njëtahnëni cuɲëni. Toña ÿa fëyadëmu: vëhni tëk nuÿani icos dëw hni ɲa. ¹⁷ Bare wëjë, ge cuɲëru, gwëñary do asirëta nkaf ɲa, ¹⁸ soŋe ntë njëtëni vahnë va cuɲëru. Rëmuɗ le wok nuɗena ÿi umë nuɗ le lidu wandëm ɲi do cosëdëhi.»

Hnapul ambin hna

¹⁹ «Nt'avarëpu hnapul hnë iÿi ðuniÿa, le përekanëdëni vamaÿ gë le rokëɗ waryëhwëra, ma le kodëni nteni vële va. ²⁰ Bare ðarëparyin hnapul ambin hna, le nkoni wayena vamaÿ ma le rokëɗ waryëhwëra soŋe përekanahnëni, do hn'ile nkoni wayena vële ntehnëni. ²¹ Yëtëryin le nke hnapul hun hna, nkeɗ iña hun iɲa kwëlëkwël.»

Humpen imbahn

²² «Vinkër va ye lampu mbahn ña. Ge nuđu wapacëk mbahn hu ña fop kwëhnađ humpen. ²³ Bare ge vinkër va përenalihna, mbahn hu ña fop hn'umëhwëry nkeđ. Awa ge humpen nte rëfakëha nke hnë wëjë ña mëhwëry mbacak, mëhwëry tac mbahnëđ đus!

Wën ma koryi

²⁴ «Ahnë kodina njohalëhni vahnë vëhi gë ntaŵary dëwu ña fop: cañëđëni g'aryampo do ñahnëđëha; ñewëđëha aÿëntaŵ a do njafa. Kodiluhna ayohaluna Wënu ña do ayohalu fëna koryi ndampo fo.»

Ikwëtahn Wën

²⁵ «Pañare umë lehnandëmu: nt'ahnahandu ile rokëđun ma vile liyađun. Gena bi uwám yabëk gë roka do mbahn inji yabëk fëna gë viyi vi? ²⁶ Yëkëryinëhni wusëry ŵi: wahnäđëđina, wavarëpëđina fëna, waryanëđina iroka hnë vandank, bare Rëmun le ye g'ambin yi ndavëđëhëhni. Kas ŵuhnë vële lëbëkëhni nafa wusëry ŵi dinëhnëđiluhna bi ntëbini vëhni đus? ²⁷ Ge ahnë hnë ŵuhnë nahad uryëñah lëwu ŵa kod bi koyëna nkwën iyary wafac walëwu ŵa?

²⁸ «Do ye hnahađun fëna soñe viyi vile liyađun? Yëkëryin gante pëhnëđ wapëtel wabë fëk ki: đokunëđina, bahnëđina wafand. ²⁹ Bare la ahnaŵ a Salomo, g'uvetak lëwu ŵa fop, nuyalohna viyi viwamah had ufëtel ryampo gë watac ki. ³⁰ Wënu ña koyëna cudëđëha idël nte ye dol ani do acahn ntonji gë hwëđëh. Ge umë toña ye, kas ŵuhnë cudëđëhu ntëbi dël inji! Kwëtahn hun inja yabëna! ³¹ Awa ntë nkehahnahnu alehnëndu: “Ye rokëden, ye seden, ye liyađen?” ³² Vële wok vëyëtelahna Wën va vërad kwëlëkwël soñe virac fop. Bare ŵuhnë, Rëm hun le ye g'ambin ya njëtëk mbalëku virac fop. ³³ Awa, bëraryin iyëkëlehn Naŵ Wënu ña ten do gë ile satahnëka ya, tac njëđadëhu fëna le valëku ya fop. ³⁴ Antë nkehahnahnu soñe acahn: acahn ya nkehahnahnëđëha g'umë dënk. Ambër nte yijëđ fac-wo-fac ña gwër nke soñe fac ya.»

7

Nt'ahitiñëhni vëyënta hu va

¹ Yesu më ntehnëk kat: «Nt'ahitiñu nkeya vëyënta hu va soñe Wënu ña antë kitiñu ŵuhnë fëna. ² Yëtëryin đus, Wënu ña kitiñëđëhu gante kitiñëđunëhëhni vëyënta hun ka, g'añëña nte yañëhnahnëđunëhëhni vahnë ña ñañëhnahnëgëđëhu Wënu ña.

³ «Soñe ye yëkëđu ivëđ le ye hnë inkër aÿënta hu hna, do hara kamahnëlihna bërëh bële yehi hnë inkër hu hna? ⁴ Hak kodu alehna aÿënta hu ya: “Napërye lihëti ivëđ le yehi nkër hu yi” hara bërëh yehi inkër hu hna? ⁵ Wëjë, ale ntiyahnek catëru alëbëhni vëyëntaŵ, dihëтары ten bërëh bële yehi inkër hu yi tac nuđu đus alihëtahna aÿënta hu yi ivëđ le yeha nkër dëwu yi.

⁶ «Nt'ayëđawuni ile sëvak ya wabe, kabi ge njëdarunëhëhni cahëtanëhnëđënihu ñarënihu; nt'aloñu wanjere hun wakwëhn nafa had sanikona ña haryënkw vampëhëmpëh hna, kabi ge ntonjëntunëhëhni nkëñëđëni do nihëđ.»

Siyab soñe wayëfa

⁷ Yesu më mbok ntehnëk kat: «Tëyëryindën njëđaderun, yëkëlehnëryindën nuđun, bankëryindën rënka ya pidëtënderun. ⁸ Paryi pëyadëmu, ale-wo-le rëyëka njëđadë, ale yëkëlehnëka nuđ do pidëtëhnëde rënka ya ale vankëđ a. ⁹ Nke bi hnë ŵuhnë ahnë

ale yëdädeha fatahu itaka ge mburu tëyëka, ¹⁰ ma lën ge igis tëyëka? ¹¹ Mama mehantun, bare viyë vëfëren yëdäfunëhëhni vutah hun va. Do kas Rëmun le ye g'ambin yi njëdädehëhni viyë vëfëren vële rëyëdeha va! ¹² «Fop ile yäfun ntinëhënihu vahnë ya, dinëhëryinëhni wuhnë fëna: irac ye ile karanjêd sariya Moyis ya gë vëkayëte wakila na.»

Vankaŵ vaki va

¹³ «Tënkëryin rënka suyah hna. Vëyabah rënka yankah hna tënkëdëni do nkaŵ nkwankah na tëfëdëni bare g'ibëv njiryeryëd. ¹⁴ Rënka suyah ya g'ankaŵ ntakah tëfi na g'uwám usër njiryeryëd; vële hnuď va vëyabëna.»

Wakila vëwër

¹⁵ Yesu më mbok ntehnëk kat: «Keharyinëhni vële wok wayena wakila paryi. Njijëdëni hnë wuhnë ntiyajëdëni had wape, bare bambery lëw hni wayin wayapah ye. ¹⁶ Njavëtëdunëhëhni ge nurun ile ntidëni ya. Gena bi waresen wä kwëcëdena hnë wadëmpëhn do wanuŷ na fëna kwëcëdena hnë dël imeh. ¹⁷ Atëh përen wadëwel wapëren ntëwëd do atëh meh wadëwel wameh ntëwëd. ¹⁸ Atëh përen kodina ntëw wadëwel wameh, atëh meh fëna kodina ntëw wadëwel wapëren. ¹⁹ Atëh nte-wo-nte wod dëwëna wadëwel wapëren na, ŋosëde ntabi gë hwëdëh. ²⁰ Ha, koyëna dënk njavëtëdunëhëhni wakila vëwër na ge nurun ile ntidëni ya.»

Vërefal paryi va

²¹ Yesu më mbok ntehnëk kat: «Lakënde vahnë va macëndëniho: “Ahwëhn, Ahwëhn” gena soŋe umë rënkëndahnëdëhëhni Naŵ ambin hna; vële lif le ñad Rëm mën le ye g'ambin va fo rënkëd. ²² Hnë fac le kitijëdëha Wën duniya hna vëyabah ntehnëdëniho: “Ahwëhn, Ahwëhn, gena bi toña, g'uŵac hu wä pëyahnëdëfunëho wanës Wënu na; g'uŵac hu wä ntadëfunëhëhniwo wayine na; g'uŵac hu wä ntidëfunëho vifëmpëhnahnah viyabah?” ²³ Awa ntehnëdëfuhëhni: “Kobëri yëtëluhna! Naŵëtaryino, wuhnë vële wok didiluhna le ñad Rëm mën a!”»

Vacery vaki

²⁴ Yesu më mbok ntehnëk kat: «Ale-wo-le wëryëk wanës wante hnësëdëfu takahn ŋi do nti watac arac aritah ye: nke had ale vëryëk cery ntëwu gë sima. ²⁵ Rëv ya tëvëk, wasën wä macëk, sël sankaf ya cëlëk, bare këfëna cery tac, kabi gë sima mbëryik. ²⁶ Bare ale wëryëk wanës wante hnësëdëfu takan ŋi do dil watac, arac ahnënkawah ye: nke had ale vëryëk cery ntëwu g'inkal fo. ²⁷ Rëv ya tëvëk, wasën wä macëk, sël sankaf ya cëlëk këfëlehn cery tac do nih fop.»

Ucankaf Yesu

²⁸ Ga puhnak Yesu wante nësëdëho na, vahnë va fop pëmpëhnahnëkëhniwo gante karanjêdëhëhniwo ka. ²⁹ Gelohna gë vëharan sariya vëlëw hni ka, bare g'ucankaf karanjêdëhëhniwo.

8

Yesu ahwëhn ambiŷ njërënëd

¹ Ante cëlëdëho Yesu kuŋ hna kore sankaf rëfëlehnëdëhawo. ² Awa asan ahwëhn ambiŷ tëhalehn a, ndëkwëhn karyënkwa lëwu do nteha: «Ahwëhn, ge ñadu, kodu ayërëno, afacënëlehno.»

³ Yesu më njelëk vák ya ñaka do nteha: «Ñadëfu: Pacëry!» Tan njërëlehn. ⁴ Tac Yesu më ntehnëka: «Nëpary dūs: nt'afëyahna yin la

aryampo, bare yiry njeki asëna wasadëha ÿa, do canëry sadëha le kerëko Moyis canënde ÿa. Koyëna vahnë va fop njëtëdëni pacëru.»

Yesu aryokuñëhn kapiten njërënëd

⁵ Wati nte tënkëdëho Yesu Kaperënaÿum ña, Kapiten vë Rom rëhakawo soñe muntahna ndemahna. ⁶ Më lehnëkawo: «Ahwëhn, aryokuñ mën a ndakëk tere hna, kodina mat, mbërak ðus.»

⁷ Yesu më ntëkwaka: «Njidëfu yërënëwa.»

⁸ Kapiten ÿa më ntehnëk: «Ahwëhn, catëla soñe arënkahn tere mën hna. La ki fo nësëru njërëd. ⁹ Ami dënk, vële lëbëko ucankaf a wawëndëbu do kwëhnañuhëhni wasodade wale wawëndëho fëna. Ge ntehnëbuha aryampo ñi, njid. Ge ntehnëbuha aÿëntaw ñij, njijëd. Do ge ntehnëbuha aramp mën a fëna nti iñë, ntid.»

¹⁰ Yesu ga nkwëryëk wanës watac, pëmpëhnahnëkawo më ntehnëkëhni vële rëfëlehnëdëhawo va: «Toña ÿa fëyaðëmu: nulëwahna hnë bulunda vëvë Isërayel hna ale njabëk ikwëtahn g'aÿi ki. ¹¹ Paryi pëyaðëmu: vahnë vëyabah matidëni vacape hna fop, ntañalandëni gë Abëraham gë Isak do gë Sakob Naw ãmbin hna soñe ambënt ña. ¹² Bare vële rëfëkawo nkentini Naw va canëdeni g'ipër le mbahnëk hna, hnam rëkëd kondëni do cemëlehnandëni wabeñ ña.»

¹³ Tac Yesu më ntehnëka kapiten ÿa: «Bokary gë ÿal hu! Arabi Wënu ña ntinëhni ile hwëtahnëru ÿi!» Do aryokuñëhn kapiten ÿa njërëko hnë wati rac dënk.

Yesu vëres vëyabah njërënëd

¹⁴ Tac Yesu njiko tere Piyer hna më tëkatëka hnëmu asëvalu Piyer ga ndakëk; mbahn iña njakëkawo. ¹⁵ Umë ñakëka vák ÿa do yak mbahn wa tavëlehna tañ. Asëval a matëlehn njohala.

¹⁶ Ante nëkak ña, njonëhniñikëhniwo Yesu kore sankaf vahnë vële pëlani wayine. Gë wanës wadëwu ña fo ntaðëhëhniwo wayine ña do njërënëdëhëhniwo fëna vëres va fop. ¹⁷ Koyëna ntiyako wanës kila le waciko Esayi ÿa:

«Nufëk ile horotehnëdëhëfu ÿa;
ndiñëk wates wadëw fu ña.»^{*}

Vële ÿad tëfëlehnëdëniha Yesu

¹⁸ Ante nukëhniwo Yesu fop kore le hwërëka ÿa më ntehnëkëhni vërëfal vëlëwu va ntëmpëtani gë cape ñëntaw lant ka. ¹⁹ Hnë wati rac Aharan sariya aryampo më tëhaka do ntehna: «Aharan, tëfëlehnëdëmi hn'ile-wole njidfu hna.»

²⁰ Yesu më ntëkwaka: «Vuntadañ va kwëhnani wahatëh wale njinëgandëni do wusëry wa wahof; bare Ajë Ahn'a kwëhnana ÿëwa le njinëgad.»

²¹ Ahañary kat arac arëfal Yesu yeho, më ntehnëgëka: «Ahwëhn, yëdërye yiwu ten hnapu hafo Apa cëm tac do gë yiju rëfëlehnëndi.»

²² Yesu më ntëkwaka: «Tëfe do tavëryihni vësëm va mbañënihëhni vësëm vëlëw hni va.»

Yesu sël tëryëd

²³ Tac Yesu më kayëk kulu sankaf hna do vërëfal vëlëwu va më kayëntini. ²⁴ Tañ sël sankaf matëlehn lant hna, cëlënd hafo wavonkëlo wënka ña ñand tëmp kulu ÿa. Wati rac Yesu wakwëd ndakëko. ²⁵ Awa vërëfal va

^{*} 8:17 8.17: Esayi 53.4; 1 Piyer 2.21-24

më tëhaniha nëgëtëniha ndekatëndëni: «Ahwëhn, pehëtëryifu! Cëm inja yeyinëk!»

²⁶ Më ntëkwakëhni: «Soje ye ntakëku? Gante mbak kwëtahn hun ka!» Matëlehn, ñañëna sël ÿa gë wavonkëlo wënka ña, tëryalehn fop nkelehn yamah sankaf.

²⁷ Vëhni fop pëmpëhnahnëkëhniwo më ntehnëdëni: «Mo ga ye awa aÿi asan? La sël ÿa gë wënka ña ma wëhnëdëniha!»

Yesu njërënedëhëhni vësan vëhwëhn wayine

²⁸ Ante tëkëko Yesu hnë nkal vëvë Gadara hna, gë cape ñënta wë lant ña, vësan vëhi vële pëlanio wayine më cahni wayag hna njijëndëni pankëlëni. Ñayëniho d'us, soje rac ahnë dëkëd'lohna mbok t'ëf nka wë tac.

²⁹ Pëgwëlehnëni ndekandëni: «Ajë Wë, ye ye yëbëlan fu? Ahorotehnëfu bi yijëru ani gë tëkahnënd wati kitin ña?»

³⁰ Hara kore vampëhëmpëh ryavëdëho ña wët toye. ³¹ Awa wayine ña më muntaniha Yesu aki: «Ge ñad'u alafu, cañëtëryifu hnë wañi vampëhëmpëh!»

³² Më ntehnëkëhni: «Yiryin!» Më cahni hëhni vësan vëhi va njini tënkëni hëhni vampëhëmpëh va. Tañ kore vampëhëmpëh na fop pëtalehnëhni vambëj kuñ hna njini ntëbani lant hna do cëmëlehnëni fop.

³³ Vëhery vampëhëmpëh va njilehnëni g'igary fo g'ankol do gë le kwëtëdëni vampëhëmpëh hna pëyahni fop le nuni ÿa do g'ile yehëhni vësan vële pëlanio wayine va. ³⁴ Vahnë vëvë nkol va fop cahni ho njini pankëlëni gë Yesu. Kobëri ga nuniha këlaniha cahni resiyo lëw hni hna.

9

Yesu ale ye vorovoro njërënedë

¹ Ga matëk hnam Yesu më kayëk kulu sankaf hna do ntëmpëta nji g'inkol ntëw'u. ² Ga tëkëk hnam vahnë më njinenëhniniha asan ale ye vorovoro hnë yala ndakëko. Yesu ga nuk ikwëtahn nte kwëhnani soje lëw'u vële yojëkawo va, më ntehnëka aresa: «Duñëary, fatah mën! Tavëhnëmi wameh hu ña!»

³ Awa vëharañ sariya vëryampo më nahadëni: «Aÿi asan Wënu ña njewëd!»

⁴ Yesu njëtëko le nahadëni ÿa, më ntehnëkëhni: «Soje ye hwëhna run vijn vinahan vimeh? ⁵ Lehnw'a aÿi asan: "Wameh hu ña tavëhnëmi", ma: "Matëry do yasëry" ryampo bi ÿak hnëjëk nësi hnë wañi? ⁶ Awa ñadëfu ayëtu: Ajë Ahn'a kwëhna fanka nkal li tavëhna ahnë wameh.» Tac më ntehnëka asan ale yeho vorovoro ÿa: «Matëry, nufëry yala hu ÿa awënc gë ÿal hu!» ⁷ Asan a matëlehn nuf yala lëw'u ÿa do mënc gë ÿalu. ⁸ Kore ÿa ga nuni watac, pëmpëhnahnëkëhniwo do cëmbëdëniha wë Wënu ña soje le njëdäkëhni vahnë va iÿi sifa wëka.

Matiye nkef arëfal Yesu

⁹ Yesu matëko hnam njind do nuhna asan ale wacik Matiye hnë biro le cosahnëde ÿatëtanke hna ntañako. Më ntehnëka: «Tëfe!» Matiye matëlehn do t'ëfëlehnënda. ¹⁰ Tac, Yesu gë vëréfal vëlëw'u va roka tokëlandëniho tere Matiye hna gë vëréf ÿatëtanke vëyabah do gë vëwëh vëha w'ary. ¹¹ Wafarise w'a ga nuni watac më ntehnëni hëhni vëréfal Yesu va: «Soje ye tokëntëde aharañ hun aÿi gë vëréf ÿatëtanke vi do gë vëwëh vi?»

¹² Yesu nkwëryëkëhniwo më ntehnëk: «Vëres va valëkëhni g'ayëren, gena vële wok vëresëna. ¹³ Yiryin aÿëñawu ile pëhnëtanëd wañi wanës Wën: "Ipërëna ña fecehnëko, gena sadëha wusaŵ."* Yëtëryin vëwën yijëbu wacu, gena vësatah.»

Yesu gë suñ ÿa

¹⁴ Awa vëréfalSan Ayary a më tëhaniha Yesu do tëyëniha: «Fuhnë gë wafarise wï njehëkëfu cuñ iña, awa soñe ye vëréfal hu vi vësujëdina?»

¹⁵ Më ntëkwakëhni: «Naharun bi vële fayehnik ambënt va kodëni kwëhnani uyiwëhna wati le nkelahnëni g'ale ÿëlëd a? Kodina nke watac! Bare wati yejëk ntihtëndëniha ale ÿëlëd a; awa wati rac vëréfal mën va rëkëd cuñtëndëni.

¹⁶ «Ahnë kadëdina ankwëÿ pand kasëk, nte wok kwëÿana ten, hn'ipand cër; ge gena umë, ankwëÿ pand kasëk iña, ge ndagik, kwëÿad do citëd pand cër iña do hatëh ha njankëd ðus. ¹⁷ Tawëdëna fëna uñen kasëk hnë waryëpët wasër*; ge gena umë waryëpët wã tënkef, përekad do uñen uña ndehëtaf. Bare uñen kasëk ña hnë waryëpët wëhasëk tawëde do koyëna ñoñ përekadina.»

Iyëren ares do g'ibëhnëndan aryag asankaf

¹⁸ Wati nte nësëndëhëniwo Yesu wañi ña, asankaf wasëwif rëkiko, ndëkwëhn haryënk w lëwu do nteha: «Aryag mën a cëmëk tamëki; bare yij aÿaka do matëd.» ¹⁹ Yesu më matëni gë vëréfal vëlëwu va do tëfëlehnëniha asankaf arac.

²⁰ Awa ga njidëni, asëval ale resëko njidëho sat kobëri hnë wabëhn pëhw gë waki, rëhakawo Yesu kamëhni do ñak wacëmët cud ntëwu ña ²¹ kabi ntehnadëho: «Lakënde viÿi vilëwu vi fo ÿakakëndëbu, njërakëndëbu.»

²² Ante ñakëk ña Yesu më cahëtak do nteha: «Yaŵënyary, aryag mën! Ikwëtahn hu ña njërëneki.» Do hnë wati rac dënk asëval a njërëko.

²³ Tac Yesu tëkëko hnë tere asankaf wasëwif hna. Ga nukëhni vële yëwëd ge ahnë cëmëk va do gë vële yahnadëho va, ²⁴ më ntehnëk: «Cahnëryin hnani, fandag fi cëmëna, wakwëd fo ndakëk.» Bare njafanjëdënihawo. ²⁵ Ga canënihëhni kore ÿa g'ipër, Yesu tënkeko cery hna, pëlahna fandag fa vák ÿa do matëlehn. ²⁶ Wëkasëk watac campëko resiÿo hna fop.

Yesu vumëp vuki njërënef

²⁷ Hnë wati nte matëko Yesu hnam njind ña, vumëp vuki rëfëlendëhawo ndekatëndëni: «Hey! Ajë David, kaÿëhnahnëryiÿi gë fuhnë!»

²⁸ Ga tëkëk tere hna, vumëp va më tëhaniha do më tëyëkëhni: «Ntiyahneku bi kodëfu liwu ile rëyëdun ÿa?»

Më ntëkwaniha: «Ha, Aharan.»

²⁹ Awa më ñakëkëhni vinkër va do ntehn: «Arabi Wënu ña maŵëryahnu ile ÿadun ÿa kabi kwëtahnërunëho!» ³⁰ Do vinkër vidëw hni va kolëko nund. Tac më ñañëhahnëkëhni ntehnëhni: «Nëparyin ðus, la aryampo tëfëlahna njëta wañi.» ³¹ Bare njiniho nësëndëni soñe Yesu ÿa hnë resiÿo rac hna fop.

Yesu njërënefëha kumim

³² Wati le cahnëdëniho vumëp ña, Yesu njonëhnijikawo kumim kabi yine fëlakawo. ³³ Yesu canënda tuñ yine ÿa, kumim rac pëgwëlehn

* **9:13** 9.13: Ose 6.6 * **9:17** 9.17 Waryëpët wasër: namu lëw hni hna umë tawahnëdëniho uñen ña.

nësënd. Kore ÿa fop pëmpëhnahnëkëhniwo d'us do nësëndëni: «Kobëri nulëfuhna ÿi sifa iñë Isërayel li!»

³⁴ Bare wafarise w'a ntehnëdëniho: «Asankaf wayine ña yëd'adëha aÿi asan fanka canahnëdëhni wañi wayine!»

Yesu kaÿëhnahnëka gë kore ÿa

³⁵ Hnë wati rac Yesu njidëho wahnaw' gë vankol hna fop; karañëdëhëniwo vahnë va vacery vacaliña vantëw' hni hna, pëyahnëdëho Wanës Wakasëk Naw' ña do njërënëdëhëniwo fop vëres gë vëreyah va. ³⁶ Kaÿëhnahnëkawo d'us gë wakore wade nudëho ña: mbëraniho do cilëtaniho; nkeniho had wape wante wok wahwëhnana ale heryëdëhëni. ³⁷ Awa më ntëhnëkëhni vërefal vëlëwu va: «Barëp roka yabah yehëhna, bare vëryokuñ va vëyabëna. ³⁸ Awa muntaryina ahwëhn kaÿ a nkwënihni vëhañary.»

10

Doku pëhw gë vëhi ÿa

¹ Ga puk watac Yesu macëkëhniwo vërefal pëhw gë vëhi vëlëwu va do njëd'ahni imëk ntandënihëhni wayine do njërënëdënihëhni fop vëres va gë vëreyah va. ² Wëlin wamac wadëw' hni ña:

aryënkwëryënkwa a umë ye Simo, nte w'acëde Piyer g'aheryu Andëre gë viju Sebede, Sak gë San

³ gë Filip

gë Barëtelemi

gë Toma

gë Matiye arëf ÿatëtanke ÿa

gë Sak ajë Alëfe

gë Tade;

⁴ gë Simo Ahahnëndak a

gë Yuda Isëkariyot ale yed' aroka Yesu ÿa.

Ipay pëhw gë vëhi ña

⁵ Tac, Yesu payëkëhni d'oku vësan pëhw gë vëhi va, gë ÿi siyah: «Keharyin waresiÿo wale ntëd'ahnëni vële wok vëyena wasëwif va do nt'arënkwa la inaw' d'ampo Samari hna, ⁶ bare yiryin gë cape bulunda Isërayel vëhni vële ye had vupe vunte sëvëk. ⁷ Nkaw' hna, pëyahënëhni vahnë va Naw' ambin ña tëhajëk, ⁸ yërënëryinëhni vëres va gë vëhwëhn ambiÿ per, matëndëryinëhni vësëm va, daryinëhni wayine ña. Kifo nuÿarun dawëluhna, w'uhnë fëna yëd'ahnëryin ki fo. ⁹ Nt'ayoyawu la uÿëc koryi ryampo; ¹⁰ nt'ayowu kufa soñe uyas w'a; la acud' akaw'ary ma wapary wakaw'ary, la ryoko, kabi aryokuñ a njëd'ade le valëdëha ÿa.

¹¹ «Ge tëkërun hn'inaw' ma hn'ankol, yëkëlehnëryin bi mo fëhwëtak soñe kacawu do ñëwëryin ÿalu hna fo hafo a'watu hnam. ¹² Ge tënkërun hnë tere dehnëryin: "Arabi yam ÿa nke gë w'uhnë." ¹³ Ge vële lëd'ëk hnë tere rac va kacanihu, arabi dëwara hun ña cël ÿal hni hna, ge gwër nuÿani nke. Ge gena umë, arabi idëwara hun ña mboka gë ÿalun. ¹⁴ Ge, hnë tere ma nkol hna fop, ñwëÿik kacadeluhna ma nëpayiluhna, kërënaryin hnam do bankaryin ivëd' wapary hun ña. ¹⁵ Toña ÿa fëyadëmu: hnë fac kiti hna, vële lëd'ëk Sodom gë Gomor[☆] va vëyapënanëdëna d'us gë vëvë inji nkol ki.

☆ 10:15 10.15: Wapëgwala 18.1-19.38

16 «Nëparyin! Payëdëmu had wape wante wok wayëtëna ÿayah fagant waÿin. Awa titënaryin do ahnëŋu. 17 Keharyinëhni vahnë va kabi kitijëdënihu do ntampëdënihu vacaliŋa vantëw hni hna. 18 Njiryeryëderun haryënkwa hnë waguverëner hna gë vëhnaw hna soŋe lëmën, wasede mën yedun haryënkwa lëw hni, vëhni gë wabulunda wadëw hni ŋa. 19 Ge njiryeryirun vakitiŋa hna antë nkehahnahnu soŋe le hnësëdun ma gante tëfëka ahnësu: wanës wante rëfëka ahnësu ŋa njëdadëhu Wënu ŋa wati rac. 20 Ha, gena wuhnë rëkëd ahnësëndu, bare Iyir Rëmun ŋa rëkëd nësënd hnë wuhnë.

21 «Hnë wati rac, vële vankëk rëm gë hnëm njëdfahnëlëdëni soŋe ndawini; warëm wã koyëna ntidënihëhni vutah vuntëw hni va do vutah va ñewëdënihëhni vële hnagëkëhni va do ndawëhnëdënihëhni. 22 Vahnë va fop ñewëdënihu soŋe lëmën. Bare ale yawënad hafo pu ÿa, Wënu ŋa pehetëdëha. 23 Ge këm fo ntiderun hn'inaw, garyëryin hn'ikawary. Toña ÿa fëyadëmu: nkoŋun afëyahnëndu wanës Wënu ŋa hnë wahnaw wavë Isërayel hna fop hafo Ajë Ahn'a bokaj.

24 «Fakaraŋ fante lëbëka aharaŋ alëwu gena do aryokuŋ ale lëbëka ale ndokuŋëhnëd gena. 25 Caŋëk ge fakaraŋ fa nke had aharaŋ alëwu ÿa do aryokuŋ a nke had ale ndokuŋënd a. Ge asankaf tere ÿa Belësebul macëde, awa vëvë tere lëwu va fëna koyëna macëdëni!»

Ale rëfëka ntakëlëntëdehna

26 «Gante-wo nke ka, ntë ntaku gë vahnë va. Fop le sowik ÿa cowëtëde, do fop le ye sëvah ÿa njëtëde. 27 Ile hnësëhnëdëmu g'umëd ÿa, tëfëtaryin ge pacëk; ile ÿakëñakënderun ÿa, dëkaryin yaŋ. 28 Antë ntakuni vële ryawëd imbahn bare hara wahodina ndawëni ntawary ŋa; dakëryiwuna Wënu ŋa umë ale hod ntab mbahn iŋa g'intawary iŋa per janama hna. 29 Gena bi nkwaŋëdëni vuñer vuki gë uyëc koryi ryampo? Bare la fëndampo hnë vutac yojëdina nkal li hara Wënu ŋa Rëm hun ÿa yëtëna. 30 Ge wuhnë ye, la mul bë vankaf hun ŋi ndëkwëk. 31 Awa ntë ntaku: wuhnë lëbëkëhni nafa ÿa kore vuñer vuyabah!

32 «Ale-wo-le hnësëk bulunda hna ami hwëhnëka, nësëdëfu ami fëna haryënkwa Rëm mën le ye g'ambin ÿa ami hwëhnëka aÿi; 33 bare ale-wo-le hnësëk bulunda hna kwëhnëlëwahna, nësëdëfu ami fëna haryënkwa Rëm mën le ye g'ambin ÿa kwëhnëlëwahna.»

Gena yam bare uwët

34 «Ant'ahnahawu yam yiryeryibu duniÿa li: gena rac, uwët ye. 35 Wasaŋëdina ajë gë rëmu, aryag gë hnëmu, asëval gë hnëm asanu; 36 do vëyëw ahnë va, vëvë tere lëwu va dënk yed.

37 «Awa ale ÿahnëka rëmu ma hnëmu hafo lëbiwu ami, ahnë arac gena gwër nke arëfal mën; ale ÿahnëka aju ma aryagu hafo lëbiwu, ahnë arac gena gwër soŋe lëmën ÿa. 38 Ale wok mawana tëfëndo hafo paki cëm hna kërëwa gena gwër nke arëfal mën. 39 Ale ÿad ÿi duniÿa ÿi cëmëd, bare ale wok kwëtahnëna nëf ÿi duniÿa, soŋe lëmën ÿa, nkoryaryëd ntawary dëwu ŋa hafo arayen hna.»

Icos

40 «Ale-wo-le hacaku ÿa kacako; ale-wo-le hacako ÿa kacaka ale fayiko ÿa. 41 Ale-wo-le hacaka kila Wën kabi kila ye, nuÿad icos nte kwëtëhnik kila ÿa; do ale hacaka asatah a kabi asatah ye, nuÿad icos nte kwëtëhnik asatah ŋa. 42 Toña ÿa fëyadëmu: ale yëdaka la wënka wayamah fo ale ÿak vak hnë vëréfal mën hna kabi arëfal mën ye nuÿad icos dëwu ŋa.»

11

Vëfayik San Ayary a

¹ Ante puhnako Yesu siyab vëréfal pëhw gë vëhi vëlëwu ña, njiko soje karanjehni vahnë va do nësëhnëhni wanës Wënu ña vankol vambë hnam hna. ² San Ayary a, nte woko le cëdfiko hna, nkwëryëko le ntidëho Këris ÿa. Awa më payëkëhni vëryampo hnë vëréfal vëlëwu hna ³ tëyëryina Yesu: «Arëhnayik ale ÿad njija bi yeru ma ahaŵary rëfëkëfu hnapëfu?»

⁴ Yesu më ntëkwakëhni: «Yiryin afëyawuna San ile wëryëdun do g'ile hnuðun ÿa: ⁵ vumëp va nuðëni, vële radëf va gona tafëndëni, vëhwëhn ambiÿ va yër ña njërëndëni, vëryënjënkah va nkwëryëdëni, vësëm va bëhn ña mbëhnëndanëdëni do Wanës Wakasëk ña pëyaðeni vëhaÿëhnah va. ⁶ Mbetak ale wod tavëna ikwëtahn dëmën ña!»

⁷ Ante njini vëréfal San ña, Yesu më nësëndëhëhni kore ÿa soje San ntehnënd: «Ye yirunëho ayëkiwu wula hna? Ale wok kwëhnana nafa had idël bë tëfary sën nte ñënkëlend sël bi? ⁸ Awa ye yirunëho ayëkiwu? Ale sudak viÿi viwamah bi? Vële sudad viÿi viwamah va vacery vëhnaŵ hna nkeni. ⁹ Awa, ye lë yirunëho ayëkiwu? Kila bi? Ha, ntehnëdëmu ntëbik dënk kila. ¹⁰ Soje San nësëf Vikerëh va ante ntehnëko Wënu ña: “Cañëtëryidëfuha afay mën a haryënkwa hu pëhwëtëhni nkaŵ ña.”*

¹¹ Toña ÿa fëyaðëmu: kobëri nagina ale lëbëka San Ayary a; bare ale ÿak mbak nafa Naŵ ambin hna umë lëbëka San. ¹² Kobëri wati nte pëyahnëdëho San wanës Wënu ña hafo gaki, ale-wo-le ntid fere fop tënkahn Inaŵ Ambin hna; vële varikanjëk va fo hamënad soje tënkëni. ¹³ Wakila ña fop pëyahnëni Naŵ Wënu ña. Sariya Moyis ÿa fëna pëyahnëk. Tac San fëna pëyahnëko. ¹⁴ Do ge ñadun aŵaŵu, San ye Eli, asan ale ntehnëniho wakila mbokajëf ña. ¹⁵ Nëparyin ðus, ge kwëhnarun vanëf awëryahnu!»

¹⁶ Yesu më mbok ntehnëk: «Mo hodëfu wëntëndëlehneŵëhni vëÿi vahnë? Vutah vunte lañak le nëhëdëni mëntëlëni, vundampo ndekahnatëndënihëhni vuñëntaŵ va: ¹⁷ “Njëŵëhnirun hnëŵ sampace, gaŵëluhna sampace! Njëŵëhnirun hnëŵ wakwëy, gaŵëluhna wakwëy!”

¹⁸ San njijëko, tokëdïlohna roka fërën, cedïlohna uñen do vahnë va cañahnëlëliwohna, ntehnëdëniho soje umë: “Yine fëlaka!” ¹⁹ Tac Ajë Ahn'a njijëk, tokëf, cëf do ntehnëdëniho soje umë: “Yëkëryina aÿi asan, roka gë use ñen fo nahad, do lawo vëréf ÿatëtanke ye do gë vëŵen!” Bare vële rëfëk uyët va njavëtëdëni Wënu ña catëk.»

Vankol vante wëÿëk vëhwëtahnëdina

²⁰ Awa Yesu pëgwëlehn ñañënahndëhni vahnë vëvë vankol vante ñako ntihahn vifëmpëhnahnah viyabah vilëwu va, kabi hnam vëwëcëtëlohna vankeya vantëŵ hni va. Më ntehnëk: ²¹ «Meku ŵuhnë vëvë nkol mbë Korasin gë mbë Betësayida vi! Ýal hun hna ntik Wënu ña viÿë vifëmpëhnahnah va gena Tir gë Sidon.* Ge hnam ntikënd viÿë virac, vëvë hnam vi mbiÿëk ga nkwëcëtakëndëni vankeya vantëŵ hni va. Cudakëndëni viÿi icëm do nëvakëndëni ibëhn vimbahn hna tufëhnahnëni gante njiŵëhnëni ka soje ile ntidëniho kobëri ña. ²² Soje umë fëyaðëmu, fac kiti hna vëvë Tir gë Sidon vëyapënanëhnëdëna ðus gë ŵuhnë ki. ²³ Ŵuhnë vëvë Kaperënaÿum ntiyahnëku bi njihnëdërun hafo ambin hn'ani? Gedina koyëna. Ñoyëdërun hafo janáma hna. Ge

* **11:10** 11.10: Malasi 3.1 * **11:21** 11.21: Esayi 23.1-18

vifëmpëhnahnah vile liyik ÿal hun va Sodom[☆] ntikënde, naŵ tac nkokënd hafo dol. ²⁴ Soŋe umë fëyadëmu, fac kiti hna vahnë vëvë Sodom va vëyapënanëhnëdëna gë ŵuhnë ki.»

Iyinëga paryi ŋa

²⁵ Wati rac, Yesu ntehnëko: «Apa, Ahwëhn ambin g'inkal, camehnëmi gante njetëndanëruhëhni vële ye had vutah ile sowëntuhëhni vëhwëhn hakili g'uyët. ²⁶ Ha, Apa, ntiru koyëna kabi irac ÿadu.»

²⁷ Yesu më mbok ntehnëk: «Rëm mën ÿa njëdako fop. Ahnë yëtëlohna ami, Aj'a, ge gena Rëm mën ÿa. Ahnë yëtëlahna Rëm mën ÿa ge gena ami, Aju ÿa do vahnë vële rëhnaŋu rufëŵëhni Rëm mën va.»

²⁸ «Yijën ÿal mën hna ŵuhnë fop vële ntënëk idif bi vi do njëdädëmu ntaŵëla ŋa. ²⁹ Nufëryin sug lëmën ÿa yanëndu, koyëna nuŷadun yam ÿa soŋe walawary hun hna dënk. Dakëla yentiwu do ntaŵary iŋa pacëko. ³⁰ Sug le lehnëmu ahnufu yi dakëna ndibi do idif nte yëdädëmu ŋa dënëna.»

12

Yesu gë fac ntaŵëla

¹ Ga mbiŷëk toye, Yesu gë vërefal vëlëŵu va hnë wëhaŷ vantimp ndëcëtaďëniho fac ntaŵëla. Vërefal va inte yokëhniwo; pëgwëlehnëni nkubëndëni vantimp va do cemëndëni. ² Wafarise wëryampo, ga nuni watac, më ntehnëniha Yesu: «Yëkëry, vërefal hu va ile nkok maŵëryana sariya fu hnë fac ntaŵëla hna ntidëni!»

³ Yesu më ntëkwakëhni: «Karaŋëluhna bi ile ntiko David umë dënk gë vërefëlëntaŵu va hnë fac ryampo nte njokëhniwo inte ŋa? ⁴ Tënkëko cery Wën hna, nuf mburu nte kwëtëhniko Wënu ŋa, do tokëni umë gë vërefëlëntaŵu; hara, sariya fu ÿa maŵëryanëlëhniwohna tokëni: vësëna wasadëha fo maŵëryanëko. ⁵ Ma karaŋëluhna bi ile kerëko Moyis ÿa: la hnë fac ntaŵëla hna, vësëna wasadëha ndokuŋëďëniho Cery Wën Cankaf hna? Koyëna vëlënëndiflohna sariya ntaŵëla ŋa, bare ahnë dehnëlëhniwohna menëni? ⁶ Awa, paryi pëyadëmu: nkehëhna hnani ile lëbëk Cery Wën Cankaf ŋi! ⁷ Gena bi Wënu ŋa lehnëk Vikerëh hna: “Ipërëna ŋa fecehnëko, gena sadëha wusaŵ?”[☆] Ge paryi njetakëndun ile pëhnëtanëď ÿa, kitinäkëndilunihna vële wok vëŵenëna. ⁸ Yëtëryin, Ajë Ahn'a umë ye Ahwëhn fac ntaŵëla ŋa.»

Iyëren ale cëmëk vák

⁹ Yesu matëko hnam nji hnë caliŋa ntëŵ hni hna. ¹⁰ Nkeho hnam asan ale cëmëko vák. Wafarise ŵa ñadëniho nuŷani ile pëyahnedëni menëk Yesu pëlahni; soŋe rac më tëyëniha: «Sariya fu ÿa maŵëryak bi njërëni ahnë hnë fac ntaŵëla?»

¹¹ Yesu më ntëkwakëhni: «Ge aryampo hnë ŵuhnë, kwëhnaka ife ryampo fo do ife rac ntëba hnë hatëh hatëŵah hnë fac ntaŵëla hna, yidfina bi ntabëtehn? ¹² Do, ahnë yabëlahna bi d'us nafa ntëbi ife? Awa, sariya fu ÿa maŵëryak ntinëhni ahnë ifëren hnë fac ntaŵëla hna.» ¹³ Awa Yesu më ntehnëka asan a: «Yeli vák hu yi.» Umë njelëk do mbokalehna fërën fo gë ÿëntaŵ ka. ¹⁴ Tac, wafarise ŵa cahnelëhni nësëlini bi hak ntidëni ndawëhnahnëniha Yesu.

Aryokuŋ ale tëhnaŋ Wën

☆ **11:23** 11.23: Wapëgwala 19.24-27 ☆ **12:7** 12.7: Ose 6.6

¹⁵ Awa, Yesu, ga njetak ile ñadëniho ntini wafarise wã, më kërënak hnam do kore sankaf rëfëlehnëkaŵo. Njërënekëhniŵo vëres va fop, ¹⁶ bare ñañënahnekëhniwo ntehnëhni antë pëyahñëni bi mo ye. ¹⁷ Koyëna nkeho ntiyahn wanës wante nësëko Wënu ña hnë wës kila le waciko Esayi ÿa:

¹⁸ «Wëliho aryokunëhn mën ale rëhnabu ÿa, ale ÿadëfu dñus.

Umë fëbënedëfu iyir mën ña do pëyadëhëhni wayamani ña gante ntidëfu ka catahnëni.

¹⁹ Conkëntëdëna g'ahnë, dëkadina, nësëdina soñe tufëhnahn.

²⁰ Pakacëdina hn'ile fëgwëk wubëd; dïpehnëdina lampu le wok pëtëdina dñus. Koyëna rëkëd ntind hafo urumpak wã pu;

²¹ do wabulunda ñi fop umë tamahnëdëni.»

Yesu gë Belësebul

²² Fac ryampo, Yesu njonëhnikawo asan ale wëpëko do wok kodina nës kabi yine fëlakawo. Yesu njërënekawo asan arac, hafo nund do nësënd.

²³ Kore ÿa pëmpëhnahnëkëhniwo do fop ntehnëdëniho: «Aÿi gena bi Ajë David ale hnapëdeho ÿa?»

²⁴ Wafarise wã ga nkwëryëni, më ntehnëni: «Aÿi asan ntaðëhëhni wayine ña, kabi Belësebul asankaf wayine ÿa yëdadëha fanka ntaðëndahnëhni!»

²⁵ Bare Yesu njëtëko nahan dëw hni ña, awa më ntehnëkëhni: «Ge vële vankëk inaw mëtëdëni vëhni fo, naw tac campëd, do ge vële vankëk ankol ma tere fëna mëtëdëni, ankol tac ma tere rac campëd.

²⁶ Do ge Sintani ntað le kwëhnëk umë ÿa dënk, umë fo wëtëryad; awa ucankaf ntëwu ña hak kod nko kahn? ²⁷ Ntehnërun ntaðëfuhëhni wayine ña kabi Belësebul yëdako imëk inä; vërefal hun vi lë, mo yëdakëhni imëk ntahahnëndënihëhni? Tufahnëdëni vëhni dënk kwëhnaluhna toña!

²⁸ Bare ge g'Iyir Wënu ña ntaðëfuhëhni wayine ñi, umë tufahnëd Inaw Wënu ña tëkik ÿal hun hna.

²⁹ «Ahnë kodina tënk hnë tere asan ahwëhn fanka do nuf hnapul lëwu ÿa, ge ñabëlahna ten asan arac; bare ge ñabëka kod nuf le-wo-le tere lëwu hna.

³⁰ «Ale wok gentina gë ami ÿa aÿew mën ye; do ale wok demaðilohna varëpëwëhni vahnë va campehnëdëhëhni. ³¹ Soñe umë ye pëyadëmu: vahnë va kode tavëhnini soñe wameh-wo do soñe wayew wante njewëniha Wënu ña; bare ale yewëk Iyir Ipacah inä tavëhnëdëna. ³² Do fëna, ale-wo-le hnësëd wanës wameh soñe mën, Ajë Ahn'a, kode tavëhni; bare ge ahnë nësëk wanës wameh soñe Iyir Ipacah inä tavëhnëdëna hnë duniÿa vë gaki ÿi gë vë le yejëk per.»

Atëh g'ile ntëwëd

³³ «Atëh përen wadëwel wapëren ntëwëd do atëh meh wadëwel wameh ntëwëd. Atëh ña wadëwel wante ntëwëk ña njavëtahne. ³⁴ Wuhnë wafarise wi, njapërun had walën! Hak kodun ahnësëndu viÿë vifëren do hara merun? Wës ÿa ile fëbëk ntaŵary ÿa nësëd. ³⁵ Ahnë afëren a viÿë vifëren vile fëbëka ntaŵary dëwu va canëd; ahnë aŵeh a viÿë viŵeh vile fëbëka ntaŵary dëwu va canëd. ³⁶ Pëyadëmu: fac kiti hna, vahnë va njavëtëdëni tase Wënu ña fop wanës wakwëhn nafa këm wante nësëdëniho ña. ³⁷ Yëtëry, gë wanës wante hnësëru ña kitinjëdëhi Wënu ña do pëyahñëd ge menëru ma menëlihna.»

Itëy dahëse

³⁸ Awa vēharan̄ sariya vēryampo do gē wafarise wēryampo mē ntehnēniha Yesu: «Aharan̄, ñadēfun alinēhnēfu hnufu dahēse fēmpēhnahnah.»

³⁹ Yesu mē ntēkwakēhni gē an̄i nēsa: «Vahnē vēle ye vēwēh do wok vēhahnēndana soņe Wēn vi, dahēse tēyēdēni, bare sifa dahēse le yehawo kila le wāciko Yonas* yi fo nuḡadēni. ⁴⁰ Ndampo fo nke gante ndakēko Yonas wafac warar hn'idonk igis cankaf ki, koyēna ndakēd Ajē Ahn'a fēna wafac warar bambery nkal hna tac mbēhnēd. ⁴¹ Fac kitin̄ hna vēvē Niniv va nkentēdēni gē vēvē gaki vi, do tufahnēdēni vahnē vēvē gaki vi ntētēni. Vēvē Niniv va vēhni nkwēcētani vankeya va ante nkwēryēniho wanēs Yonas ŋa do nkehēhna hnani ale lēbēka Yonas bare wūhnē gwēcētaluhna vankeya va. ⁴² Do fēna, fac le kitin̄dēhēhni Wēnu ŋa vahnē va, asēval ale hnaḡēko hn'inkal Saba nkentēde gē vahnē vēvē gaki vi, do tufahnēd vahnē vēvē gaki vi ntētēni. Umē le tēkwik nkal hna matik njij nēpa usery Salomo* wā do nkehēhna hnani ale lēbēka Salomo bare nēpadilunahna!

Iboka yine

⁴³ «Ge yine ntaḡik hnē ahnē, le nkeho cery ntēwū hna, njid̄ njasēlehnēnd wēwac wahankah hna njēkēlehnēnd hn'ile ñēwēd. Ge nuḡana, ntehnad: ⁴⁴ “Mbokadēfu cery mēn hn'ile matiḡu hna.” Awa njid̄ tēkata asan a had cery nte facik, fēhwētik hafo njiv. ⁴⁵ Tan̄ njid̄ njojēhni wayine ntaḡu mbēd̄ gē waki wante lēbēka wayap, njijēni ñēwēni hnam. Tac horot ahnē arac ḡa ntēbēde gē kobēri ka. Do koyēna fēna nked̄ soņe vahnē vēwēh vēvē dol vi.»

Hnēmu gē vēheryu Yesu

⁴⁶ Nkoko nēsēhnēndēhni kore ḡa, ante tēkiniho hnēmu gē vēheryu ŋa. G'ipēr ñēwēniho do ñadēniho nēsēhnēniha. ⁴⁷ Ahnē mē ntehnēka Yesu: «Nēpary, hnēmuh gē vēhery hu pēr hna ñēwēni do ñadēni nēsēhnēnihi.»

⁴⁸ Yesu mē ntēkwaka ahnē arac: «Mo ye hnēm mēn ḡa do gē vēhery mēn va?» ⁴⁹ Tac mē tufakēhni kore le yeho hnam ḡa do ntehn: «Yēkēryin, hnēm mēn ḡa gē vēhery mēn va ani nkeni. ⁵⁰ Vēle lid̄ le ñad̄ Wēn le ye g'ambin ḡa vēhni ye vēhery mēn va gē hnēm mēn ḡa.»

13

Uhnēs uryindaryindan soņe ahnad̄ uhnēda

¹ Fac rac, Yesu cahnēko tere hna nji ntaña tēfary lant hna soņe karan̄ vahnē. ² Kore sankaf varēpēlēko caharaḡ lēwū, hafo kay hnē kulu do ntaña. Kore ḡa tēfary lant hna kahnēniho. ³ Viḡē viyabaḡ nēsēndēhēhniwo gē wahnēs wad̄indaryindan ntehnēndēhni: «Fac ryampo asan yiko hnē kaḡ dēwū hna ipahn uhnēda. ⁴ Ga pahnēd̄, waḡēc wēdampo nkaḡ hna njoko: wusēry mē njini kohnēni fop. ⁵ Wēdampo nkal kwēhn wēraka njoko le nkok yaḡēna inkal. Waḡēc ŋa pēhnēlehn tan̄ kabi nkal in̄a tēwēlohna. ⁶ Ulav wā ga njakēk pēdēlehn wayor ŋa: kankēlehn kabi kwēhnalohna vēnkahn. ⁷ Waḡēc wēdampo wadēmpēhn njoko. Wadēmpēhn ŋa naḡēko ndaḡēlehn hnēda wā. ⁸ Bare waḡēc wēdampo nkal pērēn hna njoko do nkeho hnē watac wadē lēwēko: wēdampo waḡēc keme (100) ntēwēko, wañēntaḡ ŋa wafēhw mbēd̄ gē

* **12:39** 12.39: Yonas 2.1 * **12:42** 12.42 Salomo aju David yeho, ahnaḡ Isērayel had rēmu. Umē vēryehnēko Cery Wēn Cankaf ŋa do njētiko soņe yasery ḡalēwū ḡa (1 Vēhnaḡ 6; 1 Vēhnaḡ 5.9-14).

ryaw̃ (60) do wakaw̃ary kat wafëhw warar (30).» ⁹ Yesu më nkwënëk: «Nëparyin ðus, ge kwëhnarun vanëf awëryahnu!»

Soje ye nësëf Yesu gë wahnës wadindaryindan

¹⁰ Awa vërefal va tëhalehnëniha Yesu do tëyëniha: «Soje ye hnësënduhëhni gë wahnës wadindaryindan?»

¹¹ Më ntëkwakëhni: «Wuhnë njëðayirun ayëtu viyë vivë Naw̃ ambin hna le soŋak, bare vëhni vëyëðayina. ¹² Ale wëryëk wapacëk a nkwënëhnëde uyët w̃a, do kobëðëha; bare ale wok gwëryëna ỹa tebëde la ile njëtëk ỹa.* ¹³ Wëlin soje ile hnësëhnandëbuhëhni gë wahnës wadindaryindan: Njëkëðëni hara vëhnudina do nkwëryëðëni hara vëyëtëðina. ¹⁴ Koyëna ile nësëko Wënu ña hnë wës kila Esayi ỹa ntiyað hnë vëhni:

«“Nkwëryëðun ðus, bare yëtëðiluhna; njëkëðun ðus, bare nudiluhna.

¹⁵ Iỹi bulunda kambënëni vankaf va soje antë nkwëryëðëni;

ciñani vanëf va do ndëmëni,

soje vanëf vantëw̃ hni va antë nkwëryënd

do antë vinkër vidëw̃ hni va nund,

wahakili walëw̃ hni w̃a antë njëtënd;

më nkoni vëwëcëtaðina vankeya vantëw̃ hni va

soje yërenahnëw̃ëhni.”

¹⁶ Mbetarun w̃uhnë kabi vinkër hun va nud do vanëf hun va nkwëryëð!

¹⁷ Paryi pëyaðëmu: wakila wayabah gë vësatah vëhaŋary vëyabah va ñaðëniho nuni do nkwëryëni ile hnuðun do wëryëðun ỹi, bare vëhnulohna do vëwëryëlohnna fëna.»

Gabahn uhnës uryindaryindan ahnað uhnëða

¹⁸ Yesu më mbok ntehn: «Awa w̃uhnë, nëparyin ile pëhnëtanëk uwi hnës uryindaryindan ahnað uhnëða w̃a. ¹⁹ Vële wëryëð ga nësëde soje naŋ do vëyëtëna bi ye nësëf, had tëfary nkaw̃ nkeni le njod uhnëða hna: Sintani njijëð teða fop ile fahnik walaŋary walëw̃ hni ỹa. ²⁰ Vëryampo had nkal kwëhn wëraka nkeni le njod uhnëða hna: nkwëryëndëni wanës ña tuñ maŋëðëni tañ g'uhnatah. ²¹ Bare vëravëðina kwëhna vënkahn hnë vëhni, ikwëtahn dëw̃ hni ña bëyëðina. Awa ge ryëñah w̃a təkëhnikëhni ma ge mbërehnini soje wanës Wënu ña, tavëðëni tañ kwëtahn dëw̃ hni ña. ²² Vëhaŋary kat had hn'ile nke wadëmpëhn nkeni: nkwëryëðëni wanës ña, bare nahan iỹi ðuniỹa ña do gë wëbal soje hnapul ỹa ndawëð wanës ña, do ñoñ yojëðina ifërën hnë vëhni. ²³ Bare vëryampo had inkal përen nkeni: nkwëryëðëni wanës ña do njëtëðëni ile pëhnëtanëf ỹa; watac yojëk ifërën hnë vëhni had vatëh vante lëwëko vëndampo keme (100), vañëntaw̃ wafëhw mbëð gë ryaw̃ (60) do vakaw̃ary kat wafëhw warar (30).»

Uhnës uryindaryindan soje idël meh

²⁴ Yesu nësëhnëkëhniwo uhnës uryindaryindan haŋary: «Naŋ ambin ña gë yin mëntëlëni: ahnë hnaðëko uhnëða fërën kaŋ dëwu hna. ²⁵ Umëð ndampo, wati nte ndakëniho vahnë fop ña, ale yëwëka ahwëhn kaŋ tac a më njijëk nað idël meh hn'ikaŋ tac, njilehn. ²⁶ Ga pëhnëk uhnëða w̃a do ntëw̃, dël meh inja fëna cahnëntiko.

* **13:12** 13.12 Ale wëryëk wapacëk a nkwënëhnëde uyët w̃a, do kobëðëha; bare ale wok gwëryëna ỹa tebëde la le njëtëk ỹa. Kode nkwëryi fëna: Ale hwëhnak iñë ỹa nkwënëhnëde, do kobëðëha; bare ale wok kwëhnana iñë ỹa tebëde la le liyahnëka tək nuya ỹa.

27 «Vëryokuŋ ahwëhn kaÿ va njilehnëni ntehnëniha: “Ahwëhn, gena bi uhnëda fëren hnadëruho kaÿ hu hna? Awa ne matik idël meh inji?”

28 «Më ntëkwakëhni: “Aÿeÿ mën lik rac.”

«Vëryokuŋ va më tëyëniha: “Awa, ñadu bi yifu lihëtëfu dël meh inji?”

29 «Më ntëkwakëhni: “Hali, ge ntihtëdun dakëna ayëcaryu uhnëda ÿa.
30 Tavëryin, naÿëlahnëni hafo uhác hna. Hnë wati rac, ntehnëdëfuhëhni vëhác va ntihtëni ten dël meh ñi do ñabëni wavap wavap soŋe pëdi, tac ndanëni roka ÿa ndank mën hna.”»

Uhnës uryindaryindan uÿëc mutarëd

31 Yesu nësëhnëkëhniwo uhnës uryindaryindan haÿary kat: «Naÿ ambin ña g'uÿëc atëh mutarëd mëntëlëni, ule nufëk ahnë pahnëk hnë sarëdiŋ lëÿu hna. 32 Uÿëc rac ÿak vak wanëc hna fop; bare ge pëhnëk, urac ÿak hnaÿëk vatëh vamb sarëdiŋ hna fop: naÿëd hafo gwër kofahnëni wusëry ÿa hnë wahnï walëÿu hna.»

Uhnës uryindaryindan levir

33 Yesu nësëhnëkëhniwo uhnës uryindaryindan haÿary: «Naÿ ambin ña mëntëlëni gë levir le nufëk asëval nëgw gë upih yabah, tac cis fop.»

Soŋe ye nësëd Yesu gë wahnës wađindaryindan

34 Yesu gë wahnës wađindaryindan nësëndëhëhniwo kore ÿa watac fop; nësëndilëhniwohna hara wahnës wađindaryindan gentina. 35 Koyëna ntiyako wanës wante nësëko kila ÿa: «Gë wahnës wađindaryindan rëkëdëfu hnësëndu, do pëyahnëdëfu viÿë vile soÿik kobëri ante ntiyiko duniÿa ña.»

Gabahn uhnës uryindaryindan dël meh

36 Awa Yesu tavëkëhniwo kore ÿa ñi gë tere. Vëréfal vëlëÿu va më tëhaniha do tëyëniha: «Gabëryifu uhnës uryindaryindan idël meh mbë kaÿ ñi.»

37 Yesu më ntëkwakëhni aki: «Ale hnadëd uhnëda fëren ÿa, Ajë Ahn'a yeho; 38 kaÿ inä duniÿa ÿi ye; uhnëda fëren ÿa vële ye Naÿ Wënu va ye; dël meh inä vëhni ye vële kwëhnëk Sintani va; 39 aÿeÿ ale hnadëd dël meh inä Sintani ye; uhác ÿa, wapuya duniÿa ña ye; do vëhác va wamëleka ña ye.

40 «Gante ntihtëde idël meh do ntabi hnë hwëdëh ki, koyëna ntideni vëwen va wapuya duniÿa hna. 41 Ajë Ahn'a payidëhëhni wamëleka wadëÿu ña, ntihtëdënihëhni Naÿ dëÿu hna fop vële sanëkëhni vëÿënta hni hn'ikwëtahn va do gë fop vële wok vëÿawëhnëdëfilahna Wënu ña, 42 do ntabëdënihëhni hnë hwëdëh hucankaf janáma hna; hnam rëkëd kondëni do cemëlehnandëni wabeñ ña. 43 Bare, vësatah va rëkëdëni pëtëndëni had lepera hnë Naÿ Rëm lëÿ hni hna. Nëparyin dÿus, ge kwëhnarun vanëf awëryahnu!»

Uhnës uryindaryindan soÿik

44 Yesu më mbok ntehn: «Naÿ ambin ña gë hnapul le soÿik hn'ikaÿ mëntëlëni. Ge ahnë nuk hnapul rac cowëd g'ahaÿary. Natëdëha hafo ñi nkwaŋ fop ile kwëhnak ÿa do mbokaj ntaÿ kaÿ tac.

45 «Do fëna Naÿ ambin ña gë sanikona wamah le yëkëlehnëd awaf mëntëlëni. 46 Ge nuk uryampo ule hwëhnak nafa ntëbi sanu, njid nkwaŋ fop le kwëhnak ÿa do mbokaj ntaÿ sanikona rac.»

Uhnës uryindaryindan waryey wale pëlahnëdëni wuwis

⁴⁷ Yesu më mbok ntehn: «Naŵ ambin ɲa gë ŷin mëntëlëni fëna: waryeyët loŋëde hnë lant do fëladëhëhni sifa wuwis-wo. ⁴⁸ Ge pëbëni wuwis ŵa vëfëla va ndodëni gë vambëŋ lant, tac ntañani tahnënihëhni: wufërën ŵa hnë kankel kwëtëdënihëhni do ntoŋënihëhni wule wok wahwëhnana nafa ŵa. ⁴⁹ Koyëna nkeď wapuya duniŷa ɲa: wamëleka ɲa njiđëdëni pitëndëlehnënihëhni vëŵen va gë vësatah va. ⁵⁰ Vëwen va hnë hwëdëh hucankaf janáma hna ntoŋëdënihëhni; hnam rëkëď kondëni do cemëlehnandëni wabeñ ɲa.»

Uhnës uryindaryindan hasëk gë sër

⁵¹ Yesu tÿyëkëhniwo: «Nkwëryërun bi waŋi fop?»

Më ntëkwaniha: «Ha».

⁵² Awa më ntehnëkëhni: «Koyëna nkeď ge aharaŋ sariya nke fëna arëfal Naŵ ambin ɲa. Ahnë arac mëntëlëni g'ahwëhn hnapul ale hnufid hnë hnapul lëŵu hna vihasëk gë visër.»

Vëvë Nasaret va vëhwëtahnëlahna Yesu

⁵³ Ga puhnak Yesu nanta waŷi wahnës wadindaryindan ŵa, më njik ⁵⁴ hnë naŵ nte naŷahnëko hna. Pëgwëlehn karaŋëndëhni calija mbë hnam hna do fop vële yeho hnam va pëmpëhnahnëkëhniwo dŵs. Ntehnëdëniho: «Ne nufik uŵi uyët? Hak kolahnëk ntind viŷë vifëmpëhnahnah? ⁵⁵ Gena bi umë ye fatah afak vacery ŷa? Gena bi Mari ye hnëmu ŷa? Sak gë Yosef gë Simo do gë Yuď gena bi vëhni ye vëheryu va? ⁵⁶ Do vëheryu vësëval va gena bi fop ŷal fu li nkeni? Ne nufik awa ŷin fop?» ⁵⁷ Do rac ŵëmaŷëhnëkëhniwo soŋe kwëtahnëniha.

Awa Yesu më ntehnëkëhni: «Kila ntënënik gante-wo-gante bare gena hn'ile nagik hna do kas tere lëŵu hna.»

⁵⁸ Awa Yesu toye fo ntiko hnam vifëmpëhnahnah va kabi vëhwëtahnëlawohna.

14

Icëm San Ayary a

¹ Hnë yamani rac, Eroď, nte hnaŵëko Galile ɲa, nkwëryëko ga nësëde soŋe Yesu ŷa. ² Më ntehnëkëhni vëryokuŋ vëlëŵu va: «San Ayary a ye: mbëhnik! Soŋe umë kwëhnahnëk fanka ntihahnënd viŷë vifëmpëhnahnah.»

³ Eroď nësëko koyëna kabi umë lehnëko pëlayi San, ñabi, cëdi do ndaŵehna. Wëlin itëfëta icëm San Ayary a: Eroď cëdëhnahnëkawo soŋe Erodiyad asëvalu Filip, aheryu ŷa. ⁴ Ntiko koyëna kabi ñëlëkawo gë Erodiyad do San ntehnëdëhawo: «Sariya ŷa maŵëryana aŷëla asëval ahery hu ŷa!» ⁵ Eroď ñadëho ndaŵehna San, bare nkehahnahnëkawo gë bulunda ŷa, kabi vëhni fop kila ntinihawo San. ⁶ Koyëna nkeho hafo fac le nagahniko Eroď ŷa mbok tëkik, aryagu Erodiyad nkaŵëdëho haryënkŵ vële fayehniko hna. Eroď nëŋëkawo dŵs ⁷ hafo ntëkëhna ntehn njëdadëha fop le tÿyëdëha ŷa. ⁸ Gë siyab hnëmu ha më ntehnëka: «Yëdarye ankaf San Ayary a hnë fëda mpan!» ⁹ Ahnaŵ a Eroď njamëlehn; bare soŋe idëk dëŵu tase vëfay vëlëŵu ɲa, më ntehnëk njëdayi le tÿyëk ŷa. ¹⁰ Payehnelehn ntëpëtiji nkaf San ɲa kaso hna. ¹¹ Më yojik ifëda hna njëdayi fandag fa, do umë njëdahna hnëmu. ¹² Tac, vëréfal San va më njini nufëni ñas iŋa mbañëni; tac njilehnëni pëyaniha Yesu ile liyak ŷa.

Yesu vësan wawuli mbëď ndavëď

¹³ Yesu ga nkwëryëk waŋi wakasëk, më matëni hnam gë vëréfal vëlëwu va, kayëni kulu hna, njini minëhni fo le njirëk. Bare vahnë va njëtaniho, awa më cahnëni vankol vantëw hni hna tëfëlehnëniha gë wapary ŋa fo. ¹⁴ Ga cëlëk Yesu kulu hna, nutëhni kore sankaf rac, kaÿëhnahnëkawo ðus gë vahnë vërac do pëgwëlehn njërëndëhni vële resëko va.

¹⁵ G'anëka ga vëréfal vëlëwu va më tëhaniha ntehnëniha: «Mëdëk do hnani fëk fo ye. Koyaryihni vëyi vahnë njini vankol hna ntëwani ile tokëdëni!»

¹⁶ Më ntëkwakëhni: «Lakënde vëyina: yëdfaryinëhni wuhne dënk ile tokëdëni ŷa!»

¹⁷ Më ntehnëniha: «Bare vamburu mbëd g'uwis wuhi fo hwëhnabun.»

¹⁸ Më ntehnëkëhni: «Yinenëhnino». ¹⁹ Tac, ntehnëhni kore ŷa ntañani dël hna do nuf vamburu mbëd va gë wuwis wuhi wã, kaŋëk g'ambin do camehna Wënu ŋa soŋe yi rokëtok. Nkubëlehnëk vamburu va njëdahn vëréfal vëlëwu va, do vëhni cahëlehnënihëhni kore ŷa. ²⁰ Ale-wo-le tokëko hafo pihn. Vëréfal va vëkankel pëhw gë vaki vapëbah mbarëpëniho vankubel vante tesëniho va. ²¹ Vële rokëko va tëkëniho vësan wawuli mbëd (5,000), hara vësëval va gë vutah va vëryëkwaryina.

Yesu lant hna njasëd

²² Paco, Yesu kayëndëlehnëhni vëréfal va kulu hna ndënkwehnhëniha gë cape ñëntaw lant ka, wati nte koyadëhëniwo umë dënk kore ŋa. ²³ Ga koyakëhni, më kayëk hn'ikuŋ soŋe yëfa. Ga nëkak, minu fo nkeho hnam. ²⁴ Hnë mpëd atac, kulu ŷa tëko ŋawëta vambëŋ va do wavonkëlo wënka ŋa pankëlëdëniho kabi, gante matid, sël paßëniho.

²⁵ Ga nkëhnëk pac, Yesu gë vëréfal vëlëwu njidëho njasëhatënd wënka hna. ²⁶ Ante nuniha ga njasid wënka hna, ntakëkëniwo ðus do ndekadëniho: «Ahnëkwël ye!»

²⁷ Yesu më nësëhnëkëhni taŋ: «Ya wënyaryin! Ami Yesu ye! Antë ntaku!»

²⁸ Awa, Piyer më tebak wanës ŋa do ntehna: «Ahwëhn, ge paryi wëjë ye, dehnërye yiryiwu wënka li.»

²⁹ Yesu më ntehnëka: «Yij!» Piyer cëlëlehn kulu hna pëgw njasënd yaŋ wënka hna njind gë vëhni Yesu. ³⁰ Bare ga kamahnëk sël ŷa nja wëk, më ntakëka, pëgwëlehn nkëyand wënka hna do ndekak: «Ahwëhn, pehetërye!»

³¹ Taŋ, Yesu njelëlehn vák ŷa, pëlahna do ntehna: «Wëjë, mbaki ikwëtahn! Soŋe ye wajëlehnaru?» ³² Tac, kayëlehnëni vëhni vëhi tak kulu hna do sël ŷa tëryalehn.

³³ Awa vëréfal va fop ndëkwëhnhëni haryënkwa Yesu do ntehnëniha: «Paryi nke Ajë Wënu ŋa yeru!»

Yesu njërëndëhëhni vëres Senesaret hna

³⁴ Tëkëlehnëni hnë vambëŋ lant vamb nkal Senesaret hna. Ga ntëmpëtani lant ŷa Yesu gë vëréfal vëlëwu va, tënkëlehnëni hn'inkal bë resiyo Senesaret hna. ³⁵ Vahnë vëvë hnam va njavëtënihawo Yesu do pëyahnhëniho gante-wo-gante tëkik ŷal hni hna, do njonehnijikëniwo vëres va fop. ³⁶ Këladënihawo tavëhni ñakëhni wëla wacëmët cud cankaŋ ntëwu ŋa fo do fop vële ŷakëko va njërëniho.

15

Yesu gë wënamu wasëwif wã

1 Fac ryanko, wafarise gë vëharan sariya w̄atiko Yerusalem njini t̄eyëniha Yesu: 2 «Soŋe ye v̄erëfal hu vi nkoni v̄elënënëdina w̄enamumu wante taveryënihëfu vacërakëlo fu ŋi? Vëhni v̄ëyuhnadina wëbák ŋa tokahnëndëni gante nke namu fu ka.»

3 Yesu më ntëkwakëhni: «W̄uhnë lë, soŋe ye worun dënënëluhna vakwëda W̄ënu va, bare w̄enamumu hun dënk lidun? 4 W̄ënu ŋa dehnëna bi: “Dënënëryihni vëhni rëmu h gë hnëmu h”, do fëna “Ale lehnëka rëmu ma hnëmu wameh a t̄ëfëka ndaw̄i”[✧]? 5 Bare w̄uhnë, ntehnëdunëhëhni vahnë va ahnë kod ntehnëhni vële hnagëka va: “Ile r̄ëfëkawo yëd̄aw̄u ryemahnu ŷa sadëha le pehnëhnik W̄ënu w̄arunëbu.” 6 Awa ge aki nke vahnë va gona mbalëhni ntënënënihëhni vële hnagëkëhni va. Koyëna ntihëtëdun wanës W̄ënu ŋa soŋe namu lëw̄ hun ŷi! 7 W̄uhnë vëw̄ër! Kila Esayi toña kwëhnako ante nësehnëkawo W̄ënu ŋa soŋe lëw̄ hun ŋa aki:

8 «“Iŷi bulunda gë wanës ŋi fo ntënënëdëniho, bare wasakahn walëw̄ hni hna ŋaw̄ëtaniho.

9 Icëmb dëw̄ hni ŋa, kwëhnana nafa kabi gena wanës mën ŋa karanëdënihëhni vahnë va bare w̄enamumu wadëw̄ hni fo ye.”»

Ile ronkënëdëha ahnë

10 Tac Yesu më ntehnëkëhni kore ŷa fop: «Nëparyin do gwëryëryin ŷin: 11 Gena ile rënkëd hñë w̄ës ahnë ŷa ronkënëdëha, bare ile sahnid w̄ës lëw̄u ŷa, umë ye ile ronkënëdëha ahn'a.»

12 Awa v̄erëfal va më tēhaniha Yesu t̄eyëniha: «Njëtëru bi wafarise w̄a ntavëkëhni gë w̄ëjë soŋe wanës wante hnësëru ŋi?»

13 Umë ntëkwakëhni: «Atëh nte-wo-nte nkok pëlëna Rëm mën le ye g'ambin ŷi nkëcëde. 14 Tavëryinëhni: vumëp vunte hahëd vumëpëntahni ye! Do ge mëp kahëdëha mëp ñëntaw̄, njodëni vëhni vëhi tak hnë hatëh.»

15 Awa Piyer më ntehnëka Yesu: «Gabëryifu bi ye pëhnëtanëk wanj wanës soŋe ronk.»

16 Yesu më ntëkwak: «W̄uhnë fëna, gwëryëd̄iluhna bi ha gaki? 17 Yëtëluhna bi le-wo-le rënkëk w̄ës ahnë ŷa ndëcëd idonk dëw̄u hna tac cahnëd mbahn dëw̄u hna? 18 Bare ile sahnik w̄ës ŷa ntaw̄ary hna matik, do rac ronkënëdëha ahn'a. 19 Bambery ntaw̄ary ahnë hna matid vinahan vimeh vinte liyehnedëhëhni ndaw̄ëndënihëhni vahnë, njëkëlehnëndënihëhni vësëval vëhaw̄ary, do ntindëni ndakëntal nte mbañëk Wën, ntehnëndëni, mërëndëni, do nësëndëni wameh vëyënta hni. 20 Wëlin ile ronkënëdëha ahnë ŷa! Bare itok hara ñuhnalihna wëbák gante nke namu ka, umë tonkënëd̄ilahna ahnë.»

Asëval ale wok gena sëwif hwëtahnëka Yesu

21 Tac, Yesu më matëk hnam ŋi hnë vankol vante ye caharaŋ Tir gë Sidon hna. 22 Hnë wati rac, asëval ale lëdëko hnë resiŷo rac më njijëk d̄arël lëw̄u. Arac bulunda vële w̄acëde Kanan hna kwëhnaryiko. Pëgwëlehn ndekand: «Ahwëhn Aju David, kaŷëhnahnëryiŷi g'ami! Aryag mën a yine fëlaka do mbërak d̄us!»

23 Bare Yesu la ñoñ dëkwawohna. Awa v̄erëfal vëlëw̄u va më tēhaniha ntehnëniha: «Daryehna aŷi asëval! Njankëdëhëfu tēfëlehnatëndëfu.»

24 Yesu më ntëkwaka asëval a: «W̄ënu ŋa soŋe vëvë Isërayel fo payiko, vële ye had wape wante sëvëk.»

25 Bare asëval a tēhakawo ndëkwëhn haryënk w̄ lëw̄u do ntehn: «Ahwëhn, d̄emarye!»

✧ 15:4 15.4: Icahn 21.27; 20.12

²⁶ Yesu më ntëkwaka: «Yivëna nufi roka vutah va këfëhnini vumbe vi.»

²⁷ Asëval a më ntëkwaka: «Ahwëhn, toña hwëhnaru. Bare vumbe va ile yod toka roka vële hwëhnëkëhni hna tokëdëni.»

²⁸ Awa Yesu më ntëkwaka: «Kwëtahnëhu ña njabëk! Wënu ña ntid ile ÿadu ÿa.» Do aryagu njërëlehn wati rac dënk.

Yesu njërënedëhëhni vëres vëyabah

²⁹ Tac, Yesu matëko hnam nji tëfary lant Galile hna. Umë kayëk hn'ikuñ do ntaña. ³⁰ Wakore wayabah më njijëni ÿalu hna. Më njojënihëhni vële radëd, vumëp, vëreyah, wakumim, gë vëres vëhaŵary vëyabah. Haryënkŵ Yesu kwëtëdënihëhniwo, do njërënedëhëhniwo. ³¹ Vahnë va pëmpëhnahnëkëhniwo ante nunihëhniwo wakumim ña ga nësëdëni, vëreyah va njërëniho, vële radëd va njasëdëniho g'afërën do vumëp va nudëniho g'afërën. Do pëgwëlehnëni cëmbëndëniha Wën Isërayel ÿa.

Yesu ndavëdëhëhni vahnë vëyabah vële wok vëyena wasëwif

³² Tac Yesu macëkëhniwo vëréfal vëlëŵu va ntehnëhni: «Kaÿëhnahnëkoŵëhni vëyi vahnë. Wëlin wafac warar yelahnëbun do ñoñ vëhwëhnana ile tokëdëni. Ñada hoyawëhni g'inte fo soñe antë njohëni g'ankaŵ.»

³³ Vëréfal va më tëyëniha: «Hnë iÿi fëk, ne kodëfun hnuÿafu ile ryavahnëfuni hafo pihñëni kore gë iÿi ki?»

³⁴ Yesu më tëyëkëhni: «Vamburu vajëhw hwëhnarun?»

Umë ntëkwani: «Mbëd gë vaki, do gë vunkis.»

³⁵ Awa, më ntehnëkëhni vahnë va ntañani nkal hna. ³⁶ Tac më nufëk vamburu mbëd gë vaki va, camehnëka Wënu ña, nkubëlehnëk do njëdahnë vëréfal vëlëŵu va, cahëlehnënihëhni vahnë va fop. ³⁷ Ale-wo-le tokëko hafo pihn. Vëréfal va mbarëpëniho vëkankel vapëbah mbëd gë vaki vankubel vante woko va. ³⁸ Vële rokëko va vësan wawuli wahnah yeho, hara vëryëkwaryina vësëval va gë vutah va. ³⁹ Ga koyakëhni kore ÿa, Yesu kayëko kulu hna njind gë resiÿo Magadan.

16

Itëy dahëse

¹ Ga mbiÿëk toye, wafarise gë wasaduse tëhanihaŵo Yesu soñe tëndëhnëniha urënd. Tëyënihawo ntinëhnëhni dahëse le rufahnëd paryi nke Wënu ña fayika.

² Bare Yesu më ntëkwakëhni aki: [«Ge ambin ña mbëntëk g'anëka ga, ntehnëdun: “Acahn tëvëdina.” ³ Do ge ambin ña mbëntëk kobëri fo g'acahnëfëd ga, ntehnëdun: “Tëvëd dol.” Kodun ayëtu ile liyad ÿa ge njëkërun ambin ña, bare kodiluhna ayëtu vile liyad hnë iÿi wati ÿi, bi ye pëhnëtanëd!]

⁴ ✱ Vahnë vëvë gaki vi, vële ye vëwëh do wok vëhahnëndana soñe Wën vi, dahëse tëyëdëni, bare sifa dahëse ile yehawo kila le ŵaciko Yonas fo nuÿadëni.» Tac Yesu më tavëkëhni nji.

Levir wafarise gë wasaduse

⁵ Awa Yesu kayëniho gë vëréfal vëlëŵu va kulu hna, soñe ndanëni gë cape ñëntaŵ lant ka. Ante njidëniho ña vëréfal va më kamahnëni wayoyana ile tokëdëni. ⁶ Wati rac, Yesu më ntehnëkëhni: «Diryin wajira! Keharyin levirwafarise ŵa do gë wasaduse ŵa.»

⁷ Vëréfal va pëgwëlehnëni nësëlëndëni: «Kabi yojilënhëna vamburu më nësëd aki.»

⁸ Yesu njëtëko wante nësëlëdëni ña, awa më ntehnëkëhni: «Ŵuhnë, mbaku kwëtahn iña! Soñe ye liyahnëku pañare vamburu wante ryënkwirun nësëndëmu! ⁹ Gwëryëluhna ha gaki? Dënkwëtaðiluhna bi vamburu mbëd̄f wante cehëlehniniho vësan wawuli mbëd̄f va do gë fop vëkankel vankubel wante varëpërunëho va? ¹⁰ Do dënkwëtaðiluhna bi vamburu mbëd̄f gë vaki wante cehëlehniniho vësan wawuli wahnah va do fop vëkankel vankubel wante varëpërunëho va? ¹¹ Hak nkorun gwëryantuhna nësëndiluhna soñe vamburu ante ntehnakëndëmu ahehawu levir wafarise ŵa do gë wasaduse ŵa?» ¹² Awa vëréfal va nkwëryëlehnëni nësëndilëhniwohna soñe levir le lihande mburu, ßare ile karanjëdëni wafarise do gë wasaduse ntehnëd̄fëhëniwo kehani.

Piyer pëyahned̄f Yesu ye Arëhnayik a

¹³ Tac Yesu njiko hnë resiyo Sesare Filip hna. Më tÿëkëhni vëréfal vëlëwu va: «Vahnë va, mo ntehnëni yeβu, ami Ajë Ahn'a?»

¹⁴ Më ntëkwani: «Vëryampo, vëhni lehnëd̄f San Ayary a yeru, vëhaŵary Eli yeru, do vëhaŵary kat, Seremi yeru ma kila haŵary*.»

¹⁵ Yesu më mbok tÿëkëhni: «Ŵuhnë lë, mo lehnërun yeβu?»

¹⁶ Simo Piyer më ntëkwaka: «Arëhnayik a yeru, Ajë Wën paryi ŷa.»

¹⁷ Awa Yesu më ntehnëka: «Nëfaki, Simo aju San†; gena ahnë yëtëndanëki iyi toña, ßare Rëm mën ile ye g'ambin ŷa ye. ¹⁸ Awa, ami, ntehnëd̄fëmi, Piyer (ile fëhnëtanëk "taka") yeru, do hn'itaka tac mbëryëd̄fëfu cery sali mën ña. La icëm iña kodina njawëna haryënkwa hu. ¹⁹ Njëdadëmi visëd̄fëta Inawñ ambin ña: le-wo-le vañëd̄fëfu nkal li mbañëde ambin hna; le-wo-le ŵawëryaðfu nkal li mawëryaðe ambin hna.» ²⁰ Tac Yesu më ñañënahnekëhni vëréfal vëlëwu va antë pëyaniha ahnë umë ye Arëhnayik a.

Yesu soñe icëm dëwu ña nësëd̄f

²¹ Tëk pëgw wati rac, Yesu pëgwëlehn nësëhnëndëhni wapacëk vëréfal vëlëwu va ntehnënd: «Afo yiwu gë Yerusalem. Hnam, vicër va gë vësankaf vësëna wasadëha va do gë vëharan sariya va korotehnëd̄fëniho ðus hafo ndawëhnëniho do, fac rarëna hna, mbëhnëd̄fëfu.»

²² Awa Piyer më canaryëka do pëgwëlehna niranda: «Hali, Ahwëhn, Wënu ña keryëd̄fëhi! Watac geðilihna muk!»

²³ Bare Yesu më cahëtak do ntehna Piyer: «Iñawëtarye, Sintani! Memaŷenduho! Nahadila had Wënu ña ßare had vahnë.»

²⁴ Tac Yesu më ntehnëkëhni vëréfal vëlëwu va: «Ge ahnë ñad tëfëlehnëndo, ntë nko nahand soñe lëwu dënk, afo ndiβ kërëwa lëwu ŷa tëfatëndo. ²⁵ Ale ŷad yi ðuniŷa yi cëmëd̄f, ßare ale wok kwëtahnëna nëf yi ðuniŷa, soñe lëmën ŷa, nkoryaryëd̄f ntaŵary dëwu ña hafo arayen hna. ²⁶ Ye hnëfadëha ahnë ge nuŷak ðuniŷa yi fop tac cëvehn ntaŵary dëwu ña? Ye kod njëd̄fahn mbësahni ntaŵary dëwu ña? ²⁷ Ha ntehnëd̄fëmu, Ajë Ahn'a njijëd̄f gë wamëleka wadëwu ña hnë icëmb Rëmu hna. Awa ale-wole ile ntidëho ŷa mbësade. ²⁸ Toña ŷa fëyaðëmu: Vëryampo hnë vële ye hnani vi vësëmëd̄fina hara vëhnulahna Ajë Ahn'a ga njijëd̄f had ahnaŵ.»

17

Ibaca Yesu ña

* **16:14** 16.14 Kila haŵary: kila ryampo fagant wakila wasër. † **16:17** 16.17 San: Vikerëh vindampo ntehnëk «Yonas».

¹ Ga ndécék wafac mbéd gë ryaw, Yesu më njokéhni vèhni Piyer gë Sak gë San, aheryu Sak, do njiryeryèhni hn'ikuŋ yihnah le nkeniho vèhni fo.

² Hnam Yesu më mbacik tase lèw hni; yèka lèwu ŷa pètédèho had ulav do viyi vilèwu va njerèko had humpen. ³ Taŋ vèréfal vèrar va nulehnènihèhni vèhni Moyis gë Eli ga nèsèlédèni gë Yesu. ⁴ Awa Piyer më ntehnèka Yesu: «Ahwèhn, njivèk nkeyin hnani. Ge ñadu, ntidèfu wasank watar: ryampo wèjè, Moyis ryampo, Eli ryampo.»

⁵ Nkoko nèsènd tèket aŋar ntancah cankèhni, do kopa wèryiko ŋar hna: «Ayi Ajè mèn ye ale ŷahnèbu dus; g'umè natédèho. Umè réfèka ahnèpawu!»

⁶ Vèréfal va ga nkwèryèni kopa rac, ntakèkèhniwo dus ndèkwèhnèlehnèni wayèka wà nkal li. ⁷ Awa Yesu më tèhakèhni, ñakèhni do ntehnèhni: «Matèryin! Antè ntaku.» ⁸ Awa më matèndani bare vèhnulawohna ahnè ge gena Yesu fo.

⁹ Ante cèlidèniho kuŋ ŋa Yesu më ntehnèkèhni: «Nt'afèyawuna ahnè ile hnurun yi hafo Ajè Ahn'a mbèhni vèsèm hna.»

¹⁰ Tac vèréfal va më tèyèniha Yesu: «Soŋe ye ntehnédèni vèharan sariya vi, afo Eli njij ten?»

¹¹ Umè ntèkwakèhni: «Afo Eli njij ten soŋe mbokary caŋ fop. ¹² Bare ami pèyadèmu: Eli tèko njij, bare vahnè va vèyavètèlawohna. Awa umè ntiniha gante ñadèni ka. Koyèna korotehnédèniha vahnè vèrac Ajè Ahn'a fèna.» ¹³ Awa vèréfal va njètèlehnèni soŋe San Ayary a nèsèndèhèhniwo.

Yesu njèrèndèha fatah

¹⁴ Ante tèkèniho hn'ile nkeni kore hna, asan rèhakawo Yesu ndèkwèhn haryènkwa lèwu ¹⁵ do ntehna: «Aharan, kaŷèhnanèryiŷi g'ajè mèn ayi. Hayo fèlaka do njod kwèlèkwèl hnè hwèdèh ma hnè wènka. ¹⁶ Njiryeryèbuha vèréfal hu hna bare vèwèkèna njèrèniha.»

¹⁷ Yesu më ntèkwak: «Wuhnè, vahnè vèhwèhn kwètahn këm do vèrumpak yerun! Hafo guve tètèko nko ñèwèlahnin gë wuhnè? Afo guve tètèko voku ryuñènanèhnu? Yinenèhninoŷa fatah fi ani.» ¹⁸ Mè njojèniha. Awa Yesu më ñañèhahnèka yine ŷa do yine rac cahnèlehna fatah fa, do fatah fa njèrèlehn taŋ. ¹⁹ Tac vèréfal va, më cahètaryèniha Yesu do tèyèniha: «Soŋe ye wobun mèkèlèfunahna lafuna iŷi yine?»

²⁰ Yesu më ntèkwakèhni: «Kabi ikwètahn hun iŷa mbak dus. Toña ŷa fèyadèmu: ge lakènde ikwètahn inte vak had uŷèc mutarèd fo hwèhnakèndun, ntehnakèndun inji kuŋ: “Pakètary ayi hnani”, do pakètakènd. Ñoñ tesakèndiluhna. [²¹ Bare g'imunta do g'icuŋ fo kode ntayi yi sifa yine.]»

Yesu mbok pèyahnènd icèm do g'ibèhn dèwu ŋa

²² Fac ryampo, ante nkeniho vèréfal va fop Galile hna gë Yesu, më ntehnèkèhni: «Ajè Ahn'a njèdahnédèniha vahnè va. ²³ Vèrac ndawèhnédèniha; bare, fac rarèna hna, mbèhnéd.» Vèréfal va, ga nkwèryèni watac, pèbèlehnèni yiwèhnah sankaf.

Cosahn ŷatètanke Cery Wèn Cankaf

²⁴ Ante tèkèniho Yesu gë vèréfal vèlèwu Kaperènaŷum ŋa, vèle rebadèho ŷatètanke Cery Wèn Cankaf va tèhanihawo Piyer do ntehnèniha: «Aharan hun ayi cosahnédina bi ŷatètanke Cery Wèn Cankaf hna?»

²⁵ Piyer më ntèkwak: «Cosahnéd.»

Wati nte tēnkēdēho Piyer tere ŋa, Yesu ryēnkwēko teba wanēs ŋa ntehn: «Ye hnaharu, Simo? Mo rēfēka cosēhni vēhnaŵ vēvē dūniŷa vi ŷatētanke ŷa? Vēvē watere wadēŵ hni va bi ma vēŷēntaŵ va ye?»

²⁶ Piyer mē ntēkwak: «Vēŷēntaŵ va ye.»

Yesu mē ntehnēka: «Awa vēvē watere vēhnaŵ va vēsosahnēdina. ²⁷ Bare, ñadilēfuhna lavēndanēfuni vahnē va. Awa, yiryeyi lant hna, alon doli ŷa, igis dēnkwēryēnk nte fēladu ŋa yavēndēryehna wēs ŷa: tēkatēdu uŷēc koryi le yed gwēr cosahnahni ŷatētanke mēn ŷa gē lēŵ hu per; yoj asosahn.»

18

Mo lēbēkēhni vēŷēntaŵ va

¹ Wati rac, vērēfal va tēhanihawo Yesu tēyēniha: «Mo lēbēkēhni nafa vēŷēntaŵ va Naŵ ambin hna?»

² Yesu mē macēka fatah fatoy, kwēta fagant lēŵ hni ³ do ntehn: «Toña ŷa fēyadēmu: ge gwēcētaluhna ayewu had vutah, tēnkēdiluhna muk Naŵ ambin hna. ⁴ Ale ŷak njabēk nafa Naŵ ambin hna umē ye ale vanad soŋe nke had faŋi fatah. ⁵ Ale hacaka la fatah fēndampo gē faŋi ki soŋe lēmēn ŷa, kacako ami dēnk.»

Vile liyendēhēhni vahnē wameh

⁶ Yesu mē mbok ntehnēk: «Age ahnē ravētehnēka ikwētahn iŋa wēla fatoy fēndampo hnē vunte hwētahnēko vi, pecek soŋe lēŵu ŷa ñabi bēraka do ntoŋi hnē igu lant. ⁷ Meka ŷi dūniŷa le ravētehnēdēhēhni vahnē ikwētahn iŋa! Nkeď kwēlēkwēl vile rēkēď tavētehnēndēhni ikwētahn iŋa, bare ale lik watac ŷa wēh sankaf hnapēdēha! ⁸ Awa ge vāk hu ma fary hu ravētendēhi ikwētahn iŋa, dēpētary; pecek arēnk dūniŷa le wok puďina hna gē vāk ryampo ma gē fary ryampo g'ile worryaryēru waki tak do alabi gē janāma, hnē hwēdēh hunte wok dīpēdina muk. ⁹ Do ge inkēr hu ŋa ravētendēhi ikwētahn iŋa, dokētary; pecek arēnk dūniŷa le wok puďina hna g'inkēr dampo g'ile worryaryēru viki tak do alabi gē janāma.»

Uhnēs uryindaryindan soŋe fape fante sēvēko nute

¹⁰ Yesu mē mbok ntehn: «Keharyin ayafaŋuna la fēndampo hnē vuŋi vutoy; ha, paryi pēyadēmu, wamēleka wadēŵ hni ŋa haryēnk Rēm mēn le ye g'ambin hna nkeni kwēlēkwēl. [¹¹ Yētēryin, Ajē Ahn'a njijēk pehētēhni vēle sēvēko va.]

¹² «Ye hnahadun hnē waŋi: ahnē kwēhnakēhni wape keme do ryampo hnē watac cēvat. Tavēdilēhni hna bi waŋēntaŵ ŵa fop le keryēdēhēhni hna njihahn njēkēlehna ile sēvēk ŷa? ¹³ Ge nujēka, paryi pēyadēmu natēdēha g'ife rac ntēbini wafēhw imbēď gē wahnah g'imbeď gē wahnah (99) waŋēntaŵ wante woko wasēvēna ŵa. ¹⁴ Ndampo fo nke, Rēmun le ye g'ambin ŷi ñadina la fēndampo hnē vuŋi cēv.»

Ge aŷēnta hu ntētahnēki

¹⁵ Yesu mē mbok ntehnēk: «Ge aŷēnta hu ntētahnēki, macēryehna ayewu wūhnē vēhi fo afēyahna ile ntiki ŷa. Ge nēpaki, pehētēruha aŷēnta hu. ¹⁶ Bare, ge ŋwēŷēk nēpadilīhna, yoryehna ahnē aryampo ma vēhi alihahn gante nēsēk Vikerēh ka: “Gē vahnē vēhi ma vērar kitijēde le yelēku ŷa.”* ¹⁷ Ge ŋwēŷēk nēpadilēhni hna vēhni fēna, pēyahneri mbara

* 18:16 18.16: Divēta Sariya 19.15

vële hwëtahnëka va; do ge ñwëyëk nëpadfina mbara tac, pëlaryina had arëf ýatëtanke do gë vahnë vëhařary vële wok vëhwëtahnëna.

Ibañëhn g'imawëryan

¹⁸ «Toña ýa fëyadëmu: le-wo-le vañëdun nkal li mbañëdfe ambin hna; le-wo-le wawëryadun nkal li mařeryadfe ambin hna.

¹⁹ «Pëyadëmu fëna, ge vëhi hnë wuhnë nkal li mařalëni tëyëni le-wo-le ýa hn'imunta, Rëm mën le ye g'ambin ýi ntinëhnëdëhëhni. ²⁰ Paryi nke, hn'ile mbarëni vahnë vëhi ma vërar soņe wac mën, fagant lëw hni nkedëfu.»

Uhnës uryindaryindan soņe aryokuņ ale wok tavëndina

²¹ Awa Piyer më tëhaka Yesu do tëya: «Ahwëhn, wahwënta wayëhw rëfëka ravëhnëwa aýënta mën a ge tavëdina dëntahn mën iņa? Hafo wahwënta mbëd gë wahi bi?»

²² Yesu ntëkwakawo: «Hali, dehnëdila hafo wahwënta mbëd gë wahi, bare hafo ntëbi dënk wahwënta wafëhw mbëd gë wahi wahwënta mbëd gë wahi (70×7) ²³ Awa, wëli uhnës uryindaryindan soņe Inaw ambin ña: Fac ryampo ahnař fëhnako tëyëhni vëryokuņ vëlëwu va koryi le navehnëkëhniwo. ²⁴ Umë ndënkwek tëyëka asan ale wonanëkawo koryi yabah dus. ²⁵ Asan arac kwëhnalohna ile mbësahnand koryi rac; awa ahnař a më ntehnëk nkwařini g'asëvalu gë vutahu do g'ile kwëhnař ýa fop, cosahnahn koyëna nav iņa.

²⁶ «Awa asan a më ndëkwëhnëk haryënkwa ahnař a, këlahna do ntehnë: “Duñënanëhnërye, cosëdëmi fop!” ²⁷ Ahnař a më kaýëhnahnëka: më tavëhnëka nav iņa do tava nji.

²⁸ «Bare ga cahnëk asan arac, pankëlëlehni ale ndokuņëlahnëdëniho do wonanëkawo koryi toye. Paco pëlaka nahëka do ntehnë: “Cosërye le wonanëruho ýa!”

²⁹ «Ale ndokuņëlandëni ýa më njok haryënkwa lëwu do këlahna aki: “Duñënanëhnërye, cosëdëmi!”

³⁰ «Bare aýëntař a më ñwëyëk; më cëdëhnëka hafo mbësahna nav iņa. ³¹ Vëryokuņ vëyëntař va, ga nuni ile ryëcëtak ýa, njiwëhnahnëkëhniwo dus më njini pëyaniha ahnař a fop.

³² «Awa arac më macehnëka asan a do ntehnë: “Wëjë! Aryokuņ ayapah yeru! Tavëhnëmi nav iņa fop kabi këlaruho ravëhni. ³³ Tëfakilahna bi, wëjë fëna, kaýëhnahnina aryokuņënta hu ýi, gante kaýëhnahnëko gë wëjë ki?” ³⁴ Ahnař a ntavëkawo dus awa më njëdahnëka aryokuņ a ntind doku forosima hafo cosa nav iņa fop.»

³⁵ Do Yesu më nkwënk: «Koyëna ntidëha Rëm mën le ye g'ambin ýi ale-wo-le wok tavëndilahna aýëntařu ýa g'intawëry fop.»

19

Ikaraj soņe pitël g'asëval

¹ Ga puhnak Yesu wante nësëdëho ña, më matëk Galile hna nji cape ndampo mbë Yude nte yeho gë cape ñëntař sën Yurëdan ña. ² Kore sankaf rëfëlendëhawo do njërenëdëhëhniwo vëres vëlëw hni va.

³ Awa wafarise wëryampo më tëhaniha, më tëyëniha soņe tëndëhnëniha urënd: «Sariya fu ýa mařëryanëka bi asan mbamba asëvalu soņe toña le-wo-le ýa?»

4 Më ntëkwak: «Yëtëluhna bi ile nësëk Vikerëh ÿa? “Wapëgwa hna, ale lik fop ÿa ntikëhni asan g'asëval”,^{☆ 5} tac më ntehnëk: “Soje umë ye asan a tavëdëhëhni rëmu gë hnëmu nkeni g'asëvalu fo, do vëhni vëhi tak aryampo fo nkedëni.”^{☆ 6} Koyëna, vëwona vëhi bare ahnë aryampo fo ye. Awa ahnë antë pitëndëlehn ile mbarëpëlehnëk Wën.»

7 Wafarise wã më tÿëniha: «Awa soje ye ntehnëk Moyis sariya hna, ge asan a mbambëka asëvalu ÿa, kerëhna kayëte nte rufahnëd mbambëka?»

8 Yesu më ntëkwak: «Moyis maŵëryanëku avambënduni vësëval hun kabi vankaf va kambëku. Bare wapëgwa hna gelohna koyëna. 9 Pëyadëmu: ge asan mbambëka hara pëlalentëhniha g'asan ahawãry, do ñëla asëval ahawãry, asan arac ntik le mbañëk Wënu ña.»

10 Vërefal vëlëwu va më ntehnëniha: «Ge aki nke yëbëlan asan g'asëval, ant'avëra aÿël fecek.»

11 Yesu më ntëkwakëhni: «Vësan va fop vëwëkëdina maŵëni wañi wanës, vële njëdad Wën fere va fo wëkëd. 12 Vëyi viyabah wëmaÿendëhëhni vësan va ñëlëni: soje vëryampo, kobëri nte nagini ña nke; vëhawãry, vëhni vahnë va likëhni; do vëryampo ñwëÿëdëni soje ntihahnëndëni d'oku Inawã ambin ña ye. Arabi ale hod maŵ inï karaj maŵ!»

Yesu ndëwadëhëhni vutah va

13 Fac ryampo vahnë yinenëhnikawo Yesu vutah soje tindëhni wëbák ña do ndëwahni, bare vërefal va niranihëhniwo. 14 Awa Yesu më ntehnëk: «Tavëryinëhni vutah va njijëni ÿal mën hna, nt'aŵëmaÿehnnuni! Vële ye had vëhni va hwëhnëk Nawã ambin ña.» 15 Awa më tindëkëhni wëbák ña tac njilehn.

Ajar mbetak

16 Awa jar rëhakawo Yesu do tÿya: «Aharaj, ye rëfëko liwu fërën rënkahnu uwám usër hna?»

17 Yesu më ntëkwaka: «Ye rëyëduho soje ile fërënak? Ahnë aryampo fo ye afërën a. Ge ñadu arënk uwám usër hna maŵëhnëry vakwëda Wënu ña.»

18 Jar ña më tÿyëk: «Vanëhne?»

Yesu më ntëkwaka: «Nt'aryaŵa ahnë; nt'ayëkëlehna asëval ahawãry; nt'ale; nt'aye sede wamër; 19 dënënëryihni vëhni rëmu gë hnëmu; ñahnëryehna aÿënta hu ÿa had wëjë dënk.»

20 Jar ña më ntehnëka: «Maŵëhnëbu wañi vakwëda fop. Ye rëfëko voku liwu kat?»

21 Yesu më ntehnëka: «Ge ñadu aye afadah haryënk Wën hna, yiry awaf ile hwëhnaru ÿa do ayëdahni koryi ÿa vëhaÿëhna va; koyëna nuÿadu hnapul yabah ambin hna. Tac yij arëfëlehnëndo.»

22 Bare jar ña, ga nkwëryëk watac, njiko ayamah fo kabi hnapul yabah kwëhnako.

23 Awa Yesu më ntehnëkëhni vërefal vëlëwu va: «Toña ÿa fëyadëmu: ntakëk avetak tënk Nawã Ambin hna. 24 Ha, paryi pëyadëmu: itënk yonkomb hnë hatëh sirehn ÿak hnëgëk g'itënk avetak Inawã Wën hna.»

25 Vërefal va, ga nkwëryëni wañi wanës, pëmpëhnahnëkëhniwo d'us më ntehnëdëni: «Mo ye awa ale hode pehëti ÿa?»

26 Yesu më njëkëkëhni do ntehnëhni: «Vahnë va vëhodina pehëtahni, bare Wënu ña kod nti fop.»

27 Awa Piyer më ntehnëka: «Nëpary, fuhnë tavëbun fop soje arëfëlehnahnënde. Awa ye hnuŷadëfun, fuhnë?»

28 Yesu më ntehnëkëhni: «Toña ŷa fëyadëmu: ge Ajë Ahn'a ntañak hnë tinki sëmbik lëwu hna duniŷa hasëk hna, wuhnë pëhw gë vëhi vële rëfëlehnikoŷo vi fëna, ntañadun hnë watinki vësankaf soje ahitiŷuni wahnënk pëhw gë wahi wavë Isërayel wï. 29 Do fop vële ravëd soje mën watere wadëw hni ma vicër hni, vëhery hni, warëm hni, wahnëm hni, vërah hni, wëhaŷ walëw hni, nuŷadëni ntëbi wahwënta keme do nuŷadëni sah duniŷa le wok pudina ŷa. 30 Bare vëyabah hnë vële ye gaki vëryënkwëryënkwi vi, vërëkwa yed do vëyabah hnë vële ye gaki vërëkwa vi vëryënkwëryënkwi yed.»

20

Uhnës uryindaryindan soje vëryokuŷ hn'ikaŷ

1 Yesu më mbok ntehnëk: «Awa, wëli ile mëntëndëlendëni Naw ambini ŷa: Fac ryampo, ahwëhn kaŷ a sahnëko kobëri fo g'acahnëfëd ga soje njëkëlehnahni vëryokuŷ kaŷ waresen lëwu. 2 Umë maŷalëni gë vëryokuŷ va cosëhni soje doku fac ryampo, tac cañëtëlehnëhni njini ndokuŷini kaŷ a.

3 «Hnë wëwati mbëd gë wahnah hna, më mbok cahnëk do mbok nuhni vëhaŷary ŷëwa hna hara ñoñ vëlidilohna. 4 Më ntehnëkëhni: “Yiryin wuhnë fëna aryokuŷëntiwu kaŷ mën hna do cosëdëmu icos caŷah.” 5 Njilehnëni.

«Më mbok cahnëk kat lav a nkaf hna, tac hnë wëwati warar g'anent hna, do mbok nti koyëna fo. 6 Hnë wëwati mbëd g'anëka hna kat më mbok cahnëk do mbok tëkatëhni vahnë vëhaŷary kat ga ñëŷëwëni ŷëwa hna. Më tëyëkëhni: “Soje ye ŷëwëdun hnani fac ŷa fop ñoñ dokuŷëdiluhna?”

7 «Më ntëkwaniha: “Kabi ahnë nufëlëfuhna ryokuŷëhnëfuna.”

«Më ntehnëkëhni: “Awa yiryin wuhnë fëna aryokuŷëntijiwu kaŷ mën hna.”

8 «G'anëka ga, ahwëhn kaŷ iŷa më ntehnëka asankaf vëryokuŷ vëlëwu va: “Macëryihni vële ryokuŷëhnëko vi asosëhni. Vële rëkwahnik vi ryënkwehnahnëdu do tëkwahnëni vëryënkwehnyënkwi vi.”

9 «Vële fëgwëko doku hnë wëwati mbëd g'anëka ga më njijëni cosini ale-wo-le soje doku fac ŷa. 10 Ga tëkëk icos vële ryënkweko nufini doku va, ntiyahnëkëhniwo cosëdëni ntëbini vërëkwa vi; bare vëhni fëna ale-wo-le soje doku fac ŷa fo cosiko. 11 Ga tebani, mëhnadëniho 12 ntehnëdëni: “Vëŷi vëryokuŷ rëkwahnik. Soje wati ryampo fo ndokuŷëni; asosaryëlehnëhni gante cosëruhëfu, fuhnë vële ryuñënak ambër hn'ulav fac ŷa fop ka!”

13 «Bare ahwëhn kaŷ iŷa më ntëkwaka aryampo hnë vëhni: “Lawo, ñoñ dëntantihna. Maŷalakëna bi sosi soje doku fac ŷa? 14 Nufëry cos hu ŷa do ayi. Ami nëŷëk sosëwëhni vële rëkwahnik vi gante cosëmi ki. 15 Kodä bi liwu gante ñadëfu ka hnapul mën ŷa? Ma kabi kwëhnaŷu anëf soje rac bi ŷëwëryëruho?”»

16 Do Yesu më nkwenëk: «Koyëna vërëkwa vi yed vëryënkwehnyënkwi, do vëryënkwehnyënkwi vi yed vërëkwa va.»

Yesu, rarëna ŷa pëyahned icëm dëwu ŷa g'ibëhn iŷa

17 Yesu Yerusalem njidëho. Më canaryëkëhniwo vërefal pëhw gë vëhi va do ntehnëhni njasatëndëni: 18 «Nëparyin, gë Yerusalem njidëni, Ajë Ahn'a njëdadëniha vësankaf vësëna wasadëha va do gë vëharan sariya va

do vèhni nkwèryèlèdèni soje ndawèhnèniha ¹⁹ do njèdafeeniha vèle wok vèyena wasèwif. Vèrac njafanèdèniha, ntampèdèniha tac pakèdèniha hnè kèrèwa. Do hnè fac rarèna hna, mbèhnèd vèsèm hna.»

Itëy hnëm hni vèhni Sak gë San

²⁰ Awa asèvalu Sebede gë viju vèhi va tèhanihawo Yesu; asèval a më ndèkwèhnèk soje tëya Yesu ndemahna.

²¹ Yesu më tëyèka: «Ye ýadu?»

Më ntèkwaka: «Maŵèryanèryihni vijë mën vèhi vi ntañani naŵ ucankaf hu hna aryampo g'irèhw hu, aýèntaŵ a g'irahahn hu.»

²² Yesu më ntehnèkèhni: «Yètèluhna ile rëyèdun ýa. Kodun bi asewu ankèlèŵa tèmpah horot nte ýadèfu seŵu na?»

Më ntèkwaniha: «Kodèfun.»

²³ Yesu më ntehnèkèhni: «Ha, cedun nkèlèŵa mën na. Bare gena ami fèhnad soje ale lañad g'irèhw mën ma g'irahahn mën, Rëm mën ýa fèhnad. Vèle pèhwètèhnèk va njèdad.»

²⁴ Vèrèfal pèhw vèyèntaŵ va, ga nkwèryèni watac, ntavèkèhniwo gë viju Sebede vèhi vèrac. ²⁵ Awa Yesu më macèkèhni vèhni fop do ntehnèhni: «Njètèrun vèle ye vèsankaf ðuniya vi ndècètèni ucankaf ntèŵ hni na, do vèryèndah va tufahnèdèni fanka falèŵ hni fa. ²⁶ Bare tètèlahna nke koyèna yèbèlan hun. Ale-wo-le ýad naŵ hnè wuhnè ýa, tètèka nke aryokuñèhn hun, ²⁷ do ale-wo-le ýad nke aryènkweyènkwe a, tètèka nke aramp hun. ²⁸ Ndampo fo nke soje Ajë Ahn'a: yijèna soje ndokuñèhni, bare had aryokuñèhn vahne njijèk do njèdafahn ntaŵary dèŵu na pèhètahnèhni vahne vèyabah.»

Yesu njèrèndèhèhni vumèp vuki

²⁹ Yesu, ante cahnèdèniho gë vèrèfal vèlèŵu Seriko na, kore sankaf rètèlehnèdèhawo. ³⁰ Vumèp vuki lañako tètary nkaŵ hna, më nkwèryèni Yesu ryècèd. Awa pègwèlehnèni ndekandèni: «Aharan, Aju David, kaýèhnahnèryiýi gë fuhnè!»

³¹ Kore ýa niradènihèhniwo ndemèhnani, bare tac nkwèneniho wadèka na: «Aharan, Aju David, kaýèhnahnèryiýi gë fuhnè!»

³² Yesu më kahnèk, macèkèhni do tëyèhni: «Ye ýadun linèhnu?»

³³ Më ntèkwaniha: «Aharan, hnundèfu ýadèfun.»

³⁴ Më kaýèhnahnèka gë vèhni do më ñakèkèhni vinkèr va; tañ mbokalehn nundèni, do tètèlehnèndèniha.

21

Yesu tènked Yerusalem hna

¹ Ante tèhaniho Yesu gë vèrèfal vèlèŵu Yerusalem na, tèkèniho ankol Betètase hna, hn'ikuñ nte ŵacik Oliviye. Awa më payèkèhni vèrèfal vèhi haryènkwe ntehnèhni: ² «Yiryin hn'ankol nte ye haryènkwe hun ni. Tèkatèlehnèdunèha fali fasèval ga pokik, do fatah fantèŵu fa g'umè nkedèni. Pètìnèhni ayonèhniwunoŵèhni. ³ Ge ahne ntehnèku inè dèkwaryina: “Ahwèhn a valèka.” Tavèderun ayojuni.»

⁴ Umè nked padahn wanès wante nèsèko kila na:

⁵ «Dehnèryinèhni naŵ Siýo* na: Yèkèryina ahnaŵ hun a gë ýal hun njijèd hara naýènajèdina, hnè fali fasèval kayik, hnè fapali.»*

⁶ Awa vèrèfal va njiniho do ntini fop ile ntehnèkèhniwo Yesu ýa. ⁷ Umè njojèniha fali fa gë fapali fa, tindènihèhni vacud vantèŵ hni va, tac Yesu

* **21:5** 21.5 Bulunda Siýo: bulunda vè Yerusalem ýa ye. ✧ **21:5** 21.5: Sakari 9.9

kaya. ⁸ Vahnë vëyabah ntanëdëniho vacuđ vantëw hni va nkaŵ hna njitënd; vëryampo warund ntanëdëni nkaŵ hna. ⁹ Vële ryënkwarÿëkawo do vële rëfëdëhawo va ndekadëniho:

«Osana! Aju David, demaryifu! Arabi Ahwëhn a Wënu ŋa njëda ale yijëd g'uŵac lëwu ŵa! Cëmbëderu Wën hunte sëpëk fop!»[✠]

¹⁰ Yesu ga tënkëk Yerusalem hna, bulunda ŷa fop ñënkaniho. Tëyëdëniho: «Mo ga ye aŷi asan?»

¹¹ Vële rëfëdëhawo Yesu va më ntëkwani: «Kila le ŵacik Yesu ŷa ye vë nkol mbë Nasaret, mbë resiŷo Galile hna.»

Ida Vëwaf Cery Wën Cankaf

¹² Yesu tënkëko selele Cery Wën Cankaf hna do ntahni fop vële wafëdëho do laŵëdëho hnam va; këfëko watabali vëwëcët koryi do gë watinki vëwaf wëfah va. ¹³ Tac më ntehnëkëhni: «Vikerëh Wën va më lehnëk: “Acery mën ŋa, Cery iyëfa macëde”,[✠] bare ŵuhnë soŵa vële lirun!»[✠]

¹⁴ Wati rac, vumëp gë vële radëd rëhakawo Yesu Cery hna do njërënkëhniwo. ¹⁵ Vësankaf vësëna wasadëha va do gë vëharan sariya va, ga nuni viŷë vifëmpëhnahnah vile ntiko Yesu va, do ga nunihëhniwo fëna vutah va ndekadëniho Cery Wën hna: «Osana, cëmbiru Aju David!» më ntavëkëhni đus. ¹⁶ Awa më ntehnëniha Yesu: «Nkwëryëđu bi ile nësëdëni ŷa?»

Më ntëkwakëhni: «Ha. Kobëri karanjëlulhna bi waŋi wanës Vikerëh hna: «“Nturu hafo la vutah vutoy va gë vumbava va cëmbëndënihi.”»[✠]

¹⁷ Tac Yesu tavëlehnëhni cahn nkol hna nji Betani le ndakëko hna.

Atëh nte wok dëwëna

¹⁸ Awa, ga pacëk g'acahnëfëd ga, hara Yesu gë Inaŵ mbokajëdëho, më njoka inte. ¹⁹ Më nuk atëh nte ŵacik nuŷ tëfary nkaŵ hna; më tëhak bare yaryef fo tëkatëko. Awa më ntehnëka tēh ŋa: «Bokëdila alëw muk!» Tan tēh ŋa kankëlehn fop.

²⁰ Vërefal Yesu va, ga nuni watac, pëmpëhnahnëkëhniwo. Më tēyëniha: «Hak kankahnëk an'atēh tan aki?»

²¹ Më ntëkwakëhni: «Toŋa ŷa fëyadëmu: ge kwëhnarun kwëtahn do ge gwajëlehnadiluhna, kodun aliwu ile libuha atēh ŋi. Kodun dënk alehnuna inŷi kuŋ: “Matëry ani, ayi alëba wov hna”, do rac ntiyad. ²² Ge kwëhnarun kwëtahn inŷa nuŷadun le-wo-le rëyërun hn'iyëfa hna.»

Itëy soŋe fanka Yesu

²³ Tac Yesu tënkëko selele Cery Wën Cankaf hna pëgwëlehn karanjëndëhni vahnë va; vësankaf vësëna wasadëha va gë vicër bulunda wasëwif va më tēhaniha tēyëniha: «Gë injēhne fanka ntidfu vëŷin? Mo lehnëki alind?»

²⁴ Më ntëkwakëhni: «Ami fëna tēyëdëmu inë ryampo. Dëkwaryino, tac, pëyadëmu fanka fale lihahnëdëfu vëŷin va. ²⁵ Mo fayikawo San njaryënd? Wënu ŋa bi ma vahnë va yeho?»

Pëgwëniho nkwajëlëdëni vëhni fo ntehnëndëni: «Ge ntëkwayinëk: “Wënu ŋa fayikawo”, tēyëdëhëfu bi soŋe ye woyinëk kwëtahnilënahna?

²⁶ Bare ge ntehninëk: “Vahnë va fayikawo”, tēfëka ntakëfu gë kore ŷi, kabi vëhni fop kwëtahnëniho San kila yeho.»

²⁷ Awa më ntëkwaniha Yesu: «Yëtëlëfuhna.»

✠ 21:9 21.9: Wahnëw 118.26 ✠ 21:13 21.13: Esayi 56.7 ✠ 21:13 21.13: Seremi 7.11 ✠ 21:16 21.16: Wahnëw 8.2

Awa, më ntehnëkëhni: «Pëyadiluhna, ami fëna, gë fanka fale li-hahnëdëfu vëyin va.»

Uhnës uryindaryindan soje rëm hwëhn vutah vucan vuki

²⁸ Yesu më mbok ntehnëk: «Ye hnaharun gë waji? Nkeho asan ale hwëhnakëhniwo vutah vucan vuki. Më tÿyëka fandënkwëryënkwa fa ntehma: “Ajë mën, yirye dol aryokuñi kaÿ hna.”

²⁹ «Më ntëkwaka: “Hali, ñada yiwu.” Bare, ga mbiÿëk toye, nkwëcëtëko nahan dëwu ña do nji g'ikaÿ.

³⁰ «Rëm ÿa më mbok tÿyëka koyëna fo aju aÿëntaÿ a. Arac më ntëkwak: “Awa, apa, njidëfu”, bare yilohna.

³¹ «Awa tÿyëdëmu: Mo lik hnë vëyi ile ñad rëm hni ÿa?»

Më ntëkwaniha: «Aryënkwëryënkwa aÿi ye.»

Awa Yesu më ntehnëkëhni: «Toña ÿa fëyadëmu: vëref ÿatëtanke va gë vësëval vële wafëd vankaf vantëw hni va vëhni ryënkwëndëhu hnë Inaw Wën hna. ³² Ntehnëdëmu waji kañi San Ayary a njijëko tufu nkaÿ catah ña do kwëtahnëlnahna; bare vëref ÿatëtanke va gë vësëval vële wafëd vankaf vantëw hni va kwëtahnënihawo. Do la gante nurun watac ka gwëcëtëluhna vankeya hun va ahwëtahnahnuna.»

Uhnës uryindaryindan soje vëyam vëyapah

³³ Yesu më mbok ntehnëk: «Nëparyin uhnës uryindaryindan hawary: Nkeho asan ale fëlëko kaÿ waresen. Më keceyëk do nkañ hatëh ñwëÿehnahnde waresen wã do pël ide nte rëkëde njawahnënde kaÿ iña. Tac, më kwëtahnëkëhni kaÿ iña vëyam njilehn uyas. ³⁴ Wati nte mbarëpëde uhnëda ña, më payëkëhni vëryokuñ vëlëwu va vëyam hna soje njëdaniha sah lëwu ÿa.

³⁵ «Awa vëyam va më pëlanihëhni vëryokuñ ahwëhn kaÿ va, ndafëniha aryampo, aÿëntaÿ a ndawëniha, ararëna ÿa ntutëniha gë wëraka.

³⁶ Ahwëhn kaÿ iña më mbok payëkëhni vëhawary ntëbini vële ryënkwëko njini va, bare vëyam va koyëna fo mboko ntinihëhni. ³⁷ Awa më payëka aju ÿa dënk ntehma: “Kwëhnaðëni untënah g'ajë mën aÿi!”

³⁸ «Bare vëyam va, ga nuniha ajë ahwëhn kaÿ iña, më ntehnëlëni: “Wëliho ale lëwëd a! Yinëfu, ndawina, tac kaÿ iñi fuhnë hwëhnëdën!”

³⁹ Awa umë pëlanihaha, canëniha kaÿ hna ndawëlehnëniha.»

⁴⁰ Tac Yesu më tÿyëkëhni: «Ge ahwëhn kaÿ iña mbokajëk, hak ntidëhëhni vëyi vëyam?»

⁴¹ Më ntëkwaniha: «Ndaÿehnedëhëhni idaw meh vëyi vëyam vëyapah do njëdaniha kaÿ iña vëhawary vële rëkëd njëdandëniha sah lëwu ÿa hnë wati le-wo-le mbarëpëdëni hna.»

⁴² Tac Yesu më ntehnëkëhni: «Kobëri karañëluhna bi ile nësëk Vikerëh vi?

«Itaka inte cañëtaniho vëvëry vacery va vacak ye tame inte mbëryahnëk Wënu ña cery ntëwu ña fop. Ahwëhn a lik umë do nkwamëk ðus njëki!»[✱]

⁴³ Tac më nkwënëk: «Soje rac pëyadëmu: Naw Wënu ña tebëderun, njëdayini bulunda le linëndëha ðoku fërën. [⁴⁴ Ale-wo-le yod hn'iñi taka ÿa nihëd tan; bare ge taka ni ahnë njohahnëk, ñwëÿehnedëha nke ivëd fo.]»

⁴⁵ Vësankaf vësëna wasadëha va gë wafarise wã nkwëryëniho wahnës wadindaryindan Yesu wã do njëtëniho vëhni ntehnëd. ⁴⁶ Awa më

✱ 21:42 21.42: Wahnëw 118.22-23

njêkêlêhnadëni fere pêlahnëniha, bare ntakêkêhniwo gë kore ÿa kabi kila ntinihawo.

22

Uhnës uryindaryindan soje roka iñël

¹ Yesu gë wahnës wadindaryindan mboko nësëhnëndëhni vële hnëpadëhawo va ntehnatënd: ² «Wëlin ile mëntëlëni Inaŵ ambin ña: Ahnaŵ Asankaf nêgehniko roka iñël aju. ³ Më ntehnêkêhni vëryokuŋ vëlëŵu va njini macinihëhni vële fayehnik roka va, bare vëÿadilohna njijëni.

⁴ «Më mbok payêkêhni kat vëryokuŋ vëhaŵary njini ntehnënihëhni vële fayehnik va: “Wëli ile ntehnêk Ahnaŵ a: ‘Tame roka ÿa puhnayik, vacët mën wuhniryah ŵa ryawik. Yijën roka iñël ÿa. Fop puhnayik!’ ”

⁵ «Bare vële fayehniko va vëhnëpalëhniwohna vëfayik va; njilehnëni wëbal wadëŵ hni, vëryampo kaÿ dëŵ hni, vëhaŵary igwaf dëŵ hni. ⁶ Vëÿëntaŵ va më pêlanihëhni vëryokuŋ Ahnaŵ a ntinihëhni këm fo do ndaŵënihëhni. ⁷ Awa Ahnaŵ a më ntavëka ðus; më payêkêhni wasodafe walëŵu ŵa njini ndaŵënihëhni vëÿi vëryaŵ vahnë do pëdëni nkol dëŵ hni ña. ⁸ Tac më ntehnêkêhni vëryokuŋ vëlëŵu va: “Roka iñël ña puhnayik, bare vële fayehnik va tëfëlëhnihna tokëni. ⁹ Awa yiryin gë vankaŵ awaciwuni vële fankëlëdun va fop njijëni roka ÿa.” ¹⁰ Vëryokuŋ va më njini gë vankaŵ macinihëhni fop vële pankëlëdëniho va, vëli wëh gë vëli fëren per; koyëna acery nte rokande roka iñël ña pëbëlehnëni vahnë va.

¹¹ «Ahnaŵ a, ga tënkekêhni njêkêhni vële yijêk roka va, nuka asan ale wok diyana viÿi ambënt. ¹² Më tÿyëka: “Lawo, soje ye rënkiru ani viÿi ambënt këm?” Bare asan a ñoñ kodilohna ntëkwa.

¹³ «Awa Ahnaŵ a më ntehnêkêhni vëryokuŋ vëlëŵu va: “Ñabëryina wëbák ñi gë wapary ñi do alonuna g'ipër, gë umëhwëry. Hnam rëkëd kond do cemëlehnand wabeñ ñi.”»

¹⁴ Yesu më nkwënêk: «Vëyaŵah macini, bare vëyaŵëna vële rëhnayik va.»

Soje icosahn ÿatëtanke

¹⁵ Ga mbiÿêk toye wafarise wëryampo njilehnëni mbarëlëni nësëlëni gante ntidëni pêlahnëniha Yesu gë wanës wadëŵu ña dënk. ¹⁶ Më payënihëhni vëréfal vëlëŵ hni vëryampo do gë vëryaŵ vële nkeniho gë Eroð va njini ntehnëniha Yesu: «Aharan, njëtëbun catëru. Toña ye karanëduhëhni vahnë va nkaŵ Wënu ña; dakëlihna gë le nahadëni vëÿëntaŵ do dëbëndëlehnëdilihëhnihna vahnë va. ¹⁷ Awa pëyaryifu ile hnaharu: sariya fu ÿa maŵëryak bi ma maŵëryana cosi ÿatëtanke ÿa asankaf a, Sesar?»

¹⁸ Bare Yesu njëtëko nahan meh dëŵ hni ña, më ntehnêkêhni: «Wëhnë, vëroka vahnë, soje ye rëndëndunëho urënd? ¹⁹ Tufëryino koryi le sosande ÿatëtanke ÿa.» Më tufëniha uÿec koryi. ²⁰ Më tÿyëkêhni: «Yëka mo g'uŵac mo liyik koryi li?»

²¹ Më ntëkwani: «Cesar ye.»

Më ntehnêkêhni: «Awa cosëryina Sesar ile kwëhnëk ÿa, do Wënu ña fëna ile kwëhnëk ÿa.» ²² Ga nkwëryëni inÿi dëkwa, pëmpëhnahnëlehnêkêhniwo. Tac tavëlehnëniha Yesu njilehnëni.

Soje ibëhn vësëm

²³ Hnë fac rac fo, wasaduse wëryampo rëhakawo Yesu. (Vëhni hnësëdëho vësëm va vëvëhnedfina.) Më ntehnëniha: ²⁴ «Aharan, gena bi Moyis nësëko: “Ge asan yëlëk, do cëm hara tavëna vutah, aheryu ntëwëdfëha asëval a soje nagëhnahna acëru vutah.” ²⁵ Awa yal fu hna nkeniho vësan mbëd gë vëhi vële vankëk rëm gë hnëm. Aryënkwëryënkwa a nñëlëko do cëm hara tavëna vutah do tavarya koyëna asëvalu yä aheryu. ²⁶ Ahigëna yä fëna koyëna nkehawo, tac ararëna yä do gë fop mbëd gë vëhi va. ²⁷ Ga puni vëhni fop, asëval a fëna cëmëgëlehn. ²⁸ Awa, ge vësëm va mbëhnëni, mo yed asan ayi asëval hnë vëyi vësan mbëd gë vëhi vi, kabi vëhni fop nñëlenihawo?»

²⁹ Yesu më ntëkwakëhni: «Wëhne mpaÿëmpaÿadëhu kabi yëtëluhna Vikerëh va gë fanka Wënu na. ³⁰ Ge vësëm va mbëhnëni, vësan va gë vësëval va vëvokëdina nñëlëni, bare had wamëleka nkedëni ambin hna. ³¹ Kobëri karanjëluhna bi, ile ntehnëku Wën soje ibëhn vësëm na? Umë lehnëk: ³² “Wën Abëraham na yëfu gë Wën Isak do gë Wën Sakob.”» Yesu më nkwënk: «Wënu na, gena Wën vësëm, Wën vële wok vësëmëna ye.»*

³³ Vële hnëpadëhawo va fop pëmpëhnahnëkëhniwo gë sifa karëna nte karanjëdëhëniwo na.

Akwëda ante yak yabëka nafa

³⁴ Ante kamahnëniho wafarise wä Yesu ndënëkëhni wasaduse wä, mbarëniho. ³⁵ Aharan sariya aryampo hnë vëhni nädëho tëndëhna urënd; awa më tëhaka do tëya: ³⁶ «Aharan, anëhne kwëda yak hnëfak sariya hna fop?»

³⁷ Yesu më ntëkwaka: «“Nahnëryehna Ahwëhn a Wën hu na gë sakahn hu fop, g'intawary hu na fop, gë hakili hu yä fop.”* ³⁸ Anji ye ante hnaÿëk do yak yabëka nafa na. ³⁹ Do wëli kigëna na, ante këñëlahnëni gë ndënkwëryënkwa na: “Nahnëryehna aÿënta hu yä had wëjë dënk.” ⁴⁰ Sariya Moyis yä fop gë wade karanjëdënihëniwo vahnë wakila na fop hnë vani vakwëda vaki nke.»

Arëhnayik a gë David

⁴¹ Wafarise wä ga mbarëni, Yesu më tëyëkëhni: ⁴² «Ye hnaharun soje Arëhnayik a? Aju mo ye?»

Më ntëkwaniha: «Aju David ye.»

⁴³ Më tëyëkëhni: «Awa soje ye David, ante nësehnëkawo Iyir Ipacah ina, macëkawo “Ahwëhn” ntehn:

⁴⁴ «“Ahwëhn a Wënu na umë lehnëkawo Ahwëhn mën a: yij alaña g'irëhw mën, hafo hale këfëdëfuhëhni vële yëwëki va haryënkwa hu.”*

⁴⁵ «Ge David “Ahwëhn” macëka, awa hak kod Arëhnayik nke aju David?» ⁴⁶ Awa wafarise warac, wëla aryampo hnë vëhni kolëlohna ntëkwahna inë do, tëk pëgw hnë fac rac, ahnë bokëlohna ndëk tëya inë.

23

Soje vëharan sariya va gë wafarise wä

¹ Awa Yesu më ntehnëkëhni kore yä fop gë vërefal vëlëwu va: ² «Vëharan sariya Moyis va gë wafarise wä ye vëyabahn sariya va. ³ Awa tëfëka aÿawëhnuni do aliwu ile ntehnëdënihu yä fop; bare ant'alindu ile ntidëni yä, kabi vëlidina ile nësëhnëdënihu yä. ⁴ Waryib walënah, walakah ndibi

* 22:32 22.32: Iahn 3.6 * 22:37 22.37: Divëta Sariya 6.4-5 * 22:44 22.44: Wahnëw 110.1

mbarëpëdëni, do ndibëndëdënihëhni vahnë va; bare vëhni dënk ñoñ vëlidina ndemahnënihëhni.

⁵ «Ile ntidëni ÿa fop, nuhahnënihëhni vahnë va ntidëni. Yëkëryin gante naÿëk ka Wanës Wën wante ñëbadëni wayëka hna gë wahnil hna! Yëkëryin fëna gante njaryëk ka ÿaÿar yale rëfëde wacëmët viÿi vilëw hni soÿe tufëhnahnëndëni kahnëndani soÿe Wënu ña! ⁶ Ñadëni daña hnë wëlaña walënah hna hn'ile tokëde roka sankaf hna do ñadëni fëna wëlaña wale rëkëde nuhahnëndëni vacaliña hna; ⁷ ñadëni nkaÿëndëni g'untënah wayëwa bulunda hna do macëndëni “Aharan Asankaf”.

⁸ «Bare wuhnë, ant'aliwu aÿacëndewu “Aharan Asankaf”, kabi hnënk yerun wuhnë fop do Aharan Asankaf aryampo fo hwëhnarun. ⁹ Ant'aÿacuna ahnë hnë wuhnë “Apa”, kabi aryampo fo ye Rëmun ÿa, umë ye g'ambin. ¹⁰ Ant'aliwu fëna aÿacëndewu “Aharan”, kabi Aharan aryampo fo hwëhnarun, umë ye Arëhnayik a. ¹¹ Ale ÿak hnaÿëk hnë wuhnë ÿa rëfëka nke aryokuñëhn hun a. ¹² Ale hnaÿënaka mbanëde, bare ale vanaka naÿënëde.»

¹³ Tac Yesu më ntehnëkëhni vëharan sariya va gë wafarise wã: «Meku wuhnë, vëroka vahnë! Pidëntunëhëhni rënka Naw ambin ña vahnë va; tënkëdiluhna wuhnë do tavëdilunëhnhna tënkëni vële ÿad va. ¹⁴ [Meku wuhnë, vëharan sariya vi gë wafarise wï, vëroka vahnë! Nufëndunëhëhni vësëval vële cëmaryëk vësan va, vësay, ile kwëhnani ÿa fop do fëna njëfadun iyëfa yaryah ntehnani catërun. Soÿe umë ye wuhnë hitiñëde kiti le ÿak yapëk ÿa!]

¹⁵ «Meku wuhnë, vëharan sariya vi gë wafarise wï, vëroka vahnë! Njasëlehnëdun gante-wo-gante nkal li gë walant li ahnuÿahnënduna aryampo ale hwëtahnëku, do ge nuÿarunëha ntidunëha tëfa tënk gë janama hafo ntëbu wuhnë wahwënta wahi.

¹⁶ «Meku wuhnë, vumëp vunte hahëd vahnë! Ntehnëdun: “Ge ahnë ntëkahnëk Cery Wën Cankaf ña, umë gena ñoñ; bare ge sanu vë Cery Wën Cankaf ÿi ntëkahnëk, tëfëka nti ile ntehnëk ÿa.” ¹⁷ Nënkwërun do mëpërun! Sanu ÿi gë Cery Wën Cankaf nte sëvëndanëk sanu ñi, ye ÿak yabëka nafa ÿa? ¹⁸ Ntehnëdun fëna: “Ge ntëkahnëk mahëhnu hn'ile cënade sadëha hna, umë gena tana; bare ge ile sënahnik ÿa ntëkahnëk, tëfëka nti ile ntëkëk ÿa.” ¹⁹ Vumëp yerun! Ye ÿak nëfak: sadëha ÿa ma hn'ile cënayik sadëha hna ile sëvëndanëdëha ÿa? ²⁰ Yëtëryin iÿin: ale lëkahnëk hn'ile cënade sadëha hna, ntëkahnëk fop vile ye hnam va. ²¹ Ale lëkahnëk Cery Wën Cankaf ña, ntëkahnëk Cery Wën Cankaf ña gë Wënu ña per. ²² Ale lëkahnëk ambin ña, ntëkahnëk tinki Wënu ña gë Wënu ña per.

²³ «Meku wuhnë, vëharan sariya vi gë wafarise wï, vëroka vahnë! Njëfadunëha Wënu ña ÿëña hwëhn pëhw-wo ile varëpërun ÿa, hafo gë sifa yaryef yale-wo-yale rokëde ÿa fop, bare maÿëndiluhna ile ÿak hnëfak sariya hna, gante nke usatah gë kaÿëhnahn do g'ikwëtahn ña. Umë ye ile rëfakëha aliwu ÿa, hara dënkwëluhna fëna yëdahn ÿëña hwëhn pëhw-wo ile varëpëdun ÿa. ²⁴ Vumëp vunte hahëd vahnë! Tarëdun ile sedun ÿa alihëtahnuna fanku, bare kohnëdunëha yonkomb!

²⁵ «Meku wuhnë, vëharan sariya vi gë wafarise wï, vëroka vahnë! Për hna vahnë vëfëren yerun bare bambery, ule fëbëku g'iña idëb vahnë. Ile lidun ÿa nke had ahnë ale facënëd hamëhni fo nkëlëwa ña gë humpan uña do nko tonk bambery ÿa. ²⁶ Farise wëpah! Pacënëryin bambery ankëlëwa ña tac për inja fëna pacëd.

²⁷ «Meku wũhnë, vëharan sariya vi gë wafarise wï, vëroka vahnë! Gë wayag wale yerënik liyak had nkwamëk pë r̄a mëntëlërun, bare bambery ŷa wayëc vësëm fëbëk do gë sifa viyëlah-wo. ²⁸ Koyëna nkehu wũhnë fëna pë r̄a, tufëhnadun catërun, bare bambery ŷa vëroka vahnë yerun do dënënëluhna sariya ŷa.

²⁹ «Meku wũhnë, vëharan sariya vi gë wafarise wï, vëroka vahnë! Mbëryëndunëhëhni wakila r̄a wayag walëwëri w̄a, gwamënëndunëhëhni vële satëk va wayag walëw̄ hni w̄a, ³⁰ do ntehnëdun: “Ge wati vacërakëlo hu ŷa yentahnëkëndëbunëho demakëndilëfunihna ndawënihëhni wakila r̄a.” ³¹ Koyëna, njavëtërun wũhnë dënk vutah vële ryawëkëhni wakila r̄a yerun. ³² Awa tëfëryin soŋe afuhnawu ile pëgwëniho warëmun ŷa!

³³ «Walën yerun, pëbëku wanto r̄a, hak ñadun ahehawu hara dabiluhna gë janáma fac kiti hna? ³⁴ Soŋe umë pëyadëmu, cañëtëhnidëmuni wakila do vëyët do gë vëharan paryi. Ndawëdunëhëhni vëryampo, vëyëntaw̄ va afakuni hnë wakërëwa, do ntampëdunëhëhni vëhawary kat vacaliŋa hun hna do rëkëdun arëfëlehnënduni hnë wahnaw̄ hna fop. ³⁵ Koyëna wũhnë cosëd Wënu r̄a soŋe ile ndawini vahnë vële wok vëlina wëh va tëk pëgw idaw̄ Abel hna hafo vëhni Sakari hna, aju Barasi, ale ryawërun yëbëlan ŷëwa sëvah hna g'ile cënafe sadëha ŷa. ³⁶ Toña ŷa fëyadëmu: Wënu r̄a pinjëdëhëhni vahnë vëvë dol va soŋe waŋi fop!»

Yesu gë Yerusalem

³⁷ Yesu më mbok ntehnëhni: «Wũhnë vëvë Yerusalem vi, wũhnë vële ryawëdëhëhni wakila, ndawëdunëhëhni gë wëraka vële payëhnikuni Wënu va! Gante ñadëfuho d̄us varëpu d̄arël mën had cale nte varëpëkëhni vutahu hnë vampaŵ vantëw̄u, bare mawëluhna! ³⁸ Awa wëli, Wënu r̄a tavëd cery hun r̄a. ³⁹ Ha, pëyadëmu bokëdiluhna ahnuwuno hafo wati nte ntehnëdun: “Arabi Ahwëhn a Wënu r̄a njëda ale yijëd g'uŵac lëw̄u w̄a!”»

24

Yesu inih Cery Wën Cankaf r̄a pëyahned

¹ Yesu cahnëko Cery Wën Cankaf hna do, ante njidëho r̄a, vëréfal vëlew̄u va më tëhaniha soŋe tufahnëniha vacery vante yeho caharaŋ selele Cery Wën Cankaf hna. ² Awa Yesu më ntehnëkëhni: «Nurun iŷin fop? Toña ŷa fëyadëmu: la itaka d̄ampo godina tinda hnani hn'iñëntaw̄; fop nihëde.»

Ile yed tëkahnind wapuya d̄uniŷa

³ Ga ndëcëk watac, Yesu hn'ikuŋ Oliviye hna njiko ntañako. Vëréfal vëlew̄u va më tëhaniha do tëyëniha: «Guve ntiyad waŋi, do ile yed dahëse iboka hu r̄a do gë wapuya d̄uniŷa r̄a?»

⁴ Më ntëkwakëhni: «Kwëtëryin hakili, ant'aravu arokayiwu! ⁵ Vahnë vëyabah njijëdëni mëcani uŵac mën w̄a do ntehnëndëni: “Arëhnayik a yebu!” do tokađënihëhni vahnë vëyabah. ⁶ Nkwëryëdun ga mëtëde d̄arël hun do gë wakasëk soŋe wamët wabë ñawët r̄a. Antë ntaku: watac afo ntiya, bare gedina ten wapuya iŷi d̄uniŷa. ⁷ Bulunda rëkëd mëtëndëni gë bulunda ŷëntaw̄, do ahnaŵ pëgwëdëha ahnaŵ aŷëntaw̄; nked ñënka nkal hnë waresiŷo wayabah, do g'inte r̄a. ⁸ Nked had lav d̄onk hnag ryënkwëryënk.

⁹ «Hnë wati rac, vahnë va mbërehnëdënihu do ndawëdënihu. Wabulunda r̄a fop ñëwëdënihu soŋe lëmën. ¹⁰ Vëyabah tavëdëni kwëtahn iŋa; rëkëd tokalëndëni do ñëwëlëdëni. ¹¹ Wakila vëwër vëyabah sahnëd

do tokađenihehni vahnë vëyabah. ¹² Wameh ña campëđ hafo iña vahnë vëyabah godina. ¹³ Bare ale yawënad hafo pu ña, Wënu ña pehetëđëha. ¹⁴ Wanës Wakasëk Naŵ iñi pëyahneđe đuniña li fop, wabulunda ña fop nkwëryëđëni. Tac tëkid wapuya đuniña ña.»

Ambër cankaŵ

¹⁵ Yesu më mbok ntehnëk: «Fac ña tëkid hn'ile nufun yëŵa sëvah hna le wacëđe “Iñë hayah đëcët ña” le nësëđëho kila le waciko Daniyel ña. Arabi ale haraňëđa nkwëry đus wañi! ¹⁶ Awa vële yed Yude va tëfëđëha nkaryëni gë wahuñ: ¹⁷ ale yed yañ cery ntëwu ña, tëfëlahna cëli njiñ nuf viyë vilëwu va bambery ani gë nkaryahnënd; ¹⁸ do ale ye hn'ikañ ña tëfëlahna mënc gë ñalu soñe njoj cud cankaŵ ntëwu ña. ¹⁹ Mekëhni vësëval vëryonkah va gë vële yëwëndëđëhëhni vutah vuntëw hni va hnë wafac warac! ²⁰ Yëfaryina Wënu ña soñe ant'ayaryu hnë wafac wale tëvëđ gë fanka ma hnë fac ntaŵëla hna! ²¹ Hnë wati rac njađëđ đus ambër ña, ntëbi vante yeho kobëri nte pëgwëko đuniña hafo gaki ñi, do bokëđina nke muk sifa mbër tac. ²² Ge Wënu ña pëhnañëndilohna ñaŷët wañi wafac, ahnë gokëndina. Bare ñaŷëtëđ soñe vahnë vële tëhnañ va. ²³ Awa ge ahnë ntehnëku: “Yëkëryina, Arëhnayik a ani nke!” ma: “Hnani nke!” nt'aŵaŵu, ²⁴ kabi vële wok vëyena vërehnayik paryi gë wakila paryi sahnëđ. Tëkëđ ntindëni viñëmpëhnañah visankaŵ gë wëdahëse wacankaŵ tokahnënihehni vahnë va, hafo tokaryënihehni la vële tëhnañ Wën va, ge kokënd nke. ²⁵ Nëparyin! Pëyamu kobëri fo.

²⁶ «Awa ge ntehnirun: “Yëkëryin, Arëhnayik a wula hna nke!” nt'ayiwu. Ma ge ntehnirun: “Yëkëryin, hnani coŵak!” nt'aŵaŵu. ²⁷ Itëk Ajë Ahn'a nkeđ had mbilëbilëk ambin hn'ani penëlehn đuniña ñi fop. ²⁸ Hnë le nke ibël hna, hnam mbarëpëleđëni wahuy ŵa.»

İboka Ajë Ahn'a

²⁹ Yesu më mbok ntehnëk: «Ge ndëcëk wafac ambër atac, ulav ŵa kuyëđ tañ, tac lepera ŵa bokëđina ntanc, wamol ŵa njojëđ do fanka favë g'ambin fa ñënkad.*

³⁰ «Awa, dahëse Ajë Ahn'a cahnëđ ambin hna; bulunda vahnë vëvë nkal vi fop njahnađëni, nuđëniha Ajë Ahn'a ga tëkid vëñar hna mati g'ambin gë fanka do gë icëmb cankaŵ. ³¹ Lënkŵ sankaf ña ntënkŵëđe do payëđëhëhni wamëleka wadëwu ña hnë vacape vanah vambë nkal vi, mbarëpidënihehni vële tëhnañ va.»

Mëntëndëlehn g'atëh anuñ

³² «Gwëryëryin ile karaňëđ anuñ ñi: ge tëk nëp tuñ njëtëđun wati hasëk ña tëhajëk. ³³ Ndampo fo nke, ge nurun vëñin fop, yëtëryin wati iboka Ajë Ahn'a tëhajëk, bëyëđina ntiyađ. ³⁴ Toña ña fëyađëmu: ñi yamani đëcëđina hara diyana vëñin fop. ³⁵ Ambin ñi g'inkal iñi ndëcëđ, bare wanës mën ñi đëcëđina muk.»

Ahnë yëtëna wati wapuya đuniña ña

³⁶ «Ahnë yëtëna bi guve tëkid fac ma wati le ntiyađ vëñin ña, la wamëleka wađ g'ambin ñi gë Aj'a dënk vëyëtëna; Rëm ña fo yëtëk. ³⁷ Fac ile njihaniđ Ajë Ahn'a nkeđ had gë yamani rëm fu sankaf, Nowe, ka. ³⁸ Wati rac, tëkahnindo uŵac sankaf ŵa, vahnë va tokëđëniho do cëđëniho, ñëlëleđëniho do njëđahnëđënihehniwo vëryag hni va ñëlini, hafo fac le tënkahnëko Nowe hnë sisikulu hna; ³⁹ ñoñ vëyëtalohna hafo

* 24:29 24.29: Esayi 13.10; 34.4

uwac sankaf wã tēki do njokēhniwo vēhni fop. Vahnē va koyēna mbokēd ntindēni ante njijēd Ajē Ahn'a. ⁴⁰ Wati rac, vēsan vēhi yed kaŷ hna: njodēha aryampo do tava aŷēntaŷ a. ⁴¹ Vēsēval vēhi rēkēd ndawēndēni ryēwa: njodēha aryampo do tava aŷēntaŷ a.

⁴² «Awa nt'ahnamawu, kabi yētēluhna bi iŷēhne fac njijēd Ahwēhn hun a. ⁴³ Yētēryin d'us waŋi: ge ahwēhn tere ŷa njētakēnd wati le njijēd g'umēd ga ale ŷa, d'akakēndina wakwēd do tavakēndilahna tēnk tere lēwu hna. ⁴⁴ Soŋe umē ye, pēhwētaryin wūhnē fēna, kabi Ajē Ahn'a tēkid hnē wati le worun nahaluhna.»

Aryokuŋ ale hahnēndak g'ale wok kahnēndana

⁴⁵ Yesu mē mbok ntehnēk: «Mo ga ye aryokuŋ ale hahnēndak do ritēk a? Umē ye ale hwētēhahnēhni vēryokuŋēntaŷu va fop ntehnē: “Yēdaryindēhni vēryokuŋēnta hu vi roka ŷa hnē wati le rēfēka hna.” ⁴⁶ Nēfaka aŷi aryokuŋ ge ahwēhn tere ŷa mēncik do tēkata ga ntid d'oku lēwu ŷa! ⁴⁷ Toŋa ŷa fēyadēmu: ahwēhn tere ŷa kwētēhahnēdēha hnapul lēwu ŷa fop. ⁴⁸ Bare ge aryokuŋ aŷeh ye, ntehnad ahwēhn tere ŷa mēncēnkajēdina, ⁴⁹ do pēgwēlehn ndafēndēhni vēryokuŋēntaŷu va do tokēlahnēndēni, celahnēndēni gē vēryēw! ⁵⁰ Awa ahwēhn tere ŷa mēncid hnē fac le nkok yēkadilahna aryokuŋ arac, hnē wati le nkok yētēna; ⁵¹ ndafēdēha daf ntavah gante ntidēni vēle hnēsēd ile nkoni walidina ŷa, hn'ile kodē do cemēlehnadē wabeñ hna.»

25

Uhnēs uryindaryindan soŋe vēryag pēhw

¹ Yesu mē mbok ntehnē: «Awa Inaŷ ambin ŋa g'iŷi uhnēs uryindaryindan mēntēlēdēni: vēryag pēhw nufēni walampu walēw hni cahnēni kacahnēniha ale ŷēlēd. ² Hnē vērac, imbēd nēnkweniho do imbēd titēni. ³ Vēhnēnkwah va njonihō walampu walēw hni wã, bare vēfehnalohna wagu* ŋa. ⁴ Bare vēritah va njoyaniho walampu gē wasēleku wagu ŋa pehnani. ⁵ Awa ale ŷēlēd a ndēcajēdēhawo; vēryag va mē njokēhni wakwēd ndakēlehnēni.

⁶ «Ante ndēcak ŋa, mē wēryik wadēka: “He wūhnē! Ale ŷēlēd a nkejēk! Cahnēryin ahacawuna!”

⁷ «Awa vēryag pēhw va nēgalehnēni pēgwēni pēhwētēndēni walampu walēw hni wã. ⁸ Vēhnēnkwah va mē tēyēnihēhni vēritah va: “Yēdēryinēfu wagu hun ŷi, kabi walampu walēw fu wī d'ipiŋa nke!”

⁹ «Vēritah va mē ntēkwanihēhni: “Hali, kabi gedilēfuhna gwēr fuhnē fop. Yiryin alēwaju gē vēwaf.”

¹⁰ «Awa, vēhnēnkwah va njilehnēni ntēwajēni wagu ŋa. Hnē wati rac tēkiko ale ŷēlēd a. Imbēd vēle fēhwētako va tēnkēntēlehnini g'umē cery nte nēland hna cēdēlehnēni rēnka ŷa.

¹¹ «Ga mbiŷēk, vēryag vēŷēntaŷ va tēkiniho do ndekandēni: “Ahwēhn, Ahwēhn, pidētēndifu!”

¹² «Bare ahwēhn a mē ntēkwakēhni: “Toŋa ŷa fēyadēmu, yētēluhna.”»

¹³ Yesu, mē nkwēnēk: «Awa kwētēryin hakili, kabi yētēluhna fac ŷa gē wati le mbokahnid Ajē Ahn'a.»

Uhnēs uryindaryindan soŋe vēryokuŋ vērar

¹⁴ Yesu mē mbok ntehnēk: «Inaŷ Wēnu ŋa g'iŷi uhnēs uryindaryindan mēntēlēni kat: asan ñad nji uyas do macēdēhēhni vēryokuŋ vēlēwu

* **25:3** 25.3 Wagu: Kobēri ŋa wagu atēh oliv ŋa rawēdēho walampu hna.

va, kwëtehahnëhni hnapul lëwu ŷa. ¹⁵ Aryampo wanęc sanu wakeme mbëd njëdakawo, aŷëntaŵ a wakeme waki, ararëna ŷa keme, ale-wo-le ile mëkëd ndokuŷahn ŷa. Tac njilehn g'uyas. ¹⁶ Aryokuŷ ale yëdäyiko wanęc sanu wakeme mbëd ŷa njilehn taŷ nkwaŷahnënd igwaf koryi rac do nuŷa wanęc sanu wakeme mbëd wakaŵary. ¹⁷ Ale yëdäyiko wanęc wakeme waki ŷa fëna koyëna ntiko do nuŷa wanęc wakeme waki wakaŵary. ¹⁸ Bare ale yëdäyiko wanęc keme ŷa, njiko nkab mbañ hnam koryi rac.

¹⁹ «Ga mbiŷëk, ale ndokuŷëhnëdëniho vēyi vēryokuŷ a mënciko, më tēyëkëhni pëyaniha soŷe koryi le kwëtehahnëkëhniwo ŷa. ²⁰ Ale yëdäyiko wanęc sanu wakeme mbëd ŷa, më tēhajëk do tufaŷn wanęc wakeme mbëd wañëntaŵ ŷa ntehn: “Ahwëhn tere wanęc wakeme mbëd yëdäruhoŵo. Nuŷabu wanęc wakeme mbëd wakaŵary: wëli.”

²¹ «Arac më ntehnëka: “Njivëk, aryokuŷ afërën do ale facënak yeru. Pacënaru hnë viŷë viroy hna, soŷe umë kwëtehannëdëmi viyabah va. Yij cehëli hnatah mën ŵa!”

²² «Tac aryokuŷ ale yëdäyiko wanęc wakeme waki ŷa tēhagiko do ntehn: “Ahwëhn tere, wanęc wakeme waki yëdäruhoŵo. Nuŷabu wakeme waki wañëntaŵ: wëli.”

²³ «Arac më ntehnëka: “Aryokuŷ afërën do ale facënak yeru. Pacënaru hnë viŷë viroy hna, soŷe umë kwëtehannëdëmi viyabah va. Yij cehëli hnatah mën ŵa!”

²⁴ «Rëkwa ŷa, aryokuŷ ale yëdäyiko wanęc keme ŷa më tēhagik do ntehn: “Ahwëhn tere, njëtëbuho asan ayapah yeru: kácëdu hn'ile nkoru nadëlihna, mbarëpëdu hn'ile nkoru pahnëlihna ñoñ. ²⁵ Ntakëkoŵo gë wëjë, më yibu vañu koryi hu ŷa. Wëli ile hwëhnëru ŷa.”

²⁶ «Arac më ntëkwaka: “Aryokuŷ aŵeh yeru do këmaru! Njëtëruho kacëdëfu hn'ile nkobu nadëla, mbarëpëdëfu hn'ile nkobu pahnëla ñoñ? ²⁷ Awa tēfëkawo ahwët koryi mën ŷa hnë bank. Ge mëncibu kokëndëbu wënëhniŵ ge mbidëfu.” Tac më ntehnëkëhni vēle nkeniho va: ²⁸ “Tebëryina wanęc sanu keme ŷi do ayëdäwuna ale hwëhnaŷ wanęc wëli ŷi. ²⁹ Koyëna nke, ale wëryëk wapacëk a nkwënëhnëde uyët ŵa, do kobëdëha; bare ale wok gwëryëna ŷa, tebëde la ile njëtëk ŷa.† ³⁰ Ge aŷi fufafu ye, doŷëryina g'ipër hn'umëhwëry hna, hn'ile kode do cemëlehnadë wabeñ hna.”»

Ikitiŷ tëkwa

³¹ Yesu më mbok ntehnëk: «Ge Ajë Ahn'a njijëk had ahnaŵ hnë icëmb dëwu hna gë wamëleka ŷa fop, ntañad hnë tinki Naŵ dëwu hna. ³² Fop wabulunda wabë nkal ŷi mbarëpëlëdëni haryënkŵ lëwu do pitëndëlendëhëhni vahnë va gante pitëndëlendëhëhni ahery wape g'uhnankal ki; ³³ G'irëhw lëwu kwëtëdëhëhni vēsatah va, vēwen va g'irahahn.

³⁴ «Awa ahnaŵ a ntehnëdëhëhni vēle yed g'irëhw lëwu va: “Yijën, ŵuhnë vēle ndëwanëk Rëm mën vi! Kwëhnëryin Naŵ nte pëhwëtëhnëkuno kobëri ante ntidëho d'uniŷa ŷa! ³⁵ Ndëwanirun kabi njokowo inte ŷa do njëdärunëhoŵo roku; njokowo wënka ŷa do njëdärunëhoŵo siyaŵ; ahneh yëbuho do kacärunëhowo ŷal hun hna; ³⁶ ŷas fo yëbuho do cudërunëhoŵo; tesëbuho do paßërunëhoŵo; cëdëbuho do njijëdunëho ayëkiŵuno.”

† 25:29 25.29 Ale wëryëk wapacëk a nkwënëhnëde uyët ŵa, do kobëdëha; bare ale wok gwëryëna ŷa tebëde la ile njëtëk ŷa. Kode nkwëryi fëna: Ale hwëhnaŷ iñë ŷa nkwënëhnëde, do kobëdëha; bare ale wok kwëhnana iñë ŷa tebëde la ile liyahnëka tëk nuŷa ŷa.

³⁷ «Awa vësatah va tëyëdëniha: “Ahwëhn, guve nuyiruhö ga njoki inte do ayëdäyî arok, ma ga njoki wënkä do ayëdäyî asiya? ³⁸ Guve nuyiruhö ga nkeru ahneh do ahacayî watere fu hna, ma ga nkeru ñas fo do asudî? ³⁹ Guve nuyiruhö ga tesëru, ma ga cëdîru, do yiryibun ayëkijî?”

⁴⁰ «Ahnaŵ a ntëkwadëhëhni: “Toña ŷa fëyadëmu: ante-wo-nte ntinëhnërunëha aŷënta mën wëla ale ŷak vak ŷa, ami linëhnërun.”

⁴¹ «Tac ahnaŵ a ntehnëdëhëhni vële yedëha g'irahahn va: “Naŵëtaryino, wuhnë vële ndëwanëk Wën wëh vi! Yiryin gë hwëdëh hunte wok dîpëdîna muk, hunte pëdëhnik Sintani gë wamëleka wadëwu ña! ⁴² Njokowo inte ña do yëdälunohna roku; njokowo wënkä ña do yëdälunohna siyaŵ; ⁴³ ahneh yebuho do kacalunoŵohna; ñas fo yebuho do cudëlunoŵohna; tesëbuho do cëdîbuho do pabëlunoŵohna.”

⁴⁴ «Awa vëhni fëna tëyëdëniha ahnaŵ a: “Ahwëhn, guve nuyiruhö ga njoki inte, njoki wënkä, nkeruhö ahneh, nkeruhö ñas fo, tesëruho, ma cëdîruho do nkoyiruhö dëmayilihna?”

⁴⁵ «Ahnaŵ a ntëkwadëhëhni: “Toña ŷa fëyadëmu: ante-wo-nte nko-runëho dinëhnëlnunahna aŷënta mën wëla ale ŷak vak a, dinëhnëlnunohna ami fëna.”

⁴⁶ «Koyëna njidun gë horot le wok puđina hara vësatah va gë duniŷa le wok puđina njidëni.»

26

Ipëhwëta soŷe idawŵ Yesu

¹ Ante puhnako Yesu karanj vërefäl vëlëwu va waŷi fop ña, më ntehnëkëhni: ² «Njëtërun wafac wahi wojëk nkehahn ambënt Pak ña. Wati rac, Ajë Ahn'a njëdahnëde soŷe paki hnë kërëwa.»

³ Awa vësankaf vësëna wasadëha va gë vicër bulunda wasëwif va, tere Kayif asankaf vësëna wasadëha hna mbarëniho; ⁴ më maŵalëni pëlanîha Yesu yëm-yëm fo do ndaŵëhnëniha. ⁵ Më ntehnëni: «Kodelënëhna ntiyin watac hnë wati ambënt hna, ge gena umë bulunda ŷa dakëna ñañënani.»

Asëval rurëdëha Yesu datikola

⁶ Yesu Betani nkeho, tere Simo* ale hwëhnako mbiŷ ña. ⁷ Asëval më tëhaka gë sëleku datikola hambah ntaŵi: umë turëka datikola rac Yesu nkaf li wati nte ntañaniho hn'ile tokëde roka hna.

⁸ Vërefäl va ga nuni watac, ntavëkëhniwo më ntehnëni: «Soŷe ye përekanëk îŷi datikola? ⁹ Kokënde nkwaŷi gë koryi yabah njëdäyîni koryi ŷa vëhaŷëhnah va!»

¹⁰ Yesu njëtëko koyëna nësëdëni më ntehnëkëhni: «Soŷe ye ryëñanërunëha aŷi asëval? Ile ntinëhnëko îŷi njivëk. ¹¹ Nkelandun kwëlëkwël vëhaŷëhnah va; bare ami, gelandelënëhna kwëlëkwël. ¹² Turëk îŷi datikola mbahn mën li pëhwëtanëhnahno ibaŷ ña. ¹³ Toña ŷa fëyadëmu: hn'ile-wo-le pëyahnedë Wanës Wakasëk ña duniŷa li fop, tëfëtade ile ntik asëval aŷi fëna do ndënkwëtade.»

Yudä njëdahnëdëha Yesu

¹⁴ Awa aryampo vërefäl Pëhw gë Vëhi, ale wäciko Yudä Isëkariyot, njiko vësankaf vësëna wasadëha hna ¹⁵ do ntehnëhni: «Ye sosëdunëho ge njëdamuna Yesu?» Awa vërac më ndëkwëni waŷëc wafëhw warar koryi. ¹⁶ Tëk pëgw wati rac Yudä pëgwëlehn njëkëlehnand fere fale rëfëka njëdahnëhni Yesu fa.

* **26:6** 26.6 Simo kwëhnako mbiŷ bare njërëniko.

Yesu nëgehnëd roka Pak ŷa

¹⁷ Hnë fac ryënkwëryënkw ambënt mburu kwëhn levir këm hna, vëréfal va tëyënihawo Yesu: «Ne ñadu yifu afëhwëtanëhni roka Pak ŷa?»

¹⁸ Awa Yesu më ntëkwakëhni: «Yiryin nawñ hna hnë vëhni ahod alehnuna: “Ahwëhn a më lehnëk: Wati mën ŷa tëkëk; ŷal hu hna ntidëfun Pak ŷa gë vëréfal mën va.”» ¹⁹ Vëréfal va më ntini ile ntehnëkëhniwo Yesu ŷa do pëhwëtani soŷe roka ŷa.

Yesu pëyahneđ tokadë

²⁰ Ga nëkak, Yesu gë vëréfal Pëhw gë Vëhi va ntañaniho. ²¹ Wati nte tokëdëniho ŷa, Yesu më ntehnëkëhni: «Toña ŷa fëyadëmu: aryampo hnë wühne tokadëho.»

²² Vëréfal va njamëlehnëni pëgwëlehnëni ntehnëndëniha aryampo aryampo: «Ahwëhn, ami bi ye?»

²³ Yesu më ntëkwakëhni: «Ale labëlandëbun mburu nëhëta ŷa, umë rokadëho. ²⁴ Ajë Ahn'a cëmëd, gante nësëk Vikerëh soŷe lëwu ka; bare horot sankaf nuŷad ale rokadëha Ajë Ahn'a! Antë mbërayi nagi fecekëndëho asan arac!»

²⁵ Yuda, ale rokadëha ŷa, më tebak wanës ŷa do tëya Yesu: «Aharan Asankaf, ami bi ye?»

Yesu më ntëkwaka: «Wëjë hnësëk.»

Roka Ahwëhn a

²⁶ Wati roka hna, Yesu nufëko mburu ŷa do, ga camehnëka Wënu ŷa, më nkubëlehnëk njëdahni vëréfal vëlëwu va, ntehnëhni: «Nufëryin aroku iŷin, mbahn mën iŷa ye.»

²⁷ Tac mbok nuf nkëlëwa uñen waresen ŷa do, ga mbok camehna Wënu ŷa, më mbok njëdakëhni ntehnëhni: «Ceryin, wühne fop, ²⁸ kabi uñi ñen sat mën ye, sat mën ile ŷabahnik kwëtëla gë Wënu ŷa do ryehëtik soŷe vahnë vëyabah tavëhnahnini wameh ŷa. ²⁹ Pëyadëmu: tëk pëgw gaki, bokëda sewu uñen waresen hafo hale cedën uñen kasëk mbë Nawñ Rëm mën hna.»

³⁰ Njëwëlehnëni wahnëw ambënt ŷa. Tac njilehnëni hn'ikuñ nte wacik Oliviye hna.

Yesu pëyahneđ Piyer njahëtađëha

³¹ Awa Yesu më ntehnëkëhni vëréfal vëlëwu va: «Hnë uñi mëd dënk tavëdunëho wühne fop, had gante kerik ka:

«“Ndawëdëfuha aheryëherya ŷa, do wape ŷa campëdëni.”»

³² Yesu më nkwënëk: «Bare ge mbëhnëbu, njidëfu hnapëhëndu Galile hna.» ³³ Piyer më tebak wanës ŷa ntehna: «Lakënde ntehni vëŷëntaŷ vi fop tavënihi, ami tavëdila muk.»

³⁴ Yesu më ntëkwaka: «Toña ŷa fëyadëmi: hnë uñi mëd dënk, ani gë tarahnënd cale ŷa, ntehnëdu wahwënta warar yëtëlihohna.»

³⁵ Piyer më ntehnëka: «Dehnëda muk yëtëlihna, wëla ntehni tëfëka cëmëlahni gë wëjë.» Do vëréfal vëŷëntaŷ va fop koyëna nësëniho.

Yesu Setësemane† hna njëfad

³⁶ Awa Yesu gë vëréfal vëlëwu va më tëkëni ile macik Setësemane hna do më ntehnëkëhni: «Dañaryin ani yiwu yëfaju hnani.» ³⁷ Tac më njokëhni vëhni Piyer gë viju vëhi Sebede. Pëgwëlehn njëtand ikaŷëhnahn g'ufëmpëhnahnah wä. ³⁸ Awa më ntehnëkëhni: «Ntaŷary mën iŷa

✧ **26:31** 26.31: Sakari 13.7 † **26:35** 26.36 Setësemane: sarëdñ le ye hnë kuñ nte wacik Oliviye ŷa ye; umë fëhnëtanëk njwëŷehna wadëwël atëh oliv.

pëbëka yiwëhnah sankaf d'us hafo yewu had ale sëmëk. Nëwëryin ani do d'ufnëaryin ant'aryaku wakwëd.»

³⁹ Tac më njik ñawët toyë, njok nkal li kobalehn do njëfa aki: «Apa, ge kod nke ñawëtënde antë tëkëhne iyi horot. Bare ant'ali ile yadëfu ami, diry ile yadu wëjë ya.»

⁴⁰ Më mbokajëk ile nkeni vëréfal vërar hna do tëkatëhni ga ndakëni wakwëd. Më ntehnëka Piyer: «Mëkëlihna aryuñëna wëla wati ryampo fo hara dakëlihna? ⁴¹ Nt'aryaku wakwëd, njëfaryin sojë gante kodun ayawënahnu ge njëkëhnahnëderun. Paryi nke, ahnë ñad ntind yivah yabah, bare mbahn ija kwëhnana fanka.»

⁴² Më mbok ñawëtak higëna ya do mbok njëfa aki: «Apa, ge iyi horot kodena ntihtëti hara gelohna, arabi iña hu ña ntiya!» ⁴³ Më mbok mbokajëk kat gë vëréfal vëlëwu mbok tëkatëhnhëni ga ndakëni wakwëd. Vëhodilohna mbok nësëni. ⁴⁴ Yesu më tavëkëhni, ñawëtak do mbok njëfa rarëna ya tëfëtatënd wanës watac fo.

⁴⁵ Tac më mbok mbokajëk d'arël vëlëwu hna ntehnëhni: «Nkorun aryaku do ayinëgandu? Yëkëryin, wati ya tëkëk do Ajë Ahn'a njëdadeniha vëwen va. ⁴⁶ Matëryin, njiyin! Yëkëryina, ale yëdahnëdëho ya tëhajëdëho.»

Ipëla Yesu ña

⁴⁷ Yesu nkoko nësënd ante tëkiko Yuda ña, aryampo yeho hnë vëréfal Pëhw gë Vëhi vëlëwu hna. Kore vahnë vële wënkëko wasëlame do gë waryoko nkejëniho. Vësankaf vësëna wasadëha gë vicër bulunda wasëwif wã fayikëhniwo. ⁴⁸ Yuda, ale yëdadëhëhni Yesu ya, nkabëkëhniwo kore rac ile ntif ya ntehn: «Asan ale vucëdëfu ya, umë ye Yesu ña. Pëlaryina.» ⁴⁹ Yuda tëhalehna tañ Yesu ntehna: «Aharan, nkaÿëmi!» Tac mbucëlehna.

⁵⁰ Yesu më ntëkwaka: «Lawo, ile yijëru ali ya diry ñap.» Awa vëÿëntaÿ va nëñëlëhnëhnhëniha Yesu pëlaniha. ⁵¹ Aryampo hnë vële nkelahnëniho Yesu va, më ndorik sëlame lëwu ya, tawëka aryokuñ asëna wasadëha asankaf a ntëpëtëlehna nëf ña.

⁵² Awa Yesu më ntehnëka: «Bokaryëry afëhw sëlame hu yi uval lëwu hna, kabi vële hnufad sëlame va fop, gë sëlame ndawëdëni. ⁵³ Yëtëlihna bi kokëndëbu wac wã Apa njij ndemaÿo do tañ njëdanahnekëndëhoÿëhni wakore pëhw gë waki wamëleka: ña? ⁵⁴ Bare ge koyëna nkekënd, hak nkehahnakënd le nësëk vikerëh ya? Më lehnëk iyin koyëna tëfëka nke.»

⁵⁵ Tac Yesu më ntehnëkëhni kore ya: «Gë wasëlame do gë waryoko bi tëfakëha ayinëhniwuno, afëlawuno had bandi yebu? Fac-wo-fac ntañadëfuhu Cery Wën Cankaf hna sojë haranëndëwëhni vahnë va, bare pëlalunoÿohna. ⁵⁶ Bare wañi fop tëkik sojë ntiyahn wanës Vikerëh wakila ña.» Awa vëréfal va tavëlehnëniha nkaryëni.

Yesu haryënkwa kitin a cankaf hna

⁵⁷ Vële fëlakawo Yesu va njolehnëniha vëhni Kayif, asëna wasadëha asankaf hna, hn'ile mbarëniho vëharan sariya do gë vicër hna. ⁵⁸ Piyer tëfëlendëhawo Yesu ñawët, hafo selele tere asëna wasadëha hna. Tënkëko selele tere hna do ntañanti gë vëyëka va njëkahn bi hak pud.

⁵⁹ Vësankaf vësëna wasadëha va gë Mbara Vëhitiñ va fop njëkëlehnëdëniho fere, wëla nke wamër, sojë ndawëhnahnëniha Yesu. ⁶⁰ Bare vëhnuÿalohna, mama mërahnënihawo vahnë vëyabah.

‡ **26:53** 26.53 Wakore wapëhw gë waki wamëleka: kore-wo-kore wamëleka wawuli mbëd gë ryaw yeho.

Bare vahnë vëhi yijëko ⁶¹ do ntehnëni: «Aÿi asan më lehnëk: “Kodëfu hnihu Cery Wën Cankaf ñi do vokaryu vëryu hnë wafac warar.”»

⁶² Asëna wasadëha asankaf a më matëk do tëya Yesu: «Dëkwadila bi ile ntehnëdënihi vëyi vahnë yi?» ⁶³ Bare Yesu ndemëhnako.

Awa asëna wasadëha asankaf a më ntehnëka: «Tëyëdëmi alëkëhnëfu g'uŵac Wën paryi ÿa, bi Arëhnayik a yeru, Aju Wënu ña?»

⁶⁴ Yesu më ntëkwaka: «Wëjë hnësëk. Bare pëyadëmu wühnë fop tæk pëgw do nudunëha Ajë Ahn'a ntañad g'irëhw Wën Hwëhn Fanka Fop; do nudunëha fëna ga njijëd vëjar vamb g'ambin hna.»

⁶⁵ Awa asëna wasadëha asankaf a më citëk viyi vilëwu va do ntehn: «Njeweëka Wënu ña! Gona mbalëfu wasedë! Nkwëryërun gante njeweëka Wën ka. ⁶⁶ Ye hnaharun?»

Umë ntëkwaniha: «Menëk, tefëka ndaŵi.» ⁶⁷ Awa më tēpahnëniha yëka li do nkwëyëniha. Vëryampo poryëdënihawo ⁶⁸ ntehnatëndëniha: «Yëtëry, wëjë Arëhnayik a, pëyaryifu bi mo ryafëki!»

Piyer ntehnëd yëtëlahna Yesu

⁶⁹ Hnë wati rac Piyer pëh hna ntañako selele hna. Asëval aryokuñ më tēhaka ntehnë: «Wëjë fëna, gë Yesu nkentiruhö, asan avë Galile ÿa.»

⁷⁰ Bare njahëtako tase vahnë fop ntehn: «Yëtëla bi ye ÿadu ahnës.»

⁷¹ Tac njilehn gë cape rënka selele. Aryokuñ aÿëntaŵ asëval më mbok nuka do ntehnëhni vële yeho hnam va: «Aÿi gë Yesu mbë Nasaret nkentiko.»

⁷² Piyer më mbok njahëtak ntehn: «Lëk, yëtëläwähna aÿi asan.»

⁷³ Ga mbiÿëk toyë, vële yeho hnam va më tēhaniha Piyer ntehnëniha: «Paryi nke, wëjë fëna gë vëyi nkentiruhö: nësä hu ñi rufarëd le nkejëru hna.»

⁷⁴ Awa Piyer pëgwëlehn ntëkënd: «Arabi Wënu ña kwëdö age mërëdëfu! Lëk yëtëläwähna aÿi asan!»

Wati rac dënk, tarëlehn cale ña, ⁷⁵ Piyer ndënkwëtalehn ile ntehnëkawo Yesu ÿa: «Tarahnënd cale ña, ntehnëdö wahwënta warar yëtëlihöhna.» Awa cahñëlehn kond dūs.

27

Yesu njodë vëhni Pilat

¹ Kobëri fo g'acahnëfëd ga, fop vësankaf vësëna wasadëha va gë vicër bulunda wasëwif va pëhnaniho ndampo fo ndaŵëhnëniha Yesu. ² Më ñabehnëniha, njoniha, njëdaniha Pilat, guverëner ÿa.

Icëm Yuda

³ Yuda, ale rokakawo Yesu ÿa, nuko nkwëryëlëni soñe ndaŵëhnëniha Yesu. Awa curako dūs ile ntik ÿa, tac mëncënanëlehnëhni vësankaf vësëna wasadëha va gë vicër va wanëc wafëhw warar koryi ÿa. ⁴ Më ntehnëkëhni: «Ntibu iwëh soñe ile yëdahnëbuha ndaŵi ale wok dina ñoñ!»

Bare më ntëkwaniha: «Gena wadëw fu, wadëw hu fo ye!»

⁵ Yuda më ntoñëk koryi ÿa Cery Wën Cankaf hna canëlehn; tac më njik këgak soñe ndëwa.

⁶ Vësankaf vësëna va më mbarëpëni koryi ÿa do ntehnëni: «Sariya fu ÿa maŵëryana kwëtëlehnini iÿi koryi gë hnapul Cery Wënu ña, kabï sat laŵahnik.» ⁷ Ga maŵälëni, më ntaŵahnëni koryi rac kaÿ aÿahan ña soñe ntini wayag vëhneh. ⁸ Soñe rac macahnëdë kaÿ tac «Kaÿ wasat» hafo iÿi wati. ⁹ Koyëna ntiyako wanës kila ile ŵaciko Seremi ÿa: «Më nufëni wanëc

wafëhw warar koryi ŷa —koryi ile mawālëniho vëvë Isërayel cosahnëni soŷe lëwū— ¹⁰ canëni ntaŷahnëni kaŷ aŷahan ŋa, gante ntehnëkawo Ahwëhn ka.»[✧]

Pilat tÿëdëha Yesu

¹¹ Yesu haryënkwo guverëner hna kahnëk. Arac tÿëdëha: «Ahnaŷ wasëwif ŷa bi yeru?»

Yesu më ntëkwaka: «Wëjë hnësëk.»

¹² Tac vësankaf vësëna wasadëha va gë vicër va, ante nësëdëniho ile ntik ŷa, Yesu ñoñ dëkwalohna. ¹³ Awa Pilat më ntehnëka: «Gwëryëdila bi wante ntehnëdënihi ŋi fop?» ¹⁴ Bare Yesu la ñoñ dëkwalawohna, afo guverëner ŷa pëmpëhnahna dūs.

Pilat njëdahnëdëha Yesu soŷe paki hnë kërëwa

¹⁵ Hn'ambënt Pak-wo, guverëner ŷa njehëkawo tava aramp aryampo, ale ñadëni bulunda ŷa. ¹⁶ Hara wati rac, ale ŷaciko [Yesu] Barabas sëdiko hnam. ¹⁷ Awa Pilat më tÿëkëhni bulunda le varëlëko hnam ŷa: «Mo ŷadun ravëhnuna: Yesu Barabas bi ma Yesu nte ŷacëde Arëhnayik a?»

¹⁸ Pilat njëtëko dūs g'iñëwary njëdäyikawo Yesu.

¹⁹ Wati nte nkeho Pilat kitija hna, asëvalu më payehnik aki: «Nt'ayentahni wëba aŷi asan ale wok ñoñ dina ŷi, kabi hnë unji mëd korotakëbu hnë hudakery soŷe lëwū ŷa.»

²⁰ Bare vësankaf vësëna wasadëha va gë vicër va më cënkwenihëhni kore ŷa tÿëni tavi Barabas do Yesu ndaŷi.

²¹ Guverëner ŷa më mbok tebak wanës ŋa soŷe tÿëhni: «Mo ŷadun hnë vëyi vëhi ravëhnuna?»

Më ntëkwani: «Barabas ŷadëfun.»

²² Pilat më tÿëkëhni: «Awa hak ntidëfuha Yesu nte ŷacëde Arëhnayik a?»

Më ntëkwani vëhni fop: «Pakehnëryena hnë kërëwa!»

²³ Pilat më mbok tÿëkëhni: «Iŷëhne wëh ntik?»

Bare pëgwëlehnëni mbok ndekandëni gë fanka: «Pakehnëryena hnë kërëwa!»

²⁴ Pilat ga nuk ñoñ mëkëdina, bare ŋañëna ŋa nkwënadëho, më nufëk wënkä, ñuhna tase vahnë fop do ntehn: «Gena ami yed ankaf icëm aŷi asan! Wadëŷ hun ye!»

²⁵ Kore ŷa fop më ntëkwani: «Araŷi wameh soŷe cëm dëwū ŋa nkefu fuhnë gë vutah vuntëŷ fu va!»

²⁶ Awa Pilat më tavëka Barabas do ntampehna Yesu tac njëdahnëlehna paki hnë kërëwa.

Wasodade ŷa njafanëdëniha Yesu

²⁷ Wasodade Pilat ŷa më njonihä Yesu vëhni guverëner hna do wasodade ŷa fop kwërënihaŷo. ²⁸ Më cudëtëniha viŷi vilëwū va do cudëniha acud cankaf mbëntah. ²⁹ Tac më mbahnëhnëniha apënkwo kwëhn wadëmpëhn, pënkwelehnëniha do mënkwendëniha fandoko vāk rëhw hna. Tac ndëkwëhnëndëni haryënkwo lëwū njafanëdëniha ntehnëndëniha: «Nkaŷiru, Ahnaŷ Wasëwif!» ³⁰ Do tëpahndëniha do nufëni fandoko fa ntankahnëndëniha. ³¹ Ante puhnanä yafan dëwū ŋa, më cudëtëniha cud mbëntah ŋa, mbokaryëniha viŷi vilëwū va do njonihä soŷe pakëniha hnë kërëwa.

✧ **27:10** 27.10: Sakari 11.12-13; Seremi 32.6-9

Yesu, pakëde hnë kërëwa

³² Ante cahnëdëniho naŵ hna, më pankëlëni g'asan avë Siren ale ŵaciko Simo; wasodade ŵa më porosinjëniha ndib kërëwa Yesu ŷa. ³³ Më tëkëni hn'ile macik Golëgota hna, umë fëhnëtanëd «Hëloyoy». ³⁴ Hnam, më njëdaniha Yesu uñen ñañah; ga njëkëk mawëlohna ce. ³⁵ Pakëlehnëniha kërëwa do njëlëniho wanjël njëtahnëni bi mo hwëhnëd viŷi vilëŵu va. ³⁶ Tac ntañalehnëni hnam njëkandëniha. ³⁷ Më pakëni yaŋ nkaf ntëŵu hna vikerëh vinte fëyahnëd soŋe ile pakahnik ŷa: «Aŷi Yesu ye, ahnaŵ wasëwif ŵa.» ³⁸ Awa wabandi waki pakëlehniniho gë Yesu, aryampo g'irëhw do aŷëntaŵ a g'irahahn. ³⁹ Vële ryëcëdëho cape tac va nkëlënkëladëniho do njewëndëniha Yesu. ⁴⁰ Ntehnëdënihawo: «Wëjë ale lehnëko kodu ahnih Cery Wën Cankaf ña do avokary avëry hnë wafac warar, pehëтары wëjë dënk, ge Ajë Wënu ña yeru, cëlëry kërëwa hna!»

⁴¹ Vësankaf vësëna wasadëha va fëna gë vëharan sariya va do gë vicër va njafaŋëdënihawo ntehnëdëniha: ⁴² «Pehëtëkëhni vahnë vëhaŵary, ßare kodina pehëta umë dënk! Ge paryi ahnaŵ Isërayel ŷa ye arabi cëli tame kërëwa hna tac kwëtahnëdëfunëha. ⁴³ Wënu ña kwëtahnëk do pëyahnëk: “Ami ye Ajë Wënu ña.” Awa yëkëñëfu, ge Wënu ña ñadëha, pehëta tame!» ⁴⁴ Wabandi wante pakëlehniniho ña, vëhni fëna koyëna njewëdënihawo.

Icëm Yesu

⁴⁵ Lav a nkaf hna nkeho, mëhwëryëlehn fop nkal ña hafo hnë wëwati warar g'anent ga. ⁴⁶ Darël hnë wëwati warar hna, Yesu ndekako gë fanka: «Eli, Eli, lëma sabakëtani?» Umë fëhnëtanëd: «Wën mën, Wën mën, soŋe ye ravëruho?»

⁴⁷ Vëryampo hnë vële yeho hnam va nkwëryënihawo më ndekani ntehnëni: «Eli macëd!»

⁴⁸ Aryampo hnë vëhni nkaryëlehn nuf ankwëŷ koy hn'uñen ñañah. Tac, cob hn'usëmët ryoko do njelëhna Yesu soŋe ce. ⁴⁹ Bare vëŷëntaŵ va më ntehnëni: «Napëryin, nuđen ge Eli njijëd pehëta!»

⁵⁰ Yesu më mbok ndekak gë fanka cëmëlehn.

⁵¹ Wati rac, ipand dëndah* nte fokiko ßambery Cery Wën Cankaf ña citako fagant pëgw yaŋ afo gëd. Nkal inja ñënkalehn, wëraka ŵa nihëko fagant, ⁵² wayag ŵa pidëtalehn do vële hwëtahnëk vëyabah njënëniho. ⁵³ Ga mbëhnëk Yesu cahnëlehnëni wayag hna do tënkëni Yerusalem hna, hn'inaw cëvah hna; hnam vahnë vëyabah nunihëhniwo.

⁵⁴ Asankaf wasodade wavë Rom ŵa gë wasodade wale yëkadëhawo Yesu ŷa per, nuniho gante ñënkak nkal ka do g'ile liyako ŷa fop; awa ntakelehnëhni dus, ntehnëlehnëni: «Paryi nke, aŷi Ajë Wën ŷa yeho!»

⁵⁵ Vësëval vëyabah yentiko hnam do yëkëdëhawo ñawët: kobëri Galile tëfëlehninihawo Yesu ndokuñëhnëdëniha. ⁵⁶ Hnë vëhni, nkentiniho hnam: Mari mbë Magëdala gë Mari hnëmu Sak gë Yosef, do gë hnëm hni viju Sebede.

Ikwët Yesu hn'iyag

⁵⁷ Ante nëkako ña, asan avetak avë inaw Arimasi tëkiko. Yosef maciko do arëfal Yesu yeho, umë fëna. ⁵⁸ Njiko tëya Pilat inas Yesu ña. Awa Pilat më ntehnëkëhni vahnë va njëdaniha. ⁵⁹ Arac më nufëk përyëka g'iyarëh

* **27:51** 27.51 Ipand dëndah: Pand fokiko fagant Cery Wën Cankaf hna pitëndëlehnahni Cery Wënu ña vacape vaki, hn'ile cëvak hna gë hn'ile ñak cëvak dus hna. Icahn 26.31-35; 40.21.

kasëk ⁶⁰ do nji ndëna hn'iyag dëwu nte nkabehnëko hn'itaka. Tac më këryinëtëk taka konah pidahn rënka ÿa njilehn. ⁶¹ Mari mbë Magëdala gë Mari ñëntaŵ ña hnam nkentiniho; haryënkŵ yag hna ntañaniho.

Vëyëka yag

⁶² Ga pacëk, hnë fac le rëfëka ile fëhwëtahnëde ntaŵëla ña, vësankaf vësëna wasadëha va gë wafarise ŵa njiniho ndampo fo vëhni Pilat hna ⁶³ do ntehnëniha: «Ahwëhn nkal, ndënkŵëtabun, ale rokadëhëhniŵo vahn'aÿi më lehnëko, ante nkoko cëmëna ña: “Hnë wafac warar mbëhnëdëfu.” ⁶⁴ Awa, maŵëryin ahwëtehna hnu iyag inÿi hafo hnë wafac warar hna. Ge gena umë, vëréfal vëlëwu va njijëdëni nteni ñas inÿa tac pëyahñëni bulunda hna: “Mbëhnëk vësëm hna.” Wati rac, wamër watëkwa ñi lëbëdëha waðënkŵëryënkŵ ña.»

⁶⁵ Pilat më ntehnëkëhni: «Wëlihëhni wasodadë ŵa soje njëkandëhni. Yiryin do diryin njëkande yag inÿa gante cañahnëku ka.» ⁶⁶ Njilehñëni njëkandëni yag inÿa: më mbëryëni taka nte fidahniko rënka ña kahnëndëlehnënihëhni vëyëka va.

28

Ibëhn Yesu

¹ Ante ndëcëk fac ntaŵëla ña, gë dimasi ÿa wakëwak fo, Mari mbë Magëdala gë Mari ñëntaŵ ña njiniho njëkini yag inÿa.

² Nkal inÿa ñënkalehn tañ gë fanka: mëleka Ahwëhn a cëlëlehni g'ambin, njij këryinët taka cankaf inÿa cape ndampo ntañalehn yañ. ³ Had ambin wilëbilëk nkeho do cud cankaf jah dus cudako. ⁴ Vëyëka va ntakëkëhniwo mbalëndëni ki fo; had vësëm nkeniho.

⁵ Mëleka ÿa më ntehnëkëhni vësëval va: «Antë ntaku, njëtëbu Yesu yëkëlendun, ale fakiko kërëwa hna. ⁶ Gena hnani, Wënu ña mbëhnëndanëka gante nësëko ka. Yijën ayëku hn'ile kwëtiko hna. ⁷ Yiryin ñap afëyawuni vëréfal vëlëwu va: “Mbëhnëndanik, tame njid napëhëndu Galile hna; hnam nudunëha.” Umë ÿakëndëbu fëyaŵu.»

⁸ Matëlehnëni ñap yag hna ga ntakah do g'uhnatah sankaf, nkaryëni pëyanihëhni vëréfal Yesu va wakasëk watac. ⁹ Yesu njilehn pankëlëni do ntehnëhni: «Nkaÿëmu!» Tëhalehnëniha, pëlanaha wapary ñi cëmbatëndëniha. ¹⁰ Awa Yesu më ntehnëkëhni: «Antë ntaku. Yiryin afëyawuni vëÿënta mën va njini Galile hna: hnam nudëniho.»

Itëfëta vëyëka iyag va

¹¹ Wati nte njidëniho ña, wasodadë wëryampo wale yëkadëho yag ña mbokajëniho naŵ hna pëyanihëhni vësankaf vësëna wasadëha va fop ile liyak ÿa. ¹² Vësankaf vësëna wasadëha va më mbarëni gë vicër va: ga nkŵëryëlëni më njëdanihëhni wasodadë ŵa koryi yabah ¹³ do ntehnënihëhni: «Pëyahñëdun, vëréfal vëlëwu va yijëk g'umëd ga, hnë wati nte ndakërunëho wakwëd ña, nteni iñas inÿa. ¹⁴ Do ge guverëner ÿa njëtak njëtëbun gante nësëndëbunëha ka do ntidëfun fere hara ñoñ diluhna.» ¹⁵ Wasodadë ŵa më tebani koryi ÿa do ntini gante nkabini ka. Koyëna, campëko wañi wanës wasëwif hna, hafo hnë fac vë dol ÿi.

Yesu tufëhnaðëhëhni vëréfal vëlëwu va

¹⁶ Vëréfal pëhw g'aryaŵ va njilehñëni gë Galile, hn'ikuñ nte nkabëkëhniwo Yesu hna. ¹⁷ Ante nunihawo ña, cëmbënihawo; bare vëryampo hnë vëhni nkŵajëlehnadëniho. ¹⁸ Yesu tëhakëhniwo do

ntehnēhni: «Ucankaf ŋa fop njēɗayibu ambin hna do gē nkal li. ¹⁹ Awa yiryin hnē vahnē vēvē nkal vi fop do aliwuni vērēfal mēn; yaryēryinēhni g'uŵac Rēm, g'Ajē do g'Iyir Ipacah iŋa, ²⁰ do karanjeryinēhni maŵēhnēni fop ile lehnēmu ŷa. Do yētēryin: gē ŵuhnē nkentēdebu fac-wo-fac hafo wapuya ɗuniŷa hna.»

Itëfëta nte kerëk Marëk pañare Yesu Wade yehëhna hnë inji kayëte

Ale herëk inji kayëte ña tufëhnana bare namu vacërakëlo vële hwëtahnëka Yesu va lehnëk Marëk herëk. Marëk (wacëde fëna San Marëk, Vantiyehn 12.12, 25), alintërawu Barë nabas yeho, umë lapëhna dëhëhniwo afayik Pol gë Piyer wadoku wadëw hni hna. (Njëki Vëvë Kolos 4.1; 1 Piyer 5, 13; Vantiyehn 13.5; 13; 15.36-41; Filemon 24). Mpëd ndampo Pol ñwëyëko nufa Marëk wati ryampo nte njidëho doku bare ikonjëlën ña ntiyako do Marëk anjiko njëka Pol ante cëdiko ña hnë nkal Rom hna (1 Piyer 5.13).

Kayëte Itëfëta nte kerëk Marëk pañare Yesu ña ye inte ñak lëkwëk ña hnë vëkayëte vahnah hna vante hnësëd pañare uwám Yesu. Anji kayëte kerik mpëdara yëbëlan wabëhn wafëhw imbëd g'imbëd gë wafëhw imbëd gë wahi g'imbëd (55 gë 75) ga ndëcëk hnagi Yesu ña, Rom hna. Vële wok wëyena wasëwif herëhnik. Soñe umë Marëk gabahnëk wënamu waryaw wasëwif wë. Nësëd vantiyehn Yesu va. Tëfëta d mpëdara pëhw g'imbëd gë warar (18) ma ntëbi hnë vifëmpëhnahnah Yesu hna wale rufahnëd Aju Wënu ña ye.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'ïni kayëte: vëréfal, wanës, Ahwëhn, Piyer, yine, fanka, sadëha, wasariya.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Pëhwëta doku Yesu (1.1-13)

Yesu njërënëdëhëhni vëres do nësëd gë wahnës wadindaryindan (1.14-8.30)

Yesu icëm g'ibëhn dëwu ña pëgwëk pëyahnënd (8.31-10.52)

Yesu tënëkëd Yerusalem hna (11.1-13.37)

Icëm do g'ibëhn Yesu ña (14.1-16.20)

Ikaraj San Ayary

¹ Ani pëgwëk Wanës Wakasëk wante hnësëd soñe Yesu Këris, Ajë Wënu ña. ² Aki pëgwëk gante nësëd hnë kayëte kila Esayi hna:

«Wënu ña më lehnëk soñe Arëhnayik a: «Cañëtëryidëfuha afay mën a haryënkwa hu pëhwëtëhni nkañ ña.»[☆]

³ Nëparyin! Asan ryekad wula hna, më lehnëd:

pëhwëtëryin nkañ Ahwëhn a,
dinëndina vankañ vacatah d'us!»[☆]

⁴ Awa, koyëna San Ayary a njiko wula hna d'arël sën Yurëdan hna; njaryëdëhëhniwo vahnë va ntehnatëndëhni: «Gwëcëtaryin vankeya va do ayaryiwu; Wënu ña tavëhnahnu wameh hun ña.» ⁵ Vële lëdëk resiyo vë Yude va do gë vëvë inaw Yerusalem va fop njidëniho vëhni San hna; putadëniho tase bulunda hna wameh wante ntini ña do San njaryëdëhëhniwo hnë sën Yurëdan hna. ⁶ Umë viyi vile liyik gë wëñahn yonkomb ntiyadëho do ryl uyand ñëbadëho sah hna; vampul tokëdëho do gë wadëj. ⁷ Pëyadëhëhniwo kore ña: «Ale rëfidëho ña umë lëbëko; catëla dënk fëtahnu viyëba wapary wadëwu ña. ⁸ Ami, hnë wënkwa njaryëdëmu, bare umë, g'Iyir Ipacah Wënu ña njaryëdëhu.»

Yary ña g'iyëkëhnahn menëhn Yesu ña

⁹ Hara, hnë wati rac, Yesu Nasaret matiko, ankol ambë resiyo Galile hna do San njaryëkawo sën hna. ¹⁰ Ante mëyëtaðëho Yesu wënka ña, nuko tañ ambin ña ga piðëtað do Iyir Ipacah iña cëlëlehni hnë umë; gë fah mëntëlëniho. ¹¹ Tac kopa vë g'ambin nkwëryëlehni ga ntehnëd: «Ajë mën ale ýaðëfu ðus a yeru; gë wëjë nëñëko ðus.»

¹² Ga ndëcëk watac, Iyir iña më cañëtëka tañ Yesu wula hna. ¹³ Wafac wafëhw wahnah ñëwëko wula hna, do njëkëhnahnëkawo Sintani menehna hnam. Gë wulaw ña nkelahnëniho do wamëleka ña paðënihawo.

Vërefal vëryënkwëryënkw Yesu va

¹⁴ Ante pëlayiko San ña, Yesu njiko Galile. Karañëdëhëhniwo vahnë va Wanës Wakasëk Wënu ña. ¹⁵ Ntehnëdëho: «Wati ýa tëkëk, Nañ Wënu ña tëhajëk; gwëcëtaryin vankeya hun va do kwëtahnëryin Wanës Wakasëk ña!»

¹⁶ Fac ryampo, Yesu tëfary lant sankaf Galile hna njasëdëho ante nukëhniwo vëfëla wuwis vëhi ña, Simo g'aheryu Andëre. Waryeyët ntonjëdëniho lant hna pëlahnënihëhni wuwis. ¹⁷ Yesu më ntehnëkëhni: «Tëfino do ntidëmu vëfëla vahnë.» ¹⁸ Tavëlehnëni tañ waryey waheheya uñis ña tëfëlehnëndëniha.

¹⁹ Yesu më mbok njik ñañët toyë do më mbok nukëhni kat vëhni Sak g'aheryu San, viju Sebede vële yeho kulu lëw hni hna. Waryey walëw hni ña pëhwëtëdëniho. ²⁰ Nundëhni tañ macëlehnëhni; tavëlehnëniha rëm hni, Sebede, kulu hna gë vëryokuñ va, do tëfëlehnëniha Yesu.

Asan ale nkeni gë yine

²¹ Yesu gë vërefal vëlewu va njiniho nañ Kaperënañum hna. Fac ntañwëla wasëwif hna, Yesu tënkëko caliña hna do pëgw karañëdëhëhni vahnë va. ²² Vële hnëpaðëhawo va pëmpëhnahnëkëhniwo gante karañëdëhëhniwo ka, kabi gelohna gante karañëdëhëhni vëharañ sariya ka; umë, g'ucankaf karañëdëhëhniwo. ²³ Hnë wati rac dënk asan ale pëlako yine tënkëko caliña ntëw hni hna do ndekako: ²⁴ «Ye ye yëbëlan fu, Yesu mbë Nasaret? Afërëkanëfu bi yijëru? Njëtebu ðus ale yeru ýa: Afacah ale payik Wën ýa yeru!»

²⁵ Yesu më ñañëhahnëka yine ýa ntehna: «Demëhnary do cahnëryehna añi asan!» ²⁶ Yine ýa më ñënkëka asan a gë fanka do më cahnëka ndekatënd ðus.

²⁷ Vahnë va fop pëmpëhnahnëkëhniwo ðus do tëyëleñdëniho: «Ye ga ye iñi karañ kasëk nte yëðahnik g'ucankaf ñi? Añi asan wëla wayine ña ntehnëdëhëhni ntini iñë do mañëndëniha!» ²⁸ Awa, pëgwiko tañ nësënde soñe Yesu ýa resiyo Galile hna fop.

Yesu njërëñëdëhëhni vëres vëyabah

²⁹ Ante cahnëniho caliña hna Yesu njiniho gë Simo gë Andëre tere lëw hni hna do Sak gë San fëna njintiniho. ³⁰ Hara, hnëmu asëvalu Simo ndakëko, kabi mbahn iñi njakëkawo; ga tëkëk Yesu, më pëyaniha soñe lëwu ýa. ³¹ Yesu më tëhaka, pëlaka vák ýi, matëndëlehna. Yak mbahn ña tavëlehna do pëgwëlehn nëhëtëhëndëhni.

³² G'anëka ga, ga njok lav a, vahnë va njinenëhniðënihawo Yesu vële resëko va fop do gë vële pëlahniho wayine. ³³ Vahnë vëvë nañ va fop haryënk wënk tere hna mbarëpëlëniho. ³⁴ Yesu njërëñëkëhniwo vëyabah vële resëko sifa wates wanëmpëlah do ntakëhniwo fëna wayine

wayabah. Tavëlëhniwohna wayine ña nësëni, kabi vëhni njëtëniho bi mo nke.

Yesu nkwayëtaďëho Galile hna

³⁵ Wakëwak fo, Yesu matëko cahn naŵ hna, nji ñëŵ hn'ile njirëk, do hnam njëfadëho. ³⁶ Simo gë vëřëfëlëntaŵu njilehnëni njëkëlehniniha; ³⁷ ga nuniha, më ntehnëniha: «Vahnë va fop njëkëlehnëdënihi.»

³⁸ Yesu më ntëkwakëhni: «Yinëfu sëñ haŵary, hnë vankol vamb ďarël vi. Tëfëko fëyahnu hnam fëna Wanës Wakasëk ña, kabi soņe umë yijëbu.»

³⁹ Do njilehnëni hnë Galile hna fop; pëyaďëhëniwo Wanës Wakasëk ña vacaliņa vamb resiņo va do ntaďëhëniwo wayine ña.

Yesu njërënedëha ahwëhn mbiŷ

⁴⁰ Ahwëhn mbiŷ ña më njijëk haryënkŵ Yesu ndëkwëhnëk do muntahna ntehnë: «Ge ñaďu, koďu ayëřëno, afacënëlehno.»

⁴¹ Yesu më kaŷëhnahnëka g'umë; më njelëk vák ŷa, ñaka do ntehnë: «Ñadëfu: Pacëry!» ⁴² Taņ, ambiŷ ña tavëlehna do pacënëlehni.

⁴³ Awa, Yesu më ñaňënahněka, caňëta, ntehnë: ⁴⁴ «Nëpary ďus, ant'afëyahna ahně waņi; yiry njëki asëna wasaďëha ŷa, do canëry saďëha le kerëk Moyis ntinde ŷa. Koyëna vahnë va fop njëtëdëni pacëru.» ⁴⁵ Asan a njiko, bare pëgwëko pëyahněnd ile-wo-le hna ile yeha ŷa. Soņe rac Yesu kodilohna mbok tënk wahnaŵ hna gante ñaď ka; hnë wëwac wayirah hna ñëŵëďëho. Do vahnë va njijëdëniho ŷalu hna matindëni gante-wo-gante.

2

Yesu asan ale ye vorovoro njërëned

¹ Ga ndëcëk wafac, Yesu më mbok njik Kaperënaŷum, do njëtayiko tere hna nke. ² Kore vahnë varëpëlëko hnam, hafo golohna igwac wëla pëř hna rënka tere hna. Yesu Wanës Wakasëk ña pëyaďëhëniwo. ³ Vësan tëkëlehnini, njonëhniniha Yesu ale ye vorovoro ndibini vësan vëhna. ⁴ Bare wahodilohna tufëniha Yesu, vahnë va pëbëniho. Awa më kayëni tējëtëni ile rëjahnik cery ña řay hn'ile nkeho Yesu hna; më cëlëndëniha ale yeho vorovoro ryakëko uway hna hatëh hante ntiniho hna. ⁵ Ga nuk Yesu kwëtahn vëŷi vësan ña, më ntehnëka ale ye vorovoro ŷa: «Ajë mën, wameh hu ña tavëhniru.»

⁶ Awa vëharan sariya vëryampo, vële laňako hnam va, nahadëniho: ⁷ «Soņe ye nësëď aŷi asan aki? Wënu ña njëŵëď! Mo hod tavëhn wameh? Wënu ña fo hod!»

⁸ Yesu njëtëko taņ itoňan đëŵ hni ña, më ntehnëkëhni: «Soņe ye hnahaďun aki? ⁹ Ge ntehnëbu: “Wameh hu ña tavëhniru”, ma ge ntehnëbu, “Matëry, ahnuf uway hu ŵa, ayas?” ryampo bi ŷak hnëņëk nësi hnë waņi? ¹⁰ Bare ñaďëfu ayëtu: Ajë Ahn'a kwëhna fanka tavëhna ahně wameh ďuniŷa li.» Awa Yesu më ntehnëka ale ye vorovoro ŷa: ¹¹ «Ami ntehnëďëmi, matëry, nufëry uway hu ŵa aŵënc!» ¹² Matëlehn taņ, nuf uway lëŵu ŵa, cahnëlehn tase vahnë va fop. Soņe umë, pëmpëhnahnëkëhniwo ďus; umë cëmbëďëniha Wënu ña ntehnëdëni: «Kobëri nulëfuhna g'iŷin ki!»

Yesu macëďëha Levi

¹³ Yesu gë tëfary lant sankaf Galile ka mboko nji. Vahnë vëyahna yihahnidëhawo do karanëďëhëniwo. ¹⁴ Ga ndëcëď, më nuka Levi, aju

Alëfe, ga ntañak biro hn'ile cosahnëde ÿatëtanke hna. Yesu më ntehnëka: «Tëfe!» Levi matëlehn, tëfa.

¹⁵ Tac Yesu tokëko roka tere Levi hna. Vërëf ÿatëtanke vëyabah gë vëwën tokëlandëniho do gë vërëfal vëlëwu va, kabi njabëniho sifa vahnë vërac hnë vële rëfalëdëhawo hna. ¹⁶ Vëharan sariya vële yentiko gë wafarise va nunihawo Yesu ga tokëlandëni gë vëyi vahnë fop, më tëyënihëhni vërëfal vëlëwu va: «Soje ye tokëlahnëdëni gë vërëf ÿatëtanke do gë vëwën vi?»

¹⁷ Yesu nkwëryëkëhniwo, më ntehnëkëhni: «Vële wok vëresëna va balëlëhniha g'ayërën, vëres va valëkëhni. Yijëla wëcëwëhni vële satëk, bare vëwën yijëbu wëcu.»

Yesu nësëd' soje suj ÿa

¹⁸ Fac ryampo, vërëfalSan Ayary va gë wafarise wë cujënihho. Awa vahnë më njijëni tëyëniha Yesu: «Soje ye cujëdëni vërëfal San Ayary vi gë wafarise wë, do vërëfal hu vi vësuñëdëna?»

¹⁹ Yesu më ntëkwakëhni: «Ntiyahnëku bi vëfay iñël va kodëni cujëni wati nte nkelahnëni g'ale ÿëlëd' a? Kodëna nke koyëna! Wahodëna cujëni ge g'ale ÿëlëd' a nkolahnëni. ²⁰ Bare wati yejëk ile nufëhnandeniha ale ÿëlëd' a; fac rac cujëdëni.

²¹ «Ahnë kadëdëna ankwëy pand kasëk, nte wok kwëyana ten, hn'ipand cër; ge gena më, ankwëy pand kasëk ija, ge ndagik, kwëyad do citëd pand cër ija do hatëh ha njankëd' d'us. ²² Ahnë tawëdëna fëna uñen kasëk hnë waryëpët wasër; ge gena umë, uñen uña tënkenëd' waryëpët wë: uñen uña ndehëtaf, waryëpët wë fëna përekad'. Uñen kasëk uña hnë waryëpët wëhasëk tawëde!»

Yesu ye Ahwëhn fac ntawëla ña

²³ Hnë fac ntawëla ndampo, Yesu wëhaÿ ndëcëtafëniho gë vërëfal vëlëwu va. Ga njasëdëni, vërëfal vëlëwu va pëgwëlehnëni nkubëndëni vantimp va do cemëndëni. ²⁴ Wafarise wale yeho hnam wë, më tëyëniha Yesu: «Yëkëry, soje ye ntidëni vërëfal hu vi ile nkok mawëryana sariya fu ÿa ntiyi hnë fac ntawëla hna?»

²⁵ Yesu më ntëkwakëhni: «Kobëri karanjëluhna bi ile ntiko David hnë fac ryampo ante mbalëkëhniwo do inte yokëhniwo, umë dënk gë vërëfëlëntawu va? ²⁶ Tënkëko cery Wën hna do tok mburu nte kwëtëhniko Wënu ña. Abiyatar yeho asëna wasadëha asankaf a wati rac. Sariya fu ÿa vësëna wasadëha va fo mawëryanëko tokëni vamburu vatac, bare David nufëko do njëdahni fëna vërëfëlëntawu va.»

²⁷ Yesu më mbok ntehnëkëhni kat: «Ntawëla ña soje ahn'a liyik; ahn'a diyina soje ntawëla. ²⁸ Soje umë, Ajë Ahn'a dënk ye Ahwëhn wëla fac ntawëla ña.»

3

Yesu ahnë njërënëd' hnë fac ntawëla

¹ Fac ryampo, Yesu mboko tënk caliña hna. Asan ale cëmëko vák yeho hnam. ² Wafarise wë njëkëdëniha wo d'us Yesu bi njërënëdëha hnë fac ntawëla hna, kabi ñadëniho nuñani ile pëyahnëdëni menëk pëlahni.

³ Yesu më ntehnëka asan ale cëmëko vák ÿa: «Matëry, ahahn fagant.»

⁴ Tac më tëyëkëhni: «Ye ntehnëk sariya fu ÿa? Ntiyi ufërën hnë fac ntawëla hna ma uñeh? Afehëta ahnë icëm ma arya wë?» Wañadilohna ntëkwani.

⁵ Yesu njëkëkëhniwo vëhni fop ga ntavah do njiwëhnahnëkawo fëna kabi ñwëyëni vëhwëtahnëdëfina. Awa më ntehnëka asan a: «Yeli vák hu ýi.» Njelëlehn do vák ýa mbokalehna fërën fo. ⁶ Wafarise wã cahnëlehnëni calija hna njini mbarëni gë wëlawo ahnaŵ wã Erođ soñe nësëlëni bi hak kodëni ndawëhnahnëniha Yesu.

Kore yabah yihahnidëha Yesu

⁷ Yesu gë vëréfal vëlëwu va njiniho gë cape lant Galile ka do kore sankaf rëfëlehnëkaŵo. Vahnë vërac Galile gë Yude matiniho, ⁸ do gë Yerusalem, gë resiyo Idumeya, gë resiyo ile ye gë cape ñëntaŵ Yurëdan ka do gë caharaß Tir gë Sidon. Wakore watac vëhni Yesu njijëniho, kabi njëtaniho ile ntid ýa. ⁹ Awa Yesu më tëyëkëhni vëréfal vëlëwu va njonëhniniha kulu kay hnam kabi kore ýa peñëlëdëniho caharaß lëwu: ¹⁰ njërënkëhniwo vahnë vëyabah, awa vëres va fop cëñëlëdëniho soñe ñakëniha vëhni fëna. ¹¹ Do ge vële pëlani wayine va nunihawo, ndëkwëhnëdëni haryënkw lëwu do ndekandëni: «Ajë Wënu ña yeru!» ¹² Bare Yesu ñañëhnahnëdëhëhniwo ntehnëdëhni ntë pëyahnëni bi mo nke.

Yesu tëhnadëhëhni Pëhw gë Vëhi va

¹³ Yesu kayëko hn'ikuñ, macëkëhni vële tëhnako njijëni le nkeho hna do njiniho. ¹⁴ Koyëna tahnëkëhniwo Pëhw gë Vëhi va [do macëhni vëfayik] soñe tëfëlëndëni g'umë do payëndëhni pëyahnëdëni Wanës Wakasëk ña, ¹⁵ do g'imëk ntandënihëhni wayine ña. ¹⁶ Wëlihëhni Pëhw gë Vëhi va: Simo nte macëko Yesu Piyer; ¹⁷ gë Sak, g'aheryu San, vëhni vëhi tak viju Sebede yeho. Yesu Bowanerëges macëkëhniwo. Umë fëhnëtanëd «vësan vële mëntëlëni g'ufarat»; ¹⁸ Andëre, gë Filip, gë Barëtelemi, gë Matiye, gë Toma, gë Sak aju Alëfe, gë Tade, gë Simo ale hahnëndak soñe nkal dëw hni ña Kanan, ¹⁹ do gë Yuda Isëkariyot, ale yed aroka Yesu ýa.

Yesu, vëvë tere lëwu va ýad nufëniha

²⁰ Tac Yesu më mbokak gë tere. Umë gë vëréfal vëlëwu va wahodilohna tokëni roka ýa kabi hnam fëna vahnë vëyabah varëlëko. ²¹ Vëvë tere lëwu va, ga njëtani watac, kahnëtalehnëni soñe nji nufiniha, kabi ntehnëdëniho: «Cenaka!»

Yesu gë Belësebul

²² Vëharañ sariya vële wátiko Yerusalem va ntehnëdëniho: «Asankaf yine le wacik Belësebul ýa fëlaka!» do kat: «Iyi yine yëdadëha fanka canahnëdëhni wañi wayine!»

²³ Awa Yesu më macëkëhni nësëhnëkëhni g'ini mëntëndëlehn: «Sintani hak kod cëna umë dënk? ²⁴ Ge vële vankëk inaŵ mëtedëni vëhni fo, naŵ tac godina kahn; ²⁵ do ge vële vankëk tere mëtedëni vëhni fo tere rac godina kahn. ²⁶ Awa ge Sintani mëteryad umë fo, ge ucankaf ntëwu ña gona mbank, godina nko kahn, tëkwëd. ²⁷ Ahnë kodina tënk hnë tere asan ahwëhn fanka do nuf hnapul lëwu ýa, ge ñabëlahna ten asan ahwëhn fanka arac; ge ñabëka, kod nuf le-wo-le ýa tere lëwu hna. ²⁸ Toña ýa fëyadëmu: vahnë va, kode tavëhnini wameh wadëw hni ña fop gë wayeŵ wante njewëdëniha Wënu ña fop. ²⁹ Bare ale yewëdëha Iyir Ipacah inja tavëhnëdëna muk, uwi wëh dihëtëdëna.»

³⁰ Yesu nësëhnëkëhniwo koyëna kabi vëhni lehnëdëho: «Gë yine nkeni.»

Hnëmu Yesu gë vëheryu

³¹ Hnëmu Yesu gë vëheryu tëkëlehnini; ñëwëni pë hna do payëniha ahnë macehna. ³² Vahnë vëyabah lañako caharaß Yesu, më ntehnik: «Nëpary, hnëmuh gë vëhery hu pë hna nkeni, macëdënihi.»

³³ Yesu më ntëkwakëhni: «Mo ye hnëm më ña do gë vëhery më va?»

³⁴ Tac më njëkëkëhni vële lañako caharaß lëwu va do ntehn: «Yëkëryin, hnëm më ña gë vëhery më va ani nkeni. ³⁵ Vële lid ile ñad Wënu ña vëhni ye hnëm më ña gë vëhery më va.»

4

Uhnës uryindaryindan soje ahnad uhnëda wã

¹ Yesu mboko pëgw karañëndëhni tëfary lant Galile hna. Kayëko hnë kulu ile yeho lant hna, ntaña kabi kore sankaf varëpëlëko caharaß lëwu. Darël wënkã hna ñëwëniho ² do Yesu gë wahnës wadindaryindan karañëdëhëhniwo viyë viyabah; hn'ikarañ dëwu hna ntehnëdëhëhniwo: ³ «Nëparyin! Fac ryampo asan yiko ipahn uhnëda kañ dëwu hna. ⁴ Wati nte pahnëdëho wañëc ña, wëdampo nkañ hna njoko: wusëry wã më njijëni kohnëni. ⁵ Wëdampo wëraka njoko ile nkok yabëna nkal. Wañëc ña pëhnëlehn tañ kabi nkal ña tëwëlohna. ⁶ Ulav wã, ga njakëk, më kankënek wayor ña, kabi vënkahn va yabëlawohna. ⁷ Wañëc wëdampo hnë wadëmpëhn njoko. Wadëmpëhn ña më nañëk do ndañ uhnëda wã, ñoñ dëwëlohna. ⁸ Bare wañëc wëdampo nkal përen hna njoko; pëhnëko, nañ do ntëw: wëdampo wañëc wafëhw warar (30), wakañary wafëhw imbëd g'iryaw (60), do wakañary kat keme (100).»

⁹ Yesu më mbok ntehnëkëhni: «Nëparyin ðus, ge kwëhnarun vanëf awëryahnu!»

Soje ye nësëd Yesu gë wahnës wadindaryindan

¹⁰ Vële rëfëlehnëdëhawo kwëlëkwël va do gë vëfayik pëhw gë vëhi va, ga nkeni vëhni fo gë Yesu, më tëyëniha soje wahnës wadindaryindan wã. ¹¹ Më ntëkwakëhni: «Nuñarun wuhnë uyët ile sowiko, hnësëd soje Nañ Wënu ña, bare vëyëntaw vi had uhnës uryindaryindan fo nkwëryëdëni, ¹² do koyëna:

«“Kod njëkëni ðus, bare hara wahnudina paryi, kod nkwëryëni ðus bare hara ñoñ wayëtëna paryi, ge gena umë mbokajakëndëni gë Wën do Wënu ña tavëhnakëndëhëhni wameh wadëw hni ña!”»

Yesu uhnës uryindaryindan ahnad uhnëda wã nkabahnëd

¹³ Tac Yesu më ntehnëkëhni: «Yëtëluhna ile ye uwi uhnës uryindaryindan? Awa hak kodun ayëtu wahnës wadindaryindan wañëntaw wã fop? ¹⁴ Ayam a wanës Wënu ña pahnëd. ¹⁵ Vëryampo had nkañ nkeni le njod wanës hna: ge tëk nkwëryëni, Sintani tëkid tëbëhni wanës wante fahnik hnë vëhni ña. ¹⁶ Vëryampo had nkal kwëhn wëraka nkeni: nkwëryëdëni wanës ña do g'uhnatah mañadëni. ¹⁷ Bare waravëdina kwëhna vënkahn hnë vëhni, toye fo kwëtahnëdëni. Ge ryëñah wã tëkëhnikëhni ma ge mbërehnini soje wanës Wënu ña, tavëdëni tañ kwëtahn ña. ¹⁸ Vëryampo kat nkeni had uhnëda ule yod wadëmpëhn, umë ye vële wëryëd wanës, ¹⁹ bare wëbal yi duniya ña, ibora hnapul ña, do g'ina ile-wo-le ña tënkëdëhëhni, ndañëdëni wanës ña do ñoñ dëwëdina. ²⁰ Bare vëryampo, hn'inkal përen hna tebadëni wanës ña: nkwëryëdëni wanës ña, kwëtahnëdëni do nkeni had ile lëwëd, wëdampo

wafëhw warar (30), wañëntaŵ wafëhw mbëd gë ryaw (60), do wakaŵary kat keme (100).»

Uhnës uryindaryindan lampu

²¹ Tac Yesu më mbok ntehnëkëhni: «Ahnë pëdëd bi lampu tac koß g'ancëhn ma kuyët hn'ipad? Gena bi kañëde yaŋ? ²² Ile soŵik ŷa fop tufahnëde, do ile soŵiko hn'umëhwëry ŋa fop njode humpen hna. ²³ Nëparyin ðus, ge kwëhnarun vanëf awëryahnu!»

²⁴ Yesu më mbok ntehnëkëhni kat: «Kwëtahnëryin nëf ile wëryëdun ŷa! Wënu ŋa ñañëndëhu g'añëŋa nte ŷañahnëdun wuhnë dënk ŋa do nkwënëdëhu kat. ²⁵ Kabi ale hwëhnak ŷa nkwënënde; ßare ale wok kwëhnana ŷa tebëde wëla toye ile liyahnekä tèk nuŷa ŷa.»

Uhnës uryindaryindan uÿëc ule fëhnëd umë fo

²⁶ Yesu më mbok ntehnëk kat: «Wëlin g'ile mëntëlëni Inaw Wënu ŋa: asan fahnëd uhnëda kaŷ dëwu hna, ²⁷ tac fac-wo-fac ndakënd g'umëd ga, matënd g'acahnëfëd ga. Wanëc ŋa pëhnëd do naŷ hara yëtëna g'ante pëhnahnëk hafo naŷ ka. ²⁸ Nkal iŋa, umë dënk fëhnëndanëd uhnëda wä: wayor ŋa ten, tac uyat wä, do tëkwahn idaf wanëc ŋa. ²⁹ Puhnand tuŋ wanëc ŋa daf ŋa, asan a pëgwëlehn ndokuñënd g'ikäca dëwu ŋa, kabi wati uhäc wä rëkëk.»

Uhnës uryindaryindan uÿëc mutarëd

³⁰ Yesu më mbok ntehnëkëhni kat: «Ye hoden mëntëndëlehnin Inaw Wënu ŋa? Gë iÿëhne uhnës uryindaryindan kodën nkabahnin? ³¹ G'uÿëc atëh mutarëd mëntëlëni; ge pahnik, uÿëc rac ye ule ŷak vak wä waßë ðuniŷa li fop, ³² ßare ge nadik naÿëd hafo ntëb wanëda wante ye sarëdij ŋa fop. Cantëd wahnä wahnäŷah hafo wusëry wä kodëni kofëndëni cën dëwu hna.»

³³ Koyëna karanëdëhëhniwo Yesu g'iÿi sifa wahnës waðindaryindan; gante kodëni nkwëryëni ka nësëhnëdëhëhniwo. ³⁴ Nësëhnëdilhëhniwohna hara gena gë uhnës uryindaryindan; ßare ante nkeniho gë vëréfal vëlëwu va fo, wahnës waðindaryindan wä fop nkabëkëhniwo.

Yesu tëryëd sël sankaf

³⁵ Hnë fac rac ga nëkak, Yesu më ntehnëkëhni vëréfal vëlëwu va: «Danëtanëfu gë cape ñëntaŵ lant haði.» ³⁶ Më koyanihëhni kore ŷa; vëréfal va më njonihä Yesu hnë kulu le nkehahnëko hna. (Awa, kabi Yesu hnë kulu tëko nke, më koyanihëhni kore ŷa do pëgwëni ndanëtandëni.) Wakulu wakaŵary tëfëlëniho. ³⁷ Tac sël sankaf pëgwëlehn cëlënd ðus, wavonkëlo wënka ŋa njohandëho kulu ŷa, hafo pëgw tëmpënd hnam wënka ŋa. ³⁸ Yesu haŵëhni kulu hna ndakëko wakwëd. Awa vëréfal vëlëwu va më nëgëtëniha ndekatëndëni: «Aharan, cëm iŋa yeyinëk: kwëtahnëlihëfuhna bi nëf?»

³⁹ Yesu, nëgalehn, ñañënahna sël ŷa do ntehna lant ŷa: «Ñëwëry yam! Demëhnary!» Sël ŷa tëryalehn do njamëlehn fop.

⁴⁰ Tac Yesu më ntehnëkëhni: «Soŋe ye ntakëku aki? Soŋe ye worun kwëhnaluhna kwëtahn?»

⁴¹ Bare vëréfal va ntakëkëhniwo ðus, më ntehnëläni: «Mo ga ye awa aÿi asan? Wëla sël ŷa gë wavonkëlo wënka ŋa maŵëhnëdëniha!»

5

Yesu asan ale pëlani wayine njërënëd

¹ Tëkëlehnëni gë cape ñëntaŵ lant Galile ka, hn'inkal bulunda Gerasen hna. ² Ga cëlëk Yesu kulu hna, asan cahnëlehni wayag hna, njijënd pankëlëni. Asan arac yine fëlakawo ³ do wayag hna ntëdëko. Ahnë kodilohna mbok ñaba, wëla gë vankënca; ⁴ ñabëdëho kwëlëkwël wapary ña gë wame waryëhwëra do wëbák ña gë vankënca, bare nkubëdëho waryëhwëra wã do mbëkëtëdëho vankënca va. Ahnë mëkëdëfilawohna terya. ⁵ Ndekadëho wayag hna do gë wahuŵ wale yeho tëfary lant hna g'umëd gë g'anent hara teryëdëfina, do cërehnadëho gë wëraka wã.

⁶ Më nuka Yesu ñaŵët; awa më nkaryëk nji ndëkwëhn haryënkw lëŵu, ⁷ do ndeka gë fanka: «Ye ye yëbëlan fu, Yesu, Ajë Wën Hunte Sëpëk Fop? Këlami g'uŵac Wënu ña antë aliwo uŵeh!» ⁸ Asan a nësëko rac kabi Yesu tëko nteha yine ÿa: «Cahnëryehna aÿi asan!»

⁹ Tac më tÿyëka: «Hak maciru?»

Yine ÿa më ntëkwaka: «Wëac mën wã “Njabëbun” ye, kabi vëyabah yëbun.» ¹⁰ Do më këlaka antë canëhni nkal hna.

¹¹ Kore sankaf vampëhëmpëh ryavëdëho hnam, ðarël kuŵ hna. ¹² Wayine ña më këlaniha Yesu ntehnëni: «Cañëtëryifu rënkëfuni vaŵi vampëhëmpëh!» ¹³ Yesu më maŵëryanëkëhni. Awa wayine ña cahnëlehnëniha asan a do njini tënkenihëhni vampëhëmpëh va. Hara kore vatac nkëhnëko tëkëni wawuli wahi (2,000) vampëhëmpëh. Nëñëlëlehnëni vampamb kuŵ hna njini ntëbani lant hna do cëmëlehnëni fop.

¹⁴ Vësan vële heryëdëhëhniwo vampëhëmpëh va, nkaryëlehnëni nji pëyahnëni watac naŵ hna do gë wëhaÿ hna. Vahnë va njilehnini njëkëni ile liyak ÿa. ¹⁵ Tëkëlehnini hn'ile nkeho Yesu hna do nuniha asan ale pëlaniho kore wayine ÿa: ntañako, ntiyako viÿi do hakili ÿa mbokakawo fëren fo. Ntakëlehnëhni. ¹⁶ Vële yantiko fop va më tëfëtanënihëhni ile yeha asan ale pëlaniho wayine ÿa gë kore vampëhëmpëh ÿa. ¹⁷ Awa, pëgwëlehnëni këlandëniha Yesu cahn resiÿo lëŵ hni hna.

¹⁸ Wati nte kayëdëho Yesu kulu ña asan ale yërenik a më tÿyëka maŵëryana tëfëlënti g'umë. ¹⁹ Bare Yesu maŵëryanëlawohna, më lehnëkawo: «Bokary gë bulunda hu, do afëyahn fop ifëren ile ntinëhnikë Ahwëhn a kabi kayëhnahnëka gë wëjë.» ²⁰ Awa asan a njilehn pëgw pëyahnënd hnë Wahnaŵ Pëhw hna fop ile ntinëhnikëkawo Yesu ÿa; do fop vële wëryëdëhawo va pëbëkëhniwo fëmpëhnahnah wã.

Aryagu Yayërus g'asëval ale ÿakëd viÿi Yesu va

²¹ Yesu mbokako gë kulu ÿa gë cape ñëntaŵ lant ka. Ga tëkëk hnam, kore sankaf varëpëlëko caharaß lëŵu; ante nkeho tëfary wënka ña, ²² tëkëlehn asankaf caliŵa ale ŵaciko Yayërus. Më nuka Yesu, ndëkwëhnëlehn haryënkw lëŵu ²³ do këlahna ðus nteha: «Këlami, fandag mën fa cëm iŵa nke. Yij arinda wëbák ñi afëhëtahna!» ²⁴ Yesu njilehnëni g'umë.

Kore sankaf lapëhna kawo do peñëdënihawo vacape va fop. ²⁵ Hara asëval yentiko hnam ale njidëho sat kobëri hnë wabëhn pëhw gë waki. ²⁶ Njiko hnë vëyehn vëyabah, yehna ña mbërehnëkawo ðus, fop canëko koryi lëŵu ÿa, bare ñoñ ðemalawohna; nuko nkwënanda res wã. ²⁷ Nkwëryëko ga nësëde soŵe Yesu ÿa. Awa më njijëk kamëhni lëŵu kore hna ñak cuð Yesu ña. ²⁸ Ntehnadëho: «Wëla cuð ntëŵu ña fo ÿakakëndëbu njërakëndëbu.» ²⁹ Ga ñakëk, sat ÿa teryalehna taŵ do njëtalehn njërëk res lëŵu wã.

³⁰ Wati rac dënk, Yesu njëtalehn fanka sahnëka. Më cahëtak gë kore tëyëhni: «Mo ÿakëk cud mën ña?»

³¹ Vërefal vëlëwu va më ntëkwaniha: «Nuru kore ÿa peñëdënihi gante-wo-gante, do arëyënd: mo ÿakëko?»

³² Bare Yesu njëkëkëhniwo caharaß lëwu, nuhahna ale lik watac a.

³³ Asëval a mbalëdëho ntakah ña kabi njëtëko ile yehawo ÿa; awa më njijëk ndëkwëhn haryënkw Yesu do pëyahna toña ÿa fop. ³⁴ Yesu më ntehnëka: «Aryag mën, kwëtahn hu ña njërëneki. Yiryeyi gë yam do ures hu wã bokanidilihna.»

³⁵ Koyëna nkoko nësënd Yesu tëketëni vëfayik matini gë tere Yayërus do ntehnëniha: «Aryag hu gona. Bokawo avërehna Aharañ a.»

³⁶ Bare Yesu kwëtahnëlohna nëf wanës wadëw hni ña më ntehnëka Yayërus: «Antë ntaki, kwëtahnëry tun.»

³⁷ Mawëryanëlawohna ahnë ntapëhnahna gë tere Yayërus ge gena Piyer, do Sak g'aheryu San. ³⁸ Tëkëlehnëni tere hna, Yesu nkwëryëko wëñaw wayabah, vëryampo kodëniho, vëyëntaw va ndekadëniho. ³⁹ Më tënkëk tere hna do ntehnëni: «Soñe ye ÿawërun aki? Fandag fi cëmëna, wakwëd fo ndakëk.» ⁴⁰ Bare njafanëdënihawo.

Awa më canëkëhni vëhni fop, nkoni rëmu fandag fa gë hnëmu do gë vërefal vërar vëlëwu va do tënkëni cery nte nkehahnëko fandag hna. ⁴¹ Më pëlaka vák ÿa do ntehnëni: «Talita Kum!» (Umë fëhnëtanëd: «Ntehnëdëmi: Fandag, matëry!») ⁴² Fandag fa matëlehn tañ, pëgwëlehn njasënd (kabi wabëhn 12 kwëhnako). Wati nte nuniho cëmëna ña, pëmpëhnahnëkëhniwo d'us. ⁴³ Bare Yesu më ñañëhnahnëkëhni ntehnëni antë pëyaniha ahnë; tac më ntehnëkëhni: «Yëd'aryina ile tokëd.»

6

Vahnë vëvë Nasaret va vëhwëtahnëd'ilahna Yesu

¹ Yesu matëko hnam nji hn'ankol nte nañahnëko hna; vërefal vëlëwu va ntapëhnanihawo. ² Hnë fac ntawëla hna pëgwëlehn karañëdëhni calija hna; vahnë vëyabah hnëpadëhawo do pëmpëhnahnëkëhniwo d'us.

Ntehnëdëniho: «Ne ñëñak iñin? Ye ga ye yasery ule kwëhna wï, do hak kolahnëk ntind uwi fëmpëhnahnah? ³ Gena bi umë ye ali vacery va, aju Mari, acëru Sak, Yose, Yud, do gë Simo? Vëheryu vësëval va vëlëdëntina bi ani gë fuhnë?» Vëlënënelawohna.

⁴ Awa Yesu më ntehnëkëhni: «Kila ntënënik gante-wo-gante, bare gena nkol nte nañahnëk hna, hnënk lëwu ÿa vëlënëned'ilahna, gë vëvë tere lëwu va per.» ⁵ Yesu kolëlohna nti hnam wëla fëmpëhnahnah ryampo, ge gena vëres vëryampo fo tindëko wëbák ña do njërëneki. ⁶ Do pëmpëhnahnëkawo kabi vahnë vëvë nkol tac vi vëhwëtahnëna.

Yesu payëkëhniwo vëfayik pëhw gë vëhi va vëhi vëhi

Tac Yesu njiko karañëdëhni vankol vamb caharaß hna fop. ⁷ Më macëkëhni Pëhw gë Vëhi va payëkëhni vëhi vëhi. Njëdakëhniwo fanka g'ucankaf ntandënihëhni wayine ña ⁸ do ntehnëkëhniwo aki: «Ant'ayoyawu ñoñ ge njidun, ge gena ryoko ryampo; ant'ayoyawu ile rokëdun, kufa, koryi wakufa hun hna. ⁹ Përyaryin wapary, bare ant'ayoyawu acud kawary.» ¹⁰ Më mbok ntehnëkëhni kat: «Ge tëkërun hn'inaw, ñëwëryin hnë tere ile hacanderun hna fo hafo hale matëdun hnam. ¹¹ Ge vahnë vëvë naw va ñwëyëni vëhacadiluhna ma vëhnëpadiluhna, cahnëryin hnam do avankatëndu ivëd vë wapary hun ÿa: umë njëtëdëni vëlina fërën do Wënu ña nëñëlahna gë vëhni.»

12 Pëhw gë Vëhi va më njini karanjëndënihëhni vahnë va soje nkwëcëtani vankeya vantëw hni va. 13 Ntadënihëhniwo wayine wayabah do njerëndëfënihëhniwo vëres vëyabah turatëndënihëhni wagu na vankaf hna.

Icëm San Ayary a

14 Ahnaŵ a Erođ Antipas nkwëryëko ga nësëde soje Yesu ŷa, kabi wac lëwu wã campëko gante-wo-gante. Vëryampo ntehnëdëniho: «San Ayary a vëhnik! Soje umë kwëhnahnëk fanka ntihahnëd viyë vifëmpëhnahnah.»

15 Vëhaŵary ntehnëdëniho: «Kila Eli ye.»

Vëhaŵary kat ntehnëdëniho: «Kila le wëntëlëk gë wabë kobëri na ye.»

16 Erođ, ga nkwëryëk wante rëfëtafëho na fop, më ntehnak: «San Ayary a ye! Ntëpëtehnëbuha nkaf na ßare mbëhnik!»

17 Erođ pëlayehnëkawo San, ñabi, do cëdëlehni soje Erodiyad. Erođ ñëlëkawo mama nkehahnëko asëval aheryu Filip 18 do San ntehnëdëhawo Erođ: «Sariya ŷa maŵëryana aŷëla asëval ahery hu ŷa!» 19 Soje rac Erodiyad ntavëkawo ðus gë San do ñadëho ndaŵëhna, ßare kodilohna 20 kabi Erođ ntakëkawo g'umë; njëtëko asan asatah do asëvah ye do keryëdëhawo. Ge nëpadëhawo, nëñandëhawo igwëry wanës wadëwu na ßare yëtëlohna ile ntid.

21 Bare hnë fac le ntihandëho ambënt fac ile nagahniko ŷa, Erodiyad nuŷako fere fafërën ndaŵëhnahna San. Fac rac Erođ ambënt cankaf ntiko, payehnëkëhniwo vësankaf vëvë ucankaf ntëwu na, vësankaf wasoðafë wã, do gë vëvë karyënkw Galile va. 22 Aryagu Erodiyad tënkëko hn'ile nkeniho hna do nkawëhnëhni; Erođ gë vële macehnëko va per nëñkëhniwo gë fandag fa.

Awa Erođ më ntehnëka fandag fa: «Tëyërye ile-wo-le ŷađu ŷa, njëdäfëmi.» 23 Njiko dënk hafo ntëkëhna aki: «Lëk njëdäfëmi lakënde ntehni cape ndampo inaw mën inï rëyëruho.»

24 Fandag fa më cahnëk nji tëyehna hnëmu: «Ye rëfëko rëyu?»

Hnëmu më ntëkwaka: «Nkaf San Ayary a.»

25 Fandag fa ntëfëlehn mboka gante nkeni ahnaŵ gë vële macehnëko ka ntehna: «Ñadëfu ayëdäwõ tameki nkaf San Ayary a hn'ifëda mpan!»

26 Ahnaŵ a njamëlehnëko; ßare kodilohna njwëyëryana, kabi ntëkëko tase vële macehnëko va. 27 Payëlehna tañ soðafë lëwu ryampo ntehna: «Yoj nkaf San Ayary a.» Soðafë ŷa njilehn kaso hna ntëpëtehna San nkaf na. 28 Tac njoj hn'ifëda njëdähna fandag fa, do fatac njëdäga hnëmu. 29 Vërefäl San va, ante njëtani watac na, më njini nufëni ñas inä kwëtëni hn'iyag.

Yesu ndavëdëhëhni vësan wawuli mbëd (5,000)

30 Vëfayik va, ga mbokajëni vëhni Yesu hna, më pëyaniha fop ile ntijëniho do karanjinihëhniwo vahnë va. 31 Yesu më ntehnëkëhni: «Njijën, njiyin hn'ile njirëk soje ayinëgawu toye.» Kabi njabëniho vahnë vële yijëdëho do yidëho va; Yesu gë vërefäl vëlëwu va wëla roka vëhodilohna tokëni.

32 Awa më njini gë kulu hn'ile njirëk hna. 33 Bare vahnë vëyabah nunihëhniwo ga njidëni do njëtëniho gante njidëni ka; më matëni vankol hna fop, nkaryëni gë wapary fo hafo ndënkwehnenihëhni vëhni Yesu gë vërefäl vëlëwu va hnë ŷëwã le njihandëniho hna. 34 Ante cëlëko Yesu kulu hna do nutëhni kore sankaf vahnë vërac, kaŷëhnahnëkawo ðus gë vahnë

vërac, kabi had kore wape wante wok wahwëhnana ahekery mëntëlëniho. Pëgwëlehn karanëndëhni viyë viyabah.

³⁵ G'anëka ga vërefal va më tëhaniha Yesu ntehnëniha: «Tëk mëd do hnani fëk fo ye. ³⁶ Koyaryihni vëyi vahnë njini gë vankol vante ye caharaß vi ntëwajëni ile tokëdëni.»

³⁷ Yesu më ntëkwakëhni: «Yëdaryinëhni wëuhnë dënk ile tokëdëni ya!»
Më tëyëniha: «Ñadu bi yifu sanëfu koryi yabah lawahnifu vamburu yëdafuni tokëni?»

³⁸ Yesu më tëyëkëhni: «Vamburu vajëhw hwëhnarun? Yiryin ayëku.»
Umë njëkëni do ntehnëniha: «Vamburu mbëd g'uwis wuhi.»

³⁹ Awa Yesu më ntehnëkëhni dañëndëryinëhni vahnë va kore kore.
⁴⁰ Vahnë va më ntañani keme keme do gë wafëhw imbëd, wafëhw imbëd.
⁴¹ Tac Yesu më nufëk vamburu mbëd va g'uwis wuhi wã, kanjëk g'ambin do camehna Wënu ña soje iyi rokëtok. Më nkubëlehnëk vamburu va njëdafni vërefal va cahëlehnënihëhni vahnë va do cahëlehnënihëhni fëna wuwis wuhi wã vëhni fop. ⁴² Ale-wo-le tokëko hafo pihni. ⁴³ Vërefal va njonihho vankubel vamburu va g'uwis wule tesëniho wã pëb vëkankel pëhw gë vaki. ⁴⁴ Hnë vële rokëko hna vësan wawuli mbëd (5,000)* yeho.

Yesu yañ wënka hna njasëd

⁴⁵ Tac Yesu kayëndëlehnëhni vërefal vëlëwu va kulu hna ndënkwahëniha gë cape ñëntaw lant mbë ankol Betësayida ña. Hnë wati rac koyadëhëhniwo bulunda ya umë dënk. ⁴⁶ Ante koyakëhniwo ña, Yesu njiko hn'ikuñ soje njëfa.

⁴⁷ Ga nëkak, kulu ya fagant lant hna nkeho, do Yesu umë fo woko nkal hna. ⁴⁸ Më nuk vërefal vëlëwu va mbëraniho yiryery kulu ña ñus, kabi sël ya pankëlëdëniho; awa g'ankëhn fac ña, më njid gante nkeni njasëhatënd yañ wënka hna, do ñadëho ndëcëhni. ⁴⁹ Ante nunihawo ga njasid yañ wënka hna, ntiyahnëkëhniwo ahnënkwël ye do më ndekadëni. ⁵⁰ Vëhni fop nudënihawo do ntakëkëhniwo.

Bare wati rac tañ, Yesu më lehnëkëhniwo: «Ya wënnaryin! Ami Yesu ye; antë ntaku!» ⁵¹ Tac kayëlehn kulu hna, ñarël lëw hni, do sël ya tëryalehn. Vërefal va pëmpëhnahnëlehnëhni ñus, ⁵² kabi ñoñ vëwëryëlohna ile ryëcëtako ante cahëlehnëko Yesu vamburu va: wahakili walëw hni wã kodilohna njët rac, ntëbëkëhniwo.

Yesu njërëndëhëhni vahnë va Senesaret hna

⁵³ Ga ntëmpëtani lant ya Yesu gë vërefal vëlëwu va, tënkëlehnëni hn'inkal bë resiyo Senesaret hna. ⁵⁴ Kulu hna cëlëdëniho, njavëtatëniha tañ va Yesu. ⁵⁵ Vahnë va nkaryiniho nkal hna fop do njinenëhniñdënihawo vëres hnë wayala, le-wo-le nkwëryëniho nke hna. ⁵⁶ Hn'ile-wo-le njidëho Yesu hna, wahnaw hna ma vankol hna, vahnë va njonëhniñdëniha wo vëres vëlëw hni va kwëtëndënihëhni wayëwa bulunda hna do këladëniha wo tavëhni ñakëhni wëla wacëmët cud cankaf ntëwu ña fo; fop vële yakëko va njërëniho.

7

Namu vacërakëlo

¹ Wafarise gë vëharan sariya vëryampo Yerusalem matiniho njijëni kwërëniha Yesu. ² Kamahnëniho vërefal vëryampo Yesu va gë wëbák

* **6:44** 6.44 Vësan wawuli mbëd: Vutah va gë vësëval va vëryëkwaryina.

wante wok pacëna tokëdëniho roka ÿa, (më lehnëde waÿuhnana gante mawëryak namu ka). ³ Kabi wafarise wã gë wasëwif waÿëntaÿ wã fop ntënënëniho wënamu wante taveryënihëhniÿo vacërakëlo va: vërokëdïlohna hara waÿuhnana wëbák ña hafo pacëhni ⁴ do ge matiniho gë saha, vërokëdïna hara vëfacënana ten. Ntënënëniho ðus fëna wënamu wakawãry, gante tëfëka ndagi vanëhëta, wapoti, do gë vapeya ka [do gë wafad wã].

⁵ Awa wafarise wã gë vëharan sariya va më tÿëniha Yesu: «Soñe ye nkoni vëréfal hu vi vëlënëndëfina wënamu vacërakëlo fu va, tokëdëni gë wëbák wante wok pacëna?»

⁶ Yesu më ntëkwakëhni: «Vahnë vële hnësëd ile nkoni vëlidïna yerun! Kila Esayi toña kwëhnako ante nësehnëkawo Wënu ña soñe lëw hun ÿa. Aki kerëko:

«“Wënu ña më lehnëk: ‘Iÿi bulunda gë wanës ñi fo ntënënëdëniho, bare wasakahn walëw hni hna ñawëtaniho.

⁷ Icëmb nte cëmbëdëniho ña kwëhnana nafa, kabi ile karañëdënihëhni vahnë ÿa, gena ikaran mën, bare ile karañëni vahnë fo ye.’»

⁸ Tavërun vakwëda Wënu va alënënahnu wënamu wante kahnëndëni vahnë.»

⁹ Tac më nkwënëk: «Kolërun ðus aravu vakwëda Wënu va ahahnëndahnu namu lëw hun dënk! ¹⁰ Wëlin ile ÿadëfu hnësu ÿa: Moyis më lehnëko: “Dënënerÿihni vëhni rëmuh gë hnëmuh”,* do fëna, “Ale lehnëka rëmu ma hnëmu wameh a tëfëka ndawï.”* ¹¹ Bare wuhnë, karañëdunëhëhni vahnë va: ge ahnë ntehnëka rëmu ma hnëmu: “Ile-wo-le wëkakëndëbu yëdÿayi ÿa ‘korëban’ ye.” Umë fëhnëtanëd: “Ile fehnik ntinëhna Wën sadëha.” ¹² Koyëna tavëtantunëhëhni ntini ile ntehnëk sariya Wënu ña, alënëna rëmuh gë hnëmuh; ¹³ ntihëtëdun ile karañëd wanës Wënu ÿa gë namu le harañëdunëhëhni ÿi. Do ntidun viÿë vihawãry viyabãh vile wëntëlëk gë virac ki.»

Viÿë vile lidëha ahnë ale wok pacëna

¹⁴ Tac Yesu më mbok macëkëhni kore ÿa do ntehnëhni: «Nëparyino wuhnë fop, do awëryu: ¹⁵ iñë le tokëd ahnë* kodïna tonkëna haryënk Wën hna. Bare ile hoð tonkëna ÿa, umë ye ile sahnëd hnë umë ÿa.

¹⁶ [Nëparyin ðus ge kwëhnarun vanëf awëryahnu!]

¹⁷ Ante tavëkëhniwo kore tënk tere ña, vëréfal vëlëwu va tÿënihawo bi ye pëhnëtanëd wanës wadëwu ñi. ¹⁸ Awa më ntëkwakëhni: «Wuhnë fëna, gwëryëdïluhna bi? Gwëryëdïluhna bi fop ile tokëd ahnë kodïna tonkëna haryënk Wën hna ¹⁹ kabi umë tënkëdïna ntaÿary dëwu hna, donk dëwu hna tënkëd tac cahnëd mbahn dëwu hna?» (Gë wanï wanës pëyahndëho Yesu kodë toki ile-wo-le ÿa.)

²⁰ Umë mbok ntehnëk: «Ile sahnëd hnë ahnë ÿa umë ronkënëdëha. ²¹ Kabi ðambery ntaÿary ahnë hna matid vinahan vimeh vinte liyëhnëdëhëhni vahnë ndakëndëni hara vëyëlëläna, ule, uryaw ahnë. ²² Njëkëlehnëdëni ndakëntal meh vësan ma vësëval vële ÿëlëk do ÿëlik, iña le nkok kwëhnëna, njapënan, tokand vahnë, kwëhna nkeya meh, iñëwãry, ntehnëndëhni wameh vëÿëntaÿ, naÿënan, do nënk. ²³ Viÿë viwëh fop ðambery ahnë hna cahnid do umë ronkënëdëha.»

* 7:7 7.7: Esayi 29.13 * 7:10 7.10: Icahn 20.12 * 7:10 7.10: Icahn 21.17 * 7:15 7.15 Le tokëd ahnë: Viÿë viyabãh vañik wok tokëdëna wasëwif hna. (Soñe Walevi 11)

Ikwëtahn asëval ale wok gena sëwif

²⁴ Yesu matëko hnam nji resiyo Tir hna. Tënkëko le ñadëho ñëw hna do ñadilohna njëti hnam nke, bare kodilohna cowã. ²⁵ Asëval ale hwëhnakawo fandag fante pëlako yine wëryëko ga nësëde soje Yesu, njilehni tañ hn'ile nkeho hna ndëkwëhn haryënkwa lëwu. ²⁶ Asëval arac gelohna sëwif, hnë Fenisi mbë Siri hna nagiko. Muntadëhawo Yesu ntana yine ya aryagu hna.

²⁷ Yesu më ntehnëka: «Tavëryihni tokëni ten vutah vi† hafo pihñëni, kabi yivëna nufi roka vutah ya këfëhnini vumbe vi‡.»

²⁸ Asëval a më ntëkwaka: «Bare, Aharañ, la vumbe vi tokëdëni ile këfëdëni vutah ya.»

²⁹ Awa Yesu më ntehnëka: «Ha, toña hwëhnaru. Soje inji dëkwa, kodu awënc gë yal hu: yine ya cahnëka aryag hu.»

³⁰ Mëncëlehn nji təkata aryagu ga ndakëk hn'ipad: yine ya cahnëkawo.

Yesu kumim njërëned

³¹ Tac Yesu matëlehn resiyo Tir hna, tef Sidon mboka gë cape lant Galile, tefëlehn hnë resiyo Wahnañ Pëhw hna. ³² Më njinenëhnijika asan kumim soje tinda wëbák ña.

³³ Awa Yesu më pitaryëka umë fo, ñawëtarya kore ya; më ndënëka watufa ña aryëñënkaha vanëf hna do cëkëna vák ya gë wato ña ñakahna ryëw ya. ³⁴ Tac më kañëk g'ambin, njënëk bë sankaf do ntehna asan a: «Efata», umë fëhnëtanëd: «Pidëtary!» ³⁵ Pidëtalehna asan a vanëf va, ryëw ya fëna pëtalehna do pëgwëlehn catëñënd wanës ña.

³⁶ Yesu ntehnëkëhniwo antë pëyahnëni; bare ante-wo-nte mbañëhnëdëhëhniwo ña, vahnë va atac rëkëdëniho campehnëndëni g'ahawary wanës ña. ³⁷ Vahnë va pëmpëhnahnëkëhniwo dëcët; ntehnëdëniho: «Ile ntidf ya fop cañëk dus! Vëryëñënkah va dënk nkwëryëndanëdëhëhni do nësëndanëdëhëhni vële wok vëhodina nësëni va!»

8*Yesu vahnë wawuli wahnah ndavëd*

¹ Hnë wati rac kore yabah voko mbarëpëlëni, do ñoñ golohna ile tokëdëni. Yesu më macëkëhni vëréfal vëlëwu va ntehnëhni: ² «Kañëhnahnëkëwëhni vëyi vahnë, kabi wëli wafac warar yelahnëbun do ñoñ vëworyaryëna ile tokëdëni. ³ Ge koyabuhëhni mëncëni hara ñoñ vërokëna, mbërahëdëni nkañ hna, kabi vëyabah hnë vëhni ñawët matini.»

⁴ Vëréfal vëlëwu va më ntëkwaniha: «Ne kodën nuñanëhñinëhni ile tokëdëni hafo pihñëni, hnë yi fëk?»

⁵ Yesu më tëyëkëhni: «Vamburu vajëhw hwëhnarun?»

Më ntëkwaniha: «Mbëd gë vaki.»

⁶ Awa më ntehnëkëhni kore ya ntañani nkal hna. Tac më nufëk vamburu mbëd gë vaki va, camehnëka Wënu ña, nkubëlehnëk njëdahni vëréfal vëlëwu va do vëhni, cahëlehnënihëhni vahnë va fop. ⁷ Kwëhñanihëhni fëna li vunkis toye. Yesu camehnëka Wënu ña soje vutac do ntehnëhni vëréfal vëlëwu va cahëlehnaryënihëhni. ⁸ Ale-wo-le tokëko afo pihñ. Vëréfal va njoniho vankubel vante tesëniho va vëkankel mbëd gë vaki vapëbah. ⁹ Hara vële rokëko va təkëniho wawuli wahnah. Tac Yesu më

† 7:27 7.27 Vutah vi fëhnëtanëk wasëwif wã. Vumbe va fëhnëtanëk vële wok vëyëna wasëwif.

‡ 7:27 7.27 Vumbe vi fëhnëtanëk vële wok vëyëna wasëwif.

koyakëhni mëncëni, ¹⁰ kayëlehn taŋ kulu hna njini gë vërëfal vëlëwu va resiyo Dalëmanuta hna.

Wafarise wã dahëse fëmpëhnahnah tëyëdëni

¹¹ Wafarise tëkëlehnëni do pëgwëni nkwajëlëndëni gë Yesu kabi menëhnëniha njëkëhnahnëdëniho. Umë tëyëniha tufahn gë dahëse fëmpëhnahnah g'ambin matik. ¹² Yesu më njënëk bë sankaf do ntehn: «Soŋe ye tëyëdëni vahnë vëvë gaki vi dahëse ile fëmpëhnahnëk? Toña ÿa fëyadëmu: wëla dahëse ryampo wayëdadëna!» ¹³ Tac tavëlehnëhni do kay kulu hna nji gë cape ñëntaŋ mbë lant ŋa.

Levir wafarise wã do gë va Erođ

¹⁴ Vërëfal va ndënkweniho njoni vamburu, ndampo fo kwëhnaniho kulu hna. ¹⁵ Yesu më ntehnëkëhni: «Diryin wajira! Keharyin levirwafarise wã do gë va Erođ ÿa.»

¹⁶ Vërëfal va pëgwëlehnëni nkwajëlëndëni vëhni fo kabi ntiyahnëkëhniwo ile nkoni vëhwëhnana vamburu ÿa ntehnëdëhëhniwo koyëna Yesu.

¹⁷ Yesu njëtëko ile nkwajëlëdëni ÿa, më ntehnëkëhni: «Soŋe ye wajëlëdun kabi kwëhnaluhna vamburu? Nudiluhna bi ten? Gwëryëdiluŋa bi ten? Ndëpaku bi wahakili wï? ¹⁸ Kwëhnarun vinkër, nudiluhna bi? Kwëhnarun vanëf, gwëryëdiluŋa bi? Dënkwëtađiluŋa bi ¹⁹ ante nkubëlehnëbuho vamburu mbëd soŋe vahnë wawuli mbëd ŋa vatesel vante yorunëho va, vëkankel vajëhw fëbëko?»

Më ntëkwaniha: «Pëhw gë vaki.»

²⁰ Mboko tëyëhni: «Do nte nkubëlehnëbuho vamburu mbëd gë vaki soŋe vahnë wawuli wahnah ŋa, vatesel vante yorunëho va, vëkankel vajëhw fëbëko?»

Më ntëkwani: «Mbëd gë vaki.»

²¹ Awa Yesu më mbok ntehnëkëhni: «Do ha gaki gwëryëdiluŋa?»

Yesu njërënedëha mëp Betësayida hna

²² Yesu gë vërëfal vëlëwu va tëkëniho Betësayida hna; hnam, më njonëhniŋika mëp do këlayi ñaka. ²³ Yesu më pëlaka mëp uŋa vák ÿi kaha cahnarya nkol hna. Tac më tëpahneka vinkër va, tinda wëbák ŋa do tëya: «Kodu bi ahnu iñë?»

²⁴ Mëp uŋa më matëndëk nkaf ŋa, njëk, do ntehn: «Vahnë hnuđëfu, had vatëh nuđëfuhëhni, bare njasëdëni.» ²⁵ Yesu më tindëka wëbák ŋa kat mëp uŋa vinkër hna; arac më ŋesëk đus: njërëniko, nuđëho wapacëk ile-wo-le ÿa. ²⁶ Awa Yesu më koyaka mënc gë ÿalu do ntehna: «Antë arënk tameki nkol hna.»

Piyer pëyahnëd Yesu ye Arëhnayik a

²⁷ Tac Yesu gë vërëfal vëlëwu va njilehnëni gë vankol vante rëhak Sesare Filip hna.

Nkaŋ hna Yesu më tëyëkëhni: «Vahnë va, mo ntehnëni yëbu?»

²⁸ Më ntëkwaniha: «Vëryampo, vëhni lehnëd San Ayary a yeru, vëhaŋary Eli yeru, do vëhaŋary kat, aryampo wakila hna yeru.»

²⁹ Yesu më mbok tëyëkëhni: «Wëhne lë, mo lehnërun yëbu?»

Piyer më ntëkwaka: «Wëjë, Këris, Arëhnayik a yeru.»

³⁰ Awa, Yesu më ñaňëhnahnëkëhni antë pëyaniha ahnë.

Yesu icëm g'ibëhn dëwu ŋa pëyahnëd

³¹ Tac Yesu pëgwëlehn karanëndëhni aki vërefal vëlëwu va: «Ajë Ahn'a afo korot d'us; vicër bulunda va gë vësankaf vësëna wasadëha va do gë vëharan sariya va n'wëyëdëniha; ndawëhnëniha do fac rarëna hna mbëhnëd'.» ³² Watac wapacëk pëyadëhëniwo. Awa Piyer më canaryëka pëgwëlehn niranda.

³³ Yesu më cahëtak, njëkëkëhni vërefal vëlëwu va fop do n'añënahna Piyer ntehna: «Ijawëtarye, Sintani, kabi nahadila had Wënu na, bare had vahnë.»

³⁴ Tac Yesu më macëkëhni kore ya gë vërefal vëlëwu va ntehnëhni: «Ge ahnë ñad tëfëlehnëndo, antë nko nahand soje lëwu dënk, afo ndib kërëwa lëwu ya tëfatëndo. ³⁵ Ale yad iyi duniya cëmëd, bare ale wok kwëtahnëna nëf iyi duniya nkoryaryëd ntawary dëwu na, soje lëmën do gë Wanës Wakasëk na, ntawary dëwu na nkod hafo arayen hna. ³⁶ Ye nëfadëha ahn'a ge umë hwëhnëk duniya yi fop, tac cëvehn ntawary dëwu na? ³⁷ Ye kod njëdahn mbësahni ntawary dëwu na? ³⁸ Ge ahnë cëfëhnëka g'ami do gë wanës mën na haryënk wahnë vëvë dol vi, vële wok vësatëna do wok vawëtahnëlahna Wën vi, awa Ajë Ahn'a fëna cëfëhnëdëha g'umë, ge njijëk hn'idanc Rëm hna do gë wamëleka wapacah na.»

9

¹ Yesu më mbok ntehnëkëhni: «Toña ya fëyadëmu; vëryampo hnë vële ye hnani vi vësëmëdina hara vëhnuna Naw Wënu na ga njijëk gë fanka.»

Ibaca Yesu na

² Ga ndëcëk wafac mbëd gë ryaŵ, Yesu më njokëhni vëhni Piyer, Sak do gë San do njiryeryëhni hn'ikuŋ yihnah hn'ile nkeniho vëhni fo. Yesu më mbacik tase lëw hni; ³ viyi vilëwu va njerëko d'us had humpen, hnë duniya li ahnë gena ale hod njerën iñë koyëna. ⁴ Vërefal vërar va nulehnënihëhni taŋ Eli* gë Moyis ga nësëlëdëni gë Yesu.

⁵ Awa Piyer më ntehnëka Yesu: «Aharan, njivëk nkeyin ani. Ntidëfun wasank watar: ryampo wëjë, Moyis ryampo, Eli ryampo.» ⁶ Yëtëlohna ile nësëd, kabi umë gë vërefëlëntaŵu va ntakëkëhniwo dëcët.

⁷ Anar njilehni cankëhni g'icën dëwu na, do nkwëryëlehnëni kopa nar hna ntehn: «Ayi Ajë mën ye ale yahnëbu d'us. Umë rëfëka ahnëpawu!»

⁸ Vërefal va njëkëlehnëni taŋ caharaŵ lëw hni, bare golohna nundëniha ahnë, Yesu fo wontiko gë vëhni.

⁹ Ante cëlidëniho kuŋ na, Yesu më ntehnëkëhni antë pëyaniha ahnë ile nuni ya hafo Ajë Ahn'a mbëhn hnë vësëm hna. ¹⁰ Mawëniho wanës watac, bare tëyëlëdëniho: «Ye pëhnëtanëd "ibëhn hnë vësëm"?»

¹¹ Tac më tëyëniha Yesu: «Soje ye ntehnëdëni vëharan sariya vi, Eli yijëd ten?»

¹² Umë ntëkwakëhni: «Eli rëfëka njij ten mbokahn caŋ fop. Bare, ge toña ye, soje ye pëyahnëd Vikerëh va fëna Ajë Ahn'a korotëd d'us do ntide g'iñëw? ¹³ Bare ami pëyadëmu: Eli tëko njij, do vahnë va ntinihawo gante ñadëni ka, gante pëyahnëk vikerëh soje lëwu ka.»

Yesu njërënëdëha fatah fante pëlak yine

¹⁴ Ga tükëni hn'ile nkeniho vërefal vëyëntaŵ hna, nunihëniwo kore yabah d'us ga kwërënihëhni do vëharan sariya va conkëdëniho. ¹⁵ Vahnë va nundëniha tuŋ Yesu, pëmpëhnahnëlehnëhni, nkaryëlehnëni nkaŷëniha.

* **9:4** 9.4 Eli: kila yeho hnë Vikerëh Vicër hna. (2 Vëhnaŵ 2)

16 Yesu më tëyëkëhni: «Ye sonkëdun gë vëyi?»

17 Asan aryampo kore hna më ntëkwaka: «Aharan, njinenëhnimina ajë mën a, kabi yine fëläka, umë wëmaÿendëha kodina nës. 18 Iyi yine këfëdëha hn'ile-wo-le hna, iguhnunh rëkëd cahnënda wës li, cemëlehnand wabeñ ni, do mbahn inji kankëdëha. Tëyëbuhëhni vërefal hu vi ntaniha iyi yine, bare vëwëkëlahna.»

19 Yesu më ntehnëkëhni: «Vahnë vëhwëhn kwëtahn këm yerun! Hapo guve tëfëko ñëwëlahnin do ryuñënanëhnu? Yinenëhninoŵa fatah fi.»

20 Awa më njinenëhnijika. Yine ÿa nunda tun Yesu, më ñënkëka fatah fa gë fanka; fatac njolehn këryinjëtand do guhnuhn inja cahnidëhawo wës hna.

21 Yesu më tëyëka rëm fatah fa: «Kobëri guve pëgwëka?»

Më ntëkwak: «Kobëri nte nkoko fatoy fo ña pëgwëkawo. 22 Wati ryaŵ yine ÿa cañëtëdëhawo hnë hwëdëh ma hnë wënka soñe ndaŵa. Kaÿëhnandiÿi gë fuhnë ayij aryemafu, ge kodu!»

23 Yesu më ntëkwaka: «Ge kodëfu? Fop kod nke soñe ale hwëtahnëka.»

24 Rëm fatah fa ndekalehn tañ: «Kwëtahnëbu, bare demarye, kabi kwëtahn inja nkojëko!»

25 Yesu nuko kore ÿa nkaryidëniho ÿal hni hna. Më ñañënahneka yine ÿa ntehna: «Yine ile wëmaÿehneñd vahnë nësëni do nkwëryëni, ntehnëdëmi: cahnëryehna fañi fatah do nt'avoka vokanehna muk!»

26 Yine ÿa më ndekak do ñënka fatah fa gë fanka, cahnëlehna tañ. Fatah fa njamëlehn had cëmëk, do vahnë vëyabah ntehnëdëniho: «Cëmëk.»

27 Bare Yesu më pëlaka vák ÿa, matëndëka fatah fa do fatah fa kahnëlehn.

28 Ante tënkëko Yesu tere hna, nketëni gë vërefal vëlëwu va fo, më tëyëniha: «Soñe ye wobun mëkëlëfunahna lafuna iyi yine?»

29 Yesu më ntëkwakëhni: «G'iyëfa fo kode ntayini iyi sifa wayine.»

Yesu icëm g'ibëhn dëwu ña mbok pëyahneñd kat

30 Më matëni hnam tëfëni Galile. Yesu ñadilohna njëti hn'ile nkeho hna. 31 Vërefal vëlëwu va karanëdëho aki: «Ajë Ahn'a njëdadëniha vahnë va, vërac ndaŵehneñdëniha; do ge ntik wafac warar mbëhneñd vësëm hna.» 32 Bare vërefal va vëyëtëlohna bi ye pëhnëtanëk wanës watac do ntakëkëhniwo soñe tëyëniha.

Mo lëbëkëhni vëÿëntaŵ

33 Tëkëlehnëni Kaperënaÿum hna. Ante tënkëniho tere hna, Yesu më tëyëkëhni vërefal vëlëwu va: «Ye wajëlekëndun nkaŵ hna?» 34 Bare vëlëkwalohna, kabi nkaŵ hna nkwajëliniho njëtahnëni bi mo lëbëkëhni vëÿëntaŵ va.

35 Awa Yesu më ntañak, macëkëhni Pëhw gë Vëhi va do ntehnëhni: «Ge ahne ñad nke aryënkwëryënk, tëfëka nke arëkwa vahnë fop do aryokunëhn vahnë fop.»

36 Tac më nufëka fatah fatoy kahnëndëka fagant lëw hni; muryaka do ntehnëhni: 37 «Ale hacaka g'uŵac mën ŵa fatah gë fañi ki, kacako ami dënk; do ale hacako ÿa, gena ami fo kacak, bare kacaka fëna ale fayiko ÿa.»

Ale wok ñëwëlohna ÿa ndemañëho

38 San më ntehnëka Yesu: «Aharan, nubunëhawo asan ale ladëhëhniwo wayine g'uŵac lëw hu ŵa, do ñadëfunëho ravëtehnëfuna, kabi gentina gë fuhnë.»

³⁹ Bare Yesu më ntëkwaka: «Nt'aravëtehnuna, kabi ahnë kodina nti dahëse fëmpëhnahnah g'uŵac mën ŵa tac nës taŋ wameh mën. ⁴⁰ Ale wok ñewëlëfuhna ŷa ndemadëhëfu. ⁴¹ Do ale yëdadëhu asiyawu wënka kabi Arëhnayik a hwëhnëku, toña ŷa fëyadëmu: nuŷad cos dëwu ŋa.»

Vële liyendëhëhni vahnë wameh

⁴² «Bare ge ahnë ravëtehnëka kwëtahn inja wëla fatoy fëndampo hnë vunte hwëtahnëko vi, pecek bëraka gëb li tac ntabi hnë wov. ⁴³ Ge vák hu ŷi liyehnëdëhi uŵeh, dëpëtary; pecek arënk duniŷa le wok pudina hna g'ivák iryampo g'ile worryaryëru waki tak do alabi gë janáma, hnë hwëdëh hunte wok dipëdina. ⁴⁴ [Hnam, “vancëhn vante rokëd mbahn va wasëmëdina do hwëdëh ha dipëdina muk.”] ⁴⁵ Ge fary hu ŷa liyehnëdëhi uŵeh, dëpëtary; pecek arënk duniŷa le wok pudina hna g'ifary ryampo g'ile worryaryëru waki tak do alabi gë janáma. ⁴⁶ [Hnam, “vancëhn vante rokëd mbahn va wasëmëdina do hwëdëh ha dipëdina muk.”] ⁴⁷ Do ge inkër hu ŋa liyehnëdëhi uŵeh, dokëtary; pecek arënk Naw̄ Wën hna g'inkër dampo g'ile worryaryëru viki tak do alabi gë janáma. ⁴⁸ Hnam, «“vancëhn vante rokëd mbahn va wasëmëdina do hwëdëh ha dipëdina muk.”»

⁴⁹ Kabi, ale-wo-le hwëdëh pihëde gante pihëde wanjiry hnë roka ki. †

⁵⁰ «Wanjiry ŋa iñë fërën ye; bare ge gona ŋañ, hak kode mbokaryi ŋañëni? Kwëhnaryin wanjiry hnë wuhnë dënk do ayewu yam gë vëŷënta hun va.»

10

Yesu soŋe iñël do g'ibëmba ŋa nësëd

¹ Yesu matëko hnam nji hn'inkal Yuđe hna, nte ye gë cape ñëntaŵ Yurëdan ka. Kore vahnë va më mbok mbarëläni kat darël lëwu do pëgwëlehn karanëdëhni, gante njehëka ka.

² Wafarise wëryampo më tēhaniha soŋe tēdēhñēniha urënd. Tëyënihawo: «Sariya fu ŷa maŵëryanëka bi asan mbamba asëval alëwu?»

³ Yesu më ntëkwakëhni g'ini tēy: «Ye ntehnëkuno Moyis alindu?»

⁴ Më ntehnëni: «Moyis maŵëryanëka asan a ker kayëte nte rufahnëd mbambëka asëval alëwu ŷa.»

⁵ Awa Yesu më ntehnëkëhni: «Moyis kerëhnëku aŋa kwëda kabi vankaf va kambëku. ⁶ Vikerëh va më lehnëk, wapëgwa hna, ante ntiko Wën fop ŋa: “Ntikëhni asan g'asëval.”* ⁷ “Soŋe umë ye, asan a tavëdëhëhni rëmu gë hnëmu nkeni g'asëvalu fo, ⁸ do vëhni vëhi tak aryampo fo nkedëni.”* Koyëna, vëwona vëhi bare ahnë aryampo fo ye. ⁹ Awa ahnë antë pitëndëlehn ile mbarëpëlehnëk Wën ŷa.»

¹⁰ Ga mbokani gë tere, vërëfal va më tēyēniha Yesu soŋe watac. ¹¹ Më ntëkwakëhni: «Ge ahnë mbambëka asëvalu do ñëla ahaŵary, ntik ile mbañëk Wënu ŋa, ¹² do age Asëval a tavëka asanu ñëla asan ahaŵary ntik ile mbañëk Wënu ŋa.»

Yesu ndëwadëhëhni vutah va

¹³ Vahnë yinenëhnikawo Yesu vutah soŋe tindëhni wëbák wadëwu ŋa ndëwahni, bare vërëfal vëlëwu va niranihëhniwo. ¹⁴ Yesu, ga nuk watac, më ntavëka do ntehnëhni vërëfal va: «Tavëryinëhni vutah va njijëni ŷal mën hna! Ant'aŵëmaŷehnnuni, kabi Naw̄ Wënu ŋa vële ye had vëhni

† **9:49** 9.49 Kabi, ale-wo-le hwëdëh pihëde gante pihëde wanjiry hnë roka ki. Vahnë vëyaŷah nahadëni hwëdëh fëhnëtanëk kitij. ✧ **10:6** 10.6 Wapëgwala 1.27 ✧ **10:8** 10.8 Wapëgwala 2.24

va hwëhnëk. ¹⁵ Toña ÿa fëyadëmu: ale wok maŵëlahna Wënu ña had gante maŵëhnëdëhëhni fatah rëmu gë hnëmu ka tënkedina muk Naw Wën hna.» ¹⁶ Tac, më muryakëhni vutah va, tindëhni wëbák wadëwu ña ale-wo-le ndëwanëhni.

Asan avetak gë Yesu

¹⁷ Wati nte ñadëho nji Yesu ña, asan më nkaryëk ndënkwëhn do tëya: «Aharan afërën, ye rëfëko liwu rënkahnu uwám usër hna?»

¹⁸ Yesu më ntëkwaka: «Soje ye wacëduho afërën? Ahnë afërën gena ge gena Wënu ña fo. ¹⁹ Njëtëru bi vakwëda va: “Ant'aryaŵa ahnë; ant'ayëkëlehna asëval ahaŵary; ant'ale; ant'aye sede wamër; ant'avorahna ahnë ahnufahn ile kwëhnak ÿa; dënëneriyihni vëhni rëmuh gë hnëmuh.”»

²⁰ Asan a më ntëkwaka: «Aharan, vani vakwëda fop maŵëhnëbu kobëri utah mën hna.»

²¹ Yesu më njëkëka g'injahn do ntehna: «Iñë ryampo wojëki: yiryeyi awaf fop ile hwëhnaru ÿa do ayëdahni koryi ÿa vëhaÿëhna va, koyëna nuÿadu hnapul yabah ambin hna. Tac yij arëfëlehnëndo ami fo.»

²² Asan a, ga nkwëryëk watac, mbacëlehn yëka ÿa do njilehn ayamah fo kabi hnapul yabah kwëhnako.

²³ Yesu më njëkëkëhni vëréfal vëlëwu vële hwërëkawo va do ntehn: «Ntakëk vëvetak tënkeni Naw Wën hna!»

²⁴ Vëréfal va pëmpëhnahnëkëhniwo gë wanës watac, bare Yesu më mbok ntehnëkëhni kat: «Wëlawo mën, ntakëk dus tënk Naw Wën hna! ²⁵ Itënk yonkomb hnë hatëh sirehn, ÿak hnënjëk g'itënk avetak Inaw Wën hna.»

²⁶ Vëréfal va pëmpëhnahnëkëhniwo g'ahaŵary, do tëyëlëdëniho: «Mo ye awa ale hode pehëti ÿa?»

²⁷ Yesu më njëkëkëhni do ntehnëhni: «Vahnë va vëhodina, bare Wënu ña kod, kabi Wënu ña kod nti fop.»

²⁸ Awa Piyer më ntehnëka: «Nëpary, fuhnë tavëbun fop soje arëfëlehnahnënde.»

²⁹ Yesu më ntëkwaka: «Toña ÿa fëyadëmu: ge ahnë tavëk fop soje lëmën gë soje Wanës Wakasëk ña tere lëwu ÿa, ma vëheryu, vicëru, hnëmu, rëmu, vërahu, wëhaÿ walëwu, ³⁰ awa ahnë arac nuÿad wahwënta keme ntëbi ile kwëhnako hnë iÿi duniÿa: watere, vëhery, vicër, wahnëm, warëm, vutah do gë wëhaÿ, gë horot fëna; nuÿad duniÿa ile wok puđina wati le yejëk ÿi. ³¹ Bare vahnë vëyabah hnë vële ye gaki vëryënkwëryënkwi vërékwa yed, do vële ye gaki vërékwa vi yed vëryënkwëryënkwi.»

Yesu rarëna ÿa pëyahned icëm g'ibëhn dëwu ña

³² Yesu ndënkwarëkëhniwo vëréfal vëlëwu va njindëni Yerusalem. Vëréfal va pëmpëhnahnëkëhniwo, do vële lapëhnadëhëhniwo va ntakëkëhniwo. Yesu më mbok canaryëkëhni vëréfal Pëhw gë Vëhi vëlëwu va pëgwëlehn nësëhnëndëhni, ile ÿad nkehna hara bëÿëna ÿa. ³³ Më lehnëkëhniwo: «Nëparyin, gë Yerusalem njiden, ile njëdadëniha Ajë Ahn'a vësankaf vësëna wasadëha va gë vëharan sariya va. Cëdëdëniha soje ndawï do njëdahnëdëniha hnë vële wok vëyena wasëwif. ³⁴ Vërac njafanëdëniha, tëpandëniha, ntampëhnëdëniha do ndawëhnëniha. Ge ntik wafac warar mbëhnëd vësëm hna.»

Itëy vutah Sebede va

³⁵ Awa, Sak gë San, viju Sebede, më njijëni vëhni Yesu hna, tëyëniha: «Aharan, ñadëfun alinëhnëfu ile rëyëdëru ÿa.»

³⁶ Yesu më tëyëkëhni: «Ye ÿadun linëhnu?»

³⁷ Më ntëkwaniha: «Maŵëryanëryifu yefu ðarël hu ante nkedu hn'inawë le nawëdu hna, aryampo g'irëhw ayëntawë a g'irahahn.»

³⁸ Yesu më ntëkwakëhni: «Yëtëluhna ile rëyëdun ÿi. Kodun bi asewu nkëlëŵa tëmpah horot le ÿadëfu sewu ÿi, ma ayaryiwu yary horot ile ÿadëbu yaryiwu ÿi?»

³⁹ Më ntëkwaniha: «Kodëfun.»

Yesu më ntehnëkëhni: «Ha, cedun nkëlëŵa nte ÿadëfu sewu ñi do njaryëderun yary ile ÿadëbu yaryiwu ÿi. ⁴⁰ Bare gena ami rëhnað ale rëfëka ntaña g'irëhw mën ma g'irahahn mën; waÿi waÿëŵa, vële pëhwëtëhnëk Wën va hwëhnëk.»

⁴¹ Vërefal pëhw vëÿëntawë va, ga nkwëryëni watac, ntavëkëhniwo gë viju Sebede. ⁴² Awa Yesu më macëkëhni vëhni fop ntehnëhni: «Njëtërun, vële hnuðe had vësankaf ðuniÿa vi, ndëcëtëni ucankaf ntëŵ hni ña, do vëryëndah va tufahnëdëni fanka falëŵ hni fa. ⁴³ Bare geðina koyëna yëbëlan hun. Ale-wo-le ÿad naÿ hnë ŵuhnë ÿa, tëfëka nke aryokuñëhn hun, ⁴⁴ do ge ahnë ñad nke aryënkweyënkwe hnë ŵuhnë, tëfëka nke aramp vahnë fop. ⁴⁵ Kabi Ajë Ahn'a yijëna umë dënk soñe ndokuñëhni, bare had aryokuñëhn vahnë njijëk do njëdahn ntaŵary dëŵu ña pëhëtahnehni vahnë vëyabah.»

Yesu njërënedëha mëp uña Barëtime

⁴⁶ Yesu gë vërefal vëlëŵu va tëkëlehnëni Seriko hna. Tac, ante cahnëdëniho nawë hna gë kore sankaf, mëp, nte ŵacik Barëtemi, aju Timawus, lañako tëfary nkaŵ hna muntand. ⁴⁷ Ga nkwëryëk Yesu mbë Nasaret ryëcëd, pëgwëlehn ndekand: «Yesu, Aju David, kaÿëhnahnëryiÿi g'ami!»

⁴⁸ Vëyabah niradënihawo ndemëhna, bare umë nkwënëko ðeka ña: «Aju David kaÿëhnahnëryiÿi g'ami!»

⁴⁹ Yesu kahnëlehn do ntehn: «Macëryina.»

Macëlehnëniha mëp uña ntehnëniha: «Yaŵënnary, matëry, macëdëhi.»

⁵⁰ Awa mëp uña ntoñëlehn cud cankaft ntëŵu ña, ntoña kahn do ñji gante nke Yesu.

⁵¹ Yesu më tëyëka: «Ye ÿadu linëhnu?»

Mëp uña më ntëkwaka: «Ahwëhn, voka hnundu ÿadëfu.»

⁵² Yesu më ntehnëka: «Yiryeyi, kwëtahn hu ña njërëneki.» Tan mbokalehn nund, tëfëlehnëlehna Yesu nkaŵ hna.

11

Yesu tënkëd Yerusalem hna

¹ Ante njidëniho Yesu gë vërefal vëlëŵu Yerusalem ña tëkëniho kuñ nte ŵacik Oliviye, ðarël vankol Betëfase gë Betani hna. Yesu më payëkëhni vërefal vëhi haryënkwe ntehnëhni: ² «Yiryin hn'ankol nte ye haryënkwe hun ñi. Ge tëkërun tuñ, tëkatëdunëha fapali ga pokik, fante woyik kayina ten, pëtina, ayojuna. ³ Ge ahnë tëyëku: “Soñe ye lidun rac”, dehnëryina: “Ahwëhn a valëka, bare mbokaryidëha hara bëÿëna.”»

⁴ Awa njilehnëni tëkatëniha fapali pëh hna, nkaŵ hna, ga pokik hnë rënka tere. Pëtëlehnëniha. ⁵ Vëryampo hnë vële yeho hnam va më tëyënihehni: «Ye lidun aki? Soñe ye fëtërunëha fanji fapali?»

⁶ Më ntëkwanihehni ile ntehnëkëhniwo Yesu ÿa, do tavëlehnëni njini.

⁷ Njonehnëniha fapali fa Yesu; tindëniha vacud vantëŵ hni va fapali fa, tac Yesu kaya. ⁸ Vahnë vëyabah ntanëdëniho vacud vantëŵ hni va nkaŵ

hna njitënd do vëryampo, yaryef yale nkubiniho fëk ÿa ntanëndënihawo.
⁹ Vële tëfëlëniho va fop ndekadëniho:

«Osana! Wën, demaryifu!

Arabi Wënu ña njëda ale yijëd g'uŵac Ahwëhn a!*

¹⁰ Arabi Wënu ña njëda naŵ nte yejëk ñi, naŵ David rëm fu ÿa!

Demaryifu, Wën Hunte Sëpëk Fop! Osana!»

¹¹ Yesu tëkëko Yerusalem hna do nji selele Cery Wën Cankaf hna. Ga njëkëk hn'ile-wo-le hna toye caharaß lëŵu, njilehnëni Betani gë Pëhw gë Vëhi va, kabi tëko mëd.

Anuÿ nte wok dëwëna

¹² Ga pacëk, wati nte cahnëdëniho Betani ña, Yesu inte yokawo. ¹³ Më nuk ñaŵët anuÿ nte hnëpëko, njilehn njëk bi tëkatëd ga ntëwëk; bare ga tëkëk yaryef fo tëkatëko, kabi tëkëlohna ten wati nte ntëwahnëd wanuÿ ña. ¹⁴ Awa Yesu më ntehnëk anuÿ ña: «Bokëdila alëw muk!» Vërëfal vëlëŵu va nkwëryëniho wanës watac.

Yesu Cery Wën Cankaf hna

¹⁵ Awa tëkëlehnëni Yerusalem hna. Yesu tënkëko selele Cery Wën Cankaf hna pëgwëlehn ntandëhni vële wafëdëho do lawëdëho va; këfëko watabali vëwëcët koryi do gë watinki vëwaf wëfah va, ¹⁶ do wëla aryampo tavëlawohna njo ñoñ Cery Wën Cankaf hna. ¹⁷ Tac më karañëkëhni aki: «Gena bi vikerëh hna Wënu ña më lehnëk:

«“Cery mën ña, Cery iyëfa soje bulunda fop macëde”*?»

Do nkwëneko: «Bare ŵuhnë soŵa vële lirun!»

¹⁸ Vësankaf vësëna wasadëha va gë vëharañ sariya va njëtaniho watac do njëkëlehnadëniho fere ndaŵëhnahnëniha Yesu; bare ntakëkëhniwo g'umë kabi kore ÿa fop nëñahnëkëhniwo gante karañëdëhëhniwo ka.

¹⁹ Ga nëkak Yesu gë vërëfal vëlëŵu va cahnëniho naŵ hna.

Yesu gë anuÿ kankah

²⁰ Ga pacëk kobëri fo, ante ndëcëdëniho nkawë ña, nuniho anuÿ ña kankëko fop hafo vënkahn hna. ²¹ Piyer më ndënkwëtak ile liyako ÿa më ntehnëka Yesu: «Aharan, yëkëry anuÿ nte ryëwanëruho antë mbok tok ahnë muk ña, kankëk fop.»

²² Awa Yesu më ntehnëkëhni vërëfal vëlëŵu va: «Kwëtahnëryina Wënu ña! ²³ Toña ÿa fëyadëmu, ge ahnë ntehnëka inji kuñ: “Matëry ani ayi alëba wov hna”, ge gwajëlehnadina ntaŵary dëŵu hna, bare kwëtahn ile nësëd ÿa ntiyad, awa watac ntiyaryëdëha. ²⁴ Soje umë, lehnandëmu; ge muntadun soje arëyu inë, kwëtahnëryin paryi nuÿadun do irac njëdaderun. ²⁵ Ge muntadun, hara ahnë lavëkuna, tavëhnëryina, do tavëhnanhu Rëmun ile ye g'ambin ÿi fëna ile wënërun ÿa. ²⁶ [Bare ge tavëhnëdëfilunëhniha vëyëntaŵ va, Rëmun ile ye g'ambin ÿi fëna tavëhnëdëfiluhna wameh hun ña.»]

Ne matik fanka Yesu fa

²⁷ Yesu gë vërëfal vëlëŵu va mboko mbokani gë Yerusalem. Wati nte njasëlehnëdëho Yesu selele Cery Wën Cankaf hna, vësankaf vësëna wasadëha va, vëharañ sariya va gë vicër va më tëhaniha. ²⁸ Tëyëniha: «Gë fanka iyëhne ntidü vëy'in? Mo lehnëki alind?»

* 11:9 11.9: Wahnëw 118.25,26   * 11:17 11.17: Esayi 56.7

²⁹ Yesu më ntëkwakëhni: «Iñë ryampo fo rëyëdëmu; ge ntëkwarunëho, awa pëyadëmu fanka fale lihahnëdëfu vëyin va. ³⁰ Mo fayikawo San njaryënd? Wënu ña bi ye ma vahnë va ye? Dëkwaryino.»

³¹ Pëgwëlehnëni nkwajëlëndëni vëhni fo ntehnëndëni: «Ge ntëkwayinëk: “Wënu ña fayikawo”, tëyëdëhëfu bi soje ye woyinëk kwëtahnilënahna? ³² Bare ge ntëkwayinëk: “Vahnë va fayikawo...”» Ntakëkëhniwo gë kore ÿa, kabi vahnë va fop nahaniho San kila paryi yeho.

³³ Awa më ntëkwaniha Yesu: «Yëtëlëfuhna.»

Yesu më ntehnëkëhni: «Ami fëna pëyadiluhna sifa fanka fale lihahnëdëfu vëyin va.»

12

Uhnës uryindaryindan soje vëyam vëyapah

¹ Tac Yesu pëgwëlehn nësëhnëndëhni gë wahnës wadindaryindan: «Nkeho asan ale fëlëko kaÿ waresen, do kece, tac mbëry ile rëkëde ñwëyëhahnënde waresen wã do pël ide nte rëkëde njawahnënde kaÿ ña. Tac, kwëtehnahnëkëhni vëyam njilehn uyas. ² Wati ñarëp hna, më payëka aryokuñ a alëwu aryampo nji vëyam hna njëdajëniha sah lëwu wã hn'ile mbarëpëni hna. ³ Bare vëyam va më pëlanaha aryokuñ a, ndafëniha, ntalehnëniha wëbák fo. ⁴ Awa ahwëhn kaÿ a më payëka aryokuñ ahawary; arac më ndafëniha nkaf hna do njewëniha. ⁵ Ahwëhn kaÿ a më mbok payëka kat ahawary; arac, më ndawëniha. Do koyëna ntinihëhniwo vëhawary vëyabah: ndafënihëhni vëryampo, vëyëntaw va ndawënihëhni.

⁶ «Ahwëhn kaÿ a asan aryampo fo nkoryaryëko: aju ale ñad ðus a yeho. Më payëka aju rëkwa ÿa gë vëyam kabi ntehnëko: “Ntënenëdëniha ajë mën aÿi.”

⁷ «Bare vëyam va më ntehnëläni: “Wëliho ale lëwëd a! Yinëfu, ndawina, tac fuhnë hwëhnëden kaÿ ñi!” ⁸ Më pëlanaha aju ahwëhn kaÿ ña, ndawëniha do canëniha kaÿ hna.»

⁹ Awa Yesu më tëyëkëhni: «Hak ntidëhëhni ahwëhn kaÿ ñi? Njijëd umë dënk ndawëhni vëyam vi do kwëtehnahnëhni vëyam vëhawary.

¹⁰ Karañëluhna bi wanji wanës Wën?

«“Itaka inte cañëtaniho vëvëry vacery ña vacak ye tame inte mbëryahnëk Wënu ña cery ntëwu ña fop.

¹¹ Ahwëhn a lik umë do nkwamëk ðus njëki!”✧»

¹² Vësankaf wasëwif va njëkëlehnadëniho fere pëlahnëniha Yesu, kabi wanji wanës vëhni ntehnëdëho. Bare ntakëkëhniwo gë kore ÿa; awa më tavëniha njilehnëni.

ÿatatanke Sesar

¹³ Wafarise wëryampo gë wëlawo Erod wã fayiko vëhni Yesu hna nji pëläjëniha gë wanës wadëwu ña dënk. ¹⁴ Më njijëni ntehnëniha: «Aharan, njëtëbun toña ÿa hnësëdu; kwëtahnëlihna nëf ile nke ahnë do dënëndëdila ahnë kabi aryëndah ye, bare njasa nte ñad Wënu ña harañëduhëhni. Pëyaryifu, sariya fu ÿa mawëryak bi ma mawëryana cosi ÿatëtanke ÿa asankaf a, Sesar? Tëfëkëfu bi sosëfuna?»

¹⁵ Bare Yesu njëtëko cowëni ile nahani paryi ÿa; më ntehnëkëhni: «Soje ye rëndëndunëho urënd? Yonëhnino uÿëc koryi, ñadëfu hnuwu.» ¹⁶ Më njëdaniha. Awa, Yesu më tëyëkëhni: «Yëka mo g'uŵac mo liyik koryi li?»

✧ 12:11 12.11: Wahnëw 118.22-23

Më ntëkwaniha: «Sesar ye.»

¹⁷ Më ntehnëkëhni: «Bësaryina Sesar ile kwëhnëk ÿa do Wënu ña ile kwëhnëk ÿa.»

Idëkwa dëwu ña pëmpëhnahnëkëhniwo d'us.

Itëy soñe ibëhn vësëm ña

¹⁸ Wasaduse njilehnini vëhni Yesu hna. (Vëhni lehnëdëho vësëm va vëvëhnëdëfina.) Më tëyëniha aki: ¹⁹ «Aharan, Moyis njëdäkëfu an'akwëda: “Ge asan ÿëlëk, do cëm hara tavëna vutah, aheryu ntëwëdëha asëval a soñe nagëhnahna acëru vutah.” ²⁰ Awa, nkeho hwënta ryampo, vësan mbëd gë vëhi vële vankëko rëm gë hnëm. Aryënkwerëyënkwa a ñëlëko do cëm hara tavëna vutah. ²¹ Ahigëna ÿa ñëlëgëkawo asëval arac, do cëmëg hara tavëna vutah umë fëna. Koyëna nkehawo ararëna ÿa fëna, ²² do mbëd gë vëhi va fop ñëlënihawo asëval a rac do cëmëni hara vëravëhna vutah. Ga puni vëhni fop, asëval a fëna cëmëgëlehn. ²³ Hnë wati bëhn hna, ge matëni vësëm va, mo hwëhnëdëha awa asëval aÿi? Kabi mbëd gë vëhi vi fop ñëlënihawo!»

²⁴ Yesu më ntëkwakëhni: «Mpaÿëmpaÿadëhu, do njëtërun bi soñe ye ye? Kabi yëtëluhna vikerëh va do yëtëluhna fëna fanka Wënu ña. ²⁵ Ge vësëm va mbëhnëni, vësan va gë vësëval va vëvokëdëfina ñëlëlëni, had wamëleka waß g'ambin ki nkedëni. ²⁶ Bare soñe vële vëhnëd va, kobëri karanëluhna bi kayëte nte kerëk Moyis nte hnësëd soñe fatëh fante ÿagëdëho fa? Wënu ña më lehnëkawo Moyis: “Wën Abëraham ña yebu, Wën Isak, do gë Wën Sakob.”*» ²⁷ Yesu më nkwënkë: «Wënu ña Wën vële wok vësëmëna ye, gena Wën vësëm; mpaÿëmpaÿaku d'us.»

Akwëda Wën nte ÿak hnëfak

²⁸ Aharan sariya wëryëkëhniwo ga nkwajëlëdëni. Njëtëko toña ÿa ntëkwakëhniwo Yesu wasaduse w'a; më tëhaka do tëya: «Anjëhne kwëda Wën ÿak hnëfak?»

²⁹ Yesu më ntëkwaka: «Wëli akwëda nte ÿak hnëfak ña: “Nëpary, Isërayel, Ahwëhn a Wën fu, umë fo ye Ahwëhn. ³⁰ Nahnëryehna Ahwëhn a Wën hu ña gë sakahn hu fop, g'intawary hu ña fop, gë hakili ÿa fop, do gë fanka hu fa fop.”* ³¹ Do wëli kigëna ña: “Nahnëryehna had wëjë dënk.”* Gena vakwëda vante ÿak hnëfak lëbëka vani.»

³² Awa aharan sariya ÿa më ntehnëka Yesu: «Njivëk d'us, Aharan. Ile lëkwaru ÿa toña ye: Ahwëhn a fo ye Wënu ña, Wënu hukawary gena, ge gena umë. ³³ Awa ale-wo-le tëfëka ñahna Wënu ña gë sakahn lëwu fop, gë hakili lëwu fop, do gë fanka falëwu fop; do tëfëka ñahna aÿëntawu ÿa had umë dënk. Umë njivëk d'us ntëbi sifa wasadëha wale-wo-le canëhnëde Wënu ña do gë wësaw ule ndawëhnëdëhëhni w'i.»

³⁴ Yesu njëtëko gë hakili ntëkwako; awa më ntehnëka: «Ñawëtalihna Naw Wënu ña.» Ga ndëcëk watac ahnë dëkëlohna mbok tëya iñë.

Arëhnayik a gë David

³⁵ Yesu karanëdëhëhniwo vahnë va Cery Wën Cankaf hna më tëyëk inji tëy: «Hak kod ntehnëni vëharan sariya vi Arëhnayik a Aju David ye?

³⁶ Kabi David umë dënk lehnëko ante pëbëkawo Iyir Ipacah inja:

«“Ahwëhn a Wënu ña më lehnëka Ahwëhn mën a:

Yij alaña g'irëhw mën,

hafo hale këfëdëfuhëhni vële ÿewëki va haryënkwa hu.”

* 12:26 12.26: Icahn 3.6 * 12:30 12.30: Divëta Sariya 6.4-5 * 12:31 12.31: Soñe Walevi 19.18

37 David umë dënk "Ahwëhn" macëdëha: awa hak kod nke Arëhnayik a fëna aju David?»

Wanira soje vēharan sariya

Kore yabah hnëpadëhawo Yesu g'uhnatah.

38 Wëlin ile karanëdëhëhniwo ŷa: «Keharyinëhni vēharan sariya vi, vēhni vēle nëñahnëk gwërëtalehn gë vacud vajaryah do ŷad nkaŷëndeni g'untënah waŷëwã bulunda hna; 39 tēhnadëni wëlaña wale rëkëde nuhahnëndeni vacaliña hna do gë wëlaña vahnë vēlënah hn'ile tokëde roka sankaf hna. 40 Fop tebëdënihëhni vësëval vēle cëmaryëk vësan va ile kwëhnani ŷa, do tan njëfadëni iyëfa yaryah kamahnahni. Gë wayap kitinjëdëni ntëbini vahnë vēŷëntaŷ vi fop.»

Uyëdahn ule canëk asëval ale cëmaryëk asan

41 Yesu ðarël hn'ile kwëtëde uyëdahn vē Cery Wën Cankaf hna ntañako, do njëkëdëho bi hak kwëtëdëni vahnë va koryi ŷa. Vëvetak vēyabah koryi yabah kwëtëdëniho. 42 Asëval ahaŷëhnah ale cëmaryëk asan më tëkik do kwët vujëc vuki vunte wok yabëlahna nafa.

43 Awa Yesu më macëkëhni vërëfal vēlëwũ va do ntehnëhni: «Toña ŷa fëyadëmu, aŷi asëval ahaŷëhnah, uyëdahn lëwũ ule kwëtëk wã yabëk ntëbi va vēŷëntaŷ wĩ fop. 44 Kabi vēŷëntaŷ vi fop koryi ule wok ðalëlëhni hna kwëtëni; bare umë, hn'uhaŷëhnah lëwũ hna, njëdahnëk le kwëhnaŷ ŷa fop, ile rëfakëha kwëta soje lëwũ ŷa dënk.»

13

Yesu ipërëkan Cery Wën Cankaf ŷa pëyahned

1 Ante cahnëdëho Yesu Cery Wën Cankaf ŷa, aryampo vërëfal vēlëwũ hna më ntehnëka: «Aharan, yëkëry! Wëraka wasankaf wã nkwamëk ka! Acery ŷa naŷëk ðus!»

2 Yesu më ntëkwaka: «Gena nudu bi vani vacery vacankaf? Wëla itaka ðampo goðina tinda hn'iñëntaŷ; fop nihëde.»

Ambër g'uryëñah

3 Yesu hn'ikuñ Oliviyë hna ntañako, paðat gë Acery Wën Cankaf. Piyer, gë Sak, gë San, do gë Andëre fo nkeniho, më tëyëniha: 4 «Pëyaryifu bi guve ntiyad watac do ye yed dahëse le rufahnëd ante ntiyahnëd vēŷin fop ŷa.»

5 Awa Yesu pëgwëlehn ntehnëndëhni: «Kwëtëryin hakili, ant'aravu arokayiwu! 6 Vahnë vēyabah njijëdëni mëcani uŷac mën wã do ntehnëndëni vërëhnayik ye! Tokadënihëhni vahnë vēyabah. 7 Ge nkwëryëdun ga nësëde soje wamët nkal g'inkal ðarël hun do gë wakasëk soje wamët wabë ŷaŷët ŷa, antë ntaku; watac afo ntiya, bare gedina ten wapuya ŷi ðuniŷa ŷa. 8 Bulunda rëkëd mëtëndëni gë bulunda ŷëntaŷ, do ahnaŷ pëgwëdëha ahnaŷ aŷëntaŷ; nked iñënka nkal hnë waresiŷo wayabah, do g'inte ŷa. Nked had lav idonk hnag ryënkwëryënk.

9 «Bare wũhnë, diryin wajira! Kabi vahnë va njiryeryëdënihu Mbara Vëhitiñ hna; ndafëderun vacaliña hna. Njiryeryëderun haryënk wë hne waguverëner hna gë vēhnaŷ hna soje lëmën, wasede mën yedun haryënk wë hni. 10 Afo Wanës Wakasëk ŷa pëyayini wabulunda ŷa fop ten. 11 Age pëlayirun soje ayiryeryiwu vakitiña hna, antë nkehahnahnu ile rëfëka ahnësu; nësëryin wanës wante njëfadëhu Wën wati rac ŷa, kabi gedina wũhnë rëkëd ahnësendu bare Iyir Ipacah inja rëkëd nësënd.

12 «Vële vankëk rëm gë hnëm njëdfahnëlfëdëni sojê ndawîni, do warëm wã fëna koyëna ntidënihëhni vutah vuntëw hni va; vutah va ñewëdfënihëhni vële hnagëkëhni va do ndawëhnedënihëhni. 13 Vahnë va fop ñewëdfënihu sojê lëmën. Bare ale yawënad hafo pu ya, Wënu ña pehëtëdëha.»

Iñë hayah dëcët

14 «Ge nudun ile wãcëde “Iñë hayah dëcët ya*”, hn'ile nkok tëfëlahna nke hna (arabi ale harañëda nkwëry waji!), awa vële yed Yude va tëfëdëha nkaryëni gë wahun; 15 ale yed yan cery ntëwu hna, ge cëlik, tëfëlahna ténk sojê nuf iñë bambery; 16 do ale ye hn'ikaÿ hna tëfëlahna mënc gë yalu sojê njoj cud cankañ ntëwu ña. 17 Mekëhni vësëval vëryonkah va gë vële yëwëndëdëhëhni vutah vuntëw hni va hnë wafac warac! 18 Muntaryina Wënu ña antë tëki hnë wafac wale tëvëd gë fanka hna! 19 Kabi hnë wafac warac, mbër ña njabëd dus ntëbi vambër vante yedëho kobëri wapëgwa duniya vi, ante ntiko Wën fop ña, hafo gaki, do bokëdina nke sifa rac muk. 20 Ge ñayëtakëndina Ahwëhn a Wënu ña waÿi wafac ahnë gokëndina, bare ñayëtëk sojê vahnë vële tëhnañ pehëtëni va. 21 Awa ge ahnë ntehnëku: “Yëkëryina, ale tëhnañ Wën ya ani nke, Arëhnayik a!” ma: “Yëkëryina, hnani nke!” nt'ahwëtahnu. 22 Kabi, vërehnayik gë wakila vële wok wayena paryi cahnëdëni; rëkëd ntindëni vifëmpëhnahnah gë wëdahëse tokahnënihëhni vële tëhnañ Wën va ge kokënd nke. 23 Awa wuhnë, diryin wajira! Pëyamu fop kobëri fo.»

Ajë Ahn'a njjëd

24 «Tac, ge ndëcëk wafac ambër warac,
«lav wã kuyëd,
lepera wã bokëdina ntanc,
25 wahol wã njojëd,
do wëfanka wale ye g'ambin wã ñënkad.”

26 «Awa nude Ajë Ahn'a, ga tëkid vënar hna, gë fanka do gë icëmb cankañ.
27 Payëdëhëhni wamëleka wadëwu ña mbarëpinihëhni vële tëhnañ va vacape vanah vamb nkal vi.»

Ile karañëd anuÿ

28 «Nkwëryëryin le karañëd anuÿ ñi: ge tëk nëp tun njëtëdun wati hasëk ya tëhajëk. 29 Ndampo fo nke, ge nurun vëÿin fop ga tëkid, wati ya tëhajëk, ntiyad. 30 Toña ya fëyadëmu: vahnë vëvë gaki vi vësëmëdina fop hara diyana vëÿin fop. 31 Ambin ñi g'inkal inÿi godina, bare wanës mën ñi nkoñ kwëlëkwël.»

Wënu ña fo yëtëk wati nte mbokajëd Yesu

32 «Ahnë yëtëna bi guve tëkid fac ma wati le ntiyad vëÿin ya, wëla wamëleka wab g'ambin ñi gë Aj'a dënk; Rëm ya fo yëtëk. 33 Diryin wajira! Nt'ahnamawu, kabi yëtëluhna bi guve tëkid wati ya. 34 Nkëd had asan yik uyas: ge matëk tere hna, taveryëdëhëhni fop vëryokuñ vëlëwu va, njëdadëha ale-wo-le doku minu ile rëkëd ndokuñënd do ntehna ayëka rënka ya nt'ahnama. 35 Awa nt'ahnamawu, kabi yëtëluhna bi guve mëncid Ahwëhn tere ya: mpëd g'anëka ga nkëd, ma gandëcak ga, ma tara cale ña, ma g'acahnëfëd ga. 36 Antë mënci hnë wati le worun nahaluhna do

* **13:14** 13.14 Iñë hayah dëcët ya: Yesu nësëd pañare iñë ile yijëd tonkën Cery Wën Cankañ ña. (Daniyel 9.26-27)

njij tëkatu ga namarun. ³⁷ Ile hnësëhnëdëmu ani yi, hnësëhnëdëfuhëhni vahne va fop: ant'ahnamawu!»

14

Icëm do g'ibëhn Yesu na

Vësankaf va njëkëlehnëdëni pëlanaha Yesu

¹ Awa wafac wahi wojëko nkehahn ambënt Pak na do g'ambënt nte rokande mburu kwëhn levir këm na. Vësankaf vësëna wasadëha va gë vëharan sariya va njëkëlendëniho tokaniha Yesu pëlanaha hara bulunda ya wayëtëna, ndawëhnëniha. ² Ntehnëledëniho: «Kodëlënëhna ntiyin watac hnë wati ambënt hna, ge gena më bulunda ya dakëna nañëni.»

Asëval rurëdëha Yesu datikola

³ Yesu Betani nkeho, tere Simo ale hwëhnako mbiy na. Wati nte tokëdëniho roka na, asëval tënëkëhni gë sëleku* datikola hambah ntawi le lihahnik narëd† paryi. Më podëtëk do tura Yesu nkaf hna.

⁴ Awa vëryampo hnë vële yentiko hnam va më ntavëkëhni dus, pëgwëlehnëni nësëlehnandëni vëhni fo: «Soje ye përekanëk iyi datikola? ⁵ Kokënde nkwa fi gë koryi yabah dus tac njëdëni koryi ya vëhaÿëhna va!» Awa më nañënahëniha asëval a.

⁶ Bare Yesu më ntehnëkëhni: «Tavëryina yam. Soje ye ryëñanërunëha? Ile ntinëhëko yi njivëk. ⁷ Nkelahnëdun kwëlëkwël vëhaÿëhna va do wati-wo-wati yaadun ya kodun alinëhnuni ifërën; bare ami, gelahnëdëlënëhna kwëlëkwël. ⁸ Ntik ile mëkëk ya: kobëri fo turëko datikola ya mbahn li pëhwëtanëhna hno ibañ ina. ⁹ Toña ya fëyaadëmu: hn'ile-wo-le pëyahnefë Wanës Wakasëk na duniya li fop, tëfëtafë fëna ile ntik ayi asëval do ndënkwëtafë.»

Yuda pëhna njëdëfahna Yesu

¹⁰ Awa Yuda Isëkariyot, aryampo vërefal Pëhw gë Vëhi hna, njiko nësëlini gë vësankaf vësëna wasadëha va gante tëfëka njëdëfahni Yesu ka. ¹¹ Vëhni, nënëkëhniwo dus ante nkweyëniho watac na, më ntehnëniha cosëdëniho koryi. Yuda pëgwëlehn njëkëlehnand fere fale rëfëka njëdëfahne hni Yesu fa.

Yesu pëhwëtaÿëhnefë roka Pak

¹² Fac ryënkweyënkwe ambënt mburu kwëhn levir këm hna, hnë fac ile ndawëhnëdëni vupe soje roka Pak ya, vërefal va më tëyëniha Yesu: «Ne ñadu yifu afëhwëtanëhni roka Pak ya?»

¹³ Më payëkëhni vëhi ntehnëhni: «Yiryin naw hna, nufunëha asan ale ryibëk unkwahn wënka. Tëfëlehnëryina. ¹⁴ Hn'ile tënëkëd hna, dehnëryina ahwëhn tere ya: “Aharan a tëyëdëhi: ‘Ne nke acery ante rokandëbun roka Pak ya gë vërefal mën va?’ ” ¹⁵ Tufëdëhu cery canka f ya etas hna nte fëhwëtik g'ile valëdëhu ya fop. Hnam pëhwëtaadun soje roka ya.»

¹⁶ Vërefal va njilehnëni g'inaw; tëkatëni fop gante ntehnëkëhniwo Yesu ka, pëhwëtani soje roka ya.

¹⁷ G'anëka ga Yesu gë Pëhw gë Vëhi va tëkëlehnëni. ¹⁸ Wati nte tokëdëniho roka tabali hna, Yesu më ntehnëkëhni: «Toña ya fëyaadëmu: aryampo hnë wuhnë, ale rokëlandëbun, tokadëho.»

* **14:3** 14.3 Sëleku: g'itaka nte hwëhna nafa do wacik alëbatër ya ntiyik. † **14:3** 14.3 Narëd: atëh ye, nkahn ntëwu na lifë datikola ile hambëk ntawi.

19 Vërfäl va fop njamëlehnëni, pëgwëlehnëni tëyëndëniha aryampo aryampo: «Ami bi ye?»

20 Yesu më ntëkwakëhni: «Aryampo ye hnë wühne Pëhw gë Vëhi vi, ale labëlandëbun mburu ña hnëhët li. 21 Ajë Ahn'a cëmëd, gante nësëk vikerëh soje lëwü ka; bare horot sankaf nuÿad ale rokadëha Ajë Ahn'a! Antë mbërayi nagi feceko asan arac!»

Roka Ahwëhn a

22 Wati roka hna Yesu më nufëk mburu ña, do më nkubëlehnëk njëdahnï vërfäl vëlëwü va, ntehnëhni: «Tokëryin, mbahn mën inja ye.»

23 Më mbok nufëk nkëlëwä uñen waresen ña, camehna Wënu ña, do njëdahnï ceni vëhni fop.

24 Yesu më ntehnëkëhni: «Sat mën le ÿabahnïk kwëtëla gë Wënu ña ye do ryehëtik soje vahnë vëyabah. 25 Toña ÿa fëyadëmu: bokëda sewu muk uñen waresen hafo fac le sahandëbu ñen kasëk Naw Wën hna.»

26 Njëwëlehnëni wahnëw ambënt ña tac njilehnëni hn'ikuñ nte wacik Oliviye ña.

Yesu pëyahnëd Piyer njahëtaðëha yëtëlahna

27 Yesu më ntehnëkëhni vërfäl vëlëwü va: «Wühne fop tavëdunëho kabi karajëde vikerëh hna:

«“Ndawëdëfuha aheryëherya, do wape ña campëdëni.”✠»

28 Yesu më nkwënëk: «Bare ge mbëhnëbu, njidëfu hnapëhëndu Galile hna.»

29 Piyer më ntehnëka: «Lakënde tavënihi vëÿëntaw vi fop, ami tavëdila.»

30 Awa Yesu më ntëkwaka: «Toña ÿa fëyadëmi: dol, hnë uñi mëd dënk, ani gë tarahnënd cale ña wahwënta wahi, njahëtaðu wahwënta warar yëtëlihohna.»

31 Bare Piyer më njawënenëko g'ahaÿary wanës wadëwü ña ntehn: «Yahëtaða muk, wëla ntehni tëfëka sëmëntiwu gë wëjë.» Vërfäl vëÿëntaw va fop koyëna nësëniho.

Yesu Setësemane hna njëfad

32 Yesu gë vërfäl vëlëwü va tëkëlehnëni hn'ile macik Setësemane, më ntehnëkëhni: «Dañaryin ani hafo yiwu wuntaju.» 33 Tac më njokëhni Piyer, gë Sak, do gë San. Pëgwëlehn njëtand yiwëhna g'ufëmpëhna hna wä. 34 Më ntehnëkëhni: «Ntaÿary mën inja pëbëka yiwëhna sankaf duf hafo yewu had ale sëmëk; ñëwëryin ani do duñënyarin ant aryaku wakwëd.»

35 Yesu më njik ñawët toye, njok nkal li kobalehn do njëfa aki arabi Wënu ña ñawëtëhna, ge kod nke, iÿi wati horot. 36 Ntehnëdëho: «Apa, Rëm mën, kodu ali ile-wo-le ÿa; ñawëtënde antë tëkëhne iÿi horot. Bare ant'ali ile ÿadëfu ami, diry ile ÿadu wëjë ÿa.»

37 Tac më mbokajëk hnë vërfäl vërar hna do nji tëkatëhni ga ndakëni wakwëd. Më ntehnëka Piyer: «Simo, ndakëru? Mëkëlihna aryuñëna wëla wati ryampo fo hara dakëlihna? 38 Ant'ahnamaÿu do njëfaryin soje gante kodun ayaÿënahnu ge njëkëhna hndëderun. Ahnë ñad ntind yivah yabah, bare mbahn inja kwëhnana fanka.»

✠ 14:27 14.27: Sakari 13.7

³⁹ Umë mbok ñawëtak mbok njëfa gante ndënkwakëh njëfa ka. ⁴⁰ Tac më mbok mbokajëk vërefal hna do mbok tëkatëhni ga ndakëni wakwëd; wahodilohna mbok ñesëni. Do wayëtëlohna ile ntëkwadëniha.

⁴¹ Ante mbokajëk rarëna ña, më ntehnëkëhni: «Nkorun aryaku do njinëgadun? Puk! Wati ña tëkëk. Yëkëryin, Ajë Ahn'a njëdadëniha vëwën va. ⁴² Matëryin, njiyin! Yëkëryina, ale yëdahnëdëho ña tëhajëdëho!»

Ipëla Yesu

⁴³ Yesu nkoko nësënd ante tëkiko tañ Yuda ña, aryampo hnë Pëhw gë Vëhi hna. Gë kore vële yoko viwëta, wasëlame gë waryoko nkeniho. Vësankaf vësëna wasadëha va fayikëhniwo gë vëharañ sariya va do gë vicër va.

⁴⁴ Yuda, ale yëdahnëdëhawo Yesu ña, nkabëkëhniwo kore rac dahëse ile ntid' ña: «Asan ale vucëdëfu ña, umë ye. Pëlaryina, ayowuna, do ayëkanduna d'us.» ⁴⁵ Yuda tëkind tañ, tëhalehna Yesu do nkaña: «Aharan!» Tac mbucëlehna. ⁴⁶ Awa vële nkejëniho va nëñlëhnëlehnëniha Yesu pëlanaha. ⁴⁷ Aryampo hnë vële nkeniho gë Yesu va më pëhwëtëk sëlame lëwu ña, do taña aryokuñ asëna wasadëha asankaf a ntëpëtëlehna nëf ña.

⁴⁸ Yesu më tëyëkëhni: «Gë wasëlame do gë waryoko bi tëfakëha ayinëhniwuno afëlawuno had bandi yebu? ⁴⁹ Fac-wo-fac nkelandenëho do karanëdëfuhëhniwo vahnë va Cery Wën Cankaf hna, pëlalunoñohna. Bare ntiyad' nkehahn ile nësëk vikerëh va.» ⁵⁰ Awa vërefal va fop tavëlehnëniha nkaryëni.

⁵¹ Jar rëfëlendëhawo Yesu, pand fo kurako. Njawëriko pëlayi, ⁵² bare tavëko pand inja nkaryëlehn ñas fo.

Yesu Mbara Vëhitij hna

⁵³ Më njonihaha Yesu gë tere asëna wasadëha asankaf a. Hnam mbarëleñihaha fop vësankaf vësëna wasadëha va, vicër va do gë vëharañ sariya va. ⁵⁴ Piyer ñawët tëfëdëhawo Yesu, tënkëlehn selele tere asëna wasadëha asankaf hna. Hnam, gë vëyëka va ntañantiko njerantëdeho hwëdëh hna.

⁵⁵ Vësankaf vësëna va gë vëhitij vëvë Mbara Vëhitij va fop njëkëlehnëdëniho cedëya meh nte ndawëhnañdëniha Yesu, bare vëhnuñalohna. ⁵⁶ Vahnë vëyabah mërahnëdënihawo, bare wanës wadëw hni ña nëmpëlëko.

⁵⁷ Awa vëryampo më matëni mërahnëniha aki: ⁵⁸ «Nkwëryëbunëhawo ga nësëd: "Nihëdëfu ña Cery Wën Cankaf nte mbëryëni vahnë ñi, do vokaryu vëryu kawary hnë wafac warar ante wod' gena d'oku vahnë."»

⁵⁹ Bare wëla hnë watac, wanës wadëw hni ña nëmpëlëko.

⁶⁰ Awa asëna wasadëha asankaf a më matëk tëya Yesu: «Dëkwadila bi ile ntehnëdënihi vëyi vahnë?» ⁶¹ Yesu ñoñ dëkwadilohna.

Asëna wasadëha asankaf a më mbok tëyëka: «Arëhnyayik a bi yeru, Ajë Wën hunte sëmbedëfun hi?»

⁶² Yesu më ntëkwaka: «Umë yebu, wühne fop nudunëha Ajë Ahn'a ntañad' g'irëhw Wën Hwëhn Fanka Fop; nudunëha fëna ga njijëd vëjar vamb g'ambin hna.»

⁶³ Awa asëna wasadëha asankaf a më citëk viyi vilëwu va do ntehn: «Gona mbalëfu gë wasede! ⁶⁴ Nkwëryërun wayëw wante njewik Wënu ña. Hak ntehnërun?»

Vëhni fop ntehnëlehnëni menëk, tëfëka ndawë. ⁶⁵ Vëryampo hnë vëhni pëgwëlehnëni tëpahndëniha Yesu, cankëniha yëka yi

nkwëyatëndëniha do ntehnëndëniha: «Yëtëry, kabi kila yeru, pëyaryifu bi mo ryafëki!» Vëyëka va nufëlehnëniha Yesu poryëndëniha.

Piyer njahëtaðëha Yesu

⁶⁶ Piyer gëd selele hna nkoko ante tükiko asëval aryokuñ ava asëna wasaðëha asankaf a. ⁶⁷ Nukawo Piyer ga njerantëde, më njëkëka ðus, do ntehna: «Wëjë fëna gë Yesu nkentiruhu, asan avë Nasaret aÿi.»

⁶⁸ Bare Piyer nambehnakawo Yesu ntehn: «Yëtëla bi ye ÿaðu ahnës, gwëryëða.» Tac më matëk selele hna nji rënka hna do icale tarëlehn.

⁶⁹ Bare aryokuñ a më mbok nuka do mbok ntehna tase vële yeho hnam va: «Aÿi asan, aryampo hnë vëhni ye!» ⁷⁰ Piyer mboko nambehnahna kat.

Ga mbiÿëk toye, vële yeho hnam va më ntehnëniha Piyer: «Paryi nke, aryampo hnë vëhni yeru, kabi wëjë fëna avë resiÿo Galile yeru.»

⁷¹ Awa Piyer ndekalehn: «Arabi Wënu ña ntiwo wëh ge mërëðëfu! Lëk, yëtëleÿwahna asan ale lehnëðun aÿi.»

⁷² Wati rac dënk, cale ña tarëlehn higëna ÿa, Piyer ndënkwëtahehn ile ntehnëkawo Yesu ÿa: «Tarahnënd cale ña wahwënta wahi, njahëtaðëho wahwënta warar yëtëliho. Awa pëgwëlehn kond ðus.

15

Yesu vëhni Pilat guverëner vë Rom hna

¹ Vësankaf vësëna wasaðëha va, gë vicër va, gë vëharan sariya va, do gë vëvë Mbara Vëhitiñ va fop, mbarëniho koßëri fo g'acahnëfëd ga soñe nkwaÿëlëni. Më ñabehnëniha Yesu, njiryeryëniha njëðaniha Pilat.

² Arac më tëyëka: «Ahnaw wasëwif wã bi yeru?»

Yesu më ntëkwaka: «Wëjë hnësëk.»

³ Vësankaf vësëna wasaðëha va viÿë viyaðah mërahnëðënihawo.

⁴ Awa Pilat më mbok tëyëka: «Ñoñ dëkwadila bi? Nkwëryëðu wante pëyahnëðëni soñe lëw hu ña!»

⁵ Bare Yesu ñoñ golohna ntëkwand, hafo Pilat pëmpëhnahna.

⁶ Hn'ambënt Pak-wo, Pilat tavëðëhawo aramp aryampo, ale tëyëni bulunda ÿa. ⁷ Hara asan, ale wacik Barabas, sëðaryiko kaso hna gë vële ryawëkawo ahn'a ante ñañënanihho soñe nkweçëtini vësankaf ña. ⁸ Kore ÿa njilehnëni vëhni Pilat hna do pëgwëni vëhni fop tëyëndëniha ile rëk mawëryanëðëhëhni hn'ambënt Pak hna.

⁹ Pilat më ntëkwakëhni: «Ñadun bi ravëhnuna ahnaw wasëwif aÿi?»

¹⁰ Kabi Pilat njëtëko ðus, g'iñëwary njinenëhninihawo Yesu vësankaf vësëna wasaðëha vi. ¹¹ Bare vësankaf vësëna va peñëðënihëhniwo kore ÿa ntehnëni: «Tavëndifuna Barabas.»

¹² Pilat më mbok tëyëkëhni kat kore ÿa: «Ye ÿadun liwuwa ale wacëðun Ahnaw Wasëwif aÿi?»

¹³ Më ntëkwaniha ndekatëndëni: «Pakëryehna hnë kërëwa!»

¹⁴ Pilat më tëyëkëhni: «Awa iÿëhne wëh ntik?»

Bare mboko ndekani ðus g'ahaÿary: «Pakëryehna hnë kërëwa!»

¹⁵ Pilat ñaðëho nëpëhnëhni bulunda ÿa, më tavëka Barabas; ga ntampëniha Yesu, më njëðakëhni wasoðade wã pakëniha hnë kërëwa.

Wasoðade wã njafañëðëniha Yesu

¹⁶ Wasoðade wã më njonihha Yesu bambery tere guverëner hna, do macënihëhni wasoðade ntahni wã fop. ¹⁷ Cudëniha cud mbëntah,

do mbahnëni apënk wadëmpëhn*, pënk wëlehnëniha. ¹⁸ Tac pëgwëlehnëni njafañdëniha ntehnëndëniha: «Nkañiru, Ahnañ Wasëwif!» ¹⁹ Ntankëdënihawo, tëpahndëniha do ndëkwëhndëni haryënk wëwu. ²⁰ Ante puhnani yafañ dëwu ña, më cudëtëniha cud mbëntah ña, mbokaryëniha wiñi vilëwu va do njonihawo soñe pakëniha hnë kërëwa.

Yesu pakëde hnë kërëwa

²¹ Hara asan, ale wacik Simo, avë Siren†, wëncidëho kañ. Rëm hni wëhni Alekësandër do gë Rufus yeho. Cape tac ndëcëdëho do wasodade wã më porosiñëniha ndiñ kërëwa Yesu ña. ²² Më njiryeryëniha Yesu hn'ile macik Golëgota; umë fëhnëtanëd «Kuñ Hëloyoy». ²³ Ñadëniho njëdaniha uñen nte hna wëlehnik gë d'atikola ile wacik mir, bare Yesu më ñwëñëk. ²⁴ Tac pakëlehnëniha hnë kërëwa do pitëndëlehnëniho wiñi vilëwu va do njëlëniho wanjël njëtahnëni bi mo hwëhndëd.

²⁵ Cahnëfëd fo woko ante pakënihawo ña. ²⁶ Aki keriko do pakiko yañ lëwu njëtahnënde soñe ile ndawhahnik ña: «Ahnañ Wasëwif wã». ²⁷ Wabandi waki fëna pakaryiniho hnam d'arël Yesu, aryampo g'irëhw, añëntañ a g'irahahn. ²⁸ [Koyëna ntiyako Vikerëh vinte fëyahneko: «Had wëwen va ntiryaryiko.»] ²⁹ Vële ryëcëd va nkëlënkëladëniho njëwatëndëniha, ntehnëndëni: «Hey! Wëjë ale lehnëko kodu ahni Cery Wën Cankaf ña do avokary avëry hnë wafac warar, ³⁰ pehëtary wëjë dënk, cëli kërëwa hna!»

³¹ Vësankaf vësëna wasadëha va fëna gë vëharan sariya va njafañdënihawo ntehnëndëni: «Pehëtëkëhni vahnë vëhawary bare kodina pehëta umë dënk! ³² Arabi Arëhnayik a, ahnañ Isërayel a, cël tameki kërëwa hna! Ge nubun rac, awa kwëtahnëdëfunëha.» Vële pakëlehnëniho gë Yesu va fëna njëwëdënihawo.

Icëm Yesu ña

³³ Lav a nkaf li nkeho, kuyëlehn nkal hna fop hafo hnë wëwati warar g'anent hna. ³⁴ Wati rarëna hna Yesu më ndekak gë fanka: «Eloyi, Eloyi, lëma sabakëtani?» Umë fëhnëtanëd: «Wën mën, Wën mën, soñe ye ravëruho?»*

³⁵ Vëryampo hnë vële yeho hnam va, ga nkwëryëni, më ntehnëni: «Nëparyin, Eli macëd!»

³⁶ Aryampo hnë wëhni më nkaryëk koy ankwëñ hn'uñen ñañah do cob hnë ryoko, tac njëlëhnëlehnä Yesu soñe ce do ntehnëhni vële nkeni va: «Napëryin, nuden ge Eli njijëd cëlënda kërëwa li!»

³⁷ Tac Yesu më ndekak gë fanka cëmëlehn.

³⁸ Ipand dëndah, inte fokiko haryënk wëwë le ñak sëvak Cery Wën Cankaf hna, citako fagant pëgw yañ hafo gëd. ³⁹ Kapiten vë Rom, le hahnëko haryënk wëwu ña, nuko gante cëmëko ka më ntehnëk: «Paryin nke, añi asan Ajë Wën yeho!»

⁴⁰ Vësëval vëryampo yeho hnam, wëhni fënali ñawët njëkëdënihawo. Hnë vërac, nkentiniho wëhni Mari mbë Magëdala, gë Salome, gë Mari hnëmu Sak toyë do gë Yose. ⁴¹ Tëfëlehnëdënihawo Yesu ante nkeniho Galile ña do ndokuñëhndënihawo. Nkentiniho fëna hnam vësëval vëyabah vëhawary vële njijëniho gë Yesu Yerusalem hna.

* **15:17** 15.17 Cudëniha cud mbëntah, do mbahnëni apënk wadëmpëhn: Vëntah ña soñe inaw ña ye, apënk wadëmpëhn ña wëntëlëk g'apënk ahnañ a. † **15:21** 15.21 Siren: nkol ye hnë nkal nte wacik gaki Libi. ✱ **15:34** 15.34: Wahnëw 22.2

Yesu kwëtëde hn'iyag

⁴²⁻⁴³ G'anëka ga, Yosef mbë Arimasi tëkiko. Umë ahitiŋ yentiko ale lënënik Mbara Kitiŋa hna, do itëk Naŵ Wënu ŋa napëntëdeho umë fëna. Fac pëhwëta ntaŵëla ŋa yeho, bëyëdiloŋna fac ntaŵëla ŋa pëgwëdeho. Soŋe rac ndëkahnëko Yosef nji tëya Pilat iŋas Yesu ŋa. ⁴⁴ Pilat pëmpëhnahnëkawo ante njëtako Yesu tëk cëm ŋa. Më macehnëka kapiten ŋa tëya bi paryi nke. ⁴⁵ Ga pëyahnek, kapiten ŋa, paryi nke, Pilat më maŵëryanëka Yosef nuf ñas iŋa. ⁴⁶ Yosef më ntaŵëk yarëh, cëlëndëk ñas iŋa kërëwa hna, përyëk hnë yarëh do ndën hn'iyag nte yabiko hn'ikuŋ. Tac këryiŋët bëraka pidahn rënka yag iŋa. ⁴⁷ Mari mbë Magëdala gë Mari hnëmu Yose njëkëdëniho bi ne ndënëde ñas Yesu ŋa.

16*Ibëhn Yesu*

¹ Ga ndëcëko fac ntaŵëla ŋa, Mari mbë Magëdala, gë Salome, gë Mari hnëmu Sak më ntaŵëni d'atikola soŋe nji ntini ñas Yesu ŋa. ² Gë dimasi ŋa kobëri fo, ante pëhnëk lav ŋa, njilehnëni yag hna. ³ Ntehnëledëniho vëhni fo: «Mo yid këryiŋëtëhnëfu taka nte fidahnik rënka yag ŋi?»

⁴ Bare ante tëkëniho ŋa nuniho taka cankaŋ iŋa këryiŋëtiko cape ndampo. ⁵ Awa tënkëlehnëni yag hna do më nuniha ajar ga ntaŋak hnam g'irëhw; viyi vile yerëko had ambin wilëbilëk ntiyako. Vësëval va më pëmpëhnahnëkëhni, ⁶ bare jar ŋa më ntehnëkëhni: «Antë pëmpëhnahnu; Yesu mbë Nasaret yëkëlehnëdun, ale fakiko ŋa; Wënu ŋa mbëhnëndanëka, gena hnani. Yëkëryin, wëli hn'ile kwëtiko hna. ⁷ Tame yiryin afëyawuna Piyer gë vërëfal vëyëntaŵ va: “Njid napëhëndu Galile hna; hnam nudunëha, gante ntehnëkuno ka.”»

⁸ Awa vësëval va cahnëlehnëni g'igary fo ŋaŵëtani yag iŋa, kabi mbalëdëniho ntakah ŋa. Do ñoŋ wafëyalawohna ahnë, kabi ntakëkëhniwo.

Yesu tufëhnadëha Mari mbë Magëdala

⁹ [Ga mbëhnëk, kobëri fo g'acahnëfëd ga gë dimasi ŋa, Yesu vëhni Mari mbë Magëdala hna tufëhnako ten, ale ntanëhnëko wayine mbëd gë waki ŋa. ¹⁰ Umë njik pëyakëhni vële nkeniho gë Yesu va. Hara vahnë vërëc njëwëhnëniho do kodëniho. ¹¹ Bare ga nkwëryëniha ga nësëd: «Yesu mbëhnëk, nubuha!» vëhwëtahnelawohna.

Yesu tufëhnad hnë vërëfal vëhi

¹² Tac, vërëfal vëhi yidëho gë vunkol vutoy. Yesu më mbok tufëhnak g'ankeya nte nkok yavëtëdëna ten. ¹³ Vërëfal vëhi va më mbokani pëyanihëhni vëyëntaŵ va, bare vëhni fëna vëhwëtahnelëhniwohna.

Yesu tufëhnad hnë vërëfal pëhw g'aryaw hna

¹⁴ Tac, ga ndëcëk watac fop, Yesu më mbok tufëhnak kat vërëfal pëhw g'aryaw hna wati ante tokëdëniho roka ŋa; ŋaŋënahnekëhniwo soŋe ile nkoni vëhwëtahnenä ŋa do g'ikamb vankaf vantëŵ hni ŋa, kabi vëŵawëhneliwohna vële hnukawo ga mbëhnëk va.

¹⁵ Më ntehnëkëhni: «Yiryin d'uniŋa li fop afëyawuni vahnë va Wanës Wakasëk ŋa. ¹⁶ Ale-wo-le hwëtahned do njaryi ŋa pëhëtëde; bare ale wod kwëtahnenä ŋa cëdëde. ¹⁷ Wëlin dahëse ile njavëtahnedëni vële hwëtahnek va: ntafënihëhni wayine ŋa g'uŵac mën ŵa; nësëdëni vanësa wakawary; ¹⁸ ge pëladënihëhni walën ma ge cedëni wanto wante

ryawëd ñoñ didilëhnhna; tindëdënihëhni wëbák ña vëres va do vërac njëredëni.»

Yesu mbokaf darël Wën hna

¹⁹ Ante nësëhnëdëhëhniwo koyëna ña, Ahwëhn a Yesu nufiko nkal li njoyi g'ambin do ntaña g'irëhw Wën. ²⁰ Vërefal va campëlehnëni gante-wo-gante soje pëyahñëni Wanës Wakasëk ña. Ahwëhn a ndemaðëhëhniwo hnë ðoku rac gë wëdahëse wapëmpëhnahnah wante ntidëniho ña do tufahnëdëho wanës ña toña ye.]

Itëfëta nte kerëk Lik pañare Yesu Wade yehëhna hnë inji kayëte

Ale herëk inji kayëte ña tufëhnana bare namu vacërakëlo vële hwëtahnëka Yesu va lehnëk Lik herëk. Inji «Tëfëta pañare Yesu» fo ye inte kerëk ale wok gena sëwif. Lik aÿehn yeho, lawo Pol (Vëvë Kolos 4.14). Kerëhnëdëha Tewofil soñe uwám Yesu, kolahn kwëtahn karañ nte karañiko ña. Lik mbok kerëhna kat Tewofil soñe wayas Pol do nagi mbara vële hwëtahnëka Yesu va hnë ikayëte le wacik Vantiyehn Vëfayik va.

Kerik yëbëlan wabëhn wafëhw imbëd g'iryaŵ gë wahnah gë wafëhw imbëd gë warar g'imbëd (64 gë 85) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa. Inji kayëte Itëfëta pañare Yesu njëdahnëd fop wayab ntëbi wale yehëhna hnë kayëte Marëk hna. Age Marëk tufahnëdëha Yesu had «Ajë Wën» Lik tufahnëdëha had «Ajë Ahnë». Pëgwëhnahnëk pëyahnënd nagi San Ayary a, alintëraŵu Yesu, do puhahnëd gë kayënda Yesu ambin hna ante mbëhnëk ña.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: Yesu, Aju ahnë, toña, Nawë Wënu ña, wayine, wameh, koryi.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Soñe ye kerëk Lik inji kayëte (1.1–1.4)

Hnagi San Ayary a do gë Yesu (1.5–2.52)

Ikarañ San Ayary a (3.1–20)

Yaryi Yesu ÿa, do le njëkëhnahnëdëha Sintani Yesu (3.21–4.13)

Yesu Galile pëgwëd doku lëŵu ÿa (4.14–9.50)

Yesu cahnëk nkol Galile soñe nji Yerusalem (9.51–19.27)

Itënk Yesu Yerusalem ña (19.28–23.25)

Icëm g'ibëhn Yesu ña (23.26–24.53)

Pidëta wanës pañare Yesu

¹ Aÿënta mën Alënah Tewofil, vahnë vëyabah njëkëlehnëni njëtëni do kerëni ile ye toña ÿa fop hn'ile ryëcëtako fagant fu ÿa. ² Kobëri wapëgwa hna vële yeho wasede wañi fop va hwëtëhnahniko pëyahnëni wanës Wënu ña do awa vëhni fëyakëfu fop ile liyako ÿa. ³ Soñe umë ye, Alënah Tewofil, ante njëkëlehnëbu wapacëk ami fëna, cañahnëko herëhni wañi fop ile liyako kobëri wapëgwa hna hafo hn'ile puko hna, ⁴ aholahn ahwëtahn karañ inte harañiruhö ña.

Ipëyahn hnagi San Aÿary a

⁵ Wati ante nkeho Erof ahnaŵ Yudefe ña, nkeho hnam asëna wasadëha ale waciko Sakari. Hnë kore vësëna vëva Abiya* hna kwëhnaryiko. Asëvalu, Elisabet maciko. Umë fëna hnënk asëna asankaf ale waciko Aron hna kwëhnaryiko. ⁶ Catëniho vëhni vëhi tak haryënk Wën hna, mawëhnëniho sariya ÿa gë fop ile tëyëk Ahwëhn a. ⁷ Vëhwëhnalawohna fatah, kabi Elisabet nagëdïlohna do tëko ntafëni vëhni vëhi tak.

⁸ Fac ryampo, Sakari doku vësëna wasadëha ÿa ntidëho Cery Wën Cankaf hna, kabi agwën kore lëŵu ÿa yeho. ⁹ Ntiniho gante nke namu vësëna wasadëha ka soñe tëhnahni ahnë do tëhnayiko Sakari tënk ÿëŵa

* **1:5** 1.5 Abiya: Wati Sakari ÿa nkeniho vësëna wasadëha wakore 24 gë vëva Abiya va per, ankwëcëtëldëhniho Cery Wën hna soñe doku ÿa (1 Tëfëta 24).

sévah Ahwëhn hna nji pëd' duf' inja. ¹⁰ Wati nte pëdëde duf' inja, fop bulunda ÿa g'ipër njëfadëniho.

¹¹ Mëleka Ahwëhn a cahnahnikawo Sakari: gë farëhw hn'ile cënade sadëha hn'ile pëdëde duf' inja ñëwëko. ¹² Sakari ga nuka, ntaðelehna ntawary inja do ntaka dus. ¹³ Bare mëleka ÿa më ntehnëka: «Antë ntaki, Sakari; Wënu ña nkwëryëk wayëfa hu wã. Elisabet, asëval hu, nagëhnëdëhina fatah facan fante wacëdu San. ¹⁴ Natëdëhi dus soñe lëwu ÿa; njabëdëni fëna vële natëntëde va kabi nagik. ¹⁵ Aryokuñëhn Ahwëhn asankaf yed'. Cedina muk ile ryëwëned'. Kobëri donk hnëmu hna pëbëdëha Iyir Ipacah inja. ¹⁶ Mbokaryidëhëhni vutah Isërayel va Ahwëhn hna Wën hudëw hni ha. ¹⁷ Umë ryënkwehniðëha Ahwëhn a. Gë Iyir inte yëðakawo fanka kila Eli fa njijëd' soñe konjëlehnëhni warëm wã gë vutah vuntëw hni va do vële wok vëlenëned'ilahna Wën va mbokaryini kwëhnani hakili satah. Karanëdëhëhni bulunda le fëhwëtað itëk Ahwëhn a.»

¹⁸ Awa Sakari më tëyëka mëleka ÿa: «Hak njëtëdëfu wani toña ye? Ntafëbu do asëval mën aÿi fëna ntafëk!»

¹⁹ Mëleka ÿa më ntëkwaka: «Ami, Gabëriyel yeðu, ale hahnëd' haryënkwe Wën hna soñe ryokuñëhnëdëwã; payiko yiju yonëhniÿi wani wanës wakasëk wapëren. ²⁰ Ile hnësëbu ÿi ntiyað ge wati ÿa tëkëk. Bare mawëlihna; soñe rac kodila avok ahnës hafo hale ntiyað watac.» Mëleka ÿa koyëna nësëhnëkawo Sakari. ²¹ Hnë wati rac, kore ÿa napëdënihawo Sakari do pëmpëhnahnëkëhniwo, kabi mbiÿëhëdëho ðambery ÿëwã sévah hna. ²² Ga cahnik, kodilohna nësëhnëhni do vahnë va njëtëniho iñë le watik gë Wën nuk ÿëwã sévah hna. Tëk pëgw fac rac, kodilohna mbok nës, aki fo ndëkwanëdëhëhniwo. ²³ Tac ga puk wafac wale rëfëkawo Sakari ndokuñ hnë Cery Wën Cankaf hna, më mëncëk gë ÿalu. ²⁴ Ga ndëcëk watac fop, Elisabet, asëvalu ndonkëko do hnë wadepëra mbëd' cahned'ilohna tere hna. Ntehnadëho: ²⁵ «Wëlin ile ntinëhëko Ahwëhn a! Mawëk ntihe to ile sëfëhnëdëhowo tase vahnë fop ÿa.»

Ipëyahh hnagi Yesu ÿa

²⁶ Hn'ulepera hwëhn mbëd' gë ryaw hn'idonk Elisabet hna, Wënu ña payëkawo mëleka Gabëriyel gë resiÿo vë Galile, hn'ankol nte wacëde Nasaret hna, ²⁷ hn'aryag ale woko yëtëna vësan; Mari maciko. Asan ale wacik Yosef hwëhnëkawo do yentiko hnë hnënk Ahnaw David. ²⁸ Mëleka ÿa tënkëko ÿalu hna do ntehnë: «Natëryiÿi Mari! Ahwëhn a ñað ntinëhni iñë fëren, gë wëjë nkerun.»

²⁹ Mari pëmpëhnahnëkawo dus wanës mëleka ñi; më tëyak bi ye pëhnëtanëk iÿi simpaÿi. ³⁰ Awa mëleka ÿa më ntehnëka: «Antë ntaki Mari, kabi Wënu ña ñadëhi. ³¹ Ndonkëdu do ahnaga facan fante wacëdu Yesu. ³² Ale hwëhna nafa yed' do rëkëde macënde Ajë Wën Hunte Sëpëk Fop. Ahwëhn a Wënu ña ntidëha ahnaw asankaf gante ntikawo David rëmu sankaf ka, ³³ do umë yed' ahnaw vutah Isërayel va kwëlëkwël, ucankaf ntëwu ña puðina.»

³⁴ Mari më ntëyëka mëleka ÿa: «Hak lë kod' nke watac, kabi yëtëla vësan?»

³⁵ Mëleka ÿa më ntëkwaka: «Iyir Ipacah inja njijëd' hnë wëjë do fanka Wën Hunte Sëpëk Fop ña cankëdëhi had icën. Soñe rac macahnëde fatah fapacah fante hnagëdu fa, Ajë Wën. ³⁶ Elisabet mbaÿëhu, umë fëna, facan nagëd' mama ntafahnëk; umë ale lehnëdeho nagëdina ÿa, lepera hwëhn mbëd' gë ryaw wã nkehahnëk. ³⁷ Yëtëry, ñoñ gena ile nkok kodina nti Wënu ña.»

³⁸ Awa Mari më ntehnëk: «Aryokuñëhn Ahwëhn a yebu; arabi fop nkewo gante nësëru ki.» Awa mëleka ÿa njilehn.

Mari vëhni Elisabet

³⁹ Hnë wafac warac, Mari pëhwëtalehñ g'uÿankahnah nji hn'ankol nte ye hnë wahuñ hnë resiÿo Yude hna. ⁴⁰ Ante tëkëko hnam ña, tënkëko tere Sakari hna do nkaÿa Elisabet. ⁴¹ Wati nte nkwëryëko arac simpaÿi Mari ha, fatah fa ñënkakawo hn'idonk hna gë fanka. Wati rac dënk, Elisabet pëbëlehna Iyir Ipacah inja ⁴² do ndeka gë fanka: «Wënu ña ntinëhnëki viÿë vifëren ntëbini vësëval va fop do ntinëhnëka fëna fatah fante hnagëdu fa! ⁴³ Mo ga yebu ami, nehahnidëho hnëmu Ahwëhn mën aki? ⁴⁴ Ante nkwëryëbu simpaÿi hu ha, fatah fa ñënkak uhnatah donk mën hna. ⁴⁵ Mbetaru kabi kwëtahneruha Ahwëhn a ntid'ile pëyaki ÿa!»

Hnëwë Mari ÿa

⁴⁶ Awa Mari më ntehnëk:
«Ntaŵary mën inja fop naÿënëdëha Ahwëhn a,
⁴⁷ sakahn mën ha pëbëka uhnatah soje Wënu ña, afehët mën a;
⁴⁸ kabi ndënkwëtak, ami ale wok kwëhnala nafa ÿi.
Tëk pëgw gaki, vahnë vëvë duniÿa vi fop rëkëd' macëndëniho ale ñad
Wën,
⁴⁹ kabi Wënu ña, Awaŵah a, ntinëhnëko viÿë vifëmpëhnahnah visankaf.
Wac lëwu ŵa ÿak lënënik d'us.
⁵⁰ Kaÿëhnandëha gë vanjeh vayaŵah vante lënënedëha gë antakah va.
⁵¹ Ntik d'oku sankaf gë fanka vák lëwu ÿa:
Campehnëkëhni vële hnaÿënad' va.
⁵² Këfëkëhni vësankaf va ucankaf ntëwë hni hna,
do matëndëdëhëhni vële vanad' va.
⁵³ Njëd'akëhni vetak sankaf vële njoko inte va,
do ntahni vëvetak va wëbák fo.
⁵⁴ Njijëk ndemahni bulunda Isërayel ÿa, vëryokuñ vëlëwu va:
d'ënkwëna tufa Abëraham gë vutah vuntëwu va, kaÿëhnahn dëwu ña
⁵⁵ kwëlëkwël, gante ntehnëkëhniwo vacërakëlo fu ka.»
⁵⁶ Mari koyëna puhnako hnëwë lëwu ÿa. Umë vëhni Elisabet hna ñëwëko
ile rëkëk wadepera watar, tac mëncëk gë ÿalu.

Hnagi San ÿa

⁵⁷ Wati nte nagand Elisabet ña tëkëko, më nagëka facan. ⁵⁸ Koyëna vësaryëntaŵu gë hnënk lëwu ÿa njëtaniho Ahwëhn a kaÿëhnahnëka d'us g'umë, awa më natëntikëhni vëhni fëna.
⁵⁹ Hnë fac hwëhn mbëd' gë warar hna, më njijëni soje kácehnëniha fatah fa gante nkeho namu lëwë hni ka; Sakari ñadëniho macëniha vahnë va, ŵac rëmu ŵa. ⁶⁰ Hnëmu më ntehnëk: «Hali, San macëde.»
⁶¹ Vahnë va më ntehnëniha: «Bare, kwëhnalihahna la aryampo hnënk hu hna ale ŵacik koyëna!» ⁶² Awa më ndëkwänëniha rëm ÿa tëyëniha bi hak ñad' maci fatah fantëwu fa.
⁶³ Sakari më tëyëk iñë ile herande do umë kerëk: «Wëac lëwu ÿa San ye.» Vëhni fop pëmpëhnahnëlehnëhni. ⁶⁴ Tañ Sakari kolëlehn mbok nësënd, pëgwëlehn ndekand, cëmbënda Wënu ña. ⁶⁵ Awa vësaryëntaŵu va fop pëmpëhnahnëkëhniwo, do fop hn'ankol nte ye hnë wahuñ hnë resiÿo Yude hna tëfëtafëho watac. ⁶⁶ Fop vële wëryëko ga tëfëtafë watac va nahadëniho do tëyadëniho: «Awa ye ga nked' fanj fatah?» Nuniho fanka Ahwëhn fa g'umë nkeniho.

Hnëw̃ Sakari

⁶⁷ Hnë wati rac, Sakari, rëmu fatah fa, pëbëkawo Iyir Ipacah ña, pëgwëlehn nësënd wanës Wën ntehnënd:

⁶⁸ «Arabi Ahwëhn a Wën bulunda wëwë Isërayel va cëmbi,

kabi njijëk pabëhni bulunda lëw̃u ÿa do pëhwëtëk fop soñe pëhëtëhni:

⁶⁹ Canëhnikëfuna Afëhët ahwëhn fanka, hnë hnënk David aryokuñ alëw̃u hna,

⁷⁰ wakila ña mbiyëk ga pëyahnëniho watac,

⁷¹ më lehnëko pëhëtëdëhëfu hnë wële ÿad ntinihëfu wameh va do gë hn'imëk wële ÿewëkëfu va fop.

⁷² Koyëna tufahnëk dol kaÿëhnahn nte kwëhnako soñe vacërakëlo fu ña do dënkwëna kwëtëla nte ntiko gë wëhni ña.

⁷³ Ha, ntik ile ntëkëhnëkawo rëm fu ÿa Abëraham:

⁷⁴ ñawëtëdëhëfu hnë wële ÿewëkëfu hna kolahnin ndokuñëhnëndena ntakah këm,

⁷⁵ nkehahnin vahnë wële ÿahnëka do catin haryënk wële lëw̃u hnë wafac duniÿa lëw̃ fu hna fop.»

⁷⁶ «Do wëjé, fatah mën, kila Wën Hunte Sëpëk Fop yeđu:

ndënkwëhnëduha Ahwëhn a afëhwëtëhnëhënda nkaw̃ ña.

⁷⁷ Do koyëna njëtëndanëduhëhni bulunda lëw̃u ÿa njijëd pëhëtëhni g'itavëhn wameh wadëw̃ hni ña.

⁷⁸ Toña ye, Wënu ña Ahwëhn fu ÿa kaÿëhnahnëdëha d'us:

Nke had lav ule fëhni d' do penifu g'ambin,

⁷⁹ soñe penahnëhni wële ye hnë umëhwëry do gë hnë icën icëm hna, yasaryahnëfu hn'anka w̃ yam hna.» Sakari koyëna puhnako wanës wadëw̃u ña.

⁸⁰ Fatah fa naÿëdëho do hakili lëw̃u ÿa nkwënadëho. Hnë wula ntëdëko hafo hale pëgwëko d'oku lëw̃u ÿa hnë bulunda vahnë wëwë Isërayel hna.

2*Hnagi Yesu ÿa*

¹ Hnë wati rac, Sesar Ogis, Ahwëhn Nkal a, ntehnëko kerini vahnë wëwë nkal va fop. ² Vaker watac yeho vandënkwëryënk wële va do wati rac Kiriniyus yeho guverëner wë Siri ÿa. ³ Vahnë va fop njidëniho keraryini, ale-wo-ale nkol ntëw̃u hna.

⁴ Awa Yosef, umë fëna, matëko nkol Nasaret nte ye hnë resiÿo Galile hna, soñe nji hn'ankol Betëlem nte ye hnë resiÿo Yude hna, hn'ile nagiko ahna w̃ a David, kabi hnënk David hna nkentiko. ⁵ Njokawo Mari, ale kwëhnëko ÿa, keraryijini njidëniho, do Mari g'idonk nkeho. ⁶ Wati nte nkeniho Betëlem ña, fac hnag ÿa tükëlehni. ⁷ Më nagëka facan, fatah fandënkwëryënk wële fantëw̃u fa yeho. Më përyëka gë yarëh do ntana hn'ile kwëtëndeni wusa w̃ uryav* hna, kabi wëhnuÿalohna igwac cery wëhneh hna.

Mëleka ÿa gë wëhery wape va

⁸ Hnë resiÿo rac dënk, nkeniho wëhery wape wële ryakëdëho gë wëhaÿ soñe njëkandënihëhni wape wadëw̃ hni ña. ⁹ Mëleka Ahwëhn a më karyëtanikëhni tañ do icëmb Ahwëhn a kwërelehnëhni gë humpen hucankaf. Wëhery wape va më ntakëkëhni d'us. ¹⁰ Awa mëleka ÿa më ntehnëkëhni: «Antë ntaku! Wanës wakasëk wapëren yinenëhni d'ëmu

* **2:7** 2.7 Hn'ile kwëtëndeni wusa w̃ uryav: Wusa w̃ w̃a gë vahnë va cery ndampo fo ndakahnëdëniho.

wante hnatëdëhëhni fop bulunda yi. ¹¹ Hn'unji mëd, hn'ankol David hna, nagëhnirunëha Afëhët; Arëhnayik a ye, Ahwëhn a. ¹² Do wëli dahëse ile yavëtahnedfunëha ya: tëkatëdunëha fatah ga përyik g'iyarëh do ntani hn'ile kwëtëndeni wusaŵ uryav hna.»

¹³ Ga nësëk watac, kore wamëleka wakawary wante watik g'ambin karyëtajëniho fëna taŋ, cëmbëndëniha Wënu ña ntehnëndëni:

¹⁴ «Cëmbënëfuna Wën Hunte Sëpëk Fop, do vële ñad va arabi nuŷani yam ya duniya li!»

Vëhery wape va Betëlem hna

¹⁵ Ante mbokani wamëleka g'ambin ña, vëhery wape va më ntehnëlëni: «Awa yinëfu tameki hafo Betëlem hna: afo nuyin ile liyak hnam ya, ile njëtëndanëkëfu Ahwëhn aŷi.»

¹⁶ Njilehnëni ñap tëkatëniha Mari gë Yosef, do gë fatah fatoy fa ga ndakëk hn'ile kwëtëndeni wusaŵ ryav hna. ¹⁷ Ga nuniha, më tëfëtani ile ntehnëkëhniwo mëleka ya soŋe faŋi fatah fatoy fa. ¹⁸ Fop vële wëryëkëhniwo vëhery wape va pëmpëhnahnëkëhniwo gë wanës wante nësëdëniho ña. ¹⁹ Bare ge Mari ye, waŋi fop hakili hna kwëtaďëho do nahadëho. ²⁰ Tac vëhery wape va mbokalehnëni gë wëhaŷ naŷënëhatëndëniha Wënu ña do cëmbëndëniha soŋe ile nkwëryëni do nuni ya fop; fop gante nësëhnëkëhniwo mëleka ka nkeho.

Icëh Yesu Cery Wën Cankaf hna

²¹ Ante nuŷako fatah fa wafac mbëd gë warar ña, fac ile kácahnëde ya yeho; hnë fac rac maciko Yesu, wac ile nkabahnëko mëleka hara hnëmu d'onkëna ten ya.

²² Wati ile rëfëkawo ntini Mari gë Yosef sadëha pacëna ña rëkiko, gante ntehnëk sariya Moyis ka. Awa më njini Yerusalem Cery Wën Cankaf hna do njonihata fatah fa cëhina Ahwëhn a, ²³ kabi keriko fëna sariya Ahwëhn hna: «Facan fandënkwëryënk fante wo hnagik fa Ahwëhn a sahëdëha.»*

²⁴ Tëfëkawo fëna canëni sadëha le tëyëk sariya Ahwëhn a: «Walagi wahi ma vupah vuki†.»

Ipankël gë Simeyo

²⁵ Yerusalem hna nkeho asan ale waciko Simeyo. Asan arac catëko do ntënëndëdëhawo Wënu ña do napëdëhawo ale rëfëkawo njij pëhëtëhni vëvë Isërayel va. Iyir Ipacah ña g'umë nkeniho ²⁶ do njëtëndanëkawo cëmëdina hara nulahna Arëhnayik ale payid Ahwëhn a Wënu ña. ²⁷ Awa Simeyo, Iyir Ipacah ña hnësëndëhawo, njiko Cery Wën Cankaf hna. Wati rac dënk vële hnagëka Yesu va njiryejënihawo soŋe ntini ile tëyëk sariya soŋe lëwu ya. ²⁸ Simeyo, ga nuka, njakëkawo do camehna Wënu ña ntehn:

²⁹ «Tame, Ahwëhn, ntiru ile hnësënhëruhoŷo ya:

Awa kodu arava aryokuŋëhn hu ya cëm yam.

³⁰ Nubuha gë vinkër mën vi dënk afëhët ale fayiru ya,

³¹ umë ye ale fëhwëtëru soŋe wabulunda ya fop:

³² humpen hunte lid ayëti wahnënk duniya li fop ye do umë yed icëmb vëvë Isërayel, bulunda hu ya.»

³³ Vële hnagëka Yesu va pëmpëhnahnëkëhniwo gë wanës wante nësëdëho Simeyo soŋe lëwu ña. ³⁴ Simeyo ndëwakëhniwo tac ntehna Mari, hnëmu Yesu: «Wënu ña tëhnaka fatah hu fi, këfahnëhni vëyabah

* 2:23 2.23: Icahn 13.2,12,15 † 2:24 2.24 Walagi wahi ma vupah vuki: soŋe sadëha ya fape fakwëhn bëhn rëyik, bare vëhayëhnah va, vupah vuki tëyini. (Soŋe Walevi 12)

do matëndëni vëryampo hnë Isërayel hna. Dahëse Wën yed, bare vahnë va n̄wëyëhnëdëniha. ³⁵ Koyëna n̄jëtëde vinahan vicoŵak hnë vahnë vëyabah. Do wëjë, Mari, horot ŷa cëhëdëhi n̄taŵary inji had sëlame.»

Ipankël gë Ana

³⁶ Nkeho fëna kila asëval; Ana maciko. Rëmu Fanuwel maciko do hnë hnënk Aser hna nkentiko. Ana n̄tafëko d̄us. Wabëhn mbëd gë waki n̄tilahnëniho g'asan ale ŷëlëkawo hn'undag ntëŵu hna tac asanu cëmëko. ³⁷ Asan këm fo n̄koko hafo nuŷa wabëhn wafëhw imbëd gë warar gë wahnah (84). Cahnëdilohna Cery Wën Cankaf hna do n̄tiŷadëho sali Wënu n̄a g'umëd gë g'anent: cujëdëho do n̄jëfadëho. ³⁸ Hnë wati rac dënk tēhantikëhniwo do pëgwëlehn camehnënda Wënu n̄a. Do n̄sëndëhëhniwo sojə fatah fa fop vële hnapëdëho ipëh Yerusalem va.

Imënc gë Nasaret n̄a

³⁹ Vële hnagëka Yesu va, ga puhnani idi ile tēyëk sariya Ahwëhn a, më mëncëni gë Galile n̄kol ntëŵ hni hna, Nasaret. ⁴⁰ Yesu naŷëdëho do n̄jawëdëho, usery lëŵu ŷa n̄kwënadëho do Wënu n̄a tufahnëdëho iña dëŵu n̄a.

Yesu Cery Wën Cankaf hna

⁴¹ Bëhn-wo-bëhn vële hnagëka Yesu va n̄jidëniho Yerusalem sojə ambënt Pak n̄a. ⁴² Ante nuŷako Yesu wabëhn pëhw gë waki n̄a, më n̄joryaryëniha gante nke namu ambënt tac ka. ⁴³ Ante puk ambënt n̄a, mëncëdëniho, bare Yesu Yerusalem hna n̄koko do rëmu gë hnëmu vëyëtëlohn̄a. ⁴⁴ N̄tiyahnekëhniwo gë vërfal hni nkentiko do fac ŷa fop n̄jasëniho. Awa pëgwëlehnëni n̄jëkëlehnëndëniha hnë wahnënk walëŵ hni hna do gë wëlawo walëŵ hni hna, ⁴⁵ bare vëhnulawohn̄a. Mbokalehnëni gë Yerusalem n̄kotëni n̄jëkëlehnëhëndëniha. ⁴⁶ Hnë fac rarëna hna, më nuniha Cery Wën Cankaf hna. Fagant vëharan̄ sariya hna n̄tañako, n̄epadëhëhniwo do tēyëdëhëhniwo. ⁴⁷ Fop vële wëryëdëhawo va pëmpëhnahnëkëhniwo gante kwëhnako hakili ka do wante ntëkwadëho n̄a. ⁴⁸ Vëhni, rëmu gë hnëmu, ante nuniha n̄a, pëmpëhnahnëkëhniwo d̄us. Hnëmu më n̄tehnëka: «Ajë mën, sojə ye liru hëfu aki? Rëmu h̄ g'ami ndëñakëbun d̄us ayëkëlehnatënde.»

⁴⁹ Më ntëkwakëhni: «Sojə ye ga yëkëlehnëdunëho? Yëtëluhna bi tēfëko yewu cery Rëm mën hna?» ⁵⁰ Bare vëyëtëlohn̄a ile n̄tehnëdëhëhniwo ŷa.

⁵¹ Yesu mëncëntëlehn̄i gë Nasaret do n̄koko ntënëndëhni. Wante liyak n̄i fop, hnëmu hakili hna kwëtako. ⁵² Awa Yesu hakili ŷa n̄kwënadëhawo, naŷëdëho do n̄keya ntëŵu n̄a n̄n̄jahnëkawo Wënu n̄a gë vahnë va.

3

Ikaran̄ San Ayary

¹ Awa hnë bëhn le nuŷahnëko Tiber wabëhn pëhw g'imbëd (15) ga n̄kehahnëko Ahnaw̄ fop vankal vante kwëhnëko Rom va, Pos Pilat yeho guverëner vë Yuđe ŷa, Erođ hnawëko hnë resiŷo Galile hna do aheryu, ale ŷaciko Filip ŷa, umë hnawëndiko hnë resiŷo Iture hna gë Tërakonitis hna, Lisaniyas yeho guverëner vë Abilen ŷa, ² do Anas gë Kayif yeho vësankaf vësëna wasadëha va. Hnë wati rac nuŷako San, aju Sakari, wanës Wënu n̄a wula hna. ³ Tac ndapëko inkal bë sën sankaf Yurëdan

‡ 2:49 2.49 Cery Rëm mën hna: kođ pëhnëtan fëna: «d̄oku Rëm mën hna».

hna fop ntehnatëndehni vahnë va: «Gwëcëtaryin vankeya va, ayaryiwu do Wënu ña tavëndëhu wameh hun ña.» ⁴ Koyëna ntiyako ile kerëko kila ile wãciko Esayi ÿa kayëte ntëwu hna:

«Nëparyin! Asan ryekaf wula hna, më lehnëd:

“Pëhwëtëryin nkaŵ Ahwëhn a,

dinëndina vankaŵ vacatah dŵus!

⁵ Vankëd va gë wahuŵ ŵa fop këñëndëlehnëde;

vankaŵ vatumpak va catënëde,

vankaŵ vapërëkak va fop pëhwëtëde.

⁶ Do vahnë va fop nuđëni ipëh inte wãtik hnë Wën.”*»

⁷ Kore vahnë yijëko vëhni San hna soŵe njaryëhni. Ntehnëdëhëhniwo: «Wühnë, merun had walën wayapah! Mo lehnëku yaryi ÿi fo kod pëhëtu nta vah cankaŵ Wën nte yejëk ñi. ⁸ Atëh përen wadëwël wapëren ntëwëd; diryindën viŵë vifëren arufahnahnu nkwëcëtarun vankeya va! Ant'ahnahandu: “Rëm sankaf fu ÿa, Abëraham ye”, had watac nkwërenked afëhëtahniwu. Pëyađëmu: Wënu ña kod dënk nti waŵi wëraka vutah Abëraham! ⁹ Rasëhn ÿa pëhwëtak ños vatëh va kobëri vënkahn hna: Atëh nte-wo-nte wok dëwëdina wadëwël wapëren ña ñosëde do ntabi gë hwëdëh.»

¹⁰ Vahnë va tëyëdënihawo: «Ye rëfëkëfu lifu?»

¹¹ Më ntëkwakëhni: «Ale hwëhnaŵ vacud vaki tëfëka njëda ndampo ale wok kwëhnana do ale hwëhnaŵ rokëtok tëfëka cëhahn.»

¹² Vëref ŷatëtanke fëna njijëniho njaryaryini. Më tëyëniha: «Aharan, fuhnë lë, ye rëfëkëfu lifu?»

¹³ Më ntëkwakëhni: «Ant'asosehnuni vahnë va ntëbi ile lehnirun arëyuni ÿa.»

¹⁴ Wasođade fëna tëyëntinihawo: «Fuhnë lë, ye rëfëkëfu lifu?»

Më ntëkwakëhni: «Ant'ahnufu koryi ahnë gë fanka ma gë wamërahn, bare cosë hun inja nkewu gwër.»

¹⁵ Bulunda ÿa napëdënihawo Arëhnayik a: ale-wo-le tëyađëho bi San ye? ¹⁶ Awa San më ntehnëkëhni vëhni fop: «Ami, gë wënka njaryëdëmu; bare ale yejëk a umë lëbëko: catëla dënk fëtahnu viŵëba wapary wadëwu ña. Umë, g'Iyir Ipacah do gë hwëdëh* njaryëdëhu. ¹⁷ Vák hna mënkwek bëryeŵ inja pitëndëlehnahn wanëc ña gë vaparyel va. Ndanëd wanëc ña ndank ntëwu hna, bare vaparyel va pëdëd hnë hwëdëh† hunte wok dëpëdina muk.» ¹⁸ San nka bëdëhëhniwo bulunda ÿa wayabahn wakawary do pëyađëhëhniwo Wanës Wakasëk ña.

¹⁹ Hnë wati rac, San nirakawo fëna Erođ ale hnaŵëko Galile ÿa, kabi Erođ asëval acëru ÿa ñëlëko —Erodiyad maciko— do kabi ntiko fëna viŵëh viyabahn vihawary. ²⁰ Tac Erođ mboko nti wëh hawary kat: cëdëhnëkawo San.

Yary Yesu ÿa

²¹ San, ga njaryëkëhni vahnë va fop, njaryëkawo Yesu fëna. Tac, wati nte njëfađëho Yesu ña, ambin ña pidëtak, ²² Iyir Ipacah inja cëlëlehni hnë umë; gë fah mëntëlëniho. Tac kopa vë g'ambin nkwëryëlehni ga ntehnëd: «Ajë mën ale ŷađëfu dŵus a yeru; gë wëjë nëŵëko dŵus.»

Vacërakëlo Yesu va

* **3:6** 3.6: Esayi 40.3-5 * **3:16** 3.16 Gë Iyir Ipacah do gë hwëdëh: kode nkwëryi fëhnëtanëk viŵë vëhi vëhnëmpëlah ma inë ryampo fo. † **3:17** 3.17 Pëdëd hnë hwëdëh hunte wok dëpëdina muk: Iŷin paŵare hwëdëh ha nësëd hn'ile ntënkëdëni vële wok vësatëna va.

²³ Yesu mpëd tēkēkawo wabēhn wafēhw warar (30) ante pēgwēko doku lēwu ŋa. Vahnē va fatah Yosef ntinihawo, ale nagēko Heli ŋa, ²⁴ Heli nte nagēko Matat, Matat nte nagēko Levi, Levi nte nagēko Melēki, Melēki nte nagēko Yanayi, Yanayi nte nagēko Yosef, ²⁵ Yosef nte nagēko Matatias, Matatias nte nagēko Amos, Amos nte nagēko Nawum, Nawum nte nagēko Hesēli, Hesēli nte nagēko Nagayi, ²⁶ Nagayi nte nagēko Mat, Mat nte nagēko Matatias, Matatias nte nagēko Semeyin, Semeyin nte nagēko Yosek, Yosek nte nagēko Yoda, ²⁷ Yoda nte nagēko Yowanan, Yowanan nte nagēko Resa, Resa nte nagēko Sorobabel, Sorobabel nte nagēko Salatiyel, Salatiyel nte nagēko Neri, ²⁸ Neri nte nagēko Melēki, Melēki nte nagēko Adi, Adi nte nagēko Kosam, Kosam nte nagēko Elēmadam, Elēmadam nte nagēko Er, ²⁹ Er nte nagēko Yesu, Yesu nte nagēko Eliyaser, Eliyaser nte nagēko Yorim, Yorim nte nagēko Matat, Matat nte nagēko Levi, ³⁰ Levi nte nagēko Simeyo, Simeyo nte nagēko Yuda, Yuda nte nagēko Yosef, Yosef nte nagēko Yonam, Yonam nte nagēko Eliyakim, ³¹ Eliyakim nte nagēko Meleya, Meleya nte nagēko Mena, Mena nte nagēko Matata, Matata nte nagēko Natan, Natan nte nagēko David, ³² David nte nagēko Yese, Yese nte nagēko Yobed, Yobed nte nagēko Bos, Bos nte nagēko Sala, Sala nte nagēko Nason, ³³ Nason nte nagēko Aminadab, Aminadab nte nagēko Adēmin, Adēmin nte nagēko Arēni, Arēni nte nagēko Hesēron, Hesēron nte nagēko Peres, Peres nte nagēko Yuda, ³⁴ Yuda nte nagēko Sakob, Sakob nte nagēko Isak, Isak nte nagēko Abēraham, Abēraham nte nagēko Tara, Tara nte nagēko Nakor, ³⁵ Nakor nte nagēko Seruk, Seruk nte nagēko Ragawo, Ragawo nte nagēko Falek, Falek nte nagēko Eber, Eber nte nagēko Sala, ³⁶ Sala nte nagēko Kayēnam, Kayēnam nte nagēko Arafakad, Arafakad nte nagēko Sem, Sem nte nagēko Nowe, Nowe nte nagēko Lamek, ³⁷ Lamek nte nagēko Matusala, Matusala nte nagēko Enok, Enok nte nagēko Yarēt, Yarēt nte nagēko Malēlel, Malēlel nte nagēko Kayēnam, ³⁸ Kayēnam nte nagēko Enos, Enos nte nagēko Set, Set nte nagēko Adam, ajē Wēnu ŋa.

4

Iyēkēhnahn Yesu

¹ Yesu g'Iyir Ipacah pēbah mbokajēdēho gē sēn, le wācik Yurēdan ka, njolehna Yir iŋa wula hna. ² Hnam njēkēhnahnēdēhawo Sintani menehna. Ŋoñ tokēdiloŋna hnē wafac wafēhw wahnah. Ga ndēcēk, umē njoka inte dūs.

³ Awa, Sintani mē ntehnēka: «Ge paryi Ajē Wēn yeru, dehnēryehna iŋi taka mbaca mburu.»

⁴ Yesu mē ntēkwaka: «Vikerēh Wēn va pēyahnēk, “Ahnē gena roka fo valēdēha nēwahn dūniŋa li.”✧»

⁵ Tac Sintani mē mbok njoka hn'ile ŋak njihnēk, tufēka fop wahnaw wawē dūniŋa wī hwēnta ryampo fo. ⁶ Tac ntehna: «Njēdadēmi fop ucankaf gē hnapul gē icēmb waŋi wahnaw fop. Iŋin fop nuŋabu do kodēfu yēdawa ale ŋadēfu. ⁷ Age ndēkwēhnēru haryēnk wēn sōŋe asēmbō, fop wējē hwēhnēd.»

⁸ Yesu mē ntēkwaka: «Vikerēh va pēyahnēk: “Dēkwēhnēhnēryehna Ahwēhn a Wēnu ŋa do umē fo rēfēka aryokujēhnēnd.”✧»

⁹ Tac Sintani mē njoka Yerusalem, tindēka cēmēt Cery Wēn Cankaf hna do ntehna: «Age Ajē Wēnu ŋa yeru, dēdary gēd, ¹⁰ kaŋi Vikerēh va pēyahnēk:

«Wënu ña ntehnëdëhëhni wamëleka wadëwu ña keryëndënihi.»

11 «Tac: “Njakëndënihi wëbák wadëw hni hna kehahnënihi ant'awëw taka.”»

12 Yesu më ntëkwaka: «Vikerëh va pëyahnëk: “Ant'ayëkëhnahna Ahwëhn a Wën hu ña.”»

13 Sintani, ga puhnak yëkëhnahn menehna Yesu ña fop, ñawëtalehna hafo nkaŵ kaŵary.

Yesu Galile pëgwëd foku lëwu ña

14 Yesu mbokako Galile. Iyir Ipacah ña njëdadhawo fanka ntihahn fop ile ntidëho ña. Koyëna wac lëwu wã campëko vankol hna fop.

15 Karañdëhëhniwo vahnë va vacaliña wasëwif hna do vahnë va fop cëkwaryëdënihawo.

Yesu pëyahnëd Wanës Wakasëk ña

16 Fac ryampo, Yesu më njik nkol nte waciko Nasaret hn'ile kwëdiko hna. Fac ntawëla wasëwif hna, më tënkëk caliña hna gante njehëka ka. Matëko karañ Vikerëh va. 17 Umë njëdayik kayëte nte kerëko kila le waciko Esayi. Pidëtëk do tëkat hn'ile kerik:

18 «Iyir Ahwëhn a hnë ami nke,

umë rëhnako*,

soje yonëhnëwëhni vëhaÿëhnah va

Wanës Wakasëk ña;

payiko fëyaŵëhni vëramp va tavëdeni,

vumëp va nudëni,

vële vërehnik va nkedëni afaya lëw hni,

19 pëyaðëmu bëhn le pehëtahnëdëhëhni Ahwëhn a bulunda lëwu ña tëkik.»

20 Ga puhnak karañ ña, Yesu më pidëk Vikerëh va mbësahna ale hwëtëda do ntaña. Fop vële yeho caliña va ntañënihawo.

21 Pëgwëlehn ntehnëdëhëhni: «Dol vikerëh vinte harañëbu vi ntiyak wati le hnëpaðunëho ñi dënk.»

22 Vahnë va fop nësëdëniho wanës wapërën Yesu do pëmpëhnahnëkëhniwo dus wanës wabënak wade nësëdëho ña do ntehnëdëniho: «Bare aÿi gena bi aju Yosef?»

23 Yesu më ntehnëkëhni: «Pacahnëko ndënkwehëdunëho ile nësëdëni vëyabah: “Ayërën, yërëny wëjë dënk.” Ntehnëdunëho fëna: “Njëtabun fop ile liru Kaperënaÿum ña. Diry gë rac ki ani fëna hnë nkol ntëw hu li dënk kabi ani naÿëru.”»

24 Tac më nkwënëk: «Toña ña fëyaðëmu: wëla kila ryampo dënëdëfëna nkol nte naÿahnëk. 25 Paryi pëyaðëmu, yamani kila le waciko Eli ña, njañëniho vësëval vële cëmaryëko vësan Isërayel hna. Wati rac nkol gona tëvënd hnë wabëhn watar gë fagant bëhn do inte cankaf yeho nkal hna fop. 26 Bare Wënu ña payëlawohna Eli wëla hnë aryampo hnë vësëval wasëwif vërac, bare hnë aryampo fo payëkawo ale lëdëko Sarëpëta hnë nkol cankaf mbë Sidon hna. 27 Nkeniho, yamani kila Elise ña fëna vëhwëhn vambiÿ vëyabah Isërayel hna. Bare wëla aryampo hnë vërac hna yërënilohna ge gena avë Siri ale waciko Naman ña.»

✧ 4:11 4.11: Wahnëw 91.11-12 ✧ 4:12 4.12: Divëta Sariya 6.16 * 4:18 4.18 Umë rëhnako: Esayi pañare Arëhnayik a nësëdëho; Yesu ntehnëdëho ani umë dënk ye Këris ña, Arëhnayik a. ✧ 4:19 4.19: Esayi 61.1-2 ✧ 4:26 4.26: 1 Vëhnaŵ 17.8-16 ✧ 4:27 4.27: 2 Vëhnaŵ 5.1-14

²⁸ Ga nkwëryëni watac, vële yeho caliña va pëbëlehnëkëhniwo ntavah. ²⁹ Matëlehnëni canëniha nkol hna njonihya yaŋ vampamb kuŋ nte vëryahniko nkol ña soŋe cañëtëniha njo gëd. ³⁰ Bare Yesu më ndëcëk fagant lëw hni nji nkaŋ ntëwü.

Yesu asan ahwëhn yine njërënëd

³¹ Yesu cëlëndako Kaperënaŋum, nkol mbë Galile. Vahnë karajëdëho fac ntaŋëla hna ³² do pëmpëhnahnëkëhniwo gante karajëdëhëhniwo ka, kabi g'ucankaf nësëdëho.

³³ Caliña hna nkeho ale pëlako yine wëh. Umë ndekak gë fanka ntehn: ³⁴ «Yesu vë Nasaret, ye ye yëbëlan fu? Afërëkanëfu bi yijëru? Njëtëbu dus bi mo yeru: Afacah ale payik Wënu ña yeru!»

³⁵ Yesu më ñañënahneka ntehn: «Demëhnary do cahnëryehna aŋi asan.» Awa, yine ŋa këfëlehna asan a tase vahnë fop, cahnëlehna hara dilahna wëh.

³⁶ Vële hnuko umë va fop ñayëkëhniwo do ntehnëlëndëni: «Iŋëhne sifa wanës ye ye waŋi?» Ntehnëdëhëhni wayine ña g'ucankaf do gë fanka: «Cahnëryehna!» do cahnëd. ³⁷ Koyëna wac Yesu ŋa campëko caharaŋ vankol hna fop.

Yesu vëres vëyabah njërënëd

³⁸ Tac Yesu cahnëko caliña hna nji tere asan ale waciko Simo. Awa hnëmu asëvalu Simo tesëko, mbahn inji ñjakëkawo dus. Umë muntaniha Yesu ndemahna. ³⁹ Më njik cëpëka ñañënahna res wä do res wä cahnëlehna. Wati rac dënk matëlehn asëval a pëgw nëhëtëhnëndëni.

⁴⁰ Wati le njodëho lav wä, fop vële hwëhnakëhniwo vëres, sifa wates wanëmpëlah, njinenëhnijikëhniwo Yesu, tindëdëhëhniwo wëbák wadëwü ña vëhni fop soŋe njërënahnehni do njërëniho. ⁴¹ Wayine fëna sahnëdëhëhniwo vëyabah ndekatëndëni: «Ajë Wën yeru». Bare Yesu ñañënahnefëhëhniwo soŋe ndemëhnani kabi njëtëniho vëhni umë ye Arëhnayik a.

Yesu karajëdëhëhni vacaliña wasëwif hna

⁴² Wakëwak fo Yesu cahnëko nji hn'ile njirëk. Kore ŋa njëkëlehnëdënihawo. Ga nuniha ñadëniho nkonti gë vëhni, antë nji tavëhni. ⁴³ Bare Yesu më ntehnëkëhni: «Vankol vañëntaŋ hna fëna tëfëko fëyahnu Wanës WakasëkNaŋ Wënu ña; soŋe umë payiko.»

⁴⁴ Pëyadëhëhniwo fëna vacaliña vamb vankol wasëwif hna.

5

Vërefal vëryënkwëryënkw Yesu

¹ Fac ryampo, Yesu kahnëko vambamb lant sankaf Senesaret hna do peñëlëdëniho kore ŋa caharaŋ lëwü soŋe nëpani wanës Wënu ña. ² Umë nuk wakulu waki tëfary hna. Vëfëla wuwis va cëlëniho ndagëndëni waryey wale pëlahnëdëni uwis. ³ Kayëlehn hnë kulu ryampo le kwëhnëko Simo, më tëyëka ñawëta vambëŋ va toye. Yesu ntañalehn kulu hna pëgw karajëndëhni kore ŋa.

⁴ Ga puhnak wanës ña, më ntehnëka Simo: «Njiryeryëry kulu ŋi hn'ile ñak tëwëk wënkä ñi toye. Tac wëjë gë vërefal hu vi alabu waryey wï afëlahnuni wuwis.»

⁵ Simo më ntëkwaka: «Asankaf, ga mbër nkwayankëtalehnëkëfu, ñoñ pëlalëfuhna. Bare, kabi ntehnëruho labu, ntabëdëfu.»

⁶ Ntabëlehnëni, pëlanihëhni wuwis wuyabah hafo waryey wã pëgw mbëkëtand. ⁷ Më njelanihëhni vërëfal hni vëvë kulu yëntaw̃ va njijëni ndemanihëhni. Vëhni më njijëni do pëbënëniho wakulu waki tak wuwis wã hafo ñand tëmpani.

⁸ Simo Piyer, ga nuk watac, umë ndëkwëhnëk karyënkw Yesu do ntehna: «Ahwëhn, ñawëtarye kabi asan awën yeβu.» ⁹ Simo gë vële nkeniho va, fop pëmpëhnahnëkëhniwo do ntakëni, kabi pëlanihëhniwo wuwis uyabah urac. ¹⁰ Koyëna nkehëhniwo fëna Sak gë San, viju Sebede vële mbankëniho d'oku Simo va.

Yesu më ntehnëka Simo: «Antë ntaki. Tëk pëgw yi wati vahnë rëkëdu afëland.» ¹¹ Mbokaryëlehnëni wakulu ña vambëñ hna, tavëlehnëni fop tëfëlehnëndëniha.

Yesu ahwëhn ambiy njërënëd

¹² Ante nkeho Yesu hn'ankol ndanko, njijëko asan ale yeho mbiy fo. Arac, ga nuka Yesu, më ndëkwëhnëk karyënkw lëwu yëka yi nkal li do muntahna ntehna: «Ahwëhn, ge ñadu kodu ayërëno, afacënëlehno.»

¹³ Yesu më njelëk vák ya ñaka do ntëkwahna: «Ñadëfu: Pacëry!» Wati rac dënk mbiy dëwu ña ntavëka. ¹⁴ Yesu më ntehnëka: «Antë afëyahna ahnë wani, bare yiry njëki asëna wasadëha ya do canëry sadëha soñe yërën hu ña ile kerëko Moyis ntinde ya. Koyëna vahnë va njëtëdëni pacëru.»

¹⁵ Mama ntehnëkawo asan a antë pëyahn, wac lëwu wã campëdëho g'ahawary, bulunda varëpëlëdëho nkwëryëndëniha do njërënëndëni wates wadëw hni. ¹⁶ Bare Yesu umë pitadëho hn'ile njihnëk njëfand.

Yesu ahwëhn vorovoro njërënëd

¹⁷ Fac ryampo, Yesu karanëdëhëhniwo vahnë. Wafarise gë vëharan sariya Moyis va lañantiko hnam. Fop vunkol vumb Galile, Yude do g'inaw̃ Yerusalem matiniho. Fanka Wën fa gë Yesu nkeho, njërënahnhëni vëres. ¹⁸ Tac vësan rëkiko vële ryibika hnë yala ares ale yeho vorovoro. Ñadëniho ndënëniha, kwëtëniha haryënkw Yesu ¹⁹ bare vëhnuyalohna fere; vahnë va pëbëniho. Awa umë kayëni yan cery hna ntihëtëni vile rëjahnik va, do cëlëndëniha gë yala per tase vahnë fop haryënkw Yesu.

²⁰ Ga nuk Yesu kwëtahn dëw hni ña më ntehnëka ares a: «Lawo, wameh hu ña tavëhniru.»

²¹ Vëharan sariya Moyis va gë wafarise wã më nahadëni ntehnëndëni: «Mo ga dënk ye ayi asan ale yewëdëha Wënu ña? Mo hod tavëhn wameh ña? Wënu ña fo hod!»

²² Bare Yesu njëtëko vinahan vidëw hni va, më ntehnëkëhni: «Soñe ye hnahan fun koyëna? ²³ Ge ntehnëβu: “Wameh hu ña tavëhniru”, ma ge ntehnëβu, “Matëry do yasëry?” ryampo bi yak hnëñëk nësi hnë wani? ²⁴ Bare ñadëfu ayëtu Ajë Ahn'a kwëhnak fanka tavëhn wameh d'uniya li.» Awa më ntehnëka ares a: «Ami ntehnëdëmi, matëry, ahnuf yala hu yi, awënc gë yal hu.» ²⁵ Matëlehn tan asan a tase vahnë fop, nuf yala le ndakahnakëh ya, mënc cëmbëhatënda Wënu ña. ²⁶ Kore ya fop pëmpëhnahnëkëhniwo më cëmbëdëniha Wënu ña. Ntakëhni do nësëlëndëni: «Nubun dol viyë vile nkok nahadina ahnë.»

Yesu macëdëha Levi tefa

²⁷ Ga ndëcëk rac, Yesu cahnëko më nuka arëf yatëtanke, ale waciko Levi, laña lëwu hna. Yesu më ntehnëka: «Tëfe!» ²⁸ Levi matëlehn, tav fop, tëfëlehna.

29 Tac Levi më ntëvaka lëv sankaf tere lëwu hna. Vëref ýatëtanke vëyabah gë vëhawary ntañalahnëniho rok roka ýa. 30 Wafarise wã gë vëharan sariya va mëhnadëniho soje rac. Më ntehnëdënihëhni vërefal Yesu va: «Soje ye rokëlahnëdun, selahnëdun gë vëref ýatëtanke do gë vëwën vi?»

31 Yesu më ntëkwakëhni: «Vële wok vëresëna va balëlehnhna g'ayërën; vëres va mbalëk. 32 Yijëla wãcëwëhni vësatah; mac vëwën yijëbu soje nkwëcëtahneni vankeya vantëw hni va.»

Yesu soje suj nësëd

33 Tac wafarise wã ntehnënihawo Yesu: «VërefalSan Ayary a gë vëlëw fu va cujëdëni kwëlëkwël do njëfadëni, bare vërefal hu vi vëhni tokëdëni do cedëni kwëlëkwël.»

34 Yesu më ntëkwakëhni: «Kodëna cujëndanini vëfay iñël va antë tokëni wati nte nkelahnëni g'ale ýëlëk a; 35 wati yejëk ile nufëhnahnëdëniha ale ýëlëd a: wafac warac cujëdëni vërefal mën va.»

36 Tac Yesu më mëntëndëlehnëk: «Ahnë citëdina cud kasëk pëhwëtah cud cër. Ge gena umë përekanëd kasëk ña do citel ña tëfëlandina g'icër ña. 37 Ahnë tawëdina ñen kasëk ña hnë waryëpët wasër*»; ge gena umë, ñen kasëk ña përekanëd waryëpët wale wok gona talënd wã; ñen ña ténkenëd do waryëpët wã përekanëd. 38 Bare tëfëka tawë ñen kasëk hnë waryëpët wahasëk. 39 Ale sek uñen ucër ñadina kasëk. Ntehnëd ucër unj gwërënkeha.»

6

Yesu ye Ahwëhn fac ntawëla

1 Hnë fac ntawëla hna Yesu gë vërefal vëlëwu va ndëcëtaadëniho wëhaw wale lafëk vantimp. Vërefal va pëgwëlehnëni nkubëndëni vantimp va, ñwëyëhnëni wëbák wadëw hni hna, cemëni wanëc ña. 2 Wafarise wëryampo wale yeho hnam wã më ntehnënihëhni: «Soje ye lidun le nkok mawëryana sariya fu ýa ntiyi hnë fac ntawëla hna?»

3 Yesu më ntëkwakëhni: «Karanjëlühna bi ile ntiko David fac ryampo ante njokëhniwo inte, umë gë vërefëlëntawu va? 4 Gena bi ténkëko cery Wënu hna, nuf mburu ante kwëtëhniko Wënu ña, tok do njëdahni vërefëlëntawu va? Hara sariya fu ýa, vësëna wasadëha fo mawëryanëko tokëni.» 5 Yesu mboko nkwën kat: «Ajë Ahn'a umë ye ahwëhn fac ntawëla ýa.»

Yesu ale cëmëk vák njërënëd

6 Fac ntawëla kawary, Yesu ténkëko caliña hna karanjëndëhni vahnë va. Nkeho hnam asan ale cëmëko vák rëhw ýi. 7 Vëharan sariya va gë wafarise wã njëkëdënihawo Yesu bi njërënëdëha ahnë hnë fac ntawëla hna nuñahnëni ile pëyahnëdëni menëk pëlahni. 8 Bare njëtëko vinahan vidëw hni va. Më ntehnëka asan ale cëmëko vák ýa: «Matëry, ahahn fagant.» Asan a matëlehn kahn.

9 Tac Yesu më ntehnëkëhni: «Tëyëdëmu: Ye ntehnëk sariya fu ýa? Ntiyi ufërën fac ntawëla ma uñeh? Afëhëta ahnë icëm ma aryaña?»

10 Më njëkëkëhni fop tac ntehna asan a: «Yeli vák hu ýi.» Më njëlëk do vák ýa mbokalehna fërën fo. 11 Awa vëharan sariya va gë wafarise wã ntawëkëhniwo d'us soje rac. Më nkwajëlëdëni bi hak tëfëka ntiniha Yesu.

* 5:37 5.37 Waryëpët wasër: namu lëw hni hna umë tawëhnëdëniho uñen ña.

Yesu tëhnađëhëhni vëfayik pëhw gë vëhi

¹² Wati rac Yesu kayëko hn'ikuŋ njëfahna Wënu ɳa; mëđ uŋa fop njëfako. ¹³ Ga pacëk, më macëkëhni vëréfal vëlëwu va tëhnaکہni pëhw gë vëhi do macëhni vëfayik. ¹⁴ Vëhni ye: Simo, ale macëko Piyer, g'aheryu Andëre, ale nkeni rëm gë hnëm; Sak gë San; Filip gë Barëtelemi; ¹⁵ Matiye gë Toma; Sak aju Alëfe gë Simo nte wacëdeho Ahahnëndak a; ¹⁶ Yuda aju Sak gë Yuda Isëkariyot, ale yeđ aroka Yesu ŷa.

Yesu karanëđëhëhni do njërënëđëhëhni vahnë

¹⁷ Yesu më cëlini kuŋ hna gë vëréfal vëlëwu va do tëryani hnë igwac inte këñëlahnëk nkal iŋa. Nkeniho hnam kore sankaf vëréfal vëlëwu. Nkentiho fëna hnam vahnë vëyabah vëhaŷary: vahnë vëvë vankol Yerusalem gë vankol Yude hna fop, gë wahnaŷ wavë tëfary wov ŷa, Tir gë Sidon. ¹⁸ Nëpaniha njijëniho do njërënëhni wates wadëŷ hni. Njërënëkëhniŷo fëna vële pëlaniho wayine. ¹⁹ Vahnë va fop ñadëniho ñakëniha, kabi fanka sahnëđëhaŷo njërënëđëhëhniŷo fop.

Uyivah ma uŷeh

²⁰ Yesu njëkëkëhniwo vëréfal vëlëwu va do ntehn:

Mbetarun ŷuhnë vële haŷëhnëk
kabi Inaŷ Wënu ɳa ŷuhnë hwëhnëk!

²¹ Mbetarun ŷuhnë vële njok inte gaki vi,
kabi fac yejëk pihnedun đus.

Mbetarun vële hođ gaki vi
kabi fac yejëk ndasëđun.

²² Mbetarun ge vahnë va ñëŷënihu, ge ntađënihu, njewëđënihu,
ntehnëđënihu merun
kabi kwëtahnërunëha Ajë Ahn'a.

²³ Natëryiŷu ge vahnë va aki ntidënihu kabi icos sankaf hnapëđëhu
ambin hna. Vacërakëlo hni va fëna aki ntidënihëhniwo wakila Wënu ɳa.

²⁴ Meku ŷuhnë vële vetak vi
kabi rëkërun ahnuŷaŷu hnëŋah hun ŷa.

²⁵ Meku ŷuhnë vële fihnëk gaki vi
kabi inte ɳa njodëhu.

Meku ŷuhnë vële ryasëđ gaki vi
kabi uyiŷëhnah hna nkeđun do kodun.

²⁶ Meku ŷuhnë ge vahnë va fop wapërën hun nësëđëni,
kabi vacërakëlo hni va fëna aki ntidënihëhniŷo vëŷër vële wëcadëho
wakila va.

Iña vële ŷewëkëfu

²⁷ Yesu mbok nës kat: «ŷuhnë vële wëryëđëho vi, lehnëđëfu:
ɳahnëryinëhni vële wok vëŷadiluhna va, dinëhnëryinëhni ufërën vële
ŷewëku va. ²⁸ Dëwanëhnëryinëhni ufërën vële ryëwanëhnëđëhu uŷeh
va do ayëfanëhnënduni vële lidëhu uŷeh va. ²⁹ Ge ahnë njewëki
tavëryehna mbok njewi hara gwëcagëlihahna; ge ahnë tebëki cud cankaŷ
ɳa tavëryehna njoryary fatoy fa fëna. ³⁰ Yëđaryehna ale-wo-le
ŷuntaki iñë, do ge ahnë nufëhnëki iñë ile hwëhnëru, ant'aryëñana.
³¹ Dinëhnëryinëhni vahnë va ile ŷađun ntinëhnënihu ŷa.

³² «Ge vële ŷahnëku fo ŷahnërun mo sëkwaryëđëhu? Wëla vëŷën va
ɳahnënihëhni vële ŷahnëkëhni va. ³³ Fëna ge vële linëhnëđëhu fërën fo
linëhnëđun fërën, mo sëkwaryëđëhu? Vëŷën va fëna ntidëni koyëna.

³⁴ Ge navehnëđunëhëhni vële liyahneku mbësadënihu va fo, soŋe ye

hnapëdfun icëkwary? Vëwën va fëna navehnedfënihëhni vëwën ntahni soje mbësanihëhni ile navehnenihëhni ya fo. ³⁵ Bare ant'aliwu koyëna. Nahnëryinëhni vële yëwëku va, dinëhnëryinëhni fëren do ahnavehnedu hara nahaluhna avësaiwu. Koyëna cos hun na njabëd do tufahnedun vutah Wën Hunte Sëpëk Fop yerun. Përënak umë dënk gë vahnë vële wok vësamëhnedina muk va. ³⁶ Yabëryiwu ipërëna gante njabëka Rëmun përëni aki.

Ant'ahitiḡuni vëyënta hun

³⁷ «Ant'ahitiḡu nkeya aḡënta hun do kitinëdeluhna wuhne fëna; ant'ahoyawuna aḡënta hun do koyadeluhna wuhne fëna; tavëhnëryinëhni vëyënta hun va do tavëhnedërun wuhne fëna. ³⁸ Yëdahnëryin do njëdëderun wuhne fëna; taḡëhnedërun ñanëh nte sorryik do ñënkëlehni ndehëtand ki fo; ga ñëḡa ante ḡanëhnahnëdfunëhëhni vahnë na ñanëhahnëderun wuhne dënk.»

³⁹ Yesu mboko mëntëndëlehneḡni: «Umëp kodina kaha mëp ntawu hara vëyona hnë hatëh vëhni vëhi tak. ⁴⁰ Fakaraḡ fante lëbëka aharaḡ alëwu gena; bare fakaraḡ fante haraḡëk hafo puhna had aharaḡ alëwu nked.

⁴¹ «Soje ye yëkëdu ivëd le ye inkër aḡënta hu do hara kamantihna bërëh bële yehi nkër hu hna? ⁴² Wëḡë, ale wok nudila bërëh bële yehi nkër hu hna, hak kodu alehna aḡënta hu ya: “Aḡënta mën, napërye lihëti ivëd le yehi nkër li”? Wëḡë, ale ntiyahneḡ catëru alëbëhni vëyëntaḡ, dihëtary ten bërëh bële yehi nkër hu hna tac nudu dus alihëtahn ivëd le ye nkër aḡënta hu yi.

Atëh g'ile ntëwëd

⁴³ «Atëh përëni dëwëdfina viwëh, atëh meh fëna dëwëdfina vifëren. ⁴⁴ Atëh-wo-tëh njavëtëtëde gë vantëwël vantëwu va: kwëcëdfena wanuḡ hnë idël imeh, kwëcëdfena fëna waresen hnë wadëmpëhn. ⁴⁵ Ahnë afëren ifëren nësëd kabi umë fëbëka ntaḡary dëwu hna; ahnë aḡëh uḡëh nësëd kabi umë fëbëka ntaḡary dëwu hna. Kabi wës ale-wo-le ile fëbëk ntaḡary dëwu ya nësëd.

Vacery vaki

⁴⁶ «Soje ye wacëdfunëho: “Ahwëhn, Ahwëhn”, do didiluhna ile lehnëdëmu ya? ⁴⁷ Ale-wo-le yijëk ḡal mën a do nëpa wanës mën na nti ile hnësëdëfu ya, ⁴⁸ had ale vëryëk cery njawah nke: nkabëd hafo tëwën dus tac pëḡwëlehn bëry ina. Ge tëkik uḡac wënka sën na përëkanëdilahna, kabi bëry yaḡah mbëryik. ⁴⁹ Bare ale-wo-le hnëpad wanës mën na do didina ile hnësëdëfu ya had ale vëryëk cery nte wok njawëna nke. Ga macëk wënka sën na hafo cery tac njod taḡ: përëkalehn fop.»

7

Yesu njërënedëha aryokuḡëhn asankaf wasodafe wavë Rom

¹ Ga puhnak Yesu ile ñadëho nës ya fop tase bulunda hna, më njik nkol nte wacik Kaperënaḡum. ² Nkeho hnam kapiten wasodafe wavë Rom ale hwëhnaḡawo aryokuḡ ale ñadëho dus. Aryokuḡ arac tesëko hafo ñand cëm. ³ Kapiten ya nkwëryëko wëba Yesu na, më payëkëhni vicër wasëwif njini tëyëniha njij njërëna ares alëwu yi. ⁴ Vicër va, ga tëkëni darël Yesu, më muntadëniha ndemahni ntehnatëndëniha: «Aḡi asan tëfëka aryemahna! ⁵ Nahnëkëhni bulunda fu ya do umë vëryehneḡ cery caliḡa fu ni.» ⁶ Yesu më tëfëlëni gë vëhni. Ga nkëhneḡ tëkëni tere hna, Kapiten

ÿa më payikëhni wëlawoŵu ntehnëniha Yesu: «Ahwëhn, ant'avërehnaj, tëfëlohna arënk tere mën hna. ⁷ Soŵe umë wobu maŵëhnëla fëna hacaryi ÿi ami dënk. Wëla ki fo nësëru aryokuj mën aÿi njërëd. ⁸ Ami dënk, vële lëbëko ucankaf va ŵawëhnëdëfu do kwëhnabuhëhni wasoŵade wale ŵawëhnëdëho fëna. Njëtëbu rac kabi ge ntehnëbuha aryampo: “Yiryey!” njid; ge ntehnëbuha aÿëntaŵ: “Yij!” njijëd; do ge ntehnëbuha aryokuj mën a: “Diry aki!” ntid. Awa wëjë, aki fo nësëdu!»

⁹ Yesu, ga nkwëryëk watac, më pëmpëhnahnëka gë kapiten ÿa. Më cahëtak gë kore le rëfëdëhawo ÿa, ntehnëhni: «Paryi pëyadëmu: kobëri nula iÿi sifa kwëtahn wëla hnë aryampo wasëwif hna.» ¹⁰ Vële payiko kapiten va, ga mbokani gë tere, tëkatënihawo aryokuj a njërëk.

Yesu matëndëdëha aju asëval ale cëmaryëk asan

¹¹ Yesu më mbok njik nkol nte ŵacik Nayin do vëréfal vëlëŵu va gë vahnë vëyabah vëhaŵary tëfëledëniho. ¹² Wati nte tëkëdëho nkol ña njiryeryëdëho asëm iŵañ: facan fatac fo kwëhnako hnëmu. Asëval, ale cëmaryëk asan, hnagëkawo. Vahnë vëyabah vëvë nkol va tëfëleniho. ¹³ Yesu, ga nuka asëval arac, më kaÿëhnahnëka dÿus g'umë, më ntehnëka: «Bok aho!»

¹⁴ Yesu më tëhak ñak pad nte njohahnik asëm a; vële yoka va kahnëlehnëni. Më ntehnëka asëm a: «Jar, ntehnëdëmi, matëry!» ¹⁵ Asëm a matëlehn ntaña, pëgw nësënd. Tac Yesu më mbësaka hnëmu.

¹⁶ Vahnë va fop ntakëkëhniwo; umë cëmbëdëniha Wënu ña ntehnatëndëni: «Kila sankaf rëkik ÿal fu li! Wënu ña njijëk ndemahni bulunda lëŵu ÿa.» ¹⁷ Hnë nkal Yude hna fop gë wayal waÿëntaŵ wavë caharaŵ ŵa nësëdëho ile ntiko Yesu ÿa.

Vëfay San Ayary a

¹⁸ VëréfalSan va më tëfëtanëniha fop ile ryëcëtako ÿa ¹⁹ do San më macëkëhni vëhi hnë vëhni. Payëkëhni g'Ahwëhn tëyëniha: «Arëhnayik Wën ale yijëd ÿa bi yeru ma ahawëry hnapëdëfun?»

²⁰ Ga tëkëni vëhni Yesu hna, më ntehnëniha: «San Ayary a fayikëfu arëyi: “Arëhnayik ale yijëd ÿa bi yeru ma ahawëry hnapëdëfun?”»

²¹ Wati rac dënk, Yesu njërënëdëhëhniwo vëres vëyabah wates wadëŵ hni do ntandëhni wayine, mëpëtëndëhni vumëp vëyabah. ²² Tac më ntëkwakëhni vëfay San va: «Yiryin afëyawuna San ile hnurun do wëryërun ÿa: vumëp va nudëni, vëreyah va njasëdëni, vëhwëhn mbiÿ va njërëni, vëryëŵënkah va nkwëryëdëni, vësëm va mbëhnëni, Wanës Wakasëk ña pëyadëni vëhaÿëhnah va. ²³ Nëfaka ale woŵ tavëna ikwëtahn dëmën ña!»

²⁴ Ga mbokani vëfay va, Yesu më nësëndëhëhni kore ÿa soŵe San ntehnënd: «Ye yirunëho ayëkiwu wula hna? Ale wok kwëhnana nafa had idël mbë tëfary sën nte ñënkëlend sël bi? ²⁵ Awa, ye yirunëho ayëkiwu? Ale sudak viÿi viwamah bi? Vële sudaf viwamah va do njabëk hnapul, cery naŵ asankaf hna nkeni. ²⁶ Awa, kila bi yirunëho ayëkiwu? Ha, ntehnëdëmu ntëbik dënk kila. ²⁷ Kabi soŵe San nësëd Vikerëh va ante ntehnëko Wënu ña:

« “Cañëtëryidëfuha afay mën a haryënkwa hu pëhwëtëhni nkaŵ ña.” ✧ »

²⁸ Yesu më mbok ntehnëk: «Pëyadëmu, kobëri nagina ale lëbëka San. Bare ha gaki ale ÿak mbak nafa Naŵ Wën hna lëbëka.»

²⁹ Bulunda ŷa fop gē vērēf ŷatētanke va nēpadēnihawo San do mawēniho njaryēhni kabi njavētēniho Wēnu ŷa catēk. ³⁰ Bare wafarise wā gē vēharan sariya va ŷwēŷēniho ile ŷadēho Wēn ntini ŷa: ŷwēŷēniho vēwēcētēdīna vankeya vantēw hni va do ŷwēŷēniho fēna yaryēdilēhniha San.

³¹ Yesu mē nkwēnēk: «Mo hodēfu wētēndēlehnēwēhni vēŷi vahnē? ³² Vutah vunte laŷak hn'ile nēhēdēni mēntēlēni, vundampo ndekah-natēndēnihēhni vuŷēntaŷ va:

«“Njēwēhnirun hnēw sampace, gaŷēluhna sampace! Njēwēhnirun hnēw wakwēy, gaŷēluhna wakwēy!”

³³ «Nēsēdēfu koyēna kabi San njijēko, tokēdilohna roka fērēn, cedilohna uŷen, ntehnēdunēho: “Yine fēlaka!” ³⁴ Tac Ajē Ahn'a njijēk, tokēd, ced do ntehnērun: “Yēkēryina aŷi asan; use gē rok roka fo nahad, lawo vērēf ŷatētanke ye do gē vēwēn!” ³⁵ Bare vēle rēfēk uyēt va njavētēdēni Wēnu ŷa catēk.»

Yesu hnē tere Simo farise hna

³⁶ Farise ryampo wācēkawo Yesu nji tokēni roka tere lēwu hna. Yesu njik ŷalu hna do ntaŷako roka ŷa. ³⁷ Ankol tac asēval yeho ale yavētiko liko wameh wayabah. Ante njētako Yesu tere farise hna tokētēdeho roka umē njojēk sēleku datikola hambah ntaŷi. ³⁸ Njijēk ŷēw kamēhni wapary Yesu; kond cēkēnatēnda wapary Yesu ŷa gē wankwēn wadēwu ŷa; tac pēhwēcēka g'imul dēwu ŷa, mbucēdēha wapary ŷa do tura datikola ŷa.

³⁹ Ale wācēkawo Yesu roka ŷa, ga nuk watac, nahako: «Ge paryi kila yekēnd aŷi asan njētakēnd, bi mo ye aŷi asēval ale ŷakēdēha do ile nke ŷa: asēval ale yavētiko liko wameh wayabah ye.»

⁴⁰ Awa Yesu ntehnēlehna farise ŷa: «Simo, iŷē ŷadēmi lehni.» Simo mē ntēkwaka: «Aharan, nēsēry.»

⁴¹ Awa, Yesu mē ntehnēka: «Vēsān vēhi yeho vēle wonanēkawo koryi ale hnavehnand. Aryampo wawuli mbēd nkonanēkaŷo. Aŷēnta wā wakeme mbēd. ⁴² Bare vēhnuŷalohna ile mbēsādēniha. Mē tavēhnēkēhni vēhni vēhi tak nav iŷa. Aŷēhne ŷahnēdēha dūs vēŷi vahnē vēhi vēle ravēhnik vi?»

⁴³ Simo mē ntēkwak: «Ntiyahņēko, ale ravēhnik koryi yabah, aŷi ye.» Yesu mē ntehnēka: «Toŷa hwēhnaru.»

⁴⁴ Tac mē cahētak g'asēval do ntehna Simo: «Nuruha aŷi asēval? Tēnkēbu tere hu hna yēdalihoŷna wēnka wuyētahnu wapary ŷi; bare umē nkuyētēko gē wankwēn wadēwu ŷa do pēhwēcō g'imul dēwu ŷa.

⁴⁵ Kacalihohna avuco; bare kobēri ga tēnkahnekēbu umē tēryēna buc wapary mēn. ⁴⁶ ŷoŷ turēlihohna nkaf li; bare umē turēko datikola hambahē ntaŷi wapary li. ⁴⁷ Soŷe umē pēyadēmi: wameh wayabah wante ntiko ŷa ntavēhnik. Bare ale ravēhnik toye fo, toye fo tufahnēd iŷa ŷa.»

⁴⁸ Awa, Yesu mē ntehnēka asēval a: «Wameh hu ŷa tavēhniru.» ⁴⁹ Vēle tokēlahnēdēniho Yesu va mē nahadēni: «Mo ga ye aŷi asan ndēkēnak dēnk tavēhn wameh?» ⁵⁰ Tac, Yesu mē ntehnēka asēval a: «Kwētahn hu ŷa pēhētēki, arabi ayi yam!»

8

Vēle lapēhnadēhawo Yesu

¹ Ga mbiŷēk toye Yesu njidēho wahnaw hna gē vankol hna. Pēyahnēdēho gante-wo-gante Wanēs Wakasēk ŷa Wēnu ŷa hnaŷēk. Gē

pëhw gë vëhi va nkeniho. ² Nkentiniho fënali vësëval vële lanëhnikëhniwo wayine do njërënini wates wadëw hni: Mari nte waciko Mari avë nkol Magëdala (ale lanëhnikëhniwo wayine mbëd gë waki); ³ aryampo, Sanë maciko (Asanu, Susa maciko; umë yeho asankaf vëryokuñ vëvë tere Erof va); aÿëntaw a, Susan maciko, do gë vësëval viyabah vëhawary vële yëdahnëdëho hnapul lëw hni ndemahnëniha Yesu gë vërefal vëlëwu.

Uhnës uryindaryindan ayam ale fahnëd uhnëda

⁴ Kore yabah yijëdëho vëhni Yesu hna, matindëni vankol hna fop. Më nantanëhnikëhni uwi uhnës uryindaryindan: ⁵ «Ayam yeho. Ayam arac njiko ipahn uhnëda kaÿ dëwu hna. Wati le pahnëdëho ÿa wanëc wëdampo fagant nkaÿ hna njoko. Nkëñiko do wusëry wã kohnëniho fop. ⁶ Wëdampo, nkal kwëhn wëraka njoko. Ante pëhnëko ña kankëlehnëko kabi wëraka yeho gëd, cëkëlohna dus. ⁷ Wëdampo, fagant wadëmpëhn njoko do gë wadëmpëhn ña pëhnëlahnëniho. Umë ryawëkawo. ⁸ Wëdampo, nkal përen hna njoko. Wanëc ña pëhnëlehn ule-wo-le, ntëwëko dus.»

Tac Yesu më nkwënëk gë fanka: «Nëparyin dus, ge kwëhnarun vanëf awëryahnu!»

Soje ile nësëd Yesu gë uhnës uryindaryindan

⁹ Vërefal va më tëyëniha Yesu bi ye nësëd? ¹⁰ Më ntëkwakëhni: «Maÿëryanirun ayëtu visowik Inaw Wën va, bare vëÿëntaw vi wahnës wadindaryindan wi fo nkwëryëdëni.

«“Kod njëkëni hara vëhnuđina, kod nkwëryëni, bare hara vëyëtëna ile hnësik.”»

Yesu nkabahnëd uhnës uryindaryindan ÿa

¹¹ «Wëlin ile nësëd uwi uhnës uryindaryindan ÿa: Uhnëda wã, umë ye wanës Wënu ña. ¹² Vëryampo, had fagant nkaÿ nkeni hn'ile njod wanëc: nkwëryëdëni, bare Sintani njijëd tebëhni wanës ña walaÿary walëw hni hna soje antë kwëtahnëni do pehëtini. ¹³ Vëryampo, had nkal kwëhn wëraka nkeni: nkwëryëdëni wanës ña do g'uhnatah maÿadëni. Bare vëhwëtađina hafo mbiÿ kabi vëravëđina wanës ña kwëhna vënkahn walaÿary walëw hni hna. Ge wađëñah ña tëkik tavëđëni. ¹⁴ Uhnëda ule yod wadëmpëhn hna, umë ye vële wëryëd wanës do ravëhëd g'ankaÿ tëfahnëni wëbal wadëw hni, uvetak do hnëñah ntaÿary iÿi đuniÿa. Umë dëwëđina. ¹⁵ Uhnëda ule yod nkal përen ña umë ye vële hnëpad wanës do hwëtađ ntaÿary pacah, nte hamënađ kwëlëkwël hafo ntëw dus.»

Uhnës uryindaryindan soje lampu

¹⁶ Yesu nkwënëko: «Ahnë pëđëđina lampu tac koß ma kuyët hn'ipad. Ge pëđik kañëde yañ pëtënhahnëhni vële rënkid va. ¹⁷ Ile-wo-le sowik ÿa nude, ile-wo-le sowik ÿa njëtëde do kwëtëde humpen hna. ¹⁸ Pëcëтарыin dus gante nëpadun wanës ki! Kabi ale hwëhna ÿa nkwënënde, bare ale wok kwëhnana ÿa tebëde wëla toye ile liyahnëka tëk nuÿa ÿa.»

Hnëmu Yesu gë vëheryu

¹⁹ Hnëmu Yesu gë vëheryu njijëniho njëkëniha, bare vëholëlohna tëhaniha kabi vahnë va njañëniho. ²⁰ Më pëyayik Yesu: «Hnëmuh gë vëhery hu, pë hna nkeni. Ñadëni nunih.»

²¹ Bare Yesu më ntëkwakëhni: «Vële wëryëd wanës Wënu va do lid ile tëyëk ÿa vëhni ye hnëm mën ÿa gë vëhery mën va.»

Yesu teryed sel sankaf

²² Fac ryampo, Yesu gë verëfal vëlëwu va kayëniho hnë kulu sankaf do ntehnëni: «Danëtanëfu gë cape ñëntaŵ lant hadi.» Njilehnëni. ²³ Ga njidëni, Yesu ndakëko wakwëf. Pëgwëlehn cëlënd sël hwëhn fanka hafo ñënkëf lant ŷa. Wënka ŷa tëmpelehn kulu hna hafo ñand nkëya.

²⁴ Verëfal va tëhalehnëniha Yesu nëgëtëniha ntehnëni: «Aharan, Aharan, cëm iŷa yeyinëk!»

Yesu nëgalehn, ŷañënahna wënka ŷa gë sël ŷa do gë wavonkëlo wënka ŷa. Sël ŷa teryalehn, njamëlehn fop. ²⁵ Yesu më ntehnëkëhni: «Ne nke ikwëtahn hun ŷa?»

Vëhni ntakëkëhniwo, pëmpëhnahnëkëhniwo, ntehnëlëndëni: «Mo ye awa aŷi asan? Wëla sël ŷa gë wënka ŷa ntehnëdëhëhni ile ñad ntini do mawëhnëdëniha!»

Yesu njërënedëha asan ale nkeni gë wayine

²⁶ Yesu gë verëfal vëlëwu va tëkëlehnëni nkal bulunda Gerasen hna, nte ye cape ñëntaŵ lant pabëlëni gë Galile. ²⁷ Yesu, ga cëlëk kulu hna, Asan avë naŵ tac yijëdëho pankëlëni. Asan arac gë wayine nkeniwo. Mbiŷëlahnëniho diyadilohna viŷi do dëdëlohna hnë tere, bare hnë wayag ntëdëko. ²⁸ Ga nuka Yesu, umë ndekak ndëkwëhnëlehn karyënkw lëwu ntehn: «Ye ye yëbëlan fu Yesu, Ajë Wën Hunte Sëpëk Fop? Muntami, nt'aliwo wëh!» ²⁹ Asan a nësëk watac kabi Yesu ntehnëkawo yine ŷa cahna. Yine rac pëladëhawo kwëlëkwël asan arac; ñabëdeho wëbák ŷi gë wapary ŷi gë vankëncä antë nji, bare mbëkëtëdëho viŷëba va do yine ŷa yodëhawo gante njirëk.

³⁰ Yesu më tëyëka: «Hak maciru?»

Yine ŷa më ntëkwaka: «Wac mën wä “Njabëbun” ye.» Nësëko koyëna kabi wayine wayabäh fëlakawo asan arac. ³¹ Wayine watac muntadënihawo Yesu antë cañëtëhni ga nkëf hatëh hatëwah.

³² Awa, kore sankaf vampëhëmpëh ryavëdëho hnam vambamb kuŷ hna. Wayine ŷa më muntaniha Yesu mawëryanëhni tënkënihëhni vampëhëmpëh watac. Më mawëryanëkëhni. ³³ Wayine ŷa cahnëlehnëniha asan a njini tënkënihëhni vampëhëmpëh va cëpëtalehnëni kuŷ hna njini ntëbani lant hna cëmëlehnëni fop.

³⁴ Vëhery vampëhëmpëh va, ga nuni ile ryëcëtako ŷa, ntakëlehnëhni më nkaryëni pëyahni watac gë vankol do gë wëhaŷ. ³⁵ Vahnë va njijëniho njëkëni ile ryëcëtak ŷa. Ga tëkini darël Yesu më tëkatëniha asan ale cahnëni wayine ŷa: haryënkw Yesu ntañako, ntiyako viŷë do hakili ŷa mbokakawo fërën fo. Ntakëlehnëhni taŷ. ³⁶ Vële hnuko ile ryëcëtako ŷa fop më pëyanihëhni vëŷëntaŵ va gante njërënik asan ka. ³⁷ Tac vëvë vankol va fop më ntehnëniha Yesu cahn nkol ntëw hni hna, kabi ntakëkëhni dus.

Yesu më kayëk kulu hna ñand nji. ³⁸ Ale cahnëniho wayine ŷa më muntaka tava tëfëlënti gë vëhni bare Yesu më payëka ntehna: ³⁹ «Bokary gë ŷal hu do afëyahn fop ile ntinëhëni Wënu ŷa.» Awa asan a njilehn do pëyahn naŵ hna fop ile ntinëhënkawo Yesu ŷa.

Aryagu Yayërus g'asëval ale ŷakëd viŷi Yesu

⁴⁰ Ga mbokak Yesu gë cape ñëntaŵ mbë lant ŷa, vahnë va fop napëdënihawo, do ga tëkik kacanihawo. ⁴¹ Wati rac tëkiko asan ale wäciko Yayërus. Asankaf caliŷa ŷa yeho. Ndëkwëhnëko karyënkw Yesu

do këlahna nji ŷalu. ⁴² Fatah facëval fëndampo fo kwëhnako, wabëhn pëhw gë waki kwëhnako. Tesëko dŷus hafo ñand cëm.

Wati nte njidëho Yesu ña kore ŷa peñëlëdëniho caharaß lëwŷu. ⁴³ Nkeho hnam asëval ale njidëho sat kobëri hnë wabëhn pëhw gë waki. Canëko fop ile kwëhnako ŷa vëyehn hna, bare wëla aryampo kolëlohna njërëna. ⁴⁴ Umë tëhaka Yesu kamëhni, ñak sëmët cud ntëwŷu ña. Tëryalehna tañ yi sat ña.

⁴⁵ Yesu më tëyëk: «Mo ŷakëko?»

Njahëtalehnëni fop, Piyer më ntehnëka: «Aharan, fop ñakëdënihi. Kore ŷa kwërënihi do peñëlëdëni vacape va fop.»

⁴⁶ Bare Yesu më ntehnëk: «Ahnë ŷakëko wakwëhn ampër njërahn, kabi njëtabu fanka sahnëko.»

⁴⁷ Asëval a, ga njëtëk kodina coŷa, më njijëk mbalatënd ndëkwëhn karyënkŷ Yesu. Më pëyahnëk tase vahnë fop soñe ile ñakahnëka ŷa do gante njërëk tañ ka. ⁴⁸ Yesu më ntehnëka: «Aryag mën, kwëtahn hu ña njërëni. Arabi ayi gë yam.»

⁴⁹ Wati nte nësëdëho Yesu watac ña, ahnë rëkiko mati gë tere asankaf calina ŷa ntehnëka: «Yayërus, aryag hu cëmëk. Bokawo avërehna Aharan a.»

⁵⁰ Yesu, ga nkwëryëk, më ntehnëka Yayërus: «Antë ntaki, kwëtahnëry tuñ, do njërëd.»

⁵¹ Ga tëkëni tere hna Yesu, Piyer, San, gë Sak, do rëmu gë hnëmu fandag fa fo maŷëko tënkëni. ⁵² Vahnë va fop kodëniho njahnandëni soñe fandag fa. Awa, Yesu më ntehnëk: «Mboka howu, cëmëna, wakwëd fo ndakëk.»

⁵³ Bare njafanëdënihawo, kabi njëtëniho cëmëk. ⁵⁴ Yesu më pëlaka fandag fa vák ŷi do maca: «Fandag, matëry!» ⁵⁵ Njënëlehn tañ matëlehn. Yesu më ntehnëkëhni rëmu gë hnëmu: «Yëdaryina ile tokëd.»

⁵⁶ Pëmpëhnahnëkëhniwo dŷus vëhni. Bare Yesu më ntehnëkëhni antë pëyahnëni watac.

9

Yesu payëdëhëhni vërëfal pëhw gë vëhi va

¹ Yesu mbarëkëhniwo vërëfal pëhw gë vëhi va njëdakëhni fanka g'ucankaf ida wayine fop do g'iyërën vëres. ² Tac payëkëhni pëyahnëni Wënu ña hnaŷëk do njërëniendënihëhni vëres. ³ Më ntehnëkëhni: «Ge njidun ant'ayowu ñoñ: ryoko, kufa, rokëtok, koryi, do ant'ayowu viŷi vile hnëmpëtahnëdun. ⁴ Ge tëkërun hnë tere, ñëwëryin hnam fo hafo hale ndëcalëdun nkol kaŷary. ⁵ Ge dëvayiluhna hnë nkol tac, dëcalëryin avankatëndu ivëd wapary hun ña. Umë njëtëdëni vëlinahna fërën do Wënu ña nëñëlahna gë vëhni.» ⁶ Vërëfal va njilehnëni, tëfëni nkol g'ankol, pëyahnëni Wanës Wakasëk ña do njërëniendënihëhni vëres gante-wo-gante.

Erod tëyad bi mo ye Yesu

⁷ Wati rac, Erod, asankaf avë Galile ŷa, ga nkwëryëk wanës wante ryëcëtað ña fop, yëtëlohna ile nahad, kabi vëryampo ntehnëdëniho: «San Ayary a vëhnik.» ⁸ Vëhaŷary ntehnëdëniho: «Eli vokajëk*.» Vëhaŷary kat ntehnëdëniho: «Aryampo wakila wabë kobëri ña vëhnik.» ⁹ Erod nahadëho watac, më ntehnëk: «Bare San ami dënk lëpëtehnëka nkaf ña.

* **9:8** 9.8 Eli vokajëk Eli cëmëna muk. Wënu ña kajëndëka g'ambin. Mbokajëd pëyahn soñe Arëhnaŷik a. (2 Vëhnaŷ 2.11; Malasi 3.23)

Mo ye asan ale lid iŷi sifa viŷe viferen vile hneseŷe vi?» do njekelendeho nuhna Yesu, njeteleŷi.

Yesu ndavedehehni vesan wawuli mbed

¹⁰ Vefayik va mbokajeniho do peyaniha Yesu ile ntijeni ŷa fop. Me njokehni, ge cape nkol nte wacik Betesayida. Vehni fo yeho hnam. ¹¹ Bare vahnē va njetaniho hn'ile nkeni hna me tefalehnenihēni. Yesu kacakehniwo nesēhnēndēhni soŷe ucankaf Naw Wēnu ŷa do njerenēdehehniwo vele ŷadeho va.

¹² G'aneka ga verēfal pēhw ge vėhi va me tēhaniha Yesu ntehnēniha: «Koyaryihni kore ŷi njini ge vankol vamb caharab hēdi kodēni njekēlehnani ile tokēdēni ge hn'ile ndakēdēni kabi hnē fēk nkeyinēk.»

¹³ Bare Yesu me ntēkwakēhni: «Yēdaryinēhni wuhnē dēnk ile tokēdēni ŷa!»

Me ntēkwani: «Vamburu mbēd fo hwēhnabun g'uwis wuhi. Afo ge njibun lawēhnifuni ŷi kore fop?» ¹⁴ Mpēd wawuli mbēd nkeniho hnam vesan va†.

Yesu me ntehnēkēhni verēfal va: «Dehneryinēhni ntañani kore kore, wafēhw imbēd (50), wafēhw imbēd (50).» ¹⁵ Verēfal va mawēlehnēni ntañēndēnihēhni vahnē va fop. ¹⁶ Yesu me nufēk vamburu mbēd va g'uwis wuhi wā. Kanēk g'ambin, camehna Wēnu ŷa soŷe iŷi rokētok. Tac, nkubēlehnēk do njēdāhni verēfal va, cahēlehnēnihēhni bulunda ŷa. ¹⁷ Ale-wo-le tokēko hafo pih; tac vēkankel pēhw ge vaki mbarēpēniho vamburu vante woko va g'uwis wā.

Piyer peyahned Yesu ye arehnayik a

¹⁸ Fac ryampo Yesu cahēt njēfadēho. Verēfal vēlēwu va hnam nken-tiniho. Me tēyēkēhni: «Vahnē va, mo ntehnēni yebu?»

¹⁹ Me ntēkwani: «Vēryampo, vēhni lehnēd San Ayary a yeru, vēhaŷary Eli yeru, do vēhaŷary kat, kila vē kobēri ile vēhnik vēsēm hna yeru.»

²⁰ Yesu me mbok tēyēkēhni: «Wuhnē lē mo lehnērun yebu?»

Piyer me ntēkwaka: «Kēris ŷa yeru, Arēhnayik Wēn ŷa.»

²¹ Yesu me ŷañēnahnēkēhni ntehnēhni: «Ant'afēyawuna ñoñ ahnē.»

²² Me nkwēnēk: «Ajē Ahn'a afo korot dūs; vicēr va ge vēsankaf vēsēna wasadēha va do ge vēharaŷ sariya va ŷwēŷēdēniha. Ndawēhnēniha, do fac rarēna hna mbēhnēd vēsēm hna.»

Hak tēfēde Yesu?

²³ Tac Yesu me ntehnēkēhni fop: «Ge ahnē ñad tēfēlehnēndo antē nko nahand soŷe lēwu dēnk, afo ndib kērewa lēwu ŷa fac-wo-fac tēfatēndo.

²⁴ Ale ŷad iŷi dūniŷa ŷi cēmēd, bare ale wok kwētahnēna nēf iŷi dūniŷa, soŷe lēmēn ŷa, nkoryaryēd ntaŷary dēwu ŷa hafo arayen hna. ²⁵ Ye nēfadēha ahnē ge nuŷak dūniŷa ŷi fop tac cēvehn ntaŷary dēwu ŷa? ²⁶ Ge ahnē cēfēhnēka g'ami, ge wanēs mēn ŷa, awa Ajē Ahn'a fēna cēfēhnēdēha g'ahnē arac, ge mbokajēk g'idanc dēwu ŷa fop ge hn'idanc Rēm hna do g'idanc wamēleka wadēwu hna. ²⁷ Toña fēyadēmu: Vēryampo hnē vele ye hnani vi vēsēmēdina hara vēhnuhna hna Naw Wēnu ŷa.»

Piyer ge San do ge Sak nudēniha Yesu g'idanc Wēnu ŷa

²⁸ Wafac mbēd ge wahi ryēcēko ga nēsēk watac, Yesu kayēdēho hn'ikuŷ soŷe njēfa. Umē njokēhni vēhni Piyer, ge San do ge Sak. ²⁹ Wati ante njēfadēho Yesu ŷa, yēka lēwu ŷa mbaciko, do viŷi vilēwu va njerēko

† 9:14 9.14 Wawuli mbēd nkeniho hnam vesan va: Vutah va ge vēsēval va vēryēkwaryina.

had ambin wilëbilëk. ³⁰ Vësan vëhi nësëlëdëniho g'umë. Wakila wafë kobëri ña yeho, Moyis gë Eli. ³¹ Idanc Wënu ña penëkëhniwo. Gë Yesu nësëlëdëniho gante puhnađ doku lëwu ña cëmahnënd Yerusalem hna. ³² Piyer gë vërefëlëntaŵu wakwëđ yokëhniwo đus. Ga tisëkëhni, nuniho idanc Yesu ña do gë vësan vëhi vële nkeniho va. ³³ Wati ante ñadëniho pitëlëni Yesu gë vësan vërac va, Piyer më ntehnëka: «Aharan, njivëk nkeyin hnani. Ntidëfun wasank watar: ryampo wëjë, Moyis ryampo, Eli ryampo.» Bare Piyer aki fo nësarëdëho. Yëtëlohna ile nësëđ.

³⁴ Wati ante nësëđëho Piyer koyëna ña, anar njilehni cankëhni. Ante tënkëdëniho ñar ña vërefal Yesu va ntakëkëhniwo đus, ³⁵ do nkwëryëlehnëni kopa ñar hna ntehn: «Ayi Ajë mën ye ale ñahnëbu đus; umë rëhnaŵu. Umë rëfëka ahnëpawu!» ³⁶ Wanës ña, ga teryak, Yesu fo woko nunde. Vërefal va ndemëhnaniho do, hnë wafac warac, ahnë vëfëyalawohna ile nuniho ña.

Yesu njërënedëha fatah fante pëlak yine

³⁷ Ga pacëk cëlëniho kuñ hna do kore sankaf hacakawo Yesu. ³⁸ Kore hna, asan ryekadëho: «Aharan, këlami, yërënerëyehna ajë mën ayi; umë fo hwëhnaŵu!» ³⁹ Kwëlëkwël, yine fëladëha do ndekayehnedëha tañ, ñënkëdëha gë fanka, iguhnuhn rëkëđ cahnënda wës li. Mbërendëha đus do tavënkadilahna. ⁴⁰ Tëyëbuhëhni vërefal hu va ntaniha iyi yine, bare vëwëkëlahna.»

⁴¹ Yesu më ntehnëk: «Wuhnë vahnë vëhwëhn kwëtahn këm do vërumpak yerun! Hafo guve tëfëko ñëwëlahnin do ryuñënanëhnu?» Tac më ntehnëka asan arac: «Yinenëhninoŵa ajë hu ani!»

⁴² Wati ante tēhajëđëho fatah ña, yine ña këfëkawo ñënkëlehn gë fanka. Bare Yesu ñañënahnekawo yine ña, njërëlehn fatah fa do mbësahna rëmu.

⁴³ Vahnë va fop pëmpëhnahnëkëhniwo. Ntehnëdëniho: «Paryi nke Wënu ña nañëk!»

Yesu pëyahneđ cëm dëwu ña

Ante nkonihho nësëndëni ile ntidëho Yesu ña fop, më ntehnëkëhni vërefal vëlëwu va: ⁴⁴ «Nëparyin đus aryënkwëtahnëndu ile ñadëmu lehnü yi. Ajë Ahn'a njëđadëniha vahnë va do ntidëniha gante ñadëni ka.» ⁴⁵ Bare vërefal va vëyëtëlohna ile nësëđëho ña, pacënëhneliwohna, vëhnulohna ile nësëđëho. Vëryëkëlohna fëna tëyëniha: «Ye ñadü ahnës?»

Mo ye ale ñak njabëk nafa

⁴⁶ Vërefal va nkwajëlëdëniho njëtahnëni bi mo lëbëkëhni vëyëntaŵ va? ⁴⁷ Yesu njëtëko nahan dëw hni ña. Umë macëka fatah kahnëndëka đarël lëwu ⁴⁸ do më ntehnëkëhni: «Ale hacaka fatah gë fañi ki soñe lëmën, kacako ami dënk; do ale hacako kacaka fëna ale fayiko ña. Koyëna ale ñak mbak nafa hnë wuhnë ña, umë ye ale lëbëku đus ña.»

Ale wok ñëwëluhna wuhnë ña ndemađëhu

⁴⁹ Awa, San më tebak wanës ña ntehn: «Aharan, nubunëhawo asan ale ladëhëhniwo wayine g'uŵac hu, njëkëhnahnëbunëho ravëtehnëfuna, kabi gentina gë fuhnë.»

⁵⁰ Yesu më ntëkwaka: «Ant'aravëtehnuna kabi ale wok ñëwëluhna ña ndemađëhu.»

Ankol mbë nkal Samari wëyëko kacadilahna Yesu

⁵¹ Tac kahnëndako Yesu nji Yerusalem kabi wati ile rëfëkawo ntihëti duniya li ya, mboka g'ambin na, rehajëko. ⁵² Më payëkëhni vahnë karyënkwa lëwu. Vërac më njini tükëni hn'ankol ndampo ambë Samari soje pëhwëtani tük dëwu na. ⁵³ Bare vëvë ankol tac va vëwawëlaŵohna‡ kabi Yerusalem njidëho. ⁵⁴ San, gë Sak, vërefal Yesu va, ga nuni koyëna nke, më ntehnëniha: «Ahwëhn, ge ñadu, ntehnëdëfunëha hwëdëh ha cëli g'ambin pëdëhni hafo mbëvëni vëyi vahnë!» ⁵⁵ Bare Yesu më cahëtanëkëhni ñañëahnëkëhni ntehnëhni: [«Yëtëluhna bi inëhne yir yëdadëhu iyï sifa nahan! Ajë Ahn'a yijëna ryawë vahnë, pëhët dëw hni njijëk.»] ⁵⁶ Njilehnëni hn'ankol kawary.

Vële fëhnak tëfëlehnëndëniha Yesu

⁵⁷ Ante njidëniho na, asan aryampo lehnëkawo Yesu: «Tëfëlehnëdëmi hn'ile-wo-le njidë hna.»

⁵⁸ Yesu më ntehnëka: «Vuntadaŵ va kwëhnani wahatëh wale njinëgahnëdëni do wusëry wë kwëhnani wahof, bare Ajë Ahn'a kwëhnana hn'ile njinëgad.»

⁵⁹ Yesu më ntehnëka aÿëntaŵ: «Tëfe.»

Bare asan a më ntëkwak: «Ahwëhn, yëdërye yiwu ten hnapu hafo Apa cëm tac do gë yiju rëfëlehnëndi.»

⁶⁰ Yesu më ntëkwaka: «Tavëryihni vësëm va mbañënihëhni vësëm vëlëw hni va! Bare wëjë, yiry afëyahn Nawë Wënu na!»

⁶¹ Ahawary kat më ntehnëka Yesu: «Ahwëhn, tëfëdëmi bare yëdërye ten yiwu tere mën hna rëyëwëhni hafo mawëni rëfëlehnëndi.»

⁶² Yesu më ntëkwaka: «Ale ryokunëd had asan ale yaryëd yary ntajat inë kamëhni, arac mëkëdina ndokun doku fërën soje Nawë Wënu na, kwëhnana yëwë hnam.»

10

Yesu payëdëhëhni vësan 72 pëyahneni Wënu na hnaŵëk

¹ Ga ndëcëk wafac, Ahwëhn a më mbok tahnëkëhni vërefal wafëhw imbëd gë wahi gë vëhi (72).* Payëkëhni vëhi vëhi karyënkwa lëwu, vankol hna fop gë hn'ile tëfëka nji umë hna dënk. ² Më ntehnëkëhni: «Barëp roka yabah yehëhna, bare vëryokun va vëyabëna. Muntaryina ahwëhn kaŵ a nkwënihni vëhawary. ³ Yiryin! Payëdëmu had vupe vunte wok wëyëtëna yayah fagant waÿin. ⁴ Ant'ayowu koryi, kufa viyi hun, wapary wante hnëmpëtahnëdun. Ant'ahahnu nkaŵ hna simpaÿi vahnë.

⁵ «Ge tënkërun hna tere dehnëryin ten: “Arabi yam ya nke hnë yi tere.”

⁶ Ge ahwëhn yam nke hnë tere rac dëwan hun inä nuÿad; ge gena më yam ya gë yal hun mbokajëd. ⁷ Ge ahnë kacaku, ñëwëryin tere rac tokëryin, ceryin ile yëdayirun ya, kabi aryokun tëfëka cosi. Ant'aryapu watere.

⁸ «Nkol nte-wo-nte rëkahnëdun na kacatënihu vëvë nkol tac va, tokëryin ile-wo-le njëdanihu ya. ⁹ Yërëneriyinëhni vëres vële yehëhna hnam va do dehnëryinëhni vëhni fop: “Tame Nawë Wënu na tëhajëku!” ¹⁰ Bare ge tükërun hn'ankol ñwëyatëni vëvë hnam va vëhacadiluhna, njiryin gë waÿëwë walëw hni alehnuni vahnë va fop: ¹¹ “Cawëhnëderun wëla ivëd vëyal hun ile yëmakëfu wapary fu ni pitëlahnin. Yëtëryin dës: Nawë

‡ 9:53 9.53 Vëvë ankol tac va vëwawëlaŵohna: Vëvë Samari va kwëhnaniho hn'ile cënadëni wasadëha walëw hni wë do vëwawëliŵohna vëvë Yerusalem va gë Cery Cankaf Wën ntëw hni na. * 10:1 10.1 Wafëhw imbëd gë wahi gë vëhi: Vikerëh vindaŵ ntehnëk wafëhw imbëd gë wahi (70) do viñëntaŵ va wafëhw imbëd gë wahi gë vëhi (72).

Wënu ɲa tëhajëk.” ¹² Paryi pëyađëmu: Fac kiti hna vëvë Sodom[☆] vi vëyapënanëhnëdëna đus gë vëvë ɲi nkol ki.

Wahnaw̄ wale wëȳed̄ wahwëtahnëd̄ina

¹³ «Meku w̄uhnë vëvë nkol mbë Korasin gë mbë Betësayida vi! Ýal hun hna ntik Wënu ɲa viyë vifëmpëhnahnah va dina Tir gë Sidon. Ge hnam ntikënd viyë virac, vëvë hnam vi mbiyëk ga nkwëcëtakëndëni vankeya vantëw̄ hni va. Cudakëndëni viyi icëm do nëvakëndëni ifëhn vimbahn hna tufahnënëni gante njiwëhnënëni ka soɲe ile ntidëniho kobëri ɲa. ¹⁴ Soɲe umë ye fac kiti hna, vëvë Tir gë Sidon vëyapënanëhnëdëna đus gë w̄uhnë ki. Piniɲ hun ɲa yawëd̄ ntëbi dëw̄ hni ɲa. ¹⁵ W̄uhnë vëvë Kaperënaɲum ntiyahnëku bi njihnëderun hafo ambin hn'ani? Gedina koyëna. Noyëderun hafo janáma hna.»

¹⁶ Yesu më mbok ntehnëkëhni vëréfal vëlëwu va: «Ale hnëpaku nëpako, ale wëyëku ɲwëyëko, ale wëyëko ɲwëyëka ale fayiko ýa fëna.»

Vësan wafëhw mbëd̄ gë wahi gë vëhi va (72) mbokajëd̄ëni

¹⁷ Vëréfal wafëhw mbëd̄ gë wahi gë vëhi va mbokajëniho g'uhnatah fëbah. Umë ntehnëniha Yesu: «Ahwëhn, wëla wayine ɲa mawëhnëdënihefu ge ntehnëdëfunëhëhni g'uŵac hu!»

¹⁸ Yesu më ntëkwakëhni: «Ha, ante mëkërunëhëhniwo wayine ɲa nkeho had Sintani hnuđëfuho yojëd̄ g'ambin had kol vëkëtak. ¹⁹ Nëparyin: njëdamu imëk ayëñënduni walën gë wafawëry do awëkuna Sintani; ñoñ gena ile hođ ntiwu wëh. ²⁰ Bare antë natu ile mawëhnëdënihu wayine ɲi. Ile herik wamac hun ambin hna ɲi rëfëka natu đus.»

Yesu ntik njëti rëmu

²¹ Wati rac dënk Iyir Ipacah ɲa pëbënëkawo Yesu uhnatah më ndekak: «Apa, Ahwëhn ambin g'inkal, camehnëmi gante njëtëndanëruhëhni vële ye had vutah ile sowëhnëruhëhni vëhwëhn hakili g'uyët. Ha, Apa, ntiru koyëna kabi irac ýađu.»

²² Tac Yesu më ntehnëkëhni vahnë va: «Rëm mën ýa njëdëko fop. Ahnë yëtëlahna Aj'a, ge gena Rëm ýa. Ahnë yëtëlahna Rëm mën ýa ge gena ami, Aju ýa do gë vahnë vële rëhnađu rufëwuhni Rëm mën va.»

²³ Tac Yesu më cahëtak gë vëréfal vëlëwu ka do më ntehnëkëhni vëhni fo: «Mbetarun w̄uhnë vële hnuđ ile hnuđun ýi! ²⁴ Kabi paryi pëyađëmu, wakila wayabah gë vëhnaŵ vëyabah wavë kobëri w̄a ñadëniho nuni do nkwëryëni ile hnuđun do wëryëđun ýi, bare vëhnulohna do vëwëryëlohna fëna.»

Ñahnëryina Wënu ɲa do gë vëyënta hun va

²⁵ Asan ale yëtëk đus sariya matëlehn ntehna Yesu, tëndëhna urënd: «Aharaj, ye rëfëko liwu rënkahnu uwám usër hna?»

²⁶ Yesu më ntëkwaka: «Ye herik sariya fu hna? Hak nkwëryëđu?»

²⁷ Asan a më ntëkwaka: «Ñahnëryehna Ahwëhn a Wën hu ɲa gë sakahn hu ýa fop, g'intaŵary hu fop, gë fanka hu fa fop, do gë hakili hu ýa fop do ñahnëryehna aýënta hu had wëjë dënk.☆»

²⁸ Yesu më ntehnëka: «Toña lëkwaru. Diry watac tënkëđu arayen hna.»

Uhnës uryindaryindan soɲe avë nkal Samari ale hwëhnak nëf

²⁹ Bare aharaj sariya ýa ñadëho tufahn catëk. Më tëyëka Yesu: «Mo lë ye aýënta mën a?»

☆ **10:12** 10.12: Wapëgwala 19.24-28 ☆ **10:27** 10.27: Divëta Sariya 6.5; Soɲe Walevi 19.18

³⁰ Yesu më ntëkwaka gë uhnës uryindaryindan, ntehna: «Nkeho asan ale w̄atiko naŵ bē Yerusalem cëlëndand g'ankol mbē Seriko. Mē kasēniha vēle tebēniha fop ile njoko ŷa gē vēŷi vēle ntiyako va, ndafēniha had cēm, tavēlehnēniha, njini. ³¹ Hara, nkehēhna asēna wasadēha wasēwif ale sēlëndagidēho nkaŵ tac, mē cahnahnēka. Ga nuka asan ale sērehnik a, mē ndarēka njilehn. ³² Ahnē ahaw̄ary ale ryokuṇēdēho hnē Acery Wēn Cankaf hna fēna tēfēgēlehni nkaŵ tac. Ga nugēka, ndarēgēlehna nji, umē fēna. ³³ Avē nkal Samari, vēle nēwēni wasēwif, tēfēgēlehni umē fēna nkaŵ tac hafo tēki ale sērehnik hna. Bare nunda tuṇ kaŷēhnahnēlehna dūs g'umē. ³⁴ Mē tēhaka, njehnēka gē vēlo hn'ile cērehnikēhna tēmpēlehna. Tac kayēndēka fali falēw̄u hna njohna cery vēhneh hna, hn'ile njiko njehna dūs. ³⁵ Fac le rēfiko ŷa mē canēk koryi†, njēdahna ahwēhn cery a ntehna: “Pabēryehna aŷi asan. Ile-wo-le wēnēdu ayehnahna ŷa mbokajēdēfu vēsaŷi ami dēnk.”»

³⁶ Awa, Yesu më tēyēka asan a: «Hnē vēŷi vērar mo liyahnēki ye aŷēnta ale ryafika ŷi?»

³⁷ Asan a më ntëkwak: «Ale haŷēhnahnēka ŷi ye.»

Yesu më ntehnēka: «Ŷiryē wējē fēna ali koyēna!»

Yesu vēhni Mari gē Marēt

³⁸ Yesu nkok njind gē vērēfal vēlēw̄u va, tēkatēni hnē nkol. Asēval, ale w̄acik Marēt, hacakawo tere lēw̄u hna. ³⁹ Mari maciko aheryu ŷa. Mari ntañako darēl Yesu nēpanda wante nēsēd ŋa. ⁴⁰ Bare Marēt njabēkawo doku ŷa. Mē njik darēl vēhni Yesu hna ntehna: «Ahwēhn, gehahnahnēlihna bi ahery mēn a taveryēko doku ŷa fop; dehnēryehna ndemaŵo!»

⁴¹ Yesu më ntëkwak: «Marēt, Marēt, ndēñēru do njabēki nahan iṇa, ⁴² bare ryampo fo ye ile rēfēka ŷa. Mari rac tēhnak do tavētehnēdena muk.»

11

Yesu ñañēndēdēhēhni iyēfa vērēfal vēlēw̄u va

¹ Fac ryampo calinēdēho Yesu sēñ. Ga puhnak arēfal aryampo alēw̄u më ntehnēka: «Ahwēhn, ñañēndēryifu gante njēfade, had gante ñañēndēkēhni San Ayary a vērēfal vēlēw̄u ki.»

² Yesu më ntehnēkēhni: «Ge njēfadun, dehnēryin: “Apa, arabi vahnē va fop njavētēni Wēn husēvah yeru; arabi naŵ hu ŋa njji.

³ Yēdēryifu fac-wo-fac ile rokēdēfun. ⁴ Tavēhnēryifu ile wēnēbun ŷa kabi tavēhnēdēfunēhēhni fop vēle lēntahnēdēhēfu va. Ant'aw̄aw̄ aravēfu yēkēhnahnifu gē wameh.”»

⁵ Yesu më mbok ntehnēkēhni kat: «Mpēd aryampo hnē w̄uhnē hwēhnaka lawo do nji g'andēcak ga ntehna: “Lawo, ñēgēhnērye ile rokēde. ⁶ Lawo mēn yid uyas sabik tameki tere mēn hna do ñoñ kwēhnala ile yēfadēfuha tok.”

⁷ «Ntiyahnēki bi lawo hu ŷa ntëkwajēdēhi bambery cery hna: “Tavērye yam! Tēkēbu fidu rēnka ŷa. Ami gē vutah mēn va ndakēbun. Koda w̄atu yēdaŷi ile rokēde.”» ⁸ Yesu më mbok ntehnēkēhni: «Pēyadēmu, wēla matēna njēdahna soṇe ile nkeni lawo ŷi, matēd njēdahna fop ile valēka ŷa kabi ñadīna cēfēhna*.

† **10:35** 10.35 Koryi: cos soṇe doku wafac wahi ye.

* **11:8** 11.8 Kabi ñadīna cēfēhna: Kode

nkwēryi usēfēhnah asan aŷēntaw̄ ŷa ye.

9 «Awa, umë lehnahnëdëmu ami: Tëyëryindën njëdaderun, yëkëlehnëryindën nudun, bankëryindën rënka ÿa pidëtëhnëderun. 10 Paryi pëyadëmu, ale-wo-le rëyëka njëdade, ale yëkëlehnëka nud do pidëtëhnëde rënka ÿa ale vankëd a. 11 Naharyin ge aryampo hnë wuhnë hwëhnaka fatah muntata igis, lën bi njëdadëha? 12 Ma ge inihn muntaka, fawëry bi njëdadëha? 13 Mama wuhnë mehahnërun bare viÿë vifërën yëdadunëhëhni vutah hun va do kas Rëm ile ye g'ambin ÿi njëdadëhëhni Iyir Ipacah inja vële rëyëdëha va!» Koyëna karanjëkëhniwo Yesu vërfäl vëlëwu va iyëfa ña.

Yesu ma Belësebul?

14 Fac ryampo Yesu yine ntadëho hn'asan. Yine rac lidëhawo asan a kodina nës. Ga ntaka yine ÿa ahnë arac, asan a pëgwëlehn nësënd do kore ÿa pëmpëhnahnëkëhniwo. 15 Bare vëryampo kore hna ntehnëdëniho: «Asankaf wayine, ale wëacik Belësebul, yëdadëha imëk ntahnëndëhni wanji wayine!» 16 Vëryampo ñadëniho njëkëhnahnëniha: më tëyëniha tufahn dahëse vë g'ambin fëmpëhnahnah ile rufahnëd paryi nke Wënu ña fayika.

17 Bare Yesu njëtëko nahan dëw hni ña. Më ntehnëkëhni: «Ge vële vankëk inaw mëtëdëni vëhni fo, naw tac campëd, do ge vële vankëk tere fëna mëtëdëni, tere rac campëd. 18 Awa, ge Sintani mëtëdëni g'ucankaf ntëwu ña hak kod nko kahn ucankaf tac? Tëkwëd! Hara ntehnërun fëna g'imëk Belësebul ntadëfuhëhni wayine ñi. 19 Ge Belësebul yëdako imëk inja, awa, vahnë hun vële lantëdëhëhni wayine ñi, mo yëdakëhni imëk ntahahnëdënihëni? Tufahnëdëni vëhni dënk kwëhnaluhna toña! 20 Ge paryi g'imëk Wënu ña ntadëfuhëhni wayine ñi, paryi nke fëna Inaw Wënu ña tükik ÿal hun hna.

21 «Ge asan, ale njabëk imëk gë viwëta, njëkad tere lëwu ÿa, hnapul lëwu ÿa ahnë nufëdina. 22 Bare ge ale lëbëka fanka rëkik, do mëka, awa tebëdëha viwëta vile tamahnëko va do cahahnëd ile nufëhnëka ÿa fop.

23 «Ale wok gentina gë ami ÿa aÿëw mën ye; do ale wok dëmadilohna varëpëwëhni vahnë ÿa campehnëdëhëhni.»

Iboka wayine

24 Yesu mboko nës: «Ge yine ntayik hnë ahnë, hn'ile nkeho cery ntëwu hna, njid njasëlehnënd wëwac wahankah hna njëkëlehnand hn'ile ñëwëd. Ge nuÿana, ntehnad: “Awa mbokadëfu cery mën hn'ile matifu hna”, 25 do ge tëkatëka asan a had cery nte facënik, fëhwëtik hafo njiv. 26 Njid njojëhni wayine ntawu mbëd gë wahi wante lëbëka wayap, njijëni ñëwëni hnam. Tac horot ahnë arac ÿa ntëbëde gë kobëri ka.»

Ndëwanini vële hnëpad wanës Wën

27 Ante nësëdëho Yesu watac ña, asëval aryampo më ndekajëk bambery kore hna ntehna: «Asëval ale ryonkëki do yiwëndëki ÿa ndëwanik!»

28 Yesu më ntëkwaka: «Tëfakëha ahnës: “Ndëwanini vële hnëpad wanës Wënu ña do ntindëni watac va.”»

Yesu ntëkwadëhëhni vële rëyëdëha dahëse

29 Vahnë vëyabah yijëdëho caharaß Yesu, më ntehnëdëhëhni: «Vahnë vëvë gaki vi meni. Dahëse vë g'ambin fëmpëhnahnah tëyëdëni bare vëhnuÿadina. Sifa dahëse ile yehawo kila ile wëaciko Yonas ÿi fo nuÿadëni.

30 Yonas yeho dahëse† vëvë nkol Niniv☆ va do Ajë Ahn'a yegëf dahëse soje vahnë vëvë gaki vi. 31 Do fëna, fac ile kitiñëdëhëhni Wënu ña vahnë va, asëval ale hnaŵëko hn'inkal Saba nkentëde gë vahnë vëvë gaki vi, do tufahnëd vahnë vëvë gaki vi ntëntëni. Umë hn'ile tëkwik nkal hna matik njij nëpa usery Salomo ŵa‡ do nkehëhna hnani ale lëbëka Salomo bare nëpadilunahna! 32 Fac kitiñ hna vëvë Niniv va nkentëdeni gë vëvë gaki vi, do tufahnëdëhni vahnë vëvë gaki vi ntëntëni. Vëvë Niniv va vëhni nkwëcëtani vankeya va ante nkwëryëniho wanës Yonas ña do nkehëhna hnani ale lëbëka Yonas bare ŵuhnë gwëcëtaluhna vankeya va.»

Humpen Wën r'imbahn hna

33 Yesu mboko nës: «Ahnë pëdëdina lampu soje cow̄ ma koß g'ancëhn. Yañ kañëde pëtënhahnëhni vële rënkid va. 34 Vinkër hu va ye lampu mbahn hu ña. Ge nudu wapacëk mbahn hu ña fop kwëhnað humpen. Bare ge nudila wapacëk mbahn hu ña hn'umëhwëry nked. 35 Awa nahary ðus ayëtahn humpen hunte hwëhnaru ñi bi gena umëhwëry. 36 Ge mbahn hu ña fop kwëhnað humpen, kwëhnana cape nte wëhwëryëka, had gë lampu peniru fop nkedëhi.»

Yesu ñañënantëhëhni wafarise ŵa gë vëharan sariya

37 Ga puhnak Yesu wanës ña, farise ryampo më macëka nji tokëni roka tere lëw̄u hna. Yesu tënkëko tere hna ntañalehn hn'ile tokëde hna. 38 Farise ÿa pëmpëhnahnëkawo g'umë ante kamahnëko pacënana wëbák ña gante nke namu lëw̄ hni ka do ntañat roka ÿa. 39 Awa, më ntehnëka Ahwëhn a Yesu: «Ŵuhnë wafarise ŵi, pacënëdun kamëhni ankëlëw̄a ña gë mpan ña bare bambery walaŵary hun hna ule gë li wameh fo fëbëku. 40 Nënkwerun! Gena bi Wënu ña lik kamëhni gë bambery per? 41 Yëdaryinëhni vëhaÿëhna va uyivah ule ye bambery vanëhëta hun va fop, tac pacëdun fop.

42 «Meku ŵuhnë wafarise ŵi! Njëdadunëha Wënu ña ÿëña hwëhn pëhw-wo ile varëpërun ÿa, hafo gë sifa yaryef yale-wo-yale rokëde do gë vihnëga sifa-wo, bare kwëtahnëluhna nëf icat g'iña Wënu ña: umë ye ile rëfakëha aliwu ÿa, hara dënkwëluhna fëna yëdahn ÿëña hwëhn pëhw-wo ile varëpërun ÿa.

43 «Meku ŵuhnë wafarise ŵi! Wëlaña wale hnuhanderun ÿadun vacaliña hna do ñadun ayaÿiwu g'untënah waÿëw̄a bulunda hna.

44 «Meku ŵuhnë! Had wayag wale yasandë§ do wok kamahnëdena nkerun!»

45 Aharan sariya aryampo më ntehnëka Yesu: «Aharan, gante nësëdu ki njewëdühëfu fuhnë fëna!»

46 Yesu më ntëkwaka: «Meku ŵuhnë fëna, vëharan sariya vi! Njahëndëhnëdunëhëhni vahnë va lënah, do wëla rufa ÿi yeladiluhna aryemahnuni dïb inji.

47 «Meku ŵuhnë! Mbëryëdun nkwam wayag wakila wante ndawëniho vicër hun ña! 48 Koyëna tufahnëdun njëtërun do cañahnëku ile ntini ÿa. Ha, vicër hun va ndawënihëhni wakila ña do ŵuhnë avëryu wayag walëw̄ hni ŵa! 49 Soje umë ntehnahnëk Wënu ña g'uyët lëw̄u ŵa:

† 11:30 11.30 Yonas yeho dahëse: Dahëse Yonas ÿa ye wafac warar wale ntik ðonk gis hna, rac wëntëlëk gë wafac warar wale ntid Yesu yag hna. ☆ 11:30 11.30: Yonas 3.3-5 ‡ 11:31 11.31 Salomo aju David yeho, ahnaŵ Isërayel had rëmu. Umë vëryehnéko Cery Wën Cankaf ña do njëtiko soje yasery ÿalëw̄u (1 Vëhnaŵ 5.9-14; 6; 10.1-10). § 11:44 11.44 Had wayag wale yasandë: Age yag ña diyina dahëse ayasahnat yëtëru ma yëtëlihna, sariya Moyis ÿa ntehnëk tonkëru. (Vaker 19)

“Payēdēfuhēhni wakila ŋa gē vēfēyahŋ wanēs mēn va. Ndaŋwēdēnihēhni vēryaŋ, vēyēntaŋ va mbērehndēnihēhni.” ⁵⁰ Kobēri wapēgwa duniŋa hna ndaŋwēnihēhni wakila wayabah do vahnē vēvē gaki vi kitinēd Wēnu ŋa had vēhni dēnk ryawēkēhni vahnē vērac. ⁵¹ Abel yeho ale ryēnkwiwo ndaŋwi ŋa hafo arēkwa ŋa, Sakari. Umē selele Cery Wēn Cankaf hna ndaŋwiko yēbēlan hn'ile cēnade sadēha hna gē Cery Wēn Cankaf ŋa hn'ile ŋak cēvak hna.✧ Ha, pēyadēmu Wēnu ŋa kitinēdēhēhni vahnē vēvē gaki vi soŋe waŋi fop!

⁵² «Meku dūs ŋuhnē, vēharaŋ sariya vi! Nkēdērun nkaŋ nte njētande Wēnu ŋa. Tondadiluhna ŋuhnē dēnk nkaŋ tac, do memaŋehndēfuhēhni vēle ŋad tondani va, vēhodina ndēcēni!»

⁵³ Ga cahnēk Yesu tere hna, vēharaŋ sariya va gē wafarise ŋa ntavēkēhniwo dūs g'umē, mē tēyēdēniha wayabah. ⁵⁴ Warēnd tēndēhndēnihawo, ŋadēniho nēs iñē ile kodēni ntehnēni ntētēk gena toña nuŋahneni ile nēsēdēni menēk pēlahneniha.

12

Wanira soŋe nkeya meh

¹ Wati rac vahnē wawuli wayabah hwērako caharaŋ Yesu. Aki fo nkēñlēdēniho kabi njabēniho dūs. Yesu mē pēgwēk ntehnēdēhēhni ten vērēfal vēlēwu va: «Keharyin levirwafarise ŋa: namu lēw hni ŋa, nēs ile nkoni vēlidina ye. ² Pēyadēmu, ile-wo-le soŋik ŋa nuŋe do ile sēvak ŋa njētēde. ³ Ile-wo-le hnēsēdēfuh g'umēd ŋa, nkwēryēde ge pacēk do ile-wo-le ŋakēŋakēhnerunēha ahnē hn'acery pidik hna ndekade bulunda hna.

Ale rēfēka ntakuna

⁴ «Ntehnēdēmu ŋuhnē, wēlawo mēn: antē ntakuni vēle ryawēd mbahn do hara vēhodina ntini ile lēbēk umē. ⁵ Pēyadēmuna ale rēfēka ntakuna ŋa: dakēryiŋwuna Wēnu ŋa, umē ale ye ge ndaŋwēk mbahn kod ntabu gē janāma. Ha, toña hnēsēhndēmu, umē rēfēka ntakuna! ⁶ Gena bi nkwaŋēdeni vuñer mbēd gē koryi toye fo? Bare Wēnu ŋa dēnk wēlahna wēla fēndampo hnē vutac. ⁷ Wēla mul bē vankaf hun ŋi ndēkwēk. Ñoñ antē ntaku: ŋuhnē lēbēkēhni nafa ŋa kore vuñer vujabah!

Imaŋa ma iŋwēŋ Yesu

⁸ «Pēyadēmu, ale-wo-le hnēsēk bulunda hna ami hwēhnēka, ami Ajē Ahn'a fēna nēsēdēfu karyēnk wamēleka Wēn hna, ami hwēhnēka aŋi; ⁹ bare ge ahnē nēsēk bulunda hna kwēhnēlēwāhna, ami, Ajē Ahn'a fēna nēsēdēfu karyēnk wamēleka hna, kwēhnēlēwāhna. ¹⁰ Ale-wo-le hnēsēdē wanēs wameh soŋe ami, Ajē Ahn'a, kode tavēhni; bare ge Iyir Ipacah iŋa njeŋwēk mahwēhnu kodena tavēhni.

¹¹ «Ge njiryeryirun soŋe ahitiŋiwu vacaliŋa wasēwif hna, ma vēsankaf hna, antē nkehahnahnu g'ile lēkwadun, ¹² kabi Iyir Ipacah iŋa karaŋdēhu hnē wati le rēfēka hna ile hnēsēdēfuh ŋa.»

Uhnēs uryindaryindan soŋe avetak ahnēnkwah

¹³ Hnē wati rac dēnk, nkeho bulunda hna ale lehnēkawo Yesu: «Aharan, dehnēryehna acēr mēn a caho ile lēwēbun ŋa.»

¹⁴ Yesu mē ntēkwaka: «Lawo, ami bi hwētik ahitiŋ hun ma asahēlehnēhun?» ¹⁵ Tac mē ntehnēkēhni fop: «Gasery, keharyin

ayëkëlehnëndu kantëm njabu viyë kabi uwám ahnë gena hn'ile kwëhna hna, lakënde mbeta ðus.»

¹⁶ Yesu tëfëtanëlehnëhni iyi uhnës uryindaryindan: «Asan avetak yeho. Kwëhna wëhaÿ wale lëwëko ðus vantimp. ¹⁷ Nahadëho do tëyadëho: “Bi ye lidëfu? Kwëhna igwac ryanahnu vantimp mën vi fop.”

¹⁸ «Më ntehnak: “Awa, wëli ile lidëfu ÿa; ntihtëdëfu vandank mën vi tac vokaryu liwu vante hnaÿek ðus. Hnam kwëtëdëfu vantimp mën va gë vile hwëhna va fop. ¹⁹ Tac ntehnëdëfuha ntaÿary mën iña: ‘Ntaÿary mën, kwëtaru ani hnapul yabah soje wabëhn wayabah; yinëgary, tokëry, cery do nëhëry!’ ”

²⁰ «Bare Wënu ña më ntehnëka: “Ahnëkwah! Uñi mëd dënk mbidë ntaÿary hu ñi. Awa, mo lëwëd? Gena bi, hnapul ile varëpëru ÿi, ahnë ahaÿary rokëd?”»

²¹ Yesu më nkwënek: «Koyëna nkedëha ale varëpëd hnapul soje umë fo ÿa do betana viyë Wën hna.»

Ikwëtahn Wën

²² Tac Yesu umë ntehnëkëhni vërefal vëlëwu va: «Soje umë lehnahnëdëmu: Ant'ahnahandu ile rokëdun ma viyi vile liyadun.

²³ Gena bi uwám yabëk gë roka do mbahn iña yabëk fëna gë viyi vi? ²⁴ Yëkëryinëhni wusëry wi: wahnadëdina, wavarëpëdina fëna, wafëhnadina, wahwëhnana vandank, bare Wënu ña ndavëdëhëhni. Kas wuhnë vële lëbëkëhni nafa wusëry wi dinëndiluhna bi ntëbini vëhni ðus?

²⁵ Ge ahnë hnë wuhnë nahad uryëñah lëwu wã kod bi koyëna nkwën iyary wafac walëwu wã? ²⁶ Ge kodiluhna aliwu wëla viyë viroy virac soje ye ryëñëdun viyëntaÿ hna?

²⁷ «Yëkëryin gante pëhnëd wapëtel wabë fëk ki: ðokuñëdina do bahnëdina wafand. Bare wëla ahnaÿ a Salomo, g'uvetak lëwu wã fop, nuÿalohna viyi viwamah had ufëtel ryampo gë watac ki. ²⁸ Wënu ña koyëna cudëdëha idël nte ye dol ani do acahn ntoji gë hwëdëh. Ge umë toña ye, kas wuhnë cudëdëhu ntëbi dël iñi! Ikwëtahn hun iña yabëna!

²⁹ Ant'avërandu soje ile rokëdun g'ile sedun fo do ant'aryëñu. ³⁰ Yin fop vële wok vëyëtëlahna Wën va vërad kwëlëkwël soje rac. Bare wuhnë kwëhnarunëha rëm ile yëtëk mbalëku. ³¹ Yëkëlehnëryin Naÿ dëwu ña tac njëfadëhu fëna ile valëku ÿa fop.»

Uvetak uvë g'ambin

³² «Antë ntaku, wuhnë fakore fatoy wape! Rëmun hnatah lëwu ye njëdaÿu Naÿ iña. ³³ Gwafëryin ile hwëhnarun ÿa ayëdawuni vëhaÿëhna va koryi ÿa. Age ntirun koyëna mbarëpadun hnapul ile wok përekadina, had ðarël Wën hna kwëtarun mbin hna. Hnam pudina. Vële va vëhodina tëkëneni, do vamaÿ va wahodina përekanëni. ³⁴ Hn'ile nke hnapul hun hna, nked iña hun iña kwëlëkwël.

Ipëhwëta kaca Ajë Wën

³⁵ «Këbënyin do afëdu walampu hun wã kwëlëkwël. ³⁶ Tëfëka ayewu had ale hnapëdëha ale ndokuñënd ge mëncik iñël do ge tëkik mbankat rënka ÿa pidëtëhna tañ. ³⁷ Mbetani vëryokun vële tëkatëd ale ndokuñëhnedëni ÿa hara vëryakëna wakwëd! Toña fëyadëmu: ahwëhn tere arac pëhwëtaf soje nëhëtëhëhni, ntehnëdëhëhni ntañani hn'ile tokëde hna do nëhëtëhëhni umë dënk roka ÿa tokëni. ³⁸ Age fagant hn'umëd hna ma kob gë fac mëncik do njij tëkatëhni vëryakëna wakwëd vërac, mbetani! ³⁹ Yëtëryin ðus wañi: ge ahwëhn tere ÿa njëtakënd wati

le nijjedf ale ŷa, tavakëndilahna tēnk tere lēwu hna. ⁴⁰ Pēhwētaryin wūhnē fēna, kabi Ajē Ahn'a tēkidf hnē wati ile worun nahaluhna.»

Aryokuṅ ale hahnēndak g'ale wok kahnēndana

⁴¹ Piyer mē tēyēka Yesu: «Ahwēhn, fuhnē fo bi hnantanēhnēru iṅi uhnēs uryindaryindan ma vahnē vi fop ye?»

⁴² Ahwēhn a mē ntēkwaka: «Mo ga ye aryokuṅ, ale hahnēndak do ritēka? Ahwēhn a kwētehnañdēha vēryokuṅ vēṅēntaṅ va fop, yēfahnēhni sah lēw hni roka wati ile rēfēka ŷa. ⁴³ Mbetak aṅi aryokuṅ ge ahwēhn tere ŷa mēncik do tēkata ga ntidf doku lēwu ŷa! ⁴⁴ Toña ŷa fēyadēmu: ahwēhn tere ŷa kwētehnañdēha hnapul lēwu ŷa fop. ⁴⁵ Bare ge aryokuṅ arac a ntehnad ahwēhn tere ŷa mēncenkajēdina, do pēgwēlehn ndafēndēhni vēryokuṅ va vēsan gē vēsēval per, tokēnd do cend hafo ndēwēnd njakaryēdēha! ⁴⁶ Awa, ahwēhn tere ŷa mēncidf hnē fac ile nkok yēkadilahna aryokuṅ arac, wati le nkok yētēna, ndafēdēha daf ntavah do gante ntideni vēle wok vēwētahnēlahna Wēn ka ntidēha.

⁴⁷ «Aryokuṅ ale yētēk ile ñad ahwēhn tere ŷa do pēhwētana nti rac ndafēde dūs. ⁴⁸ Do ale wok yētēna ile ñad ahwēhn tere ŷa do nti ile rēfēka ndafahni, toye fo ndafēde. Ge ahnē yabah nuṅak, yabah tēyēde; ale hwētehnañnik yabah tēyēde ntēbi waṅēntaṅ wā.

Yesu yiryējēna yam bare pitēndēlehn njojēk

⁴⁹ «Njijēbu duniṅa li soṅe yondu hwēdēh hnani. Ñankahnēko pēla taṅ! ⁵⁰ Wēnu ṅa ñad njaryehno* do ndēñēbu dūs ani gē nkehahnēnd ŷa! ⁵¹ Ntiyahnēku bi njijēbu duniṅa li soṅe yaju yam? Hali, pēyadēmu pitēndēlehn yijēbu. ⁵² Pēgw dol, ge vahnē mbēdf mbankēni tere, vērar va takēlēdēhēhni gē vēhi va, do vēhi va takēlēdēhēhni gē vērar va. ⁵³ Rēm ŷa vēsañēdina g'aju do aj'a vēsañēdina gē rēmu; hnēm ŷa vēsañēdina g'aryagu do aryag a vēsañēdina gē hnēmu; hnēm jar ṅa vēsañēdina g'asēval aju do asēval a gē hnēm asanu.»

Diryin saṅah ŷa wati ile rēfēka

⁵⁴ Yesu nkokō nēsēhnēndēni kore ŷa, ge nuni ambin ṅa ga mbahnik, ntehnēdēni taṅ tēvēdf, gē paryi tēvēdf. ⁵⁵ Ge nuni sēl le wtidf gē cape rēhw gē pēhna lav ka ga cēlēdf ntehnēdēni njakēdf, gē paryi njakēdf. ⁵⁶ «Wūhnē vēle wok ñadiluhna toña! Mēkēdfun awēryu ile liyadf nkal li gē g'ambin; awa soṅe ye ye gwēryēdīluhna wati ile ye gaki ṅi?

⁵⁷ «Soṅe ye pitēndēlehnēdīluhna wūhnē dēnk ile satēk? ⁵⁸ Age takēlēku g'ahnē njiryeryatēndi hn'ahitiṅ hna diry fere awēryēlu nkaṅ hna. Age gena umē njodēhi hn'ahitiṅ hna do ahiti ṅa njēdfahnēdēhi asēdī. ⁵⁹ Tac pēyadēmu ge koyēna nkehu cahnēdīluhna hnam ge gena cosahnērun nav iṅa hafo pu.»

13

Nafa gwēcēt vankeya

¹ Wati rac, vahnē yijēko tēfētahnēhniha Yesu gante ndawēhnēkēhniṅo Pilat, asankaf nkal, vēvē nkal Galile ka wati nte cēnadēniho sadēha Wēnu ṅa. ² Yesu mē ntēkwakēhni: «Naharun bi vēṅi ndawini aki kabi vēhni lidēho wameh wacankaf ntēbini vēṅēntaṅ vi fop? ³ Pēyadēmu, gena koyēna! Do ge gwēcētaluhna vankeya va fop, cēmēdfun gē vēhni ki.

* **12:50** 12.50 Wēnu ṅa ñad njaryehno: Yesu gena soṅe yary nēsēdf, bare paṅare ile rēfēka nti nēsēdf.

⁴ Vahnë pëhw g'imbëd gë vërar vële njohahnëko cery jihnah Silowe hna do cëmëlehnëni, ntiyahnëku bi vëhni lidëho wameh ntëbini vëyëntaŵ vëvë Yerusalem vi fop? ⁵ Pëyadëmu, gena koyëna do, ge gwëcëtaluhna vankeya va gë vëhni ki, cëmëdun fop.»

Anuÿ ante wok dëwëdina

⁶ Tac Yesu më hnantanëhnëkëhni iÿi uhnës uryindaryindan: «Anuÿ yeho hnë sarëdij. Asan ale hnadëko atëh tac ŷa njijëko kwëc, bare tëkatëlohna ga ntëwëk. ⁷ Awa më ntehnëka aryokuŷ a lëwu ŷa: “Nuru! Wabëhn watar ye ga pëlahnëbu anj anuÿ do dëwëdina. Awa, ŷosëry! Nula nafa ile kwëhna h'ani.”

⁸ «Aryokuŷ a më ntëkwaka: “Tavëry hnëwël fo; nkabëdëfu caharaŷ dëp inji do hovu ile wufëdëha. ⁹ Mpëd ntëwëd bëhn. Ge dëwëna, ŷosëdëfu.”»

Yesu njërënedëha asëval ares fac ntawëla hna

¹⁰ Hnë fac ntawëla Yesu karanëdëhëhniwo vahnë hnë caliŷa wasëwif hna. ¹¹ Asëval ares yentiko hnam, yine huyëkawo. Hnë wabëhn pëhw g'imbëd gë watar kodilohna catëna. ¹² Yesu, ga nuka asëval arac, më macëka njij do ntehna: «Asëval, ntihëtik urey hu wëa.» ¹³ Ante nësëdëho ŷa tindëkawo wëbák ŷa asëval a matëndalehn taŷ, pëgw cëmbënda Wënu ŷa!

¹⁴ Bare asankaf caliŷa ŷa ntavëkawo d'us gë Yesu kabi fac ntawëla njërënekawo ahnë. Më ntehnëkëhni kore ŷa: «Wafac mbëd gë ryawë ye wale rëfëka ndokuŷahni wëa; yijën ayërëniwu wafac warac hara gena fac ntawëla!»

¹⁵ Bare Ahwëhn a më ntëkwaka: «Wëuhnë vële wok didiluhna ile lehnëdunëhëhni vëyëntaŵ ntini, ale-wo-le pokëtëdilahna bi ryahni lëwu ma fali njohna pëdëhna wënka wëla hnë fac ntawëla hna? ¹⁶ Gena bi kobëri wabëhn pëhw g'imbëd gë warar, aÿi asëval, ale yentik hnënk Abëraham, pëlak Sintani? Tëfëlahna bi ntihëti ures lëwu wëa hnë fac ntawëla?»

¹⁷ Ante nësëdëho Yesu watac ŷa vëyëwë vëlewëu va cëfëhnëlehnëkëhniwo. Bare vëyëntaŵ vëvë kore va fop natëkëhniwo gë doku wamah ile ntidëho ŷa.

Ile mëntëndëlehnëhni Inawë Wënu ŷa

¹⁸ Tac Yesu më ntehnëk: «Ye mëntëlëni Nawë Wënu ŷa? Ye hodëfu wëntëndëlehnëwëhni? ¹⁹ Uÿëc tëh mutarëd* mëntëlëni, ule pahnëk asan hnë sarëdij lëwu: pëhnëd, naÿ, nke had ankëhn, wusëry wëa kod kofëni hnam.

²⁰ «Ye hodëfu voku wëntëlehnëwëhni Nawë Wënu ŷa? ²¹ Nke had levir ile nufëk asëval nëgw gë farin fayabah, tac cis fop.»

Mo rënkëd Nawë Wën hna

²² Yesu Yerusalem nkoko njind karanëhatëndëhni vahnë va vankol vacankaf hna gë vatoy hna per. ²³ Ahnë më tëyëka: «Ahwëhn, njabëdëni bi vële fehëtëde va?»

Yesu më ntehnëkëhni fop: ²⁴ «Kamënyin arënkë rënka suyah hna; pëyadëmu, vëyabah njëkëlehnëdëni tënkëni hnë rënka rac bare vëhodina. ²⁵ Age ahwëhn tere ŷa cëdëk rënka ŷa, awotu g'ipër, tëkëdun avankëndu alehnatëndu: “Ahwëhn, pidëtëndifu!”

«Bare ntëkwadëhu: “Yëtëla bi vëhni mo yerun!”

* **13:19** 13.19 Mutarëd: Ile wëcik mutarëd ŷa wanëc atëh nte rokëde ye do fehëk wërik. Wanëc wadëwu ŷa ñëhnëmëk d'us bare dëp dëwu ŷa naÿëk d'us.

²⁶ «Awa ntehnēdunēha: “Gena bi tokēlahninēk do celahninēk? Karañeruhēhni vahnē va wēwac vankol fu hna.”

²⁷ «Mbokēd ntehnū fēna: “Yētēla bi ne nkejērun. Tavēryino, wūhnē vēle wok vēsatēna vi, wēnēd vi fop!”

²⁸ «Hnam rēkēd kondēni do cemēlehnandēni wabeñ ŋa, ge nurunēhēhni vēhni Abēraham gē Isak, Sakob do gē wakila ŋa fop Naw̄ Wēn hna aravatewu wūhnē g'ipēr! ²⁹ Matidēni vahnē va vacape vanah tak. Ntañadēni laña lēw̄ hni hna Naw̄ Wēn hna soñe ambēt ŋa. ³⁰ Vēle ye gaki vērēkwa vi yed vēryēnkwēryēnkwa va do vēryampo hnē vēle ye vēryēnkwēryēnkwa vi yed vērēkwa.»

Yesu tēfēka cēm Yerusalem hna

³¹ Wati rac dēnk wafarise wēryampo tēhanihawo Yesu ntehnēniha: «Yiryeyi, ŋawētary ani; Erođ ñad ndaŋi.»

³² Yesu mē ntēkwakēhni: «Yiryin alehnēhnunoŋa aŋi, avora vahnē ye had ŋin: “Dol g'acahn wayine ladēfu do yērēnēdēwēhni vahnē, fac rarēna hna puhnadēfu doku mēn ŋa.” ³³ Bare dol, g'acahn do gē yini tēfēko ryēcalu kabi kila ŋa Yerusalem rēfēka nji soñe ndaŋi.

³⁴ «Wūhnē vēvē Yerusalem vi, wūhnē vēle ryawēdēhēhni wakila do ryawēdēhēhni gē wēraka vēle payik Wēn ŋal hun va! Gante ñadēfuho dūs varēpu darēl mēn had cale nte varēpēkēhni vutahu vampaŋ vantēwu, bare maŋēluhna. ³⁵ Awa wēli Wēnu ŋa tavēd cery hun ŋa: pēyadēmu bokēdiluhna ahnuwuno hafo wati nte ntehnēdun: “Arabi Wēnu ŋa njeđa ale yijēd g'uŋac Ahwēhn a!”»

14

Yesu njērēnēdēha ares hnē fac ntaŋēla hna

¹ Hnē fac ntaŋēla hna Yesu njiko hnē tere asankaf wafarise rok roka. Vēle yeho hnam va njēkēdēnihawo Yesu gē hakili. ² Asan ale cēnkēk mbahn inji fop hahnēko haryēnkwa lēwu. ³ Yesu mē tēyēkēhni vēharaj sariya va gē wafarise ŋa: «Sariya fu ŋa maŋēryak bi, ma mbañēk bi njērēni ahnē fac ntaŋēla hna?» ⁴ Bare vēlēkwalohna. Yesu mē ñakēka njērēnēlehna aresa do ntehnēlehna mēnc.

⁵ Tac mē ntehnēkēhni: «Ge aryampo hnē wūhnē ntēbaryēka aju ma ryahni hnē kolomba, dabētīdīlahna bi taŋ wēlakēnde nke fac ntaŋēla?»

⁶ Vēholēlohna ntēkwani wanēs watac fēna.

Yesu niradēhēhni vahnē va soñe vilaña

⁷ Yesu kamahnēko vēhneh va tēhnadēni wēlaña wale ŋak hnēfak ŋa. Awa mē nēsēhnēkēhni wañi: ⁸ «Age ahnē macehnēk rok roka ambēt cankaŋ, ant'ayi alaña ile ŋak hnēfak. Kod nke ale lēbēki ntēnah fayehnaryik. ⁹ Ale ŋacehnēku wūhnē ŋa kod njij ntehni: “Yēdaryehna aŋi iŋi laña.” Awa, g'usēfēhnaŋ fo matēdū ayi alaña hafo laña rēkwa hna. ¹⁰ Age ahnē macehnēki, yirye alaña laña rēkwa hna. Koyēna ge tēkik ale ŋacehnēki ŋa, mpēd kod ntehni: “Lawo, yij alaña laña hnēfak li.” Untēnah hu ŋa yed koyēna tase vēle lañalahnērun va fop. ¹¹ Pēyadēmu, ale-wo-le hnaŋēnaka mbanēde, do ale vanaka naŋēnēde.»

Yesu niradēhēhni vahnē va macēnihēhni vēhaŋēhnaŋ rok roka

¹² Tac Yesu mē ntehnēka ale ŋacēkēhniwo ŋa: «Age macehnēdū roka vē g'anent ma vē g'anēka, ant'aŋacēhni wēlawo hu ma vēhery hu, hnēnk hu ma vēsaryēt hu vēvetak, kabi kod macēgēnihi vēhni fēna do cosēnihi

ile yëdaruhëhniwo ŷa. ¹³ Bare ge macehnëdfu roka ambënt, macëryihni vëhaŷëhna, vële nkojëk iñë ryampo mbahn hna, vële radëd do gë vumëp. ¹⁴ Koyëna nëfadëhi, kabi vëhodina mbësanishi. Wënu ŷa vësadëhi ntëbi ile yëdaruhëhni ŷa ante mbëhnëdëni vële satëk va.»

Wanës vële wacehnik roka sankaf ambënt

¹⁵ Ga nkwëryëni watac aryampo hnë vële ntañalahnëniho hna më ntehnëka Yesu: «Mbëtak ale hnuŷad laña Naw Wën hna!» ¹⁶ Yesu më ntëkwaka gë iŷi uhnës uryindaryindan: «Asan wacehnëkëhniwo vahnë vëyabah roka ambënt cankaŷ. ¹⁷ Ga puhnayik roka ŷa më payëka aryokuŷ a macihni vëfay va: “Yijën, puhnayik.”

¹⁸ «Bare vëfay va fop muntadëniho tavëhnini, vëhodina njini roka. Asan a aryampo më ntehnëka aryokuŷ a: “Kaŷ lawëbu takan, umë ñadëfu yëkiwu; muntami tavënde.”

¹⁹ «Aŷëntaŷ më ntehnëka: “Waper wuhni mbëd lawëbu, vëhni yidëfu yëkëhna; muntami tavënde.”

²⁰ «Ahaŷary kat më ntehnëk: “Takan ñëlëbu, umë wobu koda yihahnu.”

²¹ «Aryokuŷ a më mbokak g'ale ndokuŷënd pëyahna fop wade ntëkwajik ŷa. Awa ahwëhn tere ŷa ntavëkawo dūs ntehnëlehna aryokuŷ alëwu ŷa: “Yiryeyi ñap waŷëwa hna gë vankaŷ vambë nkol vi, ayojëhni vëhaŷëhna va gë vële ye vorovoro va, vumëp va do gë vële radëd va.”

²² «Ga mbiŷëk toye, aryokuŷ a më njijëk ntehnë ahwëhn tere ŷa: “Ntibu ile lehnakuho ŷa bare ha gaki nkok vilaña va.”

²³ «Ahwëhn tere ŷa më mbok ntehnëka aryokuŷ a lëwu ŷa: “Yiryeyi vankaŷ wëhaŷ hna gë fop haryënkwa wakece ŷa do ali fere ayojëhni vële fankëlëdun va fop njijëni, pëbahn tere mën ŷi. ²⁴ Toña ŷa fëyadëmu, wëla aryampo hnë vële ryënkwaëbu wacu vi tokëdina roka mën ŷi!”»

Ale ŷad nke arëfal Yesu tavëd fop

²⁵ Yesu nkok njind do kore yabah rëfëdëhawo. Më cahëtak ntehnëhni fop: ²⁶ «Ale yijëd ŷal mën, ami rëfëka ŷahno ntëbi rëmu, hnëmu, asëvalu, vutahu, vëheryu, vicëru, ntëbi umë dënk. Ge gena umë, kodina nke arëfal mën. ²⁷ Ale wok maŷana tëfëndo hafo paki cëm hnë kërëwa hna kodina nke arëfal mën.

²⁸ «Ge aryampo hnë wuhne ñad mbëry cery cankaŷ njihna dañadina bi njëk ten koryi lëwu ŷa bi gwër puhnand doku ŷa! ²⁹ Ge aki fo pëgwëk mëkëna puhna vële hnuŷ va təkëd ndasëhnëdëniha.

³⁰ «Ntehnëde: “Aŷi asan pëgwëk mbëryënd bare mëkëna puhna doku ŷa!” ³¹ Ndampo fo nke ge ahnaŷ njinëhniŷëha ahnaŷantawu uwët, kwëhnatëhni vësan wawuli pëhw (10,000) do aŷëntaŷ a njijatënd gë vësan wawuli wafëhw wahi (20,000). Dañadina bi ten njëk bi kod mëtëni? ³² Ge kodina, payëdëhëhni vahnë ahnaŷantawu hna, wati ante nkok ŷaŷëk ŷa, nkwëryëlëni antë mëtëni.» ³³ Awa, më ntehnëk Yesu: «Koyëna nke: wëla aryampo hnë wuhne kodina nke arëfal mën ge maŷëna tav ile kwëhna ŷa fop.

³⁴ «Wanjiry ŷa iñë fërën ye, bare ge gona ŷa, hak kode mbokaryi ŷa; nkufahni nkal iŷi ma uhnëda wë? ³⁵ Nafa goryaryëdina wanjiry wante wok gona ŷa; canëde. Nëparyin dūs ge kwëhnaŷun vanë awëryahnu!»

15

Ife ile sëvëko hnuyik

1 Vëref ÿatëtanke gë vahnë vëwëh vëhawary tëhadënihawo Yesu soje nëpaniha. 2 Wafarise wã gë vëharan sariya va umë mëhnadëni ntehnëndëni: «Aÿi asan mawëk kacahni vëli wameh do tokëlahnëndëni gë vëhni!»

3 Awa Yesu më nësëhnëkëhni aki: 4 «Hnë wëuhnë, ge ahnë kwëhnakëhni wape keme do cëvarya ryampo, tavëdilihna bi wañëntaw ña fop hn'ile keryëdëhëhni hna njihahn njëkëlehna ile sëvëk ÿa hafo nuja? 5 Do ge nujëka natidëha, ndafidëha vankus hna mënceryehn. 6 Age tükëk tere lëwu hna macëdëhëhni wëlawowu wã gë vësaryëntawu va fop do ntehnëhni: “Yijën nëhin kabi nujëbuha ife mën ile sëvëko ÿa!” 7 Paryi pëyadëmu, ambin hna fëna koyëna dënk nked: ge ali wameh aryampo fo nkwëcëtak vankeya va, uhnatah wã njabëd d'us hn'ambin hna ntëbini vësatah vëyabah vële nkok balëna gwëcët vankeya vantëw hni.»

Uÿëc koryi ule sëvëko hnuyik

8 Yesu më mbok ntehnëk: «Ge asëval hwëhnak wanëc koryi ipëhw, cëvarya uryampo, pëdëdina bi lampu ÿa, pahëc cery ña do njëhër wajira fo hafo nu? 9 Do ge nuk, macëdëhëhni wëlawowu wã gë vësaryëntawu va ntehnëhni: “Nëhënéfu kabi nu bu uÿëc koryi ule hnambëbuho wã!” 10 Toña ÿa fëyadëmu, ge awen aryampo fo nkwëcëtak vankeya vameh vantëwu va wamëleka Wënu ña natëdëhëhni d'us.»

Rëm le hnuka fatah fantëwu fante sëvëko

11 Yesu më mbok ntehnëk: «Asan hwëhnakëhniwo vutah yucan vuki. 12 Fatoy fa më ntehnëka rëmu: “Apa, yëdarye hnapul ile lëw dëfu ÿa.” Awa rëm ÿa më cahëlehnëkëhni vutahu hnapul lëwu ÿa.

13 «Hnë wafac toye, fatah fatoy fa më nkwafëk ile ceharyiko ÿa, njilehn hn'inkal ñawah d'us gë koryi lëwu ÿa fop. Umë njik tokëk koryi lëwu ÿa hnam hafo puhn. 14 Ga puhnëk koryi ÿa, inte canka yeho nkal tac, pëgwëlehn njëkëlehnand ile rëfëka ÿa. 15 Njilehn ndokunëhnënda asan avë nkal tac. Asan arac, umë njoka gë wëhaÿ walëwu njëkandëhni vampëhëmpëh*. 16 Fatah fa ñadëho d'us pihnenanti wëla g'uryav vampëhëmpëh wã fo, bare ahnë yëdadilawohna.

17 «Awa ndënkwëtalehn ntehnë: “Vëryokuñ Apa va fop tokëdëni gante ñadëni ka bare ami, inte ÿad ndawo ani! 18 Mbokadëfu gë vëhni Apa lehnëwa: ‘Apa, ntëntahnëbuha Wënu ña do ntëntahnëmi wëjë fëna. 19 Gona tëfo yewu fatah hu. Pëlarye had aryampo gë vëryokuñ hu ki.’ ” 20 Kahnëtalehn mbokand gë vëhni rëmu. Fatah fa nkoço ñawë tükahn tere hna nujata rëmu ÿa ga njijëd, umë kaÿëhnahnëka d'us g'aju do nkary kacahna g'uhnatah.

21 «Tac fatah fa më ntehnëka rëmu: “Apa, ntëntahnëbuha Wënu ña do ntëntahnëmi wëjë fëna. Gona tëfo yewu fatah hu.”

22 «Bare rëmu më ntekëhni tan vëryokuñ vëlëwu va: “Dëfëryin ayoju acud ante ÿak wamëk ña asuduna ajë mën aÿi; diryina nënk fëmbak hna†, do afaryuna wapary. 23 Yojëna fañihni fante ÿak hniryëkëfa aryañuna; tokinëhna ntihahnina ambënt. 24 Aÿi ajë mën had ale sëmëk nkeho do tame mbëhnik, cëvëko do nubuha.” Pëgwëlehnëni ambënt ña.

25 «Wati rac, fatah fandënkwëryënk wã asan arac fa g'ikaÿ nkeho. Ga mëncid tëhat tere ÿa, umë nkwëryëkëhni vahnë ga nka wëdëni. 26 Më

* **15:15** 15.15 Vampëhëmpëh: Vampëhëmpëh va wafacëna haryënk wã sëwif wã. † **15:22** 15.22 Diryina anënk fëmbak hna: Anënk ña rufahnëdëha fatah fa tere hna nkentahnik.

macëka aryokuṅ aryampo tëya bi ye ye tere hna. ²⁷ Aryokuṅ a më ntëkwaka: “Ahery hu wëncik, rëmuḥ më ndawëhnëka fañihni fante hniryëk fa, kabi yam fo mëncik.”

²⁸ «Ntavëlehna fatah fandënkwëryënkwa fa do ḡwëyëko tënkëdina tere hna. Rëmu më cahnik muntahna tënk. ²⁹ Bare umë ntëkwaka: “Nëpary, Apa, wabëhn wayabah ye kobëri ga ndokuṅëhnahnëdëmi, hara gwajëhnëlihna wëla uhnës ryampo. Bare wëla fanankal yëdalihowähna lihahnëfuna ambënt gë wëlawo mën wã. ³⁰ Ayi ajë hu ale wëncik ayi, umë gë vësëval tokëni koryi hu ya fop bare umë ryawëhnëruha fañihni faniryah fa alinëhnahna ambënt!”

³¹ «Rëmu më ntëkwaka: “Fatah mën, wëjë g'ami nkelahnik kwëlëkwël, do fop ile hwëhnëbu ya wëjë hwëhnëk. ³² Tëfëka natëfu ntiyin ambënt kabi ayi ahery hu, ale wëncik ayi, had ale sëmëk nkeho, mbëhnaryëkoḡa, cëvëko do nuyik.”»

16

Aryokuṅ ale ritëk

¹ Tac Yesu më ntehnëkëhni vëréfal vëlëwu va: «Ahwëhn hnapul yabah yeho. Asan arac hwëhnakawo aryokuṅ ale kwëtahnëko d'us. Fac ryampo umë njijik pëyayik: “Aryokuṅ hu ya përekanëd hnapul hu ya fop.” ² Asan a më macëka aryokuṅ a ntehna: “Awa, ye wëryëdëfu hnësëde soṅe hu? Pëyarye gante ndokuṅahnëru hnapul mën ka: kodila awo aye aryokuṅ mën.”

³ «Aryokuṅ a më ntehnak: “Ale ryokuṅëhnëdëfu ya daṅa nkeho. Hak ga ntiyadëfu? Age ntehnëbu yiwu yam, kwëhnala fanka. Age ntehnëbu fëna yiwu wunta, cëfëndëho. ⁴ Njëtëbu ile lidëfu ya wëla layiwu d'oku li nuḡadëfu hn'ile ñëwëdëfu!”

⁵ «Umë macëkëhni aryampo aryampo fop vële hnavëkawo ale ndokuṅënd va. Më ntehnëka aryënkwëryënkwa a: “Wayëhw wonanëruha ale ryokuṅëhnëdëfu ayi?”»

⁶ «Asan a më ntëkwak: “Wabido keme (100) wacankaf wagu wonanëbuha.”»

«Aryokuṅ a më ntehnëka: “Wëlin kayëte nav hu ṅa. Dañary ñap aher wafëhw imbëd (50).”»

⁷ «Më mbok ntehnëka ahaḡary: “Wëjë lë, wayëhw wonanëruha?”»

«Më ntëkwak: “Wësaku keme (100) vantimp.”»

«Aryokuṅ a më ntehnëka: “Wëlin kayëte nav hu ṅa; kerëry wafëhw mbëd gë warar (80).”» Koyëna ntikëhniwo fop.

⁸ «Awa, ahwëhn hnapul a, ga nuko gante kamënako ka, nësëko wapërën soṅe warit ayi aryokuṅ a mama tokahnëkawo. Toña ya fëyadëmu, vële fabëk vëyi yi duniya vi fo yak ritëk yëbëlan lëw hni ntëbënihëhni vëvë hnë humpen Wën vi. Vëvë hnë humpen Wën vi vëyëtëna gante nkedëni gë iyi duniya.»

⁹ «Ami ntehnëdëmu: Yëdahnëryindën iyi hnapul vë duniya ile rokad gante tëfëka ka. Koyëna, ge puryaryëku, Wënu ṅa kacadëhu tere lëwu hna do nuḡadunëhëhni wëlawo.

¹⁰ «Ale facënak viyë vile yak vak hna pacënad visankaf hna fëna; ale ronkënak viyë vile yak vak hna tonkënad visankaf hna fëna. ¹¹ Awa, ge pacënaluhna hnë hnapul vë duniya li, Wënu ṅa kwëtëhnahnëdëhu bi hnapul paryi ya? ¹² Do ge pacënaluhna hnapul vëyëntaw hna Wënu ṅa njëdadëhu bi hnapul ile hwëhnërun paryi ya?»

¹³ «Ahnë kodina njohalëhni vahnë vëhi gë ntaŵary dëŵu ɲa fop: canjēdēni g'aryampo do ɲahnēdēha; ñewēdēha aŷentaŵ a do njafa. Kodiluhna ayohaluna Wënu ɲa do ayohalu fëna koryi ndampo fo.»

¹⁴ Wafarise, wale wëryëko waɲi wanës fop ɲa, njafaɲjēdēnihawo Yesu, kabi koryi ŷa yeho lawo lëŵ hni ŷa. ¹⁵ Yesu më ntehnëkëhni: «Ŵuhnë ntiyadun had vësatah tase vahnë hna, bare Wënu ɲa njëtëk ile ye ntaŵary hun hna. Toña ŷa fëyadëmu, ile naŷënëni vahnë ŷa Wënu ɲa ñadina rac.

¹⁶ «Sariya Moyis ŷa gë vëkayëte wakila va kwëhnako fanka hafo ante tēkiko San Ayary a do kobëri tac, pëyahniko Wanës Wakasëk itëk Naŵ Wënu ɲa do ale-wo-le ntid fere fop tēnkahn. ¹⁷ Dehnëla sariya ŷa goryeryëna fanka. Ambin ɲi g'inkal inɲi yancëk nambi gë fakerëh fëndampo fatiy famb sariya cëvëdina muk.

¹⁸ «Sariya ŷa tufahnëd, ale vambëka asëvalu do ñëla ahawary ntik ile mbañëk Wënu ɲa, do ale ŷëlëka asëval ale mbambëka asan ahawary ntik ile mbañëk Wënu ɲa.»

Uhnës uryindaryindan soɲe Lasar g'asan avetak

¹⁹ Awa Yesu nantanëhnëkëhniwo iŷi uhnës uryindaryindan: «Asan avetak yeho. Asan arac viŷi viwamah ntiyadëho vilakah ntaŵi do tokëdëho had ambënt ye tere lëŵu hna fac-wo-fac. ²⁰ Asan ahaŷëhnah yeho fëna, Lasar maciko. Rënka tere avetak hna ntanëdëho, wahajëhn fo nkehawo mbahn inɲi fop. ²¹ Vacawël ile tokëdëho avetak va ñadëho dus tok; bare ñoñ yëdadelohna. Ile ŷak siyamëk ŷa wabe ɲa fo yijëdëho ndaŷëndëniha wahajëhn ŵa.

²² «Awa, fac ryampo ahaŷëhnah a cëmëko do wamëleka ɲa më njonihä d'arël vëhni Abëraham hna. Tac avetak a fëna cëmëko, më mbañik, ²³ janáma hna ntabiko, hnam korotëdëho dus. Ga njëkalend më nuka ɲawët Abëraham gë Lasar ga kakëni. ²⁴ Avetak a pëgwëlehn ndekand: “Apa Abëraham, kaŷëhnahnëryiŷi g'ami! Payehna Lasar koyi wëla sëmët irufa lëŵu ŷi fo wënkä hna njij njamënahno ryëŵ ŷi, korotëdëfu dus hnë huɲi hwëdëh.” ²⁵ Bare Abëraham më ntëkwaka: “Fatah mën, dënkwëtary fop ile ŷaduho ŷa nuŷaruho ante nkoruho cëmëlihna ɲa, bare Lasar mbër ɲa nuŷako umë. Tame, ani mbosëvosehnëde wako wadëŵu hna, hara wëjë mbër ɲa yehahnëru. ²⁶ Do fëna hatëh hacankaf yehëhna yëbëlan fu soɲe vële ŷad njiryini va vëhodina, do kodena ndaniji fëna hatëh hi njihahniji hn'ile nkebun li.”

²⁷ «Avetak a umë ntehnëka: “Apa, këlami, payëryehna awa Lasar tere apa hna. ²⁸ Vukery imbëd hwëhnabu hnam. Nji njëtëndanëhni soɲe antë njijëni vëhni fëna hnë iŷi ŷëŵa hwëhn mbër.”

²⁹ «Abëraham më ntëkwaka: “Vikerëh Moyis gë wakila ɲa ye ile yëtëndanëdëhëhni vëhery hu va: arabi nëpanihëhni do maŵëhnëndënihëhni!”

³⁰ «Avetak a më ntehnëk: “Umë gedina gwër, Apa Abëraham. Bare ge ahnë mbëhnëk vësëm hna nji tēkatëhni, nkwëcëtađëni vankeya va.”

³¹ «Bare Abëraham më ntëkwaka: “Vëhnëpana vikerëh Moyis va wakila ɲa; gena ge ahnë vëhnëk vësëm hna maŵëhnëdëni.”»

17

Wameh g'itavëhn

¹ Yesu më lenëkëhniwo vërefal vëlëŵu va: «Nked kwëlëkwël ile rëkëd ntiyehnëndëhni vahnë va wameh. Bare meka ale liyehnëka aŷentaŵu

wameh! ² Soṇe sifa ahnë arac pecek nkwaki bëraka gëb li tac ntabi hnë wov, ani gë ntiyehnahnënda ahnë wameh lakënde fatah Wën fëndampo fo.» ³ Yesu më mbok ntehnëk: «Keharyin dūs!

«Ge aÿënta hu ntëntahnëki niraryehna; ge maŵëk ntëntëk do nkwëcëta vankeya va tavëhnëryehna. ⁴ Lakënde ntëntahni wahwënta mbëd gë wahi fac hna do nte-wo-nte ṇa mbokaj ntehi: “Tavëhnërye, ntëntëbu”, tavëhnëryehna.»

Fanka ikwëtahn

⁵ Tac vēfayik va ntehnënihawo Ahwëhn a: «Gwënëry ikwëtahn dëŵ fu ṇa!» ⁶ Ahwëhn a më ntëkwakëhni: «Ge kwëhnarun ikwëtahn nte vak had uÿëc mutarëd, kofun alehnuna aṇ'atëh, “Gëcary ani ayi afëla wov hna”, do maŵëndëhu.»

Aryokuṇ ale lid doku lëŵu

⁷ Yesu më mbok ntehnëk: «Ge ahnë hnë ŵuhnë kwëhnaka aramp ale yamëd wëhaÿ ma heryëdëhëhni wusaŵ, gena bi dehnëdilahna ge mëncik: “Yij alaṇa arok roka ṽa.” ⁸ Bare ntehnëdëha: “Ge pëhwëtaru ahnëgëhno roku do sewu, tac g'arok g'ase, wëjë fëna.” ⁹ Tëfëlahna camehni aramp arac kabi doku lëŵu ṽa fo ntik. ¹⁰ Koyëna nke soṇe hun ṽa fëna, ge ntirun fop ile ntehnëku Wën ṽa, dehnëryin: “Vëryokuṇ fo yebun vēle wok vēwonëhnanina iñë. Doku lëŵ fu ṽa fo libun.”»

Yesu vēhwëhn mbiÿ pëhw njërëncëd

¹¹ Ante nkoko njind Yesu Yerusalem ṇa, yëbëlan resiÿo Samari gë Galile tēfëko. ¹² Ante ntënkëdëho ankol ṇa tēhaniahawo vēhwëhn ambiÿ ipëhw. Umë kahnëni ṇaŵët ¹³ pëgwëlehnëni këlandëniha ndekandëni: «Yesu, Asankaf, kaÿëhnahnëryiÿi gë fuhnë!» ¹⁴ Yesu, ga nukëhni, më ntehnëkëhni: «Yiryin njëkënihu vēsëna wasadëha va.*» Wati nte njidëniho ṇa, njërëniho.

¹⁵ Aryampo hnë vēhni, ga nuk njërëk, mbokajëko ndekajatënd icëmb Wënu ṇa. ¹⁶ Ga tēkik darël Yesu, ndënkwëhnëlehn haryënkŵ lëŵu yëka ṽi nkal li, do camehnënda. Asan arac avë Samari yeho.

¹⁷ Yesu më ntehnëka: «Gena bi pëhw iṇa fop yërënik? Ne nkehëhni mbëd gë vēhnah vēÿëntaŵ va? ¹⁸ Vëhnahana bi mbokajëni camehnëniha Wënu ṇa? Ahneh ale wok gena sëwif, aÿi fo vokajëk?»

¹⁹ Tac Yesu më ntehnëka asan a: «Matëry, ayi; kwëtahnëhu ṇa njërëni.»

Naŵ Wënu ṇa rëk tēki

²⁰ Fac ryampo wafarise ŵa tēyënihawo Yesu bi guve tēkid Naŵ Wënu ṇa. Umë ntëkwakëhni: «Naŵ Wënu ṇa yijëdina had iñë ile hnuðe.

²¹ Dehnëdëna: “Ani nke”, ma “Hnani nke”, ami pëyadëmu, Naŵ Wënu ṇa hnë ŵuhnë tēk nke lakënde nudiluhna.»

²² Tac më ntekëhni vērëfal va: «Wati yejëk ile përedëhu ahnuŵuna Ajë Ahn'a wëla fac ryampo fo, bare nudilunahna. ²³ Ntehnëdërun: “Ani nke!” ma “Hnani nke!” Ant'aŵaŵu, ant'arëfuni. ²⁴ Yëtëryin, fac Ajë Ahn'a, ge tēkik, nkeð had mbilëbilik ambin hn'ani penëlehn duniÿa ṽi fop. ²⁵ Bare afo korot ten dūs, do vahnë vēvë dol vi ṇwëÿëdëniha.

²⁶ «Wafac wale njihahnið Ajë Ahn'a nkeð had gë yamani rëm fu sankaf, Nowe, ka. ²⁷ Vahnë va tokëdëniho, cedëniho, ñëlëledëniho, do

* **17:14** 17.14 Yiryin njëkënihu vēsëna wasadëha va fëhnëtanëk vēsëna wasadëha va nunihëhni do pëyahnhëni vēhwëhn mbiÿ va njërëni. (Soṇe Walevi 14)

njēdfahnēdfēnihēhniwo vēryag hni va ñēlini, hafo fac hn'ile tēnkahnēko Nowe sisikulu hna. Awa wāc sankaf yijēko nkal hna ndawēhni fop.*

²⁸ «Nkeho fēna had yamani Lot ŷa: vahnē va tokēdfēniho, cedēniho, ntawēdfēniho do nkwafēdfēniho, njamēdfēniho do mbēryēdfēniho watere, ²⁹ hafo fac hn'ile cahnēko Lot Sodom hna: Wēnu ŋa tēviko g'ambin rēv hwēdfēh do gē wēraka hwēdfēh ndawēkēhniwo vahnē va fop†.

³⁰ «Koyēna nkef fac le tufēhnaf Ajē Ahn'a: vahnē va dokū lēw hni fo ntidēni, vēfēhwētadīna ikaca mēn.

³¹ «Fac rac ale yed karyēnkū cery ntēwu ŋa, antē tēnk bambery nuf viyē vilēwu; do ale ye hn'ikaŷ dēwu ŷa fēna antē mēnc gē ŷalu.

³² Ndēnkawētaryin ile yehawo asēval Lot ŷa‡. ³³ Ale ŷad iyi dūniŷa ŷa cēmēdf, bare ale wok kwētahnēna nēf iyi dūniŷa ŷa pēhētaf umē dēnk.

³⁴ Pēyadēmu, hnē umēdf tac vahnē vēhi ryakēdf hn'ipad ndampo fo; nufēde aryampo do tavi aŷēntaw a. ³⁵ Vēsēval vēhi rēkēdf ndawēndēni ryēwa ndampo fo; nufēde aryampo do tavi aŷēntaw a. ³⁶ [Vēsān vēhi yed hn'ikaŷ; nufēde aryampo do tavi aŷēntaw a.]]

³⁷ Vērēfal va mē tēyēniha: «Ahwēhn, ne nkef watac?»

Yesu mē ntēkwakēhni: «Hn'ile nkef waŷas hna mbarēpēlēdfēni wahuy wā.»

18

Uhnēs uryindaryindan soŋe ahitiŋ ayapah

¹ Yesu mē mbok nēsēhnēkēhni kat vērēfal vēlēwu va tufahnēhni tēfēkēhni njēfandēni kwēlēkwēl hara vēsilētana: ² «Nkeho hn'ankol ndampo ahitiŋ ale woko dakēdfilahna gē Wēnu ŋa do dēnēndēlēhniwohna vahnē va. ³ Nkeho fēna hn'ankol tac asēval ale cēmaryēko asan. Asēval arac njidēho kwēlēkwēl ahitiŋ hna ntehnēnda kitiŋēhni g'ale nkelēkēhni ŷa.

⁴ «Ahitiŋ a ŋwēyēdfēho kwēlēkwēl, tac mē ntehnak: “Dakēdfilohna gē Wēnu ŋa do dēnēndēfwēhniha vahnē va, ⁵ bare kabi aŷi asēval mbērehnēko, kitiŋēdfēfuhēhni, soŋe antē mbok njij njankēndo gē wanēs.”»

⁶ Tac Ahwēhn a mē mbok ntehnēk: «Nēparyin wante nēsēk ahitiŋ ayapah arac! ⁷ Awa, Wēnu ŋa lē gwēcānēdfilīhna bi vēle kwēhnēk va age muntadēniha g'umēdf gē g'anent? Demankēdfilīhna bi? ⁸ Pēyadēmu, nkwēcānēdfēhēhni wati le rēfēka ŷa. Bare ge Ajē Ahn'a mbokajēk tēkatēdfēhēhni bi vēle hwētahnēka nkal li?»

Farise gē arēf ŷatētanke

⁹ Yesu mboko nanta iyi uhnēs uryindaryindan soŋe vēle ntiyahnek satēk do yafēkēhni vēyēntaw va fop: ¹⁰ «Nkeho farise g'arēf ŷatētanke. Vēsān vērac tēnkēniho Cery Wēn Cankaf hna imunta. ¹¹ Farise ŷa mē kahnēk muntad cahēt minu fo ntehnēnd: “Wēn, camehnēmi gante nkobu gela gē vēyēntaw ki, vēle led vēyi vahnē, wēk do yēkēlehnēdf vēsēval vēhaŷary; ha, camehnēmi gante nkobu gela g'aŷi arēf ŷatētanke ki. ¹² Cuŋēdfēfu wahwēnta wahi wafac mbēdf gē wahi hna, do njēdfahnēdfēfu Cery Wēn Cankaf hna hwēhn pēhw hn'ile-wo-le hnuŷabu hna.”

* **17:27** 17.27: Wapēgwala 6.9; 7.24 † **17:29** 17.29 Ndawēkēhniwo vahnē va fop afo tere Lot ŷa. (Wapēgwala 19.29) ‡ **17:32** 17.32 Asēval Lot ŷa mbacik nke had apahn wanjiry. (Wapēgwala 19.26)

13 «Arëf ýatëtanke ýa, umë, kamëhni kahnëko ñawët mbankatënd sakahnëha do dëkëdfilohna kañ g'ambin ntehnënd: “Wën, kaýëhnahnëryiýi g'ami, aravëhno kabi awën yebu.”»

14 Yesu më mbok ntehnëk: «Paryi pëyaðëmu, Wënu ña arëf ýatëtanke ýi, ntehnëko satëk, gena farise ýi. Ale-wo-le hnaýënaka mbanëde bare ale vanaka naýënëde.»

Naŵ Wënu ña vële ye had vutah hwëhnëk

15 Vahnë yinenëhnikawo Yesu wëla vutah vutoy va tindëhni wëbák wadëwu ña ndëwahni. Vëréfal va, ga nuni rac, më niranihëhni. 16 Bare Yesu më tahëndakëhni vutah va do ntehn: «Tavëryinëhni njijëni vutah va, ant'awëmaýëhnuni, kabi Naŵ Wënu ña vële ye had vëhni va hwëhnëk. 17 Toña ýa fëyaðëmu, ale wok maŵëhnëlahna Wënu ña had gante maŵëndëhëhni fatah rëmu gë hnëmu ka tënkëdina muk Naŵ Wën hna.»

Asan avetak gë Yesu

18 Hnë wati rac, asankaf wasëwif rëyëkawo Yesu: «Aharañ afërën, ye rëfëko liwu rënkahnu uwám usër hna?»

19 Yesu më ntëkwaka: «Soñe ye wacëduho afërën? Ahnë afërën gena ge gena Wënu ña fo. 20 Soñe ile rëyëru ýi, gena njëtëru bi vakwëda va? “Ant'aryawã ahnë; ant'ayëkëlehna asëval ahawãry; ant'ale; ant'aye sedë wamër; dënëneriyihni rëmuh gë hnëmuh.”»

21 Asan a më ntëkwaka: «Vanji vakwëda fop maŵëhnëbu kobëri utah mën hna.»

22 Yesu, ga nkwëryëk wanës watac, më ntehnëka: «Awa, iñë ryampo wojëki: yiry awaf fop ile hwëhnaru ýa do ayëdahn koryi ýa vëhaýëhnah va, koyëna nuýadu hnapul yabah ambin hna. Tac yij arëfëlehnëndo ami fo.»

23 Bare asan a, ga nkwëryëk wante ntehnëka Yesu ña, njamëlehnëko kabi mbetako d'us. 24 Yesu, ga nuka gante njamëk ka, më ntehnëk: «Ntakëk vëvetak tënkëni Naŵ Wën hna! 25 Itënk yonkomb hnë hatëh sirehn ýak hnëñëk g'itënk avetak Inaw Wën hna.»

26 Vële hnëpadëhawo va më ntehnëni: «Mo ye awa ale hoðe pehëti ýa?»

27 Yesu më ntëkwakëhni: «Vahnë va vëhodina, bare Wënu ña kod.»

28 Awa, Piyer më ntehnëka Yesu: «Nëpary, tavëbun ile hwëhnabun ýa fop soñe arëfëlehnënde.»

29 Yesu më ntëkwaka: «Toña ýa fëyaðëmu: ge ahnë tavëk tere lëwu, asëvalu, vëheryu, do vicëru, rëmu gë hnëmu gë vutahu soñe Naŵ Wënu ña, 30 nuýad ntëbi ile kwëhnako kobëri ýa do nuýad duniya ile wok pudina wati ile yejëk ýi.»

Rarëna ýa pëyahned Yesu cëm dëwu ña

31 Yesu canaryëkëhniwo vëréfal pëhw gë vëhi va do ntehnëhni: «Nëparyin, gë Yerusalem njiden. Hnam ntiyad fop ile kerëni wakila soñe Ajë Ahn'a. 32 Njëdahnëdëniha vële wok vëyena wasëwif, njafañdëniha, njewëdëniha, tëpahnedëniha, 33 ntampëdëniha, tac ndawëdëniha; do fac rarëna hna mbëhnëd.»

34 Bare ñoñ vëyëtëlohna ile nësëd; coñiniho ile ye wanës watac ýa do wanës Yesu watac ntëbëkëhniwo.

Yesu umëp njërëned

35 Ante tëhadëho Yesu nkol Seriko ña, umëp lañako wuntadëho ðarël nkaŵ hna. 36 Ga nkwëryëk wënaŵ kore le ryëcëdëho umë tëyëk bi ye ye.

37 Më pëyayik: «Yesu vë Nasaret ryëcëd.»

³⁸ Awa, më ndekak: «Yesu, Aju David, kaÿëhnahnëryiÿi g'ami!»

³⁹ Vële ryënkwëko va më niranaha ndemëhna, bare tac nkwënëk wadëka ña: «Aju David, kaÿëhnahnëryiÿi g'ami!»

⁴⁰ Yesu kahnëko, më ntehnëk njinenëhnijihna umëp uña. Ga tëkaryijik, Yesu më tëyëka: ⁴¹ «Ye ÿadu linëhni?»

Umë ntëkwak: «Ahwëhn, vok hnundu ÿadëfu.»

⁴² Yesu më ntehnëka: «Arabi avoka ahnund; kwëtahn hu ña pehëtëki*.»

⁴³ Tañ, mbokalehn nund do tëfëlehnënda Yesu cëmbatënda Wënu ña. Kore ÿa fop nuniho watac do cëmbëntëdenihawo Wënu ña.

19

Yesu gë Yase

¹ Yesu tënkëko Seriko hna do ndëcëdëho nkol hna. ² Asan ale wãçik Yase yeho hnam. Asankaf vëréf ÿatëtanke yeho do mbetako dus. ³ Ñadëho nuhna ale wacëde Yesu ÿa bare kodilohna kabi yihnëlohna do vahnë va njaëniho haryënk wëlu. ⁴ Awa, umë nkaryëk karyënk wë gë nkañ ante tëfëd Yesu, kay hnë tëh soje nuhna.

⁵ Ga tëkëk Yesu bay hnam më kañaka do ntehna: «Cëli ñap, Yase: dol ÿal hu hna njinëgadëfu.» ⁶ Yase cëlëlehni ñap njohna Yesu g'uhnatah gë tere lëwu.

⁷ Ga nuni watac, fop ntavëkëhniwo, më ñakëñakëdëni nësëndëni wëba Yesu: «Tere ale lid wameh cëlahnëk aÿi asan.»

⁸ Ga tëkëni tere hna, Yase kahnëko haryënk Ahwëhn a ntehna: «Nëpary, Ahwëhn, njëdadëfuhëhni cape ndampo hnapul mën ÿa vëhaÿëhna va, do ge nufëhnëbuha ahnë koryi dëcët, mbësadëfuhaha wahwënta wahnah g'ile hnufëhnëbuha ÿa.»

⁹ Yesu më ntehnëk: «Dol Wënu ña pehëtëkëhni vëvë iÿi tere vi, paryi nke, aÿi asan fëna fatah Abëraham ye. ¹⁰ Pëyadëmu, Ajë Ahn'a njijëk njëkëlehnëhni do pehëtëhni vële sëvëko va.»

Vëryokuñ pëhw vële hwëtehnañnik koryi

¹¹ Yesu më mbok nantanëkëhni uhnës uryindaryindan soje vële wëryëko takan wanës watac va kabi tëhako Yerusalem do ntiyahnëkëhniwo vahnë va tameki tëkid Nawë Wënu ña. ¹² Wëlin ile nësëko ÿa: «Asan yeho ale hnagiko hnë tere lënah, nji hn'inkal ñañah, soje nji nawëndi; tac do wavokaj. ¹³ Njihahnënd ÿa umë macëkëhni vëryokuñ ipëhw vëlëwu va, njëdäkëhni ale-wo-le uÿëc sanu hwëhn nafa* yabah do ntehnëhni: “Dokuñandin iÿi hnapul hafo vokaju.”

¹⁴ «Ñëwënihawo dus asan arac; umë payënihëhni vëfay kamëhni lëwu pëyahnëni: “Ñadilëfunahna aÿi asan nawëhnëfu nkal fu li.”

¹⁵ «Bare rëkëk nawëndi. Tac më mbokajëk nkal dëwu hna do macehnëhni vëryokuñ vëlëwu vële njëdako koryi va: ñadëho njët bi hak ndokuñahnëni ale-wo-le.

¹⁶ «Aryënk wëryënk a më njijëk ntehn: “Ahwëhn, uÿëc sanu ule yëdaruhoño wã nagëk wanëc pëhw.” ¹⁷ Ahnawë a më ntehnëka: “Njivëk, aryokuñ afërën yeru; kabi pacënaru viÿë viroy hna, ntidëmi asankaf hnë vankol ipëhw.”

¹⁸ «Ahigëna ÿa më njijëk ntehn: “Ahwëhn, uÿëc sanu hu wã wanëc imbëd nagëk.”

* **18:42** 18.42 Kwëtahn hu ña pehëtëki: Kode nkwëryi fëna kwëtahn hu ña njërëni. * **19:13** 19.13 Uÿëc sanu hwëhn nafa këñëlahnëk gë cos soje wafac keme (100).

19 «Ahnaŵ më ntehnëka: “Awa, wëjê asankaf vankol imbëd lidëmi.”

20 «Aryokuj ahaŵary më njijëk ntehn: “Ahwëhn, wëli uÿëc sanu hu ŵa; hnë fankwëÿ ipand kwëtëbuho. 21 Ntakëkoŵo gë wëjê kabi njapëru: nufëdu ile woru kwëtëlihna do kacëdu ile woru nadëlihna.”

22 «Ahnaŵ a më ntehnëka: “Aryokuj aŵeh yeru, wante hnësëru ñi hwëdandëmi. Ntehnëru njëtëruho njapëbu, nufëdëfu ile wobu kwëtëla do kwëcëdëfu ile wobu nadëla. 23 Awa, ge koyëna nke, soŵe ye woru kwëtëlihna koryi mën ÿa hnë bank? Ge mëncibu kokëndëbu wënëhniwu ge mbidëfu.”

24 «Tac më ntehnëkëhni vële yeho hnam va fop: “Tebëryina ayëdawuna ale hwëhnak wanÿëc sanu pëhw aÿi.”

25 «Umë ntëkwaniha: “Ahwëhn, umë njabëka, tëk kwëhna wanÿëc ipëhw!”

26 «Toña ÿa fëyadëmu, ale hwëhnak ÿa nkwënënde, bare ale wok kwëhnana ÿa, tebëde wëla ile liyahnëka rëkëk nuÿa ÿa. 27 Awa, soŵe vële wok vëyadëna yenëhnëwëhni ahnaŵ vi yojënëhni ani aryawuni tase mën.»

Itënk Yesu Yerusalem

28 Ga nësëk koyëna, Yesu kahnëtako ndënkwëhnëhni vahnë va nkaŵ hna njindëni Yerusalem. 29 Ante tëhako nkol Betëfase gë nkol Betani, d'arël Kuñ Oliviye hna, umë payëkëhni vërëfal vëhi haryënk, 30 më lehnëkëhniwo: «Yiryin hn'ankol ante ye haryënk ñi. Age tëkërun tëkatëdunëha, ga pokik, fapali fante wok kobëri kayina. Pëtina ayojuna ani.» 31 Age ahnë tëyëku bi soŵe ye fëtëdunëha, dehnëryina Ahwëhn a valëka.

32 Vërëfal va njilehnëni do tëkatëni fop gante ntehnëkëhniwo Yesu ka. 33 Wati ante pëtëdënihawo fapali ña vële hwëhnëka va më tëyënihëhni: «Soŵe ye fëtëdunëha fapali fi?»

34 Umë ntëkwani: «Ahwëhn a valëka.»

35 Tac më njonëhnëniha fapali fa Yesu, tindëniha vacuð vantëw hni va kayëndëlehnëniha hnam Yesu, 36 kore ÿa ntanëndënihawo Yesu vacuð vantëw hni va nkaŵ hna njitënd.

37 Ante tëhadëniho Yerusalem ña, gë cape cëpëta Kuñ Oliviye ña, kore vërëfal ÿa fop pëbëkëhniwo uhnatah ŵa, pëgwëlehnëni ndekandëni cëmbëndëniha Wënu ña kabi viÿë vifëmpëhnahnah viyabah nuniho.

38 Ntehnëdëniho: «Arabi Ahwëhn a Wënu ña njëda ale yijëd naŵ g'uŵac lëŵu ŵa! Arabi yam ÿa nke hn'ambin hna do Wën Hunte Sëpëk Fop ña cëmbi!✧»

39 Wafarise wëryampo yentiko kore hna më ntehnëniha Yesu: «Aharan, dehnëryihni vërëfal hu vi ndemëhnani.»

40 Yesu më ntëkwakëhni: «Pëyadëmu, ge ndemëhnani, wëraka wï ndekad cëmb mën iña!»

Yesu Yerusalem konëhnëd

41 Yesu, ante tëhako nut naŵ Yerusalem ña, konëhnëdëhawo, 42 ntehnatënd: «Yerusalem, kayëhnahnëko gë wëjê. Age njëtakëndu ile lidu ahnuÿahn yam ÿa, wëla dol fo, njivakëndëhi. Bare umë tame cowïru! 43 Wafac yenëhniko vëÿëw hu va mbëryëdëni hëya kece hu hna tënkëhnahnënihi. Kwërëdënihi caharað do ñayëdënihi vacape va fop. 44 Mbëvendënihi fop, wëjê gë bulunda lëw hu ÿa, vëravëndilihna wëla

itaka dampo nko tinda hnë yëntaŵ. Yïn fop nkeď kabi yavëtelihna wati ile njijëk Wënu ndemaŷi ŷa!»

Yesu ntadëhëhni vëwaf va Cery Wën Cankaf hna

⁴⁵ Yesu ténkëko selele Cery Wën Cankaf hna pëgwëlehn ntandëhni vëwaf vële yeho hnam va†. ⁴⁶ Ntehnëdëhëhniwo: «Vikerëh Wënu va më lek: “Cery mën ña Cery iyëfa macëde.”✠ Bare ŵuhnë, soŵa vële lirun!✠» ⁴⁷ Yesu karanëdëhëhniwo fac-wo-fac Cery Wën Cankaf hna. Vësankaf vësëna wasadëha va, gë vëharan sariya va do gë vëvë karyënkŵ bulunda va fop njëkëlehnëdëniho ndawëhnëniha. ⁴⁸ Bare vëyëtëlohna bi hak ntidëni pëlahnëniha, kabi bulunda ŷa fop nkok nëpanda kwëlëkwël, umë fo ndilaniho.

20

Ne matik ucankaf Yesu ñi

¹ Fac ryampo, Yesu karanëdëhëhniwo bulunda ŷa Cery Wën Cankaf hna do pëyadëhëhniwo Wanës Wakasëk ña. Vësankaf vësëna wasadëha va gë vëharan sariya va do gë vicër va tëhanihawo ² do tëyëniha: «Pëyaryifu, bi g'iyëhne fanka ntidfu vëŷin, mo lehnëki alind?»

³ Yesu më ntëkwakëhni: «Ami fëna tëyëdëmu inë ryampo. Pëyaryino, ⁴ mo fayikawo San njaryënd? Wënu ña bi ye ma bi vahnë va fayikawo?»

⁵ Bare pëgwëniho nkwajëlëndëni vëhni fo ntehnëlëndëni, ge ntëkwayinëka Wënu ña fayikawo, tëyëdëhëfu, soje ye woyinëk kwëtahnilënahna? ⁶ Ge ntehninëk, vahnë va fayikawo, bulunda ŷa fop ntutëdënihëfu gë wëraka soje ndawënihëfu, kabi kwëtahnëni San kila yeho.

⁷ Awa më ntëkwaniha: «Yëtëlëfuhna bi mo fayikawo njaryënd.»

⁸ Yesu më ntëkwakëhni: «Awa njivëk, ami fëna pëyadiluhna fanka fale lihandëbu vëŷin va.»

Uhnës uryindaryindan soje vëyam vëyapah

⁹ Tac, Yesu pëgwëlehn nantanëhnëdëhni bulunda ŷa uhnës uryindaryindan: «Nkeho asan ale fëlëko ikaŷ waresen do kwëtehnahnëhni vëyam njilehn uyas ule viyëd. ¹⁰ Ante tükëk wati ile kwëcëde waresen ña, më payëka aryokuñ hnë vëyam hna soje njëdaniha sah lëŵu ŷa hnë waresen wale mbarëpëni hna. Bare vëyam va ndafënihaŵo ale fayiko ŷa ntalehnëniha wëbák fo. ¹¹ Ahwëhn kaŷ a mboko paya ahawary kat, bare vëyam va mbok ndafëniha umë fëna, njewëniha ntalehnëniha wëbák fo. ¹² Mboko paya kat aryokuñ ararëna alëŵu ŷa; arac më cërehnëniha do canëniha g'ipër.

¹³ «Awa ahwëhn kaŷ a më ntehnak: “Ye rëfëko liwu? Payëdëfuha ajë mën ale ŷahnëbu dus aŷi: ntiyahnëko umë ntënëdëniha.”

¹⁴ «Aju njiko hnam, bare vëyam va, ga nuniha, ntehnëlëdëniho vëhni fo: “Wëliho ale lëwëd ikaŷ inji. Dawëñëfuna, kwëhnahnin.” ¹⁵ Tac canëlehnëniha kaŷ hna do ndawëniha. Awa tëyëdëmu: Ye ntidëhëhni ahwëhn kaŷ ña vëyam va? ¹⁶ Pëyadëmu njijëd ndawëhni vëŷi vëyam do njëdfahni kaŷ inji vëhawary.»

Vahnë va, ga nkwëryëni wanës watac, më ntehnëni: «Arabi Wënu ña antë maŵ wañi muk!»

† 19:45 19.45 Vëwaf vële yeho hnam va: Tëfëlahna nkehni vëwaf Cery Wën Cankaf hna. ✠ 19:46 19.46: Esayi 56.7 ✠ 19:46 19.46: Seremi 7.11

17 Bare Yesu ntaŋekēhniwo do ntehnēhni: «Ye pēhnētanēk waŋi wanēs wabē vikerēh ŋi: “Itaka inte cañētaniho vēvēry vacery ŋa vacak ye tame inte mbēryahnēk Wēnu ŋa cery ntēwu ŋa fop”[✱]»

18 Ale-wo-le yocf hn'ŋi taka ŋa nihēd do ge taka ŋi ahnē njohahnēk, ivēd fo ntidēha.»

Soŋe ŋatētanke ile cosēde Sesar ŋa

19 Vēharaŋ sariya va gē vēsankaf vēsēna wasadēha va njēkēlehnēdēniho pēlaniha Yesu hnē wati rac dēnk, kabi njētēniho soŋe lēw hni nantahnēko iŋi uhnēs uryindaryindan, bare ntakēkēhniwo gē bulunda ŋa. 20 Pēgwēlehnēni njēkandēniha Yesu. Soŋe watac, cañētēlehnēnihēhni vahnē vēle liyako had vēfērēn ye. Vahnē vērac ñadēniho pēlaniha Yesu hn'urēnd gē wanēs wadēwu ŋa, nuŋahnēni fere njēdanahnēniha gē vēsankaf. 21 Mē ntehnēniha aki: «Aharan, njētēbun ile hnēsēdu do haranēdu ŋa caŋek; Kwētahnēlihna nēf ile nke ahnē, bare toña ŋa fo haranēduhēhni vahnē va. 22 Awa pēyaryifu, sariya fu ŋa fuhnē wasēwif maŋēryak bi ma maŋēryana cosi ŋatētanke ŋa asankaf a, Sesar?»

23 Bare Yesu njavētēko urēnd lēw hni wā mē ntehnēkēhni: 24 «Tufēryino ŋēc koryi.» Ga tufēniha, awa mē tēyēkēhni yēka mo g'uŋac mo liyik koryi li?

Mē ntēkwaniha: «Sesar.»

25 Mē ntehnēkēhni: «Awa bēsaryina Sesar ile kwēhnēk ŋa, do Wēnu ŋa ile kwēhnēk ŋa.»

26 Vēhodilohna pēlaniha hnē wanēs wante ntēkwadēho tase bulunda ŋa. Pēmpēhnahnēkēhniwo dŋus ndemēhnalehnēni.

Itēy soŋe ibēhn vēsēm

27 Vahnē vēvē Saduse rēhakawo Yesu. (Vēhni lehnēdēho vēsēm va vēvēhnēdina.) 28 Aki ntehnēnihawo: «Aharan, Moyis njēdakēfu an'akwēda: “Age asan ŋelēk, do cēm hara kwēhnana vutah, aheryu ntēwēdēha asēval a soŋe nagēhnahna acēru vutah.” 29 Awa, nkeho hwēnta ryampo vēsan mbēd gē vēhi vēle vankēko rēm gē hnēm. Aryēnkewryēnkwa a ñelēko do cēm hara tavēna vutah. 30 Ahigēna ŋa ñelēgēkawo asēval a do cēm umē fēna hara tavēna vutah, 31 tac ararēna ŋa. Koyēna nkehēhniwo mbēd gē vēhi va fop, cēmēniho hara vēravēlēlihna vutah. 32 Tac, asēval a fēna cēmēgēlehn. 33 Awa, mo hwēhnēdēha asēval aŋi hnē fac ile mbēhnahnēdēni vēsēm hna kabi mbēd gē vēhi vi fop ñelēnihawo?»

34 Yesu mē ntēkwakēhni: «Vēsan gē vēsēval iŋi duniŋa vi ñelēlēdēni; 35 bare vēsan gē vēsēval vēle hitiŋik catēni tēfēka mbēhnēni vēsēm hna do nkentini duniŋa ile yejēk. Hnam vēŋelēlēdina. 36 Vēhodina mbok cēmēni: gē wamēleka ki nkedēni. Ibēhn inte mbēhnēdēni ŋa rufahnēd vutah Wēn paryi ye. 37 Moyis pēyahnek wapacēk vēsēm va mbēhnēdēni. Hnē vikerēh vinte hnēsēndēhawo Ahwēhn a haryēnkwa fatēh fante ŋagēd hna, Moyis macēkawo “Wēn Abēraham, Wēn Isak, do gē Wēn Sakob.” 38 Awa, Wēnu ŋa gena Wēn vēsēm. Wēn vēle wok vēsēmēna ye, kabi vutah vuntēwu va fop mbēhnēdēni.»

39 Awa, vēharaŋ sariya vēryampo mē tebani wanēs ŋa do ntehnēniha: «Toña hnēsēru, Aharan.» 40 Do vēryēkēdiloŋna mbok tēyēniha wakawary.

Arēhnayik a gē David

⁴¹ Yesu më ntehnëkëhni: «Hak kode ntehni Arëhnayik a Aju David ye?
⁴² David hnësëk Kayëte Wahnëw hna:
 «Ahwëhn a Wënu ña më lehnëka Ahwëhn mën a: Yij alaña g'irëhw mën,
⁴³ hafo hale këfëdëfuhëhni vële yëwëki va haryënkwa hu.*
⁴⁴ Awa, age David "Ahwëhn" macëdëha, hak kod Arëhnayik a fëna nke aju David?»

Antë ntinde had vëharan sariya ki

⁴⁵ Ante nëpadënihawo Yesu kore ña, ntehnëkëhniwo vërefal vëlëwu va:
⁴⁶ «Keharyinëhni vëharan sariya vi. Vëhni nëñahnëkëhni gwërëtalehn gë vacud vajaryah do yad nkaÿëndeni g'untënah wayëwa bulunda hna; tëhnadëni wëlaña wale rëkëde nuhahnëndeni vacaliña hna do gë wëlaña vahnë vëlënah hn'ile tokëde roka sankaf hna. ⁴⁷ Tëbëdënihëhni vësëval vële cëmaryëk vësan va fop ile kwëhnani yä, do tan munta yaryah muntadëni, ntehnahni vahnë vëfëren ye. Soje umë, Wënu ña kwëdëdëhëhni ntëbini vëyëntaw vi fop.»

21

Ile njëdahnëd asëval ahayëhnah

¹ Yesu njëkëko caharaß lëwu do nukëhniwo vëvetak hwëtëdëho uyëdahn lëw hni hn'ile kwëtëdëho Cery Wën Cankaf hna. ² Nukawo fëna asëval, ale cëmaryëk asan, ahayëhnah dus, ga kwëtëd vujëc vuki koryi vunte wok yabëlahna nafa. ³ Yesu më ntehnëk: «Toña yä fëyadëmu: ile kwëtëk asëval aÿi yabëk ntëbini vëyëntaw vi fop, ⁴ kabi vëyëntaw vi fop njëdahnëni koryi ile wok balëlëhnhna, bare umë, hn'uhayëhnah lëwu hna, njëdahnëk le kwëhna yä fop ile rëfëkawo kwëta soje lëwu yä dënk.»

Yesu ipërëkan Cery Wën Cankaf ña pëyahned

⁵ Tac vëryampo nësëdëniho soje Cery Wën Cankaf ña ntehnëndëni: «Nkwamëk, gë wëraka wawamah walëwu wi gë vile wamëhannik vi!»
⁶ Yesu më ntëkwakëhni: «Pëyadëmu, ile hnuðun yi, wafac yejëk le nkod gona ani wëla itaka dampo tinda hn'iñëntaw; fop nihëde.»
⁷ Më tëyëniha: «Aharan, awa guve ntiyad watac? Ye yed dahëse ile rufahnëd ante tëkid vëyin ña?»

⁸ Yesu më ntëkwakëhni: «Kwëtëryin hakili, ant'aßawu arokayiwu. Vahnë vëyabah njijëdëni mëcani uwac mën do ntehnëndëni vërehnayik ye do wati yä tëkik, bare ant'arëfuni. ⁹ Ge nkwëryëdun ga nësëde soje wamët nkal g'inkal, gë inkal inte yañënak, antë ntaku; afo watac tëki ten, bare gedina tameki wapuya iÿi duniya.»

¹⁰ Tac më nkwënëk: «Bulunda rëkëd mëtëndëni gë bulunda yëntaw, do ahnaß pëgwëdëha ahnaß aÿëntaw; ¹¹ nked iñënka nkal hnë waresiyo wayabah, do g'inte ña. Nked fëna viÿë viÿayah ambin hna do vahnë va ntakëdëhëhni dus.

¹² «Bare tëkahnind wañi fop, pëladërun, korotehnëdërun, njëdahnëdërun soje ahitiñiwu vacaliña hna do cëdëdërun. Wati rac njiryeryëdërun hnë vëhnaß do gë waguverëner soje lëmën. ¹³ Awa wati rac nkedun wasefe mën. ¹⁴ Kwëtaryin watac vankaf hna: ant'afëhwëtauw ile rëfëka ahnesu, ¹⁵ kabi ami dënk njëdadëmu hakili, vële yëwëku va, vëhodina nkwajëni. ¹⁶ Wëla vële hnagëku va dënk tokadënihu vëhitiñ hna gë vële vankërun tere, wahnënk hun do gë wëlawo hun, vëryampo hnë wuhnë ndawëdëni. ¹⁷ Vahnë va fop ñëwëdënihu soje lëmën. ¹⁸ Bare

* 20:43 20.43: Wahnëw 110.1

wëla imul ndampo ifë nkaf hun cëvëdina.» ¹⁹ Yaŵënyarin: koyëna pehëtëdun ntaŵary hun inja.

Yesu inih Yerusalem na pëyahned

²⁰ Yesu më nkwënëk ntehn: «Ante nudun Yerusalem ga kwërëdëni wasodade na, njëtëdun, wati rac, biyëdina nihëde. ²¹ Awa, vële yed Yude va tefëka nkaryëni gë wahun, vële yed bambery Yerusalem va tefëka naŵëtani, do vële yed wëhaŷ va tefëlahna mëncini g'ankol. ²² Wafac wale korotehnëdëhëhni Wënu na vahnë va yed, ile ntiyad fop ile nësëk Vikerëh ŷa. ²³ Mekëhni vësëval vëryonkah va gë vële yëwëndëdëhëhni vutah vuntëw hni vahnë wafac warac! Horot sankaf yed hn'ini nkal kabi ntavah Wënu na cëlid hnë bulunda rac. ²⁴ Gë sëlame ndawëdëni, vëramp njodeni wayal hna fop. Vahnë vële wok vëyena wasëwif ŵa nihëdëni Yerusalem hafo ante pud wati le maŵëryanini ŷa.»

Itëk Ajë Ahn'a

²⁵ «Ulav hna, ulepera hna do gë wahal hna nude wëdahëse gë viyë vifëmpëhnaah do nkal li wahnënk ŵi fop mpaŷëmpaŷadëhëhni do pëmpëhnaahndëhëhni dus soŷe wënaŵ gë fanka wavonkëlo wënkã ni. ²⁶ Wati rac vahnë va cëmëdëni ntakah ge nahani iŷayah ile ŷad ntiya nkal ŷa. Pëyadëmu, Wënu na nënkëd fop ile ye g'ambin ŷa. ²⁷ Tac nude Ajë Ahn'a ga tëkid hn'aŷar, gë fanka do gë icëmb cankaf. ²⁸ Ge vëŷin pëgwëk ntiyand, matëndaryin do ahanu, kabi pehët hun inja tëhajëk.»

Imëntëndëlehn anuŷ na

²⁹ Tac Yesu më njëdahnëk ini mëntëndëlehn: «Yëkëryin anuŷ ini gë vatëh vañëntaŵ vi fop: ³⁰ ge nurun ga pëgwëk nëpënd, njëtëdun wati hasëk ŷa tëhajëk. ³¹ Ndampo fo nke, ge nurun vëŷin fop ga tëkid, yëtëryin Naŵ Wënu na tëhajëk.

³² «Toña ŷa fëyadëmu: vahnë vëvë gaki vi vësëmëdina fop hara diyana vëŷin fop. ³³ Ambin ni g'inkal ini godina, bare wanës mën ni nkod kwëlëkwël.»

Ajë Ahn'a ante nkode napëdëna na tëkid

³⁴ «Diryin wajira: ant'afabu li vambënt fo, g'uryëw, ma ahnahandu soŷe wadënah ŷi duniŷa; ge gena umë, fac ile njihahnid Ajë Ahnë nañëtëdëhu, ³⁵ had urënd: pëyadëmu, pëladëhëhni fop vële lëdëk nkal vi. ³⁶ Ant'ahnamawu! Yëfaryindën kwëlëkwël! Koyëna nuŷadun fanka ayaŵënahnu hnë fop ile rëkid hna do aholu arufëhnawu haryënkŵ Ajë Ahnë hna.»

³⁷ G'anent ga, Yesu karanëdëhëhniwo vahnë va Cery Wën Cankaf hna, do g'anëka ga, hn'ikuŷ nte ŵacik Oliviye hna njidëho ndakind. ³⁸ Do bulunda ŷa fop kobëri fo g'acahnëfëd ga njijëdëniho Cery Wën Cankaf hna soŷe nëpandëniha.

22

Yudã pëhnaak njëdahnã Yesu

¹ Ambënt mburu kwëhn levir këm, ante ŵacaryik Pak na fëna, tëhajëko. ² Vësankaf vësëna wasadëha va gë vëharan sariya va njëkëlendëniho ndawëhneniha Yesu, bare ntakëkëhniwo gë bulunda ŷa antë nañëni.

Yudã pëhwëtak njëdahnã Yesu

³ Awa Sintani tënkëkawo Yudã, nte ŵacëdëho Isëkariyot na, ale yentiko hnë vëréfal Pëhw gë Vëhi hna. ⁴ Yudã njiko nësëlini gë vësankaf vësëna

wasadëha va do gë vëvë karyënkw Cery Wën Cankaf va gante tēfëka njëdahnî Yesu ka. ⁵ Njëkëhniwo dŭs do më ntehnëniha cosëdëniha koryi. ⁶ Yuda mawëlehn do pëgwëlehn njëkëlehnand fere fale rëfëka njëdahnëhni Yesu hara ßulunda ÿa vëyëtana.

Yesu nëgehnëd roka Pak ÿa

⁷ Tëkiko wati ambënt mburu kwëhn levir këm ña do hale ndawëdëni vupe soje roka Pak ÿa. ⁸ Awa Yesu më payëkëhni Piyer gë San ntehnëhni: «ÿiryin afëhwëtanëhnëhdunëfu roka Pak ÿa.»

⁹ Më ntëkwaniha: «Ne ñadu fëhwëtafu?»

¹⁰ Më ntëkwakëhni: «Nëparyin: ge tēkerun naŵ hna, nudunëha asan ale ryißëk unkwahn wënka. Tëfëlehnëryina hafo tere hn'ile tēnkëd hna. ¹¹ Ntehnëdunëha ale hwëhnëk tere ÿa: "Aharan a tēyëdëhi: 'Ne nke cery nte rokahnëdëfun roka Pak ÿa gë vërëfal mën va?' " ¹² Tufëdëhu cery cankaŵ yan etas hna g'ile valëdëhu ÿa fop. Hnam pëhwëtafun soje roka ÿa.»

¹³ Awa njilehnëni, tēkatëni fop gante ntehnëkëhniwo Yesu ka do pëhwëtani soje roka ÿa.

Roka Ahwëhn a

¹⁴ Wati ÿa, ga tēkëk, Yesu gë vëfayik vëlëwu va mbarëpëlëniho soje roka ÿa. ¹⁵ Më ntehnëkëhni: «Ñadëfuho dŭs tokëlahnini ÿi roka Pak gë wühnë ani gë horotahnëndu ÿa! ¹⁶ Toña ÿa fëyadëmu dol, bokëda roku muk iÿi roka hafo hale padëd nafa iÿi roka ña Naŵ Wën hna.»

¹⁷ Awa, më nufëk nkëlëwa uñen, camehnëka Wënu ña do ntehnëhni: «Nufëryin anj nkëlëwa, asehelu wühnë fop. ¹⁸ Pëyadëmu, tēk pëgw iÿi wati, bokëda sewu uñen waresen hafo tēki Inaŵ Wënu ña.»

¹⁹ Tac më mbok nufëk mburu, camehnëka Wënu ña, do më nkubëlehnëk njëdahnî ntehnëhni: «Iÿin mbahn mën ña ye nte yëdahnîk soje hun ña. Diryindën aki, aryënkwëtahnënduno.»

²⁰ Ga tokëni, Yesu më mbok njëdakhëhni anj nkëlëwa ñen, do ntehnëhni: «Anj nkëlëwa ñen sat mën ile ryehëtëde soje lëw hun ÿa ye do ÿabahnik kwëtëla kasëk nte ntik Wën ßulunda lëwu ÿa. ²¹ Bare nëparyin: ale rokadëho ÿa ani nke, tokëlandëßun! ²² Ajë Ahn'a cëmëd gante pëhnaŵ Wën ka ßare ale rokadëha ÿa korotëd dŭs!» ²³ Awa pëgwëlehnëni tēyëlëndëni bi mo ye hnë vëhni ale ÿad nti rac a.

Mo ye ale lëbëkëhni nafa hnë vërëfal hna

²⁴ Tac vërëfal va pëgwëlehnëni nkwajëlëndëni njëtahnëni bi mo ye ale lëbëkëhni nafa vëyëntaŵ va. ²⁵ Awa, Yesu më ntehnëkëhni: «Vëhnaŵ vëvë duniÿa vi ndëcëtëni cankaŵ ntëw hni ña, do vële hwëhnaŵ fanka ucankaf va mëcadëni "vëli fërën". ²⁶ Bare wühnë, ant'aliwu had vëhni! Ale ÿak hnaÿëk a tēfëka nke had umë ÿak vak hnë wühnë, do ale ryokunëhnëdëhëhni vëyëntaŵ va nke had aryokun. ²⁷ Awa mo ye ale ñak njabëk nafa ÿa? Ale rokëd roka ÿi gë ale hnëhëtëd aÿi? Gena bi ale rokëd roka ÿi? Ha, ßare ami had ale hnëhëtëd nkebu fagant lëw hun! ²⁸ Wühnë, g'ami nkentirunëho kwëlëkwël hn'uryëñah mën hna fop, ²⁹ do gante njëdako ucankaf rëm mën ki, koyëna njëdadëmu ami fëna: ³⁰ tēkëdëna tokënden do celahnënden Naŵ hna, do ntañadun hnë watinki vësankaf soje ahitiñuni wahnënk pëhw gë wahi wavë Isërayel wî.»

Yesu pëyahnëd Piyer njahëtafëha

³¹ Yesu më ntehnëka Simo Piyer: «Simo, Simo, nëpary: Sintani këlaka Wënu ɲa maŵëryana kolahn paryi gante paryëde pitëndëlehnahti vantimp gë vaparyel ki. ³² Bare ami, muntanëmi, soɲe antë ntihëtaŷi kwëtahn ɲa kwëlëkwël. Do wëjë, ge mbokajëru gë ŷal mën yaŵënëryihni vēŷënta hu va.»

³³ Piyer më ntëkwaka: «Ahwëhn, pëhwëtabu wëlakënde ntehti sëdaryiwu gë wëjë do sëmëntiwu gë wëjë.»

³⁴ Yesu më ntëkwaka: «Pëyađëmi, Piyer, hnë uɲi mëđ dënk, ani gë tarahnënd cale ɲa, ɲjahëtađu wahwënta warar yëtëlihohna.»

³⁵ Tac Yesu më ntehnëkëhni: «Ante payëmuno koryi këm, kufa këm, wapary wante hnëpëtandun këm ɲa, iñë bi wojëkuno?»

Më ntëkwani: «Ñoñ gojëlëfunohna.»

³⁶ Awa më ntehnëkëhni: «Bare tame, ale hwëhnak koryi tēfëka nuf, ale hwëhnak kufa tēfëka nuf, do ale wok kwëhnana sëlame tēfëka nkwaŷ cuđ cankaŷ ntëwu ɲa ntëwahn ryampo. ³⁷ Pëyađëmu, afo ntiya ile nësëk Vikerëh soɲe lëmën ŷa. Më lehnëk: “Aŵën ntiryaryëniha vahnë va.” Ha, soɲe lëmën ŷa biŷëđina, fop padëđ.»

³⁸ Vëređal va më ntehnëniha: «Ahwëhn, wëli wasëlame wahi.» Yesu më ntëkwakëhni: «Gwër nke.»

Yesu njëfađ hn'ikuɲ Oliviyë

³⁹ Yesu më cahnëk do ɲi hn'ikuɲ nte wăcik Oliviyë hna, gante njehëka ka. Vëređal vëlëwu va më ntapëhnaniha. ⁴⁰ Ga tēkëni hnam, më ntehnëkëhni: «Yëfaryin kwëlëkwël soɲe gante kodun ayawënahnu ge njëkëhnahnëderun.» ⁴¹ Tac më ɲaŵëtakëhni toye, ndëkwëhnëk do njëfa aki: ⁴² «Apa, ge ñađu, ɲaŵëtënde antë tēkëhne iŷi horot. Bare ant'ali ile ŷađëfu, diry ile ŷađu wëjë ŷa.» ⁴³ Awa mëleka vē g'ambin ŷa cëlëlehni ɲij ɲjawënaŷehna. ⁴⁴ Yesu nkwënëko njëfa ɲa g'ahawăry kabi ɲijwëhnëko đus hafo ɲacëɲac ntëw ɲa nke had sat yatëđ.

⁴⁵ Ante puhnak njëfa ɲa, më matëk, mboka gë vëređal vëlëwu do ɲi tēkatëhni ga ndakëni wakwëđ, kabi ɲijwëhnahnëkëhniwo đëcët g'umë. ⁴⁶ Më ntehnëkëhni: «Hak kodun aryaku wakwëđ? Matëryin ayëfawu soɲe gante kodun ayawënawu ge njëkëhnahnëderun.»

Ipëla Yesu ɲa

⁴⁷ Nkoko nësënd tēketëni kore vahnë. Yuđa aryampo vëređal Pëhw gë Vëhi hna ryënkwarÿikëhniwo. Më tēhaka Yesu soɲe mbuca. ⁴⁸ Bare Yesu më ntehnëka: «Yuđa, gante mbucëde ale hnëɲëlërun bi tokađuha Ajë Ahn'a?»

⁴⁹ Vële tēfëlëniho Yesu va, ga nuni ile ŷađ ntiya ŷa, më tēyëniha: «Ahwëhn, raŵahnëfu bi wasëlame fu wï?» ⁵⁰ Do aryampo hnë vēhni taŵëlehna aryokuɲ asëna wasađëha asankaf a ntëpëtëlehna nëf tēhw ɲi.

⁵¹ Bare Yesu më ntehnëk: «Tavëryin! Gwër nke.» Do më ñakëka asan arac nëf ɲa njërënëlehna.

⁵² Tac Yesu më ntehnëkëhni vësankaf vësëna va, vësankaf vëyëka Cery Wën Cankaf va, do gë vicër vële yijëko pëlaniha va: «Gë wasëlame do gë waryoko bi tēfakëha ayinëhniwuno, afëlawuno had bandi yëbu?

⁵³ Fac-wo-fac Cery Wën Cankaf hna nkelahnëđenëho do yëkëlehnëluhna afëlawuno, bare iŷi wati wühnë hwëhnëk gë fanka umëhwëry fa, Sintani hwëhnëk.»

Piyer ɲjahëtađëha Yesu

⁵⁴ Awa pëlalehnëniha Yesu njiryeryëniha ndënëniha tere asëna wasadëha asankaf hna. Piyer ñawët tēfēdēhëniwo. ⁵⁵ Hwēdēh fēdiko fagant selele hna, Piyer ntañantēlehni gē vēle yeradēho hnam va. ⁵⁶ Asēval aryokuñ mē nuka Piyer ga ntañantik ðarēl hwēdēh hna; mē ntañēka do ntehna: «Asan ale lañak ayi gē Yesu nkentiko!»

⁵⁷ Bare Piyer njahētako ntehna: «Hali, yētēlēwāhna.»

⁵⁸ Ga mbiyēk toye, ahnē ahaŵary mē nuka do ntehn: «Wējē fēna, arēfal Yesu yentiru!» Bare Piyer mē ntēkwaka asan arac: «Hali, gena toña.»

⁵⁹ Ga mbok mbiyē, ahaŵary kat mē mbok ntehnēgēk: «Lēk, ayi asan gē Yesu nkentiko, kabi umē fēna avē Galile ye.»

⁶⁰ Bare Piyer mē ntēkwak: «Yētēla bi ye ŷadu ahnēs, wējē.» Ani gē patahnēnd wanēs ña dēnk tarēlehn cale ña. ⁶¹ Ahwēhn a Yesu mē cahētak ntañēka Piyer. Awa Piyer ndēnkwētalehn ile ntehnēkawo Ahwēhn a: «Tarahnēnd cale ña uñi mēd njahētafu wahwēnta warar yētēlihohna.»

⁶² Awa Piyer cahnēlehn kond dūs.

Yesu njeŵēde do ndafi

⁶³ Vēsān vēle yēkadēhawo Yesu va pēgwēniho njafañēndēniha do ndafēndēniha. ⁶⁴ Mē cankēniha yēka ŷi do tēyēniha: «Awa, kabi kila yeru, pēyaryifu bi mo ryafēki?» ⁶⁵ Nkoniho njeŵēndēniha wakawāry wayabah menahnēniha ŵac.

Yesu haryēnkwa vēhitij vēsankaf hna

⁶⁶ Ga pacēk, vicēr vēvē bulunda wasēwif va, vēsankaf vēsēna wasadēha va do gē vēharañ sariya va mbarēniho. Mē ntehnēni njoji Yesu Mbara Vēhitij vēlēw hni hna, ⁶⁷ do, ga tēkaryijik, mē tēyēniha: «Arēhnayik a bi yeru? Pēyaryifu!»

Yesu mē ntēkwakēhni: «Ge pēyamu njētēbu maŵēndilunohna, ⁶⁸ do ge tēyēmu iñē, dēkwadilunohna. ⁶⁹ Bare, yētēryin, tēk pēgw gaki Ajē Ahn'a ntañad g'irēhw Wēn Hwēhn Fanka Fop.»

⁷⁰ Vēhni fop ntehnēlehnēniha: «Awa wējē ye Aju Wēnu ña?»

Mē ntēkwakēhni: «Ŵuhnē dēnk hnēsēk umē yebu.»

⁷¹ Awa mē ntehnēlēni: «Gona mbalēfu sedē: nkwēryinēk fuhnē dēnk wanēs wadēwu ña!»

23

Yesu haryēnkwa Pilat

¹ Tac matēlehnēni vēhni fop njiryeryëniha Yesu vēhni guverēner ile ŵaciko Pilat ŷa. ² Hnam, pēgwēlehnēni mērahnēndēniha ntehnēndēni: «Tēkatēbunēha ayi asan ga pērēkanēdēhēhni bulunda lēw fu ŷa: mē lehnēkēhni antē cosēniha ahnaŵ a, Sesar, ŷatētanke ŷa do umē lehnēk fēna umē dēnk ye Arēhnayik a, ahnaŵ a.»

³ Awa Pilat mē tēyēka: «Ahnaŵ wasēwif ŵa bi yeru?»

Yesu mē ntēkwaka: «Wējē hnēsēk.»

⁴ Awa Pilat mē ntehnēkēhni vēsankaf vēsēna wasadēha va gē kore ŷa: «Nula ŵeh ile ntik ayi asan.»

⁵ Bare mē njawēnēni wanēs wadēw hni ña ntehnēni: «Pērēkanēdēhēhni bulunda ŷa gante kodēni ñañēnahnēni g'ikarañ dēwu ña. Hnē resiyo Galile hna pēgwik, ndapēlehni Yude ŷi fop, tame njijēk hafo Yerusalem li.»

Yesu haryēnkwa Erof

⁶ Pilat, ga nkwëryëk wanës watac, më tëyëk: «Ayi asan avë Galile bi ye?» ⁷ Ntëkwanihawo, ha, Yesu avë Galile ye. Resiyo rac Erođ hnaŵëko. Awa kabi Erođ Yerusalem hna nkeho hnë wafac warac, Pilat më ntehnëk njiryeryi Yesu ŷalu hna.

⁸ Erođ natëkawo đus ante nukawo Yesu ŷa kabi nkwëryëđëho ga nësëde soŷe lëwu ŷa do mbiyëk ante ñadëho nuhna ŷa, ntiyahnëkawo nudëha ga ntid dahëse fëmpëhnahnah.

⁹ Tëyëkawo wayabah, bare Yesu dëkwadilawohna ñoñ.

¹⁰ Vësankaf vësëna wasadëha va gë vëharan sariya va hnam nkeniho mërändënihawo Yesu g'inañëna. ¹¹ Tac Erođ gë wasodade walëwu ŵa nëhandënihawo njafaŷatëndëniha Yesu. Më cudëniha viyi viferën had ahnaŵ do Erođ mbokaryehnekawo gë vëhni Pilat.

¹² Erođ gë Pilat vëhnëjëlëlohna kobëri ŷa, bare fac rac, lawo nkeniho.

Yesu mbokaryëde haryënkwa Pilat

¹³ Pilat më mbarëkëhni vësankaf vësëna wasadëha va, vësankaf vëhitin va do gë bulunda ŷa, ¹⁴ do ntehnëhni: «Njinenëhnirunëhoŵa ayi asan alehnuno bulunda ŷa përekanëđ. Tëyëbuha tase lëw hun do ñoñ nula nkeya meh ante lehnërun ntik ŷa. ¹⁵ Erođ fëna ñoñ nuna ile menëk, kabi mbokënanikëfuna. Awa pacëk, ayi asan ñoñ dina ile rëfëka ndaŵahni. ¹⁶ Ntampendëbuha tac ravëlehnëŵa.» [¹⁷ Hn'ambënt Pak-wo, gante nkeho namu lëw hni ka, Pilat tëfëkawo tavëhnëhni aramp aryampo.]

¹⁸ Bare pëgwëlehnëni ndekandëni vëhni fop ndampo fo: «Daŵehnedëhn ayi asan! Tavëhnëryifuna Barabas!» ¹⁹ Barabas tac, hnë vahnë vële ŷañëna hna nkentiko hafo daŵi ahnë. Soŷe rac cëdahniko.

²⁰ Kabi Pilat ñadëho tava Yesu, më mbok tëyëkëhni kat. ²¹ Bare vahnë va ndekadëniho: «Pakëryehna hnë kërëwa, pakëryehna hnë kërëwa!»

²² Pilat më mbok tebak wanës ŷa rarëna ŷa do ntehnëhni: «Ayi asan, uweh hwëhn ye ntik? Ñoñ nula hnë umë ile rëfëka ndaŵahni. Ntampehnëđëfuha tac do gë ravëŵa.»

²³ Bare nkonihon dekanđëni gë fanka Yesu paki hnë kërëwa, do wadëka wadëŵ hni ŷa mëkëkawo Pilat: ²⁴ më pëhnak maŵëhnëhni ile tëyëđëni ŷa. ²⁵ Më tavëka asan ale tëyëđëniho ŷa, ale sëđiko soŷe ryaw ahnë ante ŷañënanihon ŷa, do njëdahni wasodade ŵa Yesu soŷe ntiniha gante ñadëni ka.

Yesu pakëde hnë kërëwa

²⁶ Ante njiryeryëđënihawo Yesu ŷa, pankëlëniho gë Simo, asan avë Siren. Wehaŷ mëncidëho. Wasodade ŵa më pëlanihon ndiđëndëniha kërëwa ŷa tëfaryinda Yesu kamëhni. ²⁷ Kore sankaf rëfëđëhawo Yesu, gë vësëval vële hodëho do yahnadëho soŷe lëwu ŷa. ²⁸ Më cahëtahnekëhni do ntehnëhni: «Vësëval vëvë Yerusalem, antë ahonëhnuno! Koryin soŷe lëwun gë vutah hun ²⁹ kabi wati yejëk ile lehnëde: “Mbetani vësëval vële wok vëhnagëđina va, wok kobëri vëhnagëna do wok kobëri vëyëŵëndëna va!” ³⁰ Awa vahnë va rëkëđ ntehnëndëni wahun ŵi: “Yohahninëfu!” Do gë vukun vi: “Coŵëryinëfu!”[☆] ³¹ Pëyadëmu, ge aki ntiyik atëh cëkah ŷa, hak lë ntide kankah ŷa?»

³² Njoryaryinihëhniwo fëna vësan vëhi, vëŵen, soŷe ndaŵaryini gë Yesu. ³³ Ante tëkëniho hn'ile macik «Kuŷ Hëloyoy» hna wasodade ŵa pakënihawo Yesu kërëwa hna do pakaryënihëhniwo fëna wabandi waki, aryampo girëhw lëwu, aŷëntaŵ a girahahn. ³⁴ Awa Yesu më ntehnëk:

☆ 23:30 23.30: Ose 10.8

«Apa, tavëhnëryihni, kabi vëyëtëna ile ntidëni.» Tac wasodafe wã njëlëniho wanjël njëtahnëni bi mo hwëhnëd cud Yesu ña.

³⁵ Bulunda ÿa hnam nkeniho njëkëndënihawo. Vësankaf wasëwif va njafañëdënihawo ntehnëndëni: «Pehëtëkëhni vahnë vëhawary; ge paryi ale tëhna Wën ÿa ye, pehëta umë dënk!»

³⁶ Wasodafe wã fëna njafañëdënihawo, tëhadënihawo njelëhnëndëniha uñen ñañah ³⁷ do ntehnëndënihawo: «Ge paryi ahnaŵ wasëwif ÿa yeru pehëtary wëjë dënk!»

³⁸ Awa yañ lëwu ÿa, iÿin heriko: «Aÿi ye Ahnaŵ Wasëwif wã.»

³⁹ Aŵen aryampo ale fakaryiko ÿa më njewëka ntehna: «Gelihna bi Arëhnayik a? Pehëtary wëjë dënk do afehëtaryëfu!»

⁴⁰ Bare aÿëntaŵ a më ñañënahneka ntehna: «Dakëlinahna dënk bi Wënu ña wëjë ale sëmëd hnë kërëwa ndampo fo g'umë? ⁴¹ Fuhnë iÿin canjëkëfu, kabi ile liyik ÿa sosikëfu, bare umë ñoñ dina wëh.»

⁴² Tac më nkwënëk: «Yesu, dënkwëtarye ante nkefu ahnaŵ ña.»

⁴³ Yesu më ntëkwaka: «Toña ÿa fëyadëmi: dol g'ami nkefe arayen hna.»

Icëm Yesu ña

⁴⁴⁻⁴⁵ Nkëhnëko tëk lav a nkaf li do kuyëko tañ: kuyëko nkal hna fop hafo hnë wëwati warar g'anent hna. Wati rac dënk, ipand dëndah, inte fokiko haryënk wëwã le ÿak sëvak Cery Wën Cankaf hna, citako fagant*.

⁴⁶ Yesu më ndekak gë fanka: «Apa, kwëtehnahnëmi ntaŵary mën ña.» Ante nësëk wañi ña, cëmëlehn.

⁴⁷ Kapiten le yeho hnam ÿa, ga nuk ile liyak ÿa, më cëmbëka Wënu ña do ntehn: «Paryi nke, aÿi asan catëko!» ⁴⁸ Kore le yijëko njantini ile ye ÿa, nuniho ile liyako ÿa. Awa mbokalehnëni gë ÿal hni g'uyiwëhna sankaf.

⁴⁹ Wëlawo Yesu wã fop, gë vësëval vële lapëhnajëkawo kobëri Galile va, ñawët ñëwëniho njëkatëndëni ile ryëcëtaf ÿa.

Yesu kwëtëde hn'iyag

⁵⁰⁻⁵¹ Asan ale waciko Yosef yeho hnam. Avë nkol wasëwif nte wacik Arimasi yeho. Ahitiñ yentiko umë fëna, kitija wasëwif cankaf hna. Përëna do catëko do napëdëho Naŵ Wënu ña. Maŵëlohna ile pëhnaniho vëhitiñ do ntiniho ÿa. ⁵² Njiko vëhni Pilat hna do tëya ñas Yesu ña. ⁵³ Tac më cëlëndëk ñas ña kërëwa hna, përyëk hn'iyarëh do ndën hn'iyag nte yabiko hn'ikuñ, iyag kasëk. ⁵⁴ Arayima yeho do fac ntaŵëla ña pëgw ña nkeho.

⁵⁵ Vësëval vële lapëhnajëkawo Yesu kobëri Galile va njintiniho gë Yosef, do njëkëniho yag ña nuniho gante kwëtiko ñas Yesu ka. ⁵⁶ Tac mbokalehnëni g'ankol pëhwëtëni wagu gë datikola soñe ñas ña. Fac ntaŵëla hna, më njinëgani gante ntehnëk sariya Moyis ka.

24

Ibëhn Yesu

¹ Gë dimasi ÿa wakëwak fo vësëval va g'iyag njiryeryëdëniho wagu wante liyik datikola ile pëhwëtëniho ÿa. ² Umë tëkatëni taka cankaf ña këryinëtiko cape ndampo yag ña pidëtako. ³ Tënkëlehnëni, bare vërekätëlohna ñas Ahwëhn a Yesu. ⁴ Vëyëtëlohna ile nahadëni. Paco tëkëlehnini vësan vëhi vële liyako viÿi vile yerëko had ambin wilëbilëk. ⁵ Vësëval va ntakëkëhniwo më ndëkwëhnëni wayëka wã nkal hna. Vësan

* **23:44-45** 23.44-45 Citako fagant fëhnëtanëk citako pëgw yañ hafo gëd.

va më ntehnënihëhni: «Soje ye yëkëlehnëdunëha hnë vësëm ale wok cëmëna? ⁶ Gena ani, mbëhnëk. Dënkwëtaryin ile nësëhnëkuno ante nkoko hnë resiyo Galile hna: ⁷ afo Ajë Ahn'a njëdfayiniha vëwen va, paki hnë kërëwa do fac rarëna hna mbëhnëd.» ⁸ Tac ndënkwëtalehnëni wanës Yesu ña.

⁹ Vësëval va cahnëlehnëni yag hna njini pëyanihëhni watac fop vërëfal pëhw g'aryaŵ va gë vëyëntaŵ va. ¹⁰ Mari mbë Magëdala yeho gë Yowana do gë Mari, hnëmu Sak do vësëval vëhaŵary vële njiniho va fop tëfëtanënihëhniwo watac vëfayik va. ¹¹ Vërëc ntiyahnëkëhniwo vësëval vi ki fo nësarëdëni, do vëhwëtahnëliwohna. ¹² Bare Piyer matëko nkary g'iyag. Ga təkək më nkuryak, bare ñoñ nulohna ge gena ile përyahniko ñas ña fo woko hnam. Tac mëncëlehn gë ŷalu afëmpëhnahnah fo soje ile liyak ŷa.

Vërëfal vëhi va nkaŵ Emawus hna

¹³ Fac rac dënk, vërëfal vëhi yidëho hn'ankol nte ŵacik Emawus. Soje wawati wahi yasëdu arëkarënd hnam ge matëru Yerusalem. ¹⁴ Soje wade ryëcëtak ña fop nësëlëdëniho. ¹⁵ Wati nte nësëlëdëniho do nkwaëlëndëniho ña Yesu më tëhajëkëhni tëfëlëntik gë vëhni. ¹⁶ Nudënihawo, bare iñë ŵemaŷendëhëhniwo njavëtëniha.

¹⁷ Yesu më tëyëkëhni: «Ye wajëlëdun ayasatëndu?»

Umë kahnëni do njamëlehnëni g'uhayëhnhah ŵa. ¹⁸ Aryampo hnë vëhni, Këlewopas maciko, më ntëkwaka: «Wëjë fo bi ye ale yijëk Yerusalem li do wok yëtëna ile liyak ŷa hnë waŷi wafac?»

¹⁹ Yesu më tëyëkëhni: «Ye liyak?»

Umë ntëkwaniha: «Ile yeha Yesu mbë Nasaret ŷa liyak. Kila hwëhn fanka yeho: ntik viyë vifëmpëhnahnah do wanës wadëwu ña kwëhnako fanka haryënkŵ Wën hna gë bulunda ŷa fop. ²⁰ Vësankaf vësëna wasadëha fu va gë vëvë karyënkŵ bulunda va njëdahnëniha soje kitinji ndaŵi do pakëniha hnë kërëwa. ²¹ Fuhnë kwëtahnëbunëho umë ye ale rëfëkawo pehetëhni vëvë Isërayel va hnë vële ŷewëkëhni hna, do kat gë watac fop, dol nke fac rarëna ŷa ga cëmahnëk. ²² Bare g'umë fop nkeni vësëval vëryampo vëvë kore fu va fëmpëhnahnëndanëkëfu d'us. Wakëwak ŷa dol njikëni yag hna ²³ bare vërëkatëna ñas dëwu ña. Më mbokajëni pëyahnëni wamëleka sankëtahnakëhëhni do pëyanihëhni mbëhnëk. ²⁴ Vërëfëlënta fu vëryampo njikëni yag hna do tëkatëni fop gante nësakëni vësëval ka, do vëhni fëna vëhnuna ñas Yesu ña.»

²⁵ Awa Yesu më ntekëhni: «E ŵuhnë, vële wok kwëhnaluhna hakili, do wasakahn hun ŵa yancëna kwëtahn ile pëyahnëni wakila ña! ²⁶ Tëfëlawohna bi korot aki Arëhnayik a tënkahnënd icëmb dëwu hna?» ²⁷ Tac më nkabëkëhni ile herik Vikerëh vipacah hna fop soje lëwu ŷa, pëgw vëkayëte Moyis hna do gë vëkayëte wakila wañëntaŵ hna fop.

²⁸ Ante tëhaniho nkol nte njihahnëdëniho ña, Yesu më ntik had ñad ndëcal. ²⁹ Bare njwëyëryanihawo ntehnëniha: «Gontëryi gë fuhnë! Lav a yo ña nke.» Awa tënkëntëlehn nkol hna nkonti gë vëhni.

³⁰ Ga kwërani hn'ile tokëde roka hna, Yesu nufëk mburu ña, camehna Wënu ña, tac nkubëlehnëk, njëdfahni. ³¹ Awa ile ŵemaŷendëhëhniwo njavëtëniha Yesu ŷa ntihetiniho njavëtëlehnëniha taŋ, bare njavëtëndëniha tuŋ nambëlehnëniha. ³² Umë ntehnëni: «Gena bi njamakëhëfu sakahn fu ŵa ante nësëhnakëndëhëfu nkaŵ hna do pacënëhnatëndëfu Vikerëh va?»

³³ Matëlehnëni taŋ mbokani Yerusalem. Më tëkatënihëhni vërefal pëhw g'aryawã va ga mbarëni gë vërefëlënta hni va, ³⁴ ntehnënihëhniwo vërefal vëhi va: «Paryi nke Ahwëhn a mbëhnëk! Simo nuka!» ³⁵ Do vëhni fëna më tëfëtanëhniniehëhni ile yekëhëhni nkaŋ ÿa do gante njavëtahnenihawo Yesu ka wati nte nkubëlehnëdëho mburu ña.

Itufëhna Yesu

³⁶ Nkonihò nësëndëni tëket taŋ Yesu fagant lëw hni do ntehnëhni: «Arabi yam ÿa nke gë wuhne!»

³⁷ Umë mbalëni do ntakëhni ðus: ntiyahnëkëhniwo yine nuni. ³⁸ Yesu më tëyëkëhni: «Soŋe ye valërun? Soŋe ye wajëlehnadun? ³⁹ Yëkëryin wëbák mën ñi* gë wapary mën ñi: paryi ami ye! Ñakëryino ayëku: yine kwëhnana imbahn gë wayëc, bare ami kwëhnabu, nurun!»

⁴⁰ Ante nësëhnëkëhni watac ña, më tufëkëhni wëbák ña gë wapary wadëwu ña. ⁴¹ Vërefal va natëkëhniwo do pëmpëhnahnëhni ðus, vëwëkëlohna ten kwëtahneni. Awa Yesu më tëyëkëhni: «Kwëhnarun bi hnani ile rokëde?» ⁴² Më njëdaniha nkubel igis bëlik. ⁴³ Më tebaka do cema tase lëw hni.

⁴⁴ Tac mbok ntehnëhni: «Gena bi, ante nkolahninëko ña, pëyadëmuno: ile herik soŋe mën sariya Moyis hna, vëkayëte wakila hna do gë Wahnëw hna, watac fop tëfëkawo ntiya.»

⁴⁵ Awa Yesu më pidëtëkëhni wahakili wã nkwëryahnëni Vikerëh vipacah va. ⁴⁶ Do më ntehnëkëhni: «Wëlin ile herik ÿa: Arëhnayik a tëfëka korot, tac fac rarëna hna mbëhnëd, ⁴⁷ do tëfëka karaŋini vahnë va g'uŋac lëwu wã ðuniÿa li fop, pëgw Yerusalem: ntehnëdëni vahnë va nkwëcëtani vankeya va do soŋe Wënu ña tavëhnahnëhni wameh ña. ⁴⁸ Wasedë soŋe watac fop yerun. ⁴⁹ Do ami njëdanahnidëmu ile ntehnëk rëm mën njëdahnëd ÿa, Iyir Ipacah iña ye. Awa goryin naŋ li hafo pëbënu fanka lëwu fa.»

Ikay Yesu ña

⁵⁰ Tac Yesu më cahnaryëkëhni vërefal va naŋ hna, njiryeryëhni ðarël Betani. Hnam umë njelëk wëbák ña g'ambin do ndëwakëhni. ⁵¹ Wati nte ndëwanëdëhëhniwo ña, pitël iña pitëlëdëniho gë vëhni kay g'ambin ðarël Wën hna. ⁵² Vëhni, cëmbënihawo do mbokalehnëni Yerusalem, vëhnatah fo. ⁵³ Hnam, Cery Wën Cankaf hna nkeðëniho kwëlëkwël do cëmbëndëniha Wënu ña.

* **24:39** 24.39 Yëkëryin wëbák mën ñi: Usër vapakel va ye.

Itëfëta nte kerëk San paṅare Yesu Wade yehëhna hnë inï kayëte

Ale herëk inï kayëte ṅa tufëhnana bare namu vacërakëlo vële hwëtahnëka Yesu va lehnëk Afayik San herëk. San gë Sak vërah Sebede yeho. Vëfëla waṅis yeho ante macëkëhniwo Yesu tëfëniha ṅa (Matiye 4.21). «Ale ṅahnëk Yesu ṽa» San macik (13.23; 20.2; 21.7, 20).

Itëfëta nte kerëk San paṅare Yesu ṽa mpëdara Efes hna kerik yëbëlan wabëhn wafëhw imbëd gë wahnah gë keme g'ipëhw (90-110) ga ndëcëk hnagi Yesu ṽa. Inï kayëte fo wok kwëhnana wahnës wadindaryindan. Doku Yesu hnë Yude hna tëfëtaḏ hara gena Galile hna had gante tëfëtani wäyëntaḏ ka. Tufahnëdëhniha Yesu had Ajë Wën, wanës ṅa, humpen vë ḏuniṽa, mburu uwám, rënka soṅe wape, aheryëherya afërën, nkaw ṅa, toña ṽa do uwám wä, do ale vëhnëndanëdëhëhni vësëm. Hwënta mbëd gë wahi hn'inï kayëte Yesu pëyahnëd «AMI YE». Iṽin ryënkwëtehneḏ Vikërëh Ulëm 3.14 hn'ile ntehnad Wën «YAWE», umë fëhnëtanëd «AMI YE».

Iṽi yëb 20.31 nke soṅe ile kerahnëk inï kayëte: «Bare ile yehëhna ṽi, kerik soṅe ahwëtahnahnu Yesu ye Arëhnayik a, Aju Wën ṽa, do ge kwëtahnërunëha, nuṽadun sël ntaḏary, uwám paryi wä, g'uḏac lëwu wä.»

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inï kayëte: wasëwif, wanës, wënka, uwám, humpen, Ami ye.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Yesu, Wanës Wën (1.1-18)

Ucedëya San Ayary (1.19-34)

Yesu tëhnakëhni vëréf vëlëwu vëryënkwëryënk (1.35-51)

Yesu karanëdëhëhni do njërënëdëhëhni vahnë (2.1-11.57)

Itëk Yesu Yerusalem do icëm dëwu (12.1-19.42)

Ibëhn Yesu (20.1-10)

Yesu cahnahkëhni vëréfal vëlëwu (20.11-21.25)

Yesu, Wanës Wën

¹ Wapëgwa hna, ale ye Wanës ṅa tëko nke. Gë Wënu ṅa nkeniho, do Wënu ṅa yeho umë dënk. ² Ha, umë wapëgwa hna gë Wënu ṅa nkeniho. ³ Wënu ṅa g'umë ntik le-wo-le ṽa; ñoñ diyina hnë vile liyik hna fop hamëhni lëwu. ⁴ Hnë umë nkeho uwám paryi wä, uwám urac yeho humpen vahnë ṅa. ⁵ Humpen ha pëtëd hn'umëhwëry hna, do mëhwëry ṅa ḏipehnëlahna.

⁶ Cahnëko asan ale payiko Wënu ṅa, San Ayary a maciko. ⁷ Njijëko soṅe nke sede humpen ha, do gë cedëya ntëwu ṅa vahnë va fop nkwëryahnëni do kwëtahnahnëni. ⁸ Gena umë dënk yeho humpen ha, bare nke sede humpen payijiko. ⁹ Huṅi humpen yeho humpen paryi ha, hunte yijëd ḏuniṽa li pena ale-wo-le ṽa. ¹⁰ Umë, hnë ḏuniṽa li tëko nke, do g'umë ntiyiko ḏuniṽa ṽi, bare ḏuniṽa ṽi yavëtëlahna. ¹¹ Njijëk hnë bulunda lëwu hna, bare bulunda lëwu ṽa vëhacalahna.

¹² Bare ale-wo-le hacaka do hwëtahnëka ṽa njëḏaka imëk nke fatah Wën. ¹³ Gena ile nagini hn'idonk asëval, ma g'iña ahnë ṽi, bare kabi Wënu ṅa likëhni nkeni vërahu.

¹⁴ Wanës ṅa mbacako ahnë do gë fuhnë ntëḏëntiko. Ipërëna ṅa njabëkawo gë toña ṽa. Njavëtëbun inaṽ dëwu ṅa, inaṽ nte nuṽak kabi

Ajë Ryamboli Rëm ÿa ye. ¹⁵ San cedeya ntëwũ hna pëyahñeko bulunda hna: «Wëliho ale hnësëndëmuno ante ntehnëdëfuho: ale rëfidëho ÿa ndënkwëhniko kabi rëko nke yehahnëndu ami ÿa.»

¹⁶ Nuÿabun fop hn'iyab kaÿëhnahn dëwũ hna viÿë viferën do viferën kat. ¹⁷ Ha, Wënu ña vëhni Moyis tëfaryëk njëdafu sariya ÿa, do kaÿëhnahn inja gë toña fadah ÿa vëhni Yesu Këris padënëk Wënu ña. ¹⁸ Wëla aryampo nulahna Wënu ña, ge gena Ajë Ryamboli, ale ye Wënu ña fëna. Umë ye ðarël Rëm hna do njëtëndanëkëfuna.

Ucedeya San Ayary

¹⁹ Vësankaf wasëwif va Yerusalem hna payinihëhniwo vësëna wasadëha va, gë Walevi wã, soñe njini tëyëniha San bi mo nke. Wëlin cedeya ntëwũ ña.

²⁰ Më ntëkwakëhni tase vahnë fop hara ñoñ cowëlëhniwohna: «Gela Arëhnayik a.»

²¹ Më mbok tëyëniha: «Awa mo yeru? Eli bi yeru?»

Më ntëkwakëhni: «Hali, gela Eli.»

Më mbok tëyëniha: «Kila ÿa bi yeru?»

Më mbok ntëkwakëhni: «Hali.»

²² Awa më tëyëniha: «Mo lë yeru? Afo yifu hnësëhnëfuni vële fayikëfu va iñë. Wëjë, mo yeru lehnëru?»

²³ Më ntëkwak: «Ami ye “ale nësahnëd kila le wãcik Esayi ryekad wula hna: ‘dinëhnëryina vankañ vacatah ðus Ahwëhn a!’”»

²⁴ Nkentiniho wafarise hnë vële fayiko vëhni San va. ²⁵ Më mbok tëyëniha kat: «Ge gelihna Arëhnayik a, Eli, ma Kila ÿa, awa soñe ye yaryëdühëhni vahnë va?»

²⁶ Më ntëkwakëhni: «Ami, gë wënka njaryëdëfu, bare nkehëhna hnë wühnë ale worun yëtëluhna nafa lëwũ ÿa. ²⁷ Umë rëfidëho, bare catëla dënk fëtahnu viÿëba wapary wadëwũ va.»

²⁸ Watac fop Betani le ye ðarël sën Yurëdan hna ntiyako, hn'ile njaryëdëhëhniwo San vahnë hna.

Yesu, Fape Wën

²⁹ Ga pacëk, San më nuka Yesu ga njijëd gë ÿalu, më ntehnëk: «Wëliho Fape Wën fante lihëtëd wameh ðuniÿa fa. ³⁰ Soñe lëwũ ÿa hnësëndëmuno ante ntehnëdëfuho: “Asan rëfidëho, umë lëbëko kabi umë yeho rëkahnindu ÿa.” ³¹ Ami fëna yëtëlewöwna, bare ge njijëbu yaryëndu gë wënka, soñe liwu njëtëniha bulunda Isërayel ÿa ye.»

³² San më mbok ntehnëk kat: «Nuñu Iyir Wënu ña ga cëlid g'ambin had fah nij ntëd hnë umë. ³³ Yëtëlewöwna ten bi mo ye, bare Wënu ña sañëtiko yaryëndu gë wënka, umë lehnëkowo: “Nuñu Iyir inja ga cëlid do nij hnë asan; umë rëkëd njaryënd g'Iyir Ipacah inja.”» ³⁴ San më nkwënëk: «Nuñu rac do sedë yeñu: aÿi asan Aju Wënu ña ye.»

Vëréfal vëryënkwëryënkw Yesu

³⁵ Ga pacëk, San hnam fo nkoko, gë vëhi hnë vëréfal vëlewũ va. ³⁶ Më nuka Yesu ga ndëcëd, më ntehnëk:

«Wëliho Fape Wën fa!»

³⁷ Vëréfal vëhi va, ga nkwëryëni wanës San watac, më tëfëlehnëniha Yesu.

³⁸ Umë më cahëtak do nuhni ga tëfëlehnëdëniha, më ntehnëkëhni: «Ye ÿadun?»

Më ntëkwani: «Rabi, (umë fëhnëtanëd Aharan), ne ntëdëru?»

³⁹ Më ntëkwakëhni: «Yijën, nudun.» Awa njilehnëni do nuni hn'ile ntëdëk hna. Nkëhnëko tøk wawati wahnah g'anent do g'umë ñëwëlahnëniho hn'ile wojëko hnë fac ÿa.

⁴⁰ Aryampo hnë vëréfal vëhi San vërac, Andëre yeho, aheryu Simo Piyer.

⁴¹ Më njik ten vëhni acëru Simo hna do ntehna: «Nubunëha Arëhnayik a.» Umë ye fëna Këris ÿa.

⁴² Do njolehna hn'ile nke Yesu hna. Yesu më njëkëka gë yasery do ntehna: «Simo aju San yeru. Awa Sefas rëkëderu awacënde.» Umë fëhnëtanëd «Piyer» gë wanës wagërek ña. (Umë ye «Itaka»).

Filip gë Natanayel

⁴³ Ga pacëk, Yesu pëhnako nji Galile. Më nuka asan ale waciko Filip do ntehna: «Tëfe!»

⁴⁴ Awa Filip tac nkol ndampo fo nkeniho gë vëhni Andëre gë Piyer. Betësayida maciko. ⁴⁵ Filip, umë fëna, më njik tøkata asan ale waciko Natanayel do ntehna: «Nubunëha ale ntehnëdëho Moyis hnë kayëte sariya hna, do wakila ña fëna pëyahneni soñe lëwu ÿa. Yesu ye, aju Yosef, mbë nkol Nasaret ña.»

⁴⁶ Natanayel më ntëkwaka: «Mbë Nasaret? Iñë fërën kod bi mati Nasaret?»

Filip më ntëkwaka: «Yij, nuđu wëjë dënk.»

⁴⁷ Yesu, ga nuka Natanayel ga njijëd, më ntehnëk: «Wëliho avë Isërayel paryi ÿa, asan ahwëhn wamër këm ye.»

⁴⁸ Natanayel më tëyëka: «Hak njëtahnëruho?»

Yesu më ntëkwaka: «Ani gë macahnëndi Filip ÿa, ante nkeku kuyët anuÿ ña, nukëmi.»

⁴⁹ Awa Natanayel më ntëkwaka: «Wëjë, Aharan, wëjë ye Aju Wënu ña, ahnaŵ vëvë Isërayel va!»

⁵⁰ Yesu më ntëkwaka: «Ile lehnëmi nukëmi kuyët anuÿ ñi bi hwëtahnantuhu? Nuđu viÿë vifëmpëhnahnah ntëbi viÿë!» ⁵¹ Do më nkwënëk: «Toña ÿa fëyadëmu: nudun ambin ña ga pidëtak do wamëleka Wënu ña ga kayëndëni do cëlindëni do fere Ajë Ahn'a!✧»

2

Iñël nte yeho Kana

¹ Fac rarëna hna, ambënt iñël yeho nkol Kana, resiÿo Galile hna. Hnëmu Yesu hnam nkentiko. ² Yesu fëna payehnaryiniho iñël tac gë vëréfal vëlëwu va do njintiniho. ³ Hara uñen uña pëgwëko pund. Awa, hnëmu Yesu më ntehnëka: «Vëworyaryëna uñen.»

⁴ Yesu më ntëkwaka: «Asëval, ye ye yëbëlan fu? Wati mën ile lihandëbu iñë ÿa tøkëna ten.»

⁵ Awa hnëmu më ntehnëkëhni vëryokuÿ vële yeho hnam va: «Diryin fop ile ntehnëdëhu ÿa.»

⁶ Nkeho hnam vunkwahn wëraka mbëd g'undaw vunte tawahnëdëniho wasëwif wã wënka, wante ñuhnandëni gante nke namu lëw hni ka. Kodëho taw yëbëlan walitër wafëhw imbëd gë warar (80) ma keme gë wafëhw wahi (120).

⁷ Yesu më ntehnëkëhni vëryokuÿ va: «Tëmpënëryin hnë vunji vunkwahn wënka.» Do më tawëni hafo wafiŵ hna.

✧ 1:51 1.51: Wapëgwala 28.12-13

8 Awa Yesu më ntehnëkëhni: «Tame ñeryëryin, ayinehnuna ale sahëlenda.»

Më ntini koyëna. 9 Arac më njëkëk do wëli wënka ña mbacako uñen. Yëtëlohna bi ne matik uñi ñen, hara vëryokuñ va njëtëniho, kabi vëhni ÿiryëko wënka ña. Tanj më macehnëka ale ÿëlëdëho ÿa 10 do ntehna: «Vahnë va fop uñen nte ÿak fërënak ña cehëlehnëdëni ten, do ge vahnë va ndëwëni, tac do gë yëdayini unte wok përenana d'us ña. Bare wëjë, kwëtëru unte ÿak fërënak ña hafo iñi wati! Canëk!»

11 Koyëna ntiko Yesu dahëse fëmpëhnahnah ryënkwerëyënkwa ÿa. Watac Kana mbë Galile hna ntiyako. Koyëna tufahnëko inañ dëwu ña do vërefal vëlëwu va kwëtahnënihawo g'ahawary.

12 Ga ndëcëk watac, Yesu më njini Kaperënañum gë hnëmu, gë vëheryu, do gë vërefal vëlëwu va, bare wafac fo ñëwëlahnëniho hnam.

Yesu Cery Wën Cankaf hna

13 Wati le ntihandëni wasëwif ambënt Pak ña rëhajëko do Yesu më njik gë Yerusalem. 14 Tëkatëkëhniwo selele Cery Wën Cankaf hna vëwaf wuhni, gë wape, gë wëfah do gë vëwëcët koryi vële ryokuñdëho watabali wadëw hni hna. 15 Awa Yesu më nufëk ryeyët, nti wus, do ntahni fop selele Cery Wën Cankaf hna, gë wape ña, do gë wuhni wã, do pat watabali vëwëcët koryi va hafo koryi ÿa campëlehn. 16 Tac ntehnëhni vëwaf wëfah va: «Dihëtëryin iñin fop ani! Cery Rëm mën ña ye. Bok aliwu cery vëwaf!»

17 Awa vërefal va ndënkwëtalehnëni wanj wanës Vikerëh: «Iña inte hwëhna bu soje Cery hu ña, E Wën, iña tac nke hnë ami përekanëdëho gante përekanëdëha uñen ahnë ka.»*

18 Awa vësankaf wasëwif va më tëyëniha Yesu: «Iñehne dahëse fëmpëhnahnah hod'u ali arufahnëfu kwëhna ru fanka alihahnënd aki?»

19 Yesu më ntëkwakëhni: «Këfëryin aña Cery Wën, do hnë wafac warar, mbokaryëdëfu wätëndu.»

20 Më ntehnëniha: «Wabëhn wafëhw wahnah g'imbëd g'iryaw (46) vëryëbun an'acery, bare wëjë hnë wafac warar mbëryëdu?» 21 Bare «Cery Wën», nte nësëdëho Yesu ña, imbahn dëwu ña dënk yeho. 22 Ga mbiyëk, ante matëko Yesu vësëm hna, vërefal vëlëwu va ndënkwëtaniho nësëko watac, do kwëtahnëniho Vikerëh va do gë wanës wante nësëko Yesu ña.

Yesu njëtëk d'us walawary vahnë

23 Ante nkeho Yesu Yerusalem ña, hnë wati ambënt Pak hna, vahnë vëyabah kwëtahnënihawo kabi nuniho wëdahëse wapëmpëhnahnah wante ntidëho ña. 24 Bare Yesu pacahnëlawohna gë vëhni, kabi njëtëkëhniwo d'us vahnë va fop. 25 Ahnë kodilohna njëtëndana iñë ile nkok yëtëna kabi njëtëko ile yehëhna vintañary vahnë ña.

3

Yesu gë Nikodem

1 Hnë wafac warac, nkeho hnam asan ale waciko Nikodem; asankaf wasëwif yeho do farise yeho. 2 Asan arac yiko hn'umëd ndampo tëkata Yesu do ntehna: «Aharan, njëtëbun Wënu ña fayiki ayij aharanëfu kabi ahnë kodina nti wëdahëse wapëmpëhnahnah gë wante lidu ki ge Wënu ña gena gë umë.»

3 Yesu më ntëkwaka: «Toña ÿa fëyadëmi: ahnë kodina nu Naw Wënu ña ge nagina g'ahawary.»

* 2:17 2.17: Wahnëw 69.10

⁴ Nikodem më tëyëka: «Hak kodë nagi ahnë g'ahawary ge tëk cër? Kod bi mboka donk hnëmu hna do mbok nagi higëna?»

⁵ Yesu më ntëkwaka: «Toña ÿa fëyadëmi: ahnë kodina tënk Naw Wën hna ge nagina hnë wënka do hn'Iyir Ipacah hna. ⁶ Ale nagëk ahnë, ahnë ye. Ale hnagik hn'Iyir Ipacah hna, iyir ye. ⁷ Awa antë pëmpëhnahni ge ntehnëmi: “Tëfëku ahnagiwu g'ahawary wuhnë fop.” ⁸ Sël ÿa cëlëd cape nte ñad hna, nkwëryëdu wëñañ wadëwu ña, bare yëtëdila bi ne matid, ma bi ne njid. Koyëna nke soñe fop vële hnagëde hn'Iyir Ipacah va.»

⁹ Nikodem më mbok tëyëk: «Hak kod nke watac?»

¹⁰ Yesu më ntëkwaka: «Wëjë ye ale haranëdëhëhni bulunda Isërayel ÿa, do yëtëlihna wanj? ¹¹ Toña ÿa fëyadëmi: ile yëtëbun hnësëdëfun. Ha, wasede ile hnuhun yebun, bare mawëdiluhna ucedeya ntëw fu ña. ¹² Ge nësëndëmu viyë vile ye nkal vi do kwëtandiluhna hak kodun ahwëtahnu ge nësëdëfu viyë vile ye g'ambin va? ¹³ Ahnë kayëna g'ambin. Ami fo, Ajë Ahn'a, sëlik hatac! ¹⁴ Hnë wula hna, Moyis pakëkawo yan hnë rëh lën ryëhwëra ÿa.✱ Do koyëna njelëd Ajë Ahn'a fëna ¹⁵ soñe fop vële hwëtahnëdëha va tënkëni tan hnë uwám ule wok pudina hna.

¹⁶ «Ha, Wënu ña ñahnëkëhni d'us vahnë vëvë d'uniya hafo njëdahna had sadëha Ajë ryamboli lëwu yi, d'anko vële hwëtahnëdëha va antë tënkëni muk janama bare nuyani tan uwám ule wok pudina. ¹⁷ Wënu ña payilahna Aju d'uniya li soñe piniñëhni vahnë vëvë d'uniya vi, bare payika soñe pehëtini g'umë. ¹⁸ Ale hwëtahnëka Aju Wënu ña piniñëdëna; bare ale wok kwëtahnëlahna ÿa tëk kitinj piniñëde, kabi kwëtahnëlahna ryamboli Wënu ña. ¹⁹ Do wëli soñe ile piniñand Wënu ña: humpen ha njijëk d'uniya li, bare vahnë va umëhwëry fecehnëkëhni, kabi vankeya vantëw hni va yivëna. ²⁰ Ale lid wameh a ñewëk humpen ha do ñawëtak, kabi ntakëka antë nuyi nkeya meh ntëwu ña. ²¹ Bare ale wawëhnëk toña ÿa, umë njijëd humpen hna, nuhahni wapacëk nkeya përen ntëwu nte ntid gë fanka Wënu fa.»

Yesu gë San

²² Ga ndëcëk wafac, Yesu gë vërefal vëlëwu va matëniho naw Yerusalem hna njini njasëlehnëni resiyo Yude hna; wafac fo ñewëlahnëniho hnam gë vëhni do njaryëdëhëhniwo vahnë va. ²³ San, umë fëna, Enon hna njaryëdëhëhniwo, darël Salim hna. Hnam njabëko wënka ña, do vahnë vëyabah njijëdëniho njaryëndeni. ²⁴ Wati rac, San cëdilohna ten.

²⁵ Awa vërefal San vëryampo pëgwëlehnëni conkëndëni gë sëwif ryampo soñe namu ipacëna ña. ²⁶ Njilehnëni tëkatëniha San do ntehnëniha: «Aharan, ndënkwëtađuha bi asan ale yerunëho gë cape ñëntañ sën Yurëdan ka, ale yenëhneruho sedë ÿa? Tame njaryëd do vahnë va fop gë ÿalu njidëni!»

²⁷ San më ntëkwakëhni: «Wënu ña fo hod nti nke koyëna soñe ahnë. ²⁸ Wasede yerun wuhnë dënk soñe ile hnësëdëfuho ÿa: “Gela Arëhnayik a, bare payijibu haryënk wëlëwu.”

²⁹ «Asëval ale yëlika, asanu ÿa hwëhnëka. Ge lawo asan a ye, umë kahnëd darël lëwu do nëpanda; kopa lëwu ÿa natëndanëdëha d'us. Koyëna nke uhnatah lëmën wã soñe Yesu ÿa: padëko! ³⁰ Umë rëfëka nkwënënda nafa ÿa, do ami ñayëtando.»

Ale watik g'ambin

✱ 3:14 3.14: Vaker 21.19

³¹ «Ale w̄atik g'ambin a, umë s̄ep̄ek̄ehni vahnë va fop. Ale ye d̄uniya li, d̄uniya yi hw̄eh̄nëka do vēyi vēvë d̄uniya vi n̄es̄ed. Bare umë, ale w̄atik g'ambin a, umë s̄ep̄ek̄ehni vahnë vēvë d̄uniya vi fop. ³² Sede ile nkw̄erȳek̄ g'ile nuk ye, bare ahnë ma w̄ed̄ina cedeya nt̄ew̄u ŋa. ³³ Ge ahnë w̄aw̄ek̄ cedeya nt̄ew̄u ŋa, tufahn̄ed̄ ma w̄ek̄ W̄enu ŋa toña n̄es̄ed. ³⁴ Paryi nke, ale payik W̄enu ŋa wan̄es̄ W̄enu ŋa d̄enk̄ n̄es̄ed, kabi W̄enu ŋa p̄eb̄en̄ed̄eha d̄us Iyir d̄ew̄u ŋa. ³⁵ R̄em ya ñad̄eha Aju ya do nj̄ed̄ad̄eha fanka fayabah hn̄e ile-wo-le hna. ³⁶ Ale hw̄etahn̄eka Aj̄e Ahn'a t̄ek̄ t̄enk̄ uw̄am ule wok pud̄ina hna: ale w̄eȳek̄ kw̄etandilahna ya t̄enk̄ed̄ina, W̄enu ŋa nkođ ntava g'umë.»

4

Yesu g'as̄eval av̄e Samari ya

¹ Wafarise w̄a nkw̄erȳeniho, ga n̄es̄ede Yesu ntid̄eh̄ehniwo vahnë va vēr̄efal do njarȳed̄eh̄ehniwo nt̄ebi San. ² (Bare ile ye toña ya, Yesu umë d̄enk̄ yarȳed̄ilohna; vēr̄efal vēl̄ew̄u va yarȳed̄eh̄ehniwo.) Ante nj̄etako Yesu watac ŋa, ³ m̄e mat̄ek̄ Yude hna do mboka Galile.

⁴ Awa t̄ef̄ekawo t̄ef̄ resiyo Samari hna. ⁵ M̄e t̄ek̄ek̄ d̄ar̄el hn̄e fankol fante w̄acik Sikar nte wok ŋaw̄el̄ena g'ikaŷ nte nj̄ed̄akawo Sakob aju Yosef ŋa. ⁶ Hnam nkeho kolomba Sakob ya. Yesu, mb̄erako uyas w̄a, m̄e ntañak t̄efary kolomba hna. Lav a nk̄eh̄n̄eko t̄ek̄ nkaf hna.

⁷⁻⁸ Wati nte ntañako hnam ŋa, as̄eval av̄e Samari m̄e nj̄j̄ek̄ ȳerȳ w̄enka. (Hara vēr̄efal Yesu va g'inaw̄ nj̄iniho nt̄ew̄aj̄eni ile tok̄ed̄eni.) Awa, Yesu m̄e ntehn̄eka: «Ȳed̄erye siyaw̄.»

⁹ As̄eval a m̄e ntehn̄eka Yesu: «Bare w̄ej̄e, s̄ewif yeru do ami, av̄e Samari yebu! Hak nd̄ek̄eru awa ar̄eyo asiya?» Ntehn̄ekawo koȳena kabi was̄ewif w̄a keh̄ad̄enih̄ehniwo vēvë Samari va.

¹⁰ Yesu m̄e nt̄ekwaka: «Ge nj̄etak̄endu ile ñad̄ nj̄ed̄i W̄enu ŋa, do bi mo ye ale w̄untad̄ehi w̄enka ciya yi, w̄ej̄e w̄untak̄end̄eha do nj̄ed̄ak̄end̄ehi w̄enka wante ȳed̄and̄ s̄el nta w̄ary paryi ŋa.»

¹¹ As̄eval a m̄e nt̄ekwak: «Bare w̄ej̄e, kw̄eh̄nalihna ȳirya do kolomba yi t̄ew̄ek̄! Ne ñ̄eryidu w̄enka hu ŋi? ¹² Ntiyahn̄eki bi w̄ej̄e l̄eb̄eka r̄em fu ya Sakob? Umë yab̄eh̄n̄ek̄efu iyi kolomba; cek umë d̄enk̄. V̄erahu do ḡe wusa w̄ wul̄ew̄u w̄a f̄ena cen̄i.»

¹³ Yesu m̄e mbok ntehn̄eka: «Ale sed̄ waŋi w̄enka ya mbok̄ed̄ njohna kat, ¹⁴ bare ale sek̄ w̄enka wante ȳed̄ad̄efuha ŋa bok̄ed̄ina njohna muk kabi w̄enka wante ȳed̄ad̄efuha ŋa mbac̄ad̄ hn̄e umë hayalin hante wok t̄eryad̄ina, yal̄ed̄ do yod̄eha hafo uw̄am ule wok pud̄ina muk.»

¹⁵ As̄eval a m̄e ntehn̄eka: «Awa, ȳed̄erye w̄enka watac soŋe ant̄e mbok njow̄o do ant̄e voku yiju hnani ȳerȳ w̄enka.»

¹⁶ Yesu m̄e ntehn̄eka: «Yin̄endehna asan hu.»

¹⁷ As̄eval a m̄e nt̄ekwaka: «Ñ̄elila.»

Do Yesu m̄e ntehn̄eka: «Ha, ile hn̄es̄eru yi, koȳena nke: ¹⁸ vēsan imb̄ed̄ ȳel̄ekino, do asan ale yerun gaki yi gena asan hu. Toña ya hn̄es̄eru.»

¹⁹ As̄eval a m̄e ntehn̄eka: «Njav̄et̄ebu kila yeru. ²⁰ P̄eyarye: mo hw̄eh̄nak toña? War̄em fu w̄a hn̄'ini kuŋ c̄emb̄ed̄enihawo W̄enu ŋa, bare w̄uhn̄e, was̄ewif w̄i, w̄uhn̄e lehn̄ek̄ Yerusalem t̄ef̄eka c̄embi.»

²¹ Yesu m̄e nt̄ekwaka: «Kw̄etahn̄erye, wati yej̄ek̄, ge c̄emb̄ede R̄em ya, kw̄eh̄nad̄ina nafa c̄embi hn̄'ini kuŋ ma Yerusalem. ²² W̄uhn̄e, ntehn̄erun W̄enu ŋa s̄emb̄ed̄un bare ȳet̄elunahna. Fuhn̄e, nj̄et̄ebun̄eha, kabi Afeh̄et̄ a hn̄e bulunda was̄ewif hna nkej̄ek̄. ²³ Bare wati yej̄ek̄, do t̄ek̄ t̄eki, hn̄'ile

rëkëf cëmbëndëniha vësëmb paryi va Rëm ÿa g'Iyir iña do gë toña ÿa. Rëm ÿa, vahnë vële sëmbëdëha koyëna va njëkëlehnëf. ²⁴ Wënu ña iyir ye do vële sëmbëdëha va tëfëka cëmbëndëniha g'Iyir iña do gë toña ÿa.»

²⁵ Asëval a më ntehnëka: «Njëtebu, Arëhnayik, ale wacëde Këris ÿa, njijëf. Ge njijëk, nkabëdëhëfu fop.»

²⁶ Yesu më ntëkwaka: «Ami dënk ye.»

²⁷ Wati rac, vëréfal va mbokalehni. Pëmpëhnahnëkëhniwo d'us ante nunihawo Yesu ga nësëlëdëni g'asëval a. Bare wëla aryampo hnë vëhni dëkëlohna tëya bi ye ñad ma bi soje ye nësëlëdëni g'asëval ayi.

²⁸ Awa asëval a tavëlehn hnam unkwahn uña, mboka g'ankol, do pëgwëlehn pëyahnënd: ²⁹ «Yijën ayëkuna asan ale fëyako fop ile libu ÿa. Mpëd kod nke Arëhnayik a?» ³⁰ Awa, vahnë va cahnëlehnëni nañ hna njini hn'ile nkeho Yesu hna.

³¹ Hnë wati rac vëréfal va ndëñanënihawo Yesu, ntehnëndëniha: «Aharan, tokëry iñë!»

³² Bare më ntëkwakëhni: «Kwëhna bu roka ile worun yëtëluhna.»

³³ Awa vëréfal va tëyëlëdëniho bi ahnë yonëhnik a ile tokëf.

³⁴ Yesu më ntehnëkëhni: «Roka mën ÿa, liwu iña ale fayiko ÿa ye do ryokuñu hafo fadënu ile kwëtëhnahnëko ÿa. ³⁵ Gena bi ntehnëdun: “Ani gë wadepëra wahnah ñarëp roka ÿa yed?” Awa ami ntehnëdëmu, yëkëryinëhni d'us vahnë va caharab lëwun: had kañ dafah tëk nkeni do napëdëni mbarëpini! ³⁶ Ale varëpëda nuñad tame icos dëwu ña do mbarëpëdëhëhni vahnë va soje uwám ule wok pudina ÿa; koyëna, ale hnadëf a g'ale varëpëf a natëdëhëhni ndampo fo. ³⁷ Wanj wanës, toña ye: “Ahnë nadëf, ahawary mbarëp.” ³⁸ Payëmu avarëpu hn'ikañ nte worun dokuñëluhna. Vëhawary ryokuñëk do wuhnë hnuñak nafa doku lëw hni ÿa.»

³⁹ Vëvë Samari vëyabah kwëtahnënihawo Yesu kabi asëval a pëyakëhniwo: «Ile libu ÿa fop pëyako.» ⁴⁰ Soje umë ye, ante tükëniho vëvë Samari va hn'ile nkeho Yesu hna, muntanihawo nkonti gë vëhni, do wafac wahi ntintiko hnam. ⁴¹ Soje wante nësëndëhëhniwo umë dënk ña, vële hwëtahnëka va nkwënanihho iyab iña; ⁴² do ntehnënihawo asëval a: «Kwëtahnëbun, gena soje ile hnësëhnëruhëfu yi fo, ñare kabi nkwëryëbunëha fuhnë dënk do njëtebun tame paryi nke Afëhët duniña ÿa ye.»

Yesu njërënëdëha aju asankaf

⁴³ Ga ntik wafac wahi warac hnam, Yesu më mbokak gë Galile. ⁴⁴ Umë dënk hnësëko: «Kila dënënëdëna hn'inkal nte nagahnik hna.» ⁴⁵ Bare wati nte tükëko Galile ña, vahnë va fop kacanihawo, kabi vëhni fëna njintiniho ambënt Pak ña gë Yerusalem, do nuniho fop vifëmpëhnahnah vile ntiko hn'ambënt tac va.

⁴⁶ Yesu mbokalehn tef Kana vë Galile hna, hn'ile mbacëko wënka uñen hna. Hara, nkeho hnam asankaf ale tesaryëko aju ÿa d'us Kaperënañum hna. ⁴⁷ Ga njëtak asan arac Yesu matiko Yude hna mboka Galile, më njik hn'ile nkeho hna do këlahna nji njërënëhna aju, ale yadëho cëm a.

⁴⁸ Yesu më ntehnëka: «Wuhnë, ñwëyëdun kwëtahnëd'ihna ge nuluhna wëdahëse gë vifëmpëhnahnah!»

⁴⁹ Bare asankaf a më ntëkwaka: «Ahwëhn, yij ñap ani gë cëmahnënd fatah mën fa.»

⁵⁰ Yesu më ntehnëka: «Mëncëry gë ÿal hu, ajë hu njërëk.» Asan arac më kwëtahnëk wanës Yesu ña do mëncëlehn.

⁵¹ Hn'ankaŵ mēnc hna, vëryokuj vëlëŵu va njijëdëniho pankëlëni do pëyaniha: «Ajë hu njërëk!»

⁵² Më tëyëkëhni bi iÿëhne wati pecekawo. Më ntëkwaniha: «ÿëhno nke hnë wati ryampo g'anent hna tavëkawo ures huji ha.»

⁵³ Awa Rëm ÿa kamahnëko aju njërëko hnë wati le ntehnahnëkawo Yesu hna dënk: «Ajë hu njërëk». Kobëri tac kwëtahnënihawo Yesu, umë gë vëvë tere lëŵu va fop.

⁵⁴ Dahëse fëmpëhnahnah rac yeho higëna ile ntiko Yesu ÿa, ante matëko Yude mboka Galile ña.

5

Yesu njërënëdëha ale ye vorovoro

¹ Ga ndëcëk watac, Yesu njiko Yerusalem soñe njanti ambënt wasëwif ña.

² Hara, hn'inawŵ tac, ðarël rënka le wacëdeho Rënka Wape ña, nkeho kosa le hwëhnako vinder vicankaf imbëd; Betësata macëdeho gë wanës Waebëre ña. ³ Kuyët vinder vitac, kore vëres ryakëko hnam: vumëp, gë vële radëd, do gë vële ye vorovoro. [Wënka ña napëdëniho ñënka: ⁴ mëleka ryampo Ahwëhn a lëbadëho hnë pisin rac wati wati do ñënkëdëho wënka ña. Wënka ña, ge ñënkako, ale-wo-le ryënkweðëho ntëba ÿa, njërëdeho ures lëŵu wã gante-wo-gante tesëko ka.] ⁵ Nkentiko hnam asan ale resëko kobëri wabëhn wafëhw warar g'imbëd gë warar (38). ⁶ Yesu nukawo ga ndakëk; njëtëko mbiÿëk ga nkeho koyëna, më tëyëka: «Ñadu bi ayëreni?»

⁷ Aresa më ntëkwaka: «Aharan, ge pëgwëk ñënkand wënka ña, kwëhnala ale labëdeho. Wati nte rëkëdehu yawërëndu yiwu ña, ahaŵary ryënkwendëho ntëba.»

⁸ Yesu më ntehnëka: «Awa, matëry, ahnuf uway hu wã ayas.» ⁹ Hnë wati rac tañ, asan a njërënëlehni. Më nufëk way lëŵu wã njasënd. Watac hnë fac ntaŵëla ntiyako.

¹⁰ Awa vësankaf wasëwif va më ntehnëniha asan ale yërëniko takan ÿa: «Ntaŵëla ña ye, tëfëlahna ayo uway hu wï.»

¹¹ Më ntëkwakëhni: «Ale yërënëko ÿa më lehnëko hnufu uway mën wï do yasu.»

¹² Awa më tëyëniha: «Mo lehnëki koyëna?»

¹³ Bare asan ale yërëniko ÿa yëtëlohna bi mo yërënëka, do kodilohna tufahna kabi Yesu tënkëkëhniwo kore ile yeho hnam ÿa.

¹⁴ Ga mbiÿëk toyë, Yesu më nuka asan a Cery Wën Cankaf hna, më ntehnëka: «Wëlin njërëniro. Tame diry hakili ant'avoka wën, soñe ant'ahnuÿa ures ule lëbëk ule yërëniro wï.»

¹⁵ Tac asan a më njik pëyakëhni vësankaf wasëwif va Yesu yërënëka.

¹⁶ Awa vësankaf wasëwif va pëgwëlehnëni nësëdëni wameh soñe Yesu kabi hnë fac ntaŵëla njërënëkawo ahnë. ¹⁷ Yesu më ntëkwakëhni: «Rëm mën ÿa ðoku hna nke hafo gaki, ami fëna tëfëko yewu ðoku hna.» ¹⁸ Soñe wanës watac kat, vësankaf wasëwif va njëkëlehnëdëniho g'ahawary fere fale ndawëhnahnëniha Yesu. Gena soñe ile ntik ile mbañëk sariya lëŵ hni ÿi fo, bare mboko ntehn kat Wënu ña ye Rëmu paryi ÿa do koyëna këñëndëlehnadëho gë Wënu ña.

Ucankaf Aju Wën

¹⁹ Yesu më mbok ntehnëkëhni vësankaf wasëwif va: «Toña ÿa fëyadëmu: Aj'a ñoñ kodina nti umë fo; ile nud ntid Rëmu ÿa fo kod nti. Ile-wo-le ntid Rëm ÿa, Aj'a fëna ntid, ²⁰ kabi Rëm ÿa ñadëha

Aju ŷa do tufed̄eha fop ile ntid̄ umē dēnk ŷa. Tufed̄eha nti wad̄oku wanaŷah wante worun kobēri nuluhna do pēmpēhnahnēdēhu w̄uhnē fop. ²¹ Gante mbēhnēndanēdēhēhni Rēm vēsēm ki, koyēna Aju, umē fēna, mbēhnēndanēdēhēhni vēle ñad̄ va. ²² Do kat, gena Rēm ŷa hitiŷed̄ehēhni vahnē va; Aju ŷa njēdak̄ ucankaf̄ kitiŷ ŷa fop, ²³ soŷe vahnē va fop ntēnēnahnēndēniha Aju gante ntēnēnēdēniha Rēm ka. Ale wok dēnēnēlahna Aj'a, dēnēnēlahna Rēm le fayika ŷa.

²⁴ «Toña ŷa fēyad̄ēmu: ale hnēpad̄ wanēs mēn ŷa, do kwētahna ale fayiko ŷa, tēk nuŷa iŷi wati uwām usēr w̄a do Wēnu ŷa kitiŷed̄ilahna; gona hn'ankaw̄ ante yod̄ hnē icēm ŷa bare hn'ankaw̄ nte yod̄ ambin hna nke. ²⁵ Toña ŷa fēyad̄ēmu: Wati yejēk, do tēk tēki hnani, ile nkwēryēdēni vēsēm va, kopa Aju Wēnu ŷa, do fop vēle wēryēdēha va hn'ankaw̄ nte yod̄ uwām usēr hna nkeni. ²⁶ Ndampo fo nke, gante nke Rēm hayalin sēl ntaŷary, uwām paryi ki, koyēna njēdaka Aju fēna nke hayalin uwām rac. ²⁷ Do kabi Ajē Ahn'a ye, njēdaka fanka kitiŷahnēndēhni vahnē va fop.

²⁸ «Antē pēmpēhnahnu: wati yejēk ile nkwēryēdēni fop vēsēm va kopa Ajē Ahn'a ²⁹ do mbēhnēdēni: vēle lik fērēn va mbēhnēdēni soŷe tēnkēni hnē uwām usēr hna, bare vēle lik wameh va mbēhnēdēni soŷe cēd̄ini janāma hna. ³⁰ Soŷe lēmēn ŷa ñoñ kod̄a liwu ami dēnk; gante nkabēko Rēm ka fo kitiŷed̄ehēfu, do kiti mēn ŷa catēk, kabi yēkēlehnēda liwu ile ŷad̄ēfu ami dēnk, bare liwu ile ñad̄ Rēm mēn le fayiko ŷa.»

Wasede soŷe Yesu

³¹ Yesu mē mbok ntehnēk: «Ge ami fo rēkakēnd̄ hnēsandu soŷe lēmēn ŷa, wanēs mēn ŷa kwēhnakēnd̄ina nafa. ³² Bare kwēhnabuha sedē haŷary ale hnēsēndēho, Rēm mēn ŷa ye, do paryi pēyad̄ēmu wanēs wadēwu ŷa toña ye.

³³ «Payērunēhēhni vahnē njini pēcētajēni vēhni San hna do nēsēhnēkēhniwo ile ye toña ŷa. ³⁴ Toña ye, ami, balēlohna g'ahnē nkenēhno sedē, bare nēsēdēfu watac soŷe w̄uhnē, afehētahn̄iwu. ³⁵ Ha, San paryi had̄ lampu fēd̄ik nkeho pētēnahn; do w̄uhnē, wēwati toye fo w̄awērunēho natu hnē humpen hudēwu hna.

³⁶ «Do ami, kwēhnabuha sedē le lēbēka nafa San: umē ye liwu ile ntehnēko Rēm mēn liwu hafo pad̄ ŷa ye. Ha, ile lid̄ēfu ŷi rufahnēd̄ wapacēk Rēm ŷa fayiko. ³⁷ Do kat, Rēm mēn le fayiko ŷi dēnk, nkenēhnēko sedē. Bare kobēri gwēryēluhna kopa lēwu ŷa, ma ahnuwu yēka lēwu ŷa. ³⁸ Kwētahnēlunahna ale payik ŷa; umē rufahnēd̄ wanēs wadēwu ŷa gena hnē w̄uhnē. ³⁹ Karaŷed̄un gē hakili Vikerēh va, kabi ntiyahnek̄u nuŷad̄un hnam uwām ule wok pud̄ina. Hara, vitac ye vinte hnēsēd̄ soŷe mēn va! ⁴⁰ Bare wēli: ñad̄iluhna ayiju ŷal mēn hna. Awa nuŷad̄iluhna uwām ule wok pud̄ina w̄a.

⁴¹ «Yēkēlehnēla cēkwaryēniho vahnē. ⁴² Ha, njētēmu: kwēhnaluhna iña Wēnu ŷa. ⁴³ G'uŷac Rēm mēn w̄a njijēbu, do kacad̄ilunohna. Bare ge ahaŷary yijēk g'uŷac lēwu w̄a dēnk, kacad̄unēha! ⁴⁴ Ñad̄un asēkwaryēlēndu, do yēkēlehnēd̄iluhna icēkwary inte w̄atik hnē Wēn hudampo hna. Awa, hak lē kod̄un ahwētahnuno?

⁴⁵ «Antē ntiyahnu ami fēyahnēd̄ ile wēnērun haryēnk̄w Rēm mēn hna; Moyis hwētahnērun bare umē fēyahnēd̄. ⁴⁶ Ge paryi kwētahnakēnd̄unēhawo, kwētahnakēnd̄unēho ami fēna, kabi soŷe lēmēn ŷa nēsēk hnē kayēte ntēwu hna. ⁴⁷ Ge kwētahnēluhna ile kerēk ŷa, awa hak kod̄un ahwētahn̄u wanēs mēn ŷa?»

6

Yesu ndavëdëhëhni vësan wawuli mbëd (5,000)

¹ Ga ndëcëk watac, Yesu më ndanëk gë cape ñëntaŵ lant Galile ka, (lant rac ŵacëde fëna Tiberiyad). ² Kore yabah rëfëlëndëhawo, kabi nuniho wëdahëse wapëmpëhnahnah wante ntidëho njërënahñëndëhni vëres ña. ³ Soñe rac njihahnëniho Yesu gë vërëfal vëlëŵu va kayëni hn'ikuñ ntañani hnam. ⁴ Pak ŷa, ambënt wasëwif ña, tëhajëko.

⁵ Yesu njëkalehñëko caharaß lëŵu do nuhni kore yabah ga njijëdëni ŷalu hna. Awa më tëyëka Filip: «Ne kodën ntaŵijin vamburu vajabah soñe ndavahninëhni vëŷi vahnë fop?» ⁶ Tëyëkawo koyëna soñe njëkëhnahna Filip, bare, toña ŷa, tëko njët ile ntid ŷa.

⁷ Filip më ntëkwaka: «Wëla gë koryi yabah dëcët, gedilëfuhna gwër ntaŵahnin vamburu vante kod' ale-wo-le nuŷa fantëpëtël fatoy.»

⁸ Arëfal ahawary, Andëre, aheryu Simo Piyer, më ntehnëka: ⁹ «Fatah facan yehëhna ani fante hwëhñak vamburu mbëd g'uwis wuhi. Bare yega nëfadëhëhni kore yabah gë iŷi ki?»

¹⁰ Awa Yesu më ntehnëk: «Dehnëryinëhni vahnë vi fop ntañani.» Dël iña njabëko hnam do kore ŷa ntañalehñëni nkal hna. Vësan vële yeho hnam va nkëhñëko tëkëni wawuli mbëd (5,000). ¹¹ Awa Yesu më nufëk vamburu va, camehna Wënu ña, tac cahëlehnëhni vële lañako nkal va. Njëdakëhniwo fëna wuwis ŵa, gante ñadëni ka. ¹² Ga tokëni hafo pihñëni, Yesu më ntehnëkëhni vërëfal vëlëŵu va: «Barëpëryin vankubël vante wok va, soñe antë përeka ñoñ.» ¹³ Më mbarëpëni pëß vëkankel pëhw gë vaki vankubël vamburu mbëd vante rokiko va.

¹⁴ Ante nuniho vëŷi vahnë dahëse fëmpëhnahnah rac ile ntiko Yesu ŷi, më ntehnëni: «Paryi nke, aŷi asan ye kila ile rëfëkawo njij duniŷa ŷa!»

¹⁵ Bare Yesu njëtako njijëdëni nufëniha forosima soñe ntiniha ahnaŵ, awa më mbok pitak kat umë fo nji g'ikuñ.

Yesu yañ wënka hna njasëd

¹⁶ Ante nëkak ña, vërëfal Yesu va më cëpëtani gë lant. ¹⁷ Kayëni hnë kulu pëgwëlehnëni ndanëtandëni gë cape Kaperënaŷum. Tëko mëd do Yesu tëkalëhniwohna ten. ¹⁸ Sël sankaf pëgwëlehn cëlënd, do lant ŷa ñënkadëho dūs. ¹⁹ Vërëfal va tëko njini ile rëkëk soñe wakilo mbëd ma mbëd gë ryaw (5 ma 6) uyas ante nunihawo Yesu ga njasëd yañ wënka hna tëhatënd kulu lëŵ hni ŷa. Ntakëlehnëhni, ²⁰ bare Yesu më ntehnëkëhni: «Ami, Yesu ye, antë ntaku!» ²¹ Awa, ñadëniho kayëndëniha kulu hna, bare, hnë wati rac dënk, ñakëlehnëni nkal iña gë cape nte njidëniho ka.

Kore ŷa njëkëlehnëdëniha Yesu

²² Ga pacëk, kore le woko gë cape ñëntaŵ lant ña njëtëniho kulu ryampo fo yeho hnam do Yesu tëfëlëntilohna gë vërëfal vëlëŵu va, bare vërac vëhni fo yiko. ²³ Tac wakulu wakawary ŵatiko hn'inaŵ Tiberiyad hna, tëkini ñarël hn'ile camehnëkawo Ahwëhn a Wënu ña soñe rokëtök ile ndavahninihëniwo kore ŷa. ²⁴ Ante njëtëniho vahnë va Yesu gë vërëfal vëlëŵu va vëwolohna hnam ña, kayëlehnëni hnë wakulu watac njini Kaperënaŷum, njëkëlehniniha Yesu.

Roka ile fihñëndanëd do yod hafo uwám usër

²⁵ Vahnë va, ga tëkatëniha Yesu gë cape ñëntaŵ lant ka, më tëyëniha: «Aharan, guve njijëru ani?»

²⁶ Yesu më ntëkwakëhni: «Toña ÿa fëyadëmu: ge njëkëlehnëdunëho, gena kabi nkwëryërun ile pëhnëtanëd wëdahëse wapëmpëhnahnah wadëmën ñi, bare kabi tokërun mburu do pihnerun, soje umë yëkëlehnahnëdunëho. ²⁷ Antë aryokuñëdu soje rokëtok ile fërëkad, bare soje rokëtok ile viyëd, fihnëndanëd do yod hafo uwám usër hna. Rac, ami, Ajë Ahn'a njëdadëmu, kabi ami yenëhnëka Wënu ña Rëm ÿa.»

²⁸ Amboko tëyëniha: «Awa ye rëfëkëfu lifu ryokuñahnëfu wadoku wante ñad Wënu ña?»

²⁹ Yesu më ntëkwakëhni: «Doku ile ñad Wën aliwu ÿa, umë ye: ahwëtahna ale payik ÿa.»

³⁰ Më tëyëniha: «Iyëhne dahëse fëmpëhnahnah hođu arufëfu soje ahwëtahnahni? Iyëhne doku lifu tasefu? ³¹ Wati nte ndëcëtađëniho vacërakëlo fu va wula hna, tokëniho man ÿa, gante nësëd Vikerëh ki: njëdadëhëhniwo tokëni roka ile wätiko g'ambin ÿa.»^{*}

³² Yesu më ntëkwakëhni: «Toña ÿa fëyadëmu: gena Moyis yëdadëhuno roka vë g'ambin ÿa; Rëm mën ÿa yëdadëhu ile ye roka vë g'ambin paryi ÿa. ³³ Paryi nke, roka ile wätik Wën ÿa, ale sëlif g'ambin a ye do pihnëndanëd do njod hafo ambin hna.»

³⁴ Awa më ntehnëniha: «Aharan, yëdaryindëfu kwëlëkwël roka rac.»

³⁵ Yesu më ntehnëkëhni: «Ami ye roka ile fihnëndanëd do yod hafo ambin hna. Ale yijëk ÿal mën a inte yodilahna, ale hwëtahniko ÿa wënka yodilahna muk. ³⁶ Bare tëkëmu fëyawu, wëla gante nurunëho ami gë wëdahëse wapëmpëhnahnah wante libu ki, kwëtahnedilunohna. ³⁷ Fop vële njëdadëhoñëhni Rëm va njijëdëni ÿal mën hna, do dadëwahna muk ale yijëd ÿal mën a. ³⁸ Yëtëryin ge cëlibu g'ambin, gena liwu ile hnëñëko, bare ryokuñu ile ñad ale fayiko ÿa ye. ³⁹ Wëlin ile ñad ale fayiko ÿa: heryëwëhni fop vële njëdakowëhni va do wëla aryampo antë cëv, do vëhnëndanëñëhni fac rëkwa hna. ⁴⁰ Ha, umë ye iña Rëm mën ña: fop vële yavëtëdëho ami, Aju ÿa, do kwëtahneniho va, nuñani uwám ule wok pudina, do ami, mbëhnëndanëdëfuhëhni hnë fac rëkwa hna.»

⁴¹ Awa wasëwif wä ñakëñakëdëniho soje Yesu ÿa, kabi ntehnëko: «Ami ye roka ile sëlik g'ambin ÿa*.» ⁴² Ntehnëdëniho: «Gena bi Yesu aju Yosef ye? Njëtëbunëhëhni dus rëmu gë hnëmu! Hak lë kod ntehn g'ambin cëlik?»

⁴³ Yesu më ntëkwakëhni: «Tavëryin ñakëñak aki. ⁴⁴ Ahnë kodina njij hnë ÿal mën ge Rëm ale fayiko ÿa yiryëjëlahna, do ale-wo-le yijëk ÿalë mën a, mbëhnëndanëdëfuhä fac rëkwa hna. ⁴⁵ Vikerëh wakila hna kodun aharañu ÿin: “Wënu ña karañëdëhëhni vëhni fop.”^{*} Ahnë ale-wo-le hnëpaka Rëm ÿa do mañä karañ dëwu ña njijëd ÿal mën hna. ⁴⁶ Wëla ahnë aryampo nulahnä Rëm ÿa ge gena ale wätik Wën hna, umë nuka. ⁴⁷ Toña ÿa fëyadëmu: ale hwëtahnik a nuñad uwám ule wok pudina.

⁴⁸ «Roka ile fihnëned do yod hafo uwám usër hna yëbu. ⁴⁹ Vacërakëlo hun va tokëniho man ÿa wula hna bare rac memañëhnëlëhniha cëmëni. ⁵⁰ Bare wëli roka ile sëlik g'ambin ÿa, ge ahnë tokëk cëmëdina. ⁵¹ Ami ye roka ile yënëd, ile sëlik g'ambin ÿa: ge ahnë tokëk roka rac, cëmëdina muk. Roka ile yëfahnëdëfu soje vahnë va pihnëni do njohni hafo uwám usër hna, mbahn mën iña dënk ye.»

⁵² Soje wanës watac, wasëwif wä nkwajëlëdëniho dus, ntehnëndëni: «Añi asan, hak kod njëdafu mbahn dëwu ña tokin?»

^{*} **6:31** 6.31: Icahn 16.4; Wahnëw 78.24   ^{*} **6:41** 6.41 Roka le sëlik g'ambin ÿa: Ile wëntëndëlehnik g'ile wacik Man ÿa ye. (Icahn 16)   ^{*} **6:45** 6.45: Esayi 54.13

⁵³ Awa Yesu më ntehnëkëhni: «Toña ÿa fëyadëmu: ge tokëluhna imbahn Ajë Ahn'a do ge celuhna sat lëwü ÿa, pihnediluhna do yodiluhna hafo uwám usër hna. ⁵⁴ Ale rokëk mbahn mën inä do sek sat mën ÿa pihned do ami, mbëhnëndanëdëfuha fac rëkwa hna. ⁵⁵ Ha, mbahn mën inä pihnéndanëd paryi do sat mën ÿa mërëndanëd paryi. ⁵⁶ Ale rokëk mbahn mën do sek sat mën ÿa hnë ami nkod, do ami, hnë umë nkodëfu. ⁵⁷ Rëm le fayiko ÿa, umë ye hayalin sël ntaŵary, uwám paryi ÿa. Njëdadëho sël rac, vële ryavik g'imbahn mën va, vëhni fëna, koyëna nuÿadëni sël ntaŵary paryi ña. ⁵⁸ Awa ami ye roka ile sëlik g'ambin ÿa. Gena ndampo gë ile tokëni vacërakëlo hun ÿi; vëhni, cëmëni; bare ale rokëd iÿi roka ÿa nuÿad uwám ule wok puđina.»

⁵⁹ Koyëna nësëko Yesu ante karanëdëhëhniwo vahnë hnë caliña mbë Kaperënaÿum ña.

Wanës wante yëdahnëd uwám ule wok puđina

⁶⁰ Ante nkwëryënihawo Yesu ña, vëyabäh vëréfal vëlëwü hna më ntehnëni: «Wañi wanës ntakëk nëpayi! Mo hod maŵ?»

⁶¹ Yesu njëtëko vëréfal vëlëwü va mëhnadëniho soñe wanës watac. Soñe umë ntehnahnëkëhniwo: «Wañi wanës ntavëku bi? ⁶² Ye lë hnahadun awa ge nurunëha Ajë Ahn'a ga kayëd hn'ile nkeho kobëri hna? ⁶³ Iyir Wënu ña ye hayalin sël ntaŵary, uwám paryi ŵa; ahn'a umë fo ñoñ mëkëdina nti tënkahn uwám usër hna. Wanës wante hnësëhnëmu ñi Iyir hna matik do yëdahnëd sël ntaŵary rac. ⁶⁴ Bare vëryampo hnë ŵuhnë vëhwëtahna.» Paryi nke, Yesu njëtëkëhniwo kobëri wapëgwa hna vële wok vëhwëtahna va do njëtëkawo fëna ale rokadëha ÿa. ⁶⁵ Më nkwënëk: «Wëlin soñe umë lehnandëmu ahnë kodina njij ÿal mën hna ge Rëm ÿa yëdaloŵahna.»

⁶⁶ Soñe rac, vëréfal vëlëwu vëyabäh pitaniho do wawolohna tëfëndëniha.

⁶⁷ Awa Yesu më cahëtak gë cape Pëhw gë Vëhi va, do tëyëhni: «Ŵuhnë lë, ñadiluhna bi ayintiwu gë vëÿi?»

⁶⁸ Simo Piyer më ntëkwaka: «Ahwëhn, vëhni mo njidëfun? Kwëhnaru wanës wante yëdahnëd uwám ule wok puđina. ⁶⁹ Fuhnë, hnë wëjë kwëtëbun kwëtahnëfu ña fop do njëtëbun Asëvah a yeru, ale payik Wënu ña.»

⁷⁰ Yesu më ntëkwakëhni: «Gena bi ami rëhnaku, ŵuhnë Pëhw gë Vëhi vi fop? Bare aryampo hnë ŵuhnë, aryokuj Sintani ye!»

⁷¹ Wanës watac, soñe Yuđa nësëdëho, aju Simo Isëkariyot, aryampo hnë Pëhw gë Vëhi hna, ale rokadëha ÿa.

7

Yesu, vëheryu vëhwëtahnelahna

¹ Ante ndëcëk watac ña, Yesu njasëlendëho karanëdëhni vahnë va Galile hna; ñadilohna njasëlehnënd Yude hna, kabì vësankaf wasëwif va njëkëlendëniho ndawëhnëniha. ² Hara ambënt wasëwif ante ŵacik Wasank ña tëhajëko. ³ Awa vëheryu më ñankëdëniha ñi: «Soñe ye yidila Yude? Koyëna hnam fëna vëréfal hu va nuhahnëni wadoku wapërën wante lidu ña. ⁴ Ge ahnë ñad njëti, coŵadina ntitënd doku lëwü ÿa. Kabì ntidu viÿë vihnaÿah gë vëÿi ki, diry nuni vahnë va fop.» ⁵ Vëheryu nësëdëniho koyëna kabì vëhni fëna vëhwëtahnelawohna.

✧ 7:2 7.2: Soñe Walevi 23.34-36; Divëta Sariya 16.13

⁶ Yesu më ntëkwakëhni: «Wati mën ÿa tëkëna ten. Bare wuhñë, watiwo-wati njivëk. ⁷ Duniÿa ÿi kwëhnana toña ñëwü; bare ami, ñëwëko kabi pëyahnëdëfu ile ntid ÿa mek. ⁸ Yiryin, wuhñë, g'ambënt; ami, yida ten kabi wati mën ÿa tëkina.» ⁹ Ante ntehnëkëhniwo koyëna ña, umë, Galile hna nko ten.

¹⁰ Bare ante njiniho vëheryu g'ambënt ña, njiko umë fëna, bare tufëhnalohna hnë ahñë. ¹¹ Hnë wati ambënt hna, vësankaf wasëwif va njëkëlehnëdënihawo do tëyëdëniho: «Awa, ne nkeha asan arac?»

¹² Kore hna vëryampo nkwajëlëdëniho dus soñe lëwü ÿa.

Vëryampo ntehnëdëniho: «Ale lid fërën ye.»

Vëyëntaŵ va ntehnëdëniho: «Hali, vahnë va tokad.»

¹³ Bare, kabi ntakëkëhniwo gë vësankaf wasëwif va, ahñë dëkëdëlohna nës hafo nkwëryi soñe lëwü ÿa.

¹⁴ Yesu tënkëko Cery Wën Cankaf hna fagant wafac ambënt hna do karanëdëhëhniwo vahnë va. ¹⁵ Wasëwif wã pëmpëhnahnëkëhniwo do tëyadëniho: «Hak njëtahnëk aki Vikerëh vi, do koßëri karanëna?»

¹⁶ Yesu më ntëkwakëhni: «Fop ile haranëdëfuhëhni vahnë ÿi gena karan mën; hnë ale fayiko hna matik fop. ¹⁷ Ale hahnëndak nti ile ñad Wënu ÿa njëtëd ge ile haranëdëfuhëhni vahnë ÿa Wën hna matid, ma ge hakili mën hna dënk matid. ¹⁸ Ale hnësëd soñe wac lëwü ÿa, naÿëna nkaf ntëwü njëkëlehnëd. Bare ge ahñë njëkëlehnëd naÿën uwac ale fayika ÿa, ahñë asatah ye, do wamër gena hnë umë. ¹⁹ Moyis njëdaku sariya ÿa, bare wëla aryampo hnë wuhñë didina ile ntehnëk ÿa! Soñe ye yëkëlehnëdun aryawuno?»

²⁰ Kore ÿa më ntëkwaniha: «Yine hwëhnaru! Mo yëkëlehnëd ndaŵi?»

²¹ Yesu më mbok ntehnëkëhni: «Iñë ryampo fo libu do wëli wuhñë fop pëmpëhnahnëku! ²² Moyis ntehnëku ahácënduni vutah vucan va (paryi nke, gena umë fëgwëko, bare warëm fu vëryënkweyënkwe va fëgwëhnahnëko) do kácëdunëha ahñë wëla hnë fac ntawëla. ²³ Awa, ge kácik fatah facan hnë fac ntawëla hna, menëdina sariya Moyis ÿa, soñe ye ntavëku g'ami kabi ahñë yërënëbu fop hnë fac ntawëla? ²⁴ Tavëryin kitiñ ile worun yëtëluhna. Kitiñeryindën gante nke toña ka.»

Yesu bi ye Arëhnayik a

²⁵ Awa, vëryampo vëvë Yerusalem va nësëdëniho soñe Yesu ÿa: «Gena bi aÿi yëkëlehnakënde ndaŵehni? ²⁶ Yëkëryina: tase vahnë fop nësëd do ñoñ dehnëdëna! Mpëd, paryi njavëtëniha vësankaf fu vi umë ye Arëhnayik a. ²⁷ Bare Arëhnayik a, ge njijëd, ahñë yëtëdina bi ne nkejëk; do aÿi asan, njëtëbun hn'ile nkejëk hna.»

²⁸ Awa Yesu, ante karanëdëhëhniwo vahnë va hnë selele Cery Wën Cankaf hna, më ndekak: «Paryi bi njëtërunëho do njëtërun bi ne matibu? Gena ami fëhñak yiju. Ale satëk fayiko bare yëtëluhna. ²⁹ Ami, njëtëbuha, kabi ÿalu hna matibu, do umë fayiko.»

³⁰ Awa, soñe wanës watac, vëyabah ñadëniho pëlanaha, bare ahñë pëlalawohna, kabi wati lëwü ÿa tëkëlohna ten. ³¹ Bare vahnë vëyabah bulunda hna kwëtahnënihawo. Ntehnëdëniho: «Ge Arëhnayik a tëkik, ntid bi wëdahëse wafëmpëhnahnah ntëbi wante tëk ntik aÿi asan ñi?»

Vëyëka fayëde pëljëniha Yesu

³² Wafarise wã nkwëryëniho ile ñakëñakëdëniho kore soñe Yesu ÿa. Awa vësankaf vësëna wasadëha va gë wafarise wã më payënihëhni vëyëka Cery Wën Cankaf va njini pëljëniha.

³³ Yesu më ntehnëk: «Nkolahnëden ten toye. Tac mbokadëfu hn'ale fayiko hna. ³⁴ Wati rac rëkëdun ayëkëlehnënduno bare nudilunohna; kabi kodiluhna ayiwu wũhnë hn'ile nkedëfu ami hna.»

³⁵ Wasëwif wale hnëpadëhawo va më tëyëlëdëni: «Ne ga ñad nji hn'ile nkoden nuyilënahna hna? Wasëwif wale sampëk hnë vële wok vëyena wasëwif hna bi ñad nji? Mpëd ñad nji karanjehni vële wok vëyena wasëwif va fëna? ³⁶ Ye ga pëhnëtanëd wañi wanës: “Njëkëlehnëdunëho do nudilunohna, kabi kodiluhna ayiwu wũhnë hn'ile nkedëfu ami hna”?»

Wënka wante yëdahnëd sël ntawary, uwám paryi ña

³⁷ Fac le ñak hwëhna nafa ambënt hna yeho fac rëkwa ña. Fac rac, Yesu më kahnëk haryënkwa kore ña, do ndeka: «Ge ahnë njoka wënka, nij ñal mën hna do ciya. ³⁸ Ge ahnë kwëtahnekë, ahnë arac nked gante nësëk Vikerëh ka: “Wënka wayabah wante njëdahnëd sël ntawary, uwám paryi ña njalid hnë umë.”» ³⁹ (Yesu soje Iyir nte nuñadëni vële hwëtahnekë va nësëdëho. Wati rac, Yir ña yëdahnlohna ten, kabi Yesu matëndilohna ten hafo tëk laña hnëfak lëwu hna.)

Nahan kore ña nëmpëlëko soje Yesu

⁴⁰ Kore hna, vëyabah hnë vële wëryëko wanës watac va ntehnëdëniho: «Paryi nke, ayi asan ye kila le hnapëdeho ña!»

⁴¹ Vëryampo ntehnëdëniho: «Arëhnayik a ye!»

Bare, vëryampo më ntëkwani: «Arëhnayik a kod bi mati Galile? ⁴² Gena bi Vikerëh va ntehnëk Arëhnayik a avë hnënk Ahnañ David yed do Betëlem nagëde, ankol David hna dënk?» ⁴³ Koyëna bulunda ña nahan dëw hni ña nëmpëlëko g'ahañary soje Yesu ña. ⁴⁴ Vëryampo hnë vëhni ñadëniho pëlayi, bare ahnë dëkëloha pëlahna.

Vësankaf wasëwif va vëhwëtanhëlahna Yesu

⁴⁵ Vëyëka Cery Wën Cankaf va mbokalehnini g'ante nkeni vësankaf vësëna wasadëha gë wafarise ka. Vërac më tëyënihëhni: «Soje ye worun yojëlunahna Yesu?»

⁴⁶ Më ntëkwani: «Kobëri ahnë nësëna g'umë ki!»

⁴⁷ Wafarise wã më ntëkwani: «Ye! Mañërun wũhnë fëna arokayiwu? ⁴⁸ Kobëri bi nurunëha asankaf aryampo ma farise aryampo ale hwëtahnekë? ⁴⁹ Hali! Vahnë vële wok vëyëtëna sariya Moyis va fo hwëtahnekë. Vëhni, vëryëwanina!»

⁵⁰ Nikodem yeho farise aryampo ale yentiko hnam ña. Biñëna d'us umë yiko vëhni Yesu hna. Umë ntehnëkëhni vëyëntañ va: ⁵¹ «Awa, sariya fu ña mañëryak bi tame kitiñi ahnë ndañi hara gwëryina ten do hara yëtina uñeh ule ntik wã?»

⁵² Më ntëkwaniha: «Avë Galile bi yeru, wëjë fëna? Yëkëry Vikerëh va do nuñu wëla kila ryampo matidina muk Galile.»

⁵³ [Tac, pitëlelehnëni ale-wo-le mënc gë ñalu.

8

Yesu g'asëval ale nanjëtëlehnini g'asan

¹ Yesu njiko hn'ikuñ inte wacik Oliviye. ² Ga pacëk, wakëwak fo, mbokako selele Cery Wën Cankaf hna do vahnë va fop tëhanihawo; awa më ntañak do karanjëdëhëniwo. ³ Tanj, vëharanj sariya va gë wafarise wã tëkaryëlehniniha asëval ale nanjëtëlehniniho g'asan. Kwëtëniha haryënkwa vahnë fop. ⁴ Më ntehnëniha Yesu: «Aharanj, ayi asëval g'asan nanjëtëlehnini hnë wati nte ndakakëndëni ña dënk. ⁵ Hara, sariya hna,

Moyis më lehnëkëfu ntutini gë wëraka hafo cëmëni iÿi sifa vësëval. Wëjë lë, ye ye kiti hu ÿa hnë waŋi?» ⁶ (Hn'iŋi tëy, urënd tëndëhnëdënihawo, nuÿahnëni ile ntehnëdëni menëk.)

Yesu dëkwaloŋna, tënkwëko do pëgw kerënd g'irufa ÿa nkal hna. ⁷ Kabi nkoniho tëyëndëniha, awa Yesu më matëndak do ntehnëhni: «Ale wok kobëri menëna hnë wũhnë ÿa ndënkwa ntuta.» ⁸ Tac më mbok tënkwëk do mbok kerënd kat nkal hna.

⁹ Ga nkwëryëni wanës watac, njilehnëni aryampo aryampo, vicër va ryënkwëko ten. Tavëlehnëniha Yesu g'asëval a fo hnam. ¹⁰ Awa Yesu më matëndak do ntehnë: «Awa ne nkehëhni vële yojakëhi va? Ahnë gena bi ale hitiŋëki hafo cëm hna?»

¹¹ Asëval a më ntëkwak: «Aharan, ahnë gena ale hitiŋëko.»

Awa Yesu më ntehnëka: «Ami fëna kitiŋëdëfilihna. Yiry, do ant'avoka wën.»]

Yesu, humpen duniÿa ha

¹² Yesu mboko nës kat kore hna: «Ami ye humpen duniÿa ha. Ale rëfëdëho ÿa yasëdina hn'umëhwëry: nuÿad humpen hunte ryënëd uwám usër hna.»

¹³ Soŋe rac wafarise wã më ntehnëniha: «Wëjë dënk hnësad; wanës hu ŋa kwëhnana nafa.»

¹⁴ Yesu më ntëkwakëhni: «Ha, ami dënk hnësad: bare wanës mën ŋa kwëhnak nafa, kabi ami njëtëbu hn'ile matiŋu hna do hn'ile njidëfu hna, bare wũhnë yëtëluhna hn'ile matiŋu hna gë hn'ile njidëfu hna. ¹⁵ Wũhnë, ile hnuŋun fo hitiŋëdun; ami, kitiŋëda ahnë. ¹⁶ Bare, ge kitiŋëdëhëfu, kiti mën ÿa catëd, kabi gena ami fo hitiŋëd, Rëm ale fayiko ÿa g'ami nkeŋun. ¹⁷ Kerina bi sariya hun hna, ge waseŋe wahi nësëni wanës watac fo, wanës watac toña ye? ¹⁸ Awa ami, ami dënk ye seŋe mën ÿa, do Rëm ale fayiko ÿa fëna nkenëhnëko seŋe.»

¹⁹ Awa më tëyëniha: «Ne nkeha rëmuŋ ÿa?»

Yesu më ntëkwak: «Paryi yëtëluŋohna do paryi yëtëluŋahna Rëm mën ÿa fëna. Ge njëtakëndunëho, njëtakëndunëha Rëm mën ÿa fëna.» ²⁰ Yesu, ante karanëdëhëhniwo hnë selele Cery Wën Cankaf hna nësëko koyëna ðarël hn'ile kwëtëdëho wayëd hna. Ahnë yëkëhnahnëloŋna pëlahna, kabi wati lëwu ÿa təkëloŋna ten.

Kodiluhna ayiwu hn'ile njidëfu hna

²¹ Yesu më mbok ntehnëkëhni kat: «Njidëfu do njëkëlehnëdunëho, bare gë wameh hun ŋa cëmëdun. Kodiluhna ayiwu hn'ile njidëfu hna.»

²² Wasëwif wã më ntehnëlëni: «Ndëwa bi ñad, kabi ntehnëd: “Kodiluhna ayiwu hn'ile njidëfu hna?”»

²³ Yesu më ntehnëkëhni: «Wũhnë vëvë gëd yerun, bare ami avë g'ambin yëbu. Iÿi duniÿa hwëhnëku, bare ami kwëhnëloŋna iÿi duniÿa. ²⁴ Soŋe umë lehnahnëmu: “Gë wameh hun ŋa cëmëdun.” Ha, ge kwëtahnëluhna “Ami ye”^{*} gë wameh hun ŋa cëmëdun.»

²⁵ Awa më tëyëniha: «Mo yeru?»

Yesu më ntëkwakëhni: «Kwëläkwëlä pëyadëmuno kobëri wapëgwa hna. ²⁶ Soŋe hun ÿa, njabëk vile hokëndëbu hnësu hitiŋahnu. Ale fayiko ÿa ahwëhn toña ye, do ile fëyadëmu hnë duniÿa ÿi ÿalu hna ñëŋajëbu.»

* **8:24** 8.24 Ami ye: Gë Wa-ebëre ŋa Yawe wac Wën ye le fëhnëtanëk «ami ye». (Icahn 3.14)

✧ **8:24** 8.24: Icahn 3.14-15

²⁷ Vëwëryëdilojna Yesu soje Rëm ÿa nësëndëhëniwo. ²⁸ Awa më mbok ntehnëkëhni: «Ge njelërunëha Ajë Ahn'a, njavëtëdun “Ale ye ÿa yebu”, njavëtëdun ñoñ dida g'ufër mën: ile karanjeko Rëm ÿa fo hnësëdëfu. ²⁹ Ha, ale fayiko ÿa g'ami nkebun; tavëlohna ami fo, kabi ile ñad ÿa lidëfu kwëlëkwël.» ³⁰ Wati nte nësëdëho Yesu aki ña vëyabah kwëtahnënihawo.

Abëraham gë Yesu

³¹ Awa Yesu më ntehnëkëhni wasëwif wale lehnëko kwëtahnëniha va: «Ge mawëhnëdun fac-wo-fac wanës mën ña koyëna tufahnëdun vërfäl mën paryi yerun. ³² Koyëna njëtakëndun toña ÿa do toña ÿa ntikëndëhu vahnë vële ye afaya.»

³³ Më ntëkwaniha: «Fuhnë, Abëraham hwëhnëkëfu, kobëri gelëfuhna muk vëramp ahnë. Hak kodu alehn: “Nkekëndun afaya”?»

³⁴ Yesu më ntëkwakëhni: «Toña ÿa fëyadëmu: Ale-wo-ale lid wameh a, aramp wameh ye. ³⁵ Hara aramp gedina kwëlëkwël avë tere, bare aju ahwëhn tere ÿa avë tere kwëlëkwël ye. ³⁶ Ge Aju Wën ÿa lik ayewu afaya, awa paryi nke afaya yedun. ³⁷ Njëtebu hnënk yerun gë Abëraham. Bare soje ile yëkëlehnëdun aryawuno ÿi, umë rufahnëd nweyërun wanës mën ña. ³⁸ Ami, ile hnuvu vëhni Rëm mën ÿa hnësëdëfu. Do wuhnë, ile wëryërun rëm hun hna lidun.»

³⁹ Më ntëkwaniha: «Fuhnë, rëm fu ÿa, Abëraham ye.»

Yesu ntehnëkëhniwo: «Ge paryi vutah Abëraham yekëndun, ile ntidëho ÿa rëkakëndun alindu. ⁴⁰ Bare mama pëyahnëmu toña ile yëñajëbu Wën ÿa, njëkëlehnëdun aryawuno. Abëraham ñoñ dina ile wëntëlëk gë iyin ki! ⁴¹ Wuhnë, ile ntid rëmun ÿa dënk lidun.»

Më ntëkwaniha: «Gelëfuhna vësëval vële wafëd vankaf vantëw hni. Rëm ryampo fo hwëhnabun: Wënu ña ye!»

⁴² Yesu më ntehnëkëhni: «Ge paryi Wënu ña yekënd Rëm hun ÿa, rëkakëndun aýanduno, kabi Wën hna matibu do soje lëwu ÿa yijëbu hnë fagant hun hna. Yijëla soje lëmën dënk, umë fayiko. ⁴³ Soje ye ye gwëryëdilojna ile lehnëdëmu ÿa? Umë ye kabi mëkëdilojna ahnëpawu wanës mën ña. ⁴⁴ Rëmun ÿa, Sintani ye, do ile ñad ÿa lidun. Kobëri wapëgwa hna aryaw vahnë ye: kahnëdina muk hnë toña, kabi toña gena hnë umë. Ge mërëd, g'anësa ntëwu ña rëkëd nësënd, kabi awër ye, paryi nke umë ye rëm wamër ÿa. ⁴⁵ Bare ami, toña ÿa hnësëdëfu. Soje umë ye kwëtahnëdilojna. ⁴⁶ Mo hnë wuhnë hoç tufahn menëbu iñë ryampo? Ge nësëdëfu toña ÿa, soje ye kwëtahnëdilojna? ⁴⁷ Ge Wënu ña hwëhnëku nëpadun wanës wadëwu ña. Ge nëpadilojna, kabi kwëhnëluhna ye.»

⁴⁸ Wasëwif wã më tëyëniha Yesu: «Kwëhnalëfuhna bi toña lehnëfu avë Samari yeru do gë yine nkerun?»

⁴⁹ Yesu më ntëkwak: «Gelëfuhna gë yine. Rëm mën ÿa lënënëdëfu, bare wuhnë, nweyërun dënënëdilojna. ⁵⁰ Ami, yëkëlehnëla icëmb soje lëmën dënk. Ahawary yëkëlehnëdëho do umë hitijëd gante cajëk ka. ⁵¹ Toña ÿa fëyadëmu: ale lënënëk wanës mën ña cëmëdina muk.»

⁵² Wasëwif wã më ntehnëniha: «Tame, pacëkëfu gë yine nkerun. Abëraham cëmëk, wakila ña fëna, do wëjë, alehn: “Ale lënënëk wanës mën ña cëmëdina muk.” ⁵³ Wëjë bi lëbëka Rëm ÿa, Abëraham, nte sëmëk? Do cëmëni fop wakila ña fëna! Mo liyahnëki yeru?»

⁵⁴ Yesu më ntëkwak: «Ge ami dënk rëkakënd sëmbandu, icëmb mën inja kwëhnakëndina nafa. Ale sëmbedëho ÿa, Rëm mën ÿa ye, umë dënk lehnëdun ye Wën hun ña. ⁵⁵ Yëtëluhna, bare ami njëtebuha.

Ge ntehnakëndëbu yëtëlëwähna, awër yekëndëbu, had wühne. Bare njëtëbuha do ntënëndëfu wanës wadëwu ña. ⁵⁶ Abëraham, Rëm sankaf hun ña, natëkawo ðus kabi njëtëko tëkidëfu. Nuko fac lëmën ña do natëkawo.»

⁵⁷ Awa wasëwif wã më mbokëni ntehnëniha: «Kwëhnalihna ten wabëhn wafëhw imbëf (50) do alehn nuruha Abëraham!»

⁵⁸ Yesu më ntëkwakëhni: «Toña ña fëyadëmu: ani gë nagahnënde Abëraham ña, “Ami Ye†.”»

⁵⁹ Ga nkwëryëni watac, mbankëpëdëniho wëraka ntutahnëniha, bare Yesu më cowak do cahnehn selele Cery Wën Cankaf hna.

9

Yesu g'asan ale hnagiko mëp

¹ Awa, hn'ankaw hna, Yesu nukawo asan ale hnagiko mëp. ² Vërfal vëlëwu va më tëyëniha aki: «Aharan, soñe ye nagik ayi asan mëp? Soñe wameh wadëwu ña dënk bi ye ma wameh vële hnagëka ña ye?»

³ Yesu më ntëkwak: «Gena soñe wameh wadëwu ña, gena fëna wëba vële hnagëka ña; mëpëk soñe vahnë va fop nuhahnëni ile mëkëd nti Wënu ña. ⁴ Tëfëkëfu ntiyin wadoku ale fayiko ña ante nkok mëdëna ten ñi. Mëf uña tëhajëk, hn'ile nkod kolëna ahnë mbok ndokun. ⁵ Wati nte yedëfu ðuniya yi fop, humpen ðuniya ha yebu.»

⁶ Ga nësëk watac, Yesu më tëpëk nkal hna do nëgw nkal inja gë wato wadëwu ña, do mbërya inkal tac mëp uña vinkër hna. ⁷ Tac ntehna: «Yiryeyi awëñaj pisin le wacëde Silowe ña.» Uwi wac «Ale Fayik» pëhnëtanëf. Umëp uña njilehn nkwëñaj, do mëpëtako mbokajatënd!

⁸ Vësaryëntawu gë vële hnuðëhawo kwëlëkwël ga muntad va më ntehnëni: «Gena bi ayi asan lañadëho kwëlëkwël muntand?»

⁹ Vëryampo ntehnëdëniho: «Umë dënk ye.»

Vëhawary më nkwajëni: «Ale mëntëlëni fo ye.»

Bare umë, më ntehnëk: «Paryi, ami dënk ye.»

¹⁰ Awa më tëyik: «Hak ntiru ahnuhahnënd?»

¹¹ Më ntëkwakëhni: «Asan ale wacik Yesu ña sëkënakëh toye nkal inji, mbëryo vinkër li do ntehno: “Yiryeyi Silowe hna awëñaj.” Më yibu, wëñaju do, tañ hnulehnu wapacëk!»

¹² Më tëyëniha: «Ne nkeha Yesu tac?»

Më ntëkwakëhni: «Yëtëla.»

Asan ale wëpëtik a gë wafarise wã

¹³ Më njonihna asan ale wëpëko ña gë wafarise. ¹⁴ Hara, hnë fac ntawëla cëkënkëko Yesu nkal inja mëpëtahna vinkër va. ¹⁵ Awa wafarise wã më tëyëniha vëhni fëna, hak kolahnëk nund. Më ntehnëkëhni: «Nkal cëkah liyibuho vinkër li, më wëñabu, do tame nudëfu.»

¹⁶ Wafarise wëryampo më ntehnëni: «Ale lik iyin ña matina Wën hna, kabi dënëndëdina ntawëla ña.»

Bare vëhawary më ntëkwani: «Hak kod ahnë awën nti iyi sifa wëdahëse wafëmpëhnahnah?» Wanës wadëw hni ña nëmpëlëko.

¹⁷ Awa më mbok tëyëniha kat ale wëpëko ña: «Wëjë lë, ye hnësëru soñe lëwu ña kabi vinkër hu va mëpëtëk?»

Më ntëkwakëhni: «Kila ye.»

† 8:58 8.58 Ami Ye: Gë Wa-ebëre ña Yawe wac Wën ye le fëhnëtanëk «ami ye». (Icahn 3.14)

¹⁸ Bare, wasewif wã nweyëniho kwetahnëni paryi ayi asan mëpëko do tame nud. Soje rac macahnënihëniwo vële hnagëka va. ¹⁹ Më tÿënihëhni: «Ayi asan paryi bi ajë hun ye? Umëp bi nagik paryi? Ge toña ye, hak ntik awa nuhahnëd tame?»

²⁰ Vële hnagëka va më ntëkwani: «Njëtëbun ajë fu ya ye do mëp nagik. ²¹ Bare yëtëlëfuhna bi ye liyak nuhahnëd tame do yëtëlëfuhna fëna bi mo wëpëtëka. Tÿëryina: naÿëk, kod ntëkwa umë dënk!» ²² Vële hnagëka asan va nësëniho koyëna kabi ntakëkëhniwo gë vësankaf wasewif va: njëtëniho vëhni tëko pëhnani ntanihëhni caliña hna fop vële hwëtahnëd Yesu ye Arëhnayik a. ²³ Soje rac ntëkwahnëniho vële hnagëka mëp va: «Tÿëryina umë dënk, naÿëk, kod ntëkwa!»

²⁴ Awa wafarise wã më mbok macehnëniha kat asan ale wëpëko ya do ntehnëniha: «Dënënyehna Wënu ña ahnës toña ya. Njëtëbun fuhnë asan arac awen ye.»

²⁵ Më ntëkwak: «Yëtëla bi awen ye ma hali. Bare njëtëbu inë ryampo: mëpëbuho do tame nudëfu.»

²⁶ Më mbokëni tÿëniha: «Ye ntiki? Hak njërënëki?»

²⁷ Më ntëkwakëhni: «Nësëhnëmu, bare nëpalunohna. Soje ye yadun avok awëryuno kat? Ñadun bi mpëd, wuhnë fëna, ayentiwu vërefal ayi asan?»

²⁸ Awa pëgwëlehnëni njewëndëniha do ntehnëni: «Wëjë, arëfal ayi asan yeru! Fuhnë, vërefal Moyis yebun. ²⁹ Njëtëbun Wënu ña nësëhnëkawo Moyis, bare ayi asan, yëtëlëfuhna dënk bi ne matik!»

³⁰ Asan a më ntëkwakëhni: «Umë fëmpëhnahnah ye: njërënëko do yëtëluhna, wuhnë, hn'ile matik hna! ³¹ Fuhnë fop, njëtinëk Wënu ña nëpadilëhnhna vëwen va, bare ge ahnë ntënëndëfëha do nti ile ñad ya, nëpadëha. ³² Kobëri gwëryina ga nësëde ahnë mëpëtëka ale hnagik mëp.

³³ Ayi asan, ge matekëndina Wën hna, ñoñ kokëndina nti.»

³⁴ Umë ntëkwaniha: «Wameh fo yeru kobëri nte nagiru ña do aÿand aharañëfu!» Ntalehnëniha caliña hna.

Imëp paryi

³⁵ Yesu njëtako ntaniha asan a, më njëkëlehnëka do tÿëa: «Kwëtahnëruha bi Ajë Ahn'a?»

³⁶ Asan a më ntëkwaka: «Aharan, pëyarye bi mo ye soje holahnu hwëtahnuwa.»

³⁷ Yesu më ntehnëka: «Nuduha gë vinkër hu vi. Umë dënk hnësëndëhi iÿi wati.»

³⁸ Asan a më ntehnëka: «Ahwëhn, kwëtahnëmi.» Ndëkwëhnëlehn haryënkwa Yesu do cëmba.

³⁹ Tac Yesu më ntehnëk: «Soje tufahn ale-wo-le ile nke ya yijëbu hnë iÿi duniya. Koyëna vële wok vëhnudina va nuhahnëni do vële hnuð va nkeni had vumëp.»

⁴⁰ Wafarise, wale yeho ðarël lëwu wã, nkwëryëniho wanës wadëwu ña do më tÿëniha: «Awa, vumëp bi yebun, fuhnë fëna?»

⁴¹ Yesu më ntëkwakëhni: «Ge vumëp yekëndun, dehnakëndena menërun. Bare wëli: ntehnërun nudun. Soje rac wameh hun ña hnë wuhnë nkok.»

10

Wape ña g'aheryëherya ya

1 Yesu mboko ntehn kat: «Toña ŷa fëyadëmu: ge kwëhnaru kece wape do ge ahnë kayëk cape ndampo tënkëna hnë rënka hna, ahnë arac ale ye do bandi. 2 Ale rënkëk rënka ŷa, umë ye aheryëherya wape na. 3 Ayëka kece ŷa pidëtëhnëdëha aheryëherya ŷa rënka ŷa do wape na nëpadëni kopa lëwu ŷa. Macëdëhëhni wape wadëwu na ilewo-le wac lëwu wã do canëhni. 4 Ge canëkëhni fop wante kwëhnëk na, gë vëhni rëkëd njasëntënde do tëfëlëdëni, kabi njëtëni kopa lëwu ŷa. 5 Muk warëfëlendilahna ale nkoni wayëtëna; nkaryëdëniha na wët, kabi wayëtëna kopa lëwu ŷa.» 6 Yesu unj mëntëndëlehn nësëhnëkëhniwo vahnë va fop, bare vëyëtëlohna ile nësëdëho ŷa.

Yesu, aheryëherya afërën a

7 Awa më mbok ntehnëk: «Toña ŷa fëyadëmu: ami ye rënka kece wape na. 8 Fop vële ryënkwëhniko wo vi vële ye do wabandi do wape na wahnëpalëhnihna. 9 Ami ye rënka ŷa. Ale rëfëk ŷal mën tënkahn ŷa pehëtëde. Koyëna kod tënkënd do cahnënd gante ñad ka, do nuŷad ile tokëd. 10 Ale ŷa, ule fo njijëd, idaw do përekan. Ami, njijëbu soje nuŷahnëni vahnë va sël nta wary, uwám paryi wã, do njabëhni.

11 «Ami, aheryëherya afërën a yebu. Aheryëherya afërën a pëhwëtak njëdahn nta wary dëwu na soje wape wadëwu na. 12 Ale sosëde koryi soje keryahnënd herya do kwëhnëlihna umë dënk wape na, umë gena aheryëherya paryi: ge nuka ŷin ŷa, ga njijëd, tavëdëhëhni nkary. Awa ŷin ŷa tënkëdëhëhni wape na pëlahni wëdampo do wañëntaw na campëdëni. 13 Aŷi asan, koyëna ntid kabi cosik ntihahn doku rac do nafa wahwëhnana wape mën na soje lëwu.

14 «Ami, aheryëherya afërën a yebu. Njëtëbuhëhni wape mën na do wape mën na njëtëniho, 15 had gante njëtëko Rëm ki do njëtëbuha Rëm ki. Njëdahnëdëfu nta wary mën na soje wape mën na. 16 Kwëhnabuhëhni kat wape waka wary wante wok wayentina kece li. Tëfëko watac fëna yojëwëhni; nëpadëni kopa mën ŷa, do koyëna kore ryampo fo nkedëni g'aheryëherya aryampo fo. 17 Ge Rëm ŷa nahnedëho, kabi njëdahnëdëfu nta wary mën na ye. Njëdahnëdëfu bare mbidëfu fëna. 18 Ahnë kodina nufëhno nta wary inji, bare g'uhnatah njëdahnëdëfu. Mëkëdëfu yëdahn do mëkëdëfu viwu kat. Umë ye ile ntehnëko Rëm mën liwu ŷa.»

19 Nahan wasëwif wã mboko nëmpël kat soje wanës watac. 20 Vëyabah hnë vëhni ntehnëdënihawo: «Gë yine nkeni! Cenaka! Soje ye hnëpadunëha?»

21 Vëryampo më ntëkwani: «Ale nkeni gë yine nësëdina aki; yine kod bi mëpëta ahnë?»

Yesu njwëŷik

22 Wati huji yeho do ntideho Yerusalem hna ambënt nte ryënkwëtahnedëho ante pëhwëtiko Cery Wën Cankaf na. 23 Yesu nkentiko do nder cankaf nte wacik Salomo* hna njasëlehnëdëho. 24 Awa wasëwif wã më kwërëniha do ntehnëniha: «Hafo guve ntihëtëduhëfu hn'ufëmpëhnahnah hna? Ge Arëhnayik a yeru pacënhënyifu.»

25 Yesu më ntëkwakëhni: «Tëkëmu fëyawu, bare kwëtahnëluhna. Nurun wadoku wante lidëfu g'u wac Rëm mën na; watac ye sedë mën ŷa. 26 Bare kwëtahnëdiluhna kabi gentiluhna kore wape mën hna.

* **10:23** 10.23 Salomo aju David yeho, ahna w Isërayel had rëmu. Umë vëryehnéko Cery Wën Cankaf na do njëtiko soje yasery ŷalëwu. (1 Vëhna w 6; 1 Vëhna w 5.9-14)

27 Wape mën ɲa nēpađēni kopa mën ʔa; njētēbuhēhni do tēfēlehnēđēniho.
 28 Njēđafēfuhēhni uwám ule wok puđina ʔa: wasēwēđina muk do ahnē
 kodina tebowēhni. 29 Rēm mën ale yēđakowēhni ʔa hnaʔēk lēbēk fop, do
 ahnē kodina nufēhni gē fanka hnē umē. 30 Ami gē Rēm ʔa, aryampo fo
 yebun.»

31 Tac fēna kat, wasēwif wā, ga nkwēryēni watac, mē mbok nufani
 wēraka ndawāhnēniha. 32 Awa Yesu mē ntehnēkēhni: «Ntibu tase hun
 viʔē viferēn viyabāh gē fanka Rēm ʔa, soʔe iʔēhne hnē watac ʔađun
 aryaʔahnuno gē wēraka?»

33 Wasēwif wā mē ntēkwaniha: «Gena iñē fērēn ile liru ʔaderu
 aryaʔahni, bare kabi Wēnu ɲa yewēđu. Wējē ahnē fo yeru, do aʔand
 aliya Wēn!»

34 Yesu mē ntēkwakēhni: «Kerina bi Vikerēh hun hna: Ami, Ahwēhn
 a, ntehnēđēmu: “Wamēn yerun”✧? 35 Njētīnēk kodena ntihēti hn'ile
 nēsik Vikerēh Wēnu hna. Awa Vikerēh hun hna Wēnu ɲa “wamēn”
 macēkēhni vēle ntehnēđ va. 36 Do ami, Rēm ʔa tēhnako paye đuniʔa
 li. Awa hak kodun alehnu Wēnu ɲa yewēđēđu ge pēyahnēbu Aju Wēnu
 ɲa yebu? 37 Ge dida đoku Rēm mën ʔa, ant'ahwētahnuno. 38 Bare
 ge ntīđēfu, wēla kwētahnēlunohna, mawēryin ahwētahnuno wēla wadoku
 mën ɲi fo. Koyēna njavētēđun, pēgw dol hafo kwēlēkwēl, Rēm ʔa hnē
 ami nke do ami hnē umē nkebu.» 39 Soʔe rac, vēsankaf wasēwif va mboko
 njēkēlehnēndēni pēlaniha, bare pehēkēhniwo.

40 Ga ndēcēk watac, Yesu mē mbok njik gē cape ñēntaʔ mbē sēn
 Yurēdan ka, hn'ile pēgwēko njaryēnd San hna dēnk. Hnam ñēwēko.
 41 Vahnē vēyabāh njijēniho ʔalu hna. Ntehnēđēniho: «San wēla dahēse
 fēmpēhnahnah ryampo dilohna, bare fop ile nēsēđēho soʔe aʔi asan ʔa
 toʔna ye.» 42 Do vēyabāh hnam kwētahnēnihawo Yesu.

11

Icēm Lasar

1-2 Hn'ankol Betani hna ntēđēniho Mari g'aheryu Marēt, do g'ahery hni
 Lasar. (Mari yeho asēval ale rurēkawo Ahwēhn a đatikola ʔa wapary hna
 do pēhwēca g'imul dēwu ɲa.) Awa Lasar, aheryu, tesēko. 3 Vēsēval vēhi
 vērac mē payēniha ahnē ɲi ntehna Yesu: «Ahwēhn, lawo hu ale ʔaru
 aʔand a, tesēk.»

4 Yesu, ga njētak watac, mē ntehnēk: «Uʔi res gena đaw iɲi fo
 ndawēđēha, umē cēmbahnēde Wēnu ɲa fēna, tufahnēđ inaʔ dēwu ɲa do
 koyēna tufahnēde inaʔ Ajē Wēn ʔa fēna.» 5 Hara Yesu ñađēhawo Marēt,
 gē Mari, do g'ahery hni Lasar. 6 Bare ante njētako Lasar tesēk ɲa, wafac
 wahi mboko ñēw hn'ile nkeho hna.

7 Tac mē ntehnēkēhni vērēfal vēlēwu va: «Bokanēfu gē Yude.»

8 Vērēfal va mē ntēkwaniha: «Aharan, biʔēna ga njēkēlehnēđēnihino
 vēvē Yude va ndawēnihi gē wēraka, do tame ñađu avoka hatac?»

9 Yesu mē ntehnēkēhni: «Gena bi wēwati pēhw gē wahi ye facē hna? Ge
 ahnē njasēđ g'anent, gēwēđina, kabi nud wapacēk gē humpen đuniʔa hi.
 10 Bare ge g'umēđ ga njasēđ, nkēwēđ, kabi humpen gena hnē ahnē arac.»

11 Ante nēsēk watac ɲa, Yesu mē nkwēnēk: «Lawo fu ʔa Lasar wakwēđ
 ndakēk, bare njīđēfu hnēgētēwa.»

✧ 10:34 10.34: Wahnēw 82.6

¹² Vërfäl va më ntëkwani: «Ahwëhn, ge ndakëk, yër iña njërdëf.» ¹³ Yesu Lasar cëmëk ñadëho nës, bare vërfäl va ntiyahnëkëhniwo ryak wakwëd paryi nësëdëf.

¹⁴ Awa Yesu më nësëhnëkëhni wapacëk: «Lasar cëmëk, ¹⁵ do natëko soje hun ÿa kabi gelëwohna hnam g'umë wati rac. Koyëna kwëtahn hun ña njawëdëf. Awa tame yinëfu ÿalu hna.»

¹⁶ Tac Toma, ale wacëde Asëp a, më ntehnëkëhni vërfäl vëyëntaŵ va: «Yinëfu, fuhnë fëna, soje cëmëntinëfu g'umë!»

Yesu, ibëhn iña gë sël ntaŵary, uwám paryi

¹⁷ Ante tükëko Yesu ña, njëtëko Lasar nuŷak wafac wahnah yag hna. ¹⁸ Yëbelan Betani gë Yerusalem tükëlohna uyas wakilo watar, ¹⁹ do wasëwif wayabah njijëniho vëhni Marët gë Mari hna soje simpaŷ icëm ahery hni ña. ²⁰ Marët, ga njëtak Yesu nkejëk, më njik pankëlëni, bare Mari tere hna nkoko.

²¹ Marët më ntehnëka Yesu: «Ahwëhn, ge hnani nkekënduho ahery mën a cëmäkëndina. ²² Bare njëtëbu wëla gaki Wënu ña mawëryanëdëhi fop ile rëyëdëfuha ÿa.»

²³ Yesu më ntehnëka: «Ahery hu matëd cëm hna.»

²⁴ Marët më ntëkwaka: «Njëtëbu d'us, mbëhnëdëf fac rëkwa hna, ante rëkëd mbëhnëndëni fop vësëm ña.»

²⁵ Yesu më ntehnëka: «Ami dënk ye ibëhn iña do sël ntaŵary, uwám paryi ŵa. Ale hwëtahnëko ÿa mbëhnëdëf wëla cëm. ²⁶ Do ale-wo-le hwëhna sël ntaŵary, uwám paryi ŵa do kwëtahno godina cëm hna. Kwëtahnëru bi wanj?»

²⁷ Marët më ntëkwaka: «Ha, Ahwëhn, kwëtahnëbu Arëhnayik a yeru, Ajë Wën, ale rëfëkawo njij d'uniŷa hna.»

Yesu kod

²⁸ Marët, ga nësëk watac, njilehn macehna aheryu Mari, canarya ntehna: «Aharan a ani nke, do macëdëhi.» ²⁹ Mari, ga nkwëryëk watac, matëlehn nkary gë vëhni Yesu. ³⁰ Hara tükëlohna ten nkol hna: hn'ile pankëlëniho gë Marët hna nkoko. ³¹ Vële nkeniho gë Mari tere hna, yijëko simpaŷ icëm va, nunihawo ga matëk cahn nkary. Më tëfëlehnëniha, ntiyahnëkëhniwo g'iyag njid wako ña.

³² Mari tükëko hn'ile nkeho Yesu hna. Nunda tun, njolehn haryënkwlëwu do ntehna: «Ahwëhn, ge ani nkekëndu ahery mën a cëmäkëndina.»

³³ Ga nukëhni Yesu kodëniho gë vële njijëniho va, njakëkawo sakahnëha d'us. ³⁴ Më tëyëkëhni: «Ne kwëtërunëha?»

Më ntëkwaniha: «Ahwëhn, yij, nuđu.»

³⁵ Yesu pëgwëlehn kond.

³⁶ Awa vahnë va ntehnëlehnëni: «Yëkëryin gante ñadëhawo ka!»

³⁷ Vëryampo hnë vëhni ntehnëdëniho: «Umë ale wëpëtëkëhni vumëp, kokëndina bi memaŷehn icëm Lasar ña?»

ibëhn Lasar

³⁸ Yesu mboko njaka sakahnëha d'us. Më njik yag hna. Hara iyag nte yabiko hn'itaka yeho, rënka ÿa taka konah fidahniko. ³⁹ Yesu ntehnëko: «Dihëtëryin taka ñi.»

Awa Marët, acëru asëm a, më ntehnëka: «Ahwëhn, tëfëka tehënd tame, kabi tükëk wafac wahnah ga kwëtahnik ani.»

⁴⁰ Yesu më ntëkwaka: «Dehnëlihna bi ge kwëtahnëru nuđu inaŷ Wënu ña?»

⁴¹ Awa ntihetelehni taka na. Yesu me kanjek g'ambin, do ntehn: «Apa, camehnemi kabi nepaduho. ⁴² Ami, njetebu nepaduho kwelëkwël, bare soje vele hwereko vi hnësandëbu aki, kwëtahnahneni wëjë fayiko.»

⁴³ Ante nesëk watac na, me ndekak ge fanka: «Lasar, cahni!» ⁴⁴ Awa asëma cahnelehni yag hna. Wapary na ge wëbak na përyiko, yëka ya tëm-piko. Yesu me ntehnëkëhni vele yeho hnam va: «Përyëtëryina do aravuna nji.»

Ipëhwëta dawëhn Yesu na

⁴⁵ Ga nuni ile ntiko Yesu ya, vëyabah hne vele yijëko vëhni Mari va kwëtahnenihawo. ⁴⁶ Bare vëryampo hne vëhni njiniho pëyanihëhni wafarise wa ile ntiko Yesu ya.

⁴⁷ Awa vësankaf vësëna wasadëha va ge wafarise wa mbarënihëhniwo Mbara Vëhiti na va do ntehnënihëhni: «Ye liden? Ayi asan vifëmpëhna nah viyabah ntid. ⁴⁸ Ge tavinëka ntind aki, vahnë va fop umë kwëtahnedëni. Awa vëvë Rom va njijëdëni nihëni Cery Wën Cankaf fu ni ge bulunda fu yi!»

⁴⁹ Aryampo hne vëhni, ale waciko Kayif, do yeho asëna asankaf a bëhn rac, me tebak wanës na ntehnëhni: «Ñoñ gwëryëdilu hna! ⁵⁰ Ye fecek: cëm ahnë aryampo soje bulunda yi fop ma tavi nihi bulunda yi fop?»

⁵¹ Hara ile nesëdëho ya matidilohna hne umë; bare kabi umë yeho asëna wasadëha asankaf a bëhn rac, umë nësehnahnëkawo Wënu na ntehn Yesu tëfëka cëm soje bulunda lëwu ya. ⁵² Do gena soje bulunda lëwu yi fo tëfëkawo cëm, bare soje mbarëpahni fëna fop vutah Wën vunte sampëk duniya vi nkeni bulunda ryampo fo. ⁵³ Awa, kobëri hne fac rac pëhnaniho vësankaf wasëwif va ndawëhneniha Yesu.

⁵⁴ Soje rac tavahnëko Yesu yasëlehn bulunda wasëwif hna, nji hne resiyo yëntaw vë wula hna, hn'ankol nte waciko Efërayim. Hnam nëwëniho ge vërefal vëlewü va.

⁵⁵ Wati ambënt Pak na tëhajëko. Soje rac, vahnë vëyabah vëvë vankol vambë caharab va njidëniho Yerusalem soje pacënajëni tëkahnënd mbënt tac. ⁵⁶ Awa njëkëlehnëdënihawo Yesu do tëyëledëniho vëhni fo, selele Cery Wën Cankaf hna: «Paryi nke gena bi yijëdina ambënt ni? Ye hnaharun?» ⁵⁷ Nësëdëniho koyëna kabi vësankaf vësëna wasadëha va ge wafarise wa ntehnëniho ge ahnë njëtëk hn'ile nke Yesu hna, tëfëka pëyahni soje pëlayi.

12

Datikola ile turëdëha Mari Yesu wapary

¹ Wafac mbëd ge ryampo wojëko tëkahnind Pak ya. Yesu njiko Betani hn'ile ntëdëko Lasar hna, ale mbëhnëndanëko ya. ² Hnam, me ntëvayik. Marët ryokujëdëho ile ntëvayiko ya. Lasar ge vele tokëlahnedëniho Yesu va nkentiko. ³ Awa Mari me nufëk sëleku datikola hambah ntawi, ile lihahnik narëd* paryi, me turëka Yesu wapary hna, tac pëhwëca g'imul dëwu na. Cery na fop datikola rac fo rehëdëho.

⁴ Yuda Isëkariyot, aryampo vërefal Yesu hna, ale rokadëha ya, me ntehnëk: ⁵ «Soje ye woyinëk gwafilënëhna iyi datikola ge koryi yabah do njëdäyini koryi rac vëhaÿëhnah va?» ⁶ Gena bi kabi kwëtahnekëhni nëf vëhaÿëhnah va nesëdëho koyëna, bare kabi ale yeho. Umë wërunjëdëho hwëta koryi ya do nufadëho ile hwëtëdëho hnam ya.

* **12:3** 12.3 Narëd: Atëh ye, nkahn ntëwu na lifë datikola ile hambëk ntawi.

⁷ Yesu më ntehnëk: «Tavëryina yam! Kwëtëhnëko iyi datikola pëhwëtanëhnahno soje fac ile vañandëfu ÿa. ⁸ Nkelandun kwëlëkwël vëhaÿëhnah va; ßare ami, gelandelënëhna kwëlëkwël.»

⁹ Ga njëtayik Yesu Betani hna nkeho, wasëwif wayabah njiniho njëkiniha do njëkiniha fëna Lasar nte mbëhnëndanëko ña. ¹⁰ Awa vësankaf vësëna wasadëha va më pëhnani ndawëhnëniha Lasar fëna, gë Yesu ka, ¹¹ kabi, soje lëwu ÿa, wasëwif wayabah tavënihëhni vëhni do kwëtahnëniha Yesu.

Itëk Yesu Yerusalem

¹² Ga pacëk, kore yabah yeho Yerusalem hna soje ambënt Pak ña. Më yëtayik Yesu nkejëk. ¹³ Awa vahnë va më nufëni yaryef vapëmb kacaniha do ndekandëni:

«Osana! Cëmbik Wën!

Arabi Wënu ña njëda ale yijëd g'uwac Ahwëhn a!

Arabi Wënu ña njëda ahnaÿ Isërayel a!»^{*}

¹⁴ Yesu fapali tëkatëko, më kayëka, gante pëyahnek Vikerëh ka:

¹⁵ «Antë ntaki, naw Siÿo,

kabi ahnaÿ hu ÿa nkejëk yañ fapali.»^{*}

¹⁶ Hnë wati rac, vëréfal vëlëwu va vëyëtëlohna bi ye pëhnëtanëd wanj wanës; ßare ante tufahnëko Yesu inaÿ dëwu ña, më ndënkwëtani vëyin keriko soje lëwu ÿa do ntinëhniko ile heriko ÿa.

¹⁷ Fop vële nkeniho gë Yesu ante macëkawo Lasar cahni yag hna, mbëhnëndana ña, tëfëtaðëniho ile nuniho ÿa. ¹⁸ Soje rac njijëdëniho kore ÿa ÿalu hna, kabi dahëse fëmpëhnahnah rac ntiko. ¹⁹ Awa wafarise ÿa më ntehnëldëfëni: «Nurun, ñoñ mëkëdelënëhna: vahnë va fop umë fo tëfëlehnëdëni!»

Wagërek wëdampo Yesu njëkëlehnëdëniho

²⁰ Hnë vële yijëko Yerusalem soje cëmbëniha Wën hn'ambënt hna, nkentiniho fëna vële wok vëyena wasëwif. ²¹ Vërac më tëhaniha Filip, nte yeho avë nkol Betësayida mbë resiÿo Galile, do tëyëniha: «Ñadëfun hnufuna Yesu.» ²² Filip më njik pëyahna Andëre, tac vëhni vëhi tak njilehnëni pëyaniha Yesu.

²³ Umë, më ntehnëk: «Wati ÿa tëkëk le tënked Ajë Ahn'a hn'inaÿ dëwu hna. ²⁴ Toña ÿa fëyaðëmu: uÿëc antimp ule hnadik ÿa ge cëmëna, ÿëc ryampo fo wod, ßare ge cëmëk, ntëwëd wanëc wayabah. ²⁵ Ale ÿad iÿi duniÿa ÿi cëmëd, ßare ale wok kwëtahnëna nëf iÿi duniÿa ÿa nkoryaryëd ntawary dëwu ña hafo uwám usër hna. ²⁶ Ge ahnë kahnëndak ndokuñëhnëndo, arabi tëfëndo. Hn'ile nkedëfu hna, aryokuñ mën a fëna hnam nked. Do ge ahnë ndokuñëhnëdëho, Rëm mën ÿa ntënëndëha.»

Wanës Yesu pañare icëm dëwu ña

²⁷ Yesu më mbok nkwënëk: «Tame hn'ile nkebu li, ndëñëbu; yëtëla ile hnahaðëfu. Lehnu bi: Apa, pëhëtërye hnë iÿi wati horot? Bare soje iÿi wati yijëbu. ²⁸ Apa, tufahnëry inaÿ hu ña.»

Awa, kopa nkwëryëlehni mati g'ambin: «Tëkëbu rufahnu icëmb mën inja do mbokëdëfu rufahnu kat.» ²⁹ Vahnë vële yeho hnam va, do wëryëko kopa va, vëryampo ntehnëdëniho farat lëhak.

Vëhaÿary ntehnëdëniho mëleka hnësëhnëka takan.

³⁰ Yesu më ntehnëkëhni: «Gena soje lëmën nësëk iÿi kopa, ßare soje lëw hun ye. ³¹ Tame nke wati ile kitinande iÿi duniÿa ÿa. Ha, tame ntadë Sintani, ale wëkëk iÿi duniÿa ÿa. ³² Do ami, ge njelibu vahnë va

^{*} **12:13** 12.13: Wahnëw 118.25-26 ^{*} **12:15** 12.15: Sakari 9.9

fop tëhadëniho.» ³³ Gë wanës watac, tufahnëdëho Yesu sifa cëm nte ñad cëm ña.

³⁴ Vahnë va më ntëkwaniha: «Sariya ÿa karanëkëfu Arëhnayik a cëmëdina. Awa, hak kodu alehn Ajë Ahn'a njelëde? Mo ye aÿi Ajë Ahnë?»

³⁵ Awa Yesu më ntëkwakëhni: «Humpen ha gë wuhnë nkok ten, soje wëwati toye: yasëryin wati nte kwëhnarun humpen ha, soje antë umëhwëry ña memaÿehnu; ale yasëd hn'umëhwëry hna yëtëna hn'ile njid. ³⁶ Awa kwëtahneriyin humpen ha wati nte kwëhnarun ña, ayehahnu wuhnë dënk vutah humpen.»

Ante nësëko watac ña, Yesu njiko, coŵakëhniwo.

Hamb vankaf wasëwif soje Yesu

³⁷ Yesu ntiko wëdahëse wayabah tase lëw hni, bare vahnë va vëhwëtahnelawohna.

³⁸ Koyëna ntiyadëho wanës kila le waciko Esayi ÿa ante nësëko: «Ahwëhn, mo hwëtahnek wanës fu ña?

Mo tufëk Ahwëhn a fanka falëwu fa?»[☆]

³⁹ Esayi mboko pëyah kat, soje vële wok vëhwëtahnedina va, ntehn:

⁴⁰ «Wënu ña mëpendanëkëhni, antë nundëni;

pidëkëhni wahakili wã, antë nkwëryëndëni walaŵary walëw hni hna; soje rac vëhodina cahëtani gë ÿalu do kodina njërënëhni.»[☆]

⁴¹ Soje Yesu ÿa nësëko Esayi kabi nuko inaÿ dëwu ña.

⁴² Wëla hnë vësankaf wasëwif hna dënk, vëyabah kwëtahnenihawo Yesu; bare vëryëkëdïlohna tufahnëni, kabi ntakëkëhniwo gë wafarise wã antë ntanihëhni caliña hna. ⁴³ Paryi nke cëkwary vahnë fecëhnëkëhniwo gë cëkwary mba Wënu ña.

Kitiñ gë wanës Yesu ña

⁴⁴ Yesu ndekako: «Ge ahnë kwëtahnekëko, gena ami fo kwëtahnek, bare kwëtahnekëka ale fayiko ÿa fëna. ⁴⁵ Ge ahnë nuko, nuka ale fayiko ÿa fëna.

⁴⁶ Ami had humpen njijëbu duniÿa li, soje ale-wo-le hwëtahnekëko ÿa antë nko hn'umëhwëry hna.

⁴⁷ «Ge ahnë nkwëryëk wanës mën ña do dil ile hnësëbu ÿa, gena ami hitiñedëha, kabi gena had ahitiñ vahnë labëwëhni hnë janáma yijëbu, fehëtëwëhni yijëbu. ⁴⁸ Awa ale wëÿëko do yafëk wanës mën ña tëk nuÿahna ahitiñ alëwu ÿa: wañi wanës wante hnësëdëfu ñi dënk ye; kitiñedëha ntaba janáma fac rëkwa hna. ⁴⁹ Yëtëryin, gena fër mën hnësëbu: Rëm, le fayiko ÿa, umë dënk yëdako ile rëfëko hnësu do haranëwëhni vahnë ÿa. ⁵⁰ Do njëtëbu dús: ikarañ vahnë nte kwëtehahnëko Rëm ña ryënëd uwám usër hna. Awa ile hnësëdëfu ÿi, ile ntehnëko Rëm mën ÿa fo ye.»

13

Gwëyët wakwër vëréfal Yesu

¹ Fac rëkwa ÿa yeho tëkahnind fac ambënt Pak ña. Yesu njëtëko wati ile matëd duniÿa mboka gë vëhni Rëmu ÿa tëkëk. Ñadëhëhniwo vëlëwu va vële ye duniÿa vi do ñadëhëhni hafo hn'ile tëkwëk hna.

² Yesu gë vëréfal vëlëwu va roka Pak ÿa tokëdëniho. Sintani tëko tënka Yuda, aju Simo Isëkariyot, soje tokahna Yesu do njëdahnä. ³ Yesu njëtëko Rëm ÿa fop njëdäka, ÿalu hna matiko do hnam mbokad. ⁴ Më matëk hn'ile tokëdëniho hna, cudëta cud cankaf ña do nuf ipand pala. ⁵ Tac kota wënka

[☆] **12:38** 12.38: Esayi 53.1 [☆] **12:40** 12.40: Esayi 6.9-10

hn'ancëhn, pëgwëlehn gwëyëtëndëhni vëréfal vëlëwu va wakwër ña, do pëhwëcëndëhni g'ipand nte palako ña.

⁶ Ga təkək vëhni Simo Piyer hna, më ntehnëka: «Ahwëhn, wëjë bi ýad awëyëto ami wakwër ñi?»

⁷ Yesu më ntëkwaka: «Ile lidëfu ýa, nkwëryëdila gaki, bare ge mbiýëk toye nkwëryëdu.»

⁸ Piyer më ntëkwaka: «Hali! gwëyëtëdilihohna muk!»

Yesu më ntehnëka: «Ge gwëyëtëlihna godila arëfal mën.»

⁹ Simo Piyer më ntehnëka: «Awa, Ahwëhn, ant'awëyëto wakwër ñi fo, bare wëbák ñi g'ankaf per!»

¹⁰ Yesu më ntehnëka: «Ale yaryak a pacëka mbahn inja fop, wakwër ñi fo gwëyëtaf. Wuhnë, pacërun bare gena wuhnë fop.» ¹¹ Hara Yesu njëtëkawo dus ale rokadëha ýa. Soje rac ntehnahnëko: «Gena wuhnë fop facëk.»

¹² Ga puhnakëhni gwëyët wakwër ña, Yesu më mbokëryak cud ntëwu ña, mboka ntaña. Awa më ntehnëkëhni: «Njëtërun bi ile limu ýi?»

¹³ Macëdunëho “Aharan” do “Ahwëhn”, do toña hwëhnarun, kabi umë yebu. ¹⁴ Awa, ge ami, Ahwëhn a do gë Aharan a, gwëyëtëmu wakwër ña, wuhnë fëna tëfëku awëyëtëlu. ¹⁵ Dahëse yëdamu alihahnëndu wuhnë fënali gante ntinëhnëmu ki. ¹⁶ Toña ýa fëyadëmu: aryokuj dëbëlahna ale ndokujënda do ale fayik dëbëlahna ale fayëka ýa. ¹⁷ Tame njëtërun wanji; nëfadëhu ge ntirun koyëna.

¹⁸ «Gena wuhnë fop lehnëdëfu; njëtëbuhëhni dus vële rëhnabu va. Bare afo wanji wanës Vikerëh ntiya: “Ale sehëlebun mburu mën ña ñëwëko tame.”*»

¹⁹ «Pëyadëmu watac tame, ani gë tëkahnind, koyëna ahwëtahnahnu ge tëkik “ale ye ýa ye bu”. ²⁰ Toña ýa fëyadëmu: ale-wo-le hacaka ale fayëbu ýa kacako ami fëna; do ale-wo-le hacako ýa, kacaka ale fayiko ýa fëna.»

Ipëyahñ toka Yesu

²¹ Ga nësëk watac, Yesu ndëñëko më ntehnëk: «Toña ýa fëyadëmu: aryampo hnë wuhnë tokadëho.»

²² Vëréfal va më njëkëlëni, hara vëyëtëna wëla toye ale ntehnëd ýa. ²³ Arëfal ale ñadëho Yesu dus ýa darël lëwu ntañako hn'ile tokëdëniho hna. ²⁴ Simo Piyer më ndëkwanëka arëfal arac tëya Yesu bi soje mo nësëd.

²⁵ Awa arëfal a më tankak gë cape Yesu do tëya: «Ahwëhn, mo ye?»

²⁶ Yesu më ntëkwaka: «Koyëdëfu mburu ñi nëhët li: ale yëdadëfu ýa, umë ye.» Awa Yesu më nufëk mburu ña, koyëk, do njëdahna Yuda, aju Simo Isëkariyot. ²⁷ Teband tun Yuda mburu ña, Sintani tënkëlehna.

Awa Yesu më ntehnëka: «Ile ýadu ali ýa, diry ñap!» ²⁸ Wëla aryampo hnë vële ntañalahnëniho va yëtëlohna bi soje ye ntehnëka koyëna.

²⁹ Kabi Yuda hwëtëdëho koryi ýa, vëryampo ntiyahnëkëhniwo Yesu ñji ntañi ile valëdëhëhni soje mbënt ña ntehnëdëha, ma ñji njëdahni inë vëhaýëhñah va. ³⁰ Awa Yuda më tebak mburu ña cahnëlehn tañ. Mëdëko.

Akwëd a kasëk

³¹ Ante cahnëk Yuda ña, Yesu më ntehnëk: «Tame Ajë Ahn'a tufahnëd inay dëwu ña do inay Wënu ña tufahnëde hnë umë ³² [Ge inay Wënu ña tufahnëde hnë umë] awa Wënu ña tufahnëd inay Ajë Ahn'a hnë umë, do ntid umë, biýëdina.

* 13:18 13.18: Wahnëw 41.9

³³ «Vutah mën, wëwati toye fo wolahnëden. Rëkëdun ayëkëlehnënduno, bare ntehnëdëmu tame ile lehnëbuhëhni vësankaf wasëwif va: kodiluhna ayiwu hn'ile njidëfu hna.

³⁴ «Njëdädëmu akwëda kasëk: ñahnëlëryin. Afo aÿahnëlu gante ñahnëmu ki. ³⁵ Ge ñahnëlërun, awa vahnë va fop njëtëdëni vërëfal mën yerun.»

³⁶ Simo Piyer më tëyëka: «Ahwëhn, ne njidfu?»

Yesu më ntëkwaka: «Kodila arëfo tame hn'ile njidëfu hna, bare tëfëduho hnam fac ryaw.»

³⁷ Piyer më ntehnëka: «Ahwëhn, soje ye ye kodfa rëfi tame? Pëhwëtabu sëmu soje lëw hu ÿa!»

³⁸ Yesu më ntëkwaka: «Paryi bi pëhwëtaru asëm soje lëmën ÿa? Awa ami, pëyadëmi toña ÿa: hnë unji mëd dënk, ani gë tarahnënd cale ña, njahëtafu wahwënta warar yëtëlihohna.»

14

Yesu, nkaw nte yihande gë Rëm

¹ Tac Yesu më ntehnëkëhni vërëfal vëlëwu va: «Antë aryënu. Kwëtahnëryina Wënu ña do kwëtahnëryino ami fëna. ² Hnë tere Rëm mën hna, vacery va njabëk dus do njidëfu fëhwëtëhnu hn'ile ntëdëdun hna. Ge gekëndina toña, nësëhnakëndiluhna koyëna. ³ Do ge njibu fëhwëtëhniwu ÿëwa ÿa, mbokajëdëfu yowu, ayentahniwu wuhnë fëna hn'ile nkebu hna. ⁴ Njëtërun nkaw nte yid hn'ile njidëfu hna.»

⁵ Toma më ntehnëka: «Ahwëhn, yëtëlefuhna hn'ile njidfu hna. Hak kodëfun yëtëfu nkaw ña?»

⁶ Yesu më ntëkwaka: «Ami ye nkaw ña, toña ÿa do gë hayalin sël ntawary, uwám paryi wã. Kodena tëki Rëm hna, ge gena hnë ami tëfik. ⁷ Ge njëtërunëho njëtërunëha Rëm mën ÿa fëna. Yëtëryin tëkërun ayëtuna, do nurunëha fëna.»

⁸ Filip më ntehnëka: «Ahwëhn, tufëryifuna Rëm ÿa do gwër nkedëhëfu.»

⁹ Yesu më ntëkwaka: «Mbiÿëk ga nkelahninëk gë wuhnë do yëtëlihohna ten, Filip? Ale hnuko ÿa, nuka Rëm ÿa. Awa soje ye lehnëdu: “Tufëryifuna Rëm ÿa”? ¹⁰ Kwëtahnëlihna bi Rëm ÿa g'ami aryampo yebun? Wanës wante hnësëhnëdëmu wuhnë ñi matidina hnë ami. Rëm ÿa lëdëk hnë ami umë dënk lid wadoku wadëwu ña. ¹¹ Kwëtahnëryino ge ntehnëdëmu: Rëm ÿa gë ami aryampo fo yebun. Ma, ge ntakahnëku, awa kwëtahnëryin wëla soje le hnurun wadoku mën ñi fo. ¹² Toña ÿa fëyadëmu: ale hwëtahnëko ÿa, umë fëna ntid viÿë vifëmpëhnahnah gë vile lidëfu ki. Ntid dënk wante ÿak hnaÿëk, kabi gë Rëm ka njidëfu. ¹³ Do ntidëfu fop ile rëyëdun g'uwac mën ÿa, soje nuhahni inaÿ Rëm ña Aju hna. ¹⁴ Ge tëyërunëho iñë g'uwac mën wã, ntidëfu.»

Ipëyahn itëk Iyir Ipacah

¹⁵ «Ge ñadunëho ntënëdëdun vakwëda mën va. ¹⁶ Tëyëdëfuha Rëm ÿa do njëdanahnidëhuna ahawary nij ndemawu, soje nkehahn kwëlëkwël gë wuhnë. ¹⁷ Umë ye ale rufahnëd Iyir toña ña. Duniÿa ÿi kodina kacahna, kabi kodina nuhna ma njëta. Bare wuhnë, njëtërunëha kabi gë umë aryampo yerun do hnë wuhnë nked kwëlëkwël. ¹⁸ Tavëdilu hna wuhnë fo had vukëryëm; mbokajëdëfu darel hun. ¹⁹ Biÿëdina duniÿa ÿi bokëdina nuwo, bare wuhnë, mbokëdun ahnuwuno, kabi mbëhnëdëfu do wuhnë mbëhnëdun. ²⁰ Fac rac, njëtëdun Rëm ÿa g'ami aryampo fo yebun, wuhnë

gë ami aryampo fo yeyinëk fëna. ²¹ Ale yawñenëk vakwëda mën va do ntind ile nësëk ÿa, umë ye ale ÿadëho ÿa. Rëm mën ÿa ñahnëdëha ale ÿahnëdëho ÿa; ñahnëdëfuhä ami fëna do tufëhnädëfuhä.»

²² Yud (gena Yudä Isëkariyot) më tÿyëka: «Ahwëhn, soñe ye rufëhnädühëfu fuhnë fo hara gena duniÿa ÿi?»

²³ Yesu më ntëkwaka: «Ale ÿadëho ÿa ntënënëd ile hnësëdëfu ÿa. Rëm mën ÿa ñahnëdëha; do ñijëdëfun lëdëfu ÿalu hna. ²⁴ Ale wok ñadilohna ÿa dënënëdina wanës mën ña. Ile wëryëdun hnësëdëfu ÿi matidina ÿalë mën, bare Rëm mën le fayiko hna matid.»

²⁵ «Wati nte nkolahninëk ten ñi pëyamu wañi. ²⁶ Tac Iyir Ipacah nte payid Rëm g'uwac mën ña, yijëd ndemawu. Karañëdëhu fop do ndënkwëtendëhu fop ile hnësëhnëdëmu ÿi. ²⁷ Yam ÿa ravëhnëdëmu, yam mën ÿa yëdadëmu. Gena gante njëdahnëd duniÿa ki njëdadëmu. Antë aryëñu, antë ntaku.»

²⁸ «Nkwëryërunëho ga pëyamu: “Njidëfu, bare mbokajëdëfu ÿalun hna.” Ge ñahnërunëho, natëdëhu soñe ile yëtërun Rëm hna njidëfu, kabi Rëm ÿa hnaÿëk ntëbo ami. ²⁹ Gaki pëyadëmu, ani gë tëkahnind vëÿin, soñe ge tëkik ahwëtahnahuno. ³⁰ Bokëda hnësëhnu yabah, kabi ale wëkëk iÿi duniÿa ÿa nkejëk. Kwëhnana fanka g'ami, ³¹ bare afo duniÿa ÿa njët ñadëfuhä Rëm ÿa do gante ntehnëko rëm mën ka ntidëfu. Matëryin, njiyin!»

15

Yesu, atëh resen paryi

¹ Yesu mboko ntehn: «Ami ye atëh resen paryi ña do Rëm mën ÿa ye ayam a. ² Ntihatëd hni le-wo-le ye hnë ami wok dëwëdina ÿa, do hni le-wo-le lëwëd ÿa parëde pacënahntëwahn g'ahawary. ³ Wuhnë, tëkërun afacu had hni le farik: karañ nte harañëmu ña facënëku. ⁴ Goryin hnë ami, gante nkebu hnë wuhnë ki. Hni atëh kodina ntëw umë fo, ge gona tëh hna. Ndampo fo nke, kodiluhna alëwu ge goluhna hnë ami.»

⁵ «Ami ye atëh ña, wuhnë ye wahnï wä. Ale wok kwëlëkwël hnë ami, do wowu kwëlëkwël hnë umë, ntëwëd dÿus. Hamëhni mën ñoñ kodiluhna aliwu fëren. ⁶ Ale wok gena hnë ami kwëlëkwël ÿa canëde g'ipër, had hni lihëtik, do kankëd; sifa warac mbarëpëde ntabi gë hwëdëh, do ñagëd. ⁷ Ge hnë ami nkorun kwëlëkwël do wanës mën ña nko hnë wuhnë, tÿyëryin ile ÿadun ÿa do ntidëfu. ⁸ Ge ntëwërun dÿus tufahnëdun vërefal mën paryi va yerun. Rac ye ile rufahnëd inaÿ Rëm mën ña.»

⁹ «Gante ñahnëdëho Rëm mën ka, koyëna ñahnëdëmu ami fëna. Goryin inahn mën hna. ¹⁰ Ge mañërun vakwëda mën va, inahn mën hna nkorun, gante mañëbu ami vakwëda Rëm mën ki do nkobu hn'inahn dëwu ki. ¹¹ Pëyamu wañi hnatah mën wä nkehahn hnë wuhnë do hnatah hun wä padahn. ¹² Wëlin kwëda mën ña: ñahnëlëryin gante ñahnëmu ki. ¹³ Inahn nte ÿak hnaÿëk ante kod tufahn ahnë ña, umë ye, cëm soñe wëlawo walëwu wä. ¹⁴ Wëlawo mën yerun ge ntidun ile lehnëmu ÿa. ¹⁵ Bokëda wacu vëryokunëhn mën, kabi aryokun a yëtëna ile ntid ale ndokunëhnëda. Tame, lawo wacëdëmu, soñe umë ye njëtëndanëmu fop ile ÿëñajëbu vëhni Rëm mën ÿa. ¹⁶ Gena wuhnë rëhnako, ami rëhnaku; payëmu ayiwu aliwu viÿë vifëren, viÿë vile vëÿëd. Awa, Rëm ÿa ntinëndëhu fop ile rëyëdunëha g'uwac mën wä. ¹⁷ Ha, ile lehnëdëmu ÿa, aÿahnëlu ye.»

Duniya, ayeŵ Yesu gë vëlëwu

¹⁸ Yesu më mbok nkwënëk: «Ge duniya yi ñewëku yëtëryin ami ndënkwëk ñewëk. ¹⁹ Ge duniya yi hwëhnakëndëhu, ñahnakëndëhu kabi umë hwëhnëku. Bare tëhnamu do canëmu duniya hna, do gona kwëhnu duniya yi. Soŋe umë ñewahnëku duniya yi. ²⁰ Ndënkwëtaɗun bi ile lehnëmuno ya: “Aryokuŋ dëbëlahna ale ndokuŋëhnëɗa.” Ge vahnë va korotehnëniho, koroteyehnëdënihu wuhnë fëna; ge maŵëni wanës mën ŋa, maŵëɗëni wanës hun ŋa fëna. ²¹ Soŋe lëmën korotehnandënihu koyëna, kabi vëyëtëlahna ale fayiko ya. ²² Ge yijakënda do ge nësëhnakëndëwëhniha vëlehnakëndëna menëni. Bare gena koyëna. Awa tefëka maŵani wëh le ntini ya. ²³ Ale yewëko ya, ñewëka Rëm mën ya fëna. ²⁴ Vëlehnakëndëna menëni ge dikënda tase lëw hni waɗoku wante nkok kobëri ahnë ahaŵary dina. Bare gena koyëna. Awa, wëla gante nuni ɗoku mën ki, ñewënihefu, ami gë Rëm mën ya. ²⁵ Bare watac tēkid ntiyahn wanës wante herik Vikerëh vidëw hni ŋa: “Ñewëniho toña këm fo.”*»

²⁶ «Ale rëfëka ndemawu ya njijëɗ: Iyir nte rufahnëɗ toña ya ye. Rëm mën hna matid, cañëtëhniɗëmuna do njijëɗ nkenëhno seɗe. ²⁷ Do wuhnë fëna, nkenëhnëɗunëho seɗe, kabi g'ami nkentirunëho kobëri wapëgwa hna.»

16

¹ «Pëyamu watac soŋe antë aravu kwëtahn hun ŋa. ² Ntaderun vacaliŋa hna. Do dënk, wati yejək vële ryawëɗëhu va ntiyahnëɗëhëhni Wënu ŋa ndokuŋëhnëɗëni koyëna. ³ Ntidëni viyë virac kabi vëyëtëlahna Rëm ya, vëyëtëlohna ami fëna. ⁴ Pëyamu waŋi soŋe, ge wati ya tēkək, aryënkwëtahnu pëyamuno.»

Doku Iyir Ipacah ŋa

Yesu më mbok nkwënëk: «Pëyalunohna waŋi kobëri wapëgwa hna, kabi nkolahninëko. ⁵ Tame yiŋa yebu ɗarël hnë ale fayikoŵo hna do wëla aryampo hnë wuhnë tēyëlohna hn'ile njidëfu hna. ⁶ Uyiwëhnaŋ wã pëbëlehnëku kabi koyëna nësëhnëmu. ⁷ Toña ya fëyaɗëmu: yiwu fecëk soŋe lëw hun. Ge yila, ale rëfëka fayiw njij ndemawu ya yijëɗina, bare ge njibu payidëfuha. ⁸ Iyir Ipacah ŋa njëtëndanëɗëhëhni vahnë vëvë iyi duniya vi toña ya soŋe wameh ŋa, soŋe ile satëk ya do soŋe ikitiŋ Wënu ŋa. ⁹ Soŋe wameh ŋa tufëɗëhëhni vëhwëtahnëlohna; ¹⁰ soŋe satah ya tufëɗëhëhni yiŋa yebu gë Rëm ka, do bokëɗiluhna ahnuwuno; ¹¹ soŋe kitiŋ ŋa tufëɗëhëhni ale wëkək iyi duniya ya tēk kitini.

¹² «Nkoryaryëbu viyë viyabah vile rëfëka hnësëhnu, bare mëkëɗiluhna awëryu gaki. ¹³ Ge njijëk Iyir toña ŋa, karaŋëɗëhu ayëtu toña ya fop. Gena g'uŵac lëwü rëkëɗ nësëhnëndu, bare fop ile nkwëryëɗ ya rëkëɗ nësënd do pëyaɗëhu ile rëfëka ntiya ya. ¹⁴ Nuŷaɗ uyët ule hwëhnaŋu wã do pëyaɗëhu koyëna tufahnëɗ inaŷ mën iŋa. ¹⁵ Fop ile kwëhnaŋ Rëm mën ya kwëhntibu. Soŋe umë lehnahnëbu Iyir iŋa nuŷaɗ uyët ule hwëhnaŋu, ami ya, do pëyaɗëhu.»

Uyiwëhnaŋ wã mbacaɗ hnatah

¹⁶ Yesu më mbok nkwënëk: «Ani gë wëwati toye bokëɗiluhna ahnuwuno, tac kat wëwati toye mbokëɗun ahnuwuno.»

* 15:25 15.25: Wahnëw 35.19; 69.4

¹⁷ Awa vërëfal vëlëwu vëryampo ntehnëlëdëniho: «Ye ga ye wanji wanës? Ntehnëdëhëfu ani gë wëwati toye bokëdëlëfuhna hnufuna, tac kat wëwati toye mbokëdëfun hnufuna do ntehnëk fëna kabi Rëm hna njid ye. ¹⁸ Ye ga ye iÿin “ani gë wëwati toye” ile nësëd ÿi? Yëtëlëfuhna bi ye ñad nës.»

¹⁹ Yesu më njëtak tÿëniha ñadëni. Awa më ntehnëkëhni: «Pëyamu: ani gë wëwati toye bokëdëlëfuhna ahnuwuno, tac kat wëwati toye mbokëdëfun ahnuwuno. Soÿe watac bi rëyëlëdun? ²⁰ Toña ÿa fëyadëmu: rëkëdun ahondu do ayahnanu hara duniÿa ÿi hnatah hna nked. Uyiwëhna hna nkedun, bare uyiwëhna lëwun wã mbacad hnatah. ²¹ Ge asëval nagëd, uyiwëhna hna nked kabi wati horot lëwu ÿa rëkik ÿalu hna, bare ge fatah fa nagik, ndënkwed horot ÿa kabi natëdëha soÿe ile nagik fatah hnë duniÿa ÿi. ²² Ndampo fo nke, tame uyiwëhna hna nkerun, wuhnë fëna; bare mbokëden nulin, awa wati rac ntawary hun ña pëbëdëha hnatah rac ahnë kodina ntihetu. ²³ Ge tëkik fac rac, bokëdëlëfuhna arëyuno inë. Toña ÿa fëyadëmu: Rëm ÿa njëdadëhu fop ile rëyëdunëha g'uŵac mën wã. ²⁴ Hafo iÿi wati, ñoñ tÿëluhna ten g'uŵac mën. Tÿëryindën do nuÿadun, do koyëna hnatah hun wã padëd.»

Yesu, aŵëk duniÿa ÿi

²⁵ Yesu më mbok nkwënëk: «Gë wahnës wadindaryindan nësëhnëmu wanji fop. Wati yejëk hn'ile nkodëmu bokëla hnësëhnu aki, bare nësëhnëdëmu wapacëk soÿe Rëm mën ÿa. ²⁶ Fac rac, g'uŵac mën wã tÿëdunëha Rëm mën ÿa ile valëdëhu ÿa do njëdadëhu; dehnëdëlëfuhna ami rëfëka wuntanëhnuna Rëm ÿa soÿe lëwun. ²⁷ Rëm ÿa umë dënk ñadëhu kabi ñadunëho do kwëtahnërun ÿalu hna matibu. ²⁸ Ha, Rëm hna matibu do rëkiwu duniÿa li. Tame matëdëfu duniÿa li do vokawu Rëm hna.»

²⁹ Awa vërëfal vëlëwu va më ntehnëniha: «Wëli, tame pacënëdu wanës ña, nësëdiliya gë wahnës wadindaryindan. ³⁰ Tame njëtëbun njëtëru fop do balëlihna ahnap ahnësëhni. Soÿe umë hwëtahnahnëbun gë Wën matiru.»

³¹ Yesu më tÿëkëhni: «Kwëtahnërun tame? ³² Yëtëryin, tametame ki campëdun wuhnë fop, ale-wo-le mbokad gë ÿalu do ami fo ravëdun. Bare, gela ami fo paryi, kabi Rëm mën ÿa g'ami nkebun.

³³ «Nësëhnëmu wanji fop soÿe ge hnë ami nkorun, ahnuÿawu yam ÿa. Korotëdun duniÿa li, bare yaŵënyarin! Mëkëbu duniÿa ÿi!»

17

Imunta Yesu soÿe vërëfal vëlëwu va

¹ Ante nësëk Yesu koyëna ña, më kanëk g'ambin do ntehn: «Rëm, wati ÿa tëkëk. Tufahnëry inay Ajë hu ÿa, soÿe umë fëna tufahnahn inay hu ña. ² Njëdaruha ucankaf hnë vahnë vëvë duniÿa hna fop, soÿe njëdahni uwám ule wok pudina vële hwëtehnahnëruha va. ³ Ye ga ye uwám ule wok pudina? Umë ye ayëti wëjë ale ye wëjë fo Wën paryi, do yëtiwu ami, Yesu Këris, nte fayiru ñi. ⁴ Tufahnëfu nay hu ña nkal li, g'ipadën doku ile yëdaruhowo liwu ÿa. ⁵ Awa tame, Apa, tufahnëry inay inte hwëhnabuho d'arël hu ani gë ntihañënde duniÿa ÿi.

⁶ «Antibu njëtënihi vële hnufëru hnë duniÿa do ahwëtehnahnoŵëhni va. Wëjë hwëhnëkëhni; ami kwëtehnahnëruhoŵëhni, do maŵëni wanës hu ña. ⁷ Njëtëni tame fop ile yëdaruho ÿa ÿal hu hna matik, ⁸ kabi pëyabuhëhni wanës wante yëdaruho ña do kacani. Njavëtëni paryi nke, ÿal hu hna matibu do kwëtahnëni payiruh.

⁹ «Soŋe lëw̄ hni w̄untadēmi. Muntadila soŋe duniya yi, bare soŋe vēle hwētehnañneruhow̄ehni va, kabi wējē hwēhnēkēhni. ¹⁰ Fop ile hwēhnabu ya wējē hwēhnēk do fop ile hwēhnaru ya ami hwēhnēk; do inaỹ mēn ŋa hnē vankeya vapērēn vantēw̄ hni hna tufēhnađ. ¹¹ Tame tavēđēfu duniya yi, bare vēhni, duniya hna nkođēni; ami, gē ŋal hu njiryidēfu. Apa facah, keryeryihni gē fanka w̄ac hu ile yēđaruho yi, nkehahnēni aryampo fo gante nkeyik wējē g'ami ki. ¹² Kobēri ante nkebunēho gē vēhni ŋa, keryēđēfuhēhniwo gē fanka, w̄ac hu ile yēđaruho ya. Keryēbuhēhni do wēla aryampo hnē vēhni cēvēna ge gena ale rēfēkawo cēv, soŋe ntiyahn Vikerēh va.

¹³ «Tame gē ŋal hu njiryidēfu. Nēsēđēfu vēyin wati nte nkoβu duniya ŋi, kwēhnahnēni hnē vēhni dēnk hnatah mēn w̄a, hnatah fadah. ¹⁴ Pēyabuhēhni wanēs hu ŋa, do duniya ya ñēw̄ēkēhni kabi gena umē hwēhnēkēhni, gante nkok kwēhnēlohna ami ki. ¹⁵ Muntadila alihētēhni duniya li, bare aheryēndēhni hnē viyē Sintani hna. ¹⁶ Duniya yi kwēhnēlēhni hna, gante nkok kwēhnēlohna ami duniya ki. ¹⁷ Diry ahwēhnēhni wējē fo, gē toña ya; wanēs hu ŋa ye toña ya. ¹⁸ Payēbuhēhni duniya hna gante payiruhō hnē duniya ki. ¹⁹ Njēđēmi nkaf mēn ŋa soŋe lëw̄ hni ya, njēđahnahnēni vēhni fēna vankaf vantēw̄ hni va hnē wējē fo gē toña ya.

²⁰ «Gena vēhni fo w̄untanēhnēđēfu, bare fēna vēle hwētahnēđēho ami hnē wanēs wante pēyahnēđēni hna. ²¹ Apa, muntadēfu soŋe fop nkehahnēni ndampo fo, nkentahnini gē fuhnē, gante nkeru wējē hnē ami do ami nkeβu hnē wējē ki soŋe njētahn duniya yi payiruhō. ²² Njēđabuhēhni inaỹ nte yēđaruho ŋa, nkehahnēni aryampo fo gante nkeyik wējē g'ami aryampo ki. ²³ Hnē vēhni hna nkeβu, hnē ami nkeru. Koyēna paryi nkeđēni aryampo fo, soŋe njavētahn duniya yi payiruhō do ñađuhēhni gante ñađuhō ki.

²⁴ «Apa, njēđaruhowēhni do ñađēfu nkeni hn'ile nkeđēfu hna, nuhahnēni inaỹ mēn iŋa. Njēđaruho inaỹ iŋa kabi, ntihahnēnde ten duniya yi, ñađuhowo.

²⁵ «Apa satah, duniya yi yētēlihna, bare ami njētēmi do vēyi njavētēni payiruhō. ²⁶ Ntiβu njētēnihi, vēhni, do ntidēfu kat njētēnihi g'ahaw̄ary, soŋe iŋahn nte hwēhnaru soŋe lēmēn ŋi nkehahn hnē vēhni do yehahnu ami fēna hnē vēhni.»

18

Ipēla Yesu

¹ Ante puhnak munta koyēna ŋa, Yesu njilehnēni gē vērēfal vēlēwu va gē cape ñēntaw̄ nkēđ garyēla wēnka Sedēron ka. Tēnkēlehnēni hnē sarēđiŋ ile yeho hnam ya.

² Hara Yuda, ale rokadēha ya, njētēko đus sarēđiŋ rac, kabi Yesu gē vērēfal vēlēwu va njidēniho hnam wati wati. ³ Awa Yuda ndēnkwareyēlehnēhni kore wasođade w̄a gē vēyēka Cery Wēn Cankaf va, vēle njēđanihawō vēsankaf vēsēna wasađēha va do gē wafarise w̄a, do tēkēni hnē sarēđiŋ rac. Vēsān vērac, viw̄ēta njoyaniho gē walampu do gē ile pētehnañnēđēniho.

⁴ Yesu, umē ale yētēko fop ile rēfēka nkehna ya, mē kacakēhni do tēyēhni: «Mo yēkēlehnēđun?»

⁵ Mē ntēkwaniha: «Yesu mbē Nasaret.»

Yesu më ntehnëkëhni: «Ami ye*.» Fagant lëw hni kahnëko Yuda, ale rokadëha ÿa. ⁶ Hnë wati nte ntehnëkëhniwo Yesu: «Ami ye», karëcalehnëni njoni nkal hna.

⁷ Yesu më mbok tëyëkëhni kat: «Mo yëkëlehnëdun?»

Më mbok ntëkwani: «Yesu mbë Nasaret.»

⁸ Yesu më ntëkwakëhni: «Pëyamu, ami ye. Kabi ami yinëhnirun, tavëryinëhni vëyëntaw vi njini.» ⁹ (Koyëna ntiyako wanës wante nësëko ña: «Rëm, wëla aryampo cëvaryëlowahna vële hwëtehnahnëruhowëhni hna.»)

¹⁰ Wati rac Simo Piyer sëlame kwëhnako, pëhwëtëlehn, tawahna dëpët nëf tëhw ña aryokuñ asëna wasadëha asankaf a. Aryokuñ arac, Malëkus maciko.

¹¹ Awa Yesu më ntehnëka Piyer: «Bokaryëry afëhw sëlame hu ÿi. Tëfëlohna bi sewu nkëlëwa tëmpah horot nte ñaryaryëdëho Rëm mën ÿa?»[☆]

Yesu haryënkwa Anas

¹² Awa kore wasadëde wëa gë asankaf a lëw hni ÿa do gë vëyëka vësankaf wasëwif va pëlalehnëniha Yesu ñabëniha ¹³ do njiryeryëniha ten vëhni Anas hna, ayëlawu Kayif, ale yeho asëna wasadëha asankaf a hnë bëhn rac. ¹⁴ Hara, Kayif tac yabëkëhniwo vësankaf wasëwif va pecek soñe lëw hni, cëm asan aryampo soñe bulunda ÿi fop.

Iyahëta Piyer

¹⁵ Simo Piyer gë arëfal aÿëntaw tëfëlendënihawo Yesu. Arëfal aÿëntaw arac njëtëlëniho gë asëna wasadëha asankaf a, do tënkëntiko ndampo fo gë Yesu selele vë bambery tere asëna wasadëha asankaf hna. ¹⁶ Piyer, umë, përnkoko, darël rënka hna. Awa arëfal aÿëntaw a, ale njëtëlëniho g'asëna ÿa, më cahnik nësëhna asëval ale yëkadëho rënka ÿa, do ndëna Piyer.

¹⁷ Awa asëval ale yëkadëho rënka ÿa më ntehnëka Piyer: «Gelihna bi, wëjë fëna, arëfal aÿi asan?»

Më ntëkwaka: «Hali, gela.»

¹⁸ Hara vëryokuñ va gë vëyëka va pëdëniho hwëdëh njerahnëndëni kabi huji ha njoko. Piyer fëna hnam njerantëdeho.

Itëy Asëna asankaf a

¹⁹ Awa asëna wasadëha asankaf a më tëyëka Yesu soñe vërëfal vëlëwu va gë karanj inte karanjëdëhëhniwo vahnë ña.

²⁰ Yesu më ntëkwaka: «Hnë tase vahnë fop nësëdëfuho. Kwëlëkwël karanjëdëfuhëhniwo vahnë va vacaliña hna do gë selele Cery Wën Cankaf hna, hn'ile mbarëpëlëdëniho vahnë fop hna. Cowëla muk wanës mën ña. ²¹ Soñe ye rëyëduho? Tëyëryihni vële hnëpadëhowo va gante nësëndëbuhëhniwo ka. Vëhni, njëtëni dus ile hnësëndëbuhëhniwo ÿa.»

²² Ga nësëk watac, aryampo hnë vëyëka vële hahnëko darël lëwu va më poryëka do ntehna: «Aki bi ntëkwaduha asëna wasadëha asankaf a?»

²³ Yesu më ntëkwaka: «Ge këm fo nësëbu, tufahnëry. Bare ge ile hnësëbu ÿa toña ye, soñe ye ryafëduho?» ²⁴ Tac Anas më njëdahnëka, hara nkok ñabi, njoyi vëhni Kayif hna, asëna wasadëha asankaf a.

Iyahëta kigëna Piyer

²⁵ Hnë wati rac, Simo Piyer hwëdëh hna nkok njerantëde. Awa ahnë më tëyëka: «Gelihna bi, wëjë fëna, aryampo hnë vërëfal aÿi asan vi?»

* **18:5** 18.5 Ami ye: gë Wa-ebëre ña Yawe wëc Wën ye le fëhnëtanëk «ami ye». (Icahn 3.14)

☆ **18:11** 18.11: Marëk 14.36; Lik 22.42

Piyer mboko njahëta ntehn: «Hali, gela.»

²⁶ Aryokuŋ ava asëna wasadëha asankaf, ale nkeniho hnënk g'asan ale ntëpëtëko Piyer nëf ŋa, më tëyëka: «Nukila bi g'aÿi asan sarëdiŋ hna?»

²⁷ Piyer më mbok njahëtak kat do taŋ pëgwëlehn tarënd cale.

Yesu haryënkw Pilat

²⁸ Tac më nufik Yesu vëhni Kayif hna njiryeryi tere guverëner ale wãciko Pilat ÿa. Kobëri fo nkeho g'acahnëfëd ga. Vële yokawo va vërenkëlohna vëhni dënk cery naw hna, soŋe antë tonkëneni kabi ñadëniho tokëntini roka Pak ÿa. ²⁹ Soŋe rac cahnahnëko Pilat tëkatëhni pë hna do tëyëhni: «Iÿëhne wëh lehnërun ntik aÿi asan?»

³⁰ Më ntëkwaniha: «Ge dikëndina wëh yinenëhnekëndelihahna.»

³¹ Awa Pilat më ntehnëkëhni: «Nufëryina ahitiŋun a wuhnë dënk gante nke sariya hun ka.»

Bare më ntëkwani: «Kwëhnalëfuhna fanka hitiŋëfuna ahnë ndawï.»
³² Ile nësëni vësankaf wasëwif ÿi, umë lik wanës wante nësëko Yesu soŋe sifa cëm nte rëfëka cëm ŋa ntiyad.

³³ Awa Pilat më mbokak tënk cery hna do ntehnëko njoji Yesu, tëya: «Ahnaw wasëwif wã bi yeru?»

³⁴ Yesu më ntëkwaka: «Wëjë dënk bi hnahak wante hnësëru ŋi, ma vahnë hnësëhniko soŋe lëmën ÿa?»

³⁵ Pilat më ntëkwak: «Sëwif bi yëbu, ami? Bulunda hu ÿa dënk gë vësankaf vësëna wasadëha va yiryëjeki ÿal mën li. Ye liru?»

³⁶ Yesu më ntëkwaka: «Inaw mën iŋa kwëhnina hnë iÿi duniÿa. Ge hnë iÿi duniÿa kwëhna kende, vëryokuŋ mën va mëtëntakëndeni memaÿehnahneni antë yëdahnïwu hnë vësankaf wasëwif. Bare hali, paryi nke Inaw mën iŋa gena hnani.»

³⁷ Pilat më ntehnëka: «Awa paryi ahnaw bi yeru?»

Yesu më ntëkwak: «Wëjë hnësëk: ahnaw yëbu! Nagibu do njijëbu duniÿa li soŋe yenëhnëwa toña ÿa sede. Ale kwëhnëk toña ÿa nëpad ile hnësëdëfu ÿa.»

³⁸ Pilat më tëyëka «Ye ga ye toña ÿa?»

Kitiŋ Yesu

Pilat, ga nësëk waŋi, më mbok cahnëk kat tëkatëhni wasëwif wã pë hna do ntehnëhni: «Ñoñ nula ile rëfëka ndawëhni aÿi asan. ³⁹ Gante nke namu hun ka, tavëndëmuna aramp aryampo hn'ambënt Pak-wo. Awa ñadun bi ravëhnuna ahnaw wasëwif aÿi?»

⁴⁰ Më ntëkwaniha ndekatëndëni: «Hali! Gena umë! Barabas ÿadëfun!» Hara, Barabas tac bandi yeho.

19

¹ Awa Pilat më ntehnëk njoji Yesu do ntampi. ² Wasodafë wã më mbahnëni apënk wahnënkët wakwëhn wadëmpëhn do pënkweniha; cudënihawo fëna cud cankaf mbëntah. ³ Tëhadënihawo ntehnëndëniha: «Nkaÿiru, Ahnaw Wasëwif!» Do poryëdënihawo.

⁴ Pilat mboko cahn kat do ntehnëhni vësankaf wasëwif va: «Awa, canëhni dëmuna, ayëta hnu ñoñ nula ile ntik rëfëka ndawahni aÿi asan.»

⁵ Awa Yesu më cahnik, nkoryaryat apënk wadëmpëhn ŋa do g'acud mbëntah ŋa. Pilat më ntehnëkëhni: «Wëliho asan a!»

⁶ Ga nuniha, vësankaf vësëna wasadëha va gë vëyëka Cery Wën Cankaf va pëgwëlehnëni ndekandëni ntehnëndëni: «Pakehnëryehna hnë kërëwa! Pakehnëryehna hnë kërëwa!»

Pilat më ntehnëkëhni: «Nufëryina wühne dënk afakuna hnë kërëwa. Ami, ñoñ nula ile menëk kode ndawahni.»

⁷ Vësankaf wasëwif va më ntëkwaniha: «Kwëhnaabun sariya, do gante nke sariya rac ka, tefëka cëm, kabi Ajë Wën ntik nkaf ntëwu ña.»

⁸ Wanës watac ntakënakawo dus Pilat. ⁹ Më mbokak tënk cery hna do tëya Yesu: «Avë ne yeru?» Bare Yesu ñoñ dëkwawohna. ¹⁰ Awa Pilat më ntehnëka: «Ami wëyëru dëkwadiliahna? Yëtëlihna bi nkwëhnaabu fanka soje ravi ma fakehni hnë kërëwa?»

¹¹ Yesu më ntëkwaka: «Wëla fanka kwëhnaakëndila hnë ami ge Wënu ña ma wëryanakëndiliahna. Soje umë ye, asan ale yëdahnëko ýal hu ýa wënëk dus gë wëjë.»

¹² Tëk pëgw hnë wati rac, Pilat njëkëlehnadëho fere tavahna Yesu, bare vësankaf wasëwif va ndekadëniho g'ahawary: «Ge tavëruha aýi asan, gelihna lawo Sesar! Ale-wo-le liyak ahna w a, aýew Sesar ye!»

¹³ Pilat, ga nkwëryëk watac, më ntehnëk cani Yesu g'ipër, do umë ntaña tinki kitija hna, hnë ile macëde «Yëwa Wëraka», (umë wacëde «Gabata» gë wanës Wa-ebëre ña). ¹⁴ Fac le fëhwëtande ambënt Pak ña yeho, fagant anent ña.

Pilat më ntehnëkëhni wasëwif wã: «Wëliho ahna w hun a!»

¹⁵ Bare pëgwëlehnëni ndekandëni: «Arabi cëm! Arabi cëm! Pakehnëryehna hnë kërëwa!»

Pilat më ntehnëkëhni: «Ahna w hun a ye: tefëko bi fakehnëwa hnë kërëwa?»

Vësankaf vësëna wasadëha va më ntëkwani: «Kwëhnaalëfunahna ahna w ahawary ge gena Sesar.»

¹⁶ Awa Pilat më njëdakëhni Yesu soje paki hnë kërëwa.

Ipak Yesu hnë kërëwa

Awa më nufëniha Yesu. ¹⁷ Ndibëndik kërëwa lëwu ýa dënk, cahnary na w hna njiryery hnë yëwa hn'ile macëde «Kuñ Hëloyoy». «Golëgota» macëdeho fëna gë wanës Wa-ebëre ña. ¹⁸ Hnam pakënihawo hnë kërëwa umë gë vëhi vëyëntaw, aryampo g'irëhw, aýëntaw a g'irahahn do kërëwa Yesu ýa yeho fagant.

¹⁹ Pilat ntehnëko fënali keriko do paki kërëwa Yesu hna; aki keriko: «Yesu mbë Nasaret, ahna w wasëwif.» ²⁰ Gë wanës Wa-ebëre, gë walaten, do gë wagërek keriko, do kabi hn'ile pakiko Yesu hna ðarël na w hna nkeho, wasëwif wayabah karanëniho. ²¹ Awa vësankaf vësëna wasadëha wasëwif wã më ntehnëniha Pilat: «Tëfëlahna aher ahna w wasëwif. Tëfëka aher aýi asan më lehnëk, ahna w wasëwif ýa ye.»

²² Pilat më ntëkwak: «Ile herëbu ýa wof keriko.»

²³ Ante pakëniha wasodade wã Yesu kërëwa hna, më nufëni viyi vilëwu va cahëlehnëni wësah wahnah, sah ryampo ale-wo-le hnë vëhni. Cud ña fo woko. Kwëhnaalohna tefëh do nkaf ndampo fo vahniko pëgw yan hafo gëd.

²⁴ Wasodade wã ntehnëniho: «Antë citin anji cud, bare yëlënefu wanjël njëtahnin bi mo hwëhnëd.»

Koyëna ntiyako wanës Vikerëh vinte hnësëko: «Cehëläni viyi mën va

do njëlëni wanjël njëtahnëni bi mo hwëhnëd cud mën ña.»[☆]
Koyëna dënk ntiniho wasodafë wã.

²⁵ Darël kërëwa Yesu hna kahnëko hnëmu, g'aheryu hnëmu, gë Mari asëvalu Këlopas do gë Mari mbë Magëdala. ²⁶ Ga nuka hnëmu do, ðarël lëwu, arëfal ale ñahnëko ðus ÿa, Yesu më ntehnëka hnëmu: «Asëval, wëliho ajë hu ÿa.» ²⁷ Tac më ntehnëka arëfal a: «Wëliho hnëmuh ÿa.» Tëk pëgw hnë wati rac, arëfal a njolehna hnëmu Yesu gë ÿalu.

Icëm Yesu

²⁸ Yesu njëtëko tame fop ile payijiko ntiya padëk do nkehahn ile nësëko Vikerëh ÿa më ntehnëk: «Wënkã yoko.» ²⁹ Darël hnam nkeho peya tëm pah uñen ñañah. Wasodafë wã më koyëni ankwëy, cobëni ryoko atëh nte wacik isop do njelëhnëniha ce. ³⁰ Tac Yesu, ga mbucëk uñen ña, më ntehnëk: «Fop padëk!» Tac, tënk wëlehn do cëm.

Icëh waji Yesu

³¹ Kabi fac ile fëhwëtande fac ntawëla ÿa yeho, do kat ntawëla tac yabëkawo nafa ÿa, vësankaf wasëwif va vëyadilohna ñas inja nko kërëwa hna hnë fac ntawëla hna. Awa më njini muntaniha Pilat nkubehnëhni wahohnënk wã* vële fakiko va do ntihtëhn waÿas wã. ³² Awa wasodafë wã më nkubëniha aryënk wëryënk ale pakëlehniniho gë Yesu ÿa, tac ahigëna ÿa. ³³ Ga təkëhnëniha Yesu, təkätënihawo ga tək cëm, awa vëwubëlawohna wahwër wã. ³⁴ Bare sodafë ryampo më cëhëka waji ña gë sori lëwu ÿa, do cahnëlehna sat gë wënkã. ³⁵ Ale hnësëk waji ÿa, nukëhniwo gë vinkër vidëwu va dënk, do wanës wadëwu ña toña ye. Njëtëk wapacëk toña ye do nësëd soñe, wuhñë fëna, ahwëtahnahnuna Yesu. ³⁶ Awa ile liyak ÿi gante nësëko Vikerëh ka nke: «Wëla ÿëc ryampo gubëdena.»[☆] ³⁷ Do kat, Vikerëh vikawary më lehnëk: «Nudë ale sëhika.»[☆]

Idën Yesu hn'iyag

³⁸ Ga ndëcëk watac, Yosef, nte yeho avë nkol Arimasi, njiko tëya Pilat mawëryana nuf ñas Yesu ña. Arëfal Yesu yeho, umë fëna, bare cowëko kabi ntakekawo gë vësankaf wasëwif va. Pilat më mawëryanëka. Awa Yosef më njik nuf ñas Yesu ña. ³⁹ Nikodem fëna njiko. Hara umë yiko hwënta ryampo vëhni Yesu hna g'umëd. Awa njoko ile rëkëk wakilo wafëhw warar ðatikola mir ile hna wëlehniko gë fatëh alowes†. ⁴⁰ Vëhni vëhi nufëlehnëni ñas Yesu ña, përyëni gë viÿi vile fëryande iñas, ntini wagu ðatikola ña, gante nke namu wasëwif ka. ⁴¹ Hn'ile pakiko Yesu hna, sarëdij yeho hnam, do hnë sarëdij rac nkeho hnam iyag kasëk nte woyiko kobëri kwëtahnina iñas. ⁴² Kabi anëka nte pëhwëtandëni wasëwif fac ntawëla ña yeho, do kabi ñawëlohna, më ndënëni iñas Yesu ña hnam.

20

Ibëhn Yesu

¹ Wakëwak fo gë dimasi ÿa, ante nkoko mëhwëry ña, Mari mbë Magëdala njiko yag hna. Më nuk taka nte fidahniko rënka yag inja pidëtiko. ² Awa më nkaryëk nji təkätëhni Simo Piyer gë arëfal aÿënta wã a,

[☆] **19:24** 19.24: Wahnëw 22.19 * **19:31** 19.31 Nkubehnëhni wahohnënk wã soñe cëmëni ñap.
[☆] **19:36** 19.36: Icahn 12.46; Vaker 9.12; Wahnëw 34.20 [☆] **19:37** 19.37: Sakari 12.10 † **19:39** 19.39 Datikola mir le hna wëlehniko gë fatëh alowes: Mir gë alowes vile hna wëpëlehnik nke had ðatikola le fëhwëtahnëde waÿas.

ale ñako ñahn Yesu ðus ÿa, do pëyahni: «Iñas Ahwëhn a nufik yag hna do yëtëlëfuhna bi ne kwëtik.»

³ Awa Piyer g'arëfal aÿëntaŵ a më njini g'iyag. ⁴ Vëhni vëhi tak nkaryëdëniho, bare arëfal aÿëntaŵ a ndëcëkawo Piyer do ndënkŵ tək yag hna. ⁵ Bare tēnkēlohna. Mëkëko do nkuryako. Nuko ile fëryahniko ñas ÿa fo woko hnam. ⁶ Simo Piyer, nte rëfidëhawo ña, təkëgiko, tēnkēlehn taŋ yag hna. Nuko fënali ile fëryahniko ñas ña, ⁷ do g'ile tēmpahniko nkaf Yesu ña. Gelohna ndampo fo gë ile fëryahniko iñas ña, bare minu pëÿiko. ⁸ Awa, arëfal aÿëntaŵ, ale ryënkŵëko tək ÿa, më tēnkëgëk. Nuko do kwëtahnëko. ⁹ Hafo hnë wati rac vërëfal va vëwëryëlohna ten Yesu tēfëka mbëhn vësëm hna, gante pëyahniko Vikerëh ka.

¹⁰ Awa vërëfal vëhi va mbokalehnëni hn'ile cëlëniho hna.

Itufëhna Yesu vëhni Mari mbë Magëdala

¹¹ Hnë wati rac, Mari pëh hna kahnëko ðarël yag hna, do kodëho. Gë wako wadëŵu ña, më mëkëk, nkurya yag iña ¹² do nukëhniwo wamëleka waki wante liyak viÿi viyah, ga ntañani hn'ile kwëtiko ñas Yesu hna, aryampo hn'ile nkeho nkaf hna do ÿëntaŵ ÿa gë wakwër.

¹³ Më tēyëniha: «Asëval, soŋe ye hoðu?»

Më ntëkwakëhni: «Ahwëhn mën a nufik, do yëtëla bi ne kwëtik.» ¹⁴ Ante nësëk koyëna ña, më njëkak do nulehna Yesu ga kahnëk hnam, bare yëtëlohna umë ye.

¹⁵ Yesu më tēyëka: «Asëval, ye hoðu? Mo yëkëlehnëðu?»

Më ntiyahniko bi ayam sarëdij ÿa ye; më ntehnëka: «Ge wëjë hnufëka, pëyarye bi ne kwëtëruha, soŋe yiwu vijëŵa.»

¹⁶ Yesu më macëka: «Mari!»

Mari më cahëtak gë cape ntëŵu do ndeka gë wanës Wa-ebëre ña: «Raboni!» Umë fëhnëtanëd «Aharan».

¹⁷ Yesu më ntehnëka: «Bokawo afëlawo, kabi bokala hayu ten gë vëhni Rëm mën ka. Yiryeyi afëyanëhnoŵëhni vëÿënta mën va: gë vëhni Rëm mën kayëdëfu, ale ye Rëmun fëna; gë vëhni Wën mën, ale ye Wën hun fëna.»

¹⁸ Awa Mari mbë Magëdala njilehn vërëfal hna do pëyahni: «Nubuha Ahwëhn a!» Pëyakëhniwo fëna ile ntehnëkawo ÿa.

Itufëhna Yesu vërëfal vëlëŵu

¹⁹ Hnë dimasi rac dënk, g'anëka ga, vërëfal va hnë cery nkeniho do cëdëniho warënkã ŵa, kabi ntakëkëhniwo gë vësankaf wasëwif va. Yesu më njijëk fagant lëŵ hni do ntehnëhni: «Arabi yam ÿa nke gë ŵuhnë!» ²⁰ Ante nësëk koyëna ña, më tufëkëhni wëbák wadëŵu wante pakiko ña gë wajiy ña. Vërëfal va më pëbëkëhni hnatah kabi nudëniha Ahwëhn a.

²¹ Yesu më mbok ntehnëkëhni kat: «Arabi yam ÿa nke gë ŵuhnë! Gante payiko Rëm ki, payëdëmu ami fëna.» ²² Ante nësëk watac ña, më cëlëkëhni do ntehnëhni: «Maŵëryina Iyir Ipacah ña. ²³ Vahnë vële ravëndun wameh wadëŵ hni va, tavëhnëdeni, do vële wëÿëndun tavëhn va vëravëhnëdena.»

Yesu gë Toma

²⁴ Aryampo hnë vërëfal pëhw gë vëhi hna gentilohna gë vëhni ante njijëko Yesu ña. Toma yeho, umë ŵacëdeho fënali Asëp. ²⁵ Vërëfal vëÿëntaŵ va më ntehnëniha: «Nubunëha Ahwëhn a.»

Toma më ntëkwakëhni: «Ge nula vapakel wapont va wëbák wadëwu hna, do ge ñakëla g'irufa mën yi hn'ile nkeho wapont hna do vák mën yi waji wante cëhiko hna, maŵëda muk.»

²⁶ Ga ndëcëk wafac mbëd' gë warar, vëréfal Yesu va mboko nkeni cery hna. Fac rac, Toma gë vëhni nkentiko. Warënka ŵa mboko cëdëni bare Yesu më njijëk kahn fagant lëw hni, do ntehnëhni: «Arabi yam ŷa nke gë ŵuhnë!» ²⁷ Tac më ntehnëka Toma: «Ñakërye gë rufa hu yi ani, yëkëry wëbák mën ni; yeli vák hu yi aŷak waji mën ni. Tavëry gwaj na do ahwëtahno!»

²⁸ Toma më ntëkwaka: «Ahwëhn mën yeru do Wëh mën!»

²⁹ Yesu më ntehnëka: «Kabi nuruho soŷe rac hwëtahnëru? Mbetani vële hwëtahnëd hara vëhnuna va!»

Soŷe ile herik aŷi kayëte

³⁰ Yesu mboko nti, tase vëréfal vëlëwu hna, wëdahëse wapëmpëhnahnah wakaŵary wayabah wante wok tëfëtayina hnë aŷi kayëte. ³¹ Bare ile yehëhna yi, kerik soŷe ahwëtahnahnu Yesu ye Arëhnayik a, Aju Wënu na, do ge kwëtahnërunëha, nuŷadun sël ntaŵary, uwám pary ŵa, g'uŵac lëwu ŵa.

21

Itufëhna Yesu hnë vëréfal mbëd' gë vëhi

¹ Ga ndëcëk rac, Yesu mboko tufëhnahni vëréfal vëlëwu va, tëfary lant Tiberiyad hna. Wëlin gante tufëhnakëhniwo ka: ² ndampo fo nkeniho, vëhni: Simo Piyer, gë Toma nte ŵacëdeho Asëp a, Natanayel mbë Kana vë Galile, Viju Sebede, do gë vëréfal vëhi vëŷëntaŵ va. ³ Simo Piyer më ntehnëkëhni: «Gë fëla wuwis njidëfu.»

Më ntëkwaniha: «Fuhnë fëna, njintëdeŷun.» Awa njilehnëni kayëni kulu hna, bare ñoñ vëfëlahna umëd tac.

⁴ Ante pëgwëko pacënd na, tëkiko Yesu, tëfary wënka hna kahnëko. Bare vëréfal va vëyëtëlohna umë ye. ⁵ Awa Yesu më tëyëkëhni: «Vërah mën, pëlarunëhëhni bi wuwis?»

Më ntëkwaniha: «Hali.»

⁶ Më ntehnëkëhni: «Dabëryin waryey ŵi gë cape rëhw kulu hadi do pëladunëhëhni.» Awa ntabëlehnëni waryey ŵa, do vëhodilohna ntabëtini, kabi wuwis ŵa pëbëniho.

⁷ Awa arëfal ale ñahnëdëho Yesu dus ŷa më ntehnëka Simo Piyer: «Ahwëhn a ye!» Ga nkwëryëk wanës watac, «Ahwëhn a ye», Piyer më mbokëryak cudä cud' nte cudëtako na do ntëba wënka hna. ⁸ Vëréfal vëŷëntaŵ va më kegëtani ndotëndëni waryey wafëbah wuwis ŵa: vëŷaŵëlohna vambëŷ va, soŷe wametër keme fo ñaŵëtaniho. ⁹ Tëkëndëni tun vambëŷ hna, më nuni hwëdëh g'uwis ga mbëlëdëni do gë vamburu.

¹⁰ Yesu më ntehnëkëhni: «Yojënëhni wuryampo hnë wuwis wule fëlarun takan ŵi.»

¹¹ Simo Piyer kayëlehn kulu hna ndoj waryey ŵa nkal hna. Wuwis wusankaf wule fëbëko ŵa, keme gë wafëhw imbëd' do gë warar (153) nkeniho do, mama njabahnëniho dus, waryey ŵa bëkëtalohna. ¹² Yesu më ntehnëkëhni: «Yijën tokin.» Wëla arëfal aryampo dëkëlohna tëya: «Mo yeru?» Njëtëniho Ahwëhn a ye. ¹³ Yesu më tëhak, nuf mburu na do cahëlehnëhni, tac wuwis ŵa fëna. ¹⁴ Rarëna ŷa tufëhnakëhniwo Yesu vëréfal vëlëwu va, kobëri ga mbëhnahëko.

Yesu gë Piyer

¹⁵ Ga puhnani tok iņa, Yesu më tÿyëka Simo Piyer: «Simo, aju San, ñahnëruho bi alëbëhni vëyi?»

Më ntëkwaka: «Ha, Ahwëhn, njëtëru, ñahnëmi.»

Yesu më ntehnëka: «Davëryihni vupe mën va.»

¹⁶ Tac më mbok tÿyëka higëna ÿa: «Simo, aju San, ñahnëruho bi?»

Më ntëkwaka: «Ha, Ahwëhn, njëtëru ñahnëmi.»

Yesu më ntehnëka: «Pabëryihni wape mën ña.»

¹⁷ Yesu më mbok tÿyëka rarëna ÿa: «Simo, aju San, ñahnëruho bi?»

Piyer njamëlehn kabi rarëna ÿa tÿyëkawo Yesu bi ñahnëka. Më ntëkwaka: «Ahwëhn, njëtëru fop; njëtëru ñahnëmi!»

Yesu më ntehnëka: «Davëryihni wape mën ña.»

¹⁸ «Toña ÿa fëyadëmi: ante nkoruho jar ña, wëjë dënk ÿëbadëho ryl ÿa do njidüho hn'ile ñadüho hna, bare ge ntafëru, njelëdu wëbák ñi, ahaŵary ÿabëdëhi do njiryeryëdëhi hn'ile nkoru ñadila ayi hna.» ¹⁹ (Hara, gë wanës watac, Yesu tufahnëdëho sifa cëm nte cëmëd Piyer tufahnahn inaÿ Wënu ña.) Ante nësëk watac ña më kwënëk: «Tëfe!»

Yesu g'arëfal ale ñahnëko ðus

²⁰ Piyer më cahëtak do nuhna arëfal ale ñako ñahn Yesu ðus ÿa; hamëhni tëfidëhëhniwo. Arëfal arac rankako gë cape Yesu ante tokëdëniho roka ña do tÿya: «Ahwëhn, mo ye ale rokadëhi ÿa?» ²¹ Piyer nukawo, më ntehnëka Yesu: «Ahwëhn, aÿi lë, ye yedëha?»

²² Yesu më ntëkwaka: «Ge ñada cëm hafo vokaju, ye yentahniki? Wëjë, tëfe!» ²³ Awa wanës watac campëlehn hnë vëhery vële hwëtahnëk hna; ntehnëdeho, arëfal arac cëmëdina. Bare Yesu dehnëlohna cëmëdina, umë lehnëko ge ñadina cëm hafo mbokaj, ye yentahnika?

²⁴ Arëfal arac dënk hnësëk had sedë do herëk watac. Njëtebun cedëya dëwu ña toña ye.

²⁵ Yesu mboko nti viyaŵah vihawary. Ge kerakënde fop, ntiyahnëko tükëlakëndina ðuniÿa li vëkayëte vante herakënde va.

Vantiyehn Vëfayik Wade yehëhna hnë inji kayëte

Ale herëk kayëte Itëfëta nte kerëk Lik pañare Yesu ña ye ale herëk Vantiyehn Vëfayik ña. Gante nke ka namu vacërakëlo vële hwëtahnëka Yesu va ayehna Lik herëk inji kayëte.

Mpëd kayëte Vantiyehn kerik yëbëlan wabëhn wafëhw imbëd gë ryaw gë wahnah gë wabëhn wafëhw imbëd gë warar g'imbëd (64 gë 85) ga ndëcëk hnagi Yesu ña, ante ndëcëko wëyas Pol ña. Njëtinëk Lik arëfëlënta Pol yeho wati wëyas walëwu wã bare gena kwëlëkwël nkelahnëniho. Njëtinëk rac kabi, kas fagant kayëte hna, rëkëk ntehnënd «fuhnë» hnë vikerëh vidëwu hna.

Age Itëfëta nte kerëk Lik ña nësahnëd soñe uwám Yesu gëd hnani, Vantiyehn Vëfayik ña nësëd vile rëfidëha va, ðoku vëfayik soñe ntëdahnëni mbara vële hwëtahnëk va gante-wo-gante fagant bulunda wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif. Age wapëtala kayëte Lik ña ntehnëk Ajë Wënu ña kërënakëhni, rëk pëgw wapëgwala Vantiyehn ña Iyir Pacah inja njëdahnik ntapëhnahni.

Wëlin yëb ryampo, 1.8, ile hnëfak: «Bare yëtëryin iñin: Iyir Ipacah inja cëlid hnë wuhnë do nuñadun fanka falëwu fa do wasëde mën yedun Yerusalem hna, Yuðe hna fop do gë Samari hna, do hafo hn'ile tëkwik ðuniña hna.»

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: Pol, wasëwif, Ahwëhn, Iyir Ipacah, vëfayik, kulu, Rom, mbara vële hwëtahnëk, Wanës Wakasëk.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Wafac warëkwa Yesu Këris nkal li (1.1-11)

Inap gë iyij Iyir Ipacah (1.12-2.13)

Ipëyahn Wanës Wakasëk Yerusalem hna (2.14-8.3)

Ipëyahn Wanës Wakasëk hnë vankol Yuðe gë Samari hna (8.4-12.25)

Ipëyahn Wanës Wakasëk gante-wo-gante nkal li (13.1-21.16)

Apëlaniha Afayik Pol Yerusalem hna soñe cëdëniha (21.17-23.22)

Njoniha Pol Sesare hna (23.23-26.32)

Njoniha Pol Rom hna (27.1-28.31)

Iyir Ipacah nte njëdahnëd Wënu ña

¹ Añënta mën Tewofil, kayëte ndënkwëryënkwa mën hna nësëbuho fop ile pëgwëko ntind Yesu do karanëdëhëni vahnë ña ² hafo hnë fac le nufiko nji g'ambin ña. Ani gë kayahnënd ña, umë nkabëkëhni gë fanka Iyir Ipacah ña vële tëhnako had vëfayik va ile rëfëka ntini ña. ³ Vëhni, ante mbëhnëko ña, Yesu tufëhnakëhniwo do tufëkëhniwo yabah njëtahnëni paryi nke mbëhnëk. Hnë wafac wafëhw wahnah tufëhnakëhniwo do nësëhnëhni soñe Inaw Wënu ña. ⁴ Fac ryampo, wati nte mbarëniho ña, më ntehnëkëhni: «Ant'añawëtawu Yerusalem; napëryin ile ntehnëko Rëm njëdadëhu ña, umë ye uyëd ule fëyamuno wã. ⁵ San gë wënka njaryëdëho, bare wuhnë, ani gë wafac toyë, g'Iyir Ipacah inja njaryëderun.»

Kayënda Yesu

⁶ Ante mbarëniho vëfayik va gë Yesu, më tëyëniha: «Ahwëhn, iñi wati bi mbësaduhëhni nañ inja bulunda Isërayel ña?»

⁷ Më ntëkwakëhni: «Rëm ÿa fo yëtëk ante ntiyad vëÿin ña; wũhnë mawëryaniluhna ayëtu wati ma yamani ile ntiyahnëd ÿa. ⁸ Bare yëtëryin iÿin: Iyir Ipacah iña cëlid hnë wũhnë do nuÿadun fanka falëwu fa do wasede mën yedun Yerusalem hna, Yude hna fop do gë Samari hna, do hafo hn'ile tëkwik d'uniÿa hna.»

⁹ Yesu, ga nësëk watac, nufiko g'ambin, do njëkëdënihawo vëhni fop; tac añar cankëlehna hafo nambëniha.

¹⁰ Nkonihon ntañëniha Yesu g'ambin wati nte ñawëtahëdëho ña, tëketëni vësan vëhi vële sudak viÿi viyah haryënkw lëw hni do ntehnënihëhni: ¹¹ «Vësan vëvë Galile, soñe ye ÿëwërun aki ayëkëndu ambini ñi? Asan ale wacëdun Yesu ÿa, hnufëhnirunëha ñi g'ambin do koyëna mbokajëd.»

Ahnëmpët Yuda

¹² Awa vëfayik va matëlehnëni Kuñ Oliviye hna mbokani Yerusalem. Yëbëlan Kuñ Oliviye ña gë Yerusalem tëkëko kilo uyas gë toye.

¹³ Tëkëndëni tuñ, kayëlehnëni yañ etas hna, hnë cery ante rëkëniho nkehahnëndëni ña. Wëlin wamac vële yeho hnam va: Piyer, gë San, gë Sak, gë Andëre, gë Filip, gë Toma, gë Barëtelemi, gë Matiye, gë Sak aju Alëfe, gë Simo nte wacëdeho Ahahnëndak, do gë Yuda aju Sak.

¹⁴ Mawalëniho mbarëländëni kwëlëkwël soñe yëfa gë Mari hnëmu Yesu, gë vësëval vëryampo, do gë vëheryu Yesu.

¹⁵ Fac ryampo, ante mbarëdëniho ña, Piyer matëko tase vële hwëtahnëk hna vële rëkëko mpëd keme gë wafëhw wahi (120), do ntehnëhni:

¹⁶ «Vëÿënta mën, ile fëyahnik Vikerëh hna, watac tëfëkawo ntiya. Iyir Ipacah iña pëyahnik kobëri fo wës David hna soñe Yuda nte ryënkwareyëkëhniwo vële fëläka Yesu va. ¹⁷ Aÿi asan, aryampo hnë fuhnë yentiko, do doku rac fo hwëtahnahninëkëfuno.

¹⁸ «Kaÿ lawahniko koryi ile cosiko soñe iyëdahn Yesu ña. Hnam njoko, hafo tënka donk iñi, cahnëlehna wabeÿ ña. ¹⁹ Vahnë vële lëdëk Yerusalem va fop njëtaniho watac: soñe umë wacahnik iñi kaÿ gë wanës wadëw hni ña: “Akëlëdama.” Umë fëhnëtanëd: “Ikaÿ Wasat.”»

²⁰ Piyer më mbok ntehnëk: «Wëlin ile herik Kayëte Wahnëw hna soñe Yuda ÿa:

«“Arabi tere lëwu ÿa tavi, ahnë antë ntëdahn kwëlëkwël.”»

Mbok kerifëna:

“Arabi ahaÿary nuf doku lëwu ile njëdäkawo Wënu ña.”»

²¹ Tëfëka tëhnayina aryampo hnë vële lapëhnaëdëhëfuno gante-wo-gante, ante njasëlehëdëneho gë Yesu Ahwëhn a, ²² kobëri ante njaryëkawo San Yesu hafo ante nufëhninëkëfuno ñi g'ambin. Asan a rac nkentëde koyëna sede gë fuhnë, ibëhn dëwu ña.»

²³ Awa, ga nësëk watac Piyer më tahnënihëhni vësan vëhi: Matiyas, gë Yosef, nte wacëdeho Barësabas, (wëcako fëna Yusëtis). ²⁴ Awa vële hwëtahnëk va më njëfani aki: «Wëjë, Ahwëhn, njëtëru iña vahnë ña fop; tufëryifuna bi mo rëhnaru hnë vëÿi vësan vëhi ²⁵ Soñe nke afayik nëmpëta Yuda nte yik gë ÿëwa ile rëfëka.» ²⁶ Tac njëlëniho wanjël njëtahnëni bi mo yed. Awa, më tufahnëk Matiyas ye. Nkwënëlehnëniha vëfayik pëhw g'aryaw hna.

2

Itëk Iyir Ipacah iña hnë fac Pantëkot

¹ Ga tëkik fac Pantëkot ÿa, vële hwëtahnëk va sëñ ryampo fo mbarëlëniho. ² Tañ wëñaŵ matëlehni g'ambin. Nkeho had wëñaŵ sël hwëhn fanka, do pëbëlehn hnë tere le ntañahnëniho hna. ³ Wati rac dënk, nulehnëni waryëŵ wale wëntëlëk gë humpen hwëdëh. Pitëlëlehn tindahni ale-wo-le nkaf hna vëhni fop. ⁴ Pëbëlehnëhni tañ vëhni fop Iyir Ipacah inja, pëgwëlehnëni nësëndëni vanësa vakaŵary, ale-wo-le gante njëdädëhawo Iyir Ipacah nësënd ka.

⁵ Hara, wati rac, wasëwif wale wätiko duniÿa ÿi fop, Yerusalem hna nkeniho; ntënëndënihawo Wënu ña. ⁶ Ga nkwëryik wëñaŵ watac, më mbarëpëlëni. Pëmpëhnahnëkëhniwo d'us vëhni fop, kabi ale-wo-le hnë vëhni nkwëryëdëhëhniwo ga nësëdëni wanës wadëŵu ña dënk. ⁷ Pëmpëhnahnëkëhniwo dëcët do ntehnëdëniho: «Vëÿi vahnë vële hnësëd vi, vëyena bi fop vëvë Galile? ⁸ Awa, hak kollahnëbun wëryëndëfuni, ga nësëdëni ale-wo-le wanës wante yëwëbun ña? ⁹ Vëryampo hnë fuhnë Parët matiniho, gë Medi, gë Elam; nkeniho vële lëdëko Mesopotami, do gë vëvë Yude, gë Kapadös, gë Pon, do gë Asi; ¹⁰ gë vëvë Fërisi, gë vëvë Pampëfli, gë Esipët, do gë waresiÿo Libi ile ye darël ankol Siren; do gë vële wätik Rom, ¹¹ gë vëvë Këret, do gë vëvë Arabi; vëryampo wasëwif naginiho, do vëryampo calinjëniho calija wasëwif. Nkwëryëdëfunëhëhni fuhnë fop, ale-wo-le gë nësa ntëŵu ña, ga nësëdëni soñe wadoku wapërën wade ntid Wënu ña!» ¹² Vëhni fop pëmpëhnahnëkëhniwo d'us do vëyëtëlohna ile nahadëni; ntehnëledëniho vëhni fop: «Ye ga ye iÿin?»

¹³ Bare vëryampo njafañëdënihëhniwo vële hwëtahnëk va ntehnëndëni: «Vëÿi uñen ndëwëni!»

Ile nësëhnëkëhni Piyer kore ÿa

¹⁴ Awa Piyer gë vëfayik pëhw g'aryaŵ va kahnëniho do ndekahnëhni kore ÿa: «Nëparyino d'us, vëÿënta mën wasëwif do gë fop wühnë vële ye Yerusalem vi: gwëryëryin ile ryëcëtaf ÿa. ¹⁵ Nahadun vëÿi ndëwëni bare vëryëwëna! Cahnëfëd fo wok do sëwif cedina muk iÿi wati! ¹⁶ Iÿin haŵary ye, ile nësëko kila ile waciko Sowel ÿa:

¹⁷ «Wënu ña më lehnëko: "Wëlin ile rëkid ÿa:

wafac warëkwa hna:

campehnëdëfu Iyir mën inja vahnë hna fop;

vijë hun gë vëryag hun va nësëdëni wanës Wënu ña had wakila,

tufëdëfuhëhni vëjar hun va

do gë vicër va viÿë gë hudakery.

¹⁸ Ha, campehnëdëfu Iyir mën inja vëryokuñ mën hna, vësan gë vësëval,

hnë wafac warac, do rëkëd

nësëndëni wanës Wënu ña had wakila.

¹⁹ Ntidëfu viÿë vifëmpëhnahnah yañ, ambin hna,

do gë wëdahëse hnani gëd nkal li:

umë yed wasat gë hwëdëh do gë vëjar hwëcic,

²⁰ do ulav wä kuyëd

do ulepera wä mbëntëd had wasat.

Umë fop nkef tëkahnind fac Ahwëhn a,

fac sankaf ryëwayik hn'ile mbokahnid rac.

²¹ Do pehëtëdëhëhni fop vële wëcadëha va."*

²² «Nëparyin d'us, vahnë vëva Isërayel, ile ÿadëmu hnësëhnu ÿa: Yesu mbë Nasaret, gante njëtërun ki Wënu ña ntiyehnëdëhawo viÿë

* 2:21 2.21: Sowel 3.1-5

vifëmpëhnahnah tase hun, gë wëdahëse do gë vile nkok nahana ahnë. Tufëku umë fayika. ²³ Umë Wënu ña njëdakuna gante pëhnako ka, gante kahnëndëko kobëri ka. Do wühne njëdarunëha vële wok vëlnënëna Sariya Moyis va pakëniha hnë kërëwa aryawuna. ²⁴ Bare Wënu ña mbëhnëndanëka, pëhëtëka cëm hna, tufahnëk icëm inja kodina pëlahna hn'ucankaf ntëwu hna. ²⁵ David nësëko soñe Ahwëhn a:

«Nudëfuhawo kwëlëkwël Ahwëhn a haryënk w mën, g'irëhw mën nke soñe wowu hahnëndañ.

²⁶ Soñe umë pëbahnëka ntañary mën inji urisah do wës mën ña uhnatah njëwëd, wëla mbahn mën inji ikwëtahn hna njinëgad;

²⁷ Njëtëbu tavëdilohna ðuniña vësëm hna, tavëdilohna aryokuñ hu yëlu yag hna.

²⁸ Njëtëndanëruho ankañ nte yid gë ðuniña le wok pudina.

Igelahn gë wëjë ña natëdëho ðus.”✧»

²⁹ Piyer më mbok ntehnëkëhni: «Vëyënta mën, paryi nke David nësëko koyëna bare njëtinëk wapacëk cëmëk do mbañik. Iyag dëwu ña hafo dol ñal fu li nkok. ³⁰ Awa, paryi nke kila yeho do njëtëko Wënu ña ntëkëhnëkawo ntehnë aryampo hnë vutah vuntëwu hna nëmpëtëdëha ucankaf ña.✧ ³¹ Koyëna David kobëri fo njëtëko soñe ibëhn Këris ña, do umë nësëdëho, ante ntehnëdëho Wënu ña tavëdilahn ðuniña vësëm hna, do tavëdina mbahn dëwu ña nkël.✧ ³² Wanës wadëwu ña soñe iñin nësëd Yesu, ale mbëhnëndanëk Wënu ña, do fuhnë fop wasede yeyinëk.

³³ Tac nufik soñe nji ntaña laña hnëfak hna g'irëhw Wën. Do tame, gante ntehnëko Wën Rëm ña, nuñak hnë umë Iyir Ipacah inja do campehnëk hnë fuhnë. Umë ye ile hnuñun do wëryëdun iñi wati ñi. ³⁴ Awa David, umë kayëna g'ambin had Yesu. Do kat më lehnëk:

«Ahwëhn a Wënu ña më lehnëka Ahwëhn mën a:

‘Yij alaña g'irëhw mën

³⁵ hafo hale këfëdëfuhëhni vële ñewëki va haryënk w hu.’ ”✧

³⁶ «Awa wëli ile rëfëka njëtëni wapacëk fop bulunda Isërayel ña: añi Yesu nte fakërun kërëwa ñi, Wënu ña ntika Ahwëhn gë Arëhnayik.»

³⁷ Wanës wadëwu ña ntawëkëhniwo ðus vële wëryëkawo va. Umë tÿyëniha Piyer gë vëfayik vëyëntañ va: «Vëyënta fu, ye rëfëka lifu?»

³⁸ Piyer më ntëkwakëhni: «Gwëcëtaryin vankeya hun va do ayaryiwu ale-wo-le g'uñac Yesu Këris wã, tavëhnahnu Wënu ña wameh hun ña. Awa njëdadëhuna Iyir Ipacah ña. ³⁹ Yëtëryin, inji Iyir Ipacah ñi nte ntehnëk Wënu ña njëdadëhuna wühne hwëhnëk gë vutah hun va, do vële wok vëyëna wasëwif va: umë ye fop vële macëd Ahwëhn a Wën fu ña.»

⁴⁰ Piyer mboko nësëhnëhni wanës wakañary wayabah soñe mañëhnahnëhni do kamënañëhnahnëhni, ntehnëdëhëhniwo: «Mañëryin ipëh inja, pitaryinëhni vahnë vëwen vëvë gaki vi!» ⁴¹ Awa vahnë vëyabah hnë vëhni mañëniho wanës Piyer ña do ntiniho njaryini. Do hnë fac rac tükëniho vahnë wawuli warar vële wënaço kore vahnë vële hwëtahnëk hna.

Ankeya vële hwëtahnëk

⁴² Kobëri tac, pabëniho nëpa wanës wante karanëdëhëhniwo vëfayik ña, do nkeni ndampo fo vëhni fop, tokëdëniho ndampo fo do njëfadëniho

✧ 2:28 2.28: Wahnëw 16.8-11 ✧ 2:30 2.30: Wahnëw 132.11 ✧ 2:31 2.31: Wahnëw 16.10 ✧ 2:35 2.35: Wahnëw 110.1

ndampo fo. ⁴³ Idak Wënu ña pëbëkawo ale-wo-le, kabi ntiyehnëkëhni vëfayik va wëdahëse wayabah gë viyë vifëmpëhnahnah viyabah. ⁴⁴ Fop vële hwëtahnëk va ndampo fo nkeniho do cahëlëdëniho fop ile kwëhnaniho ÿa. ⁴⁵ Wëla watere wadëw hni ña nkwafëdëniho do gë ile kwëhnaniho ÿa do cahëlëdëniho koryi ÿa vëhni fop, ale-wo-le gante mbalëka ka. ⁴⁶ Fac-wo-fac, mbarëlëdëniho selele Cery Wën Cankaf hna, do gë watere hna soñe gubëlehn mburu ña g'uhnatah do g'intawary pacah. ⁴⁷ Tëfëtafëniho ifërën ile ntidëho Wënu ÿa do vëvë Yerusalem va fop ñadënihëhniwo. Awa Ahwëhn a kwënëdëhëhniwo fac-wo-fac vële pehëtëdëho va.

3

Iyërën ale wok kodina njas

¹ Fac ryampo, Piyer gë SanCery Wën Cankaf hna njidëniho soñe iyëfa bë wati rarëna g'anent hna. ² Nkeho asan ale cëmëko wakwër kobëri nte nagiko ña yiryeryëdeho hnë rënka le wacik «Wamah» hna. Fac-wo-fac njodëho hnam soñe muntandëhni vële rënkëd Cery Wën Cankaf va. ³ Ante nukëhniwo Piyer gë San ga nkëhnëni tënkëni Cery Wën Cankaf hna, më muntakëhni koryi.

⁴ Vëfayik vëhi va më ntañëniha do Piyer më ntehnëka: «Yëkëryifu.»

⁵ Asan a më njëkëkëhni wapacëk kabi ntiyahnëkawo nuñad inë hnë vëhni.

⁶ Piyer më ntehnëka: «Wëla d'alasi kwëhnala, bare ile hodëfu liwu ÿa ntinëndëmi: g'uwac Yesu Këris mbë Nasaret ña, matëry ayas!»

⁷ Tac tañ më pëlaka vák rëhw ÿi ndemahna mat. Tañ, wakwër ña njawëlehna, ⁸ umë ntonjak kahn do pëgwëlehn njasënd. Tac tënkëntëlehn gë vëhni Cery Wën Cankaf hna: njasëdëho ntonjatënd uhnatah wã do cëmbëdëhawo Wënu ña. ⁹ Kore ÿa fop nunihawo koyëna ga njasëd njëwatënd icëmb Wënu ña. ¹⁰ Njavëtiko paryi umë lañadëho «Rënka Wamah» Cery Wën Cankaf hna kwëlëkwël muntand. Ga nuyik ile yehawo ÿa, vahnë va pëmpëhnahnëkëhniwo d'us do vëyëtëlohna ile nahadëni.

Wanës Piyer ña Cery Wën Cankaf hna

¹¹ Vahnë va nuniho asan a tavëd'ilëhniwohna vëhni Piyer gë San. Soñe umë nkaryëniho kwërënihëhni nder cankaf nte wacik Salomo* hna do pëmpëhnahnëkëhniwo. ¹² Ga nuk Piyer watac, më ntehnëkëhni: «Vahnë vëva Isërayel, soñe ye pëmpëhnahnëku g'inji yërën? Soñe ye lañërunëhëfu? Wëjë lehnëk imëk dëw fu dënk ma usatah lëw fu kahnahnëk njasënd ayi asan? ¹³ Wën Abëraham, gë Wën Isak, gë Wën Sakob, Wën vacërakëlo fu va fop tufahnëk nafa sankaf aryokuñ alëwu ÿa Yesu. Njëdahnërunëha vëhni Pilat hna. Umë ñadëho tava bare wuhnë ñwëyërunëho. ¹⁴ Wuhnë ñwëyërunëha Afacah, Asatah a. Pecehnu arëyu a'wawëryahniwu tavi ale ryawëka ahnë bare wuhnë ñwëyërunëho. ¹⁵ Koyëna ndawërunëha ale yëdahnëdëho uwám wã duniya li. Bare Wënu ña matëndëka vësëm hna do wasede yebun. ¹⁶ Kabi kwëtahnëbunëha Yesu, fanka wac lëwu wã njawënenka asan ale hnuđun do yëtërun ayi. Ha, soñe kwëtahn inte hwëhnañun gë Yesu ñi njërahnëk ayi asan gante nuđun wuhnë fop ki.

¹⁷ «Tame, vëyënta mën, njëtëbu d'us wuhnë gë vësankaf hun vi yëtëluhna ile pëhnëtanëd ile lirunëha Yesu yi. ¹⁸ Bare Wënu ña ntik

* **3:11** 3.11 Salomo aju David yeho, ahnañ Isërayel had rëmu. Umë vëryehnëko Cery Wën Cankaf ña do njëtiko soñe yasery ÿalëwu (1 Vëhnañ 6; 1 Vëhnañ 5.9-14).

koyëna ile nësëniho wakila ña fop kobëri ña. Umë ye: Arëhnayik, ale ntehnëko payidëha ña, korotëd. ¹⁹ Awa tame gwëcëtaryin vankeya va asahëtawu gë cape Wën pëhwëcëhnañu wameh ña. ²⁰ Koyëna Ahwëhn a Wënu ña maŵëryanëdëhu ayinëgawu, do mbokëd cañëtëhniwuna Yesu, ale tëhnako kobëri ña soñe lëw hun ña. ²¹ Yesu g'ambin ñëwëd ten hafo wati le mbokajëd nkwëcët fop, hafo mboka cañ, gante nësëko Wën ka hnë wawës wakila wacëvah wabë kobëri ka. ²² Koyëna Moyis më lehnëko: “Ahwëhn a Wën hun ña cañëtëhniwuna kila g'ami ki. Avë bulunda hun yed. Ge tëkik afo ahnëpawuna fop ile ntehnëdëhu ña. ²³ Ale wëyëd maŵëhna iñi kila ña ndawëde do cani bulunda Wën hna kwëlëkwël.”*

²⁴ «Ha, wakila wante hnësëdëho, kobëri Samiyel ña, vëhni fop pëyahnëni wati le yehahninëk dol ñi. ²⁵ Vutah wakila watac va yerun do nkentahnirun akwëtëla nte kwëtëleniho Wënu gë vacërakëlo hun va ante ntehnëkawo Abëraham: “Hnë ale hnagik hnënk lëw hu njëdëdëfuhëhni wabulunda wabë nkal ñi fop.”* ²⁶ Soñe hun ten Wënu ña canika Aryokuñ alëwu ña, payika ndemaŵu aravu wuhñë fop vankeya vameh hun va.»

4

Piyer gë San haryënk wëhitij hna

¹ Wati nte nësëhnedëhniwuna Piyer gë San koyëna kore ña, tëkiniho vësëna wasadëha vëryampo, tëfëlini g'asankaf vële yëkad Cery Wën Cankaf va do gë wasaduse wë. ² Ntavëkëhniwo d'us gë vëfayik vëhi va soñe ile karajëdëhniwuna bulunda do pëyahnëhnedëhniho vësëm va mbëhnedëni kabi Yesu mbëhnek. ³ Awa më pëlanihëhni cëdehnenihëhni hafo ge pacëk, kabi tëko mëd. ⁴ Bare hnë vële wëryëko wanës vëfayik va, vëyabah kwëtahnëniho, do iyab vële hwëtahnëk na nkëhnëko tëkëni vahnë wawuli mbëd.

⁵ Ga pacëk vësankaf wasëwif va, gë vicër bulunda va do gë vëharan sariya va mbarëniho Yerusalem hna. ⁶ Nkeniho hnam Anas, asëna wasadëha asankaf a, gë Kayif, gë San, g'Alekësandër do gë fop vësëna wasadëha viyëntaŵ vële nkeni hnënk g'asëna wasadëha asankaf a. ⁷ Umë cëdëtijini vëhni, Piyer gë San, kahnëndëhni haryënk mbara ntëw hni hna do tëyëhni: «Gë iyëhne fanka, umë ye, g'uŵac mo ntihantun iñin?»

⁸ Awa Piyer, pëbëkawo Iyir Ipacah iña, më ntëkwakëhni: «Vësankaf do gë vicër bulunda, ⁹ dol tëyëdebun soñe ufërën ule linëhnëbunëha asan ale woko kodilohna njas, umë ye, gante njërënk ka. ¹⁰ Awa, yëtëryin wuhñë fop, arabi bulunda Isërayel ñi fop njëtëni: g'uŵac Yesu Këris mbë Nasaret ñantibun iñin. Yesu nte fakehnerun ña do Wënu ña mbëhnedanëka vësëm hna, soñe lëwu kahnënk añi asan, ani haryënk hun, g'imbahn kendeñ. ¹¹ Yesu ye

«“itaka inte cañëtaniho vëvëry cery ña do ye tame inte mbëryahnëk Wënu ña cery ntëwu ña fop.”*

¹² Hnë umë fo nke ipëh iña. Duniña li fop, Wënu ña kobëri canëtëlahna ahnë ahawary ale hođen tëfin pëhëhniwëfu.»

¹³ Vëhitij vësankaf va pëmpëhnanëkëhniwo d'us, kabi nunihëhniwo vëhni Piyer gë San g'ikwëtahn nësëdëniho do njëtaniho fëna vëhni dënk vësan vëhwëhn uyët këm fo ye; do njavëtëhniwuna tañ vërefal Yesu yeho kobëri ña. ¹⁴ Kabi nunihawo asan ale yërëniko ña, ga kahnëk d'arël

* **3:23** 3.23: Divëta Sariya 18.15,18,19 * **3:25** 3.25: Wapëgwala 22.18 * **4:11** 4.11: Wahnëw 118.22

lëw hni, ñoñ vëhwëhnalohna ile nësëdëni. ¹⁵ Awa më ntehnënihëhni cahnëni Mbara Vëhitiñ hna do pëgwëlehnëni nkwajëlëndëni vëhni fo: ¹⁶ «Hak ntidenëhëhni vëyi vësan? Vëvë Yerusalem vi fop njëtëni wapacëk vëhni lik viyë vifëmpëhnahnah vi do kodëlënëhna nkwajin. ¹⁷ Karañ dëw hni ñi tëfëlahna camp g'ahawary bulunda hna. Tëfëka mbañëhninëhni antë mbok nësëhnhëhni vahnë soje Yesu.»

¹⁸ Tac më mbok macënihëhni Piyer gë San do mbañëhnënihëhni antë mbok nësëni ma karañënihëhni vahnë soje Yesu. ¹⁹ Bare më ntëkwani: «Yëkëryin wuhnë dënk: cañëk bi haryënk Wën hna awwëhniwu, hara gena wawëhnhëfuna umë. ²⁰ Ge fuhnë ye kodilëfuhna ravëfu inës ile hnuvun do wëryëbun ya.»

²¹ Ga mbok ñañëhnhëhni kat vëfayik va, tavëlehnënihëhni; vëhnuyalohna fere ntihahnënihëhni wameh, kabi bulunda ya fop cëmbëdënihawo Wënu ña soje ile njërënik asan a. ²² Asan arac kwëhnako ile lëbik wabëhn wafëhw wahnah.

Iyëfa vële hwëtahnëk

²³ Piyer gë San, tavëndëni tuñ, njilehnëni tañ gë vële hwëtahnëk vëyëntaw pëyanihëhni fop ile ntehnënihëhni vësankaf vësëna wasadëha va gë vicër vëyëntaw bulunda ya. ²⁴ Ga nëpanihëhni, vëhni fop, pëgwëlehnëni njëfandëniha aki Wënu ña: «Ahwëhn, wëjë lik ambin ñi, g'inkal inji, gë wov yi, do gë fop ile yehëhna hnam ya. ²⁵ Gë fere Iyir Ipacah ña njëdaruha acërakëlo fu David, aryokuñëhn hu ya, nës:

«“Soje ye ntavëkëhni aki wayal wi?

Soje ye nkwajëlëdëni ntini wabulunda ñi ile wok kodina nke?

²⁶ Vëhnañ vëvë nkal vi pëhwëtani wët wä.

Ha, vëvë haryënk bulunda va nkwëryëlëni ñwëyëniha Ahwëhn a Wënu ña gë Arëhnayik alëwu ya.”

²⁷ Paryi nke, hn'ini naw, Erođ gë Pos Pilat nkwëryëlëni gë vële wok vëyena wasëwif va do gë bulunda Isërayel ya, këfëniha aryokuñ asëvah alëw hu ya Yesu, ale rëhnaru ya. ²⁸ Bare ile ntini yi fop, gena hawary ile fëhnaruho wëjë dënk kobëri ya fo ntini. ²⁹ Tame, Ahwëhn, nëpary gante ñañëhnhëdënihëfu ka, do njëdaryihni, vëryokuñ hu va, pëyahnëni wanës hu ña g'ikwëtahn pëbah. ³⁰ Tufahnëry fanka hu fa gë fere wëdahëse wapëmpëhnahnah njërëhnhëhni vahnë va g'uwac Yesu, aryokuñ hu asëvah ya.»

³¹ Ga puhnani iyëfa ña, pëgwëlehn nënkand hn'ile mbarëniho hna. Pëbëlehnëhni vëhni fop Iyir Ipacah inja do pëgwëni pëyahnëndëni wanës Wënu ña g'ikwëtahn.

Idemal vële hwëtahnëk

³² Fop vële hwëtahnëko va nkwëryëlëniho g'intawary do g'inahan pacah, nkeni ndampo fo. Cehëlëdëniho fop ile kwëhnani ya do ahnë dehnëdilohna ile kwëhnañ ya umë fo hwëhnhëk. ³³ Vëfayik va pëyahnëdëniho ibëhn Ahwëhn a Yesu gë fanka sankaf do Wënu ña njëdadëhëhniwo fop ile valëdëhëhniwo ya. ³⁴ Hnë vëhni fop ahnë gojëlawohna inë, kabi vële hwëhnhëko wëhañ ma watere va nkwafëdëniho wati wati, do njojëndëni koryi ya ³⁵ njëdandënihëhni vëfayik va: vëhni, cehëlëndënihëhniwo vëhni fop do ale-wo-le, gante mbalëka ka, nuñadëho.

³⁶ Nkeho hnam asan ale waciko Yosef. Avë hnënk Levi yeho do Sipër hna nagiko. Vëfayik va Barënabas macënihawo, umë fëhnëtanëd «asan

ale hamënaÿehned». ³⁷ Asan arac hwëhnako kaÿ nte nkwafëko do njo koryi ÿa, njëdahnî vëfayik va, soÿe vële mbalëd va.

5

Wamër Ananias gë Safira

¹ Nkeho fëna asan ale waciko Ananias. Nkwëryëlëniho g'asëvalu, Safira, nkwafëni kaÿ nte kwëhnaniho ña. ² Naÿëtëko koryi ÿa tac nji njëdahnî vëfayik va ile wok ÿa, do asëvalu njëtëko.

³ Awa Piyer më ntehnëka: «Ananias, soÿe ye wawëru Sintani tënki hafo pëb ntaÿary hu hna? Mërehneruha Iyir Ipacah inja, naÿëtëru koryi ile wafahnëru kaÿ dëw hu ña! ⁴ Awafahnënd ÿa wëjë hwëhnëko kaÿ inji, do nte nkwafëru ña fëna gena bi wëjë hwëhnëko koryi ÿi? Hak kolëru ahnaha hafo ali koyëna? Gena vahnë wërehneru, Wënu ña wërehneru.»

⁵ Ananias, ga nkwëryëk watac, njok cëmëlehn taÿ. Fop vële yëtako watac va ntakëkëhniwo d'us. ⁶ Vëjar njilehnîni përyëni iñas ña tac njonî mbañëni.

⁷ Ga ndëcëk wëwati warar, asëvalu Ananias tëkëlehn, hara yëtëna ile liyak hnam ÿa. ⁸ Piyer më tëyëka: «Pëyarye, kaÿ nte wafërun ña, koryi lëwu ÿi aki bi nke?»

Më ntëkwaka: «Ha, aki nke.»

⁹ Awa Piyer më ntehnëka: «Hak kolahnërun awërehnuna Iyir Ahwëhn a aki? Nëpary: vële yikëh mbañiniha asan hu va tëkini rënka li do njidëni mbañinihi, wëjë fëna.»

¹⁰ Wati rac dënk njolehn haryënk'w Piyer cëmëlehn taÿ. Vëjar va tënkelehnîni tëkatëniha ga cëmëk; njolehnëniha mbañëniha d'arël hn'ile mbañëniha asanu hna. ¹¹ Watac njonëhnikëhniwo ntakah cankaf vële hwëtahnëk va fop gë vahnë vëhaÿary vële yëtako va.

Vifëmpëhnahnah viyabah vile ntidëni vëfayik

¹² Vëfayik va ntidëniho viÿë vifëmpëhnahnah gë wëdahëse wayabah bulunda hna. Vële hwëtahnëk va fop njehëkëhniwo ßarël nder Salomo* mbë Cery Wën Cankaf hna. ¹³ Ahnë ahawary dëkëd'ilo hna nawahni; do vahnë va fop ntënëndënihehniwo d'us. ¹⁴ Hnë watac fop vële hwëtahnëdëha Ahwëhn va nkwënadëniho kwëlëkwël, vësan gë vësëval. ¹⁵ Njiniho hafo canëndënihehni vëres va vankaÿ hna: hnë wëgway kwëtëdënihehniwo ma hnë wafad, soÿe, ge Piyer ndëcëd, wëla cën dëwu ña fo kod cankëhni. ¹⁶ Vahnë vëyabah fëna nkaryaryëdënihehniwo vëres do gë vële mbërehnëni wayine vëvë vankol vante kakëniho gë Yerusalem va. Do fop njërëndëniho.

Vëfayik va mbërehnëdëni

¹⁷ Asëna wasadëha asankaf a gë wasaduse waÿëntaÿ w'a fop ñëwaryënihehniwo vëfayik va ile ntidëniho ÿa. Awa umë pëhnani ntinihehni iñë. ¹⁸ Më matëni pëlanihëhni vëfayik va do cëdehnënihehni kaso bulunda hna. ¹⁹ Bare g'umëd ga, mëleka Ahwëhn a më pidëtëk warënka kaso w'a, canëkëhni do ntehnëhni: ²⁰ «Yiryin Cery Wën Cankaf hna afëyawuni bulunda ÿa wanës wante yod uwám usër hna.»

²¹ Vëfayik va maÿëhnelehnëniha: kobëri fo g'acahnëfëd ga, njilehnëni Cery Wën Cankaf hna pëgwëlehnëni karanëndënihehni vahnë va.

* **5:12** 5.12 Salomo aju David yeho, ahnaÿ Isërayel had rëmu. Umë vëryehneko Cery Wën Cankaf ña do njëtiko soÿe yasery ÿalëwu. (1 Vëhnaÿ 6; 1 Vëhnaÿ 5.9-14)

Awa, asëna wasadëha asankaf a do gë vële nkeniho va më macënihëhni Mbara Vëhitiŋ vicër bulunda wasëwif va soŋe kitiŋënihëhni. Tac më payehnëni njinëhnini vëfayik va, gë kaso njojini. ²² Bare vëyëka va ga tøkëni kaso hna, vërëkatëlëhniwohna hnam. Umë mbokani pëyahneni: ²³ «Tëkatëbun warënka kaso wã ga nkok pidî d'us vëyëka va ale-wole yëwã lëwu hna haryënkwa warënka hna, bare ga pidëtëbun, ahnë tøkätëlëfunahna bambery!» ²⁴ Ante nkwëryëniho watac ŋa, asankaf vëyëka Cery Wën Cankaf ŋa gë vësankaf vësëna wasadëha va vëyëtëlohna ile nahadëni do tëyëlëdëniho bi ye likëhni vëfayik va.

²⁵ Hnë wati rac, tøkëlehni ahnë pëyahni: «Vësan vële sëdehnerunëho va selele Cery Wën Cankaf hna nkeni do bulunda yã karaŋëdëni.» ²⁶ Awa, vësankaf vëyëka va njilehnëni gë vësan vërac mbokaryinihëhni vëfayik va. Bare vëyãñënalohna, kabi ntakëkëhniwo gë bulunda yã antë ntutënihëhni gë wëraka.

²⁷ Ga mbokaryinihëhni, umë njonihëhni Mbara Vëhitiŋ hna gë vësëna wasadëha hna. Asankaf vësëna wasadëha yã ²⁸ më ntehnëkëhni: «Mbañëhnirun karaŋ vahnë g'uwãc ayi asan ŋa. Bare wëli pëbënerunëhëhni vahnë vëvë Yerusalem vi ikaraŋ hun inji wahakili walëw hni hna, do ntehnërun fuhnë ryawëka ayi asan.»

²⁹ Awa Piyer gë vëfayik vëyëntawã va më ntehnëni: «Wënu ŋa rëfëka mawëhni, gena vahnë. ³⁰ Wën warëm fu ŋa mbëhnëndanëka Yesu nte fakërun hnë kërëwa soŋe aryawuna. ³¹ Umë matëndëk Wënu ŋa soŋe ntaña g'irëhw lëwu had asankaf do afehët, njëdahnëhni vahnë vëva Isërayel va nkwëcëtëni vankeya vantëw hni va do nuŋahnëni itavëhn wameh wadëw hni ŋa. ³² Do fuhnë, wasede warac yebun, g'Iyir Ipacah nte njëdakëhni Wën vële wawëhnedëha va.»

³³ Mbara Vëhitiŋ va, ga nkwëryëni watac, ntavëkëhniwo had tënkëhni wasakahn wã, do ñadëniho ndawëhnenihëhni vëfayik va. ³⁴ Bare aryampo hnë vëhni, farise ale wãciko Gamaliyel, tebako wanës ŋa. Aharaŋ sariya ale ntënëniho bulunda yã fop yeho. Matëko tase vahnë fop tëy canini ten toye vëfayik va. ³⁵ Tac më ntehnëkëhni vële mbarëniho va: «Vëva Isërayel, diryin wajira ile yadun aliwuni vëyi vësan vi. ³⁶ Dënkwëtaryin: biyëna nuyinëkawo asan ale wãciko Teyudas, pëlako nkaf ntëwu ŋa had aryëndah; tøkëniho vahnë wakeme wahnah vële rëfëdëhawo va, bare ndawiko, do fop vële rëfëdëhawo va campëniho do golohna nkwëryënde ga nësëde soŋe lëw hni. ³⁷ Umë, ga ndëcëk, wati vaker hna, Yuda avë Galile yã cahniko. Umë fëna vahnë vëyabah tëfëdënihawo bare ndawiko umë fëna do fop vële rëfëdëhawo va campehniniho. ³⁸ Awa tame, wëli ile hnahaŋu yã: antë awo afaŋu wëba vëyi vësan do tavëryinëhni njini. Ge ile ntidëni yi gë ile ñadëni yi nahan dëw hni dënk matik përekad. ³⁹ Bare ge paryi Wën hna matik kodiluhna awëmaŋehuni, ant'aliwu hafo awëtaryuna Wënu ŋa!»

Mbara Vëhitiŋ va mawëlehnëni wanës Gamaliyel ŋa. ⁴⁰ Macëlehnënihëhni vëfayik va, ndafëhnenihëhni tac ntehnënihëhni antë mbok nësëni g'uwãc Yesu, tavëlehnënihëhni.

⁴¹ Vëfayik va cahnëlehnëni hnam g'uhnatah sankaf kabi Wënu ŋa catahnëkawo gë vëhni korotëni soŋe wãc Yesu wã. ⁴² Pëgw hnë fac rac, selele Cery Wën Cankaf hna do watere hna, nkonihö karaŋëndënihëhni vahnë va do pëyahnedëni Wanës Wakasëk Arëhnayik a, Yesu.

6

Vësan mbëd gë vëhi vële rëkëd ndemandënihëhni vëfayik

¹ Hnë wati rac, nkwënadëniho vële hwëtahnëk va yaß inja. Nkeniho hnë vëhni wasëwif wale hnagiko Isërayel hna, Wa-ebëre nësëdëniho, do wëryampo hnë wayal wahaŵary matiniho, Wagërek nësëdëniho. Vële hnësëd Wagërek va mëhnadëniho soje vële hnësëd Wa-ebëre va, ntehnëdëniho vërac vëсахëlendilohna rokëtok ŷa gante cajëk fac-wo-fac ka soje vësëval vëvë kore lëw hni vële cëmaryëk vësan va. ² Awa vëfayik pëhw gë vëhi va më mbarënihëhni vële hwëtahnëk va fop ntehnënihëhni: «Caçëna soje lëw fu ravëfu pëyahn wanës Wënu ña fabahnëfu cahëlehn ile rokëde. ³ Awa tame, vëyënta fu, tëhnaryinëhni hnë wuhnë vësan mbëd gë vëhi, vële pëbëk Iyir Ipacah, gë yasery, do hwëtahnëk. Kwëtehnañdëfunëhëhni iŷi doku. ⁴ Koyëna fuhnë kodëfun wo hahnëndafu iyëfa ña gë ikarañ vahnë wanës Wënu ña.»

⁵ Vële hwëtahnëk va fop maŵëniho watac. Më tëhnanihëhni vëhni: Ecen, asan ale hwëtahnëkawo dus Wënu ña do pëbëko Iyir Ipacah, gë Filip, gë Përokor, gë Nikanor, gë Timon, gë Parëmenas, do gë Nikola mbë Antiyos nte salinjëko kobëri ña sali wasëwif. ⁶ Më tufinihëhni vëfayik va soje njëfanëhñënihëhni do tindënihëhni wëbák ña ale-wo-le vëhni fop.

⁷ Wanës Wënu ña campëdëho kwëlëkwël g'ahaŵary do iyab vële hwëtahnëk va nkwënadëho dus Yerusalem hna. Do wëla vësëna wasadëha vëyabah kwëtahnënihawo Yesu do maŵëhñëniha.

Ipëla Ecen

⁸ Ecen, Wënu ña njëdëkawo dus do pëbënëkawo fanka falëwu fa, ntidëho wëdahëse gë vifëmpëhnahnah visankaf bulunda hna. ⁹ Bare vësan vëryampo pëgwëlehnëni nkwajëtehnëdëniha. Vësan vërac vëvë cery caliña nte wacëde «Cery Caliña mba Vëramp vële Ravik» yeho. Ani matiniho: Siren, gë Alekësandëri, gë Silisi, do gë Asi. Nkwajëlëdëniho gë Ecen, ¹⁰ bare vëhodilohna tufahnëni gena toña wanës wacatah wadëwu wante nësëndanëdëhawo Iyir Ipacah inja.

¹¹ Soje rac, më cosënihëhni vahnë ntehnëni nkwëryëniha ga nësëd wanës wante yewëdëha Moyis gë Wënu ña.

¹² Koyëna ntavëndanënihëhniwo bulunda ŷa, gë vicër bulunda va, do gë vëharañ sariya va. Tac më nëñlëhñëniha Ecen pëlaniha, njonihä Mbara Vëhitiñ hna. ¹³ Njoryaryënihëhniwo fëna wasëde vëwër va më ntehnëni: «Ayi asan teryëdina nës wameh soje Cery Cëvah Cankaf Wënu ntëw fu ña gë Sariya Moyis ŷa. ¹⁴ Nkwëryëbunëha, ga ntehnëd, Yesu mbë Nasaret ñi nihëd Cery Wën Cankaf ña do nkwëcëtëd wënamu wante njëdakëfu Moyis ña.»

¹⁵ Fop vële yeho hnam va ntañënihawo Ecen kaßi nunihawo yëka ŷa had yëka mëleka nkehawo.

7

Wanës Ecen

¹ Asëna wasadëha asankaf a më tëyëka Ecen: «Toña bi ye ile hnësëde soje hu ŷi?»

² Awa më ntëkwaka: «Warëm mën gë vëyënta mën, nëparyino: Wën Hnañah ŷa karyëtahnëkawo rëm fu ŷa Abëraham ante nkeho Mesopotami hna ani gë njihahnënd ntëd Aran hna. ³ Më lehnëkawo: “Tavëry nkal

hu ñi, gë hnënk hu ÿi do ayi hn'inkal nte rufëdëmi hna.”✧ 4 Koyëna tavëko Abëraham nkal Kalëde ña ñji ntëd Aran hna. Tac ante cëmëko rëmu ña, Wënu ña më pakëtika hnë nkal nte yehahnërun gaki ñi. 5 Wënu ña ñoñ yëdëlawohna Abëraham kwëhn umë hnam, wëla fënkwa fatoy yëdëlawohna. Bare më lehnëkawo njëdadhëha nkal ñja do vërahu kwëhnëdëni ge cëmëk. Hara wati rac, Abëraham kwëhnalëhniwohna ten vutah. 6 Wënu ña më lehnëkawo vutah vuntëwu va hnë nkal nte wok gena dëw hni ntëdëdëni, hn'ile nkedëni vëramp do ntidëni këm fo hnë wabëhn wakeme wahnah (400). 7 Wënu ña nkwënkëko pinjëdëfëhëhni bulunda ile lidëhëhni vëramp ÿa. Ge ndëcëk watac, cahnëdëni hn'inkal tac do njijëni ani dënk, hn'ini nkal, cëmbëndëniho.✧ 8 Tac Wënu ña kwëtëlëniho gë Abëraham do njëdahna namu háci ÿa nke dahëse kwëtëla ntëw hni ña. Awa Abëraham nagëhnikawo facan, Isak maciko, do kácëkawo ante nuÿako wafac mbëd gë warar ña. Isak fëna koyëna kácëkawo aju Sakob, do Sakob fëna kácëkëhniwo vijü, vële yeho warëm pëhw gë wahi waryënkwerënkwa wã.

9 «Vijü Sakob, vërac ñëwary, fëlakëhniwo më nkwafëniha ahery hni Yosef, soñe ñji had aramp hn'inkal Esipët hna. Bare Wënu ña g'umë nkeniho. 10 Ntihëtëkawo mbër ntëwu ña fop do njëdakawo yasery hafo Farawo ÿa, ahnawë Esipët, nëña dus g'umë. Arac më ntika guverëner Esipët hna do gë tere ucankaf hna fop.

11 «Tac tëkëlehni inte cankaf Esipët hna fop gë nkal Kanan ña. Ambër cankaf yeho. Warëm fu wã ñoñ vëwolohna nuÿandëni ile tokëdëni. 12 Sakob njëtako nkehëhna Esipët hna ile rokëde, do ryënkwerënkwa ÿa më payëkëhni vijü, warëm fu wã. 13 Ga njini higëna ÿa, Yosef më ntik njavëtëniha vicëru do Farawo ÿa njëtako vicëru va ye. 14 Tac Yosef më payëhnëk njinëhni rëmu Sakob gë tere lëwu ÿa fop. Vahnë wafëhw imbëd gë wahi g'imbëd (75) nkeniho. 15 Awa Sakob gë tere lëwu ÿa njilehëni gë Esipët; hnam cëmëniho umë gë warëm fu waÿëntaw wã. 16 Sisem hna njiryeryiko waÿas walëw hni wã, kwëtini hn'iyag inte ntawëko Abëraham gë koryi hnë vijü Hamor.

17 «Bulunda fu ÿa njabëniho do nkwënadëniho kwëlëkwël Esipët hna hafo tëhaj wati le ntihand Wënu ña ile nësëhnëkawo Abëraham ÿa. 18 Awa, ahnawë ale wok yëtëlawohna Yosef nawëgëko Esipët hna. 19 Ahnawë arac tokadhëhniwo bulunda fu ÿa do këm fo ntidëhëhniwo vacërakëlo fu va porosinatëdëhni tavëndënihëhni vutah vunul va cëmëndëni.

20 «Hnë yamani rac nagiko Moyis. Fatah fankwamah yeho, do Wënu ña ñahnëkawo. Ýalu hna njëwëndiko hnë wadepëra watar. 21 Tac më njëbik hnë kankel do ntabi hnë garyëla. Awa aryagu Farawo ÿa hnufakawo do kwëdëkawo had fatah fantëwu. 22 Koyëna ñëñako Moyis fop uyët vëvë Esipët va do kwëhnako fanka hnë ile nësëdëho do ntidëho ÿa.

23 «Ga nuÿak wabëhn wafëhw wahnah, Moyis pëhnako ñji njëkihni vëÿëntawu vële nkeni hnënk va, vijü Isërayel. 24 Wati rac nukawo avë Esipët ga ntidëha këm fo avë Isërayel. Awa më ntëwëhnëka mbaÿ ntëwu ña, ndawã avë Esipët ÿa. 25 Ntiyahnëkawo nkwëryëdëni wahnënk walëwu wï, gë umë pëhëtëdëhëhni Wënu ña, bare vëwëryëlohna. 26 Ga pacëk, Moyis tëkatëkëhniwo vële nkeni hnënk va ga mëtëdëni do ñadhëho konjëlehëhni. Më ntehnëkëhni: “Wëlawo mën, hnënk yerun! Awa soñe ye lilëdun këm fo aki?”

✧ 7:3 7.3: Wapëgwala 12.1 ✧ 7:7 7.7: Wapëgwala 15.13-14

²⁷ «Bare ale lidëhawo aÿëntaŵu këm fo ÿa më cañëtaka Moyis nteha: “Ye yentahniki? Mo liki asankaf do ahitiŵ alëŵ fu? ²⁸ Aryaŵo bi ŷadu, gante ndaŵëruha ŷëhno avë Esipët ki?” ²⁹ Moyis ga nkwëryëk wanës watac, më nkaryëk nji ntëd hn'inkal Madiyan hna; hnam nuŷakëhniwo vutah vucan vuki.

³⁰ «Ga ndëcëk wabëhn wafëhw wahnah, mëleka haryëtahnëkawo Moyis wula hna, fagant humpen fatëh fante ŷagëdëhohna darël kuŵ nte ŵacik Sinayi hna. ³¹ Moyis pëmpëhnahnëkawo ga nuk hwëdëh ha fatëh hna koyëna. Bare tëhadëho soŵe pëcëta wapacëk, më nkwëryëk kopa Ahwëhn a ga ntehnëdëha: ³² “Wën vacërakëlo hu ŵa yeŵu, Wën Abëraham, Wën Isak, do gë Wën Sakob.” Moyis mbalëdëho, dëkëdïlohna njihn yëka ŷa.

³³ «Awa Ahwëhn a më ntehnëka: “Paryëtëry wapary nji, kabi hn'ile kahnëru hna cëvak. ³⁴ Nubu ambër bulunda mën ŵa Esipët hna, nkwëryëbu wako g'ïŵëm dëŵ hni ŵa do cëlibu, fehëtëŵëhni. Tame, yij: payëdëmi gë Esipët.”[✧]

³⁵ «Moyis tac dënk ye nte nŵëŷëniho ntehnëniha: “Mo liki asankaf do ahitiŵ?” Umë payëka Wënu ŵa had asankaf, afehët bulunda g'idëma mëleka le sahnëhnikawo humpen fatëh hna. ³⁶ Umë sanikëhni Esipët hna. Ntiko wëdahëse gë vifëmpëhnahnah hn'inkal tac, nte ntëmpëtaďëniho Wov Vëntah hna, do gë hnë wabëhn wafëhw wahnah wula hna.

³⁷ «Moyis tac dënk lehnëkëhni viju Isërayel: “Wënu ŵa canëhnëdëhuna kila had ami avë bulunda hun.” ³⁸ Do fëna, ante mbarëlëdëniho bulunda Isërayel wula ŵa, umë hahnëdëho yëbëlan vacërakëlo fu va gë mëleka le hnësëhnëdëhawo hn'ikuŵ Sinayi ŷa. Hnam nuŷajëdëho wanës Wën wante yëdahnëd uwám usër soŵe njiŵ pëyafu.

³⁹ «Bare vacërakëlo fu va vëŷadïlohna maŵëhnëniha; më cañëtaniha do pëhnani mbokani Esipët. ⁴⁰ Umë ntehnëniha Aron: “Dinëhneriyifu wamën wante ryënkŵaryëhëdëfu, kabi yëtëlëfuhna bi ye fëlaka aŵi Moyis nte sanikëfu Esipët nji.” ⁴¹ Awa më ndëhwarëni wën le mëntëlëni gë fañihni, ntinëhneriŵa sadëha, do më ntini ambënt nëŵah soŵe ile ntini vëhni dënk ŷa. ⁴² Bare Wënu ŵa niŷahnëkëhniwo do tavëhni cëmbëndëni wahol wale ye g'ambin ŵi. Gante kerik kayëte wakila ki:

«“O bulunda va Isërayel,

Gena ami sënahnërun sadëha wusaŵ

gë wasadëha waÿëntaŵ hnë wabëhn wafëhw wahnah wula hna.

⁴³ Hali, ndibëdunëho gante-wo-gante

usank wën ile ŵacëdëho Molok ŵa

do gë wën hun ile liyarun wëntëlah

g'ikol nte ŵacëde Refan ŵa.

Ntiyarunëho waŵi wamën ŵuhnë dënk aŵuntahnëndu.

Soŵe umë fakëtandëmu hafo Babilon.”

⁴⁴ «Wula hna warëm fu ŵa kwëhnaniho usank ule ryënkŵëtehnëdëho kwëtëla nte ntiniho Wënu ŵa gë vëhni ŵa. Usank rac ntiko Moyis gante ntehnëkawo Wën ka. Sifa ule tufëkawo ŵa ntiko. ⁴⁵ Urac, tebalëdëniho warëm fu ŵa. Vëhni gë Yosuwe njonihni hnë nkal nte nkehahnëniho bulunda vële wok vëyëtëlahna Wën, vële ntak Wën haryënkŵ lëŵ hni va. Hnam nkoko afo David nke ahnaŵ. ⁴⁶ Arac nuŷako idëma Wënu ŵa kabi Wënu ŵa ñadëhawo. Awa David tëyëkawo maŵëryana nëmpët usank ŵa

✧ 7:34 7.34: Icahn 3.1-10

gë nte vëryik nte rëkëde cëmbahnënde, umë Wënu Sakob ña. ⁴⁷ Bare Cery tac Salomo* vëryehnëko.

⁴⁸ «Bare, ile ye toña ÿa, Wën Hunte Sëpëk Fop ña dëdëdina hn'acery nte mbëryëni vahnë. Wëlin ile pëyahnek kila ÿa:

⁴⁹ «“Wënu ña Ahwëhn a ntehnëk: ‘Ambin ña ye tinki naw mën ña, nkal inji ye hn'ile yinëgehahnëdefu wapary mën ña. Iÿëhne sifa Cery hodun avëryëhnuno?

Añëhne cape kodëfu ÿëwu?

⁵⁰ Gena bi ami lik vëÿin fop?’ ”

⁵¹ «Wühnë vahnë vële kambëk vankaf vi, Wënu ña macëdëhu bare pidërun wasakahn hun† wã gë vanëf hun va, ñwëÿëdunëha kwëlëkwël Iyir Ipacah inja! Had vacërakëlo hun va nkerun! ⁵² Nkehëhna bi kila ile nkoni vëvërehnëna? Ndawënihëhni vële fëyahnedëho itëk Yesu, Asatah a. Do wühnë, tame, nkwaferunëha do aryawëhnuna. ⁵³ Toña ye, nuÿarun sariya Wën ÿa gë wamëleka ña, bare mawëhneluhna muk!»

Icëm Ecen

⁵⁴ Vëhitin vësankaf wasëwif va, ga nkwëryëni wanës watac, cenakëhniwo ntavah ña soñe Ecen afo cemëlehnandëni aki fo wabeñ ña.

⁵⁵ Bare umë, pëbëkawo Iyir Ipacah inja, më kanjëk g'ambin do nu humpen inaÿ Wënu ña, do Yesu g'irëhw Wën kahnëko. ⁵⁶ Awa më ntehnëk: «Nëparyin: nudëfu ambin ñi pidëtak do Ajë Ahn'a g'irëhw Wën kahnëk.»

⁵⁷ Vële wëryëko wanës watac va, më ndekani d'us ciñalehnëni vanëf va, më nëñlëhnëniha vëhni fop. ⁵⁸ Canëniha naw hna do ntutëndëniha gë wëraka soñe ndawëniha. Vële wërahnekawo Ecen va, jar nte wacik Sol kwëtehnahnëniho viÿi vilëw hni va.

⁵⁹ Wati nte ntutëdënihawo ña, Ecen njëfako ntehn: «Ahwëhn Yesu, kwëtehnahnëmi ntawary mën inja!» ⁶⁰ Tac njolehn ndëkwëhn do ndeka rëkwa ÿa gë fanka fop: «Ahwëhn, tavëhneriyihni uwi wëh!» Ga nësëk koyëna cemëlehn.

8

Ikorotehn vële hwëtahnëka Yesu

¹⁻² Sol nëñëkawo idaw Ecen ña. Nkeniho hnam vësan vële hahnëndako soñe Wën mbañënihawo do konëhnëdënihawo d'us.

Fac rac dënk pëgwiniho koroteyehnëndeni d'us vële hwëtahnëka Yesu va Yerusalem hna. Vëhni fop campëniho vankol vambë Yuđe gë Samari hna, vëfayik va fo woko hnam. ³ Sol, umë njawëredëho mbëvehnëhni vële hwëtahnëk va; njidëho tere-wo-tere canëndëhni, vësan gë vësëval, cëdëndëhni.

Doku Filip Samari hna

⁴ Vële sampehniko va ndapëniho wayal hna pëyahnëndëni Wanës Wakasëk ña. ⁵ Filip njiko naw cankaf Samari hna pëgwëlehn nësëhnëndëhni soñe Arëhnayik a vahnë vëvë hnam va. ⁶ Bulunda ÿa fop nëpadënihawo Filip gë yasery kabi nkwëryëniho ga nësëde vifëmpëhnahnah vile ntidëho va do nuniho: ⁷ vëyabah vële nkeniho gë wayine va cahnënihëhniwo ndekatëndëni d'us; do vëreyah gë vële ye

* **7:47** 7.47 Salomo aju David yeho, ahnaw Isërayel had rëmu. Umë vëryehnëko Cery Wën Cankaf ña do njëtiko soñe yasery ÿalëwu (1 Vëhnaw 6; 1 Vëhnaw 5.9-14). † **7:51** 7.51 Pidërun wasakahn hun: Wagërek hna ntehnik vintawary hun va kácina. Rac fëhnëtanëk vëyentaryahnina bulunda Wën hna.

vorovoro vëyabah njërënihi. ⁸ Koyëna, naw̃ inja hnë uhnatah sankaf nkeho.

⁹ Hara, asan ale w̃acik Simo lëdëntiko hn'ankol tac do mbilayo kavëla ntidëho. Pëmpëhnahnëndanëdëhëhniwo bulunda Samari ÿa do naÿënadëho. ¹⁰ Fop bulunda ÿa, vutoy gë vënaÿah per, nëpadënihawo pary. Ntehnëdeho: «Aÿi asan fanka Wën fa dënk ye, fale w̃acëde “Fanka Fahnaÿah.”» ¹¹ Mbiÿëko ga pëmpëhnahnëndanëkëhniwo gë mbilayo kavëla lëwu ÿa, soÿe umë nëpadënihawo pary. ¹² Bare ante pëyakëhniwo Filip Wanës Wakasëk soÿe Naw̃ Wënu ña do gë soÿe Yesu Këris ÿa, kwëtahnëniho do njaryiniho vësan gë vësëval per. ¹³ Simo umë dënk më lehnëko kwëtahnëk do njaryiko. Kobëri tac, ñaw̃ëdilawohna Filip kabi pëmpëhnahnëkawo d̄us vifëmpëhnahnah gë wëdahëse wade nudëho ña.

¹⁴ Ante njëtaniho, vëfayik va Yerusalem hna, vëvë Samari va maŵëni wanës Wënu ña, më payënihëhni ÿal hni hna Piyer gë San. ¹⁵ Vëhni ga tükëni Samari hna, umë muntanënihëhni vële hwëtahnëk va nuÿahnëni Iyir Ipacah inja ¹⁶ kabi Iyir Ipacah inja cëlëlohna ten wëla hnë aryampo hnë vëhni; g'uŵac Ahwëhn a Yesu fo njaryiniho. ¹⁷ Awa Piyer gë San më tindënihëhni wëbák ña nuÿalehnëni Iyir Ipacah inja.

¹⁸ Simo ga nuk vële hwëtahnëk va njëd̄ayini Iyir Ipacah inja ante tindënihëhni vëfayik wëbák ña, më ñad̄ njëd̄ahni koryi vëhni Piyer gë San ¹⁹ ntehnëhni: «Maŵëryanëryino ami fëna inji mëk, soÿe ale-wo-le rindëd̄ëfu wëbák ña nuÿahn Iyir Ipacah inja.»

²⁰ Bare Piyer më ntëkwaka: «Arabi mbëvehni koryi hu ÿi gë wëjë per, kabi naharu uyëd̄ Wënu ña kode ntaŵi! ²¹ Tëfëlihna wëla toyë alinti d̄oku le lidëfun ÿi, kabi ntaŵary hu ña catëna haryënkW Wën hna. ²² Tavëry iña hu meh inji do muntaryehna Ahwëhn a soÿe, ge kod̄ nke, tavëhnahni iña meh nte hwëhnaru ntaŵary hu ñi. ²³ Ha, tavëry kabi nudëfu njapëru do aramp wameh yeru.»

²⁴ Awa Simo më ntehnëkëhni vëhni Piyer gë San: «Muntanëryinoŵa Ahwëhn a ŵuhnë dënk soÿe antë nkewo iñë hnë wante hnësërun ñi fop.»

²⁵ Vëfayik vëhi va, ga puhnani nës ile njëtëniho soÿe Ahwëhn a Yesu do pëyahneni wanës wadëwu ña, mbokalehnëni Yerusalem. Nkaw̃ hna pëyahnehëdëniho vankol Samari vayabah Wanës Wakasëk ña.

Filip gë asan avë Ecopi

²⁶ Fac ryampo mëleka Ahwëhn lehnëkawo Filip: «Yiryeyi g'ankaw̃ yirah nte w̃atëk Yerusalem yid̄ Gasa ñi.» ²⁷ Awa Filip njilehn taÿ. Nkaw̃ ntëwu hna, nulehna asan. Asan arac alënënik avë Ecopi yeho, ale hwëtëhnahniko hnapul Kandas ÿa, ahnaŵ asëval avë Ecopi ÿa. Soÿe icëmb Wënu ña njiko Yerusalem hna ²⁸ do gë ÿalu mëncëdëho. Saret lëwu hna ntañako do kayëte nte kerëko kila le w̃aciko Esayi ña karanjëdëho. ²⁹ Iyir Ipacah inja më ntehnëka Filip: «Yiryeyi arëka iÿi saret.»

³⁰ Filip më nkaryëk, tëhahna, do nkwëryëdëho avë Ecopi ÿa kayëte kila Esayi ña karanjëdëho. Umë tëyëka: «Nkwëryëd̄u bi ile haranjëd̄u ÿi?»

³¹ Asan a më ntëkwak: «Hak kodëfu wëryu, ge ahnë pacënehned̄ilohna?» Do umë ntehnëka Filip kayënti saret hna ntaña d̄arël lëwu.

³² Hara viñi Vikerëh karanjëdëho:
«Nkeho had ife
ile yiryeryëde gante ndawëde,
ndemëhnako had fape fante wok kodina nës haryënkW
ale wëcëdëha imul,

umë fëna ñoñ nësëna.

³³ Cëfëhnanik do nuÿana satah.

Ahnë kodina nës soje vutah vuntëwu va kabi koßëri fo ntihëtik duniÿa li.»

³⁴ Avë Ecopi ÿa më tëyëka Filip: «Këlami, pëyarye bi soje mo nësëd kila ÿi aki? Soje lëwu ÿa dënk bi, ma ahnë ahaÿary ye?» ³⁵ Awa Filip më tebak wanës ña, pëgw hnë Vikerëh vitac dënk, më nësëhnëka Wanës Wakasëk wëba Yesu ña.

³⁶ Nkoniho njindëni tëkëlehnëni hn'ile nke wënka. Awa avë Ecopi ÿa më ntehnëk: «Wëlin wënka; ye wëmaÿehned yaryiwu?» ³⁷ [Filip më ntëkwaka: «Ge kwëtahnëru gë intawary fu ña fop, kodëru ayaryi.» Awa asan a më ntehnëka: «Kwëtahnëbu Yesu Këris Aju Wënu ña ye.»] ³⁸ Tac Filip më kahnëdehnëk saret ÿa cëlëlehnëni g'umë wënka hna do njarya. ³⁹ Ga ndanini wënka hna, Iyir Ahwëhn a nufëlehna Filip. Asan a golohna nunda, bare nkoço njind nkaÿ ntëwu ña g'uhnatah. ⁴⁰ Filip umë nulehn hnë nkol Asot hna nkeho, tac më tëfëk naÿ g'inaÿ, pëyahnehënd gante-wo-gante Wanës Wakasëk ña, hafo wati nte tëkëko hn'inaw Sesare hna.

9

Sol kwëtahnëka Yesu

¹ Hnë wati rac, Sol nahan dëwu ña fop idaw vile hwëtahnëkawo Ahwëhn a fo yeho. Njiko asëna wasadëha asankaf hna ² do tëya vëkayëte vante tufahned njëtahni hnë vacaliÿa vambë Damas hna bi mo nke. Koyëna, ge tëkatëkëhni hnam vësan ma vësëval vële rëfëd Nkaÿ Ahwëhn a, vëkayëte vatac wawëryanëdëhawo pëlahni do njiryeryëhni Yerusalem. ³ Awa gë Damas njidëho do tëko tëha naÿ tac ante penëkawo taÿ caharaß humpen hunte ÿatiko g'ambin ña. ⁴ Njolehn do nkwëryëlehn kopa ga ntehnëdëha: «Sol, Sol, soje ye vërehneduho?»

⁵ Sol më tëyëka: «Ahwëhn, mo yeru?»

Më ntëkwaka: «Ami, Yesu, nte vërehnedu ña ye. ⁶ Tame matëry, tënkëry naÿ hna, do hnam pëyaderu ile rëfëka ali ÿa.»

⁷ Vële tëfëlëniho Sol va vëhodilohna mbok ñënkani do vëhodilohna fëna nësëni iñë. Nkwëryëdëniho d'us kopa ÿa, bare vëhnuðilawohna ahnë. ⁸ Sol matëlehn, ñes d'us, bare golohna nund. Awa më pëlayik vák ÿa kahi tëkaryi gë Damas. ⁹ Hnë wafac warar mëpëko, do tokëd'lohna, ced'lohna fëna.

¹⁰ Hara, Damas hna nkeho ale hwëtahnëk do wãcëdeho Ananias. Ahwëhn a karyëtahnëkawo do ntehna: «Ananias!»

Umë ntëkwaka: «Ahwëhn, ani nkebu.»

¹¹ Ahwëhn a më ntehnëka: «Yiryeyi tameki kalu ile wãcëde Kalu Satah, do tere Yudfa hna. Tëyalëryehna asan avë nkol Tarës ale wãcëde Sol ÿa. Iÿi wati dënk iyëfa njëfad ¹² do, hn'ikaryëtahn, nukawo asan ale wãcëde Ananias tënkëko tere hna do tinda wëbák ña mëpëtahna.»

¹³ Ananias më ntehnëk: «Ahwëhn, vahnë vëyabah nësëhnëniho soje aÿi asan do pëyaniho fop wameh wante ntikëhni vahnë hu va Yerusalem hna. ¹⁴ Do njijëk hn'ani gë fanka vësankaf vësëna wasadëha va soje pëlahni fop vële ramahnëki va.»

¹⁵ Bare Ahwëhn a më ntehnëka: «Yiryeyi, kabi tëhnaßuha aÿi asan nke aryokuÿëhn mën, do ntidëfuha ayëtëndan uÿac mën hnë vële wok vëyena wasëwif hna gë vëhnaÿ vëlëw hni hna, do gë hnë vahnë vëva

Isërayel hna fëna. ¹⁶ Tufëdëfuha ami dënk fop ile rëfëka korot soje mën ŷa.»

¹⁷ Awa Ananiyas njilehn. Ga təkək, tēnkēko tere hna, tinda wëbák űa Sol do ntehna: «Aŷënta mën Sol, Ahwëhn a Yesu haryëtahnikino nkaŵ nte rëfiruho hna, payiko soje aholahn avoka hnund g'ahawary do pëbahni Iyir Ipacah iűa.» ¹⁸ Taű, ile ye had vakuű wuwis njolehna vinkër Sol hna do kolëlehn mbok nund g'ahawary. Awa matëlehn do njaryi. ¹⁹ Tac tokëk do fanka fa mbokalehna.

Sol gë vahnë vëvë Damas

Sol wafac ñëwëntiko gë vële hwëtahnëk va Damas hna. ²⁰ Pëgwëlehn karaűëndëhni caliűa wasëwif hna pëyahñënd Yesu Aju Wënu ŷa ye. ²¹ Fop vële hnëpadëhawo va pëmpëhnahnëkëhniwo do tëyëdëniho: «Gena bi aŷi asan horotehnëdëhëhniwo Yerusalem hna vële ramahnëka Yesu va? Do yijëna bi ani wakwëhnampër soje pëlahni do njiryeryëhni hnë vësankaf vësëna wasadëha hna?» ²² Bare Sol nkwënadëhawo fanka fa karaű dëwu hna do wasëwif wale lëdëko Damas űa vëyëtëlohna bi ye nahadëni ante tufëdëhëhniwo wapacëk Yesu ye Arëhnayik a.

²³ Ga mbiŷëk Sol hnam, wasëwif űa më pëhnani ndampo fo ndawëhnëniha, ²⁴ bare pëyayiko wante pëhnalëniha űa. Njëkadëho warënka naŵ hna g'umëd gë g'anent, soje kolahni ndawï. ²⁵ Umëd ndampo, vële hwëtahnëk karaűëdëho va hnë kankel njëbënihawo, njonih, cëlëndëniha hamëhni kece sankaf ile heceyahniko tenda hna.

Sol Yerusalem hna

²⁶ Ga təkək Yerusalem hna Sol njëkëhnahnëko mbarëlënti gë vëréfal va, bare fop ntakëkëhniwo g'umë, kabi vëhwëtahnëlohna bi paryi gë vëhni nkentik. ²⁷ Awa Barë nabas më nufëka njoka vëfayik hna. Umë tëfëtanëhnikëhni gante nukawo Sol Ahwëhn ka nkaŵ Damas hna do gante nësëhnëkawo Ahwëhn ka. Pëyakëhniwo fëna gante karaűëdëhëhniwo vahnë va g'uűac Yesu űa Damas hna g'ikwëtahn cankaf. ²⁸ Kobëri tac, Sol gë vëhni nkentiko, njasëlehnëdëho Yerusalem hna gante ñad ka do karaűëdëhëhniwo vahnë va g'uűac Ahwëhn a g'ikwëtahn. ²⁹ Nësëhnëdëhëhniwo fëna wasëwif wale hnësëd wanës wagërek űa do nkwajëlëdëniho gë vëhni, bare vëhni fëna njëkëlehnëdëniho ndawëniha. ³⁰ Ante njëtani vële hwëtahnëk űa më njonih hafo hn'ankol Sesare hna do, hnam, më cañëtëniha nji hn'ankol Tarës hna.

³¹ Awa fop vële hwëtahnëk vëvë Yude, Galile, do gë Samari hna yam nkeniho, naŷëdëniho hnë kwëtahn hna; ankaŵ Ahwëhn űa tëfëdëniho, do nkwënadëniho, g'idëma Iyir Ipacah iűa.

Iyërën Ene

³² Hnë wafac warac Piyer njasëlendëho nkal hna fop. Hnë fac ryampo cabëko hnë vële hwëtahnëkawo Yesu do lëdëko hn'ankol Lida hna. ³³ Umë təkätëka asan ale űacik Ene. Vorovoro nkeho: matëlohna hn'ipad dëwu hna kobëri wabëhn mbëd gë watar. ³⁴ Piyer më ntehnëka: «Ene, Yesu Këris njërënëki! Matëry afëhwët ipad hu űi.» Ene matëlehn taű. ³⁵ Fop vële lëdëko Lida va gë vëvë lañ Saron va nunihawo do kwëtahnënihawo Ahwëhn a.

Ibëhn Dorëka

³⁶ Asëval ale hwëtahnëk yeho nkol nte űacik Yafa. Tabita maciko. Uűi űac «Dorëka» ye gë wanës wagërek űa, (umë lehnëde «incaw»). Uli fërën fo pabëko g'uryema vëhaŷëhna. ³⁷ Wati rac tesëko cëmëlehn. Ga njaryik

ñas inja, më kwëtik hnë cery mbë yaŋ etas hna. ³⁸ Vële hwëtahnëk vëvë Yafa va njëtaniho Piyer Lida hna nke, ðarël lëw hni. Më cañëtënihëhni vësan vëhi, payënihëhni aki: «Këlayiru, yij ýal fuhn'a hara biýëlihna.»

³⁹ Awa Piyer tëfëlëntëlehni gë vëhni. Ga tëkëni, më njiryeryik cery nte ye yaŋ etas hna. Vële cëmaryëk vësan va fop tëhanihawo kotëndëni; tufëdënihawo vacuð gë viyi vihawary vile ntidëho Dorëka ante nkoko cëmëna ña.

⁴⁰ Piyer më canëkëhni vahnë va fop. Më ndëkwëhnëk do njëfa. Tac cahëtak gë cape inas do ntehn: «Tabita, matëry!» Umë ñesëk. Ga nuka Piyer, matëlehn ntaña. ⁴¹ Piyer më pëlaka vák ýa ndemaka mat. Macëlehnëhni taŋ vësëval vële cëmaryëk vësan va gë vële hwëtahnëk vëhawary, tufëkëhni ga njënëk. ⁴² Njëtayiko naŵ Yafa hna fop do vëyabah kwëtahnënihawo Ahwëhn a. ⁴³ Piyer mbiýëko Yafa hna; hnë tere avál ale wáciko Simo hna nkeho.

10

Piyer vëhni Korëney hna

¹ Nkeho, Sesare hna, asan ale wáciko Korëney; kapiten yeho hnë kaŋ wasoðaðe wavë Rom le wácëðeho «Kaŋ vëvë Itali». ² Kahnëndako icëmb Wënu ña, do ntakëðëhawo umë gë vëvë tere lëwu va fop. Ndemadëhëhniwo ðus vëhaýëhna vëvë bulunda wasëwif va, do njëfadëhawo Wënu ña kwëlëkwël. ³ Fac ryampo, ga carëtak lav a, ikaryëtahn nuýako: mëleka Wën nuko wapacëk ga tënkëð tere lëwu hna do ntehna: «Korëney!»

⁴ Korëney ntañëkawo mbalatënd do tëya: «Nëpadëmi, ye ye?»

Mëleka ýa më ntehnëka: «Wënu ña nkwëryëk iyëfa hu ña do mawëhnëki. Nuk fëna ile ryemaduhëhni vëhaýëhna va. ⁵ Awa tame payëryihni vahnë Yafa njini njojëniha ale wácik Simo Piyer ýa. ⁶ Hnë tere avál ale wácik Simo hna nke, ale lëðëk tëfary wov hna.»

⁷ Ga njik mëleka le hnësëhna këndëha ýa, Korëney më macëkëhni taŋ vëhi vëryokuŋ vëlëwu hna do gë soðaðe ryampo ale ryokuñëhnëðëhawo. Arac fëna ahahnëndak soŋe Wën yeho. ⁸ Umë pëyakëhni fop ile ryëcëtak takan ýa, tac payëlehnëhni gë Yafa.

⁹ Ga pacëk, ante nkëhnëko tëk lav a nkaf hna, njidëniho do tëhaniho Yafa. Hnë wati rac Piyer kayëko yaŋ teras cery hna soŋe iyëfa. ¹⁰ Umë njoka inte do ñaðëho tok. Wati nte nëgëhnëðëho roka ña, më nuk inë hn'ikaryëtahn. ¹¹ Umë nuk ambin ña ga piðëtak, do inë sëlëndajëðëho nkal li, nkeho had ipand yankah nte fërëtik do pëlayi vacape vanah tak. ¹² Hn'ipand tac, sifa wulaŵ gë wusaŵ fop yeho hnam, gë vile huhað nkal li, do gë wusëry. ¹³ Më nkwëryëk kopa ga ntehnëðëha: «Matëry, Piyer, ðawëryihni do asemëhni!»

¹⁴ Bare Piyer më ntëkwak: «Muk! Ahwëhn, kobëri tokëla ile mbañëk sariya fu ýa ma wok pacëna.»

¹⁵ Kopa ýa më mbok ntehnëka kat: «Ant'alehn pacëna ile pëyahnek Wën pacëk ýa.»

¹⁶ Wahwënta warar ntiyako koyëna, tac pand inja mbokalehn g'ambin.

¹⁷ Piyer pëmpëhnahnëkawo do tëyaðëho bi ye pëhnëtanëð inë ile nuk ýi. Hnë wati rac, vële payiko Korëney va tëyalëðëniho tere Simo ýa, do tëkëlehnëni rënka hna. ¹⁸ Umë mëcalëni tëyëni: «Ani bi nke asan ale wácëðe Simo Piyer ýa?»

¹⁹ Wati nte nkoko Piyer nahand soŋe iñë ile nuk ÿa, Iyir Ipacah iŋa më ntehnëka: «Nëpary, vësan vërar rëyalëdfëhi. ²⁰ Cëlëry, ayiwu tame gë vëhni hara gwajëlehnalihna, kabi ami fayikëhni.»

²¹ Awa Piyer më cëlëk nji hn'ile nkeni vësan hna do ntehnëhni: «Ami ye ale yëkëlehnëdfuna. Soŋe ye yijërun?»

²² Umë ntëkwaniha: «Kapiten ale wăcick Korëney ÿa fayikëfu. Asan asatah ye, ale lakëdfëha Wënu ŋa do wasëwif wă fop ŋahnëniha. Mëleka Wën lehnëka macehni ayi tere lëwŋu hna soŋe nëpa ile lehnëdfuha ÿa.»

²³ Awa Piyer më ndënëkëhni ndakëntini hnam.

Ga pacëk, kahnëtantëlehni gë vëhni do vëryampo hnë vële hwëtahnëk vëvë Yafa va ntapëhnanihawo. ²⁴ Ga mbok pac kat, tēkëlehnëni Sesare hna. Korëney napëdfëhëhniwo; payehnekëhniwo vahnë vëlëwŋu va do gë wëlawoŋu wă njijëni. ²⁵ Wati nte nkëhnëko tēnk Piyer tere ŋa, Korëney kacakawo, ndëkwëhn nkaŷa g'icëmb. ²⁶ Bare Piyer matëndëkawo ntehnë: «Matëry! Ahnë fo yëbu, ami fëna.»

²⁷ Tac, ante nkonihō nësëlëndëni gë Korëney tēnkatëndëni tere hna, Piyer tēkatëkëhniwo hnam vahnë vëyabah ga mbarëni. ²⁸ Umë ntehnëkëhni: «Njëtërun sariya wasëwif ÿa maŵëryanëlahna sëwif njind hnë tere ale wok gena sëwif ma nkeni lawo. Bare ami, Wënu ŋa nkwëryëndanëko tēfëlahna kehayi ahnë, ntiyi ale wok pacëna. ²⁹ Soŋe umë ye, ante macirunëho ŋi, njijëbu hara nahalenta. Awa ñakëndëbu yëtu bi ye wăcehnirunëho.»

³⁰ Korëney më ntëkwaka: «Nuŷak wafac wahnah, gë iŷi wati ki dënk, ŷal mën hna nkebuho, iyëfa ibë g'anent ŋa, yëfadëfuho. Tan, asan ale liyak viŷi vilancah kahnëlehn haryënk w mën ³¹ do ntehnë: “Korëney, Wënu ŋa nkwëryëk iyëfa hu ŋa do kwëtahnëk hakili idëma nte ryemađuhëhni vëhaŷëhnah ŋi. ³² Awa payëryihni vahnë Yafa njini njojëniha Simo Piyer. Hnë tere avál ale wăcick Simo nke, ale lëdfëk tēfary wov hna.” ³³ Payëlehnëryiđuhëhni vahnë do camehnëmi gante maŵëru ayij ki. Tame, haryënk w Wën hna nkebuŋ soŋe ahnëpayi fop ile ntehnëki Ahwëhn afëyafu ÿa.»

Wanës Piyer hnë tere Korëney hna

³⁴ Awa Piyer më tebak wanës ŋa ntehnë: «Tame nkwëryëbu đus: Wënu ŋa dëbëndëlehnëlehnihna vahnë va, ³⁵ bare, hn'inkal-wo-nkal hna, alewo-le lakëdfëha g'umë do lid usatah a, Wënu ŋa nëŋahnëdfëha g'ahnë arac. ³⁶ Njëtërun Wënu ŋa nësëhnëkëhniwo bulunda Isërayel ÿa soŋe pëyahnëhni yam lëwŋu le hnuŷade gë Yesu Këris, nte ye Ahwëhn vahnë fop ŋa. ³⁷ Ga ndëcëk ante ntehnëdfëhëhniwo San vahnë ntini njaryini ŋa njëtërun ile liyako pëgw Galile hna ten hafo Yuđe hna fop. ³⁸ Tac njëtërunëha fëna Yesu mbë Nasaret do gante njëdfaka Wënu ŋa Iyir Ipacah, pëbënëka fanka. Umë njasëlehnëk hna ntitënd ufërën do, kabi Wënu ŋa gë umë nkenihō, njërëndëfëhëhniwo vële mbërehnëdfëho Sintani.

³⁹ «Wasede ile ntik fop Yerusalem hna do gë ile wojëk hn'inkal wasëwif wă yëbuŋ. Vëhni, hnë kërëwa pakëniha, ndawëniha. ⁴⁰ Bare Wënu ŋa mbëhnëndanëka fac rarëna hna; do ntik tufëhna. ⁴¹ Gena haryënk w bulunda hna fop tufëhnako, bare haryënk w fuhnë, wasede wale tēhnako Wënu ŋa umë dënk kobëri ŋa do tokëlahnëbun celahnëbun g'umë ante mbëhnëndanëkawo Wën vësëm ŋa. ⁴² Ntehnëkëfu haraŋëfuni bulunda ÿa do fëyahnëfu umë ye ale tēhnak Wën kitijëhni vësëm gë vële wok

vësëmëna va. ⁴³ Soŋe lëwū ŷa nësëni wakila ŋa fop. Ntehnëni ale-wo-le hwëtahnëdëha ŷa nuŷad soŋe lëwū ŷa itavëhn wameh wadëwū ŋa.»

Vële wok vëyena wasëwif hnuŷad Iyir Ipacah

⁴⁴ Ante nësëdëho Piyer watac ŋa, Iyir Ipacah iŋa cëlëlehni hnë vële hnëpadëho wanës wadëwū hna fop. ⁴⁵ Wasëwif wale hwëtahnëko lapëhna kawo Piyer, ga nuni njëdayini Iyir Ipacah iŋa vële wok vëyena wasëwif va fëna, pëmpëhnahnëkëhniwo dūs. ⁴⁶ Nkwëryëdënihëhniwo ga nësëdëni vanësa vante wok yëtina do cëmbëdënihawo Wënu ŋa.

Awa Piyer më ntehnëk: ⁴⁷ «Hak kode ŋwëyi vëyaryëdëna hnë wënka vële hnuŷak Iyir Ipacah iŋa had gë fuhnë ki?» ⁴⁸ Tac më ntehnëk njaryini g'uŷac Yesu Këris wã. Më tëyëniha Piyer ñëwënti gë vëhni wafac toye.

11

Itëfëta Piyer Yerusalem hna

¹ Vëfayik va gë vële hwëtahnëk vële yeho hnë resiŷo Yuđe va njëtaniho vëryampo hnë vële wok vëyena wasëwif va kwëtahnëni wanës Wënu ŋa.

² Awa mbokajënd tuŋ Piyer Yerusalem hna, wasëwif wale hwëtahnëkawo Yesu va nirađënihawo ³ ntehnëdëni: «Tënkëru hnë vële wok vëyena wasëwif do tokëntiru gë vëhni!»

⁴ Awa Piyer pëgwëlehn tëfëtanëhnëdëhni ile ryëcëtako ŷa, ryampo, ryampo, ntehnëhni: ⁵ «Wati nte nkebuho Yafa ŋa, iyëfa mbë g'anent yëfadëfuho hnutu iñë hn'ikaryëtahn ga cëlëndajëd g'ambin: ile ye had ipand yankah inte fërëtik pëlayi vacape vanah nkeho, cëlëndajëdëho yijënd đarël mën. ⁶ Njëkëdëfuho wapacëk ile yeho hn'ipand tac ŷa, umë hnuhëhni wusaw, gë wulaŷ, gë wule huhad nkal li do gë wusëry. ⁷ Tac më wëryëbu kopa ga ntehnëdëho: “Matëry, Piyer, đawëryihni do asemëhni!”

⁸ «Bare më lëkwabu: “Muk, Ahwëhn! Kobëri tokëla ile mbañëk sariya fu ŷa ma wok pacëna.”

⁹ «Kopa ŷa më mbok ntehniko g'ambin: “Antë alehn pacëna ile pëyahnëk Wën pacëk ŷa.” ¹⁰ Watac wahwënta warar ntiyako koyëna, tac fop mbokalehn g'ambin.

¹¹ «Hara, hnë wati rac dënk vësan vërar rëkiko tere ile yehahnëbuho hna: Sesare matiniho do hnë ŷal mën hna payijiniho. ¹² Iyir Ipacah iŋa më ntehnëko rëfëlëfu gë vëhni hara gwajëlehnala. Vëŷënta mën imbëd g'aryaw vële yojëbu hnani vi ntapëhnanihowo Sesare hna do tënkëbunëho gë vëhni per tere Korëney hna. ¹³ Arac tëfëtanëkëfuno gante nukawo mëleka ile rënkëko tere lëwū ŷa do lehnëkawo: “Payëryihni vahnë Yafa hna soŋe njojëniha Simo nte wacëde Piyer. ¹⁴ Pëyadëhi wanës wante fehëtëdëhu wëjë gë vëvë tere hu va fop.”

¹⁵ «Awa pëgwëbuho hnësëhnëdëwëhni ante cëliko Iyir Ipacah iŋa hnë vëhni gante cëliko ten hnë fuhnë ka. ¹⁶ Ryënkwëtalehnu waŋi wanës Ahwëhn: “San gë wënka njaryëdëho, bare wuhnë, g'Iyir Ipacah iŋa njaryëderun.” ¹⁷ Awa Wënu ŋa koyëna njëdëkëhni Iyir Ipacah iŋa gante njëdëkëfu ante kwëtahninëka Ahwëhn a Yesu Këris. Mo lë yebu, ami, wëŷahnu ile ntik Wënu ŋa?»

¹⁸ Ante nkwëryëniho waŋi wanës ŋa, fop ndemëhna lehnëniho do cëmbëdëniha Wënu ŋa ntehnëdëni: «Awa paryi nke Wënu ŋa njëdëkëhni vële wok vëyena wasëwif imëk nkwëcëtani vankeya vantëw hni va do nuŷani itënk uwám usër hna.»

Mbara vële hwëtahnëk vë Antiyos

¹⁹ Vële hwëtahnëkawo Yesu va fop mbërehniniho ante ndawïko Ecen ña do umë forosñehnënkëhniwo campëni. Vëryampo hnë vëhni njiniho hafo Fenisi, Sipër, do gë Antiyos, bare wasëwif fo karanjëdëniho wanës Wënu ña. ²⁰ Vëryampo vëvë Sipër do gë Siren va njiniho Antiyos hn'ile karanjëdënihëhniwo Wanës Wakasëk ña soñe Ahwëhn a Yesu vële wok vëyena wasëwif. ²¹ Fanka Ahwëhn fa gë vëhni nkeho. Afo kore yabah kwëtahnëniho do mawëni tëfëndëniha Ahwëhn a.

²² Awa vëvë mbara vële hwëtahnëka Yesu vë Yerusalem va njëtaniho wañi wakasëk do payëniha Barë nabas nji Antiyos hna. ²³ Ga təkək nut gante njëdëkëhniwo ka Wënu ña vële hwëtahnëk va, natëkawo do kamënañëhnikëhniwo fop vële hwëtahnëk va nko kahnëndanëhniha Ahwëhn a g'ikwëtahn yañah. ²⁴ Barë nabas asan a fërën yeho, pëbëkawo Iyir Ipacah iña do g'ikwëtahn iña hnë wati rac vahnë vëyabah kwëtahnënihawo Ahwëhn a.

²⁵ Tac Barë nabas njilehn hn'ankol Tarës njëkëlehnehna Sol. ²⁶ Ga nujëka, umë njojëka Antiyos. Umë ntini bëhn ÿa fop hnë cery sali vë hnam hna, do karanjënihëhni vahnë vëyabah. Antiyos hna maciniho vële hwëtahnëk va ryënkwerÿënkwe ÿa Vahnë Këris.

²⁷ Hnë wafac warac, wakila matëniho Yerusalem njini Antiyos. ²⁸ Aryampo hnë vëhni Agabus maciko. Iyir Ipacah iña hnësendëhawo ntehn biñëdina inte cankaf yed' duniña hna fop. (Nkelehn, hnë wati nte nkeho Këlod ahnañ a.) ²⁹ Awa vële hwëtahnëk vëvë Antiyos va pëhnalehni ale-wo-le hnë vëhni njëdahn ile mëkëd ÿa njëdahnini ndemahnini vële hwëtahnëk vëvë resiño Yude va*. ³⁰ Umë ntiniho do njëdanihëhni uyed' rac Barë nabas gë Sol njinenëhnihëhni vicër va soñe vële hwëtahnëk Yude va.

12*Icëm Sak do ipëla Piyer*

¹ Hnë wati rac, ahnañ ale waciko Erođ Agëripa ÿa këm fo ntidëhëhniwo vëryampo vëvë cery sali vë Yerusalem va. ² Umë ndawëhnikëka gë sëlame Sak, aheryu San. ³ Nuko watac nëñëkëhniwo wasëwif wã, awa hnë wati ambënt mburu kwëhn levir këm hna, më pëlayehnikëka Piyer fëna. ⁴ Ga pëlayik Piyer më cëdehnikëka, do kwëtehnanëhni wakore wahnah wasodafe wahnah wahnah nëmpëtëlëndëni njëkandëniha. Ñadëho tufahna bulunda hna ge ndëcëk ambënt Pak ña.

⁵ Awa Piyer kaso hna kwëtiko, bare vëvë cery sali va muntadënihawo Wënu ña kwëlëkwël soñe lëwu ÿa.

Itav Piyer

⁶ Hara umëd nte pëhnahnëko Erođ, ge pacëk, njohna Piyer kitini tase bulunda ña, Piyer gë vankëncã ñabëlehniho gë wasodafe wahi. Yëbëlan lëw hni ndakëko wakwëd do vëyëka vëhi vëyëntañ va ale-wo-le ÿëwa lëwu hna nkeho haryënkwe rënka kaso hna. ⁷ Tañ, mëleka Ahwëhn karyëtanëka kaso hna gë humpen hucankaf. Mëleka ÿa më ñakëka Piyer wabëv hna, nëgëta do ntehna: «Matëry ñap!» Awa vankëncã va njolehn wëbák wadëwu hna.

⁸ Tac mëleka ÿa më ntehnëka: «Ñëbary ryil hu ÿa do afërya wapary hu ña.» Piyer më mañëhnikëka do mëleka ÿa më nkwënëk: «Cudary cud

* **11:29** 11.29 Vële hwëtahnëk vëvë resiño Yude va wasëwif wã ye.

cankaf hu ñi do arëfe.» ⁹ Piyer më tefëlehnëdëha hara yëtëna toña ye fop ile ntidëho mëleka ÿa: ntiyahnëkawo hudakery ye. ¹⁰ Umë ndëcënihëhni vëyëka vëryënkwëryënkwa va, tac vëhigëna va do tëkëlehnëni haryënkwa rënka waryëhwëra ile pabëlëni inawñ ña. Rënka rac pidëtalehn umë fo haryënkwa lëwñ hni. Cahnëlehnëni tondani ankañ, do tañ mëleka ÿa tavëlehnëna.

¹¹ Awa Piyer më njavëtëk ile liyak ÿa do ntehn: «Tame, njëtëbu ðus toña ye: Ahwëhn a payika mëleka lëwñ ÿa, pehëto hn'imëk Eroð hna do gë fop wameh wante ñakëndëni ntiniho bulunda wasëwif wã.»

¹² Ga njavëtëk watac, më njik tere Mari, hnëmu San nte wacëde fëna Marëk hna. Vahnë vëyabah varëko hnam soñe iyëfanëhn dëwü. ¹³ Më mbankëk rënka ÿa do aryokuñ ale waciko Rod më njijëk do tëya bi mo ye hnam. ¹⁴ Më njavëtëk hohna lëwñ ha do, hnatah lëwñ hna, tavëlehn pidëtëna, nkary ðambery pëyahñ: «Piyer ye! Për hna nke!»

¹⁵ Umë ntehnëniha: «Cenaki!» Bare njawëñëko paryi toña ye. Awa më ntehnëni: «Mëleka lëwñ ÿa rëfëka nke.»

¹⁶ Piyer nkoko mbankënd. Ga pidëtëni rënka ÿa, nutëniha, pëmpëhnahnëkëhniwo. ¹⁷ Umë ndëkwanëkëhni gë wák ÿi ndemëhnani do tefëtanëhni gante canika Ahwëhn a hnë kaso ka. Umë mbok ntehnëk kat: «Pëyaryina Sak gë vëyënta fu vëyëntawñ va.» Tac më cahnëk nji sëñ hañary.

¹⁸ Ga pacëk, uryëñah sankaf yeho wasoðade hna; tëyëlëdëniho bi ne nke Piyer. ¹⁹ Eroð ntehnëko njëkëlehn, ðare nuyilohna. Umë tëyehnekëhni vëyëka va do, kabi vëyëtëna hn'ile nke Piyer hna, më ntehnëk ndawñi. Tac, Eroð më matëk Yude hna nji Sesare, hnam ñëwëko toye.

Icëm Eroð Agëripa

²⁰ Hara Eroð ntavëkawo ðus gë vëvë Tir gë Sidon va. Vërac më mawälëni soñe njijëni nësëlëni. Nuñaniho ten nkeni lawo gë Bëlasëtis, asankaf vëryokuñ vëvë tere ahnañ va; tac më njini muntaniha Eroð mbokani nkeni yam kabi ile tokëdëni vankol vantëwñ hni ÿa fop nkal dëwü hna matëdëho.

²¹ Hnë fac le cëbëniho hna, Eroð më ntiyak viñi ucankaf va, ntaña tinki nawñ dëwü hna do nësëhnëhni bulunda ÿa fop. ²² Bulunda ÿa cëmbëdënihawo, ndekatëndëni: «Had wën nësëd, gena had ahnë!» ²³ Bare, wati rac dënk, mëleka Ahwëhn a tesëndanëkawo Eroð, kabi ðësalawohna Wënu ña untënah ntëwü ña. Awa më tokëniha vandur cëmëlehn.

²⁴ Hara wanës Wënu ña campëdëho g'ahawary nkal hna.

²⁵ Barë nabas gë Sol, ante puhnaniho ðoku lëwñ hni Yerusalem ña, mbokaniho do njoryeryënihawo San nte wacëdeho fëna Marëk.

13

Barë nabas gë Sol tëhnayini soñe payini

¹ Hnë cery sali vë Antiyos hna, nkeniho wakila gë vëharan wanës Wënu ña: Barë nabas, gë Simeyö nte wacëdeho Avahnah, gë Lusiyus mbë Siren, gë Manaÿe arëfëlënta kobëri hn'utah Eroð Antipas, do gë Sol. ² Fac ryampo, wati nte cëmbëdënihawo Ahwëhn a do cuñëdëniho, Iyir Ipacah iña më ntehnëkëhni: «Pitëryinëhni tame Barë nabas gë Sol soñe ðoku ile wacëbuhëhni ÿa.» ³ Awa ga cuñëni do njëfa, umë tindënihëhni wëbák ña tavëlehnënihëhni njini gë ðoku rac.

Barë nabas gë Sol Sipër hna

⁴ Koyëna payëkëhniwo Iyir Ipacah ija Barënabas gë Sol; më njini ten Selusi hna. Hnam kayëniho sisikulu njini tinti mbë wov nte wacik Sipër. ⁵ Ga tükëni Salamin hna, pëgwëlehnëni pëyahndëni wanës Wënu na vacaliņa wasëwif hna. San-Marëk fëna gë vëhni nkentiko do ndemadëhëhniwo.

⁶ Koyëna ndëcëtaniho tinti mbë wov na fop hafo naw̃ Pafos hna. Hnam, më tëkatëniha sëwif le waciko Bar-Yesu. Ali mbilayo kavëla yeho do kila ntiyako. ⁷ Guverëner tinti ya Serëgiyus Polus maciko do Bar-Yesu lawo lëwu yeho. Guverëner ya asan aritah yeho. Arac më macehnëkëhni Barënabas gë Sol, kabi ñadëho nkwëry wanës Wënu na. ⁸ Bare ambulayo Elimas, (macik koyëna kabi Elimas fëhnëtanëk ambulayo gë Wagërek na) kasëkëhniwo memaÿehnahna guverëner ya antë kwëtahn wanës Wënu na. ⁹ Awa Sol, Pol macëdeho fëna, pëbëkawo Iyir Ipacah ija, umë ntaņëka ¹⁰ do nteha: «Aroka vahnë! Afëbah wamër! Fatah Sintani! Ale ÿewëk fop ile satëk! Guve tavëdu mpaÿempaÿehn toņa ya soņe antë tëfëniha Ahwëhn a? ¹¹ Tame, nëpary: Ahwëhn a ndafëdëhi, mëpëdu do bokëdila ahnu humpen ulav ha hafo mbiÿ toye.»

Wati rac taņ, vinkër Elimas va mëhwëryëlehn, nkelehn hn'umëd mbahnah do cahëtalehnëdëho gante-wo-gante, njëkëlehnanda ale hahëdëha. ¹² Guverëner ya, ga nuk ile liyak ya, kwëtahnëlehnëkawo Ahwëhn a Yesu; pëmpëhnahnëkawo dűs ikaraņ nte karaņiko soņe lëwu na.

Ikarana bë hn'ankol Antiyos mbë Pisidi

¹³ Ga ndëcëni hnam, Pol gë vërefëlëntaw̃u kayëlehnëni hnë sisikulu Pafos hna njini Perëg vë Pampëfili hna. Hnam San-Marëk tavëkëhniwo do mboka Yerusalem. ¹⁴ Bare vëhni, më matëni Perëg hna njini Antiyos mbë Pisidi hna. Hnam, hnë fac ntawëla hna, më tënkëni caliņa wasëwif hna ntaņani. ¹⁵ Ga karaņik Sariya Moyis ya gë vëkayëte wakila va, vësankaf caliņa va më payehnek ntehnini: «Vëyënta fu, ge kwëhnarun iñë ile hnësëdun mbara li soņe ahamënaÿehnahnu, kodun ahnësu tame.»

¹⁶ Awa Pol më matëk, ndëkwanëkëhni ndemëhnani do ntehn: «Bu-lunda vëva Isërayel do gë fop w̃uhnë vële lakëdëhu gë Wën vi, nëparyino! ¹⁷ Wën bulunda vëva Isërayel na tëhnakëhni vacërakëlo fu vi njabënekëhniwo wati nte nkoniho hn'uhneh Esipët hna, tac canikëhni hn'iņi nkal gë fanka falëwu fa. ¹⁸ Hnë wabëhn wafëhw wahnah nduñënanëkëhniwo wula hna. ¹⁹ Tac, mbëvehnekëhniwo wahnënk mbëd gë wahi wavë Kanan w̃a do njëdahn nkal dëw̃ hni na bulunda lëwu ya kwëhnëni. ²⁰ Waņi fop mbiÿëko le rëkëk wabëhn wakeme wahnah gë wafëhw imbëd (450) nuÿahnëndëni nkal tac.

«Ga ndëcëk watac, më njëdakëhni vësankaf vacërakëlo fu va hafo yamani kila ale waciko Samiyel na. ²¹ Awa, bulunda ya më tëyëni njëdayiniha ahnaw̃ do Wënu na më njëdakëhni Sol, aju Kis, avë hnënk Besame. Arac wabëhn wafëhw wahnah nawëko hnë vëhni. ²² Wënu na, ga ntihëtëka Sol, më ntika David ahnaw̃. Më ntehnëk soņe lëwu ya: “Nubuha David, aju Yese: aÿi asan ale hnëņahnëkowa dűs ye; ntid fop ile ÿadëfu ya.”

²³ «Hnë vutah David hna njëdakëhni Wënu na bulunda vëva Isërayel va Afëhët, gante nësëhnëkëhniwo ka, do afëhët arac Yesu ye. ²⁴ Ani gë njihahnind Yesu ya, San ntehnëdëhëhniwo fop bulunda vëva Isërayel va nkwëcëtani vankeya vantëw̃ hni va do njaryini. ²⁵ Wati nte nkëhnëko pu doku San na, ntehnëdëho: “Mo hnaharun yebu? Gela ale hnapëdun a.

Biyëdina umë rëfidëho soje lëwu ŷa catëla dënk faryëtahnëwa wapary ŋa.”

²⁶ «Vëyënta mën, wuhne vutah Abëraham do wuhne fop vële lakëdëhu gë Wën vi: soje lëw fu cañetik Wënu ŋa waji wanës ipeh. ²⁷ Vahnë vëvë Yerusalem va gë vësankaf vëlëw hni va vëyavëtëlawohna bi mo ye Yesu do vëwëryëlohnä wanës wakila wade harajëde ntawëla-wo-ntawëla ŋa. Bare ante ndawëhnhawo Yesu ŋa wanës watac ntiyako: ²⁸ tëyënihawo Pilat ndawëhna mama nkonihö vëhnuŷana toña ile ndawëhnhänëdëniha. ²⁹ Ga ntini fop ile nësëko Vikerëh soje lëwu ŷa, umë cëlëndëniha kërëwa hna kwëtëniha hn'iyag. ³⁰ Bare Wënu ŋa mbëhnëndanëka vësëm hna. ³¹ Tac, hnë wafac wayabah, Yesu tufëhnakëhniwo vële lapëhnajëkawo kobëri Galile hafo Yerusalem va do ye tame wasëde walëwu haryënkwalunda vëva Isërayel hna.

³² «Fuhnë dënk, Wanës Wakasëk watac yonëhniijirun: ile ntehnëko Wënu ŋa ntinëhnëdëhëhni vacërakëlo fu ŷa, ³³ ntinëhnëkëfu tame fuhnë, vutah vuntëw hni va; umë ye ile mbëhnëndanëka Yesu vësëm ŷi. Kerik hnë Kayëte Wahnëw higëna hna nësëk soje rac ntehn:

«“Ajë mën yeru. Pëgw dol Rëm hu yebu.”✧

³⁴ Wënu ŋa nësëko mbëhnëndanëdëha vësëm hna do nkal tokëdilahna muk. Koyëna nësëko:

«“Toña hnësëhnëdëmu, njëdadëmu ami dënk, vëyi vifërën vile vëyëd gante ntehnëbuhawo David ka.”✧

³⁵ Umë mbok ntehnëk kat hn'ikerëh kawary:

“Tavëdilihahna aryokuŋ hu, nkël yag hna.”✧

³⁶ Gena soje David nësëko. Umë, ndokuŋëko doku ile kwëtëhnhänëkawo Wënu ŋa hafo puhna, tac cëmëko do darël warëmu hna mbañiko do nkëlëko. ³⁷ Bare soje ale mbëhnëndanëko Wën ŷa, arac gëlëna.

³⁸ «Awa, vëyënta mën, tëfëka ayëtu: Yesu ntik ile rëfëka aravëhnhaniwo wameh hun ŋa gante pëyahnhëdëfun ki. ³⁹ Koyëna, ale-wo-le hwëtahnëka ŷa tavëhnëde wameh ŋa. Itëf Sariya Moyis ŷa kodilohna nti rac. ⁴⁰ Awa, keharyin: antë nkewu ile kerëni wakila ŋa:

⁴¹ «“Yëkëryin, wuhne vële pëbëk iyaf, pëmpëhnhänëryiwu do cëmëryin! Nudun ntidëfu wati fu li doku ile worun kwëtahnakëndiluhna ge ahnë nësëhnhakëndëhu!”✧»

Koyëna nësëko Pol.

⁴² Ante cahnëdëniho Barënas gë Pol caliŋa hna, ntehniniho mbokajëni ntawëla nte ryavid hna mbok nësëni soje watac fo kat.

⁴³ Ga pitëlëni mbarëla hna, wasëwif wayabah gë vële salijëntik caliŋa wasëwif va tëfëhnhänëhëhniwo vëhni, Pol gë Barënas. Vëhni, nësëhnhänëhëhniwo do kamënaŷëhnhänëhëhniwo nko kahnëndanëniha Wënu ŋa g'idëma dëwu ŋa.

⁴⁴ Ntawëla nte ryaviko ŋa, vahnë vëvë naŷ va fop mbarëlëniho nëpa wanës Ahwëhn ŋa. ⁴⁵ Wasëwif wëryampo, ga nunihëhni iŷi kore, pëbëkëhniwo iñëwary; umë nkwaŷëniha Pol do njëwëniha.

⁴⁶ Pol gë Barënas më ntehnënihëhni g'ikwëtahn: «Tëfëkawo ahnësëhniwo wanës Wënu ŋa wuhne ten. Bare kabi ŋwëyërun, tu-fahnërun koyëna tëfëluhna ahnuŷawu uwám usër wã. Tame njidëfun gë vële wok vëyëna wasëwif. ⁴⁷ Wëlin gante ntehnëkëfuno Ahwëhn ka:

✧ 13:33 13.33: Wahnëw 2.7 ✧ 13:34 13.34: Esayi 55.3 ✧ 13:35 13.35: Wahnëw 16.10 ✧ 13:41 13.41: Abakuk 1.5

«Ntimi humpen wayal wï, ayohahn Wanës Wakasëk ña soñe pehëtahnini vahnë va hafo hn'ile tëkwik duniya hna!»[☆]

⁴⁸ Vële wok vëyena wasëwif va, ga nkwëryëni wañi wanësë, natëkëhniwo, pëgwëlehnëni cëmbëndëniha Ahwëhn a soñe wanës wadëwu ña. Fop vële rëfëka tënkëni uwám usër hna kwëtahnëlehnëni.

⁴⁹ Wanës Ahwëhn a campëdëho hnë resiyo rac fop. ⁵⁰ Bare wasëwif wëryampo cënkwenihëhniwo vësëval vële lënënik vële salinëko caliña wasëwif, rëfëdëho wanës Wënu va, do gë vëvë karyënkwa nañ va. Njonëhniwëhni vëhni, Pol gë Barë nabas, uryëñah sankaf do ntalehniwëhni ñal hni hna. ⁵¹ Vësan vëhi va mbankaniho ivëd wapary wadëw hni ña tufahnahnëni vëwawëna, njilehnëni Ikoniyum. ⁵² Bare ge vëvë Antiyos vële hwëtahnëk va ye, pëbëkëhniwo uhnatah do g'Iyir Ipacah inja.

14

Pol gë Barë nabas Ikoniyum hna

¹ Ikoniyum hna fëna, Pol gë Barë nabas tënkëniho caliña wasëwif hna do nësëniho wanës wapacah hafo wasëwif wayabah gë vële wok vëyena wasëwif kwëtahnënihawo Yesu. ² Bare wasëwif wale wëyëko vëhwëtahnëdina va cënkwëdëniwëhniwo vële wok vëyena wasëwif nahanëhniwëhni uweh fo vële hwëtahnëk va. ³ Pol gë Barë nabas mbiyëniho Ikoniyum hna. Njawëniho wanës wadëw hni ña, pëbëkëhniwo ikwëtahn inja Ahwëhn hna. Ahwëhn a njëdadhëhniwo imëk ntindëni vifëmpëhnañah do gë wëdahëse do koyëna njawënedëniho toña ile karanjëdëniwëhniwo vahnë soñe ifërën ile ntinëhniwëhni Wën vahnë vëlewü va. ⁴ Vahnë vëvë nañ va, nahan dëw hni ña nëmpëlëko: vëryampo gë wasëwif wã nkeniho, vëyëntaw va gë vëfayik va. ⁵ Wasëwif wã gë vële wok vëyena wasëwif va, do gë vësankaf vëlewü hni va, pëhwëtaniho ntiniwëhni këm fo vëhni Pol gë Barë nabas do ndawëniwëhni gë wëraka. ⁶ Bare vëhni, njëtandëni tuñ nkaryëlehnëni gë cape Lisëtër gë Derëb, hnë resiyo Likawoni hna, do gë caharañ lëwu ña. ⁷ Hnam fëna pëgwëlehnëni pëyahnëndëni Wanës Wakasëk ña.

Pol gë Barë nabas Lisëtër hna

⁸ Nkeho asan Lisëtër hna. Asan arac kwëlëkwël ntañadhëho, kabi vorovoro nkehawo wakwër ñi; koyëna nagiko, kobëri yasëlohna. ⁹ Ante nësëdëho Pol ña, nëpadëho. Pol ntañëkawo do nuko kwëhnañ ikwëtahn njërënahni*. ¹⁰ Awa umë ndekahnëka: «Matëry, kahnëry!» Asan a ntoñalehn, kahn, pëgw njasënd.

¹¹ Kore ña, ga nuni ile ntiko Pol ña, umë ndekani gë wanës wabë nkal Likawoni ña: «Wamën ña mbacani vahnë do cëlini ñal fu li!» ¹² Umë macëniha Barë nabas «Sus†» do Pol «Herëmes», kabi Pol yeho ahnës wanës ña. ¹³ Asëna ava Sus ña, njojëkëhniwo wuhni wule hayëtik haryënkwa rënka nañ hna hn'ile nkeho caliña ntëwu hna: ñadhëniho gë kore ña cënanëhniwëhni sadëha vëhni Pol gë Barë nabas.

¹⁴ Bare ante njëtaniho vëfayik vëhi va, citëniho viyi vilëwü hni va tufahnahnëni vëyadhina koyëna do ntëfëni gë kore ndekahatëndëni: ¹⁵ «Wëlawo fu, tëfëluhna aliwu koyëna. Vahnë fo yebun, had wuhnë. Wanës Wakasëk ña yonëhniwëhni, aravëtehniwu fop wañi waravahn wahwëhn nafa këm

[☆] **13:47** 13.47: Esayi 49.6 ^{*} **14:9** 14.9 Do nuko kwëhnañ ikwëtahn njërënahni: Kode nkwëryi njërënahni ma pehëtahni. [†] **14:12** 14.12 Sus gë Herëmes: Wamac waki hnë wamën Wagërek hna ye.

wale sëmbëdun wî do asahëtawu gë Wën paryi ka, hunte lik ambin ñi, g'inkal inï, wov yi gë fop ile yehëhna hnam ya. ¹⁶ Wati le ryëcëk ya, tavëkëhniwo wayal wî fop tefëndëni vankawã vantëw hni va dënk. ¹⁷ Bare, tufahnëdëho kwëlëkwël g'ipërëna nte ntidëho ña. Njëdadëhu rëv ya do njëdadëhu ibarëp roka yabah, mawëryanëdëhu ile rokëdun do pëbënëdëhu walaŵary hun wã uhnatah.» ¹⁸ Wëlakënde ga nësëdëniho aki vëfayik va ntakaryëkëhniwo tavëtehnënihëhni kore ya cënahn dëw hni sadëha ña.

¹⁹ Hnë wati rac dënk wasëwif wâtiko Antiyos mbë Pisidi g'inawã Ikoniyüm, cënkwenihëhniwo kore ya ntutëniha Pol gë wëraka soñe ndawëniha. Ntiyahnëkëhniwo cëmëk awa më kuhëniha canëniha naŵ hna. ²⁰ Bare ante kwërënihawo vële hwëtahnëk ña, matëko do mbokanti g'inawã. Ga pacëk më njini gë Barë nabas Derëb.

Iboka Antiyos mbë Siri ña

²¹ Pol gë Barë nabas pëyahneniho Wanës Wakasëk ña Derëb hna. Hnam vëyabah kwëtahnënihawo Yesu. Tac mbokani Lisëtër, Ikoniyüm do gë Antiyos mbë Pisidi hna. ²² Njawëneni wasakahn vële hwëtahnëk va, kamënaŷehnenihëhni nkoni njawëneni kwëtahn inja do ntehnëdënihëhniwo: «Tëfëkëfu mbërayin dūs tënkahnin Naŵ ambin hna.» ²³ Hnë cery sali-wo, tahnënihëhniwo vicër, do ga cuñeni do njëfani, më kwëtehnahnëniha Ahwëhn a, umë ale kwëtahnëni ya. ²⁴ Tac më ndëcëni resiyo Pisidi hna, njini resiyo Pampëfili. ²⁵ Umë pëyahneni wanës Wënu ña inawã Perëg hna, tac njilehnëni inawã Atali.

²⁶ Hnam më kayëni sisikulu njini Antiyos mbë Siri, hn'inawã nte kwëtiniho hnë wëbák Wën soñe iyi doku ile puhnani tameki yi. ²⁷ Ga tükëni Antiyos hna, umë mbarënihëhni vëvë cery sali va fop tefëtanënihëhni ile ntiyahnëkëhni Wënu ña fop, do gante pidëtëni rënka ikwëtahn ña soñe vële wok vëyena wasëwif va, vëhni fëna kwëtahnahnëni. ²⁸ Pol gë Barë nabas ñëwëniho afo mbiy hnë vële hwëtahnëk vëvë Antiyos hna.

15

Nkwajëla soñe háci ya

¹ Wati nte nkoniho Pol gë Barë nabas Antiyos hna vësan wätëko Yude tükini hnam do pëgwëlehnëni karanëndënihëhni vële hwëtahnëk va ntehnëndëni: «Kodeluhna afëhëtiwu age káciluhna gante ntehnëk Sariya Moyis ka.» ² Pol gë Barë nabas nkwajëlëniho dūs gë vëhni soñe watac. Awa umë pëhnani Pol gë Barë nabas do gë vahnë vëhaŵary vëvë Antiyos va njini Yerusalem tëyënihëhni vëfayik va gë vicër va soñe watac. ³ Awa cery sali ya më payëkëhni njini. Më tefëni hn'inkal Fenisi do gë Samari, tefëtahëndëni gante kwëtahnëniha vële wok vëyena wasëwif va Ahwëhn a. Wakasëk watac natëdëhëhniwo dūs vële hwëtahnëk va fop. ⁴ Ante tükëni Yerusalem ña, vëvë cery sali va hacakëhniwo, gë vëfayik va do gë vicër va, do më tefëtanënihëhni fop ile ntiyahnëkëhniwo Wënu ña.

⁵ Bare, wafarise wëryampo wale hwëtahnëntikawo Yesu va më ntehnënihëhni afo kácini vële hwëtahnëk do wok vëyena wasëwif va do ntehnëni ntënëneni Sariya Moyis ya fop.

⁶ Vëfayik va gë vicër va mbarëniho gwajëlëni soñe watac. ⁷ Ga gwajëlëni hafo mbiy, Piyer më matëk ntehn: «Vëyënta mën, njëtërun mbiyëk ga tëhnako Wënu ña fagant hun soñe fëyaŷëhni Wanës Wakasëk ña vële

wok vëyena wasëwif va, nkwëryahnëni do kwëtahnëni. ⁸ Do Wënu ña, umë ale yëtëk iña vahnë ña, tufahnëk maŵëkëhni vële wok vëyena wasëwif va kabi njëdfakëhni Iyir Ipacah iña gante njëdfakëfu fuhnë ki. ⁹ Dëbëndëlehnëlëfuhna vëhni gë fuhnë: vëhni fëna pacënëk wasakahn walëw hni ŵa kabi kwëtahnëni. ¹⁰ Awa tame, soje ye fëgwëdunëha Wënu ña g'ile ŷadun aryibënduni vële hwëtahnëk va? Idib nte woyinëk mëkilënëhna ndibin ye, fuhnë gë warëm fu per! ¹¹ Gena bi fuhnë, kwëtahninëka Ahwëhn a Yesu, umë dënk, lik pehëtahninëfu? Awa, koyëna pehëtini vëhni fëna.»

¹² Awa, mbara ña fop ndemëhnaniho; Barënas gë Pol fo nëpadëniho ante tëfëtafëniho vifëmpëhnahnah gë wëdahëse wante ntiyëhnëkëhniwo Wën hnë vële wok vëyena wasëwif hna. ¹³ Ga puhnani wanës ña, Sak më tebak ntehn: «Vëyënta mën, nëparyino! ¹⁴ Simo Piyer tëfëtak gante pabëkëhniwo Wënu ña ryënkwerëyënkŵ ŷa vëhni Korëney hna vële wok vëyena wasëwif va tëhnahn bulunda ile kwëhnëk. ¹⁵ Do wanës wakila ña tëfëlëk g'ile liyak ŷi, gante kerik ki:

¹⁶ «Awa Ahwëhn a më lehnëk: “Ge ndëcëk umë mbokajëdëfu soje vokaryu usank David ule yok ŵi, matëndëdëfu vanihel vi do mbokaryëdëfu hahnëndu. ¹⁷ Awa fop vële wok vëyena wasëwif va njëkëlendëniha Ahwëhn a; ha, fop wayal wale ŵacëbu hwëhnëwëhni ŵa. Ami Ahwëhn a dënk hnësëk watac; ¹⁸ mbiyëk ga njëtëndanëbuhëhni vahnë va vëyin.”»

¹⁹ Sak më nkwënëk: «Soje umë ye ntiyahnëko tëfëka tavin bërehn vële wok vëyena wasëwif hwëtahnëka Wën vi. ²⁰ Kerëhnënfëni ntehninëhni antë tokëni fañar sadëha, do asan g'asëval antë ndakëni ge vëyëlëläna, do fëna ant'aroku fañar ile wok kácina soje cahna sat ŷa do ant'asewu sat. ²¹ G'ini karañ gwër nked kabi, kobëri wati warëm fu ŷa, nkeniho vële harañëdëhëhniwo vahnë Sariya Moyis ŷa ankol-wo-nkol do hafo dol karañëde vacaliña hna hnë fac ntaŵëla-wo.»

Kayëte nte njëdanahnini vële wok vëyena wasëwif

²² Awa vëfayik va gë vicër va do gë vëvë cery sali va fop, pëhnaniho tëhnanihëhni vëryampo hnë vëhni do payënihëhni njintini Antiyos gë vëhni Pol gë Barënas. Umë tëhnanihëhni vëhni Yuda, nte ŵacëdeho Barënas fëna, gë Silas. Vëhni vëhi cery sali hna fop ntënëniho. ²³ Umë ntehnënihëhni njiryeryëyin aji kayëte:

«Vëyënta fu, ŵuhnë vële wok geluhna wasëwif do lëdëk nkol Antiyos, do gë waresiyo Siri gë Silisi va, fuhnë, vëfayik va gë vicër va, nkaŷirun.

²⁴ «Njëtabun vahnë vële ŵatëryik ŷal fu li mpaÿëmpaÿëhnëniho do pëmpëhnayëhnëniho gë wanës wadëw hni ña. Bare ñoñ payëryilëfunihna nësëhnëniho soje watac. ²⁵ Soje umë, fëhnahnëbun fuhnë fop rëhnafuni vahnë vële fayëryidëfun njiryini. Wëlawo fu ŵa, Barënas gë Pol, nkeryidëni. ²⁶ Vële wafëk walawary walëw hni soje doku Ahwëhn fu ŷa Yesu Këris. ²⁷ Awa payëryibunëhëhni vëhni Yuda gë Silas nësëhnëniho vëhni dënk ile herëbun hn'aji kayëte hna. ²⁸ Iyir Ipacah iña gë fuhnë dënk pëhnabun ant'awëniwu dëb kawary ge gena vëyin vile hwëhnak nafa vi: ²⁹ ant'aroku fañar sadëha; ant'asewu sat, ant'aroku fañar ile wok kácina soje cahna sat ŷa; asan g'asëval antë ndakëni ge vëyëlëläna. Ge keharun vëyin fop canëk. Arafi yam ŷa nke hnë ŵuhnë!»

³⁰ Tavëlehnini vële fayik va njini gë Antiyos. Ga təkēni mbarëpēnihēhniwo bulunda vële hwëtahnëk va njëdanihēhni kayëte tac. ³¹ Karañiko kayëte ña do vahnë va fop natëkēhniwo gë ikamēnañyehn inte kerēhniniho ña. ³² Yuđa gë Silas, vële yeho wakila vëhni dënk, nësēhnēnihēhniwo dūs vële hwëtahnëk va soñe kamēnañyehnahñēnihēhni do njawēnēnihēhni kwëtahn hna. ³³ Nēwēniho wafac hnam, tac vëyēnta hni va mē ndëwanēhnēnihēhni nkañ pērēn, mbokahnēni gë vële fayëkēhniwo. ³⁴ [Wati kahnëta hna Silas pēhñako nko hnam.]

³⁵ Pol gë Barēnabas woko Antiyos hna do karañëdēnihēhniwo gë vahnë vëyabah vëhañary do pëyahnëdēniho wanës Ahwëhn ña.

Ipitël Pol gë Barēnabas

³⁶ Ga mbiyëk, Pol mē ntehnëka Barēnabas: «Bokafu njëkihni vëyēnta fu va hnë wahnawñ wale fëyahnahnik wanës Ahwëhn hna fop, njëkihni bi hak nkeni.» ³⁷ Barēnabas ñadëho njoryeryēniha San nte wacëdeho Marëk; ³⁸ bare Pol cañahnëlawohna, kabi Marëk tavëkēhniwo Pampëfli hna do golohna ntapēhnandēhni doku lëw hni hna. ³⁹ Nkwajëlēniho hafo pëmpëlēhni, mē pitëlēni. Barēnabas mē njoka Marëk kayēni hnë sisikulu njini Sipër. ⁴⁰ Pol, umë, mē tēhnaka Silas do ga kwëtehnahnēnihēhni vële hwëtahnëk Antiyos va hnë wëbák Ahwëhn hna, njilehnēni. ⁴¹ Umë tēfēni Siri gë Silisi do njawēnehnēhëndēnihēhni kwëtahn iña vële hwëtahnëk va.

16

Pol gë Silas do gë Timote

¹ Pol təkëko fëna Derëb hna tac Lisëtër hna. Hnam nkeho asan ale hwëtahnëk macënde Timote; hnëmu fëna kwëtahnëko. Umë sëwif yeho, bare rëmu gërek yeho. ² Vële hwëtahnëk vëvë Lisëtër gë Ikoniyüm va wapërēn wayabah nësëdēniho soñe Timote ÿa. ³ Pol ñadëho Timote ntapēhnahna. Awa mē njoka. Umë kácehnëka, soñe wasëwif wale yeho waresiyo warac wã, kabi fop njëtēniho rëmu gelohna sëwif. ⁴ Hnë vankol vante njihahnëdēniho hna fop, pëyadëhēhniwo vële hwëtahnëk va ile pëhwëtani ntini vëfayik gë vicër vëvë Yerusalem va do ntehnëdēnihēhniwo mawëhnēni watac. ⁵ Awa vële hwëtahnëk va njawëdēniho kwëtahn hna do nkwënadēniho yabi ña fac-wo-fac.

Ikaryëtahn Pol Tërowas hna

⁶ Pol gë Silas ñadēniho pëyahnēni wanës Wënu ña hn'inkal Asi hna, bare Iyir Ipacah ña mawëryanëlēhniwohna. Awa ndëcëtalehñēni yëbëlan Fërisi gë Galasi. ⁷ Ga təkēni darël Misi hna, umë përekēhni njini Bitini, bare Iyir Yesu ña mawëryanëlēhniwohna. ⁸ Awa, mē ndëcēni Misi njini inawñ Tërowas. ⁹ Gumëd ga, Pol ikaryëtahn nuyako: mē nuka avë Masedëwan ga kahnëk. Mē muntadëha aki: «Cabëry Masedëwan, yij aryemafu!» ¹⁰ Tañ ga ndëcëk umë, mē yëkëlehnëbun yifu gë Masedëwan, kabi pacëkëfuno Wënu ña wacëkëfuno yonëhnëfuni Wanës Wakasëk ña vëvë hnam va.

Ikwëtahn Lidi

¹¹ Kayëbunëho sisikulu Tërowas hna yilehnëfu satën fo gë Tinti Samotëras ka. Tac ga pacëk, mē yibun Neyapolis. ¹² Ga matëbun hnam mē yibun Filip, nkol resiyo ile yeho ryënkwëryënkw vë Masedëwan, ile tampëk Rom. Wafac wayabah libunëho hn'inawñ itac.

¹³ Hnë fac ntawëla hna, më sahnëbun naw hna yifu tëfary sën hna hn'ile nahabunëho nudëfun hn'ile calinjëdëni wasëwif hna. Ntañabunëho do nësëhnëdëfunëhëhniwo vësëval vële varëko hnam va. ¹⁴ Aryampo hnë vësëval vërac Lidi maciko. Asëval ale ntakëdëho gë Wën yeho. Hn'inaw Tiyatir matiko. Awaf wafand wavëntah* yeho. Asëval arac nëpadëhëfuno do Ahwëhn a pidëtëdëho sakahn hadëwu ha kolahn nkwëry do kwëtahn wanës Pol ña. ¹⁵ Njaryiko, gë vëvë tere lëwu va per. Tac më ntehnëkëfu aki: «Age paryi njavëtërun kwëtahnëbuha Ahwëhn a, yijën asëlu ñal mën hna.» Do porosiñëdëhëfuno wawëfu.

Pol gë Silas hnë kaso vë Filip hna

¹⁶ Fac ryampo gante calinjëde mbokëbunëho yindëfu, asëval aryokuñ më kacakëfu. Gë yine ile hnësendëhawo ile wok tëkina nkeniwo do nuñandënihawo koryi yabah vële ndokuñëhnëdëho va gë wanës watac. ¹⁷ Pëgwëlehn tëfëlehnëndëfu, fuhnë gë Pol, ndekatënd: «Vëyi vësan, vëryokuñëhn Wën Hunte Sëpëk Fop va ye! Ankañ nte yod g'ipeh ña pëyadënihu!» ¹⁸ Wafac ntidëho koyëna. Awa Pol, ga cilëtak, më cahëtak ntehma yine ña: «G'uŵac Yesu Këris wä cahnëryehna aÿi asëval!» Do yine ña cahnëlehna tañ.

¹⁹ Vële ndokuñëhnëdëho va, ga nuni gona nuñahnëndëniha koryi, umë pëlanihëhni vëhni Pol gë Silas kuhënihëhni njiryeryënihëhni wayëwa bulunda hna haryënkwa vësankaf naw hna. ²⁰ Më ntehnëni: «Vëyi vësan mpaÿëmpaÿëhnëni naw fu ña. Wasëwif ye ²¹ do wënamu wakasëk karañëdënihëhni vahnë va, do fuhnë vële kwëhnëk Rom vi mawëryanilënëfuhna maŵin ma tëfin.»

²² Bulunda ña fëna ñadëniwo ndafënihëhni. Awa, vëhitin va më ntihëtehnënihëhni viyi va vëhni Pol gë Silas do ntehnëni ntampini. ²³ Ga ntampënihëhni ðus, umë cëdënihëhni do ntehnëniha ayëka ña njëkandëhni ðus. ²⁴ Ga tëk ntehnëniha koyëna tuñ, ayëka ña më cëdëkëhni hn'acery mbë conk kaso ña do më ñwecëkëhni wakwër ña hnë wadëhwa.

²⁵ Ga ndëcak ga, Pol gë Silas njëfadëniwo do njëwëdëniwo cëmbahnëniha Wënu ña do vëramp vëyëntaŵ va nëpadënihëhniwo. ²⁶ Pëgwëlehn ñënkand ðus nkal inji, do ñënkënd fëna kaso ña hafo wafida wä fop pidëtalehn do fop vankëncä vëramp va pëtalehnëhni. ²⁷ Ayëka ña më nëgak do, ga nuk warëncä kaso wä pidëtak, umë pëhwëtëk sëlame lëwu ña ñand ndëwa, kabi ntiyahnëkawo vëramp va nkaryëni. ²⁸ Bare Pol më ndëkak gë fanka falëwu fa fop: «Ant'aliya lavah! Fuhnë fop hnani nkebun!»

²⁹ Awa ayëka ña më tëyëk humpen, ntëfëk bambery kaso hna mbalatënd ntakah ña, do nji ndëkwëhn haryënkwa Pol gë Silas. ³⁰ Tac më canëkëhni do tëyëhni: «Vësan, ye rëfëka liwu fehëtahniwu?»

³¹ Umë ntëkwaniha: «Kwëtahnëryehna Ahwëhn a Yesu do pëhëtëderu, gë tere hu ña per.» ³² Tac umë pëyaniha wanës Ahwëhn a, umë gë vële yeho tere va fop. ³³ Awa g'umëd ga wati rac dënk ayëka ña njiryeryëlehnëhni ndagëhni wasër wä. Tac njaryëlehn tañ umë gë vële kwëhnëk va fop. ³⁴ Tac më njokëhni vëhni Pol gë Silas gë ñalu njëdahni ile tokëdëni. Aÿi asan gë tere lëwu ña fop pëbëkëhniwo uhnatah soñe ile kwëtahnëniha Wënu ña.

* **16:14** 16.14 Wafand wavëntah: Pand bëntah ña kambëk ntaŵi; vëntah ña dahëse inaw ña ye. Gë watëvavu ña «pourpre» ma «violet» macik.

³⁵ Ga pacëk, vëhitij va payënihëhniwo vahnë ntehnëniha ayëka ÿa tavëhni. ³⁶ Ayëka ÿa më njijëk pëyahna Pol: «Vëhitij va payehniini ravu. Awa kofun asahnu ayiwu yam.»

³⁷ Bare Pol më ntehnëkëhni vële fayijiko va: «Fuhnë vële kwëhnëk Rom va ndafehnënihëfu bulunda hna hara wahitjëlëfuhna do tac cëfëhnënihëfu! Do tame ñandëni canënihëfu yëmëyëm? Watac geđina. Arabi njijëni vëhni dënk canënihëfu!»

³⁸ Vële fayijiko va më njini pëyanihëhni wanj wanës vëhitij va. Vëhni ntakëkëhniwo ante njëtaniho Pol gë Silas Rom kwëhnini ña. ³⁹ Awa umë njijëni muntani tavëhnënihëhni do më canënihëhni kaso hna këlätëndënihëhni cahneni naŵ hna. ⁴⁰ Ga rëk cahneni kaso hna, Pol gë Silas më njini vëhni Lidi hna soje nunihëhni vëyënta hni va do kamënaŷehnehni, tac njilehneni.

17

Pol gë Silas Tesalonik hna

¹ Ante ndëcëniho Amëfipolis gë Apoloni ña, Pol gë Silas tükëniho Tesalonik. Hnam kwëhnaniho wasëwif ŵa caliña. ² Pol njiko caliña hna, gante njehëka ka. Hnë vantaŵëla vatar mbarëđëniho nkwajëlëđëni soje Vikerëh Wënu va gë vële yeho hnam va; ³ nkabëđëhëhniwo do tufëđëhëhniwo Arëhnayik a tëfëka korot do mbëhnëndani vësëm hna. Ntehnëđëhëhniwo: «Yesu nte fëyadëmu ñi ye Arëhnayik a.» ⁴ Vëryampo hnë vële hnëpadëho hna maŵëniho wanës ña nkentëlehni gë Pol gë Silas. Koyëna nkeho fëna hnë vële wok vëyena wasëwif vëyabah, do lakëđëhëhniwo gë Wën ña, do gë vësëval vëyabah vële hwëhna nafa hn'inaw hna.

⁵ Bare wasëwif ŵa ñeŵaryënihëhniwo rac. Awa më mbarëpënihëhni wafufafu wale yeho vankaŵ hna, matëndënihëhni wasëwif wëryampo do ñënkëni naŵ inja. Njilehneni tere Yason hna njëkëlehnehni vëhni Pol gë Silas soje njonihëhni haryënkwa bulunda hna. ⁶ Bare kabi vërekatëlëhni hna umë njonihä Yason gë vële hwëtahnëk vëryampo haryënkwa vësankaf vëvë naŵ hna pëgwëlehneni ndekandëni: «Vëyi vësan ñënkëni đuniŷa ÿa fop, do tame tükini hnani! ⁷ Anj Yason hacakëhni ŷalu hna! Vëyi vahnë fop nkwajëni sariya asankaf a, Sesar; ntehnëđëni nkehëhna ahnaŵ ahaŵary ale ŵacik Yesu.» ⁸ Wanj wanës mpaŷëmpaŷehnehniwo kore ÿa gë vësankaf vëvë naŵ va. ⁹ Yason gë vëyëntaŵ va tëfëkëhniwo cosënihëhni vësankaf va ani gë tavahnëndeni ÿa.

Pol gë Silas Bere hna

¹⁰ Mëđënd tunj vële hwëtahnëk va ndëcëtënihëhniwo vëhni Pol gë Silas njini Bere. Ga tükëni, njilehneni caliña wasëwif hna. ¹¹ Wasëwif wavë hnam ŵa hwëhnako nëf ntëbini wavë Tesalonik ŵa; tebaniho wanës Wënu ña g'imawä përen. Fac-wo-fac, kahnëndaniho ikaraj Vikerëh va njëkahnëni bi ile karañëđëhëhniwo Pol ÿa catëk. ¹² Hnë vahnë vërac wasëwif wayabah kwëtahnëniho, do hnë vële wok vëyena wasëwif vësëval vëryampo vële lënënik kwëtahnëniho fëna do gë vësan vëryampo.

¹³ Bare ante njëtaniho wasëwif wavë Tesalonik ŵa Pol mboko pëyahnënd wanës Wënu ña Bere hna, vëhni fëna njiniho hn'inaw tac cënkwendënihëhni do mpaŷëmpaŷehnehniwo bulunda ÿa. ¹⁴ Vële hwëtahnëk va më cañëtëniha tanj Pol gë vëyëntaŵ njini gë cape wov;

bare Silas gë Timote nkolehnëni Bere hna. ¹⁵ Vële lapëhnakawo Pol va njiryeryënihawo hnë sisikulu hafo Aten hna. Tac mbokalehnëni gë Bere g'ipay Pol iba vëhni Silas gë Timote; pëyanihëhni tefëlehnëniha ñap.

Pol Aten hna

¹⁶ Wati nte napëdëhëhniwo Pol vëhni Silas gë Timote hnë Aten hna, nuko ile lavëkawo dus sakahn hadëwü hna: nkol ña waravahn fo fëbëko. ¹⁷ Nkwajëlëdëniho gë wasëwif wã do gë vële wok vëyena wasëwif lakëdëhëhniwo gë Wënu ña hnë caliña hna, do fac-wo-fac hnë vëyëwã bulunda hna, gë fop vële pankëlëdëniho va. ¹⁸ Vëhwëhn uyët vëryampo vële wacëde Wa-epikuren gë Wasëtowisen* pëgwëlehnëni vëhni fëna nkwajëlëndëni g'umë. Vëryampo tëyëdëniho: «Ye ñad nës ayi ayañenkah?» Vëyëntaw va më ntehnëni: «Ntiyak had soñe wamënu wale wok yëtülenëhna pëyahnëd». Nësëniho koyëna kabi Pol soñe Yesu ya pëyahnëdëho do fëna soñe ibëhn vësëm ña.

¹⁹ Umë njoniha karyënk wã wã ile wacëde Arewopas hna do ntehnëniha: «Nësëhnëryifu soñe inji karanj kasëk. ²⁰ Nkwëryëndanëruhëfu ile wobun yëtëlëfuhna do ñadëfun dus yëtëfu bi ye ye umë.» ²¹ Tëyëdënihawo Pol koyëna kabi fop vëvë Aten va gë vëhneh vële lëdëntik hnam va fop nës gë nëpa wakasëk watëkwa watac ña fo pañëniho.

²² Awa, Pol më matëk haryënk wã vahnë vële yeho hnë Arewopas hna do ntehn: «Vëvë Aten, nkwëryëbu vële lënënëk dus waravahn yerun. ²³ Ante ndapëbuho nkol hun ñi yëkatëndu waravahn wasëvah hun wï, nubuhu hnë ryampo ga kerik aki: “Wën le wok yëtina.” Awa, Wën le sëmbëdun hara yëtëluhna ya, umë ye ale yijëbu fëyañuna yi.

²⁴ «Uñi Wën, umë ye ale lik duniya yi gë ile yehëhna hnam ya fop do umë ye Ahwëhn ambin inji g'inkal inji. Umë, wëla acery ndampo nte mbëryëni vahnë gedilahna gwër ntëdahn gante-wo-gante nañëk ka. ²⁵ Umë yëdadëhëhni vahnë va fop wayën wã do g'ile valëdëhëhni ya; balëlahna vahnë pañëniha ntinëhnëndëniha ile-wo-le ya. ²⁶ Hnë ahnë aryampo fo ntik wabulunda ña fop do kwëtëkëhni hnë nkal li fop. Umë dënk fëhnako watac kobëri ña: tëkwëndëlehnëk wayal wã do gë wëwati wale rëfëkawo ntëdëni hnam wã. ²⁷ Wënu ña ntik rac soñe njëkëlehnahnëniha vahnë va. Wëla ntehni ntakaryëkëhni soñe njëkëlehnëniha, mpëd nudëniha. Toña-toña ya Wënu ña ña wëtalahna ahnë hnë fuhnë. ²⁸ Ha, “Umë lik njënëden, ñënkanden do nkeyin.” Do fëna had gante nësëni vëyëw vëryampo ki: “Paryi nke vutah vuntëwü va yebun.”

²⁹ «Awa, kabi vutah vuntëwü va yeyinëk, tefëlahna nahayin Wënu ña mëntëlëni gë ravahn sanu, koryi ma taka, nte ntik ahnë gante nahak ka. ³⁰ Bare Wënu ña dëkwëna wati le nkoniho vëyëtëna vahnë gante ntënëndëniha ka, tame macëdëhëhni fop, hnë ile-wo-le hna, nkwëcëtani vankeya vantëw hni va. ³¹ Kahnëndëk fac ile kitinahnëdëhëhni g'ale tëhnaka vahnë va fop g'usatah. Aki tufëkëhni vahnë va fop ale ye ahitiñ arac a: mbëhnëndanëka vësëm hna!»

³² Ante nkwëryëniha Pol ga nësëk soñe ibëhn vësëm ña, vëryampo njafanëdënihawo do vëyëntaw va ntehnëdëniho: «Nëpaderu

* **17:18** 17.18 Wa-epikuren ña gë Wasëtowisen ña: Wa-epikuren ña ntiyahnëkëhniwo ñoñ gena hafo duniya yi, Wën gelohna. Tëfëka natëfu duniya yi fo. Wasëtowisen ña, soñe vëhni, itëf nahahn nte lik duniya yi fecehnëkëhni. Ñoñ bañëmpañëhëdëlihna hnë toña rac. Ntañary duniya yi yeho wën hudëw hni ha. Tëfëkawo ntini fop ile satëk ya. Wakore waki tak vëhwëtahnëlohna ibëhn vësëm ña.

ahnësëhnëfu soŋe waŋi nkaŵ kaŵary.» ³³ Awa cahnëko Pol hnam nji. ³⁴ Vëryampo hnë vëhni kwëtahnënihawo do tëfëniha: hnë vëhni, nkeho Denis, (alënah yentiko umë fëna Arewopasit hna), g'asëval ale ŵaciko Damaris, do gë vëhaŵary kat.

18

Pol Korent hna

¹ Ga ndëcëk umë, Pol matëko Aten hna do nji Korent hna. ² Hnam pankëlëniho sëwif le ŵacik Akilas; Pon nagiko, bare Rom hna ntëdëko hn'inkal Itali hna, do hnam matiniho takan g'asëvalu Përisil, kabi Këlod Sesar, asankaf a lehnëko wasëwif ŵa fop cahnëni hnam. Pol më njik hn'ile nkeni Akilas g'asëvalu hna do, ³ kabi vëhni vërar tak wasank wafand ntidëniho awa umë ñëŵëntik ŷal hni hna do ndampo fo ndokujëdëniho. ⁴ Fac ntaŵëla-wo Pol tebadëho wanës ŋa caliŋa wasëwif hna nkwajëlëntëdëho do njawëredëho wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif maŵëni wadëŵu ŋa.

⁵ Ga tëkini Silas gë Timote matini Masedëwan hna, Pol pëyahh wanës Wënu ŋa fo pabëko; tufëdëhëniwo wapacëk wasëwif ŵa Yesu ye Arëhnayik a. ⁶ Bare wasëwif ŵa njwëyëhnënihawo do njewëndëniha. Më cawëk ivëd ile ye viŷi vilëŵu va tufahnahnëhni vëŵawëna do ntehn: «Ile ŷad nkewu ŷa ŵuhnë dënk ŷak; ami gentahnila. Tëk pëgw ŷi wati hnë vële wok vëyena wasëwif hna njidëfu.»

⁷ Më matëk hnam njilehn hnë tere ale ŵacik Titiyus Yusëtis. Arac ntakëdëhawo gë Wënu ŋa do tere lëŵu ŷa ðarël caliŋa wasëwif hna nkeho. ⁸ Bare Kërisëpus, asankaf caliŋa ŷa, kwëtahnënihawo Ahwëhn a umë gë vëvë tere lëŵu va fop. Vëvë Korent vëyabah fëna kwëtahnëniho ante nëpanihawo Pol ŋa, maŵëniho njaryini.

⁹ Hnë umëd ndampo Ahwëhn a nësëhnëkawo umë dënk Pol hn'itufëhna, më lehnëkawo: «Antë ntaki, gory ahnësënd, antë aryemëhna! ¹⁰ Yëtëry g'ami nkeyik. Ahnë kodina ntiyi uŵeh. Bulunda yabah ile hwëhnëbu yehëhna hnë aŋi nkol.» ¹¹ Bëhn ryampo gë fagant bëhn ñëŵëko Pol Korent hna karanatëndëhni vahnë va wanës Wënu ŋa.

¹² Wati nte nkeho Galiŷo guverëner Akayi ŋa, wasëwif ŵa nkwëryëlëniho pëlanaha Pol njoniha kitiŋa hna. ¹³ Ntehnëni aki: «Aŷi asan njëkëlehnëd maŵëhnëhni vahnë va cëmbëndëniha Wënu ŋa g'ankeya nte hnëmpëlëk gë Sariya Moyis ŷa.»

¹⁴ Pol dëkwa ŋa pëhwëtaðëho ante ntehnëkëhniwo Galiŷo wasëwif ŵa: «Ŵuhnë wasëwif ŵi, nëparyino! Ge ile mbañëk sariya Rom ntikënd ma men iñë ile rëfëka kwëdahn, nëpakëndëbu wanës wadëŵ hun ŋa. ¹⁵ Bare kabi soŋe nkwajëla wanës gë wamac soŋe ikwëtahn hun do gë wënamu hun ye, watac wadëŵ hun fo ye; ñaða yewu ahitiŋ waŋi!» ¹⁶ Tac më ntakëhni kitiŋa hna. ¹⁷ Awa vahnë va fop pëlalehnëniha Sosëten, Asankaf caliŋa ŋa, ndafëndëniha haryënkwi kitiŋa hna, bare Galiŷo ñoñ dehnëlëhniwohna.

Pol mbokad gë Antiyos

¹⁸ Ga ndëcëk watac Pol Korent hna nkoko afo mbiŷ. Tac më tavëkëhni vële hwëtahnëk va kayëlehn hnë sisikulu nji Siri, umë gë Përisil do gë Akilas. Matahnënd vampamb wov vë Sankëre hna, Pol kuntëciko nkaf ŋa, kabi ile kwëtëlëniho gë Wënu ŋa ntiyako. ¹⁹ Ga tëkëni Efes hna, Pol më tavëkëhni vële tëfëlëniho va, nji tënk caliŋa hna, nkwajëlëndëni gë

wasëwif wã. ²⁰ Tëyënihawo ñëw hnam hafo mbiy, bare umë ñadilohna. ²¹ Umë koyakëhni ntehnëhni mbokajëd ge Wënu ña mawëk. Awa, matëlehn Efes hna, kay sisikulu, nji. ²² Ante tëkëko Sesare hna, Yerusalem njiko ten nkaÿihni vëvë cery sali va, tac njilehn Antiyos vë Siri.

²³ Mbiyëko hnam, tac më mbokak tëfëhëk nkol ga nkol resiyo Galasi hna do gë Fërisi hna, kamënaÿehnehëndëhni vële hwëtahnëk va.

Apolos Efes hna do gë Korent hna

²⁴ Sëwif ale wacik Apolos, ale hnagik Alekësandëri, rëkiko Efes hna. Hnë wati rac, asan aholah wanës do yëtëko Vikerëh yeho. ²⁵ Karañiko nkaÿ Ahwëhn a, do kahnëndako ðus, pëyahnedëho do karañëdëhëhniwo vahnë va g'usatah soñe Yesu ÿa. Bare yarya San ÿa fo njëtëko. ²⁶ Pëgwëlehn nësënd g'ikwëtahn caliña wasëwif hna. Përisil gë Akilas, ga nkwëryëniha, umë njonihã gë ÿal hni pacënëhneniha ikarañ nkaÿ Wënu ña.

²⁷ Tac Apolos ñadëho nji Akayi. Vële hwëtahnëk va më kamënaÿehneniha ðus do kerëhnenihëhni vële hwëtahnëk vëvë Korent va kacaniha g'untënah. Ante tëkëko hnam ña kwëhnanëkëhniwo nafa hnë vële ndemako Wën kwëtahnëniha va. ²⁸ Tase bulunda ÿa fop nësëhnedëhëhniwo gë toña facah wasëwif wale wajëtehnëdëhawo va tufatëndëhni gë Vikerëh va Yesu ye Arëhnayik a.

19

Pol Efes hna

¹ Wati nte nkeho Apolos Korent ña, Pol më tëfëk resiyo hwëhn wahuñ hna do tëk Efes. Hnam tëkatëkëhniwo vële hwëtahnëk vëryampo. ² Më tëyëkëhni: «Ante kwëtahnërunëho ña nuÿarunëho bi Iyir Ipacah iña?»

Më ntëkwaniha: «Kobëri gwëryëlëfuhna ga nësëde soñe Iyir Ipacah.»

³ Pol më mbok tëyëkëhni: «Iÿëhne sifa yarya yaryirun awa?»

Më ntëkwaniha: «Yarya San ÿa.»

⁴ Pol më mbok ntehnëkëhni kat: «San njaryëkëhni vële wãwëko nkwëcëtani vankeya vantëw hni va ntehnatëndëhni bulunda Isërayel ÿa kwëtahnëniha Yesu, ale rëfidëha ÿa.» ⁵ Ante nkwëryëniho wanës watac ña njaryiniho g'uŵac Ahwëhn a Yesu. ⁶ Pol tindëkëhniwo wëbák ña, Iyir Ipacah iña cëlëlehn hñë vëhni. Pëgwëlehnëni tañ nësëndëni vanësa vakaŵary do pëyahndëni wanës Wënu ña. ⁷ Vahnë vërac tëkëniho ipëhw gë vëhi.

⁸ Pol njidëho caliña wasëwif hna kwëlëkwël do hnë wadepera watar, nësëdëho g'ikwëtahn, pëyahnatënd Inaw Wënu ña do njawëredëho mawëhnehni vële hnëpadëhawo va. ⁹ Bare vëryampo ñoñ vëÿadilohna nkwëryëni do ñwëÿëniho vëhwëtahnëdina, wameh fo nësëdëniho soñe nkaÿ Ahwëhn a tase vahnë fop. Awa Pol më tavëkëhni nji, më njokëhni vële hwëtahnëk va do fac-wo-fac nkwajëlëdëniho gë vëhni hnë cery cankañ nte nkwajëlahnedëniho Tiranus gë bulunda ÿa. ¹⁰ Watac wabëhn waki mbiyëko, hafo fop wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif lëdëko hnë resiyo rac ÿa kolëni nkwëryëni wanës Ahwëhn a.

Vutah vucan vumba Seva va

¹¹ Hnë wati rac Wënu ña ntiyehnedëhawo Pol vifëmpëhnañah vile nkok nahana ahnë. ¹² Koyëna nufëdëho wakantika gë wafand vunte ÿakëdëhawo va njonëhnenëni vëres. Vërac njëredëniho do wayine ña cahnedënihëhniwo vahnë va.

¹³ Nkeniho fëna wasëwif wëryampo njiđëniho waŷëwa hna fop soje ntandënihëhni wayine vahnë hna. Fac ryampo njawëreniho fëna ntanihëhni g'uŷac Ahwëhn a Yesu. Ntehnëđënihëhniwo: «G'uŷac Yesu, nte pëyahnëđ Pol ña, ntehnëđerun: cahnëryin!» ¹⁴ Vutah imbëđ gë vuki vumba Seva va, asankaf vësëna wasadëha wasëwif ŷa, lidëho koyëna. ¹⁵ Bare, ga nësëni koyëna, yine ŷa më ntëkwakëhni: «Yesu? Njëtëbuha. Pol, njëtëbu bi mo ye. Bare ŷuhnë, vëhni mo yerun?» ¹⁶ Asan ale pëlako yine ŷa ntojanëlehnëhni do mëkëkëhniwo vëhni fop, mbërehnëkëhni đus, cahnëlehnëni nkaryëni hnë tere rac viŷi këm fo do cërehnëkëhniwo đus.

¹⁷ Fop vële lëđëk Efes va njëtaniho watac. Wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif per ntakëkëhniwo do uŷac Ahwëhn a Yesu naŷëđëho. ¹⁸ Vëyabah hnë vële hwëtahnëko hna njijëđëniho putandëni tase vahnë fop wameh wante ntidëniho ña. ¹⁹ Vahnë vëyabah vële hwëhnako mbilayo njojëniho vëkayëte uyët mbilayo vantëŷ hni va, kovëni do pëđëni tase vahnë fop. Vëkayëte vatac hnapul yabah yeho. ²⁰ Koyëna tufahnëđëho Ahwëhn a fanka falëwu fa. Wanës wadëwu ña campëđëho g'ahawary do hn'ile-wo-le təkëko hna ntidëho đoku lëwu ŷa.

Iñañëna bulunda vë Efes

²¹ Ante ndëcëko watac ña, Iyir Ipacah iña pëhnaŷëhnëkawo Pol tëf Masedëwan gë Akayi nji Yerusalem. Ntehnëđëho: «Ge təkëbu hnam afo yiwu Rom.» ²² Umë payëkëhni Masedëwan Timote gë Erasët, vësan vëhi vële ryemadëhawo va, bare umë dënk resiŷo Asi hna nkoço hafo mbiŷ.

²³ Hnë wati rac uryënah sankaf yeho Efes hna soje Nkaw Ahwëhn a. ²⁴ Aryëhwar koryi ale ŷacik Demetëriyus, ryëhwarëđëho vucery koryi vunte wëntëlëk gë cery wënu cankaf mba wënu wagërek ile ŷaciko Arëtemis* do vëryokuŋ vëlëwu va nuŷadëniho hnapul yabah. ²⁵ Fac ryampo Demetëriyus mbarëkëhniwo vëryokuŋ vëlëwu va fop gë vëryëhwarëntawu va, do ntehnëhni: «Vëŷënta mën, njëtërun iŷi đoku hnuŷahnëđën hnapul yabah. ²⁶ Bare nurun ma nkwëryërun ile ryëcëtađ ŷa: aŷi asan, Pol, pëyahnëđ wamën wante ntidëni vahnë gena Wën paryi do mëkëđ maŷëhnëhni watac vahnë vëyabah ani Efes li do resiŷo Asi hna fop. ²⁷ ŷayah waŋi wanës wadëwu ñi gena đoku fu ŷi fo përekanëđ bare fëna këfëđ cery wën cankaf mba Arëtemis, wën hucankaf fu ña. Koyëna kihnëđ ntënah ale cëmbëđëni Asi hafo đuniŷa ŷi fop.»

²⁸ Ante nkwëryëni watac ña ntavëlehnëkëhniwo taŋ, pëgwëlehnëni ndekandëni: «Arëtemis mbë Efes naŷëk!» ²⁹ Ankol ña fop ñënkalehn. Vahnë va njolehnënihëhni Gayiyus gë Arisëtarëk, vësan vëhi vëvë Masedëwan vële tëfëlëniho Pol uyas va, ntëfaryini gë mbara ntëŷ hni. ³⁰ Pol ñadëho nji bulunda hna bare vële hwëtahnëk va vëwaŷëlohna. ³¹ Vëryampo hnë vësankaf vëvë resiŷo Asi hna fëna, wëlawo walëwu wã, payëhniho këlaniha antë nji mbara hna.

³² Wati rac bulunda ŷa vëwolohna nëpalëndëni. Ale-wo-le haŷary ndekantëđëho do vëyabah hnë vëhni vëyëtëlohna dënk bi soje ye varëlik. ³³ Wasëwif wëryampo hnë vëvë bulunda hna payënihawo haryënk w bulunda hna ale ŷaciko Alekësandër soje nkabahn ile liyak ŷa. Arac më njelak vák ŷa: ñadëho nësëhnëhni bulunda ŷa. ³⁴ Bare ante njavëtënihawo bulunda ŷa sëwif ye, vëhni fop ndekadëniho ndampo fo, uhnësë rac fo, ile yëhnëko tək wawati wahi: «Arëtemis mbë Efes naŷëk!»

* **19:24** 19.24 Arëtemis: Wac wën asëval wagërek hwëhn yahey ŷa ye.

³⁵ Ga mbiÿëk asankaf ahigëna ÿa ndemëhnaÿehnekëhniwo bulunda ÿa do ntehn: «Vëvë Efes, mo wok yëtëna duniÿa li nkol Efes ñi ye ante yëkad cery wën Arëtemis ñi gë taka cëvah nte mëntëlëni sëlëk g'ambin ñi? ³⁶ Ahnë kodina nkwaj. Awa tëfëka aryemëhnaÿu do ant'aliwu iñë hara nahaluhna. ³⁷ Njojërunëhëhni vëÿi vësan hnani, bare ñoñ vëlina ile wëk cery wën can kaf fu hna do vëyewëlahna fëna wën fu ña. ³⁸ Ge Demetëriyus gë vële ndokuñëlahnëdëni va kwëhnani ile pëyahnëdëni menëk ahnë, awa soñe rac nkehëhna vakitiña gë vëhitiñ per; hnam tëfëka pëyahnëni. ³⁹ Do ge kwëhnarun wanës wakawary wante rëyëdun pëhwëtëden tase bulunda hna gë vële yëtëk sariya lëw fu va. ⁴⁰ Ge diyilënëhna wajira ntehnëdenëhëfu ñañënayinëk soñe ile liyak dol ÿi kabi kwëhnayilënëhna toña soñe añi mbarëla, kodëlënëhna nësin ile liyehnekëfu rac ÿa.» Ante nësëko wañi wanës ña më ntehnëkëhni bulunda ÿa campëni.

20

Pol Masedëwan hna do gë Gëres hna

¹ Ante puko ñañëna ña, Pol mbarëkëhniwo vële hwëtahnëk va kamënaÿehnehni. Tac koyahni kahnëtalehn ñi Masedëwan. ² Ga tëkëk hnam ndëcëtako resiÿo rac, nësëhnëkëhniwo dus vële hwëtahnëk va, kamënaÿehnahnehni do tëkëlehn Gëres, ³ do wadepëra watar ñëwëko hnam. Wati nte ñadëho kay sisikulu ñi Siri ña, njëtako wasëwif wë wëh ñadëni ntiniha. Awa më pëhna mboka gë cape Masedëwan. ⁴ Vëÿi vësan tëfëlëniho: Sopater aju Pirus avë naw Bere, Arisëtarëk gë Sëkundus vëvë Tesalonik, Gayiyus mbë Derëb, Timote, do Tisik gë Tërofim vëvë resiÿo Asi. ⁵ Vëhni ryënkwehëko Tërowas hna napëhëdënihëfuno. ⁶ Fuhnë, hnam nko bunëho hafo ndëc ambënt mburu kwëhn levir këm ña. Tac më hayëbun sisikulu Filip hna, yifu hnë wafac imbëd rëfëlehnëfuni gë Tërowas hn'ile njibunëho lifu wafac mbëd gë wahi.

Pol ahnë mbëhnëndanëd Tëroyas hna

⁷ Samëdi g'anëka mbarëpëlëbunëho soñe wubëlehnëfu mburu ña.☆ Pol nësëndëhëhniwo vële hwëtahnëk va hafo fagant mëhwëry hna kabi tëfëkawo ñi ge pacëk. ⁸ Cery nte ye cëmët mbëryëh hna mbarëbunëho. Walampu wayabah fëdiko hnam. ⁹ Ajar nte waciko Utikus lañako fenetër hna. Ñëhnëlehn wakwëd kabi wanës Pol ña njaryëko. Paco ndëtajëk etas rarëna hna njoj gëd. Vahnë më cëlëni matëndëniha bare cëmëko. ¹⁰ Pol umë fëna më cëlëk ñi muryahna do ntehn: «Ant'avalu, cëmëna!» ¹¹ Tac më voka bun yan, do Pol nkubëlehn mburu ña, rokëfu do mbok pëgwëlehn nësëhnëndëfu hafo lav a pëhni, njilehn. ¹² Jar ña afërën fo mënceryiko do watac njamëneko wasakahn vahnë fop.

Pol matëd Tëroyas hna ñi Mile

¹³ Ante nkëhnëbunëho hahnëtafu ña Pol më lehnëkëfuno hayëfu sisikulu yifu Asos hn'ile tëfëkawo hnufëhëfuna hna kabi umë gë wapary ñadëho njas hafo hnam. ¹⁴ Ga tëkëhëkëfu Asos hna më yobunëha sisikulu hna yifu Mitilen. ¹⁵ Hnam, më vokëbun ryëcalëfu do rëkëfu ga pacëk haryënkwi Kiyu. Fac le voko tëki kat ÿa vok rëkëlehnëfu Samos, ga mbok pac Mile hna tëkëbunëho. ¹⁶ Pol pëhnako ndar Efes, soñe antë mbiÿ hnë resiÿo Asi hna; ñankahnëkawo ñi Yerusalem hna njanti ambënt nte wacik Pantëkot ña.

☆ **20:7** 20.7: Vantiyehn 2.42

¹⁷ Mile hna payëkëhniwo Pol vahnë njini Efes macinihëhni vicër cery sali va njiëni. ¹⁸ Ante tëkini ña Pol më ntehnëkëhni: «Njëtërun gante nkeho nkeya mën ña wati le yelahninëko hna fop, tëk pëgw fac le rëkahni buho resiyo Asi ya. ¹⁹ Dokujëhnëbuha Ahwëhn a hara naÿënala mama korotehnëniho wasëwif wã hafo howu dënk. ²⁰ Njëtërun fëna ñoñ cowëluhna, pëyamu do karanëmu fop ile hwëhna nafa soje hun ya, tase vahnë fop do gë watere hun hna fëna. ²¹ Ntehnëdëfuhëhniwo fëna kwëlëkwël wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif tëfëka nkwëcëtani vankeya vantëw hni va do kwëtahnëniha Ahwëhn fu ya Yesu.

²² «Tame wëli Yerusalem yidëfu kabi Iyir Ipacah ña forosinjëdëho, bare yëtëla bi ye yid nkewo hnam. ²³ Ile pëyako Iyir Ipacah ña hnë vankol hna fop, umë fo yëtëbu: mbëradëfu do cëdëdëbu. ²⁴ Ami, mena ge cëmëbu ma woŵu hnë duniya li. Fuhnawu doku le kwëtehna hëko Ahwëhn a Yesu yi yadëfu: umë ye fëyahnu Wanës Wakasëk ña Wënu ña pehëtëkëfu ipërëna dëwu ña.

²⁵ «Njiëbuho fagant hun fop fëyahnëndu Inaw Wënu ña, bare tame njëtëbu bokëdiluhna ahnuwuno. ²⁶ Soje umë fëyahnëdëmu dol karanëmu fop ile holëbu ya; ge ahnë ñwëyëk, umë yëtëk. ²⁷ Pëyamu fop ile ntehnëk Wën ntide ya; ñoñ cowëluhna. ²⁸ Keryaryin vankaf hun va, wuhnë dënk do gë fop vahnë vëvë cery sali vi, wuhnë vële ntik Iyir Ipacah vëhery had vëhery wape. Dënkwëtaryin, Aju Wënu ña soje lëw hni ya ndehëtëk sat lëwu ya. ²⁹ Njëtëbu, ge gola hnani, vahnë vëyapah va njiëdëni yal hun li, do kaÿëhnahnëdëhni. ³⁰ Nkëdëni vële wätëk hnë wuhnë dënk, nësëndëni wamër, nuÿahnënihëhni vële rëkëd tëfëlehnëdënihëhni. ³¹ Titënyaryin dus! Dënkwëtaryin, hnë wabëhn watar, g'umëd gë g'anent, nkabëdëmuno ale-wo-le hnë wuhnë, wëla gë wankwën ña.

³² «Tame Wënu ña hwëtehna hëmu soje wanës wadëwu ña ntihahn doku lëwu ya hnë wuhnë ndema dëhu le-wo-le ya. Kwëhna fanka naÿënahnu kwëtahn hna do maŵëryahnu fop hnapul ile kwëhni fop vële kwëhnek va. ³³ Ñadëwöhna koryi ma viyi vahnë vëhary. ³⁴ Njëtërun wuhnë dënk ñacëñac ntëmën ña hnuÿahnëdëfunëho ile valëdëhëfuno ya, ami gë vërefal mën vi. ³⁵ Tufëdëmuno kwëlëkwël, aki tëfëka aryokujëndu aryemahnuni vëharyëhna va. Dënkwëtaryin ile nësëko Ahwëhn a Yesu umë dënk: “Ile yëfahnëfu ya yabëka nafa gë ile hnuÿadu.”»

³⁶ Ante puhna Pol wanës ña, umë ndëkwëhnek njëfani gë vëhni fop. ³⁷ Awa vëhni fop pëgwëlehnëni kondëni, muryalehnëniha mbucëndëniha. ³⁸ Ile hoyëhnëkëhniwo dus ya umë ye ile ntehnëkëhniwo bokëdina nuniha. Tac ntapëhnaniha hafo sisikulu hna.

21

Pol Yerusalem hna

¹ Pitëlëbunëho gë vële hwëtahnëk vëvë Efes va hayëlehnëfu sisikulu satënafu Kos; ga pacëk rëkëlehnëfu Rod, tac hafo Patara. ² Wati nte cëlëbunëho hnam ña, tëkatëbunëhawo sisikulu le yidëho Fenisi. Hayëlehnëfu rac yifu. ³ Umë hnu bun Tinti Sipër ña ñawët g'irahna, ryëcëlehnëfu rëfëfu gë cape Siri, rëkëlehnëfu Tir; hnam tëfëkawo cëlëndi ile ndibëko sisikulu ya. ⁴ Tëkatëbunëhëhniwo hnam vële hwëtahnëk do umë yëwëbun wafac imbëd gë wahi gë vëhni. Iyir Ipacah ña hnësehnëkëhniwo vahnë vërac; më ntehnëniha Pol antë nji Yerusalem.

⁵ Bare pund tun wafac imbëd gë wahi warac, ryëcalëlehnëfu nkaŵ ntëŵ fu ŋa. Vëhni fop, vësan gë vësëval gë vutah, më ntapëhnanihëfu hafo sahnëfu nkol ŋa. Tac më ryëkwëhnëbun tëfary wov hna yëfafuna Wënu ŋa. ⁶ Ante koyalëbun ŋa, më hayëbun sisikulu hna do vële hwëtahnëk va mbokalehnëni gë ŷal hni.

⁷ Ga mbokëbun wätëfu Tir hna gë sisikulu ŷa yilehnëfu Pëtolemayis, ŷaŷëfuni vëŷënta fu va hn'inawŵ tac lifu fac ryampo gë vëhni. ⁸ Ga pacëk ryëcalëlehnëfu rëkëfu inawŵ Sesare hna, sëlëfu tere Filip[✱], hnë ale haraŋëdëhëhniwo vahnë wanës Wën hna, umë yentiko hnë vësan mbëd gë vëhi vële rëhnyiko Yerusalem va. ⁹ Kwëhnaکہنيwo vëryag vëhna vële woko vëŷëlina. Pëyahnëdëniho wante nësëhnëdëhëhniwo Wënu ŋa had wakila.

¹⁰ Wafac wayabah libunëho hnam tëket asan ale waciko Agabus, mati Yude. Umë fëna had kila pëyahnëdëho ile nësëhnëdëhawo Wënu ŋa.

¹¹ Umë njijëk hn'ile nkebun hna, nuf ryil Pol ŷa ñëba wapary ŋi gë wëbäk ŋi do ntehn: «Wëlin ile ntehnëk Iyir Ipacah iŋa: “Asan ale hwëhnëk iŷi ryil ŷa, aki ñabëdëniha wasëwif wä Yerusalem hna, tac njëdahnëniha hnë vële wok vëyena wasëwif.”»

¹² Ante nkwëryëbunëho watac, fuhnë gë vële yëbunëho hnam va, më hëlabunëha Pol antë nji Yerusalem. ¹³ Bare umë ntëkwakëfu: «Soŋe ye hoŋun do yëkëlehnëdun awoyënnuno? Ami, pëhwëtabu ŷabiwu, do sëmu Yerusalem hna soŋe Ahwëhn a Yesu.» ¹⁴ Kabi kodilëfuhna woyëhnëfuhna më ravëbunëha do lehnëfu: «Awa arabi iŋa Ahwëhn a ntiya.»

¹⁵ Ga ntibun wafac hnam, më fëhwëtabun hahnëtalehnëfu yifu Yerusalem. ¹⁶ Vahnë vële hwëtahnëk vëvë inawŵ Sesare va më ntapëhnanihëfu. Hnë ale wacik Mënason avë Sipër njonihëfuno, ŷaluhna tëfëkawo sëlëfu. Asan arac, gë vële ryënkwëko kwëtahnëniha Ahwëhn va nkentiko.

Mbara Yerusalem ŋa

¹⁷ Ante tëkëbunëho Yerusalem ŋa vëŷënta fu va kacanihëfuno g'uhnatah. ¹⁸ Ga pacëk, Pol gë fuhnë më yibun vëhni Sak hna. Hnam mbarëniho fop vëvë haryënk wery sali va. ¹⁹ Pol nkaŷëkëhniwo umë tëfëtanëkëhni fop, ryampo ryampo, ile ntiko Wënu ŋa hnë doku lëŵu vële wok vëyena wasëwif hna.

²⁰ Vëvë haryënk wery va ga nkwëryëni watac, umë njëwëdëni icëmb Wënu ŋa do ntehnëdëniha Pol: «Aŷënta fu, nuru wasëwif wayabah kwëtahnëniha Yesu do g'ucatah tëfëdëni Sariya Moyis ŷa. ²¹ Wëlin wade hnësëde soŋe lëŵ hu ŷa: karaŋëduhëhni fop wasëwif wale lëdëk hnë vële wok vëyena wasëwif hna, soŋe tavëni Sariya Moyis ŷa do antë kacehnënihëhni vutah hni va do antë mbok tëfëni namu wasëwif wä. ²² Awa ye rëfëka ntiyin? Pacëk njëtaŋëni njijëru ani. ²³ Soŋe umë, diry ile lehnëderu ŷa. Vësan vëhna yentik gë fuhnë, kwëryëhniha Wënu ŋa iŋë. ²⁴ Yoryihni, afacënjaju do asosahn soŋe kwëtëla ntëŵ hni ŋa. Tac, ndirini vankaf va had dahëse puhnani kwëtëla tac. Koyëna vahnë va fop nudëni wante hnësëde soŋe hu ŋa wamër fo ye, do nkoru ahwëtahn, wëjë dënk, Sariya Moyis ŷa. ²⁵ Bare soŋe vële wok vëyena wasëwif do hwëtahnëk va kerëhnëbunëhëhni, fëyafuni wanës wante hahnëndëbun ŋa: Tëfëlahna tokëni faŷar sadëha, wasat, do fëna faŷar ile wok kácina soŋe cahna sat ŷa, do asan g'asëval ntë ndakëni ge vëŷëlëläna.»

✱ 21:8 21.8: Vantiyehn 6.5; 8.5-40

²⁶ Ga pacëk Pol më njokëhni vësan vërac njini soje pacënajëni vëhni fop. Hnë wati rac më tënkëni selele Cery Wën Cankaf hna, pëyahneni fac le puhand pacëna ña, gë fac le cënanëhnande sadëha ale-wo-le hnë vëhni ÿa.

Ipëla Pol ña

²⁷ Ante ñadëho pu wafac imbëd gë wahi wale sënande sadëha pacëna ña, wasëwif wale wätiko hnë resiyo Asi më nuniha Pol Cery Wën Cankaf hna. Umë ntavëndanënihëhni kore ÿa fop pëlalehnëniha, ²⁸ ndekatëndëni: «Vëva Isërayel! Demaryinëfu! Wëliho ale haranëdëhëhni vahnë fop gante-wo-gante ile wok tëfëlëna gë bulunda lëw fu ÿa, gë sariya lëw fu ÿa. Ndënikëhni dënk vële wok vëyena wasëwif Cery Wën Cankaf hna, do tonkënek iÿi ÿëwa sëvah!» ²⁹ Nësëdëniho koyëna kabi Tërofim mbë Efes nuniho ga tëfëlëni gë Pol naw hna do ntiyahnëkëhniwo bi ndënëka Cery Wën Cankaf hna.

³⁰ Naw ña ñënkalehn fop do vahnë va nkaryini gante-wo-gante. Më pëlaniha Pol, kuhëniha, canëniha Cery Wën Cankaf hna, pidëlehnëni tañ warënkã wã. ³¹ Wati nte ñadëniho ndawëniha Pol ña, pëyayiko asankaf wasodade wavë Rom wã, fop vëvë Yerusalem va ñënkani. ³² Mbarëpëlehnëhni tañ wasodade wã gë vësankaf vëlëw hni va nkaryëni gë kore. Vahnë va nundëniha tañ asankaf wasodade wã gë wasodade walëwu wã tavëlehnëniha gona ndafëndëniha Pol. ³³ Awa asankaf wasodade ÿa më tëhaka, pëlaka do ntehn ñabi gë vankëncã vaki, tac më tëyëk bi hak macik do bi ye ntik. ³⁴ Bare kore ÿa wanës wanëmpëlah ndekadëniho hafo asankaf wasodade ÿa kolëlohna njët ile ye toña soje wadëka wanëmpëlah watac. Umë ntehnëk njoyi Pol gë kañ wasodade. ³⁵ Ga tëkëk Pol rënka cery nte hwëhnako rënka le hayëde ÿa, wasodade wã njihnenihawo, kabi kore ÿa ñañënanihho, ³⁶ Ñadëniho ntojanëniha ndekatëndëni: «Dawëryiyi!»

Inësa Pol ña

³⁷ Wati nte ñadëho ndëni Pol hnë kañ hna, më ntehnëka asankaf wasodade wã: «Kodëfu bi lehni iñë?»

Më ntëkwaka: «Kolëru wanës wagërek ña! ³⁸ Awa wëjë gelihna bi avë Esipët ale ÿañënaÿëhnëkëhniwo vahnë do njohni biÿëna gë lañ? Vëryaw vahnë, vësan wawuli wahnah yeho.»

³⁹ Pol më ntëkwaka: «Sëwif yebu. Tarës hnagibu, Silisi hna. Inaw dënah dÿs ye. Këلامي mawëryanërye hnësëhnëwëhni bulunda ÿi.»

⁴⁰ Asankaf wasodade ÿa më mawëryanëka. Awa më kahnëk rënka kañ hna do njelahni bulunda ÿa. Ndemëhnalehnëni tañ, umë ntehnëkëhni gë Wa-ebëre ña, wanës wasëwif ña:

22

¹ «Vëÿënta mën, nëparyin wanës wante ÿadëfu hnësu tame ayëtahnu dila iñë wëh.» ² Ga nkwëryëni Pol wanës wadëw hni ña nësëndëhëhni, ndemëhnaniho ntëbi nte njelakëhniwo ña. Më ntehnëkëhni: ³ «Sëwif yebu. Tarës hnagibu Silisi hna, bare Yerusalem li naÿëbu. Gamaliyel yeho aharañ mën a. Karañëkowo afo yëtu dÿs sariya le njëdäkëhniwo Wënu ña vacërakëlo fu va do kahnënda buho soje Wënu ña had gante nkerun wuhne fop dol ki. ⁴ Mbërehnëbuhëhniwo vahnë vële rëfëdëho añi Nkaw Ahwëhn va hafo rywëwëhni. Pëlayëhnëbuhëhni vësan gë vësëval do sëdëhnëwëhni kaso hna. ⁵ Asëna wasadëha asankaf aÿi gë fop kore

vëvë haryënkwi vi kodëni nkenëhnenihowo sedë. Kerëhnenihowo vëkayëte yinenëhnenëwëhni vëyënta fu wasëwif wale lëdëk Damas do njibuho fëljajëwëhni vële rëfëdëho Nkaŵ Ahwëhn va yabiwëhni, wënceryiwëhni Yerusalem li soŋe kwëdini vëhni fop.»

Pol pëyahned gante macëka Ahwëhn ka

⁶ «Ante njidëfuho do tëhabuho Damas ŋa, lav a nkëhnëko tøk nkaf li, matëlehni taŋ humpen hucankaf g'ambin njij cëpo penëlehno. ⁷ Yolehnu nkal hna, wëryëlehnu kopa ga macëdëho: “Sol, Sol!” do më tëyëko: “Soŋe ye vërehnedfuho?”

⁸ «Më rëyëbuha: “Ahwëhn, mo yeru?”

«Awa më ntehnëko: “Ami, Yesu mbë Nasaret, nte vërehnedu ŋa ye.”

⁹ Vële rëfëlebunëho va nuniho humpen ha, bare wawëryëlohna kopa le hnësëhnedëhowo yä.

¹⁰ «Më rëyëbuha: “Ahwëhn ye rëfëko liwu?”

«Ahwëhn a më ntëkwako: “Matëry ayi gë Damas. Hnam pëyaderu ile rëfëka ali yä fop!” ¹¹ Bare golëwöhna hnundu: humpen hutac mëpënëkwowo. Awa vërefal mën va më pëlanio vāk yi kahëniho hafo rëkëfu Damas hna.

¹² «Ale wacik Ananias yeho hnam. Asan arac ntakëdëhawo gë Wënu ŋa do Sariya Moyis yä tëfëdëho. Ipërëna dëwu fo nësëdëniho wasëwif wale lëdëko hnam va fop. ¹³ Umë njijëk tëkatëko, kahnëk d'arël mën do ntehnëko: “Ayënta mën, Sol, bokary ahnund!” Wati rac dënk hnulehnëwa Ananias hafo pac.

¹⁴ «Awa më ntehnëko: “Wën warëm fu ŋa mbiyëk ga tëhnaki soŋe njëtëndani ile ñad yä, ahnuhahna ale satëk a do awëryahnënd kopa lëwu yä. ¹⁵ Sede lëwu yä yëdu haryënkwi vahnë hna fop, soŋe afëyahneni ile hnuru do wëryëru. ¹⁶ Tame, ye hnapëdu? Matëry, ahwëtahna Ahwëhn a, diry ayaryi do afacëni wameh hu ŋa.”

¹⁷ «Tac, umë vokajëbu Yerusalem li. Fac ryampo, ante njëfadëfuho Cery Wën Cankaf hna, më hnuhuha Ahwëhn a hn'ikaryëtahn. ¹⁸ Më ntehnëko: “Cahnëry ñap Yerusalem li, kabi vële lëdëk hn'ani vi vëwawëdëfina wante hnësëdu soŋe mën ŋi.”

¹⁹ «Umë lëkwabuha: “Bare Ahwëhn, njëtëni njidëfuho caliŋa-wo-caliŋa soŋe sëdehnëwëhni do ryafëhnëwëhni vële hwëtahnëkino va. ²⁰ Do ante ndawëdëho sedë lëw hu ŋa, Ecen, hnam nkentiŋuho ami dënk. Caŋahnëkwowo rac do ami yëkadëwo vëyi vële ryawëdëhawo gë wëraka va.”

²¹ «Awa Ahwëhn a më ntehnëko: “Yiry, kabi cañëtëdëmi ŋawët, hnë vële wok vëyena wasëwif!”»

Pol gë Kumanda vë Rom

²² Kore yä nëpadënihowo Pol hafo ante nësëko watac ŋa. Tac pëgwëlehneni ndekandëni: «Dihëtëryina d'uniyā li ayi asan! Dawëryina! Tëfëlahna nkonti d'uniyā li!»

²³ Nañënanioho, do citëni viyi vilëw hni va, ntonjëndëni nkal iŋa*. ²⁴ Awa asankaf wasodafë yä më ntehnëkëhni: «Dënëryina Pol kaŋ hna do alampuna, nësahn forosima; ñadëfu yëtu bi soŋe ye ndekadëni bulunda yi aki soŋe lëwu.» ²⁵ Ante ñabëdëho ŋa, Pol tëyëkawo asankaf wasodafë ale yeho hnam yä: «Kodun bi alampuna ale kwëhnëk Rom ale worun kitijëluhna ten?»

* **22:23** 22.23 Citëni viyi vilëw hni va, ntonjëndëni nkal iŋa: Namu le rufahnëd ntavah ntëw hni ŋa ye.

²⁶ Asankaf wasodafe ÿa, ga nkwëryëk watac, më njik pëyaka kumanda ÿa: «Njëtëru bi ile ÿadfu ali ÿa? Aÿi asan ale kwëhnëk Rom ye.»

²⁷ Kumanda ÿa njilehn tañ vëhni Pol hna do tëya: «Pëyarye, paryi bi ale kwëhnëk Rom yeru?»

Pol më ntëkwaka: «Ha.»

²⁸ Kumanda ÿa më ntehnëka: «Ami cosahnëbu yabah yehahnu ale kwëhnëk Rom.»

Pol më ntëkwaka: «Ami, nagaryibu.»

²⁹ Vële ÿadëho ntampëniha Pol nësahn va tavëlehnëniha tañ. Kumanda ÿa ntakekawo ðus antë njëtëko ale kwëhnëk Rom ñabehnëk gë vankënca.

Pol haryënk wëhitij vësankaf wasëwif

³⁰ Pacënd tun, Kumanda ÿa ñadëho njët facëk soñe wante ntehnëdëniha Pol wasëwif ñi. Awa, më pëtehnëka do macehnëhni vësankaf vësëna wasadëha va do gë Mbara Vëhitij va fop, tac canehna tase vahnë fop.

23

¹ Pol më ntañëkëhni Mbara Vëhitij va do ntehnëhni: «Vëÿënta mën, gë hakili risah njasaryëbu haryënk wënu ña do ñoñ gena ile hnirandëbu hafo fac vë dol ÿi.» ² Hnë wati rac asëna wasadëha asankaf a Ananiyas më ntehnëkëhni vële kakëniho Pol va: «Dafëryina wës li!» ³ Awa Pol më ntehnëk: «Wëjë ndafëd wënu ña, wëjë ale wëntëlëk gë mir le yerënik ÿi! Ntañaru ahitiño gante nësëk sariya ka, bare ntidfu ile ñwëÿëk sariya ÿa: ntehnëru ryafiwu.»

⁴ Vële yeho ðarël Pol va më ntehnëniha: «Njëtëru bi njewëruha asëna wasadëha asankaf ava wënu ña?»

⁵ Pol më ntëkwakëhni: «Vëÿënta mën, yëtaka asëna wasadëha sankaf ye. Toña ye, kerik kayëte wën hna: “Yewëdilihahna ale ye asankaf bulunda hu ÿa.”»

⁶ Pol njëtëko vële yeho Mbara Vëhitij va fop vëryampo wasaduse yeho, vëÿëntaw va wafarise. Soñe umë ndekahnëko bulunda hna: «Vëÿënta mën, Farise yebu do wafarise ye warëm mën wë do soñe ikwëtahn fu vësëm va mbëhnëdëni hitijandëbu.» ⁷ Ante nësëko watac ña, nkwajëla cankaf yeho yëbëlan wafarise wë gë wasaduse wë, do mbarëla ña pitëlëko nke wakore waki. ⁸ Koyëna nkeho kabi wasaduse wë vëhni lehnëko vësëm va vëvëhnëdëna, do wamëleka gë wayine wayena, bare wafarise wë vëhni kwëtahnëniho watac fop.

⁹ Nkelehn sonko sankaf kore hna. Vëharan sariya vëryampo hnë wafarise hna, matëniho conkëndëni ðus, ndekandëni: «Ñoñ nulëfuhna ile ntëntëk aÿi asan. Kod nke mpëd mëleka ma iyir hnësëhnëka.» ¹⁰ Sonko ÿa njakëko hafo Kumanda ÿa ntaka antë citëlëniha Pol fagant lëw hni. Awa më ntehnëkëhni wasodafe walëwu wë canëniha Pol fagant lëw hni mbokaryëniha gë kan.

¹¹ Ga mëdëk, Ahwëhn a njiko vëhni Pol hna ntehnë: «Antë ntaki! Sede mën yeru ani Yerusalem li, ayenëhno fëna Rom hna.»

Pol urënd tëndënde

¹² Ga pacëk wasëwif wëryampo më nkwëryëlëni; ntëkëni haryënk wënu antë mbok tokëni do ceni hafo ndawëniha Pol. ¹³ Vële wëryëlëko watac va ntëbiniho vahnë wafëhw wahnah. ¹⁴ Më njini vësankaf vësëna wasadëha hna do gë vicër hna ntehnënihëhni: «Ntëkëbun bokëdiléfuhna rokëfu ma sefu iñë afo ryawëfuna Pol. ¹⁵ Awa wëhne, gwëryëlëryin gë Mbara Vëhitij va, tëyëryina tame Kumanda ÿi mbok njonëhniwuna Pol,

alehnuna ñadun afëcëtawu soñe lëwu ÿa. Ge fuhnë ye pëhwëtabun ryawëfuna tëkahnind ani ÿa.»

¹⁶ Bare aju acëru asëval Pol umë nkwëryëk ga nësëde watac. Awa, më njik kañ hna pëyahna Pol.

¹⁷ Awa Pol më macëka asankaf wasodäde ryampo nteha: «Yoryehna anj jar Kumanda hna kabi iñë hwëhn nafa ñad payahna.» ¹⁸ Arac më njoka jar ña gë Kumanda do nteha: «Pol, ale sëdika lehnëko yonëhniÿina anj jar; iñë ñad pëyaÿi.»

¹⁹ Kumanda ÿa më pëlaka jar ña vák ÿi canaryëka do tëya: «Ye ÿadu afëyawo?»

²⁰ Jar ña më ntëkwaka: «Wasëwif wã nkwëryëlëni tëyënihi ayonëhnihi Pol acahn Mbara Vëhitiñ hna. Ntehnëdëni ñadëni pëcëtani soñe lëwu ÿa wapacëk. ²¹ Bare antë alëkwahni. Ntëbini vësan wafëhw wahnah vële fëhwëtak ndawëniha va. Ntëkëni ñoñ vërokëdina, vësedina ge gena ndawëniha. Tame fop pëhwëtani; mawëhu ña fo napëdëni.»

²² Awa Kumanda ÿa më ntehnëka jar ña: «Antë afëyahna wëla aryampo wante fëyaruhö ñi.» Tac tavëlehna mboka.

Pol Sesare hna

²³ Kumanda ÿa më macëkëhni tañ wa-ofisiye waki walëwu do ntehnëhni: «Barëpëryinëhni wasodäde wakeme waki, gë wasodäde wahwëhn wafahnac wafëhw mbëd gë wahi do gë wakeme waki vëhwëhn viwëta. Pëhwëtani njini Sesare; kahnëta ña wëwati imbëd gë wahnah g'umëd ga ye. ²⁴ Pëhwëtanëhniÿina Pol fëna wafahnac, ayowuna yam fo vëhni guverëner Felikës hna.»

²⁵ Tac më kerëhnëka Guverëner ÿa anj kayëte:

²⁶ «Asankaf alënah Felikës, ami, Këlod Lisiyas yaÿëryidëhi.

²⁷ «Asan ale yëdänahnëryidëmina aÿi wasëwif wã fëlakawo do ñadëniho ndawëniha. Awa më rëkiÿu gë wasodäde mëñ wã lëcëbuha, kabi njëtabuho ale kwëhnëk Rom ye. ²⁸ Ñadëfuho yëtu bi soñe ye ndëñanëniha wasëwif wã, awa umë yobuha Mbara Vëhitiñ ntëw hni hna. ²⁹ Awa tëkatëbuho pëlanaha kabi dënënëdina sariya lëw hni ÿa, ñoñ gena ile hode ndawëhni ma cëdähni. ³⁰ Bare takan pëyaÿibu wasëwif wëryampo pëhwëtani soñe ndawëniha. Umë yëdänahnëryidëmina hara napëla mbiÿ, do njëtandanëbuhëhni wasëwif wã ÿal hu hna tëfëka pëyahneni ile lavëkëhni g'umë ÿa.»

³¹ Wasodäde wã umë njiryeryëniha Pol g'umëd fo gë Antipatëris gante ntehniniho ka. ³² Ga pacëk, mbokalehneni gë kañ lëw hni, tavënihëhni vëhwëhn wafahnac va fo tëkaryëniha hafo vëhni Felikës hna. ³³ Ante tëkëni Sesare ña, vëhwëhn wafahnac va më njëdaniha Felikës kayëte ña do njëdänëniha Pol. ³⁴ Guverëner ÿa, ga karanëk kayëte ña, umë tëyëka Pol bi avë resiÿo ÿëhne ye. Më ntëkwaka: «Avë Silisi yëbu». ³⁵ Awa Felikës më ntehnëka: «Nkwëryëdëmi ge tëkini vële yelëku va.» Tac më ntehnëk kwëti Pol cery cankaf Erof hna, do njëkande.

24

Pol haryënkw Guverëner Felikës

¹ Ante ndëcëko wafac imbëd ña, asëna wasadëha asankaf, ale waciko Ananiyas ÿa, tëkëniho Sesare hna gë vicër do gë ale hnësëhnëdëhëniwo vahnë ale waciko Terëtuyus, soñe pëyaniha guverëner ÿa ile ntik Pol ÿa. ² Pol macijiko do Terëtuyus pëgwëlehn pëyahnenëd: «Alënah Felikës,

ucankaf hu ɲa njonëhnikëfu yam hnëjah do hwëhna hakili hu ʔa gwëcëtëk viʔë viyabah nkal li. ³ Camehniru g'intaʔary pacah soɲe fop vile hnuʔadëfun kwëlëkwël va, hn'ile-wo-le hna. ⁴ Soɲe ant'avëʔehni hnani ʔa, muntadëmi aʔaʔ g'ipërëna hu ɲa ahnëpa fu toye.

⁵ «Tëkatëbun aʔi asan alakah dʔus ye. Tënkëndëlehnëdëhëhni wasëwif wavë dʔuniʔa ʔi fop, do fëna asankaf vërëfal Yesu mbë Nasaret ye. ⁶ Ñadëho dënk nti ile sëvak Cery Wën Cankaf hna, awa tac pëlabunëhawo. ⁷ [Ñadëfunëho hitiɲëfuna gë sariya lëw fu ʔa, bare Kumanda ʔa, Lisiyas, më njiɲëk tebëfuna gë fanka. ⁸ Tac më ntehnëkëfu ʔal hu hna tëfëka yijëfu afëyayi ile ntikëfu ʔa.] Ge tëyëruha, njetëdʔu wëjë dënk wante hnësëbun ɲi fop toʔa ye.»

⁹ Wasëwif ʔa njaʔwënëniho ile nësëko ʔa ntehnëni: «Ha, ile nësëk ʔi fop toʔa ye.»

Idëkwa Pol ɲa

¹⁰ Awa Guverëner ʔa më ndëkwanëka Pol teba wanës ɲa. Tebalehn ntehn: «Njetëbʔu wabëhn wayabah ye kobëri ga kitinahnëdʔuhëhni vahnë va nkal li. Soɲe umë hnësándëbʔu g'ikwëtahn haryënk wël hu. ¹¹ Kodu ayëkëlehn wëjë dënk, dëbëna wafac pëhw gë wahi ga njihahniɲu Yerusalem soɲe icëmb Wënu ɲa. ¹² Do ahnë nulohna ga conkëntëdëbʔu Cery Wën Cankaf hna ma ga matëndëdëfuhëhni vahnë ntini sonko vacaliɲa hna, do gë hn'inaʔ hna. ¹³ Do fëna vëʔi vahnë ñoñ vëhwëhnana ile tufahnëdëni toʔa ye wanës wadëw hni ɲi. ¹⁴ Bare wani ye toʔa ʔa: Wën warëm fu ɲa ryokunëhnëdëbʔu rëfatëndu Ankaʔ Ahwëhn a, nte ntehnëni gena catah ɲa; kwëtahnëbʔu ile-wo-le herik vëkayëte Sariya hna do gë vëmba wakila hna. ¹⁵ Inji kwëtahn hwëhnaɲu, vëhni fëna kwëtahn tac dënk kwëhnani, vëhni fop, vëli wameh gë vësatah per mbëhnëndanëdëni. ¹⁶ Soɲe umë ye hn'ile-wo-le nkeɲu hna njawërdëfëfu liwu kwëlëkwël ile satëk haryënk wël Wën hna do gë vahnë hna.

¹⁷ «Ga mbiʔëk wabëhn wayabah yijëla Yerusalem, umë vokajëbʔu yonëhniwëhni uryema koryi wasëwif wale hwëtahnëk ʔa do sanëhnëwa Wën mën ɲa sadëha. ¹⁸ Umë lidëfuhö ante tëkatënihoʔo selele Cery Wën Cankaf ɲa ante puhnadëfuhö pacëna ɲa; gelëfunohna gë kore, matëndëlëwö hna fëna sonko. ¹⁹ Bare wasëwif wëryampo wavë resiʔo Asi ʔa hnam nkentiniho. Vëhni rëfakëha kahnëni haryënk wël hu pëyahnëni ile libu ʔa, ge nke ile lavëkëhni g'ami. ²⁰ Ma hnë vële ye hnani vi, ge nuko iñë wëh ile libu ante njoyibuho Mbara Vëhitiɲ vëlëw hni hna, pëyahn. ²¹ Kabi ntehnëbʔuho vahnë va mbëhnëdëni, soɲe rac hitinahnëdʔunëho dol!»

²² Felikës njetëko dʔus Ankaʔ Ahwëhn a. Awa, umë karacëk kiti ʔa nkaʔ kaʔary ntehn: «Kitinëdëmu ge Lisiyas njiɲëk.» ²³ Umë ntehnëka ofisiye le hwëtëhnahnikawo Pol ʔa tëfëka njëkanda, bare ant'awëmaʔehna dʔus, do ant'awëmaʔehnhni vëlëwu va njiɲëni ndemaniha.

Pol haryënk wëhni Felikës gë Dërusi

²⁴ Ga ndëcëk wafac, Felikës tëkiniho g'asëvalu Dërusi, ale yeho sëwif ʔa. Umë payëhnëko njinëhni Pol do nëpakawo nës soɲe ikwëtahn Yesu Këris ɲa. ²⁵ Bare Pol, umë pëgwëk nësënd gante tëfëka nke ahnë nëjahna Wënu ɲa g'umë, aʔwënk nkaf hu ɲa do gë kiti vahnë nte yëjëk ɲa. Awa Felikës ntakëlehna taɲ, më ntehnëka: «Tame gwër nke, soɲe dol ʔa! Ante njivëmadëho ɲa mbokëdëmi ʔaci.» ²⁶ Felikës ntiyahnëkawo fëna Pol njëdädeha koryi. Soɲe umë macehnahnëdëhawo wati-wati nësëlëndëni.

27 Wabëhn waki ryëcëko koyëna, tac Felikës, Porësiyus Fesëtus, hnëmpëtëkawo, bare kabi Felikës, ñadëho wasëwif wã nëñëhni g'umë, umë tavëka Pol kaso hna.

25

Pol haryënkw Fesëtus

1 Awa Fesëtus tëkëko hnë resiyo Sesare, hn'ile nawëd hna, do wafac warar fo ntiko matëlehn hnam nji Yerusalem. 2 Hnam vësankaf vësëna wasadëha va gë vicër wasëwif va njijëniho pëyaniha ile ntik Pol ya. 3 Tac këladënihawo mawëhnëhni njoyi Pol Yerusalem. Ñadëniho koyëna kabi wasëwif wëryampo pëhwëtaniho ndawëniha Pol nkaŵ hna ge njiryeryëde gë Yerusalem. 4 Fesëtus më ntëkwakëhni: «Pol Sesare hna cëfik, do biyëdina ami dënk mbokadëfu hnam.» 5 Më mbok ntehnëkëhni kat: «Arabi vësankaf hun va njijëni rëfëlëfu g'ami yifu gë Sesare. Njidëni pëyahnëni age iñë wëh ntik ayi asan!»

6 Fesëtus mpëd wafac imbëd gë warar ma ipëhw ñëwëko Yerusalem hna, tac më mbokak gë Sesare. Ga pacëk umë njik ntaña kitiña hna soñe kitiña Pol do ntehn njoji. 7 Ga tëkik Pol, wasëwif wale wätiko Yerusalem wã kwërënihawo do nësëni wanës wanayah wayabah, bare ñoñ vëhwëhnalohna ile rufahnëd wanës wadëw hni ña toña ye.

8 Awa Pol, më lehnëko: «Ñoñ ñwëyëhnela sariya wasëwif, do dila wameh Cery Wën Cankaf hna, do dëntahnëlëwahna fëna asankaf a Sesar.»

9 Bare Fesëtus ñadëho wasëwif wã nëñëhni g'umë. Soñe rac tëyahnëkawo Pol: «Ñadu bi ayi Yerusalem ahitiñi hnam?»

10 Pol më ntëkwaka: «Haryënkw kitiña Sesar hna kahnëbu do haryënkw hnañi kitiña tëfëko hitiñiwu. Njëtëru dus wëjë dënk ñoñ dilëwëhniha bulunda wasëwif wi. 11 Ge menëbu, ge ntibu ile rëfëko ryawahniwu, ñwëyëda icëm inji. Bare ge wante nësëdëni vëyi ña kwëhnana nkaf, ahnë kwëhnana fanka njëdahno hnë vëhni ndawëniho. Mëcabuha Sesar kitiñëfu!»

12 Ga nësëk koyëna, Fesëtus më nulëni gë vëyab vëlëwu va, tac më ntëkwaka Pol ntehma: «Sesar wëcaru kitiñi, awa njidfu kitiñu Rom hna.»

Pol haryënkw vëhni Agëripa hna do gë Berenis

13 Ga mbiyëk wafac toye, ahnaŵ a Agëripa g'acëru asëval ale waciko Berenis njijëniho Sesare, nkañiniha Fesëtus. 14 Kabi wafac wayabah ñadëniho ntini hnam Fesëtus më tëyëka ahnaŵ a soñe Pol ya, ntehma: «Felikës asan aryampo ale sëdik taveryëkowa. 15 Ante njibuho Yerusalem ña, vësankaf vësëna wasadëha va gë vëvë karyënkw bulunda wasëwif va, njijëniho pëyaniho ile ntik ya do muntaniho hitiñëwa ndaŵi.

16 «Bare umë lëkwabuhëhni: “Namu vë Rom ya mbañëk yëdahni ale sëdik hara nësana soñe lëwu ya haryënkw vële sëdehneka va.” 17 Awa tëfëlibunëho gë vëhni. Ntibuho ñap ga pacëk, më lañaŵu kitiña hna, do fayehnu njoji asan arac. 18 Vële sëdehnekawo va tëkiniho bare ñoñ vëhnësëlohnä, wëla uryampo wanayah wante hnahaŵuho ntik ña. 19 Soñe ikwëtahn wasëwif nkwajëlëdëniho g'umë do gë soñe ale wacëde Yesu. Asan arac cëmëk, bare Pol umë lehnëk mbëhnëk. 20 Kabi kodëwohna hitiñu isifa wanës më rëyëbuha Pol bi ñad nji Yerusalem. Hnam kode kitiñi. 21 Bare Pol pechneka mëcagna Sesar kitiña umë. Soñe umë lehnahnëbu tavi kaso hna do njëkande hafo ante kodëfu yëdahneka gë vëhni Sesar ka.»

²² Awa Agëripa më ntehnëka Fesëtus: «Ami dënk ñakëndëbu wëryëwa aÿi asan.»

Fesëtus më ntëkwaka: «Acahn nkwëryëduha.»

²³ Ga pacëk, kore yabah hacakëhniwo g'untënah Agëripa gë Berenis. Tënkëlahnëniho gë vësankaf wasodade wã do gë vële ÿak yëtik bulunda va ßambery cery cankaf hn'ile nkwajëlëdëni asankaf gë vahnë ña. Awa Fesëtus më ntehnëk njoji Pol. ²⁴ Ga tëkaryijik Fesëtus më ntehnëk: «Ahnañ Agëripa gë wuhnë vële yentik ani vi fop, wëliho soje aÿi asan njihahniniho bulunda wasëwif wã fop pëyaniho Yerusalem hna do gë hnani, ndekatëndëni: “Aÿi asan tëfëlahna nkonti ðuniÿa li: tëfëka ndawï.”

²⁵ Bare ami, ñoñ nula ile ntik hoðe ndawãhni. Bare kabi umë dënk wëcaka Sesar, pëhnabu yëdanahnëwa nji kitiña Rom hna. ²⁶ Ñoñ nula ile hoðëfu herëhnëwa Sesar soje lëwu ÿa. Umë wacehnañibuha karyënkwhun, do dënk haryënkwehu wëjë, ahnañ Agëripa, soje tëyi bi wanëhne wameh ntik wante herëndëbuha Sesar. ²⁷ Ntiñu koyëna kabi ntiyahneko, njëdanahnihna Sesar do pëyahni ile cëðahnik ÿa, kwëhnana nkaf.»

26

Inësa Pol ña

¹ Agëripa më ntehnëka Pol: «Tebary wanës ña ahnësa soje lëw hu ÿa.»

Awa Pol më ntëkwak g'ivák lëwu ÿa do nësa soje lëwu ÿa ntehn:

² «Ahnañ Agëripa, dol natëko gante kolëbu hnësawu haryënkwh lëw hu soje fop wanës wante nësëni wasëwif nta mën ña, ³ kabi njëtëru ðus fop namu lëw hni ÿa do gë nkwajëla ntëw hni ña fop. Soje umë muntadëmi ahnëpawo g'iduñëna.

⁴ «Wasëwif wã fop njëtëni njasa mën ña kobëri utah mën hna; njëtëni gante nkebuho ka kobëri wapëgwa hna, fagant bulunda lëmën hna do gë Yerusalem hna. ⁵ Mbiÿëk ga njëtëniho do kodëni nkeni waseðe mën, ge paryi ñadëni, gë vële ÿak satëk, rëfëð namu wasëwif wapacëk va nkentibu: vëhni ye wafarise wã. ⁶ Do tame njojibu hnë kitiña, kabi kwëtahnëbu Wënu ña ntid ile nësëhnëkëhniwo vacërakëlo fu va. ⁷ Wahnënk ipëhw gë wahi Isërayel wã kwëtahnëni nudëni ga ntiyak watac, do soje rac ndokuñëhnëdëniha kwëlëkwël Wënu ña, g'umëð gë g'anent. Ha, ahnañ Agëripa, soje ikwëtahn tac pëlahnëniho wasëwif wã! ⁸ Wuhnë wasëwif wï, soje ye worun kwëtahnëluhna Wënu ña mbëhnëndanëðëhëhni vësëm va?

⁹ «Ami dënk nahabuho wëtaryu gë wafere wã fop uwac Yesu mbë Nasaret ña. ¹⁰ Umë libuho Yerusalem hna: vësankaf vësëna wasadëha va yëðakowo fanka farac do cëðëbuhëhniwo vahnë Wën vëyabah; do ge ndawëðëniho cañahnëðëhowo. ¹¹ Ndapëðëfuho vacaliña va vërehnëndëwëhni do yawërëndu ravëtehnëwëhni ikwëtahn dëw hni ña forosima. Ntavëðëhowo gë vëhni afo yindu vërehnindëwëhni vankol vakawary hna.

Gante kwëtahnëka Pol Ahwëhn a

¹² «Koyëna fac ryampo Damas yidëfuho, gë fanka fale njëdanihowo vësankaf vësëna wasadëha va. ¹³ Ahnañ Agëripa, lav a nkëhnëko tëk nkaf li, ante njidëfuho ña, do nuhuho humpen ga matik g'ambin. Humpen hutac ntëbëko lav wï. Umë njijëk penëkéfu gë vële rëfëlëbunëho va. ¹⁴ Njobunëho fuhnë fop do wëryëlehnu kopa ga ntehnëðëho gë wanës Wa-ebëre: “Sol, Sol, soje ye vërehnëduho? Cërehnadu wëjë had yihni ile hasëð ryoko ile keryande.”

¹⁵ «Umë rëyëbu: “Ahwëhn, mo yeru?”

«Ahwëhn a më ntëkwako: “Ami, Yesu, nte vërehnëdfu ña ye. ¹⁶ Matëry ahahn; tufëhnami soñe aye aryokuñëhn mën, ayehahn sede mën, pëyaduhëhni vahnë va gante nuruho dol ka do le ÿadëmi rufi ÿa fëna. ¹⁷ Keryëdëmi gë wasëwif wã do gë vële wok vëyena wasëwif hnë doku le fayëdëmi hna. ¹⁸ Payëdëmi ayi aÿesëhnëdëhni, ntihtëdëfuhëhni umëhwëry hna, mbokaryëduhëhni gë humpen do ntihtëdëfuhëhni hnë imëk Sintani hna soñe avokaryëhni gë Wën. Ge kwëtahnëniho ami, nuÿadëni itavëhn wameh wadëw hni ña do gë ÿëwã hnë vahnë vële hwëtahnëka Wën hna.”

¹⁹ «Ahnaŵ Agëripa, ñwëÿëda wañi wanës wante wãtik g'ambin ñi. ²⁰ Pëgw Damas, Yerusalem, Yude hna fop hafo vëvë wayal waÿëntaŵ va pëyabuhëhni tëfëka nkwëcëtani vankeya vantëw hni va, mbokani gë Wën do tufahnëni paryi nke nkwëcëtani. ²¹ Soñe umë pëlahnëniho wasëwif wï Cery Wën Cankaf hna do ñadëniho ndawëniho. ²² Bare hafo dol Wënu ña ndemaðëho kwëlëkwël do hnani nkebu soñe yëtëndanëwëhni cedeya mën ña vahnë fop, vële hwëhna nafa gë vële wok vëhwëhnana per. Ñoñ nësëda haŵary ge gena ile nësëdëniho tëkid hnë vëkayëte wakila gë Moyis ÿa fo ye. Umë ye: ²³ afo Arëhnayik a korot; umë yed ale ryënkweð mbëhn vësëm hna do tufëdëhëhni nkaŵ ipëh ña gë humpen hudëwu ha wasëwif wã do gë vële wok vëyena wasëwif.»

Pol ñad Agëripa kwëtahn

²⁴ Pol nkoço nësand ante ndekako Fesëtus ntehn: «Cenaki, Pol! Karañëru hafo cënaÿi!»

²⁵ Pol më ntëkwaka ntehn: «Alënah Fesëtus, cenalohna. Wanës toña do gë hakili fërën hnësëdëfu. ²⁶ Ahnaŵ Agëripa njëtëk wañi fop, soñe umë hnësandëbu g'ikwëtahn tase lëwu. Pacëko njëtëk wañi fop kabi wañi diyana hn'ile nkok nuyina. ²⁷ Ahnaŵ Agëripa, kwëtahnëru bi wanës wakila ña? Ha, njëtëbu kwëtahnëru.»

²⁸ Agëripa më ntëkwaka Pol: «Ge nkoru ahnësëhnëndo ntiyahnëko biÿëdëna kwëtahnëdëfuhä Yesu.»

²⁹ Pol më ntëkwaka: «Arabi nkekënd, mbiÿëk biÿëna! Wëjë, gë wuhne vële hnëpadëho dol vi, ndëwadëfu g'idëma Wënu ña ayewu fop g'ami ki, bare hara vankëncä këm!»

³⁰ Wati rac ahnaŵ a, gë Guverëner ÿa, gë Berenis do gë fop vële yentiko hnam va matëlehne. ³¹ Cahnëdëniho nësëlëhatëndëni: «Aÿi asan ñoñ dina ile rëfëka ndawãhni ma cëdahni.»

³² Agëripa më ntehnëka Fesëtus: «Aÿi asan kokënde tavi age mëcakëndilahna Sesar.»

27

Uyas Pol

¹ Ga pëhnayik hayëndifu hnë sisikulu yiryeryifu Itali, umë nufik Pol gë vësëdik vëhaŵary, kwëtehnahnëkëhni ofisiye kore wasodade Sesar Ogusët, ale wacik Yuliyus fëna. ² Arisëtarëk avë Tesalonik mbë Masedëwan yentiko gë fuhnë. Më hayëbun hnë sisikulu le hwëhniko hnë nkol mbë Adëramit do ÿadëho tëf wahnaw resiyö Asi hna, yilehnëfu.

³ Ga pacëk më rëkëbun Sidon. Yuliyus, g'ufacah ntawary dëwu ña, më tavëka Pol ñi, njëkihni wëlawo walëwu wã nuÿahni ile valëka. ⁴ Ga matëbun hnam, umë yibun fagant wov hna. Kabi pankëlëdëfunëho gë sël ÿa, yilehnëfu gë cape Tinti Sipër. ⁵ Më rëfëbun darël Silisi gë Pampëfli

rëkëlehnëfu Mir, resiÿo Lisi hna. ⁶ Hnam ofisiye wasodade ÿa më nuk sisikulu le hwëhniko Alekësandëri ga njid Itali do më kayëndëkëfu. ⁷ Hnë wafac wayabah njidëfunëho wajira fo, do g'ambër cankaf tëkëbunëho ðarël hn'ankol nte wacik Kënid. Hnë wati rac sël ÿa memaÿehnëkëfuno yifu karyënkw, awa më rëfëbun Salëmone mbë Tinti Këret do ryëcalëfu gë cape inte hákëdëhëfuno sël ÿa. ⁸ G'ambër cankaf ndëcëbunëho hnam rëkëlehnëfu, le macëde «Hahna Fërën», nte kakëni g'ankol Lase ña.

⁹ Bare mbiÿëbunëho ðus nkaÿ hna do pëgwëko ntakënd uyas fu ÿa, kabi fac le suñahnëde ÿa* tëko ndëc. Soje umë nkabëkëhniwo Pol ntehn: ¹⁰ «Vëÿënta mën, kamahnëbu uÿi yas kata fo yed karyënkw: sisikulu ÿi g'ile ndibëk per përekad, do fëna fuhnë dënk kodën cëmin hnam.» ¹¹ Bare gena Pol kwëtahnëko ofisiye ÿa. Ayaryary sisikulu ÿa g'ahwëhn sisikulu ÿa yeho. ¹² Kabi sëla rac yivëlohna g'alu ga, vëyabah vëvë sisikulu va pëhnaniho njini hafo sëla, hnë Tinti Këret hna, ile waciko Fenikës, ge kodëni. Hnam kodëniho cowani sël ÿa do ndëcëtëni alu ÿa.

Sël sankaf ÿa wov hna

¹³ Sël pëgwëlehn cëlënd wajira fo, do ntiyahnëkëhniwo kodëni ntini gante pëhwëtaniho ka. Awa më matëndëni waryëhwëra wale hahnëndande sisikulu ÿa do kahnëtalehnëni nko tëfëndëni wov le ye Tinti Këret ÿa. ¹⁴ Bare biÿëna sël hwëhn fanka sankaf le wacëde «Erakilona†», pëgwëlehn cëlënd gë fanka do ¹⁵ njoryaryëlehn sisikulu ÿa. Kodilohna mbok nji pankëlatëndëni gë sël ÿa awa umë ravëbun njofu. ¹⁶ Më rëfëbun gë wov fatinti fatoy fante wacik Koda hna. Tinti rac hakëkëfuno toyë sël ÿa. Hnam g'ambër cankaf mëkëbunëho ryojëfu fakulu fatoy fante fehände fa hafo hayëndëfu sisikulu hna. ¹⁷ Ga kayëndëni sisikulu hna vëryokuñ vëvë sisikulu va umë ntampaÿëni ñabëni waryeyët caharaß sisikulu ÿa. Tac kabi ntakëkëhniwo antë poha hnë nkërëyal bë wov Siyërët‡ hna, më cëlëndëni ryëhwa sankaf le ÿaÿëtëd iyanc sisikulu ÿa do tavëni sël ÿa njohni. ¹⁸ Ga pacëk, kabi nkoko mbërehnëndëfu sël rac, vëryokuñ va më pëgwëni ntonjëndëni gë wov ile ndibëko sisikulu ÿa. ¹⁹ Fac rarëna hna umë mbokëni ntonjëni gë wov, vëhni dënk, viÿë vile yaryaryande sisikulu ÿa. ²⁰ Hnë wafac wayabah golohna nunde ulav ÿa gë wahol ÿa per, do sël ÿa nkoko cëlënd gë fanka hafo golëfunohna hwëtahnëfu pëhëdëfun.

²¹ Vële yeho sisikulu va mbiÿëkëhniwo rok roka ÿa. Awa Pol më matëk haryënkw lëÿ hni ntehn: «Vëÿënta mën, tëfëkawo ahnëpawuno, do antë kahnëtayin Këret hna hafo njijin nuÿayin iÿi kata. ²² Tame muntadëmu aÿabu wasakahn hun ÿa: wëla aryampo hnë wuhnë cëmëdina; sisikulu ÿi fo fërëkad. ²³ Gumëd ga mëleka Wën hunte hwëhnëko, do ryokuñëhnëdëfuha, njijakëh ²⁴ pëyawo: “Antë ntaki, Pol! Afo arëk haryënkw Sesar, do soje lëÿ hu Wënu ña pëhëтарыëdëhëhni vële rëfëlërun vi fop.” ²⁵ Awa vëÿënta mën, ñabëryin wasakahn ÿa! Kwëtahnëbuha Wënu ña: gante pëyako ki, fop nked. ²⁶ Bare hnë tëfary Tinti tëfëka pohayin.»

²⁷ Fac hwëhn pëhw gë wahnah ÿa yeho ga njohandëhëfuno sël ÿa wov Mediterane hna. Fagant g'umëd ga, vëryokuñ vëvë sisikulu va ntiyahnëkëhniwo vambëñ rëhabun. ²⁸ Umë ntonjëni ryeyët le ÿaÿande itëÿ wov ña; më tëkatëni tëÿ iña wametër wafëhw warar g'imbedëf gë wahi

* **27:9** 27.9 Fac le suñahnëde ÿa: Gë sepëtambër ÿa ma okëtobër ÿa nked. Ge ndëcëk rac, uyas ÿa ntakëd. † **27:14** 27.14 Erakilona: Rëv sankaf le watid gë cape pëhna lav wacik koyëna. ‡ **27:17** 27.17 Siyërët: Umë wacëde iÿi wati Libi.

ye. Ante mbokëbun yifu ñawët toye ña, më mbok ntonjëni do tëkatëniho wametër wafëhw wahi g'imbëd gë warar ye hnam. ²⁹ Ntakëkëhniwo antë sisikulu ÿa nkëw wëraka, më ntonjëni kamëhni waryëhwëra wahnah wale hahnëndande sisikulu wã do ñankahnëkëhniwo pac ñap. ³⁰ Hnë wati rac vëryokuñ vëvë sisikulu va njëkëlendëniho gante pehandëni; umë cëlëndëni fakulu fa gë wënka, ntini had waryëhwëra wã ñad cëlëndëni haryënkwa sisikulu hna hara gante pehahnëdëni njëkëlehnëdëni. ³¹ Bare Pol më ntehnëka ofisiye wasodade ÿa gë wasodade walëwu wã: «Ge vëyi vësan vëwontina sisikulu li, Wënu ña pehëtëdëlihna.» ³² Awa wasodade wã më ntëpëtëni ryeyët ile fokahniko fakulu ÿa tavëlehnëni nji.

³³ Pacëlohna ten, muntatëhni Pol vëhni fop tokëni inë. Më ntehnëkëhni: «Dol nke wafac pëhw gë wahnah ga nkerun hn'ufëmpëhnahnah sisikulu li, do ñoñ tokëdëlihna. ³⁴ Awa ami kamënaÿehnédëmu aroku, ge ñadiluna asëmu. Yëtëryin, wëla ahnë aryampo hnë wühne cëvëdilahna imul dampo.» ³⁵ Ga nësëko watac, më nufëk mburu, camehnëka Wënu ña tase vahnë fop, tac nkubëlehnëk do tok. ³⁶ Awa vëhni fop njawënantëlehnini do pëgwëlehnëni tokëntëndëni. ³⁷ Vahnë wakeme waki gë wafëhw imbëd gë wahi g'imbëd g'aryaŵ (276) yebunëho fop sisikulu hna. ³⁸ Ante tokëbunëho hafo fihnéfu ña, më ntonjëni roka ÿa gë wov ñaÿëtahnëni idif sisikulu ña.

Ipërëka sisikulu ña

³⁹ Ikëd vambëñ nudëniho ante pacëko ña, bare wëla aryampo hnë vëryokuñ vëvë sisikulu va yavëtëlohna hn'ile nkebunëho hna. Umë pëhnani pohëni sisikulu ÿa hnam ge kodëni. ⁴⁰ Awa më pëtëni waryëhwëra wale hahnëndahnëde sisikulu ÿa tavëni wov hna; wati rac dënk pëtëlehnëni waryeyët wale ÿabahniko wadëhwa wade satënandeho sisikulu ÿa. Tac matëndëni ipand inte yiryeryëd karyënkwa soje sël ÿa peña, pabëni g'itëfary. ⁴¹ Bare sisikulu ÿa më njik pohak hnë yëbëlan wavënkwehn nkërëyal, tëryalehn hnam. Ankaf sisikulu ña më pohak d'us nkërëyal hna, kodilohna mbok ñënkëlehna, tac wavonkëlo wënka, wahwëhn fanka ña, më nihëk sisikulu ÿa kamëhni.

⁴² Watac ga ntiyak, wasodade wã ñadëniho ndawënihëhni vësëdik va, soje ahnë antë peh ge ndëfad wënka hna. ⁴³ Bare ofisiye ÿa ñadëho pehëta Pol awa më tavëtehnëkëhni ile ñadëniho ntini ÿa; më ntehnëkëhni vële holëk wënka va ntëbani ndëfani ndanëni. ⁴⁴ Tac vëÿëntaŵ va pëlani vacal ma vanihel sisikulu va, tëfënihëhni. Koyëna ndanëniho vëhni fop yam fo hara ahnë cëmëna.

28

Hnë Tinti Malët hna

¹ Ante ndanëbunëho fuhnë fop yam fo ña, më fëyayibun Tinti rac Malët macik. ² Vële lëdëk hnam va më kacanihëfu g'untënah canka; pëdëhnhënihëfu hwëdëh hucankaf, kacahnënihëfu, kabi tëvëdëho do huji ha njoko. ³ Pol më mbarëpik kore wadëhwa, ntab hwëdëh hna, bare lën më cahnik yakah hna ñarëka vák li, nkolehna hnam. ⁴ Vëvë Tinti rac va, ante nuniha lën ÿa ga ntasad vák Pol hna, më ntehnëledëni: «Aÿi asan lëk aryaw vahnë ye. Pehik wov hna, bare Wënu ña mawëna nkonti duniÿa li.» ⁵ Bare Pol më cëlëvëtaকা lën ÿa hwëdëh hna do davëdëlahowhna añar ña wëla toye. ⁶ Ntiyahnëkëhniwo nudëniha tameki ga matëka vák ÿa ma

njod cëmëlehn taŋ, bare ante napëniho hafo mbiÿ ŋa, nuniho ñoñ dilahna. Awa më nkwëcëtëni vinahan vidëw hni va, ntehnëni Pol wën ye.

⁷ Wëhaÿ yeho ðarël hnam wale kwëhnëko asankaf Tinti ale waciko Pibëliyus. Më ntëvakëfu lëv sankaf hnë wafac warar. ⁸ Hara rëmu pad hna nkeho: ures yak mbahn tesëko do ðonk yaryaryëðëhawo fëna. Pol më njik njëka do tindëka wëbák ŋa, njëfanëka, njërënëlehna. ⁹ Ga ndëcëk umë vëres vëÿëntaŋ wëvë Tinti va fop njijëðëniho do vëhni fëna njërënëkëhniwo. ¹⁰ Umë njëðanihëfu untënah cankaf do, ante təkëko wati ile vokahnëðëfun gë wov ŋa, njëðanihëfuno ile valëkëfuno soŋe uyas wã fop.

Tëkëðëni Rom hna

¹¹ Ga nuÿabun wadepera watar hnam, më hayëbun sisikulu ile hwëhniko Alekësandëri hna, ile wacëðëho «Diyosëkur*», ile yeho hnë Tinti wati wëh hna fop. ¹² Rëkëbun Sirakis do ñëwëbunëho hnam wafac warar. ¹³ Tac vok ryëcalëlehnëfu rëkëfu hn'inawŋ Regiyo. Ga pacëk, sël pëgwëlehn cëlënd, do hnë wafac wahi rëkëlehnëfu hnë sëla Pusol hna. ¹⁴ Vële hwëtahnëk rëkatëbunëho hn'inawŋ tac. Umë tÿënihëfu ÿëwëfu gë vëhni soŋe wafac mbëð gë wahi. Tac ryëcalëlehnëfu gë wapary fo gë Rom ka. ¹⁵ Vële hwëtahnëk vëvë Rom va njëtaniho njijëbun, vëhni njijëðëniho hafo Saha Apiyus hna do hn'ile macëde Vacery Vatar hna kacanihëfuno. Pol nundëhni tunj, më camehnëka Wënu ŋa do ñab g'ahawary sakahnë hadëwu ha. ¹⁶ Ante təkëbun Rom ŋa, më maÿëryanik Pol ntëð hn'acery minu fo gë soðade ryampo njëkanda.

Ikaraj Pol Rom hna

¹⁷ Ante ntiniho wafac warar ŋa Pol më payëhnëkëhni vësankaf wasëwif wavë Rom wã njijëni ÿalu hna. Ga mbarëni më ntehnëkëhni: «Vëÿënta mën, mama nkoðu dila wëh bulunda fu hna, do dila fëna ile hnëmpëlëk gë namu warëm fu ÿa, pëlayibuho Yerusalem hna do yëðahniwo hnë wasoðade Rom. ¹⁸ Vahnë vërac, ante pëcëtanihowo ŋa, ñadëniho tavëniho kabi ñoñ vëhnulohna ile rëfëka ndawahnëniho. ¹⁹ Bare kabi wasëwif wã ŋwëÿëni, më wëcahnëbuha Sesar. Bare dila rac kabi ñadëfu lehnëwëhni wameh bulunda mën ÿa. ²⁰ Soŋe umë rëyahnëmu ayiju nulin do hnësëhnu; kabi soŋe ale napëðëniho bulunda vëva Isërayel do rëkik tame ÿa ÿabahnibu gë vankëna.»

²¹ Wasëwif wã më ntëkwaniha: «Wëla kayëte nte watik Yude soŋe lëw hu nuÿalëfuhna do la aryampo bulunda lëw fu ÿa matina hatac njij pëyafu soŋe lëw hu ile wok yivëna. ²² Bare ñadëfun ahnësëhnëfu wëjë dënk ile hnaharu ÿa, kabi njëtëbun gante-wo-gante nkeni vahnë vële hnësëð wameh soŋe Nkawŋ nte rëfëdu ŋi.»

²³ Awa më kahnëndëni fac ile mbokëð mbarahnëni gë Pol ÿa. Fac rac njabiniho ntëbi haryënkwerënkwerë tëkatëniha hn'ile ntëðëko hna. Kobëri g'acahnëfëð ga hafo g'anëka ga karanëðëhëhniwo. Gë Sariya Moyis ÿa do gë Vëkayëte wakila ŋa nësëhnëðëhëhniwo Nawŋ Wënu ŋa do koyëna njawëredëho kwëtahnëniha Yesu. ²⁴ Bare vëryampo fo wawëko wante nësëðëho ŋa, vëÿëntaŋ va ŋwëÿëniho vëhwëtahnëðina. ²⁵ Wati nte pitëleðëniho ŋa, vëwëryëlëlohna yëbëlan lëw hni. Awa Pol më ntehnëkëhni: «Iyir Ipacah iŋa toña nësëhnëkëhniwo vacërakëlo hun va hnë wës kila ale waciko Esayi hna ante ntehnëðëho:

* **28:11** 28.11 Diyoſëkur: Vëhi hnë wawën vëvë Gëres ye; vësëp vële heryidëhëhni vëyas hnë wënka wacik koyëna.

26 «Yiryeyi alehnëhni iŷi ņulunda:
Kofun awëryu dŷus ņare hara ñoñ yëtëluhna paryi;
kofun ayëku dŷus, ņare hara nuluhna paryi.

27 Paryi nke iŷi ņulunda kambëkëhni vankaf va.

Ciŷani vanëf va

do ndëmëni soŷe antë vinkër vidëw̃ hni va nu,
antë vanëf vantëw̃ hni va nkwëry.

Ge gena umë njijakëndëni gë ŷal mën do tavëhna këndëbuhëhni
yërënëw̃hëhni fëna! "✧»

28 Pol më mbok ntehnëk: «Tëfëka ayëtu iñë ryampo: kabi koyëna nke,
tame vële wok vëyena wasëwif va pëyayini wakasëk ipëh nte w̃atik gë
Wënu ņa. Vëhni, nëpadëni wanës watac.»

29 [Ga nësëk Pol watac, wasëwif w̃a kahnëtalehnëni
nkwajëlëhatëndëni.]

30 Wabëhn waki ntiko Pol cery nte cosahnëdëho nkehahn hna.
Kacadëhëhniwo vële yijëdëho njëkëniha va fop. 31 Pëyahnëdëho Naŷ
Wënu ņa do karanëhnëdëhëniho soŷe Ahwëhn a Yesu Këris g'ikwëtahn
yabah do hara memaŷehna.

Kayëte mba Pol nte kerëhnëkëhni vëvë Rom Wade yehëhna hnë inji kayëte

Afayik Pol kerëk anji kayëte ante nkeho Korent hna wati yas rarëna ðoku lëwu ÿa yëbëlan bëhn wafëhw imbëd g'imbëd g'iryaw ÿe bëhn wafëhw imbëd g'imbëd gë warar (56 gë 58) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa. Nahan nte ÿak nëfak na tufahnëk hn'inji kayëte Këris ye ale yijëk njëdahn ipeh na vahnë va fop, wasëwif wã gë vële wok vëyena wasëwif. Nkabahnëd wapacëk Wënu na ye Wën ve ðuniÿa fop. Fop meninëk do kodenëhna tëkënin icëmb Wënu na. Fop mbalëkëfuna afëhët a do paß gë Këris fo Wënu na catahnëka gë fuhnë.

Pol nësëd fëna pañare bulunda lëwu, wasëwif wã, do hak nudëhëhni Wënu na. Wëlin yëb ryampo ile hnëfak: 1.16, 17 «Cëfëhnëdïlohna fëyahnu Wanës Wakasëk na: fanka Wën fale pehëtahnëdëhëhni fop vële hwëtahnëd va ye, wasëwif wã ten, tac vële wok vëyena wasëwif va fëna. G'ikwëtahn na do soñe ikwëtahn na Wanës Wakasëk na tufahnëd usatah Wënu na: gante kerik ka: “Ale satëk g'ikwëtahn nkoð kwëlëkwël.”»

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: ipeh, ikwëtahn, mbahn, wameh, asatah/usatah, wasëwif, Ahwëhn Yesu, sariya.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi (1.1-17)

Vahnë va fop menëni (1.18-3.20)

Ikwëtahn Këris satënëdëha ahnë (3.21-5.21)

Icëmb pañare wameh do uwám gë Iyir Ipacah (6.1-8.39)

Vëva Isërayel gë Wanës Wakasëk (9.1-11.36)

Ankeya kasëk gë Këris ÿa (12.1-15.13)

Doku Pol (15.14-33)

Simpaÿi rëkwa (16.1-27)

Simpaÿi

¹ Ami Pol, aryokuñëhn Yesu Këris, herëhnëryidëhu anji kayëte. Wënu na macëko yewu afayik alëwu, tëhnako soñe fëyahndëdu Wanës Wakasëk wadëwu na.

² Wanji ye wante ntehnëko Wën njëdahnëd koßeri na. Watac pëyahndëniho wakila wadëwu na hnë Vikerëh Vipacah hna. ³ Soñe Aju ÿa nësëd: g'ankeya ntëwu ahnë na, hnë hnënk Ahnaŵ a David nagiko; ⁴ bare gë cape Iyir Ipacah, tufahnëk gë fanka, ante mbëhnëndanik vësëm hna, Aju Wënu ye, Ahwëhn fu Yesu Këris. ⁵ Gë umë nuÿabu uyëd yewu afayik soñe untënah Këris na, yohahnëwëhni vahnë vëvë wayal vi fop* kwëtahnëniha do maŵëhnëniha. ⁶ Hnë vërac nkentirun wuhnë fëna, wuhnë vële macëk Wën kwëhnaryu Yesu Këris.

⁷ Wuhnë vële ye Rom vi herëhnëryidëfu, wuhnë vële ñad Wën do macëk ayewu vëlëwu. Arabi Wënu na Rëm fu ÿa g'Ahwëhn a Yesu Këris ndëwanihu do njëdënihu yam ÿa.

Pol ñad nji Rom

⁸ Ani gë fop, camehnëdëfuha Wënu na, gë wãc Yesu Këris, soñe wuhnë fop, kabi nësëde soñe kwëtahn hun na ðuniÿa li fop. ⁹⁻¹⁰ Wënu na njëtëk toña hnësëdëfu, umë ale ryokuñëhnëdëfu g'intawary fop pëyahnu Wanës

* 1:5 1.5 Vahnë vëvë wayal vi fop fëhnëtanëd vële wok vëyena wasëwif.

Wakasëk ña soñe Aju ÿa. Njëtëk nahadëfu soñe hun ÿa kwëlëkwël ante-wo-nte njëfadëfu ña. Tëyëdëfuhä Wënu ña, ge maŵëk, ndemawo fere yihahnëryiwu tame ÿal hun hna. ¹¹ Paryi pëyadëmu përeko ðus nulin, soñe yonëhnëryiwu uyëd ryampo uva Iyir Ipacah ña nkwënahn yaŵ kwëtahn hun ña. ¹² Ile ÿadëfu hnësu ÿa, umë ye: nkelahnin më hoden ndemalënden hn'ikwëtahn fu hna.

¹³ Vëyënta mën, ñadëfu ayëtu, pëhnaßuho wahwënta wayabah yiryiwu yëkiwu, bare memako ha gaki. Ñadëfu ðoku mën ÿa kwëhna nafa ÿalun hna fëna, gante kwëhnak nafa hnë vële wok vëyena wasëwif vëyëntaŵ ki. ¹⁴ Tëfëko yiwu forosima hnë vële-wo-vële, vële hnëgak gë vële wok vëhnëgana, vële njabëk uyët gë vële nkok yabëna. ¹⁵ Soñe rac hwëhnahnëßu ñi ña cankaf yonëhnëryiwu Wanës Wakasëk ña, ŵuhnë vële lëdëk Rom vi fëna.

Fanka Wanës Wakasëk

¹⁶ Cëfëhnëdilahna fëyahnu Wanës Wakasëk ña: fanka Wën fale pëhëtnëdëfëhëni fop vële hwëtahnëd va ye, wasëwif ŵa ten, tac vële wok vëyena wasëwif va fëna. ¹⁷ G'ikwëtahn ña do soñe ikwëtahn ña Wanës Wakasëk ña tufahnëd usatah Wënu ña: gante kerik ka: «Ale satëk g'ikwëtahn nkod kwëlëkwël.»^{*}

Vahnë va fop menëni

¹⁸ Paryi nke, ntavah Wënu ña cëlahnëña cëlahnidëhu soñe vahnë vële wënëk va do vële nënkwhänëk g'umë. Gë vankeya vantëŵ hni va, memaŷehnëni toña ÿa nti ile rëfëka ÿa. ¹⁹ Vëhni, ile kod njët ahnë hnë Wënu ña pacëkëhni kabi Wënu ña tufëkëhni. ²⁰ Kabi, kobëri ga ntihahnëk Wënu ña ðuniÿa ÿi, vankeya vantëŵu vante wok nudena va: umë ye fanka falëŵu fale wok puðina muk fa do gë nkeya cankaf ntëŵu ña. Viÿë virac nude ðus gë waðoku wante ntik ña. Awa vahnë va vëhwëhnadina toña le maŵëhnëdëni soñe ile ntini ÿa. ²¹ Njëtëniha Wënu ña, bare vëlänenëdilahna do vësahmëndëdilahna gante tëfëka soñe lëŵu ka. Vinahan vidëŵ hni va goryeryëdina nafa, do hakili lëŵ hni hnënkwhah ÿa hn'umëhwëry hna ntabik. ²² Ntiyahnekëhni kwëhnani uyët bare g'ahawäry nënkwhëdëni: ²³ pakëtëni humpen icëmb Wën hunte wok cëmëdina ña, nëmpëtëni gë waravahn vahnë vële sëmëd gë wusëry gë wule yasëd do gë vile huhad.

²⁴ Soñe rac tavahnëkëhni Wënu ña hnë viÿë vironkah hna, gante ñad walaŵary walëŵ hni ka, koyëna ntilëdëni vimbahn vidëŵ hni va usëfëhnah. ²⁵ Nkwëcëtëni toña soñe Wënu ña gë wamër: umë ye ile ntik Wënu ña cëmbëdëni do ndokunëhnëdëni tavatëniha ale lika dënk, umë rëfëka cëmbënde kwëlëkwël! Amina.

²⁶ Soñe rac tavahnëkëhni Wënu ña hnë iña nte sëfëhnëk hna. Vësëval vëläŵ hni va nkwëcëtëni ndakëntal nte sañëk ña: gë vësëvalëntahni ndakëdëni, ndakëntal nte wok tëfëlahna nke. ²⁷ Vësan va fëna koyëna ntidëni. Gona ndakëndëni gë vësëval, gë vësan ntahni ñalëdëni ðus. Vësan va ntilëdëni viÿë visëfëhnah do koyëna, nuÿadëni hnë vëhni dënk icos nte njojëk nkeya meh ntëŵ hni ña.

²⁸ Kabi ñwëÿëni vëyavëtëdilahna Wënu ña, umë tavëkëhni hn'inahan meh tac, soñe ntihahnëndëni ile wok tëfëlahna ntiyi. ²⁹ Mbahnëkëhni wasakahn ŵa do sifa rumpak fop fëbëkëhni, iŵeh, iña le-wo-le, gë wayap, iñëwäry ñadëni ryawë vahnë, conk gë vahnë, titahn vahnë, inëŵ vahnë,

^{*} 1:17 1.17: Abakuk 2.4

³⁰ do menëlëndëni wamac; ñewëniha Wënu ña, njewëdëni, naÿënađëni, bëntađëni, nuÿađëni wafere wã fop soje ntihahnëni wameh ña; vëwawëhnëdılëhniha vële hnagëkëhni. ³¹ Vëhwëhnana hakili, vëlidına ile nësëhnëdënihëhni vahnë ÿa, njapëni do kaÿëhnahnëdılëhniha gë vëÿëntaŵ va. ³² Njëtëni đus kiti Wënu ña: vële lid koyëna va tëtëka cëmëni. Bare nkoni ntindëni koyëna do, kat, maŵëndënihëhni fëna vële fabëk rac fo va.

2

Kiti Wën

¹ Wëjë ale hitiñëdëhëhni vëÿëntaŵ vi, gante-wo nkeru ka, kwëhnađıla toña le wãwënderu. Ge kitiñëduhëhni vëÿëntaŵ va do alitënd gë vëhni ka, wëjë dënk sëdad. ² Ha, njëtëbun Wënu ña gë toña ÿa kitiñëdëhëhni vële lid iÿi sifa viÿë va. ³ Ntiyahnëki bi pehëđu kiti Wënu ña, wëjë ale hitiñëdëhëhni vëÿëntaŵ soje vile lidu wëjë fëna va? ⁴ Njafëru bi ipërëna cankađ Wënu ña, umë ale ryuñënanëhnëdëhi do nkok yancëna ntava đus? Yëtëlihna bi, Wënu ña tufëdëhi përeña dëwu ña do umë njodëhi awëcët vankeya hu va? ⁵ Bare kambëki nkaf ña, ñađıla awëcëta. Soje rac mbarëpađu ipiniñ nte ÿak hnaÿëk hafo hnë fac le tufand Wënu ña ntavah ntëwu ña do gë kitiñ catah dëwu ña ⁶ do cosëdëha ale-wo-le soje ile ntik ÿa. ⁷ Njëdadëhëhni đuniÿa le wok puđına vële yëkëlehnëd kwëlëkwël ntindëni ufërën va do yëkëlehnëd koyëna icëmb iña, ntënah uña do gë le wok gëlëđına. ⁸ Bare Wënu ña tufëdëhëhni ntavah cankađ ntëwu ña vële fabëk soje lëw hni fo, wëÿëk toña do maŵëhnëni ile wok catëna ÿa. ⁹ Icos vële lid wameh va umë ye uŵëh gë uryëñah wã, wasëwif wã ten, tac vële wok vëyëna wasëwif va fëna. ¹⁰ Bare icos vële lid fërën va umë ye icëmb iña, ntënah uña do gë yam ÿa, wasëwif wã ten, tac vële wok vëyëna wasëwif va fëna, ¹¹ kabi vahnë va fop këñëlahnëni haryënk Wën hna.

¹² Ha, fop vële lid wameh hara vëhwëhnana sariya Moyis ÿa fëna cëmëdëni, wëla vëhwëhnana sariya rac. Do fëna vële hwëhnađ sariya Moyis do ntini wameh va gë sariya rac kitiñëdëni. ¹³ Kabi gena vële nëñahnëk nëpa sariya Moyis ÿa ntehnëd Wënu ña catëni, bare vële lid ile nësëk sariya va ye. ¹⁴ Ge vële wok vëyëna wasëwif, vëhwëhnana sariya Moyis ÿa, ntidëni tañ ile ntehnëk sariya rac ÿa, nke had bambery lëw hni nkehëhni, mama nkoni vëhwëhnahnëna. ¹⁵ Tufahnëdëni wađoku wante tëyëk sariya ña walaŵary walëw hni hna kerik. Wahakili walëw hni wã sede watac ye, do vinahan vidëw hni va ntehnëdëhëhni wëli menërun ma wëli njivënerun. ¹⁶ Wañi fop nude đus hnë fac le kitiñëdëhëhni Wën vahnë gë Yesu Këris fop ile soŵak hnë vëhni ÿa gante nësëk Wanës Wakasëk wante fëyahnëdëfu ki.

Wasëwif wã gë sariya Moyis

¹⁷ Awa, wëjë ale wacik sëwif, ikwëtahn hu ña hnë sariya Moyis hna nke do mbëntađu Wënu ña hwëhneki; ¹⁸ njëtëru ile ñađ ÿa do sariya ÿa karañëki itëhna nte fërënađ ÿa; ¹⁹ ntiyahnëki ahah vumëp yeru, humpen vële ye hn'umëhwëry hna, ²⁰ aharañ vële rumpak do ayëtëndan vële wok vëyëtëna, kabi sariya ÿa tufëki wapacëk uyët wã gë toña ÿa. ²¹ Awa wëjë ale harañëdëhëhni vëÿëntaŵ, karañadıla bi wëjë dënk? Ntehnëduhëhni vëÿëntaŵ va antë nteni, soje ye ledu? ²² Wëjë ale wëÿëryanëdëhëhni vahnë va antë njëkëlehnënihëhni vësëval vële ÿëlik, soje ye lidu rac? Wëjë ale ÿewëk wamën wamër, soje ye ledu le ye vacery wantëw hni ÿa?

²³ Wëjê ale vēntaf kabi kwëhnaru sariya ŷa, njafañëduha Wënu ŋa gante nkoru didila ile ntehnëk sariya lëwu ka! ²⁴ Vikerëh va pëyahnek wapacëk: «Soŋe hun ŷa njewahnëdëni wac Wënu ŋa vēle wok vēyena wasëwif va.»*

²⁵ Ge maŷëhnëru sariya ŷa, háci ŷa kwëhnak nafa; ßare ge maŷëhnëlihna sariya ŷa, had kácilihna nke. ²⁶ Do ge asan ale wok kácina maŷëhnëk sariya ŷa, Wënu ŋa didilahna bi had ale hácik? ²⁷ Asan ale wok kácina mbahn dëwu, ßare ge maŷëhnëk sariya ŷa, kitinëdëhi menëru, wëjê ale hácik do hwëhnak sariya le herik ŷa ßare wok maŷëhnëlihna. ²⁸ Gena ile hnuðe lidëha ahnë nke sëwif paryi, do gena fëna háci le kácik mbahn ŷi ye háci paryi ŷa. ²⁹ Bare, ile lidëha ahnë nke sëwif paryi ŷa, ile yeha ßambery ŷa ye, ale hácik ntaŷary dëwu ŋa, háci le ntid Iyir Wënu ŋa, gena háci va sariya herik. Sëwif paryi nuŷadina cëmb dëwu ŋa hnë vahnë, ßare Wën hna nuŷad.

3

Vahnë va fop menëni haryënk Wën hna

¹ Awa, ye kwëhnak sëwif ile nkoni vēhwëhnana vēŷëntaŷ va? Ye nëfad háci ŷa? ² Ige sëwif ŋa njabëka hnëfak ŷa dus. Ule ŷak hwëhnak nafa ŷa, umë ye Wënu ŋa vēhni kwëtehnahnëko wanës wadëwu ŋa. ³ Bare ge wasëwif wëryampo vēhahnëndana, umë memaŷëhnëdëha bi Wënu ŋa nko kahnënda? ⁴ Muk! Tëfëka njëti Wënu ŋa gë toña ntid le-wo-le ŷa, wëla ntehni vahnë va fop vēŷër ye, gante nësëk vikerëh ki:

«Soŋe njavëti catëru hnë wanës hu hna, do toña hwëhnaðu ge kitinëderu.»*

⁵ Bare ge ntiden ile rumpak do umë tufahnëd Wënu ŋa catëk, ye rëfëka nësin? Wënu ŋa tumpak bi ge pininëdëhëfu? (Anësa vahnë ŋa hnësëdëfu.) ⁶ Muk! Ge Wënu ŋa tumpakënd, hak kokënd kitin duniŷa ŷi?

⁷ Bare ge gë wamër mën ŋa cahnëd dus toña Wënu ŋa tufahnahni cëmb dëwu ŋa, awa soŋe ye woðu hitinŷiwu menëbu? ⁸ Soŋe ye kodëlënëhna ntehnin: «Dinëfu uŷeh cahnahni ufërën hnam»? Nkeni dënk vēle wërahnëdëhëfu, ntehnëndëni koyëna karañëdenëhëhni vahnë va. Bare vēle hnësëd watac vi tëfëkëhni kitinŷini menëni.

Ale satëk gena

⁹ Awa ye rëfëkëfu nësin? Fuhnë wasëwif wï, ntëbinëkëhni bi vahnë vēŷëntaŷ vi? Muk! Tëk tufahni wasëwif gë vēle wok vēyena wasëwif va fop imëk wameh hna nkeni. ¹⁰ Kerik wanës Wën hna:

«Ahnë asatah gena, wëla aryampo dënk;

¹¹ wëla aryampo kwëhnahna hakili,
ma ale yëkëlehnëdëha Wënu ŋa.

¹² Fop tavëni nkaŷ përen ŋa,
ndampo fo nufëni nkeya meh.

Ahnë didina fërën,
wëla aryampo dënk gena!»

¹³ «Wahohna walëŷ hni ŷa had wayag wale fidëtik nke,
waryëŷ walëŷ hni ŷa tokandënihëhni vahnë va.»

«Ile sahnëd wawës walëŷ hni ŷa had wanto lën nke.»

¹⁴ «Dëwan ŷeh fo fëbëk wawës walëŷ hni hna gë wanës wagunkah.»

¹⁵ «Nkaryëdëni ñap soŋe ndawënihëhni vahnë;

16 hn'ile-wo-le ndécétani hna fop pèrèkanédèni do yiwèhnah fo tavédèni hnam.

17 Vèyètèna nkaŵ yam.»

18 «Dakèdiléhnihna gè Wènu ɲa.»✧

19 Awa njétinèk fop ile nèséd sariya yi, soje vèle rēfēka maŵèhnèni sariya rac va nèséd. Nke koyèna soje ahnè antè kwèhna toña le maŵèhnède, do vahnè vèvè d'uniya vi fop njavètini menèni haryènk Wèn hna. 20 Ahnè gena ale ntehnéd Wènu ɲa catèk soje ile maŵèhnèk sariya ya; gè sariya ya njètèndanède wameh ɲa.

Ikwètahn satènédèha ahnè

21 Bare tame, usatah Wènu ɲa tufèhnak hara gena gè sariya ya. Sariya Moyis ya, umè dènk, gè wanès wakila ɲa pacènèk watac. 22 Usatah Wènu ɲa aki tufèhnak: catahnédèha gè vahnè va soje ikwètahn dèw hni Yesu Kèris ɲa. Ntinèhnédèhèhni vahnè vèle hwètahnèka Kèris va fop, kabi vahnè va fop hènèlahnèk haryènk Wèn hna: 23 paryi nke, fop menèni do vèhodina tèkènéni icèmb Wènu ɲa. 24 Bare Wènu ɲa, hn'ipèrèna dèwu hna, catahnédèha gè vèhni, uyéd ule njédèkèhni ye gè fere ipèh nte njojèk Yesu Kèris ɲa. 25 Wènu ɲa cahèka Kèris ya sadèha soje lèw fu pèhètahnèfu wameh fu ɲa. Ndehètèk sat lèwu ya soje ipèh fop vèle hwètahnéd sadèha rac va. Wènu ɲa ntiko rac soje tufahnéd catèko kobèri ɲa, ante nduñènanèkèhniwo vahnè va wameh wante ntidèniho. 26 Ntiko rac fèna soje tufahn icat dèwu ɲa hnè iyi wati, soje nko cat do catènéhni vèle hwètahnédèha Yesu va.

27 Nkok bi awa ile hode mboki naŷènahni? Iyèhne sariya wèmaŷèhnèkèfu naŷènayin? Sariya le rēyéd ntiyin inè ya bi ye? Hali le rēyéd ikwètahn ɲa ye. 28 Kwètahnèbun ahn'a soje ikwètahn dèwu ɲa catènahnik haryènk Wèn hna, gena kabi ntidè ile ntehnèk sariya ya. 29 Ma, Wènu ɲa Wèn wasèwif fo bi ye? Gena bi fèna Wèn vèle wok vèyena wasèwif? Ha, Wèn vèle wok vèyena wasèwif ye fèna, 30 kabi Wèn hudampo fo ye. Umè satènédèhèhni vèle hácik va g'ikwètahn dèw hni ɲa do gè vèle wok vèhácina va fèna g'ikwètahn dèw hni ɲa. 31 Awa, umè pèhnètànéd bi, g'ikwètahn ɲa ntihètèden nafa sariya ya? Muk, gena koyèna! Njèdadènéha sariya ya nafa lèwu ya fop.

4

Gante kwètahnèkawo Abèraham Wèn

1 Tame, ye rēfēka nèsin soje Abèraham ya, rēm sankaf fu ya? Ye nuŷak gè fanka lèwu fa fo? 2 Ge ntehnèk Wènu ɲa catahnèka soje ile ntik ya, awa kwèhnak ile kodè naŷènahni, bare kodèna haryènk Wèn hna. 3 Vikerèh va mè lehnèk: «Abèraham mè kwètahnèka Wènu ɲa do Wènu ɲa soje rac catahnèka g'Abèraham.»✧

4 Ale ryokunéd nuŷad icos; icos tac gena ile njédik aki fo: ile rēfēka ye. 5 Ge ahnè dokunédina bare kwètahnata Wèn hunte lidèhèhni vèwen catèni va, hutac ntehnéd catèk kabi kwètahnèka. 6 David koyèna dènk njèwèk soje uhnèfak ahnè ale ntehnèk Wèn satèk hara yèkèna doku lèwu:

7 «Mbetani vèle ravèhnik
ile ntèntèni ya

do sankèhnik wameh va!

8 Mbetak ale nkok dèkwèhnèna Ahwèhn a
wameh wadèwu ɲa!»✧

✧ 3:18 3.18: Wahnèw 36.2 ✧ 4:3 4.3: Wapègwala 15.6; Vèvè Galasi 3.6 ✧ 4:8 4.8: Wahnèw 32.1-2

⁹ Uwi hnëfak vële hácik va fo bi hwëhnëk ma gë vële wok vëhácina per kwëhnëni? Takan nësinëk: Wënu ña catahnëka g'Abëraham soñe ikwëtahn dëwu ña. ¹⁰ Bare guve ntehnëko Wënu ña catëk? Ante káciko ña bi nke ma ante nkoyiko kácina ña nkeho? Gena ante káciko ña, bare kácilohna ten! ¹¹ Kácahnënde ÿa Wënu ña catahnëkawo gë Abëraham kabi kwëtahnëkawo. Tac Wënu ña njëd'akawo dahëse ile yeho háci ÿa soñe tufahnahn catahnëka g'umë. Koyëna Abëraham yeho rëm fop vële hwëtahnëka Wën hara vëhácina soñe Wënu ña catahnahna gë vëhni fëna. ¹² Rëm vële hácik yeho fëna. Dehnëla vële hácik mbahn dëw hni fo, bare vële rëfëd' kwëtahn nte kwëhnako rëm fu Abëraham ña: umë, kwëtahnëkawo Wënu ña ani gë kácahnënde.

Ile ntehnëk Wënu njëd'ahnëd'

¹³ Wënu ña më lehnëkawo Abëraham gë vële hnagëlëd hnë vutah vuntëwu va vëhni lëwëd' duniya ÿi. Bare Wënu ña dehnëlohn rac kabi Abëraham mawëhnëko sariya ÿa. Ntehnëko kabi Wënu ña catahnëkawo g'Abëraham soñe ikwëtahn dëwu ña. ¹⁴ Ge vële wawëhnëk sariya fo hnuÿakënd inï ntëw, awa kwëtahn inja kwëhnana nafa do ile ntehnëko Wën njëd'ahnëd' ÿa gokëndina. ¹⁵ Sariya ÿa ntavah Wënu ña njojëd'; hn'ile nokok gena sariya idënt gedina.

¹⁶ Koyëna, ile ntehnëk Wën njëd'ahnëd' ÿa kwëtahn fo njojëd' nkehahn uyëd' Wënu ña do pacëk vutah Abëraham va fop nuÿadëni, gena soñe vële wawëhnëk sariya fo bare fëna vële hwëtahnëd' gante kwëtahnëk Abëraham ka. Abëraham ye rëm fu ÿa fuhnë fop. ¹⁷ Gante pëyahnek Vikerëh ka: «Ntimi Rëm wabulunda wayabah.»* Rëm fu ye haryënk w hnë Wën hunte kwëtahnëk ha, Wën hunte vëhnëndanëdëhëhni vësëm va do lid' nke ile wok gena ÿa.

¹⁸ Abëraham, hnë wati le nkoko tëfëlahna kwëtahnëhna, kwëtahnëko. Umë nkehahnëk koyëna rëm wabulunda wayabah, gante ntehnëkawo Wën ka: «Vutah hu va njabëd'ëni.»* ¹⁹ Ikwëtahn Abëraham ña ñaÿëtadilohna mama nkëhnëko tëka wabëhn keme do pacëkawo mbahn dëwu ña ntafëko d'us do Sara, asëvalu, nagëd'ilohna. ²⁰ Nkoko kwëtahn do dilohna vinahan viki ile ntehnëkawo Wën kobëri ña; ikwëtahn dëwu ña ñawënedëhawo do cëmbëdëhawo Wënu ña. ²¹ Pacëkawo d'us Wënu ña kod' nti ile ntehnëka ÿa. ²² Soñe rac Wënu ña catahnëka g'Abëraham. ²³ Bare wanï wanës Wën «catahnëka g'Abëraham», gena soñe lëwu fo herik. ²⁴ Kerik fëna soñe lëw fu fuhnë vële rëfëka ntehninëfu catinëk, fuhnë vële hwëtahninëka Wën hunte wätëndëka hnë vësëm hna Yesu Ahwëhn fu ÿa. ²⁵ Wënu ña njëd'ahnëka cëm soñe wameh fu ña do matëndëka soñe catin haryënk w lëwu.

5

Ige yam gë Wën

¹ Koyëna Wënu ña g'ikwëtahn fu ña catahnëka gë fuhnë do nkeyinëk yam gë Wënu ña g'ile ntinëhnëkëfu Ahwëhn fu ÿa Yesu Këris. ² Soñe lëwu ÿa rëkahninëk, g'ikwëtahn inja, hn'ipërëna Wën le yehahninëk tame ÿi. Do ile hnatekëfu ÿa ikwëtahn nuÿa sah icëmb Wënu ña ye. ³ Do kat, natëd'ëhëfu wëla uryëñah fu hna, kabi njëtëbun ryëñah wã iduñëna nagëd', ⁴ iduñëna ña ikahnënda ña nagëd' do ikahnënda ña ikwëtahn

* 4:17 4.17: Wapëgwala 17.5   * 4:18 4.18: Wapëgwala 15.5

nagëd. ⁵ Inji kwëtahn tokadilëfuhna, kabi Wënu ña campehnëk ðus iña dëwü ña wasakahn fu hna gë Iyir Ipacah inte njëðakëfu ña.

⁶ Nurun, ante nkoyinëko kwëhnayilënëhna ten fanka ña, Këris ÿa cëmëhnëkëhni vëwën va hnë wati le ñaðëho Wën hna. ⁷ Ntakëk ahnë maw cëm soje ahnë asatah. Mpëd ahnë njawënakënd cëm soje ahnë afërën. ⁸ Bare Wënu ña tufëkëfu ñahnëkëfu: Këris ÿa cëmëk soje lëw fu hara vëwën woyinëko.

⁹ Ge Wënu ña catahnëka gë fuhnë gë sat Këris ÿa hak nkod pehetëlëfuhna, gë umë fëna, ntavah Wënu ña? ¹⁰ Vëyëw Wën yeyinëko bare g'icëm Yesu ña ntikëfu wëlawo walëwü. Awa ge wëlawo walëwü yeyinëk, hak nkod pehetëlëfuhna g'uwám Aju ÿa. ¹¹ Do kat: natëkëfu gë Wënu ña kabi Ahwëhn fu ÿa Yesu Këris konjëndëlehnëkëfu tame gë Wënu ña.

Adam gë Yesu Këris

¹² Soje ahnë aryampo fo ténkahnik wameh ña ðuniÿa li, umë ye Adam, do wameh ña yojëk cëm inja. Do cëm inja campëk hnë vahnë hna fop, kabi fop menëni. ¹³ Ani gë Wënu ña njëtëndanahnënda sariya ÿa Moyis, wameh ña tëko nke ðuniÿa li. Bare, kabi sariya gelohna ten, Wënu ña ðëkwëlohna wameh ña. ¹⁴ Bare, kobëri yamani Adam hna hafo va Moyis hna, icëm inja nawëko, wëla hnë vële woko vëwënëlohna had Adam, umë ale wëyëko dënënedina wanës Wënu ña. Adam yeho icën ale rëfëkawo njij a.

¹⁵ Bare nëmpëlëk ile ntiko Adam ÿa gë uyëd Wënu ña. Ge uweh ahnë aryampo arac ntik cëmëni vahnë vëyabah, do kas përeña Wën njabëd ðëcët soje vahnë vëyabah, gë uyëd ule watik hn'ipëreña ahnë aryampo ÿa, umë ye Yesu Këris. ¹⁶ Do uyëd Wënu ña mëntëlëna gë uweh ahnë aryampo wã. Ikitinj rëfëk uweh ryampo do ikitinj tac yod g'icëd vahnë; bare uyëd Wënu ña rëfika wameh wayabah do uyëd rac yod gë usatah. ¹⁷ Bare, ge cëm inja nawëk kabi ahnë aryampo fo lik uweh ryampo, awa do kas vële hnuÿad ipëreña yabah gë uyëd usatah wã, soje Yesu Këris ÿa fo nawandëni.

¹⁸ Awa, uweh ahnë aryampo yokëhni g'icëd vahnë fop. Ndampo fo nke fëna, ðoku satah ahnë aryampo yokëhni g'usatah vahnë fop, do kwëhnahnëni uwám paryi. ¹⁹ Koyëna, ahnë aryampo fo wëyëko dënënedilahna Wënu ña, do kore sankaf vahnë nkeni vëwën. Ndampo fo nke, ahnë aryampo folënëneka Wënu ña do kore vahnë vëyabah catënëdëni.

²⁰ Sariya ÿa tëkiko soje nkwënah wameh ña. Tëk pëgw wati rac wameh ña nkwënako, bare ipëreña Wënu ña nkwënako ðëcët. ²¹ Koyëna wameh ña nawëko do njiryeryëdëhëhniwo vahnë va g'icëm. Ndampo fo nke, ipëreña Wënu ña nawëk soje catënahnehni vahnë va do njiryeryëhni g'uwám usër g'ikwëtahn Yesu Këris, Ahwëhn fu ÿa.

6

Had vële sëmëk pañare wameh

¹ Awa tame, ye rëfëka nësin? Tëfëka bi nkoyin wameh hna nkwënah ðus ipëreña Wënu ña? ² Muk! Gena koyëna! Nkeyinëk had vële sëmëk pañare wameh ña, awa hak kodën nkoyin wameh hna? ³ Yëtëluhna bi, fuhnë vële yaryik soje nkentinëfu gë Yesu Këris vi fop, cëmëntinëkëfu g'umë? ⁴ Awa gë yarya ÿa mbañaryinëkëfu g'umë nkentahninëfu cëm

děwu hna, soje fuhně fěna naginěfu g'ahaŵary had gante mběhněndaniko Këris gë fanka fasëmbik Rëm ka.

⁵ Ge aki nkentinëkëfu g'umë g'icëm nte wëntëlëk gë děwu ňa, nkentëdenëhëfu fëna g'umë g'ibëhn nte wëntëlëk gë děwu ňa. ⁶ Yëtënefu đus waŋi: ahnë ale yeyinëko kobëri ŷa pakaryik kërëwa hna gë Këris, soje iña meh mbahn ňa antë goryery fanka hnë fuhnë do hara goyilënëhna vëramp wameh, ⁷ kabi ale sëmëka pehëtik, gona aramp wameh ňa. ⁸ Ge cëmëlahninëk gë Këris ŷa, awa kwëtahninëk mběhnëden fëna g'umë. ⁹ Njëtinek đus Këris ŷa mběhnëk do bokëđina cëm: cëm iña goryeryëna fanka g'umë. ¹⁰ Ante cëmëko ňa, do icëm děwu ňa pitëndëlehnëkëhni gë wameh ňa, hwënta ryampo fo pulehn; bare tame ante mběhnëk ňi, soje Wënu ňa nkeđ kwëlëkwël. ¹¹ Koyëna nke, wuhnë fëna, hnë ige hun gë Yesu Këris hna, diryin vankaf hun va had vële sëmëk paŋare wameh ňa do tame vëhnëk soje Wënu ňa.

¹² Awa antë wameh ňa nko kwëhna fanka vimbahn hun vinte sëmëđ hna, njohahnu iña meh děwu hna. ¹³ Antë awo ahwëtehnaŋnu viŷë vimbahn hun va hnë đoku wameh hna had ile lihande ile rumpak. Bare yëđëhnaryin wuhnë dënk Wën hna had vahnë vële vëhnëk do ahwëtehnaŋnuna viŷë vimbahn hun va had vile ryokuŋande iñë fërën. ¹⁴ Wameh ňa kodina mbok ntiwü iñë, kabi gena sariya ŷa wok hnaŵëk hnë fuhnë bare ipërëna Wën ye.

Hnë đokuŋëhn satah

¹⁵ Awa, tame lë, ye rëfëka nësin? Ntidën bi wameh kabi gena sariya ŷa wok hnaŵëk hnë fuhnë bare ipërëna Wënu ňa ye? Muk! Gena koyëna! ¹⁶ Njëtërun đus: ge ndokuŋëhnëđunëha ahnë had vëramp soje aŵaŵëhnaŋnuna, vëramp ale ryokuŋëhnëđun a yerun —umë ye wameh wante yodđ g'icëm ňa, ma imawëhn nte yodđ g'usatah? ¹⁷ Camehnëryina Wënu ňa! Wuhnë vële yeho kobëri ňa vëramp wameh, tame karaŋ nte haraŋirunëho ňa hwëhnëku do ŵawëntun gë walawary hun ŵa fop. ¹⁸ Pehëtirun wameh hna do tame vëramp usatah yerun. ¹⁹ Nësëđëfu gë anësa vahnë soje ikihn vahnë nte ŵatik hnë mbahn hna. Kobëri ňa, viŷë vimbahn hun va ronkah gë nŵëŷëhn Wën hwëtehnaŋnërunëho soje nke vëramp vëlëw hni. Koyëna nke tame fëna, dihaŋnëryidën viŷë vimbahn hun va had vëramp đoku ile satëk nte yodđëhu gë fop ile ñađ Wën.

²⁰ Ante nkerunëho vëramp wameh ňa, soje satah ŵa afaya yerunëho. ²¹ Awa iŷëhne nafa hnuŷarun? Ñoñ, ge gena sëfëhnaŋ. Paryi nke, g'icëm njiryeryëđërunëho. ²² Bare tame, pehëtirun wameh hna do vëramp Wën yerun; koyëna nafa ile yodđëhu gë fop ile ñađ Wën ŷa kwëhnađun do watëkwa hna tënkëđun uwám usër hna. ²³ Ha, icos nte cosahnëđ wameh ňa icëm iña ye; bare uyëđ ule maŵëryađ Wën aki fo ŷa, uwám usër ŵa ye gë ige gë Yesu Këris Ahwëhn fu ŷa.

7

Ige gë Këris g'iñël mëntëlëk

¹ Vëŷënta mën, njëtërun đus ile ŷađëmu hnësëhnu ŷa, kabi njëtërun sariya ŷa: sariya ŷa, hnë wati nte nkok cëmëna ahnë ňa fo kwëhnaŋ fanka fa g'umë. ² Nke had asëval ale ŷëlik, gë sariya ŷa mbarëlehnini g'asanu wati nte nkok cëmëna asanu ňa. Bare ge asanu cëmëk, ntihëtik sariya ile varëlehnëkëhniwo ŷa. ³ Awa ge asëval nkeni g'asan ahaŵary hara asanu

cëmëna, ntehnëde menëk; bare ge asanu cëmëk, sariya ÿa gona yëbëlan lëw hni. Kod nke asëval asan ahawary hara ñoñ menëna.

⁴ Awa vëyënta mën, koyëna nke soje hun ÿa fëna: g'ige hun gë Këris ña, wuhnë fëna cëmëntirun soje sariya ÿa, pitëlërun: goryeryëna fanka hnë wuhnë. Koyëna kwëhnahnu ahawary, ale vëhnëndanik ÿa, kwëhnahnin nafa soje Wënu ña. ⁵ Ante nkoko tëfënden ikihn vahnë nte wätik hnë mbahn ña, ante ñënkëdëho sariya ña, do fop ile lidënëho ÿa g'icëm njodëhëfuno. ⁶ Bare tame, ntihëtëbun sariya ÿa, kabi cëmëbun gë ile sëdëkëfuno ÿa. Awa kodëfun ryokunëhnëfuno Wënu ña hn'inaw kasëk Iyir Ipacah hna, hara gena hn'inaw cër sariya herik.

Sariya ÿa gë wameh ña

⁷ Awa tame, ye rëfëka nësin? Sariya ÿa bi ye wameh ña? Muk! Gena koyëna! Bare umë yëtëndanëko ile ye wameh ÿa. Yëtakënda iña meh iña ge sariya ÿa dehnakëndina: «Antë ahwëhna iña meh.»^{*} ⁸ Wameh ña, gë fere vakwëda va, ntik hnë ami sifa iña meh-wo. Kabi, ge sariya ÿa gekëndina, wameh ña iñë sëmah yekënd. ⁹ Kobëri ña, ante nkoko gena sariya ña, nkeya përen yebuhö; bare ante nkwëryëbu vakwëda ña, wameh ña nagiko hn'ami, ¹⁰ do ami cëmëbuhö. Koyëna, soje lëmën, akwëda, nte rëfëkawo nti antë sëmu ña, g'icëm njiryeryëkowo. ¹¹ Wameh ña, gë fere vakwëda va, tokakowo, do mëk ndawö.

¹² Koyëna sariya ÿa pacëk do vakwëda vantëwu va pacëk, catëk do përenak. ¹³ Awa, iñë fërën kod bi nke ankaf icëm mën? Muk! Bare wameh ña iñë fërën nufëk ndawahno koyëna tufëhna wameh paryi ye; gë fere vakwëda va wameh ña nkwëna wë me ña dëcët.

Wameh ña wëkëka ahn'a

¹⁴ Njëtëbun sariya ÿa Wënu hna matik, bare ami, nkeya mën ña hn'ikihn vahnë mbahn hna matik, nkebu had aramp ale wawëhnëd wameh.

¹⁵ Yëtëla ile lidëfu yi: dida le yadëfu liwu ÿa, bare ile yewëbu ÿa lidëfu. ¹⁶ Ge ntibu le wobu ñada ÿa, njavëtëdëfu gë watac sariya ÿa përenak. ¹⁷ Awa gena ami lid koyëna, bare wameh wante ye hnë ami ña liyehnedëho. ¹⁸ Njëtëbu ifërën ÿa gena hn'ami, ñadëfu lehnu hn'ikihn mbahn mën hna. Iña di ifërën ña hnë ami nke, bare fanka fale lihahnedëfu fa gena hnë ami. ¹⁹ Dida ifërën ile yadëfu bare wëh ile wobu ñada lidëfu. ²⁰ Ge ntibu ile wobu ñada ÿa awa gena ami wok lid koyëna, bare wameh wante ye hnë ami ña ye.

²¹ Kamahnëbu iyin: ante-wo-nte ñadëfu liwu fërën ña, wëh yijëd hakili mën hna. ²² Gë ntawary fop ñadëfu sariya Wënu ña. ²³ Bare njëtëbu nkehëhna sariya hawary hnë viyë imbahn mën hna ile wëtaryëd sariya ile ñad hakili mën ÿa. Sariya rac liko aramp sariya wameh ile ye hnë ami ÿa. ²⁴ Meko dus! Mo fehëtëdëho g'iji mbahn nte yiryeryëdëho g'icëm? ²⁵ Arabi Wënu ña cëmbi gë Yesu Këris Ahwëhn fu ÿa! Koyëna gë hakili mën ÿa hnë doku sariya Wën hna nkebu, bare g'ikihn mbahn mën ña, sariya wameh ña wawëhnëdëfu.

8

Fanka Iyir Wën le wëkëk wameh

¹ Awa tame, vële nkeni gë bëmënkël gë Yesu Këris va vëhitiñëdëna hafo piniñini. ² Kabi ge ahnë nkeni gë bëmënkël gë Yesu Këris, sariya lëwu

^{*} 7:7 7.7: Icahn 20.17; Divëta Sariya 5.21

ÿa, Iyir Ipacah nte yëfand uwám pary wá ye. Sariya rac pehetëkéfu hnë sariya wameh do gë cëm hna. ³ Sariya Moyis ÿa kodilohna nti rac soñe ikihn vahnë nte wátik hnë mbahn ña. Bare Wënu ña kolëko nti: payikawo Aju hn'imbahn nte mëntëlëniho g'íba vëwen va soñe pehetëhni wameh ña. Koyëna Wënu ña kitinëk wameh wante ye hn'ikihn vahnë nte wátik hnë mbahn. ⁴ Ntik koyëna soñe icat nte tëyëk sariya ña padahn hnë fuhnë; gena ikihn vahnë nte wátik hnë mbahn woyinëk rëfinëk bare Iyir Ipacah ña ye.

⁵ Vële rëfëf ikihn vahnë nte wátik hnë mbahn va, vahnë vërac umë fo nahadëni, bare vële rëfëk Iyir Ipacah va ile ñad Yir ña nahadëni. ⁶ Ikihn vahnë nte wátik hnë mbahn ña icëm inja ye; bare Iyir Ipacah inja uwám paryi gë yam ye. ⁷ Ikihn vahnë nte wátik hnë mbahn ña ñewëka Wën; tëfëna sariya Wënu ña, kodina rac. ⁸ Wënu ña kodina nëñahna gë vële ye hn'ikihn vahnë nte wátik hnë mbahn dëw hni hna.

⁹ Bare wuhnë, geluhna hn'ikihn tac; hnë Iyir pacah hna nkerun kabi Iyir Wën ña hnë wuhnë nke. Ale wok kwëhnana Iyir Këris ña ahnë rac Këris ÿa kwëhnelahna. ¹⁰ Bare ge Këris ÿa hnë wuhnë nke, paryi nke, vimbahn hun va cëmëk soñe wameh ña, bare kabi Wënu ña catahneka gë wuhnë, Iyir ña uwám paryi njëfadëhu. ¹¹ Ge Iyir Wën, ale vëhnëndanëka Yesu ÿa, hnë wuhnë nke, arac njëfad fëna vimbahn hun vinte sëmëf vi uwám pary, g'Iyir dëwu nte ye hnë wuhnë ñi.

¹² Soñe rac ye, vëyënta mën, kwëhnayinëk inav, bare gena inav ikihn vahnë nte wátik hnë mbahn ña hwëhnayinëk, nkehahnin gante ñad ka. ¹³ Ge ikihn vahnë nte wátik hnë mbahn rëfëfduñ cëmëfduñ, bare ge, g'Iyir Ipacah inja, vankeya vameh mbahn hun va cëmëk, nuñadun uwám paryi wá. ¹⁴ Fop vële njasaryëf g'Iyir Wënu va vutah Wën ye. ¹⁵ Iyir nte hnuñarun ña gena iyir nte lidëhu vëramp do mbok pëbënu ntakah; bare Iyir Ipacah nte lidëhu vutah Wën va ye. Do gë Iyir tac holinëk ndekahnëndena Wënu ña: «Apa, Rëm!»^{*} ¹⁶ Iyir Wënu ña umë dënk gë iyir fu ña nkeni wasede, pëyahñëni vutah Wën yeyinëk. ¹⁷ Ge vutah Wën yeyinëk, awa ntëwëntëdehnëhëfu gë Këris ÿa; ge korotëntinëkéfu g'umë, nkentëdenëhëfu fëna g'umë hn'icëmb dëwu hna.

Icëmb nte yejëk

¹⁸ Pacëko horot lëw fu dol wí kodena mëntëndëlehnini gë icëmb nte ñad tufëfu Wënu ñi. ¹⁹ Vile ntik Wën duniÿa vi fop ñankahnëkëhni Wënu ña tufahnëhni vutah vuntëwu va. ²⁰ Iÿi duniÿa porosinëk njët uryëñah sankaf. Gena umë ÿad watac; bare ale forosinëka ÿa ye. Bare nkoko ikwëtahn: ²¹ ikwëtahn tac, umë ye Wënu ña fehëtëf duniÿa ÿi dënk hnë imëk nte yëlënëf do lika aramp hna. Koyëna iÿi duniÿa nuñantëde sah ige afaya nte sëmbik mba vutah Wën.

²² Njëtëbun d'us, ha gaki vile liyik va fop nkoni nëmëndëni do korotëndëni had asëval ale hnagëf. ²³ Bare gena ile liyik ÿi fo: fuhnë vële rëk hnuñayinëk Iyir Ipacah had sah ryënkwerënkwe uyëf va Wën vi fëna, nëmëden bambery lëw fu napatëndena Wënu ña pehët vimbahn fu va fop, ntilehnëfu vutah vuntëwu. ²⁴ G'inap tac pehëtinëkéfu, bare nu ile hnapëden ÿa gona inap; mo wod napënd ile nud ÿa? ²⁵ Bare ge napëden ile wok nudelënëhna ÿa, g'iduñëna napëden.

²⁶ Ndampo fo nke, Iyir Ipacah inja fëna ndemañëhëfu, kabi kwëhnayilënëhna fanka. Kolilënëhna iyëfa gante tëfëka ka; bare Iyir inja umë dënk njëfanëhnëfëhëfuna Wënu ña g'ikëla nte nkok kodina nës

^{*} 8:15 8.15: Wahnëw 44.22

wëla wës ryampo. ²⁷ Do Wënu ña, umë ale hnuđ vintawary va, njëtëk ile tēyēđ Yir ŷa. Iyir Ipacah ña, g'inahan nte mbankëni gë Wënu ña, njëfanēđēhëhni vutah Wën va.

²⁸ Njëtëbun fëna Wënu ña ntid fop soñe ufērën vële ŷahnēđēha va, vële wacik gante nke pëhna dëwu ka. ²⁹ Vële njëtëko kobëri va, tēko pëhna mbacëhni nkeni had Aju, soñe Aju arac nke fatah fandënkwerÿenkwn hñe hnënk yabah. ³⁰ Vële pëhnanëhñek koyëna va, macëkëhni fëna kwëhñëhni umë; vële macëk koyëna va pëyahñek fëna catëni; vële pëyahñek catëni va, njëđakëhni fëna sah icëmb dëwu ña.

Naŷ ñahñ Wën

³¹ Ye hode mboki nësi? Ge Wënu ña fuhnë nkenëhñek mo hod ntifu iñë? ³² Wëla Aju ŷa dënk ñwëŷëryalahna njëđahnëka soñe fuhnë fop, awa hak nkod yëđalëfuhna fop? ³³ Mo ryëkëđ njohni hnë kitina vële tēhñak Wën va? Ahnë gena! Wënu ña satëhñëđ. ³⁴ Mo hod kitinëhni hafo piniñëhni? Ahnë gena! Yesu Këris ŷa cëmëk, tac kat, mbëhñek! G'irëhw Wën nke do njëfanēđëhëfu. ³⁵ Mo hod ntihëtëfu hn'ñahñ Këris hna? Wëh wã bi ye? Ma uryëñah wã? Ma horot ile ntidëniñëfu vahnë ŷa? Ma inte ña? Ma haŷëhñah wã? Ma ŷayah ŷa? Ma sëlame ŷa? ³⁶ Ile nësëk Vikerëh ŷa nkedëhëfu:

«Soñe lëw hu ŷa, Ahwëhñ, hnë fac hna fop njëkëlehnëđëbun ryawifu.

Had wape wante ryawëđë ntiniñëfu.»✧

³⁷ Bare gë vile yedëhëfu vi fop, fuhnë wëkëk imëk cankañ ña g'ale ŷahnëkëfu ŷa. ³⁸ Pacëko ðus ñoñ gena ile hod ntihëtëfu hn'ñahñ dëwu hna: sëmìnëk cëmilenëhna, gena wamëleka ña ma vële nawëk va, gena ile ye gaki ŷi ma ile yejëk ŷa, gena wëfanka wã, ³⁹ gena ile ye yan ŷa ma ile ye gëđ ŷa, wëla ñoñ gena hnë ile ntik Wën hna fop, ñoñ gena ile hod ntihëtëfu hn'ñahñ nte nkenëhñekëfu Wën hnë Yesu Këris Ahwëhñ fu ña.

9

Bulunda le tēhñak Wën

¹ Këris ŷa hwëhñëko, mërëda. Ile hnësëđëfu ŷi toña ye. Hakili mën, le nkwëryëlëni g'Iyir Ipacah ñi, yenëhñëko sede toña hnësëđëfu: ² umë ye yiwëhñah sankaf fëbëko sakahn mën li do gë horot le wok puđina. ³ Ge ntehnakënde ge pitëlëbun gë Këris do ndëwano wëh, soñe rac pehëtëđëni vële yebun hnënk va, awa ntikëndëbu koyëna! ⁴ Hnënk mën rac, bulunda Isërayel ŷa ye: vëhni ntik Wënu ña vutahu, tufëkëhni naŷ dëwu ña, vëhni hwëhñëk vakwëtëla va, gë sariya ŷa, gë icëmb paryi ña do gë ile ntehnëk njëđadëhëhni ŷa. ⁵ Vëhni, hnë warëm wasankañ hna matini, Abëraham gë Isak gë Sakob, do hnë vëhni nagik Këris ŷa g'ankeya ntëwu ahnë, umë ale ye Wën Hunte Sëpëk Fop ale sëmëbik kwëlëkwël. Amina!

⁶ Dehnëla wanës Wënu ña diyana. Gena vële hnagik Isërayel va fop ye bulunda Isërayel paryi; ⁷ do gena kabi hnë hnënk Abëraham hna nagini nkehahnëni fop vutah Abëraham paryi. Wënu ña më lehnëkawo Abëraham: «Gë Isak nuŷaduhëhni vutah vunte lehnëmi yëđadëmini va.»✧

⁸ Umë fëhñëtanëđ: gena vutah vunte hnagik hnë iña ahnë va ye vutah Wën paryi. Vunte ntehnëko Wën njëđahnëđëhëhni va fo ye vuntëwu paryi.

⁹ Wëlin gante ntehnëkawo Wën ka: «Mbokajëđëfu bëhn hnë iŷi watì dënk do tēkatëđëfuha asëval hu Sara nuŷaka facan.»✧

¹⁰ Do kat: Rebeka fëna vucëp vuki nagëko, rëm sankaf fu ÿa Isak yeho rëm hni ÿa. ¹¹⁻¹² Wënu ña pëyakawo Rebeka: «Fandënkwëryënkwa fa ndokunëhnedëha aheryu.»[✧] Ha, pëyakawo hara vutah va vëhnagilohna ten do vëlilohna ten ufëren ma uwëh. Umë ye soñe ile pëhnako Wënu ña nkehahn gante nke itëhna dëwu ka: gena gë wadoku ahnë bare gë Wënu ña, ale wacëdëhëhni vahnë ÿa. ¹³ Gante nësëk Vikerëh ka: «Sakob ÿahnëdëfuho, bare Esawu ñewëbuhawo.»[✧]

¹⁴ Awa ye rëfëka nësin? Wënu ña catëna bi? Muk! ¹⁵ Kabi umë lehnëkawo Moyis: «Kaÿëhnahnëdëhoÿa ale fërëko do fërenanëÿa ale fërëko.»[✧] ¹⁶ Awa itëhna Wënu ña gena hnë ile ñad ahnë ma hnë ile ntid, bare Wën hna nke, umë ale haÿëhnahnëdëha ÿa. ¹⁷ Vikerëh hna Wënu ña më lehnëka Farawo ÿa, Ahnaw Esipët ÿa: «Ntimi Farawo ÿa rufahnahnu fanka mën fa hnë wëjë do soñe wac mën ÿa njëtëndanini nkal li fop.»[✧] ¹⁸ Koyëna nke, Wënu ña kaÿëhnahnëdëha g'ale ñad-wo, do kambën ankaf ale ñad-wo.

Ntavah ña g'ikaÿëhnahn Wën

¹⁹ Ntehnëdëbu mpëd: «Wënu ña soñe ye niradëhëhni vahnë va? Ahnë kodina ñwëÿ ile ñad ÿa.» ²⁰ Bare, mo yeru awa wëjë, awëÿahn ile ntik Wën ÿa? Inë ile liyik ÿa tëyëdëha bi ale lika ÿa: «Soñe ye liruho aki?» ²¹ Aÿahan a kodina bi ñahan, hnë ntil ndampo, peya ndampo soñe wëbal wadënah ña, kigëna ña ante ryokunahndë fac-wo-fac?

²² «Awa, ndampo fo nke: Wënu ña, ante ñadëho tufahn ntavah ntëwu ña do njëtëndanëhni vahnë va fanka falëwu fa, nduñënanëhnëkëhniwo dūs ten vële rëfëkawo nuÿani ntavah ntëwu do mbëvëni va. ²³ Ntiko koyëna soñe njëtëndanëhni uvetak sankaf cëmb dëwu ña vële ye had vapeya ikaÿëhnahn dëwu, pëhwëtanëhnëkëhni kobëri ña icëmb tac, ²⁴ wëla fuhnë vële macëk Wën hnë wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif hna fëna. ²⁵ Wënu ña pëyahnëk watac hnë kayëte kila ale waciko Ose: «Bulunda ile woko gena lëmën ÿa, macëdëfu “Bulunda lëmën.”[✧]

Bulunda ile wobuho ñahnëda ÿa, macëdëfuhëhni “Bulunda ile ÿahnëdëfu.”

²⁶ Do hn'ile ntehniniho: “Geluhna bulunda mën”,

hnam dënk rëkëde macëndeni vutah vumba Wën paryi ÿa.»[✧]

²⁷ Kila ale waciko Esayi ÿa fëna pëyahnëko soñe bulunda Isërayel ÿa: «Wëla vahnë vëva Isërayel va njabëni hafo ntëbëni nkërëyal bë tëfary wov ñi,

vëryampo fo fehëtëde hnë vëhni.

²⁸ Kabi ile nësëk Ahwëhn a ntid fop nkal li do ñap.»[✧]

²⁹ Esayi nësëko fëna kobëri ña:

«Ge Wën Ahwëhn Fanka ÿa tavëhnakëndilëfunihna vutah vundampo, had Sodom gë Gomor mëntëlakënden.»

Vëva Isërayel gë Wanës Wakasëk

³⁰ Awa, ye rëfëka nësin? Vële wok vëyena wasëwif, do woko vëyëkëlehnëna icat haryënkwa Wën va, nuÿani cat tac, nte wätik hn'ikwëtahn ña ye. ³¹ Bare bulunda Isërayel ÿa njëkëlehnëdëniho mawëhnëni sariya ÿa soñe catënhni do vëhnuÿalona. ³² Soñe ye nkoni vëhnuÿana? Kabi vëyëkëlehnëna g'ikwëtahn ña, gë wadoku wadëw hni

✧ 9:11-12 9.11-12: Wapëgwala 25.23 ✧ 9:13 9.13: Malasi 1.2-3 ✧ 9:15 9.15: Esekiyel 33.19

✧ 9:17 9.17: Icahn 9.16 ✧ 9:25 9.25: Ose 2.25 ✧ 9:26 9.26: Ose 2.1 ✧ 9:28 9.28: Esayi 22.23

njėkėlehnėni. Nkėwėni taka nte hėfėd. ³³ Umė nėsėk Wėnu ŋa hnė vɨŋi Vikerėh:

«Yėkėryin, kwėtėbu hn'inaw Siyo hna taka nte wėwėde,
taka nte hėfėd.

Bare ale hwėtahnėka
yėtėdinahna muk usėfėhna.»

10

¹ Vėyėnta mėn, ile yaabu yaandu ntawary mėn hna umė ye vėva Isėrayel va pehėtini, do umė rėyėdėfuha Wėnu ŋa wayėfa mėn hna. ² Kodėfu yenėhnėwėhni sede waŋi: vėle hahnėndak đus soŋe Wėn ye, bare kahnėnda dėw hni ŋa gena g'uyėt. ³ Vėyėtėna icat nte watik Wėn hna do icat dėw hni ŋa dėnk njėkėlehnani. Koyėna, vėrėfėna ankaŋ icat Wėnu ŋa. ⁴ Kėris ya tėkaryėk hn'ile tėkwėk hna sariya Moyis ya, soŋe rac ye ale-wo-le hwėtahnėka Wėn ya catahnėdėha g'umė.

Ipehėt Wėn soŋe vahnė fop

⁵ Wėlin ile kerėk Moyis soŋe icat inte watic hnė sariya ŋa: «Ale lik ile ntehnėk sariya ya nuyađ uwam paryi wa.»* ⁶ Bare wėli ile hnėsik soŋe icat nte watic hn'ikwėtahn ŋa: «Ant'alehna: “Mo hayėd g'ambin?”» (umė ye, soŋe cėlėndehna Kėris ya). ⁷ «Ant'alehna fėna: “Mo sėlėd đuniya vė gėd hna?”» (umė ye, soŋe matėndehna Kėris ya vėsėm hna). ⁸ Wėlin ile nėsėk Vikerėh va: «Wanės Wėnu ŋa đarėl hu nke, wės hu hna gė ntawary hu hna.»* Wanės watac wėba kwėtahn ŋa ye; umė haraŋėdėfunėhni vahnė va. ⁹ Ge nėsėru gė wės hu ya Yesu ye Ahwėhn a, do ahwėtahnu ntawary hun hna Wėnu ŋa mbėhnėndanėka, pehėtėderu. ¹⁰ G'intawary kwėtahnėde do Wėnu ŋa catahnėdėha; gė wės ya pėyahnėde ikwėtahn ŋa do Wėnu ŋa pehėtėd. ¹¹ Vikerėh va mė lehnėk: «Ale-wo-le hwėtahnėka ya yėtėdinahna muk usėfėhna.»* ¹² Kabi wasėwif gė vėle wok vėyena wasėwif fop kėŋėlahnėni Wėn hna: Ahwėhn aryampo fo kwėhnani vėhni fop, njėdadėhėhni viyė vifėrėn vilėwu va fop vėle wėcadėha va. ¹³ Vikerėh va mė lehnėk: «Ale-wo-le wėcadėha Ahwėhn a pehėtėde.»*

¹⁴ Bare hak mėcadėniha ge vėhwėtahnėlahna? Do hak kod kwėtahnėniha ge vėwėryėna soŋe lėwu? Do hak nkwėryėdėni soŋe lėwu ge ahnė gena ale fėyadėhėhni? ¹⁵ Do hak nkeđėni vėle fėyahnėd ge vahnė vėfayina? Do fėna ntehnik Vikerėh hna: «Nkwamėni njėkini ga njijėđėni vėle yojėd Wanės Wakasėk ŋa!»*

¹⁶ Bare fop vėwawėna Wanės Wakasėk ŋa. Umė nėsėk kila Esayi ntehn: «Ahwėhn, mo hwėtahnėk Wanės Wakasėk wante fėyahnėdėfun ŋa?»*

¹⁷ Awa, ikwėtahn ŋa hnė Wanės Wakasėk wante wėryėde hna matid, do waŋi wėba Kėris ŋa ye. ¹⁸ Awa tėyėdėfu: Wasėwif wa vėwėryėna bi waŋi wanės wakasėk? Nkwėryėni dėnk! Vikerėh va pėyahnėk:

«Hohna lėw hni ya nkwėryėde nkal hna fop,

do wanės wadėw hni ŋa njik hafo hn'ile tėkwik đuniya hna.»*

¹⁹ Mbokėbu rėyėndu kat: Bulunda Isėrayel ya vėwėryėlohna đus bi? Awa wėli ile ntehnėko ten Moyis ya:

«Wėnu ŋa mė lehnėk: “Ntidėmu ayeŋwaryuni vėle wok vėyena yamani paryi va,

ntidėmu ntavu gė yamani le wok kwėhnana hakili ya.”*»

* **10:5** 10.5: Soŋe Walevi 18.5 * **10:8** 10.8: Divėta Sariya 30.12-14 * **10:11** 10.11: Esayi 28.16
* **10:13** 10.13: Sowel 3.5 * **10:15** 10.15: Esayi 52.7 * **10:16** 10.16: Esayi 53.1 * **10:18** 10.18:
Wahnėw 19.5 * **10:19** 10.19: Divėta Sariya 32.21

20 Do Esayi pëyahneko wanës Wënu ña:

«Vële woko vëyëkëlendilohna va hnuko,
tufëhna bu hnë vële woko vërëyalëdfilohna.»[☆]

21 Bare soñe bulunda Isërayel ña, Wënu ña më lehnëk:

«Fac-wo-fac njelabu wëbák mën ña
soñe hacawëhni bulunda le wëyëhnek do wajëk ñi.»[☆]

11

Wënu ña dalëlihna bulunda Isërayel

¹ Awa tëyëdëfu: Wënu ña ntakëhni bi bulunda lëwu ña? Muk! Gena koyëna! Ami dënk avë bulunda Isërayel yëbu, fatah Abëraham do hnë hnënk Besame nkentibu. ² Wënu ña dalëlihna bulunda lëwu le tëhnako kobëri ña. Dënkwëtaryin ile nësëk Vikerëh ña hn'ile mëhnađëho Eli haryënk Wën hna soñe Isërayel: ³ «Ahwëhn, ndawënihëhni wakila hu ña do mbëvehnëni hn'ile cënađe wasađëha hu wã: ami fo wok do njëkëlehnëdëni ndawëniho.» ⁴ Do ye ntëkwakawo Wënu ña? «Pehnabuhëhni vësan wawuli mbëd gë wahi (7,000) vële wok vëryëkwëhnëna haryënk Wën le waciko Bal.»[☆] ⁵ Tame, koyëna dënk nke, nkoni vahnë toyë vële tëhna Wënu ña g'ipërëna dëwu ña. ⁶ Ge g'ipërëna dëwu ña tëhna Wënu ña awa gena soñe wadoku; ge gena umë përeña Wënu ña gekëndina ipërëna paryi.

⁷ Awa ye pëhnëtanëd? Ile njëkëlehnëdëniho bulunda Isërayel ña vëhnuñana; vële tëhna Wënu va fo hnuñako. Vëyëntañ va kambëniho vankaf va, ⁸ gante pëyahnek Vikerëh ki: «Hafo iñi wati, Wënu ña pidëkëhni wahakili wã; puvëkëhni vinkër va antë nundëni do vanëf va antë nkwëryëndëni.» [☆]

⁹ David fëna nësëk:

«Arabi roka lëw hni ña nke urënd lëw hni, ile hođ këfëhni do nuñani ile rëfëkëhni ña.

¹⁰ Arabi mëpëni, antë mbok nuni. Arabi kuyani kwëlëkwël.»[☆]

¹¹ Awa tëyëdëfu: Ante nkëwëniho wasëwif ña soñe njoni kwëlëkwël bi yeho? Muk! Gena koyëna! Bare soñe ile ntëntëni ña nuñahni vële wok vëyëna wasëwif va ipëh ña. Koyëna bulunda wasëwif ña ñëwaryënihëhniwo. ¹² Idënt dëw hni ña njojëk nafa sankaf soñe duniña ñi fop, do iyo dëw hni ña mbetandanëkëhni vële wok vëyëna wasëwif va. Awa ante padëf imat wasëwif soñe ipëh dëw hni ña tac njabëd dëcët nafa ña!

Ipëh vële wok vëyëna wasëwif

¹³ Wuhnë vële wok geluhna wasëwif vi lehnëdëfu tame: afayik vële wok vëyëna wasëwif ña yëbu, do njawënebu iñi doku mën. ¹⁴ Mpëd kabi koyëna ntidëfu ñëwaryëdëniho vële yëbun hnënk vi pehahni vëryampo. ¹⁵ Wënu ña ante ntakëhniwo wasëwif ña njojëkëhniwo vahnë vëvë duniña vi nëñëlëni. Awa ge Wënu ña mbokaryikëhni wasëwif wã, gedina bi had vësëm vëhnek?

¹⁶ Ge sah ryënkwëryënk mburu ña Wënu ña yëdayik, fop ile wok ña fëna pacëk. Ge vënkahn atëh ña Wënu ña yëdayik, wahn wã fëna pacëk.

¹⁷ Bulunda Isërayel ña had oliviye nte fëlik ante lëpëtik wahn wëryampo

[☆] 10:20 10:20: Esayi 65.1 [☆] 10:21 10:21: Esayi 65.2 [☆] 11:4 11.4: 1 Vëhnañ 19.10,18 [☆] 11:8 11.8: Divëta Sariya 29.3 [☆] 11:10 11.10: Divëta Sariya 29.3; Esayi 6.10; 29.10

nke. Wëjê, had oliviye mbë fëk nkeru, do cokiru hnë wahni wale wok hn'atëh nte fëlik hna. Tame nuŷantëderu uryav ule wâtîd hnë vënkahn atëh nte fëlik hna. ¹⁸ Awa antë ahnaŷëna haryënkwa wahni wale lëpëtik hna. Do ge ñadu ahnaŷëna, dënkwëtary gena wëjê ryibëk vënkahn vi, umë ryibëki!

¹⁹ Ntehnëdu: wahni warac ntëpëtik soŷe sokahniwu ami hn'ile nkeho hna. ²⁰ Toña ye! Ntëpëtini kabi vëhwëtahnëna; do wëjê, soŷe kwëtahn hu ña sokahniru hnam. Umë antë nti hafo ahnaŷënanand! Bare tëfëka ntaki dus. ²¹ Kabi ge Wënu ña tavëna wahni wavë tëh pëlik wã, tavëdilihna wëla wëjê.

²² Awa nahary soŷe ipërëna gë wayap Wënu ña: njapëk gë cape vële yok do përeña gë wëjê. Bare hafo awo hnë përeña dëwu hna, ge gena umë wëjê fëna ntëpëtëderu had hni. ²³ Bare ge fac ryampo wasëwif wã mawëni kwëtahnëni, Wënu ña mbokaryëdëhëhni hn'ile nkeniho hna kabi kod. ²⁴ Wëjê hn'atëh mbë fëk nte woyik pëlina ntëpëtijiru. Wëla tëfëläna, cokiru hn'atëh nte fëlik; do kas wahni paryi wëva atëh pëlik va cokëde hn'atëh nte ntëpëtahniko hna.

Bulunda Isërayel ŷa fop pëhëtëdeni

²⁵ Vëŷënta mën, ñadëfu ayëtu ile soŷiko kobëri ŷa, soŷe antë ntiyahnu vahnë vële hwëhnaŷak uyët yerun: vëryampo hnë bulunda Isërayel hna kambëkëhni vankaf va. Umë mbiŷëd hafo fop vële rëfëka matini hnë wabulunda wañëntawã va njijëni hnë Wën hna. ²⁶ Koyëna bulunda Isërayel ŷa fop pëhëtëdeni, gante nësëk Vikerëh ka:

«Afehët a Siŷo matid,

ntihëtëd ile ntëntëni hnënk Sakob ŷa.

²⁷ Wëlin kwëtëla nte hwëtëlëdëfun gë vëhni ña, ge ntihëtëbu wameh wadëw hni ña.»^{*}

²⁸ Kabi wasëwif wã ñwëŷëni Wanës Wakasëk ña, më nkehahnëni vëŷëw Wën do umë njonëhniku, wühne vële wok geluhna wasëwif, nafa; bare soŷe itëhna vahnë Wën, nkok ñandëhni ha gaki soŷe vacërakëlo vëlëw hni va. ²⁹ Wënu ña bidina muk ile njëdahnëk ŷa do tavëdilihnhna fëna vële macëk va. ³⁰ Kobëri ña, mawëhnelunawohna Wënu ña; bare tame kaŷëhnahnëka gë wühne, kabi wasëwif wã vëwawëhnelawohna. ³¹ Ndampo fo nke, tame wasëwif wã vëwawëhnëna soŷe Wënu ña kaŷëhnahna gë wühne; koyëna vëhni fëna kodëni nuŷani tame ikaŷëhnahn Wënu ña. ³² Wënu ña ntikëhni vahnë va fop vëramp inŷwëŷëhn dëwu soŷe tufahnëhni vëhni fop kaŷëhnahn dëwu ña.

Wënu ña naŷëk

³³ Wënu ña naŷëk dus! Yasery lëwu ŷa g'inahan dëwu ña uvetak ye do tëwëk dus! Ahnë kodina njët ile pëhnaŷak ŷa ma ile ñad nti ŷa. ³⁴ Gante nësëk Vikerëh ki:

«Mo yëtëk nahan Ahwëhn a?

Mo hod nke ayab alëwu?»

³⁵ «Mo ryënkwëk yëdëka Wënu ña inë, cosahna soŷe uyëd rac?»^{*}

³⁶ Fop hnë umë matid, soŷe lëwu nkehahnëk le-wo-le ŷa do fop umë hwëhnik. Arabi cëmbënde kwëlëkwël! Amina.

^{*} **11:27** 11.27: Esayi 59.20; Wahnëw 14.7 ^{*} **11:35** 11.35: Soë 41.3

12

Ankeya kasëk gë Këris ŷa

¹ Awa, vëŷënta mën, kabi aki tufahnëk Wënu ŷa ipërëna dëŷu ŷa soŷe lëŷ fu ŷa, awa muntadëmu iŷin: yëdfaryina mbahn hun ŷa had sadëha (le woyik dawina), facah, le hnëŷëdfëha. Umë yed dokuŷ Wën përen nte ryokuŷëhnëdfunëha ŷa. ² Ant'arëfu vankeya iŷi duniŷa ŷi; tavëryina Wënu ŷa mbacëndu g'igwëcët wahakili hun. Koyëna kodun ayëtu ile ñad ŷa: ile fërenak, ile hnëŷahnëka, gë ile wok gojëlähna iñë.

³ G'uyëd fëren le njëdfëko Wënu ŷi, ntehnëdfëmu ŷuhnë fop: ant'afëlawu vankaf hun va ntëbi ile yerun ŷa. Bare ale-wo-le arabi kitinŷa umë dënk gante nke ka, gante nke sah lëŷu ikwëtahn nte njëdfaka Wën ka. ⁴ Ale-wo-le hnë fuhnë, hn'imbahn ndampo hna kwëhnak viŷë viyaŷah, bare viŷë virac vëvankëna doku. ⁵ Ndampo fo nke, fuhnë vële yabinëk vi, mbahn ndampo liyinëk g'ige bëmënkël gë Këris ŷa, do ndampo fo nkeyinëk had viŷë vile ye hn'imbahn ndampo. ⁶ Do Wënu ŷa njëdfëkëfu ale-wo-ale ile wok mëntëlëna gë va aŷëntaŷu. Ge aryampo hnë fuhnë uyëd pëyahnan wänë Wën nuŷak, tëfëka nti gante nke ikwëtahn ka. ⁷ Ge ahaŷary uyëd doku kwëhnak, tëfëka ndokuŷ. Ale hnuŷak uyëd karanŷ vahnë, tëfëka karanŷëhni vahnë va. ⁸ Ale hnuŷak uyëd kamënaŷëhn vahnë, tëfëka kamënaŷëhnëhni. Ale yëdfahnëd hnapul lëŷu, tëfëka njëdfahn g'intawary pacëk. Ale ye haryënkwa, tëfëka kamëna. Ale ryemadëhëhni vëhaŷëhnah va, tëfëka nti g'uhnatah.

⁹ Iña hun ŷa tëfëka nke paryi. Nëŷwëryin ŷëh ŷa, paŷëryin ile yivëk. ¹⁰ ŷahnëlëryin g'intawary fop had vële hwëtahnëka Wën. Dënkwëryin alënënni viŷëntaŷ va. ¹¹ Dokuŷëhnëryina Ahwëhn a g'iyoh hara yambëlühna, do gë hnatah ntaŷary fop. ¹² Natëryiŷu soŷe ile napëdfun ŷa; yaŷënarayin horot hna; goryin aŷuntanduna Wënu ŷa kwëlëkwël. ¹³ Demaryinëhni vëŷënta hun hn'ikwëtahn hna wëbal wadëŷ hni hna; arabi nëŷahnu kaca vëhneh ŷa.

¹⁴ Dëwanëhnëryindënnëhni vële vërehëdfëhu va; dëwanëhnëryindënnëhni fëren hara gena uŷëh. ¹⁵ Natëntëryiwu gë vële natëk va; kontëryin gë vële hod va. ¹⁶ Gwëryëlëryin yëbëlan hun. Ant'ahnaŷënanu, bare ñaryin imaŷ vundoku vutoy va. Antë ntiyahnu vahnë vële hwëhnak uyët yerun.

¹⁷ Ant'awëcaguna ale liku ŷëh. Kamënarayin alindu fëren ile saŷahnëkëhni vahnë fop. ¹⁸ Yëkëlehnëryin awëryëlu gë vahnë va fop hafo hn'ile tëkwëk fanka hun hna. ¹⁹ Vëŷënta mën vële ŷahnëbu, ant'awëcagëndu, bare tavëryina Wënu ŷa nkwëcanëhnu gë ntavah ntëŷu ŷa. Kabi Vikerëh hna Ahwëhn a Wënu ŷa më lehnëk: «Ami hwëhnëk igwëcan ŷa! Ami sosëd.»[✧] ²⁰ Bare:

«Age ale ŷëŷëki ŷa inte yoka, yëdfaryehna tok;

ge ŷënka yoka, yëdfaryehna ciya;

kabi ge koyëna ntidfu, nkef had waŷëhn hwëdfëh

varëpëru nkaf ntëŷu hna.»[✧]

²¹ Antë aŷaŷ mëki uŷëh ŷa. Bare gery ale wëkëk uŷëh ŷa g'ufëren ŷa.

13

Imaŷëhn vëŷankaf vëvë nkal

¹ Ale-wo-le tëfëka maŷëhnëhni vëŷankaf vëvë nkal va, kabi ucankafwo gë Wën matik; Wënu ŷa yëdfadëhëhni cankaŷ nte naŷëni ŷi. ² Awa,

ge ahnë ñwëyëd maŵëhnëhni vësankaf va, ile kahnëndëk Wënu ña ñwëyëhnëk do kitiñëde. ³ Vële lid fërën va dakëdiléhnihna gë vëhitiñ, vëwen va ntakëdëhëhni. Age ñadu antë ntakini vësankaf va, awa diry ifërën do cëkwaryëdënihi. ⁴ Vësankaf va doku Wën ntidëni soñe hnëfak lëw hu wã. Bare ge uweh liru, tëfëka ntaki, kabi gena aki fo nkeni vësankaf: kwëhnani fanka soñe kwëdëniha ale lik wëh. Doku Wën ntidëni tufahnahnëni ntavah ntëwu ña soñe ale lid wëh a. ⁵ Soñe umë ye tëfëka maŵëhnini vësankaf va, gena kehahni ntavah Wënu ña fo bare fëna nkehahn wahakili hun wã yam.

⁶ Soñe rac ye fëna sosahnëdun ýatëtanke, kabi vële sosëde vi, doku Wënu ña ntidëni koyëna. ⁷ Cosëryina ale-wo-le ile hwëhnanërunëha ýa: ýatëtanke ýa gë kayëte nkwafo ña ale rëfëka asosuna ýa, maŵëhnëryina ale rëfëka aŵaŵëhnuhna do dënëneriyina dus ale rëfëka alënënuna ýa.

Ñjahn vëyëntaw

⁸ Antë ahwëhnanuna ahnë inav, ge gena inav ñahnël nte rëfëka ahwëhnawu yëbëlan hun ña. Ale ýahnëdëhëhni vëyëntaw va maŵëhnëk sariya ýa fop. ⁹ Njëtërun vakwëda va: «Ant'aryaŵa ahnë; ant'ayëkëlehna asëval ahaŵary; ant'ale; ant'ahwëhna iña meh»*, gë vañëntaw va fop. Vatac hn'aja kwëda mbarëlëk: «Ñjahnëryehna aýënta hu ýa had wëjë dënk.»* ¹⁰ Ale ýahnëdëha aýëntawu ýa didilahna wëh; awa ñjahn ña ye imawëhn sariya ýa fop.

Pëhwëta itëk Këris

¹¹ Njavëtërun wati le yehahninëk ýi: wati le hnëgahnëdun ýa tëkëk, kabi wati nte kwëtahninëkawo Këris takan ña, ipëh ña nkoko ñaw, bare tame tëhaden ñji pëh. ¹² Umëd ña dëc ña nke, fac ýa tëhajëk. Tavënëfu viyë vile lide hnë mëhwëry va do cudanëfu viwëta vile wëtande hnë humpen. ¹³ Kwëhnanëfu nkeya përen, gante cañëk g'anent ka. Kehanëfu tok dëcët do ice uñen dëcët; dak gë ale-wo-ale do antë kwëhnayin nkeya cëfëhnah; antë conkënden do antë ñëwaryëndenëhni vëyënta fu. ¹⁴ Bare cudaryina Yesu Këris, do antë ahwëtu vinahan hun va fop hn'ikihn vahne nte wätik hnë mbahn hna.

14

Antë ahitiña aýënta hu

¹ Kacaryina ale wok yaŵëna dus kwëtahn dëwu ña, do antë awajëlëndu soñe nahan dëwu ña. ² Aryampo ntiyahnëka kod tok le-wo-le ýa, bare aýëntaw, ale wok kwëhnana kwëtahn yaŵah a, tokëdina fañar. ³ Ale rokëd le-wo-le ýa tëfëlahna njafa ale wok tokëdina ýa. Do ale wok tokëdina le-wo-le ýa antë kitiña ale rokëd a, kabi Wënu ña kacaka umë fëna. ⁴ Mo yeru, wëjë, ahitiñahna aryokuñ ahnë ahaŵary? Ge kahnëndak ma ge kahnëndana, umë hayu ale ndokuñëhnëdca ye. Do nkod kahnënda kabi Ahwëhn a kod ndemahna nko kahnënda.

⁵ Aryampo nahad, wafac wëryampo ýak yabëka nafa ýa gë waýëntaw wã. Aýëntaw a nahad, fop ndampo fo nke. Ale-wo-le tëfëka njët wapacëk do njawën ile nahad ýa. ⁶ Ale fitëndëlehnëk wafac a, ahnë arac Ahwëhn a ntinëhnëk. Ale rokëd le-wo-le ýa, arac fëna Ahwëhn a ntinëhnëd, kabi camehnëdëha Wënu ña soñe rokëtok lëwu ýa. Ale wok tokëdina le-wo-le ýa, umë fëna soñe Ahwëhn a ntid, do umë fëna Wënu ña camehnëd. ⁷ Wëla aryampo hnë fuhnë gena duniya li soñe lëwu dënk do wëla

* 13:9 13.9: Icahn 20.13-17; Divëta Sariya 5.17-21; Matiye 19.18 * 13:9 13.9: Soñe Walevi 19.18

aryampo cēmēdina soṇe lēwu dēnk. ⁸ Ge nkeyinēk duniya li, soṇe Ahwēhn a yeyinēk, do ge cēmēden, soṇe Ahwēhn a sēmēden. Koyēna, cēminēk ma cēmilēnehna, Ahwēhn a hwēhnēkēfu. ⁹ Paryi nke, Kēris ya cēmēk do mbēhnēk vēsēm hna soṇe nkehahn Ahwēhn vēsēm gē vēle wok vēsēmēna. ¹⁰ Bare wējē, soṇe ye hitiṇēduha aṽēnta hu ya? Do soṇe ye yafēruha? Yidēlēnehna bi fuhnē fop kitija Wēn hna? ¹¹ Kabi kerik:

«Ami, Ahwēhn paryi ya, ntēkēbu,
vahnē va fop ndēkwēhnēdēni haryēnkwa mēn
do fop pēyahnēdēni Wēn yebu.»^{*}

¹² Koyēna, ale-wo-le hnē fuhnē njid nēsēhna Wēnu ṇa umē dēnk fop ile ntik ya.

Antē aliyehna aṽēnta hu uṽeh

¹³ Awa tavēnēfu kitijēlēnden. Keharyin dūs ant'ayēdu iñē hn'ankaw aṽēnta hun hna ile koḏ nkēw ma ntiyehna wameh. ¹⁴ Njētēbu, ñoñ gena ile vañik soṇe toki, ñoñ tonkēna; Ahwēhn a Yesu njētēndanēko wapacēk. Bare ge ahnē nahak ntehn iṽin mbañik, awa mbañik soṇe lēwu. ¹⁵ Age ndēñehnantuha aṽēnta hu ya ile rokēdu, golihna arēf iṇahn ṇa. Ant'ayonēhnehna ibēv soṇe le rokēde ale cēmēhnēk Kēris ya! ¹⁶ Ile saṇahnēku wuhnē ya tēfēlahna njonēhniñni vēyēntaw va nēsahnēdēni wameh. ¹⁷ Inaw Wēnu ṇa gena hnē ile rokēde gē ile sedē; hnē icat gē yam do g'uhnatah hna nke ile hnuṽade hnē ige g'Iyir Ipacah ṇa. ¹⁸ Ale ryokuṇēhnēka aki Kēris ya, Wēnu ṇa nēṇēdēha g'umē do vahnē va cēkwaryēdēniha.

¹⁹ Awa yēkēlehnēnēfu ile yojēḏ yam do ile ryemaḏēhēfu fuhnē fop naṽin kwētahn hna. ²⁰ Antē pērēkanin ḏoku Wēnu ṇa soṇe ile rokēde. Paryi nke ñoñ bañina, bare yivēna toki iñē ge njoyendēha ahnē hnē wameh. ²¹ Ile yivēk ya, umē ye ant'asem faṽar do ant'ase uñen do arav fop ile hoḏ njoyehna aṽēnta hu ya. ²² Age kwētahnēru waṇi, kwētary wējē dēnk haryēnkwa Wēn hna. Nēfaka ale wok kitijaḏina menēk hnē ile-wo-le ntid hna! ²³ Ale hwēhnak vinahan viki soṇe ile tokēḏ ya, ntik wēh, kabi didina gante nke kwētahn dēwu ka. Do ge diyilēnehna fop gante nke kwētahn ka, wameh lidēn.

15

Yēkēlehn ile hnēṇēkēhni vēyēntaw

¹ Fuhnē vēle yaṽinēk hn'ikwētahn va, tēfēkēfu nduñēnanēhninēhni vēle wok vēyaṽēna va, do antē njēkēlehnēnden ile hnēṇēkēfu. ² Afo ale-wo-le hnē fuhnē njēkēlehnēnd ile hnēṇēdēha aṽēntawu ya soṇe hnēfak lēwu wa, soṇe ndemahna naṽ hn'ikwētahn hna. ³ Kabi, wēla Kēris ya yēkēlehnēlohna ile hnēṇēdēha umē dēnk. Gante ntehnēk Vikerēh ka: «Wayēw vēle yewēdēhi va ami njohahnēk.»^{*} ⁴ Fop ile heriko kobēri ya, karaṇahninēfu heriko, soṇe njēḏafu kamēna do g'iyawēna, kwēhnahnin kwētahn. ⁵ Arabi Wēnu ṇa, umē ale yēḏahnēḏ kamēna do g'iyawēna ṇa, njēḏu ahwēhnawu nahan ndampo fo gē itēf ankeya Yesu Kēris ṇa. ⁶ Koyēna, fop ndampo fo gē hohna ryampo fo, cēmbēḏunēha Wēnu ṇa, Rēm Ahwēhn fu ya Yesu Kēris.

Wanēs Wakasēk soṇe wabulunda fop

^{*} 14:11 14.11: Esayi 49.18; 45.23   ^{*} 15:3 15.3: Wahnēw 69.9

⁷ Awa, kacalëryin, gante kacaku Këris ka, soŋe icëmb Wënu ŋa. ⁸ Paryi pëyadëmu, Këris ŋa njijëko soŋe nke aryokuŋëhn wasëwif njawahn ile ntehnëko Wën ntinëhnëdëhëhni vacërakëlo vëlëw hni ŋa do tufahn koyëna Wënu ŋa kahnëndak. ⁹ Njijëk fëna soŋe vële wok vëyena wasëwif va cëmbëniha Wënu ŋa soŋe ikaŋëhnahn dëwu ŋa, gante pëyahnek Vikerëh ka:

«Soŋe umë sëmbandëmi vële wok wasëwif hna,
do njëwëdëfu untënah wac hu ŋa.»✧

¹⁰ Pëyahnek fëna:

«Wabulunda, natëryiwu gë bulunda ile tëhnak Wënu ŋa!»✧

¹¹ Do kat:

«Cëmbëryina Ahwëhn a, wuhnë wabulunda ŋi fop,
arabi wabulunda ŋa fop cëmbëniha!»✧

¹² Kila Esayi fëna umë lehnëk:

«Ale hnagëde hnë hnënk Yese njijëd,
umë matëd soŋe nke asankaf wabulunda ŋi,
do wabulunda ŋi umë kwëtahnëdëni.»✧

¹³ Arabi Wënu ŋa, umë ale yëdahnëd ikwëtahn iŋa, pëbënu uhnatah do gë yam g'ikwëtahn nte hwëtahnërunëha ŋa. Koyëna Iyir Ipacah iŋa pëbëndëfëhu dëcët ikwëtahn iŋa gë fanka falëwu fa.

Doku Pol

¹⁴ Vëyënta mën, ami dënk pacëko wuhnë përenarun dŋus. Njëterun fop ile rëfëka njëti ŋa do mëkëdun ayabëlëndu. ¹⁵ Kerëhnëmu ani kayëte catën fo soŋe ryënkwëtehnanu viyë viyabah vile rëkërun aŋëŋawu va. Kerëbu koyëna kabi Wënu ŋa, g'ipërëna dëwu ŋa, njëdako ¹⁶ yewu aryokuŋëhn Yesu Këris soŋe wabulunda wale wok vëyena wasëwif ŋa. Doku vësëna wasadëha lidëfu, ipëyahn Wanës Wakasëk Wënu ŋa. Do koyëna wabulunda wante wok vëyena wasëwif va nkedëni sadëha ile hnëŋahnëka Wën do pacënëk Iyir Ipacah iŋa.

¹⁷ Kabi gë Yesu Këris nkebn, kodëfu hnaŋënaŋ gë doku ile linëndëbuha Wën ŋa. ¹⁸ Ge ndëkëdëfu hnësu iñë, umë ye soŋe ile ntik Yesu Këris gë ami njohahnihni vële wok vëyena wasëwif ntënëndëniha Wënu ŋa. Ntik rac gë wanës mën ŋa do gë ile lidëfu ŋa, ¹⁹ gë fanka viyë vifëmpëhnahn do gë wëdahëse, gë fanka Iyir Wënu ŋa. Koyëna, pëyahnebu Wanës Wakasëk Këris ŋa, gante-wo-gante pëgw Yerusalem hafo resiyo Iliri hna. ²⁰ Ufër mën sankaf wä, umë yeho kwëlëkwël fëyahnu Wanës Wakasëk ŋa ile nkok yëtina ten uwac Këris hna fo. Ñadëwöhna fuhnawu ibëry cery nte pëgwëk ahnë ahaŋary. ²¹ Gante nësëk Vikerëh ka ntibu:

«Vële woko vëyëtana soŋe lëwu va njëtađëni,
do vële woko kobëri vëwëryëna ga nësëd va
nkwëryëdëni.»✧

Pol ñad nji Rom

²² Doku rac wëmaŋëhnëdëho kwëlëkwël yiryiwu ŋalun hna. ²³ Bare tame, goryaryëla doku hnë wäŋi waresiyo. Hnë wabëhn wayabah, ñadëfuho yiryiwu yëkiwu ²⁴ do ñadëfu liwu rac ge njidëfu gë Esëpañ. Ñadëfu hnuwu ge ndëcëdëfu do aryemawuno yihahnu hn'iŋi nkal, ge tëkëbu hnuŋawu uhnatah soŋe ñëwëlahn gë wuhnë ŋa ten. ²⁵ Bare Yerusalem yidëfu ten soŋe ryokuŋëhnëwëhni vahnë vële macëd Wën

✧ **15:9** 15.9: 2 Samiyel 22.50; Wahnëw 18.50 ✧ **15:10** 15.10: Divëta Sariya 32.43 ✧ **15:11** 15.11: Wahnëw 117.1 ✧ **15:12** 15.12: Esayi 11.10 ✧ **15:21** 15.21: Esayi 52.15

vələwu va, vële yehëhna hnam ya. ²⁶ Kabi, vële hwëtahnëk vëvë Masedëwan va gë vëvë Akayi va pëhnani mbarëni koryi sojê vëhaÿëhna vële hwëtahnëk Yerusalem va. ²⁷ Vëhni fo fëhna ndemanihëhni, bare, toña toña ya, inav inte kwëhnanëhnihëhniwo ye. Age wasëwif wã mbankëni gë vële wok vëyena wasëwif va uyëd Wënu na, awa, vële wok vëyena wasëwif va fëna tëfëkëhni mbankëni hnapul lëw hni vë duniya ya gë wasëwif wã. ²⁸ Age puhna bu iÿi doku do ge njëdahnëbu ile varëpik ya, cabëryidëfu gë ÿalun ge njidëfu gë Esëpañ. ²⁹ Do njëtëbu ge njiryibu ÿal hun hna, gë fop idëwa Këris tëkëryidëfu.

³⁰ Bare wëli ile hëladëmu ya, vëÿënta mën, g'uwac Ahwëhn fu ya Yesu Këris g'inahn inte njëdahnëd Iyir Ipacah inja: mëtëntëryin g'ami, ayëfanduna Wënu na sojê lëmën ya. ³¹ Yëfanëhneriyino fehu hnë vahnë vëvë Yude vële wok vëhwëtahnëna vi; do idëma inte yinenëhnedëfuhëhni vahnë vële macëd Wën vëlëwu vëvë Yerusalem va kacani g'uhnatah. ³² Koyëna, ge Wënu na mawëk, kokëndëbu yiju ÿalun hna g'uhnatah do yinëgawu hnë wuhnë toye. ³³ Arabi Wënu na, ale yëdahnëd yam a, nke gë wuhnë fop. Amina.

16

Pol nkaÿëdëhëhni wëlawo walëwu

¹ Kwëtehna hëmuna Febe, aÿënta fu asëval ale ryokuñëd hnë cery sali vë Senkëre ya. ² Kacaryina g'uwac Ahwëhn a had gante kacadë ale kwëhnek Ahwëhn a, do demaryina hnë le-wo-le mbalëdëha gë wuhnë hna. Kabi ndemakëhni umë dënk vahnë vëyabah do ndemako ami dënk.

³ Gaÿëryinëhni vëhni Përisëka gë Akilas, vërefal mën hnë doku Yesu Këris hna. ⁴ Vëhni vëhi, nkwa fëniho vinta wary vidëw hni va sojê lëmën. Gena ami fo rëfëka samehnëwëhni bare fëna fop vacery sali vële wok vëyena wasëwif vi. ⁵ Gaÿëryinëhni fëna vële varëled sojê icëmb Wën tere lëw hni va. Gaÿëryina fëna lawo mën Epayinet, umë ale ryënkwëk hwëtahnëka Këris ya Asi hna. ⁶ Gaÿëryina Mari, umë ale ryokuñëhnek d'us. ⁷ Gaÿëryinëhni vëhni Andëronikus gë Yuniyas, vëhni vële ye wahnënk mën do sëdëlehni bunëho. Vële yëtik hnë vëfayik ye do vëhni ryënkwëk hwëtahnëka Këris ya g'ami.

⁸ Gaÿëryina Ampëliyatus, ale ÿahnëbu hnë Ahwëhn hna. ⁹ Gaÿëryina Irëbe, aryokuñënta fu hnë doku Këris hna, do gë lawo mën Sëtakis. ¹⁰ Gaÿëryina Apeles, umë ale rufahnëk wëdahëse sojê ikwëtahn dëwu Këris na. Gaÿëryinëhni vahnë vëvë tere Arisëtobul va. ¹¹ Gaÿëryina Erodiyo, mbaÿ mën na. Gaÿëryinëhni vahnë vëvë tere Narësis vële hwëtahnëka Ahwëhn va. ¹² Gaÿëryina Tërifën gë Tërifos, vësëval vële ryokuñëhnedëha d'us Ahwëhn va, do g'alënah mën a Perësis, asëval aha wary ale ryokuñëhnek kat Ahwëhn a d'us. ¹³ Gaÿëryina Rufus, ale tëhna Ahwëhn, gë hnëmu ale ye fëna had hnëm mën. ¹⁴ Gaÿëryina Asinkërit gë Fëlegon gë Erëmes gë Patërobas gë Erëmas do gë vëÿënta mën vële nkeni va. ¹⁵ Gaÿëryina Filolog gë Yuli gë Nere g'aheryu asëvalu gë Olimpas do gë fop vële hwëtahnëk nkeni gë vëhni va.

¹⁶ Gaÿëlëryin g'inahn nte rufande vëÿënta hna. Fop vacery sali Këris na nkaÿëdënihu.

Siyab rëkwa

¹⁷ Vëÿënta mën, këladëmu, keharyinëhni vële ñwëÿëk ikaranj inte haranjirun na do koyëna fitëndëlehnedëhëhni vële hwëtahnëk va kore

kore do rëndëndëhëhni watënd. Nãwëtaryinëhni, ¹⁸ kabi iÿi sifa vahnë vëryokuñëhnedfilahna Këris Ahwëhn fu ÿa, bare inte dëw hni ndokuñëhnedfëni! Gë wanës wanëñah do wapërën wadëw hni ña, tokadënihëhni vahnë vële wok vëritëna va. ¹⁹ Wuhnë, vahnë va fop njetani soñe imawëhn hun Ahwëhn ña. Awa, nëñëko gë wuhnë, bare ñadëfu ayewu vëyët soñe idi fërën wã, do ant'ayewu vëyët soñe wameh ña. ²⁰ Wën hunte yëdahnëd yam ña biyëdina wëyëhnedfëha Sintani kuyët wapary hun hna! Arabi ipërëna Ahwëhn fu ÿa Yesu Këris nke gë wuhnë.

²¹ Timote, arëfëlënta mën doku ÿa, nkaÿëdëhu, gë vambaÿ mën va Lusiyus gë Yason do gë Sosipatëros.

²² (Do ami, Terëtiyus, ale herëhnedfëha Pol anj kayëte, nkaÿëryidëmu g'uwãc Ahwëhn a.)

²³ Gayiyus nkaÿëku. Ami, Pol, ÿalu hna nkebu do hnam mbarëledfëni vële hwëtahnëk va fop. Erasët, ahwët koryi nañ ÿa, gë aÿënta fu ÿa, Karëtus, nkaÿënihu.

²⁴ [Arabi ipërëna Ahwëhn fu ÿa Yesu Këris nke gë wuhnë fop. Amina.]

Icëmb tëkwa

²⁵ Cëmbëryina Wënu ña! Umë hwëhnak fanka ÿawëhnu kwëtahn hna, gë Wanës Wakasëk wante harañëdëfuhëhni vahnë ña g'ipëyahn soñe Yesu Këris ña. Umë tëfëlëk g'ile yëtëndanëd wante kahnëndëk Wën, soñiko kwëlëkwël kobëri ña. ²⁶ Bare tame, cowëtik gë vëkayëte wakila va gante nke iña Wënu ile ye kwëlëkwël ka. Umë fop soñe vahnë va kwëtahnahnëniha Yesu do mawëhnedëniha ye. Do koyëna njonëhniñëhni uyët rac wabulunda wabë duniÿa ñi fop.

²⁷ Cëmbëryina Wënu ña, umë ale hwëhnak yasery ÿa fop! Umë hwëhnek kwëlëkwël icëmb iña g'uwãc Yesu Këris wã! Amina.

Kayëte ndënkwëryënkw mba Pol nte kerëhnëkëhni vëvë Korent Wade yehëhna hnë inji kayëte

Afayik Pol vëvë cery sali mbë Korent na kerëhnëk inji kayëte hnë uyas lëwu rarëna hna hnë bëhn wafëhw imbëd gë wahnah ma hnë bëhn wafëhw imbëd g'imbëd (54 gë 55) ga ndëcëk hnagi Yesu ya. Apëyahnek Wanës Wakasëk na nkol tac hafo vahnë va kwëtahnëni. Wabhëhn imbëd ryëcëk ani gë kerahnënd inji kayëte (Vantiyehn 18.1-8).

Korent nkol nte hwëhna nafa yeho wati afayik Pol na. Nkol nkwafa gwaf yeho nte ye gë cape wov le wacik Mëditerane Akayi hna, nte kwëhnëko Rom. Tënk g'icahn vahnë vëhnëmpëlah na njabëko. Umë liyëhnëk bulunda le hwëhna ikwëtahn nëmpëlah. Viji vinahan vinëmpëlah fop vërendëhëhniwo vële hwëtahnëka Yesu va. Kerëhnëniha Pol gë warëy bi ye rëfëka tëfëni fagant wënamu wante hwërëkëhni na. Pol pëyayiko fëna wafëmpëhnah wahawary soje uwam cery sali na. Soje waji fop nësëd hnë inji kayëte.

Wëlin wanës wadaw wakwëhn nafa hn'iji kayëte: Këris, Ahwëhn, vahnë, wanës, mbahn, yir, asëval, uyët, nafa, duniya, asan.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaï g'icëmb (1.1-9)

Ipitël vële hwëtahnëk (1.10-4.21)

Ankeya meh hnë cery sali (5.1-6.11)

Ikwëhna ankeya nte ñad Ahwëhn (6.12-11.34)

Vile njëdahnëd Iyir Ipacah (12.1-14.40)

Ibëhn Yesu Këris gë vësëm va (15.1-58)

Idema soje vële hwëtahnëk (16.1-4)

Pol ñad nji uyas (16.5-12)

Wanira gë simpaï (16.13-24)

Simpaï

¹ Ami Pol, Wënu na, g'iña dëwu na, macëko yewu afayik Yesu Këris ya. Ami gë Sosëten aÿënta fu ya, ² herëhnëryidëhu, wuhnë bulunda va Wën, le lëdëk Korent vi, wuhnë vële kwëhnëk Wën g'ikwëtahn hun Yesu Këris na do wacik ayewu vëfacah do gë fop vële ye gante-wo-gante yëfad g'uŵac Ahwëhn fu ya, umë ye Yesu Këris, ale ye Ahwëhn hni do ye Ahwëhn fu fëna. ³ Arabi Wënu na Rëm fu ya g'Ahwëhn a Yesu Këris ndëwanihu do njëdënihu yam ya.

Ifërën le hnuÿade hnë ibëmënkël fu gë Këris

⁴ Camehnëdëfuha kwëlëkwël Wën mën na soje hun, soje ifërën ile njëdaku hnë ibëmënkël fu gë Yesu Këris na. ⁵ Hnë ibëmënkël hun g'umë na Wënu na njëdaku fop uvetak wa, uvë fop le hnësëdun ya do gë uvë uyët wa fop. ⁶ Nësëhnirun pañare Këris ya, do watac kwëhna vënkahn hnë wuhnë. ⁷ Awa tame uyëd va Wën wëla uryampo gojëluna, wuhnë vële hnapëd g'uÿankahnah iboka Ahwëhn fu na Yesu Këris hn'ile tufahnëd fop icëmb dëwu na. ⁸ Umë yawënëdëhu hafo watëkwa hna, soje antë aworyaru iñë ile rumpak hnë fac le mbokajëd hna. ⁹ Wënu na, ale wacëku ayelahnu g'aju Yesu Këris Ahwëhn fu ya, kahnëndak soje ile nësëk ya.

Ipitël vële hwëtahnëk

¹⁰ Vëyënta mën, këlamu g'uŵac Ahwëhn fu ŷa Yesu Këris: maŵalëryin, ŵuhnë fop, antë afitëlu vukore vukore; gwëryëlëryin, ahwëhnawu hakili ryampo fo gë nahan ndampo fo. ¹¹ Vëyënta mën, nësëbu waŷi kabi vahnë vëvë tere Këlowe fëyako ŵuhnë conkëdun yëbëlan hun. ¹² Gena bi hnë ŵuhnë aryampo ntehnëk: «Ami, arëfal Pol yëbu»; aÿëntaŵ: «Ami, arëfal Apolos yëbu»; ahaŵary: «Ami, arëfal Piyer yëbu»; do ahaŵary kat: «Ami, arëfal Këris ŷa yëbu»? ¹³ Ntiyahnëku bi Këris ŷa pitëlëk? Pol bi sëmëk kërëwa hna soŷe hun ŷa? G'uŵac Pol ŵa bi njaryirun? ¹⁴ Camehnëbuha Wënu ŷa kabi ahnë yaryëla hnë ŵuhnë ge gena Kërisëpus gë Gayiyus. ¹⁵ Koyëna ahnë kodina ntehn g'uŵac mën njaryik. ¹⁶ Toŷa ye, njaryëbuhëhni fëna vëvë tere Sëtefanas va, bare dehnëla njaryëbuha ahnë ahaŵary. ¹⁷ Këris ŷa payëlohna yaryëndu vahnë: ipëyahn Wanës Wakasëk payëko, do yëkëlehnëdëwohna hnuŷaŵu ŵuhnë gë wanës wanëŷah, kabi ñadëŵohna lihëtu nafa icëm Këris kërëwa hna.

Këris tufahnëd' yasery gë fanka Wën fa

¹⁸ Paryi nke, pëyahn icëm Këris hnë kërëwa hna wanës wanënkawah ntini vële rëfëk nkaŵ ibëv va. Bare soŷe fuhnë vële rëfëk nkaŵ ipëh va, fanka Wën fa tufahnëd'. ¹⁹ Wënu ŷa më lehnëk wanës wadëwu hna:

«Mbëvandëbu yasery vële hwëhnak yasery iÿi duniŷa vi

do kwëtahnëda nëf hakili vële hwëhnak hakili va.»^{*}

²⁰ Awa, ye kodëni mbok nësëni vële hwëhnak yasery va gë vëharan sariya va gë vëholah wanës vële ye duniŷa vi? Wënu ŷa tufahnëna bi yasery iÿi duniŷa ŷi wacënak ye? ²¹ Vahnë va, gë yasery ŷa lëŵ hni ŷa fop vëyavëtëna Wën kwëhnak fop yasery ŷa. Soŷe rac, Wënu ŷa hnëŷahnëkawo soŷe pëhëtëhni vële hwëtahnëk wanës wadëwu wante fëyahnëdëfun do ye wacënak soŷe vëyëntaŵ ŷa. ²² Wasëwif ŵa tufini viÿë vifëmpëhnahnah tëyëdëni do vële wok vëyena wasëwif va yasery njëkëlehnëdëni. ²³ Bare fuhnë, Këris ŷa cëmëk hnë kërëwa hna fëyahnëden: soŷe wasëwif ŵa wanës wante wok vëhodina kwëtahnëhni muk ye do vële wok vëyena wasëwif va ntiyahnëkëhni wacënak ye. ²⁴ Bare soŷe vële macëk Wën va, wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif per, Këris ŷa tufahnëd' fanka Wën fa gë yasery Wënu ŷa. ²⁵ Ile pëhwëtak Wën pëhëtahnëhni vahnë do ye wacënek soŷe vëryampo, yasery le lëbëk yasery vahnë vi ye; ha, ikihn Wënu ŷa yak yaŵëk gë fanka vahnë va.

²⁶ Vëyënta mën, naharyin bi sifa ahnë mo yerunëho ante macëkuno Wënu ŷa: vëyabëlohna hnë ŵuhnë vële hwëhnak yasery, vële hwëhnak fanka ma vële hnagik hnë watere wadëhnah. ²⁷ Wënu ŷa, ile fëlayik hnë duniŷa had ucënëk ŷa, umë tëhnak mpaÿëmpaÿehnahnhni vële hwëhnak yasery va; do ile fëlayik hnë duniŷa hihnëk ŷa umë tëhnak Wënu ŷa mpaÿëmpaÿehnahnhni vële hwëhnak fanka va; ²⁸ tëhnakëhni vële wok vëhwëhnana, yafik ma fëlayik hnë duniŷa had ile wok kwëhnana nafa ŷa soŷe përekanahn ile liyik hwëhn nafa ŷa. ²⁹ Wënu ŷa ntik koyëna soŷe ahnë antë kol naÿënanand haryënkŵ lëŵu. ³⁰ Gë Këris ŷa tufëkëfu Wënu ŷa yasery yalëŵu ŷa: g'umë catënëkëfu, umë lidëhëfu nkeyin vëfacah do pëhëtëdëhëfu wameh hna fop. ³¹ Do koyëna nke, ntiyahn wanës vikerëh ŷa: «Age ahnë ñad' naÿëna, arabi naÿëna soŷe ile ntinëhnëka Ahwëhn a.»^{*}

^{*} **1:19** 1.19: Esayi 29.14   ^{*} **1:31** 1.31: Seremi 9.24

2

Wanës soje ipak Këris

¹ Vëyënta mën, ante njiryibuho ýal hun soje fëyawu toña soŵik Wënu ña, njiryilëŵohna gë wanës wadakah nkwëryi ma g'uyët iýi ðuniýa. ² Pëhnabuho antë yëtëndanu iñë ge gena Yesu Këris, do g'ile ntinëhñeku g'icëm dëwu hnë kërëwa hna. ³ Soje umë ye, ami, gë fanka këm njiryibuho do mbalëdëfuho ntakah ña. ⁴ Gante karanëdëmuno soje awëcëtahnu vinahan va gelohna wanës waceryah vahnë bare fanka Iyir Ipacah fa rufëhnaðëho wapacëk hnë wante hnësëdëmuno hna, ⁵ soje ikwëtahn hun ña antë kaya hnë yasery vahnë, bare hnë fanka Wën hna.

Usery ule wëatik hnë Wën

⁶ Awa, ile haranëdëfuhëhni vahnë ýa usery ye soje vële wëryëk ðus viýë Wën va. Bare gena yasery iýi ðuniýa ýi, uva vëhwëhn fanka hnaŵëk gaki vi do vëvëd vi. ⁷ Fuhnë, usery Wën ule cowëhñini vahnë va fëyahnëdëfun. Nkehahnënd ðuniýa ýi Wënu ña tëko pëhna ile ntid soje nkentinëfu hnë icëmb dëwu hna. ⁸ Wëla fanka ryampo vë iýi ðuniýa yëtëna umë. Ge njëtakëndëni, vëfakehñakëndilahna Ahwëhn icëmb a. ⁹ Vikerëh va më lehnëk:

«Ile nkok nuna inkër
gë ile nkok gwëryëna vanëf
do gë ile nkok nahana ahñë,
irac Wënu ña vële ýahnëdëha va ntinëhñëk.»^{*}

¹⁰ Bare Wënu ña njëtëndanëkëfu gë Iyir Ipacah ña.

Iyir Ipacah ña njëtëk fop, wëla ile pëhñak Wën ýak soŵik ðus ýa. ¹¹ Mo hoð njët fop soje ahñë, ge gena iyir dëwu ña fo? Ndampo fo nke, Iyir Wënu ña fo yëtëd fop soje Wënu ña. ¹² Fuhnë, iyir nte nuýayinëk ña gena ibë iýi ðuniýa, bare Wën hna matik, njëtahnin ile njëdëkëfu Wën g'ipërëna dëwu ña. ¹³ Ile haranëdëñëhëhni vahnë va matina hnë yasery vahnë, bare gante karanëdëhëfu Iyir Wën ka haranëdëñëhëhni vële hwëhñak Iyir tac va. ¹⁴ Ale wok kwëhñana Iyir Wënu ña, mawëdina ile wëatik g'Iyir Wën: wanënkwah ye soje umë, kodina njët watac, kabi g'Iyir ña fo kode njavëti usery Wënu ña. ¹⁵ Ahñë ale hwëhñak Iyir Wënu ña kod kitiñ fop, bare umë, ahñë kodina kitiña. ¹⁶ Vikerëh va më lehnëk: «Nke bi ahñë ale yëtëk inahan Ahwëhn Wënu ña? Nke bi ale hoð nkabahn iñë?»^{*}

Bare fuhnë njëtinëk inahan dëwu ña kabi kwëhñayinëk iba Këris ña.

3

Vëryokuñëhn Wën

¹ Vëyënta mën, ami mëkëla hnësëhnu had vahnë vële hwëhñak Iyir Wënu ña yerun bare nësëhñëmu had vële ye hn'ikihn vahnë nte wëatik hnë mbahn, had vële wok ten vunul hn'ikwëtahn dëw hni Këris hna. ² Ikaraj inte haranëmu ña had wambël yëdëmu asewu nke, gena roka paryi, kabi mëkëdëdilunohna awëryu ikaraj dakah. Do ha gaki mëkëdëdëluhna, ³ kabi hn'ikihn vahnë nte wëatik hnë mbahn hna worun arëfëndu. Ñëwary yehëhna yëbëlan hun do conkëdun. Awa tufahnëdëluhna vahnë vëvë iýi ðuniýa yerun, ankeya vahnë fo hwëhñarun. ⁴ Age aryampo hnë wëhñë ntehnëk: «Arëfal Pol yëfu» do aýëntaŵ: «Arëfal Apolos yëfu», didëluhna bi sifa ahñë-wo?

^{*} **2:9** 2.9: Esayi 64.4   ^{*} **2:16** 2.16: Esayi 40.13

⁵ Mo ga ye Apolos? Do mo ye Pol? Vëryokuñëhn Ahwëhn a fo yebun, vële lik hafo ahwëhahnuna umë. Ale-wo-le hnë fuhnë doku ile njëdaka Ahwëhn a fo ntid: ⁶ Ami, pëlëbu atëh ña, Apolos umë rurëk, bare Wënu ña hnëpëndanëk. ⁷ Ale fëlëf ÿa gë ale rurëda vëhni vëyena ñoñ. Wënu ña ye fop, umë ale hnëpëndanëka. ⁸ Ale fëlëk ÿa gë ale rurëd a këñëlahnëni do Wënu ña cosëdëha ale-wo-le soñe doku ile ntik ÿa. ⁹ Vëryokuñëhn Wën yebun do wuhnë ye ikañ Wënu ña.

Cery Wënu ña yerun fëna. ¹⁰ Gë uyëd ule njëdëko Wënu ña, ndokuñëbu had avëry vacery aholah d'us. Ntiñu sah ryënkwëryënk wë ÿa do ahañary matënd. Bare afo ale-wo-le nti wajira gante mbëryëd ka! ¹¹ Ahnë kodina nti sah ryënkwëryënk wë hañary ge gena ile rëk ye ÿa, umë ye Yesu Këris dënk. ¹² Vëryampo sanu mbëryandëni hnë sah ryënkwëryënk wë rac ma koryi ma kat wëraka wahwëhn nafa; vëryampo gë waðëhwa mbëryëdëni ma idël ma kat gë lury. ¹³ Bare d'oku ale-wo-le ÿa nude wapacëk hnë fac kiti hna. Fac rac Wënu ña gë hwëdëh tufahnëd gante nke d'oku ale-wo-le ÿa. ¹⁴ Ge ahnë mbëryëk ile nkok kodina përekan hwëdëh ha, ahnë arac nuñad icos. ¹⁵ Bare, ale ñagaryëk d'oku ÿa, ahnë arac nuñadina icos; umë dënk pehëtëde, bare had hwëdëh hna dënk ndëcëtak.

¹⁶ Yëtëluhna bi, Acery Wën Cankaf ña yerun do Iyir Wënu ña hnë wuhnë ntëdëk? ¹⁷ Awa, ge ahnë përekanëk Acery Wënu ña, Wënu ña përekanëdëha ahnë arac kabi Cery Wënu ña cëvak. Do wuhnë ye Acery ñac.

¹⁸ Antë ahnë toka umë dënk: ge aryampo hnë wuhnë ntiyahnëka ahwëhn yasery ye duniña li, arabi mañwa antë nteni nënkwëk soñe Yesu ÿa. Ge koyëna nke nuñad usery paryi. ¹⁹ Paryi nke, yasery vahnë vëvë iñi duniña vi wanëkwah ye haryënk wë Wën hna. Vikerëh va pëyahnëk: «Wënu ña pëladëhëhni vëseryah va gë titëna dëw hni ña.»^{*} ²⁰ Më lehnëk fëna: «Ahwëhn a njëtëk inahan vëseryah va, njëtëk kwëhnana nafa.»^{*} ²¹ Awa, ahnë tëfëlahna nañënanand soñe vahnë kabi wuhnë hwëhnëk fop: ²² nke Pol ma Apolos ma Piyer* ma duniña ÿi ma ige duniña li ma icëm iña ma ile ye gaki ÿi ma ile yejëk ÿi, fop wuhnë hwëhnëk; ²³ do wuhnë Këris ÿa hwëhnëku do Këris ÿa Wënu ña hwëhnëka.

4

Vëfayik Këris

¹ Awa, pëlaryinëfu, ami g'Apolos, had vëryokuñëhn Këris, vële hwëtëhnahnëk watoña wacowik Wën soñe karañini vahnë. ² Ale kwëtëhnahnëk Këris iñë, ahnë arac tufahnëdëka fo ÿade. ³ Soñe lëmën ÿa, tana gena ge wuhnë pëcëtañunëho ma ge vëhañary pëcëtañunëho. Do fëna pëcëtañunëho nkañ mën ña. ⁴ Ntiyahnëko ile hnirandëbu gena, bare umë tufahnëdëka catëbu. Ahwëhn a fëcëtañunëho bi catëbu. ⁵ Soñe umë ye, antë ñankahnu ahnësu ile nkeni vëyënta hun; napëryin Ahwëhn a tëki. Ha, Ahwëhn a, umë dënk sanëd humpen hna le soñik hn'umëhwëry hna do njëtëndanëd fop ile ye hnë wasakahn vahnë ÿa. Awa, Wënu ña cëkwaryëdëha ale-wo-le gante nke ile rëfëka ka.

⁶ Vëyënta mën, ge nësëbu soñe Apolos gë ami ÿa, ahnëgahnu ye, añëgahnu hnë fuhnë: ge dëcëtediluhna vile herik wanës Wën hna awa wëla aryampo hnë wuhnë bëntadina soñe aryampo do mbana añëntañ a.

^{*} 3:19 3.19: So6 5.13   ^{*} 3:20 3.20: Wahnëw 94.11   ^{*} 3:22 3.22 Piyer: Sefas kerik hnë Wagërek hna.

7 Wëjê, ye hođu alëbëhni vëyëntaŵ va? Ile hwëhnaru yi fop gena bi Wënu ŋa yëdäki? Kabi aki nke, soŋe ye hnaÿënađu had yëdilihna?

8 Ntiyahnëku tëkërun ahnuÿawu fop ile ÿađuŋ ÿa, tëkërun avetawu, vëhnaŵ yerun hara fuhnë gelëfuhna. Ge paryi nkekëndun vëhnaŵ awa fuhnë fëna naŵëntakëndebun gë ŵuhnë! 9 Ntiyahnëko Wënu ŋa fuhnë vëfayik vi ntik vërëkwa va, had vële hitiŋik soŋe ndawini nkebun. Ha, had vële yafaŋëde haryënkwa wamëleka gë vahnë fop hna. 10 Fuhnë pëlayibun had nënkwebun soŋe Këris ÿa, bare ŵuhnë pëlarun vankaf hun va had vëseryah va fop soŋe Këris ÿa; yaŵëlëfuhna, bare ŵuhnë njawërun; ntënenirun, bare fuhnë njafibun! 11 Hafo gaki, nkobun horotëndëfu inte ŋa gë iyo wënkwa ŋa, nkwehnalëfuhna viÿi, këm fo ntidebun, ki fo njasëlendëbun do 12 ndokuŋëdëfun dŵus hnuÿahnëfu ile rokëdëfun ÿa. Age ahnë njewëkëfu, ifërën ryëwanëhnëdëfunëha; age ahnë koroteyehnëdëhëfu, nduñënađëfun; 13 age ahnë mehnëdëhëfu, g'untënah ntëkwađëfun. Hafo gaki vahnë va pëlanihëfu had iñë hayah, ile sanik hnë iÿi dŵuniÿa.

14 Gena soŋe sëfëhnanu herëndidëmu aki, bare soŋe yabahnu ye, kabi vutah mën vunte ÿahnëbu dŵus yerun. 15 Hnë ibëmënkël hun gë Këris hna, wëla ntehnakënde vahnë hafo wawuli pëhw (10,000) hwëhnakëndun vële haraŋëdëhu, rëm ryampo fo hwëhnarun: ami ye rëm hun ÿa kabi njonëhnimu Wanës Wakasëk ŋa, wante lik ayewu gë Yesu Këris. 16 Awa, këlamu tëfëryin nkeya mën ŋa. 17 Do soŋe rac fayëryidëfuhä Timote, fatah mën fante ÿahnik do hahnëndak soŋe Ahwëhn a. Age tëkërik ndënkwehnehëhu ankeya mën nte rëfandëbuha Yesu Këris. Umë haraŋëdëfuhëhniwo vahnë gante-wo-gante hnë vacery sali hna fop.

18 Vëryampo hnë ŵuhnë naÿënađëni, nahadëni yiryidä soŋe yëkiwu. 19 Biÿëdina njiryidëfu, ge Ahwëhn a maŵëk. Awa wati rac gena wanës vëÿi vële hnaÿënađ ñi fo yëtëdëfu bare bi kwëhnani fëna fanka Iyir Ipacah iŋa! 20 Ha, toña ye, ge ahnë hnë Inaŵ Wënu hna nke, ahn'a rac tufahnëdina gë wanës fo, bare gë fanka tufahnëd. 21 Awa, ye fecehnëku? Yiryiwu gë wagus ma gë intawary ipëbah iña do gë iyamah bi?

5

Ankeya meh hnë cery sali

1 Nkwëryëde gante-wo-gante, nke ÿal hun hna ale lid wameh wajaŋyah dŵus. Wëla hnë vële wok vëyëtëlahna Wën paryi va gena ale lid koyëna. Ha, nkwëryëbu aryampo hnë ŵuhnë gë asëval rëmu ÿa ndakëdëni! 2 Do nkorun ahnaÿënanu! Tëfakëhu ayewu hnë uyiŵëhnaŋ sankaf do ntayi fagant hun ahnë arac! 3 Ami, imbahn mën iŋa ŋaŵëtaku bare iyir mën ŋa gë ŵuhnë nkentik. Do tëkëbu hitiŋëŵa menëk ale lik koyëna ÿa had hnam nkentibu. 4 Age mbarëlërun, gë ŵuhnë nkentëdebu g'iyir mën iŋa do Ahwëhn fu ÿa Yesu tufëdëhëfu fanka falëŵu fa. G'uŵac Ahwëhn fu ÿa Yesu 5 daryina aÿi asan ñi tëfëlehnënda Sintani hafo tav ikihn vahnë nte watik hnë mbahn hna soŋe pehëtahni hnë fac le mbokajëd Ahwëhn hna.

6 Inaÿëna hun ñi caŋëna wëtöye! Njëterun dŵus: «Levir toyë, matëndëd farin fa fop.» 7 Awa, pacënaryin! Tavëryin viÿë viŵëh vile lidunëho kobëri va do aŵëcëtaŵu ayewu vahnë vëhasëk had farin fale wok kwëhnana levir. Ile ye toña ÿa, tëkëruna ayewu. Këris ÿa, fape sali Pak fu ÿa, njëdahniko had sadëha, 8 awa dinëfu ambënt ŋa gë vamburu vante wok kwëhnana levir: genëfu vahnë vëhwëhn toña gë walawary wafacah.

Nkwëcëtënëfu vankeya va; antë nko ntinden wëh ma ndakëntal nte nkok ñadina Wën.

⁹ Hnë kayëte mën dënkwëryënkw hna keryëhnëryidëmuno ant'ahwëhnalu hayu gë vëhwëhn nkeya meh va. ¹⁰ Age nësëbu wani nësëla afitëlu gë fop vële hwëhna nkeya meh hnë iyi duniya vi: gë vahnë vële lid ndakëntal meh gë fop vële nkok gedina viyë gwër gë fop vële va do gë fop vële sëmbëd wamën wamër. Age gena umë tëfakëha asahnu duniya li! ¹¹ Ile yadëfuho lehnu ya umë ye: vahnë vële lid ndakëntal meh, ma vële nkok gedina viyë gwër, ma vële sëmbëd wamën wamër, ma vële yewëd vële ryewëd, ma vële led. Tëfeluhna dënk avanku wëla roka sifa vahnë vërac.

¹² Ami bi hitijëdëhëhni vële wok vëhwëhna Yesu Këris va? Hali gena koyëna! Bare vële vankërun cery sali va, wëhnë rëfëka ayëkalëndu soje fërën cery sali na. ¹³ Vële wok vëhwëhna Yesu va, vëhni Wënu na hitijëdëhëhni. Awa had gante kerik wanës Wën ka: «Daryina awën a fagant hun.»✧

6

Sonko yëbëlan vële hwëhna

¹ Age aryampo hnë wëhnë takëlëkëhni g'ale mbankëni ikwëhna, hak kod ndëk tëya ale wok yëtëna sariya Wën kitijëhni hara gena ayëntawu ale mbankëni ikwëhna? ² Yëtëluhna bi vële vankë ikwëhna va kitijëdëhëhni duniya yi fop? Awa ge wëhnë rëfëka ahitiyu duniya yi, soje ye ye kodiluhna ahitiyu viyë viroy va vële ye yëbëlan hun va? ³ Yëtëluhna bi kitijëdëhëhni wamëleka na do kas viyë vivë iyi duniya vi! ⁴ Awa age kwëhna ile hitijëdëhëhni yëbëlan hun soje viyë vivë iyi duniya va, soje ye rëyëdëhëhni vahnë vële wok vëyëtëna wëba Këris na nkeni vëhitiy yëbëlan hun? ⁵ Wante hnësëdëfu ni tëfakëha cëfëhnu. Gena bi hnë wëhnë wëla ahnë aryampo ahwëhn usery ale hod kitij yëbëlan vële hwëhna? ⁶ Tëyëdëfu, canëk bi vële vankë ikwëhna kitijëdëhëhni g'ayëntawu, do kat haryënkw hnë vëhitiy vële nkoni vëvankëna ikwëhna?

⁷ Wëla kitijëdëhëhni yëbëlan hun na dënk, tufahned fop përekak yëbëlan hun. Soje ye ye pechnëdiluhna arawu wameh wante liderun? Soje ye ye pechnëdiluhna arawu vahnë va nteni ile hwëhnerun ya? ⁸ Bare wëhnë dënk lid wëh do led, do vële vankërun ikwëhna va dënk lidun koyëna!

⁹ Njëtërun wapacëk vële lid wameh va vëhnuyadina yëwë hnë Inaw Wën hna. Antë mpaÿëmpaÿawu: gë vahnë vële lid ndakëntal meh gë fop vële sëmbëd wamën wamër gë vësan vëyëlah ma vësëval vëyëlik vële yëkëhnedëhëhni vëhawary, gë vële ryakëd gë vësanëntahni ma vësëvalëntahni dënk ¹⁰ gë vële va, gë vële yad dëcët hnapul, gë vële sed dëcët uñen, gë vële yewëdëhëhni vëyëntaw, do gë wabandi, vëyi vahnë vëhnuyadina yëwë hn'Inaw Wën hna! ¹¹ Wëlin aki nkeniho vëryampo hnë wëhnë kobëri na. Bare, kabi g'Ahwëhn fu ya Yesu Këris nkerun, Iyir Wënu fu na njaryëku wameh na, ntik kwëhnu Wënu na, do Wënu na catahëka gë wëhnë.

Ikwëhna ankeya nte ñad Ahwëhn

¹² Vëryampo ntehnëdëni: Fop maÿëryayik. Ha, bare gena fop hwëhna nafa soje ahn'a. Ha, toña ye fop maÿëryayik bare njwëyëbu yewu aramp

✧ 5:13 5.13: Divëta Sariya 17.7

sifa ile-wo-le. ¹³ Ntehnēdun fēna: «Roka ŷa soŋe idonk ŋa ye do idonk iŋa soŋe roka ŷa ye.» Ha, toña ye do Wēnu ŋa tēkwēhnēd iŋi donk gē iŷi roka hnē fac ryampo. Bare mbahn ahnē ŋa diyina soŋe ntind ndakēntal nte nkok ñadina Wēnu ŋa: vimbahn fu va Ahwēhn a hwēhnēk do umē ye Ahwēhn vimbahn fu va. ¹⁴ Wēnu ŋa mbēhnēndanēka Ahwēhn a do mbēhnēndanēdēhēfu fēna gē fanka falēwu fa. ¹⁵ Yētēluhna bi vimbahn hun va nke had imbahn Kēris ŋa? Awa, nufēdēfu bi iñē ryampo hn'imbahn Kēris hna soŋe liwu hn'imbahn asēval ale wafēd nkaf ntēwu? Muk, gedina koyēna! ¹⁶ Yētēluhna bi asan ale ryakēk g'asēval ale wafēd nkaf ntēwu ŋa vēhni vēhi tak aryampo fo nkedēni? Ha, Vikerēh va mē lehnēk: «Vēhni vēhi tak aryampo fo nkedēni.»[☆] ¹⁷ Ndampo fo nke, ale nkeni gē Ahwēhn a aryampo fo nkeni gē umē.

¹⁸ Garyēryindēn ndakēntal ñēl kēm! Wameh wakawāry wante-wo ntik ahnē ŋa bēvehnēdilahna. Bare ndakēntal nte wok ñadina Wēn umē mbēvehnēd mbahn iŋa dēnk. ¹⁹ Yētēluhna bi mbahn hun ŋa ye cery Iyir Ipacah? Wēnu ŋa njeđakuna do hnē ale-wo-le nke. Koyēna gena wūhnē hwēhnēk vankaf hun va. ²⁰ Wēnu ŋa yabah cosahnēk ntawētahnu. Awa kwēhnaryin ankeya nte ñad Ahwēhn ŋa!

7

Soŋe iñēl

¹ Tame, ntēkwadēfu wante herēhnēryirunēhowo ŋa: Ha, pērēnak soŋe asan a antē ndakēni g'asēval. ² Bare soŋe kehahni ankeya nte nkok ñadina Wēnu ŋa, asan-wo pecek kwēhnahna asēval ale nkeni gē umē fo, asēval-wo fēna kwēhnahna asanu. ³ Asan a tēfēlahna ŋwēŷa uryak asēvalu, do asēval a fēna tēfēlahna ŋwēŷa uryak asanu. ⁴ Asēval a kodina nti imbahn dēwu ŋa gante-wo ñad ka: mbahn dēwu ŋa, asanu hwēhnēk. Ndampo fo nke, asan a kodina nti imbahn dēwu ŋa gante-wo ñad ka: mbahn dēwu ŋa, asēvalu hwēhnēk. ⁵ Antē awēŷēlēndu, ge gena nkwēryēlērūn soŋe asuŋu ayēfahnuna Wēnu ŋa dūs. Bare tēfēlahna mbiŷ dūs, ge gena umē dakēna aresawu; Sintani kod njekehna hnu ntiyehnu ile mbañēk Wēnu ŋa. ⁶ Wante hnēsēhnēmu ŋi, dehnēluhna aliwu forosima, bare ge ñadun kodun aliwu. ⁷ Ñakēndēbu dūs vēsan va fop nkeni vēsēval kēm, g'ami ki; bare ale-wo-le uyēd minu nuŷak Wēn hna, aryampo kod nko asēval kēm, aŷēntaŷ a kod ñēl.

⁸ Awa, vēle wok vēŷēlēna va do gē vēsēval vēle cēmaryēk vēsan va ntehnēdēfuhēhni: antē aŷēlēlu fecek soŋe hun ŷa, g'ami ki. ⁹ Bare ge kodiluhna aryuñēnawu, ñēlēleryin; kabi aŷēlēlu fecek g'ile ñad ndawu ipērēl.

¹⁰ Awa, soŋe vēle ŷēlēlēk va, Ahwēhn a hnēsēhnēdēhēhni, gena ami: asēval a tēfēlahna mbēmba. ¹¹ Bare ge mbēmbak, antē mbok ñēli. Age ñad ñēli tēfēka mbokalēni g'asanu. Do asan a fēna tēfēlahna mbamba asēvalu.

¹² Tame, ge ale hwētahnēka Yesu kwēhnaka asēval ale wok kwētahnēhna, do ge asēval arac ñad nkolahnēni g'umē, tēfēlahna mbamba. Waŋi, ami dēnk hnēsēk, gena Ahwēhn a. ¹³ Do ge asēval ale hwētahnēka Yesu kwēhnaka asan ale wok kwētahnēlahna do ge asan arac ñad nkolahnēni, awa asēval a tēfēlahna mbēmba. ¹⁴ Nēsēdēfu waŋi kabi asan ale wok kwētahnēlahna Yesu ŷa, soŋe asēvalu ale hwētahnēka ŷa tēhahnēka Wēnu ŋa. Ndampo fo nke, asēval ale wok kwētahnēlahna Yesu

☆ 6:16 6:16: Wapēgwala 2.24

ÿa, soŋe asanu ale hwëtahnëka ÿa tëhahnëka Wënu ŋa. Ge gena umë, vutah hun va nkekëndëni had vële ronkëk, hara ile ye toña ÿa tëhahnëniha Wënu ŋa.

¹⁵ Bare, ge ale wok kwëtahnëlahna Yesu ÿa ñad pitëlëni g'ale ñëlëläni ÿa, kod' nji. Wati rac, ale hwëtahnëka Yesu ÿa, asan a ma asëval a, ñoñ gona ile ÿabëlehnëkëhni; Wënu ŋa ñad nkeyin yam. ¹⁶ Wëjë asëval ale hwëtahnëka Yesu ÿa, yëtëlina ge kodu afehëta asan hu. Do wëjë asan ale hwëtahnëka Yesu ÿa, yëtëlihna ge kodu afehëta asëval hu.

Imaw̄ ile njëdahnëk Ahwëhn

¹⁷ Awa, ahnë antë njëkëlehn nkwëcët ile njëdaka Ahwëhn a, gante nkeho ka ante macëkawo Wënu ŋa. Umë ye ile lehnëdëfuhëhni vacery sali va fop. ¹⁸ Age asan ale rëk hácik macëk Wënu ŋa, nko koyëna. Age ahaŋary ale wok kácihna macëk Wënu ŋa, nkonti koyëna. ¹⁹ Háciru ma kácilihna umë kwëhnana nafa. Ihwëhn nafa ÿa, umë ye maŋëhn Wënu ŋa. ²⁰ Ha, ale-wo-le tëfëka nko gante nkeho ka ante macëkawo Wënu ŋa. ²¹ Aramp bi yeruho ante macëkino Wënu ŋa? Antë nkehahnahni soŋe rac; bare ge nuŋaru rënka ayehahn afaya, antë ntënti. ²² Yëtëryin, aramp ale macëk Ahwëhn a afaya paryi nke kabi Ahwëhn a pehëtëka. Ndampo fo nke, ale yeho afaya do macëk Këris ÿa, aramp Këris paryi ye. ²³ Wënu ŋa gë yabah ntaŋwëtëku. Awa antë ayewu vëramp vahnë. ²⁴ Ha, vëyënta mën, ale-wo-le tëfëka nko haryënk Wënu ŋa gë hn'ile nkeho hna ante macëkawo ŋa.

Soŋe vële wok vëyëläläna

²⁵ Awa, soŋe vële wok vëyëläläna va, ile ÿadëfu hnësu ÿi gena Ahwëhn a lehnëko hnësu, bare nahan mën ŋa yëdadëmu. Ahwëhn a kaŋëhnahnëka g'ami: ntiko ale hode kwëtahni. ²⁶ Soŋe wahorot wavë gaki wï, wëli ile hnahaŋu ÿa: nëfak soŋe ale-wo-le nko gante nke ka. ²⁷ Ñëlëru bi? Awa antë ayëkëlehn afitëlu. Ñëlëlihna bi? Awa antë ayëkëlehna asëval. ²⁸ Bare ge ñëlëru, gena wëh; do ge aryag ñëlik, gena wëh. Bare vële yëläläk va wahorot kwëhnadëni duniŋa lëw hni hna, do ami ñadëfu wëmaŋëhnu antë nkewu.

²⁹ Vëyënta mën, wëli ile ÿadëfu hnësu ÿa: wëwati toyë fo wojëkëfu; tëk pëgw iŋi wati, vële yëläk va tëfëkëhni nkeni had vëyëläläna, ³⁰ vële hod' va nkeni had vëyiŋwëhnëna, vële ryasëd va nkeni had natëlëhni hna, do fëna vële laŋwëd' va nkeni had gena vëhni hwëhnëk ile ntaŋwëni ÿa. ³¹ Vële ÿad' dëcët viŋë iŋi duniŋa vi tëfëkëhni nkeni had vële wok gona ñandëni, kabi viŋë iŋi duniŋa ÿi ndëcëd.

³² Nësëbu vëy'in kabi ñakëndëbu ant'ahwëtu nahan dëcët. Ale wok ñëlëna ÿa, viŋë Ahwëhn va nahad', nëŋa Ahwëhn a njëkëlehnëd'. ³³ Bare ale yëläk ÿa, viŋë duniŋa va nahad', nëŋa asëvalu njëkëlehnëd', ³⁴ do koyëna cahëlehnik yëbëlan wëhayu wahi. Asëval ale wok ñëlina ÿa ma aryag ale wok yëtëlina vësan nahad' viŋë Ahwëhn va. Arac ñad' nke ava Ahwëhn a hn'ile ntid' do nahad' hna fop; bare ale yëlika viŋë duniŋa va pabëd', nëŋa asanu njëkëlehnëd'. ³⁵ Soŋe ufërën hun lehnëdëmu waŋi, gena soŋe wëmaŋëhnanu; ñadëfu arëhnawu ile fecek ÿa, aliahnu ile ñad' Ahwëhn a fo.

³⁶ Tame, ge jar ñankahnëka dëcët gë aryag ale kwëhnëk a, ntiyahnëka kodina mbok nduñëna, awa tëfëka nti gante ñad' ka; tëfëka ñëla. Age koyëna ntik gena wëh. ³⁷ Bare ge jar ŋa pëhnaŋ wapacëk sakahn lëw hna soŋe antë ñëla, do kahnënda hnë rac, hara porosiŋ iña do mëk nduñëna,

jar tac fëna ntid fëren. ³⁸ Koyëna ale yëlëka aryag ale kwëhnëk yã ntik fëren, bare ale wok tükëna njëta asëval yã, umë lik le yãk sanëk yã.

³⁹ Ge asëval a nëlëk kodina pitëlëni g'asanu hnë duniyã lëw hni hna fop; bare ge asanu cëmëk, kod nëlëlëni g'ale ñad a, bare gë ale hwëtahnëka Ahwëhn a fo. ⁴⁰ Bare, ge gante nke ka nkok, natëdëha dus. Koyëna nahabu, do ntiyahnëko kwëhnabu, ami fëna, Iyir Wënu ña.

8

Faɣar wasadëha wën ile wok gena paryi

¹ Yëkënefu tame soɣe faɣar fale sënahnik sadëha wën ile wok gena paryi: soɣe watac, toña ye, gante nësëdun ka, fuhnë fop kwëhnayinëk uyët. Uyët rac lidëha ahn'a kumand. Bare iña ña njawënëd ikwëtahn ahnë! ² Ge ahnë ntiyahnëka padëka uyët, ahnë arac tëfëka njët nkojëka yabah. ³ Bare ge ahnë Wënu ña ñahnëd, Wënu ña njëtëdëha ahnë arac do gwërënkedëha.

⁴ Awa, soɣe itok faɣar fale sënahnik sadëha wën le wok gena paryi yã: Njëtinëk dus wën ule wok gena paryi yã kwëhnana nafa duniyã li; ha, Wën hudampo fo ye, hukawary gena. ⁵ Paryi nke, vëryampo ntehnëdëni nkeni wamën ambin hna do gë nkal li. Toña ye cape ntëw hni nkeni wamën wayabah do gë vëhwëhn vëyabah. ⁶ Bare soɣe lëw fu yã, Wën hudampo fo ye, Rëm ale lik ile-wo-le yã do soɣe ntiden ile hnëɣëdëha umë yã yeyinëk; do fëna Ahwëhn aryampo fo yehëhna, umë ye Yesu Këris, gë umë nke ile-wo-le yã ha, soɣe ile ntik yã yehahninëk.

⁷ Bare gena vahnë fop yëtëk iyi toña! Vëryampo njehëkëhniwo njëfa wën ile wok gena paryi yã do hafo gaki, ge tokëni faɣar sadëha wamën watac, do ntiyahnëdëhëhni faɣar farac tonkënedëhëhni haryënk Wën hna kabi imëk uyët ulëw hni wã yabëna. ⁸ Gena ile rokëde yã lid Wënu ña nëɣahna gë fuhnë: age tokinëk ma tokilënëhna umë ñayëtëdina ma gwënëdina nafa lëw fu haryënk Wën hna.

⁹ Bare, fop ile lidun yã, diryin wajira, antë ige afaya hun nte lihahnëdun viyë ña, antë ntiyehnehni uweh vële mbak ikwëtahn va. ¹⁰ Age ale mbak ikwëtahn hnuki, wëjë ale yëtëk toña yã, ga tokëdu ile sënahnik sadëha wën ile wok gena paryi yã, përedilahna bi tok umë fëna? ¹¹ Koyëna uyët hu wã mbëvehnëdëha ale mbak ikwëtahn ayi, umë ale cëmëhnëk Këris yã! ¹² Ge aki menëdun soɣe vëyënta hun va awayëmpayehnduni soɣe ikwëtahn nte vakëhni ña, Këris yã dënk horotehnëdun gë wameh hun ña. ¹³ Soɣe umë ye, ge soɣe le rokëdëfu faɣar fale sënahnik sadëha wën ile wok gena paryi yã ntiyehnedëha ayënta mën wameh, bokëda roku muk faɣar farac, soɣe antë liyehneña wameh.

9

Pol yëkëlehnëdina ile rëfëka Afayik

¹ Tëyëdëmu: Gela bi afaya, koda bi liwu ile yadëfu yã? Gela bi afayik? Nulëwahna bi Yesu Ahwëhn fu yã? Gena bi soɣe doku mën yã wawëhnerunëha Ahwëhn a. ² Wëla ñwëyëni vëryampo vëyavëtëdilohna afayik, wuhnë mëmë mawërunëho. Imañ hun Ahwëhn ña rufahnëd afayik paryi yebu.

³ Wëlin gante ntëkwadëfuhëhni ka vële fërekanëd wac mën va: ⁴ tëfëlëfuhna bi ile rokëdëfun do sedëfun soɣe doku fu yi? ⁵ Tëfëlëfuhna bi hwëhnafuna asëval ale hwëtahnëka Këris yã ntapëhndëfu, had gante

ntidëni vëfayik vëyëntaŵ gë vëvë tere Ahwëhn do gë Piyer fëna ki? ⁶ Hnë vëfayik hna fop ami gë Barënbabas fo bi rëfëkëfu ryokuŋëfu doku haŵary hnuŷahnëfu ile rokëdëfun ŷa?

⁷ Mo lopëde codade do cosand umë dënk? Mo fëlëd atëh hara tokëdina? Do mo heryëdëhëhni wusaw̄ hara cedina wambël wadëw̄ hni ŋa? ⁸ Ile ntidëni vahnë kantëm ŷa hnësëhnëmu soŋe wëryëndanahnu ile lehnëdëmu ŷa, do sariya Moyis ŷa fëna nësëd watac. ⁹ Kabi kerik hnë sariya rac: «Ge yihni ŷa ndokuŋëd ant'arëmpuna wës ŷa soŋe antë tokënd roka ŷa.»[☆] Wënu ŋa wuhni w̄i fo bi kwëtahnëk anëf? ¹⁰ Gena bi soŋe fuhnë nësëk? Ha, soŋe lëw̄ fu herik waŋi wanës. Ale yamëd a g'ale varëpëd a ndokuŋëdëni kabi njëtëni nuŷadëni sah lëw̄ hni ŷa. ¹¹ Nadëbun hnë w̄uhnë ifërën Iyir Ipacah ŋa, awa ge mbarëpabun viryampo hnë ile hwëhnërun hnë duniŷa li, ndëcëtëbun bi ile sanjëk ŷa? ¹² Ge vëryampo tëfëkëhni nuŷani hnë le hwëhnërun ŷi, do kas fuhnë tëfëkëfu lëbëfuni vëhni! Bare dilëfuhna koyëna. Nduñënadëfun fop, soŋe antë nti vahnë va nŵëyëni Wanës WakasëkKëris ŋa.

¹³ Njëtërun wapacëk vële ryokuŋëd Cery Wën Cankaf va, Cery Wën Cankaf ŋa ryavëdëhëhni; ha, vële sënad wasadëha hn'ile cënade sadëha hna nuŷadëni sah lëw̄ hni ŷa hnë sadëha rac. ¹⁴ Ndampo fo nke, Ahwëhn a nësëk soŋe vële fëyahnëd Wanës Wakasëk ŋa nuŷahnëndëni ipëyahn tac ile tokëdëni ŷa.

¹⁵ Bare ami, ñoñ yëkëlehnëla hnë watac fop, do kerëda soŋe ile rëfëko rac; sëmu fecehnëko gë liwu watac! Ahnë dihëtëdilohna ile hnaŷënayendëho ŷa. ¹⁶ Ami, gena soŋe hnaŷënahndu fëyahnëdëfu Wanës Wakasëk ŋi, Wënu ŋa liyendëho: meko ge pëyahnëla watac. ¹⁷ Ge ami dënk rëhna kënd iŷi doku, tëfakëho hwëhnaŵ icos; bare gena ufër mën ryokuŋëdëfu, ile kwëtëhnahnëko Wënu ŋa fo lidëfu. ¹⁸ Awa ye lë ye icos mën ŋa? Yëdahnëndu aki fo Wanës Wakasëk ŋa ye, hara tëyëla yëdäyiwu le rëfëka njëdäyale fëyahnëd.

¹⁹ Mama nkebu afaya, bare aramp vahnë fop liyabu, soŋe fehëtahnëwëhni vahnë vëyabah dūs ge kod nke. ²⁰ Had sëwif nkentibu wasëwif hna, soŋe fehëtahnëwëhni; had vële tampëko sariya Moyis va yentibu hnë aramp sariya hna, mama nkobu gentila aramp sariya, soŋe fehëtahnëwëhni. ²¹ Ndampo fo nke fëna, had vële wok vëhwëhnana sariya Moyis va nkentibuhō hnë vële wok vëhwëhnana sariya ŷa, soŋe fehëtahnëwëhni. Umë dehnina kwëhnala sariya Wënu ŋa, kwëhnabu kabi sariya Këris ŷa rampëko. ²² Had vële mbak ikwëtahn nkentibu ge gë vëhni nkentibu, soŋe fehëtahnëwëhni. Nkebu ile-wo-le hnë vahnë hna fop. Gë wafere w̄a fop njëkëlehnëhndëfu soŋe fehëtahnëwëhni vëryampo. ²³ Do umë fop soŋe Wanës Wakasëk ŋa lidëfu, soŋe hnuŷantahniwu sah mën nafa lëw̄u ŷa.

²⁴ Yëtëluhna bi vële lobëlëd va, vëhni fop nkaryëdëni ntobëla hna, bare aryampo fo ye ale hnufëd ile lobëlahndë ŷa? Awa garyëryin dūs soŋe ahnufahnu. ²⁵ Fop vële lobëlëd va nŵëyëdëni viŷë viyabah soŋe mëkahnëni ndënkwanihëhni vëyëntaŵ va. Vëhni ntidëni koyëna soŋe nuŷahnëni buña. Buña rac biŷëdina; bare fuhnë, ntiden soŋe nuŷahnin ile wok pudina muk. ²⁶ Soŋe umë ye, ami nkaryëdëfu yëkatëndu wapacëk gante pabëbu. Had awëy nkebu, gwëyëda bac fo. ²⁷ Ndokuŋëdëfu dūs mbahn mën inŷi hafo wëku mbahn mën inŷi, soŋe antë saniwu ami dënk ale fëyahnëd Wanës Wakasëk ŋa.

☆ 9:9 9.9: Divëta Sariya 25.4

10

Itëfëta vacërakëlo fu vinte haraḡëdëhëfu

¹ Vëyënta mën, ñadëfu ayëtu ile yehëhniwo vacërakëlo fu hnë yamani Moyis hna. Vëhni fop kuyët ñar nte yiryeryëdëhëhniwo hna nkeniho do ntëmpëtaniho Wov Vëntah ÿa. ✧ ² Koyëna, vëhni fop tëfëniho ñar ña do ntëmpëtaniho wov hna do umë yeho yarya lëw hni soḡe igelahn dëw hni gë Moyis ña. ³ Vëhni fop tokëniho roka ile njëdahniko Wën g'ambin ÿa, ⁴ do ceniho wënka wante njëdahniko Wën; ha hn'itaka nte njëdahniko Wën hunte lapëhnaðëhëhniwo ha cedëniho. Itaka tac Këris ÿa yeho. ⁵ Bare Wënu ña nëḡëlawohna gë vëhni do njodëniho cëmëndëni gante-wo-gante wula hna afo nkoni vëhi fo hnë vële wätiko Esipët va. ✧

⁶ Waḡi tëfëka njëtëndanëfu soḡe antë tëfëlehnënden iña meh had gë inte tëfëlehnëdëniho vëhni ki. ⁷ Ant'asëmbëndu ile wok gena wën paryi, had gante ntidëniho vëryampo hnë vëhni ki. Vikerëh va nësëk: «Bulunda ÿa ntañaniho soḡe tokëni do ceni, tac matëlehnëni soḡe nëhëni.» ✧ ⁸ Antë ntinden fëna ndakëntal nte ñëwëk Wënu ña, had gante ntidëniho vëryampo hnë vëhni ka, soḡe rac vahnë wawuli wafëhw wahi gë warar (23,000) njonihho cëmëlehnëni hnë fac ryampo fo. ✧ ⁹ Antë pëgwina Ahwëhn a had gante ntidëniho vëryampo hnë vëhni ka, soḡe rac walën ÿarëkëhniwo cëmëlehnëni. ✧ ¹⁰ Ant'awëhnandu had gante ntidëniho vëryampo hnë vëhni ka, soḡe rac mëleka icëm ña mbëvehnëkëhniwo.

¹¹ Vëyïn nkehëhniwo vacërakëlo fu va do kerik soḡe kolin njëtïn, fuhnë vële rëhayinëk wapuya duniyã vi. ¹² Awa, ale liyahnëka njawëk hn'ikwëtahn hna nti wajira soḡe antë njo. ¹³ Fop wadëñah wante yedëhu ña rac yedëhëhni vëyëntaw va fëna. Wënu ña kahnëndak, tavëdiluhna aryëñehniwu ntëbi ile worun mëkëdiluhna aryuñenawu. Ge ndëñërun, Wënu ña njëdadëhu fanka fa aholahnu aryuñenawu hafo pu.

¹⁴ Soḡe umë, wëlawo mën wale ÿahnëbu dus, garyëryin waravahn wamën wale wok gena paryi! ¹⁵ Nësëndëmu had vële hwëhnak hakili; yëkëryin wuhnë dënk wante hnësëhnëmu ñi. ¹⁶ Ankëlëwa nte ryëwayik nte sëmbandenëha Wënu ña, gena bi, ge cehanden uñen uña, ndënkwëtendëhëfu sat Këris ile ryehëtik soḡe lëw fu ÿa do rac mbarëpëdëhëfu gë umë? Gena bi, ge tokëden mburu ña ndënkwëtehnëdëhëfu imbahn Këris nte wubëlehnik soḡe lëw fu ÿa, do rac mbarëpëdëhëfu gë umë? ¹⁷ Mburu ndampo fo yehëhna. Awa, fuhnë vële yabinëk vi, imbahn ndampo fo yeyinëk, kabi hnë mburu ndampo tac fo kwëhnantinëkëfu sah.

¹⁸ Yëkëryinëhni bulunda Isërayel ÿi: vële rokëd faḡar sadëha va vëvarëpëlëdina bi gë Wën hunte linëhnik sadëha rac? ¹⁹ Ye pëhnëtanëd wanës mën ñi? Pëhnëtanëd bi faḡar fale sënahnik sadëha wën ile wok gena paryi fi gë ravahn lëwu ÿi kwëhnak nafa? ²⁰ Hali! Nësëbu koyëna kabi wasadëha warac wayine sënanënde, gena Wën do ñadã avarëpëlu gë wayine. ²¹ Kodiluhna asehahnu nkëlëwa Ahwëhn ña do asehahnu fëna nkëlëwa wayine ña; kodiluhna aroku ile varëpëlendëhu g'Ahwëhn a aroku fëna ile varëpëlehnëdëhu gë wayine ña. ²² Ma iñëwary Ahwëhn ña bi ÿaden matëndin? Fuhnë bi lëbinëka fanka fa?

Ntiyi fop soḡe tufahnahni inaḡ Wën

✧ **10:1** 10.1: Icahn 13.21-22 ✧ **10:5** 10.5 Vaker 14.29-33 ✧ **10:7** 10.7 Icahn 32.1-6 ✧ **10:8** 10.8: Vaker 25.1-18 ✧ **10:9** 10.9: Vaker 21.6

²³ Vëryampo ntehnëdëni: «Fop maŵëryayik.» Ha, bare gena fop hwëhna nafa soŋe ahn'a. Fop maŵëryayik, bare gena fop yawëned ikwëtahn vahnë. ²⁴ Ahnë antë njëkëlehn nafa lëwu, bare njëkëlehn nafa vëyëntaŵ va.

²⁵ Kodun aroku fop ile wafëde saha hna, hara tëyëlehnaluhna; ²⁶ Vikerëh va më lehnëk: «nkal inji gë ile yehëhna hnam ŷa fop Ahwëhn a hwëhnëk». ²⁷ Awa, ge ale wok kwëtahnëlahna Yesu ŵacëku roka ŷalu hna do aŵaŵu ayiwu, tokëryin fop ile yëdaderun ŷa, hara tëyëlehnaluhna. ²⁸ Bare ge ahnë ntehnëku: «Faŷar fale sënahnik wamën wale wok gena paryi ye», ant'aroku, soŋe ale fëyaku ŷa nëŵahna yam hakili ŷa. ²⁹ Nësëdë waŋi soŋe ŵuhnë, bare soŋe ale yëtëdanëdëhu ŷa hnësëdëfu. Dida hnë ige afaya mën ile kod ahawëry nëŵahnëdo. ³⁰ Age camehnëbuha Wënu ŋa soŋe ile rokëdëfu ŷa, tokëdë tase ahnë ale hod nëŵo soŋe rac.

³¹ Awa, ge tokëdun ma cedun ma ge ntidun ile-wo-le ŷa, diryin fop soŋe arufahnahnu inaŷ Wënu ŋa. ³² Ant'aliwu ile hëfëdëha ahnë wameh hna, nke sëwif ma ale wok gena sëwif ma avë cery sali Wën. ³³ Diryin g'ami ki: njawëredëfu soŋe vahnë va fop nëŋahnëhni g'ami hnë ile lidëfu hna fop; yëkëlehnëdë nafa mën dënk, bare nafa vahnë fop yëkëlehnëdëfu, soŋe pehëtahnini.

11

¹ Tëfëtalahnëryino, gante tëfëtalahnëdëfuha ami dënk Këris ki.

Asan g'asëval hnë Cery Sali

² Cëkwaryëmu soŋe ile ryënkëwëtafunëho hnë ile-wo-le ŷi, do ile yawënerun wante haraŋëmu ŋi.

³ Awa, ñadëfu ayëtu iŷin: Këris ŷa ye asankaf vësan fop ŷa, asan a ye asankaf asëvalu ŷa, do Wënu ŋa ye asankaf Këris ŷa. ⁴ Awa age asan njëfad ma nësëhnëndëhni vahnë wanës Wën hara cënkak nkaf ŋa, arac Këris, asankaf alëwu ŷa, kihnëned. ⁵ Do age asëval a njëfad ma hnësëhnëdëhëhni vahnë wanës Wën hara cënkana nkaf ŋa, arac asanu ŷa kihnëned. Had ale huntëcik nkaf ŋa nked. ⁶ Age asëval cënkadina nkaf ŋa, awa karëti! Bare cëfëhnëdëha soŋe karëti ma kuntëci. Awa, vësëval va tëfëkëhni cënkandëni. ⁷ Asan a, umë tëfëlahna cënkand nkaf ŋa kabi umë gë Wënu ŋa mëntëlëni, tufahnëd icëmb Wënu ŋa. Bare asëval a, hnë umë tufëhna icëmb asanu ŋa. ⁸ Njëterun gena asan a hnufik asëval hna, bare asëval a hnufik asan hna. ⁹ Do Wënu ŋa gena asan a ntiko soŋe asëval a bare asëval a ntiko soŋe asan a. ¹⁰ Soŋe umë ye, asëval a tëfëka cënkand soŋe tufahn hn'ucankaf asanu hna nke, do soŋe wamëleka wante yëkëd ŋa.

¹¹ Bare haryënkë Ahwëhn hna, asëval a kodina nke asan këm do asan a fëna kodina nke asëval këm. ¹² Ha, asëval, g'imbahn asan ŋa ntika Wënu ŋa, do asan a, asëval hnagëdëha do umë fop gë Wën matik.

¹³ Yëkëryin ŵuhnë: canëk bi soŋe asëval nke cënkand këm ge njëfadëha Wënu ŋa hn'ile ntide sali hna? ¹⁴ Do fëna, gena bi, vahnë va fop anjëtëni asan tëfëlahna tav nkaf ntëwu ŋa imul hafo njaŋa d'us. ¹⁵ Bare age soŋe asëval a ye, uhnatah ye age njaŋëka, kabi Wënu ŋa njëdaka asëval imul yaryah soŋe nke acënkand ntëwu. ¹⁶ Bare age ahnë ñadë nkawajëlënti soŋe

✧ **10:26** 10.26: Wahnëŵ 24.1; 50.12; 89.12; Divëta Sariya 10.14

waŋi, ntëkwadëfunëha kwëhnalëfuhna namu haŵary soŋe rac, vacery sali Wën va fop fëna wahwëhnana!

Roka Ahwëhn a

¹⁷ Tame ñadëmu hnësëhnu wakawary wante wodëmu cëkwaryëdiluhna. Paryi nke, wahumbar hun wã yiryeryëdiluhna haryënkwa, bare hamëhni njiryeryëdëhu. ¹⁸ Ryënkweyënkwa ÿa ten, nkweryëbu age mbarërun, gweryëlediluhna yëbëlan hun, do ntiyahnëko wëdampo toña ye. ¹⁹ Afo nke watac yëbëlan hun njavëtahni vële hahnëndak paryi va. ²⁰ Awa age mbarërun fop, wëla ntiyahnu Roka Ahwëhn a rokëdun, gena umë, ²¹ kabi age tokëdun, nëhëta dun aravuni vëyëntaŵ va, umë lid afo vëryampo nko njohni inte ña, vëyëntaŵ va pihñëni do ndëwëni. ²² Kwëhnaluhna bi watere hn'ile tokëdun do cedun? Soŋe ye yafañëdun Cery Sali Wënu ñi? Soŋe ye ÿadun asëfëhnanuni vële wok vëhwëhnana iñë vi? Ye hnapëdun hnësëhnu? Tëfëka bi sëkwaryu? Hali, hnë waŋi cëkwaryëdiluhna muk!

²³ Awa, ikaraŋ inte hnuÿajëbu Ahwëhn hna yëtëndanëmu: Ahwëhn a Yesu, hn'umëd unte njëdahniko hna, nufëko mburu, ²⁴ camehnëka Wënu ña, umë nkubëlehnëk do ntehn: «Iÿin mbahn mën inte yëdahnëdëfu soŋe hun ña ye. Diryindën aki aryënkwëtahñënduno.» ²⁵ Ga puhnani roka ÿa, Ahwëhn a umë nufëk nkëlëwã ñen waresen ña do ntehn: «Añi nkëlëwã uñen ye dahëse akwëtëla kasëk mba Wën nte ÿabik gë sat mën ile ryehëtëde soŋe hun. Ante-wo-nte cedun g'ankëlëwã tac ña, diryindën aki aryënkwëtahñënduno.» ²⁶ Ante-wo-nte tokëdun añi mburu do cedun g'añi nkëlëwã ña, icëm Ahwëhn ña fëyahnëdun koyëna, hafo mbokaj.

²⁷ Soŋe umë ye, ale rokëd mburu Ahwëhn a ma sed g'ankëlëwã ntëwu hara dënënëna ÿa, ahnë arac menëk soŋe imbahn do gë sat Ahwëhn a. ²⁸ Awa ale-wo-le hnë wuhnë tëfëka pëcëta nkaf ntëwu ña ten ani gë tokahnënd añi mburu ma cëhahnënd añi nkëlëwã; ²⁹ kabi age ahnë tokëk do ce, hara yavëtëna imbahn Ahwëhn ña ye, ahnë arac ntavah Wën njëkëlehnad. ³⁰ Soŋe umë ye vëyabah hnë wuhnë tesëni do vëhwëhnana fanka, do vëyabah cëmëni. ³¹ Bare age pëcëta den vankaf fu va, Wënu ña kitiñëdëfuhna. ³² Bare age Ahwëhn a kitiñëdëhëfu do kwëdëndëfu, soŋe antë cëdinëfu gë duniÿa ÿi ye.

³³ Awa, vëyënta mën, age mbarëlerun soŋe roka ÿa, napëleryin. ³⁴ Age ahnë inte ña d'us njoka, ÿalu hna tëfëka tok njintahnënde ga mbara. Koyëna, age mbarërun, Wënu ña kitiñëdiluhna.

Soŋe wante wojëk ña, age njijëbu pëhwëtëdëfu ami dënk.

12

Vile njëdahnëd Iyir Ipacah

¹ Tame vëyënta mën, soŋe vile njëdahnëd Iyir Ipacah ña ÿadëfu hnësëhnu ayëtu ile ye toña ÿa soŋe virac. ² Njëterun, ante nkorunëho yëtëhunahna Yesu ten ña, cëmbëdunëho wamën wante wok gena paryi, do wok kodina dënk nës, hara kodiluhna ayawënowu. ³ Soŋe umë lehnandëmu: Ale hnësëd g'Iyir Wënu ña kodina ndëwana Yesu wëh, do ge ahnë gena g'Iyir Ipacah ña kodina ntehn Yesu ye Ahwëhn a.

⁴ Awa, vile yëdahnëde va nëmpëlëk, bare Iyir Ipacah ña fo yëdahnëd. ⁵ Uyëd ule ryonkuñahnëdehn wã nëmpëlëk, bare Ahwëhn arac fo ryokuñëhne. ⁶ Wënu ña vile ntid va nëmpëlëk, bare Wën hutac fo lid virac fop hnë vahnë hna fop. ⁷ Ale-wo-le nuÿad uyëd wã tufahnahn

Iyir Ipacah ɳa hnë umë nke, soɳe ifërën vahnë fop. ⁸ Iyir ɳa njëdafëha aryampo nësënd gë hakili, do aÿëntaŵ Iyir tac fo njëdafëha nësënd gante nke ile njëtëk ŷa. ⁹ Iyir tac fo njëdafëha ahaŵary ikwëtahn yaŵah ðus, Iyir ðampo tac njëdafëha aÿëntaŵ njërënëndëhni vëres. ¹⁰ Njëdafëha aÿëntaŵ kat ntind viÿë vifëmpëhnahnah, ahaŵary kol nësënd wanës Wënu ɳa, ahaŵary kat kol njavëtënd ile ŵatik hn'Iyir Ipacah tac dënk ŷa gë ile wok matina hnam ŷa, ahaŵary kol nësënd vanësa vante wok yëtina do aÿëntaŵ kol tëkëtënd vanësa vatac. ¹¹ Waɳi fop, ðoku Iyir ðampo tac fo ye; njëdafëha gante ñaɰ ka ale-wo-le uyëɰ minu.

Viÿë viyabah hn'imbahn ndampo

¹² Awa, Këris ŷa gë imbahn nte hwëhnak viÿë viyabah mëntëlëni. Viÿë virac fop, mama njabahnëk, hn'imbahn ndampo fo nke. ¹³ Ha, fuhnë fop njaryinëkëfu soɳe nkeyin mbahn ndampo fo g'Iyir Ipacah ndanko: nke sëwif gë ale wok gena sëwif ma aramp gë ale wok gena aramp. Wënu ɳa njëɰakëfu Iyir ndampo tac.

¹⁴ Imbahn iɳa gena iñë ryampo fo kwëhnak, viyabah ye. ¹⁵ Age ifary ŷa ntehnakënd: «Kabi gela vák, gentila mbahn hna», awa, soɳe umë gentina bi imbahn hna? ¹⁶ Do age nëf ɳa ntehnakënd: «Kabi gela inkër, gentila hn'imbahn», awa, soɳe umë gentina bi mbahn hna? ¹⁷ Age imbahn iɳa fop inkër fo yekënd, hak kokënd nkwëryënd? Do ge anëf fo yekënd, hak kokënd tehënda viÿë va? ¹⁸ Bare gena koyëna: mbahn ɳa kwëhnak viÿë viyabah va do Wënu ɳa ntik ile-wo-le ŷa gante ñaɰ ka. ¹⁹ Vák ŷa fo gena imbahn! ²⁰ Awa mbahn ndampo fo ye bare viÿë viyabah yehëhna.

²¹ Inkër iɳa kodina ntehnëhni wapary ɳa: «Balëlohna gë wëjë», do nkaf ɳa fëna kodina ntehnëhni wapary ɳa: «Balëlohna gë ŵuhnë!» ²² Wëla viÿë vivë mbahn vile wok kwëhnana fanka va, kwëhnak nafa; ²³ do vile wëk va, virac lënënenëden ntëbi vëÿëntaŵ va. Vile wok tëfëlahna nuyi va ŷak fabinëk ðus, ²⁴ hara viwamah va ðalëlahna umë fop. Wënu ɳa ntik mbahn iɳa soɳe ntënëni viÿë vëŵeh va. ²⁵ Koyëna, viÿë vëvë mbahn va ndemalëɰ, pitëlëɰina. ²⁶ Age iñë ryampo korotëɰ, viÿëntaŵ va fop rëkëɰ korotëntëndeni; age iñë ryampo cëmbik, viÿëntaŵ va fop natëntëdehëhni.

²⁷ Wuhnë, cery sali ɳa, imbahn Këris ɳa yerun, do ale-wo-le hnë ŵuhnë iñë ryampo ye hnë mbahn tac. ²⁸ Koyëna nke cery sali hna, Wënu ɳa vëfayik va ntik vëryënkweyënkwe, vëhigëna va vële nësëɰ wanës Wën do vërarëna va vëharaɳ vahnë; tac, nkeni vële lid vifëmpëhnahnah, gë vële hoɰ njërënëndënihëhni vëres, gë vële ryemaɰëhëhni vahnë do gë ige asankaf do kat hnësëɰ vanësa vante wok yëtina. ²⁹ Fop vëyena vëfayik, fop vëyena vële nësëɰ wanës Wënu. Fop vëharaɳëɰilëhni hna vahnë, fop vëlidina viÿë vifëmpëhnahnah. ³⁰ Fop vëhwëhnana uyëɰ soɳe njërënëndënihëhni vahnë, fop vëhnësëɰina vanësa vante wok yëtina, do fop vëhodina tëkëtëni vanësa vatac. ³¹ Awa, yëkëlehnëryin ahwëhnawu vile njëɰahnëɰ Iyir Ipacah iɳa vile ŷak nafa va.

Tame tufëɰëmu gante ntide ka viÿë vile lidun va soɳe përenahn fop.

13

Iɳahn ɳa

¹ Age nësëbu vanësa vahnë ɳa do gë wëba wamëleka ɳa dënk, hara ɳahnëlwëhni hna vëÿënta mën va, wanës mën ɳa wanësa warali fo ye. ² Age nuÿabu uyëɰ soɳe hnësëndu wanës Wën do yëtu fop ile soŵik ŷa do hwëhnaŵ fop uyët ŵa, do age kwëhnabu ikwëtahn cankaɰ holahnu wëku

fakëtu wahunj wî, hara njahnëdëwëhniha vëyënta mën va, ñoñ gela. ³ Age njëdabuhëhni hnapul mën ÿa fop vëhaÿëhna va do yëdahnü mbahn mën inja pëdî hafo sëmu hara njahnëdëwëhniha vëyënta mën va, umë ñoñ nëfadilohna.

⁴ Ale ÿahnëdëhëhni vëyëntaw va nduñënad do pacëdëha ntaŵary inja. Nëwaryëdîna, naÿënadîna do kumadîna fëna. ⁵ Ale ÿahnëdëhëhni vëyëntaw va didîna inë ile sëfëhnëk, njëkëlehnëdîna nafa lëwu, davëdilahna ñap do dënkwëtaîna uŵeh ile ntiyiko. ⁶ Natëdilahna age ntide ile rumpak, bare natëdëha age ntide ile satëk. ⁷ Ale ÿahnëdëhëhni vëyëntaw va tavëhnëd fop do kwëtahned fop do ntiyahnëdëha fop canëd do nduñënad fop.

⁸ Injahn na tëkwëdîna muk. Fac ryampo uyëd wanës Wën wante nësëdëni vahnë ndëcëd, do uyëd vanësa wante wok yëtina tëkwëd, do gë uyëd uyët ŵa ndëcëd. ⁹ Tame, uyët fu ŵa padëna do wanës Wën wante nësëden padëna; ¹⁰ awa age tëkik fac ile padëd fop ÿa, ile wok padëna ÿa godîna. ¹¹ Ante nkoŵuho fatah na, had fatah nësëdëfuho do had fatah nahadëfuho do toña fatah hwëhnabuho; bare tame naÿëbu, tavëbu fop ankeya vutah na. ¹² Dol nudëlënëhna wapacëk viÿë va, had hn'anjëka nihah nuden, bare wati yejëk, nuden wapacëk. Hnë iÿi wati, yëtëla fop, bare wati yejëk, njëtëdëfuha Wënu na wapacëk had gante njëtëko Wën ki.

¹³ Awa viÿë virar vi yed kwëlëkwël: ikwëtahn gë itamahn do gë injahn; bare injahn na ye ile ÿak nëfak ÿa.

14

Soje wanës wante wok yëtina

¹ Awa yëkëlehnëryin ayewu vële ÿahnëdëhëhni vëyëntaw. Yëkëlehnëryin fëna vile njëdahnëd Iyir Ipacah na, do pecendiŵu uyëd ahnësëndu wanës Wën. ² Ale hnësëd vanësa wante wok yëtina gena vahnë nësënd bare Wënu na ye. Ahnë gwëryëhnëdilahna; Iyir Ipacah na tëkëd pëyahnénd viÿë vile soŵik. ³ Bare ale hnësëd wanës Wënu na, vahnë va nësënd soje njawahn hn'ikwëtahn dëw hni hna, soje nirahni do mbosëvosehnhni. ⁴ Ale hnësëd vanësa wante wok yëtina va umë fo yawënad, bare ale hnësëd wanës Wënu na njawënëd ikwëtahn vëvë cery sali na fop. ⁵ Ndëwadëfu aholu ahnësëndu ŵuhnë fop vanësa wante wok yëtina, bare ile ÿabu ÿandu dus ÿa umë ye aholu ahnësëndu wanës Wënu na. Ale hnësëd wanës Wënu na ÿak yabëka nafa ÿa gë ale holëk vanësa wante wok yëtina va, afo ge ahnë kod tëkët wante nësëd na soje njawahn ikwëtahn vëvë cery sali va.

⁶ Awa tame, vëyënta mën, age njijëbu ÿal hun hna do nësëhnëndu vanësa wante wok yëtina fo, ye hnëfandanëdëmu age gwëryëdanëdîluhna toña soŵik ile njëtëdanëk Wën ma gwënëda uyët hun ŵa ma nësëda wanës Wën ma kat karanëdîluhna inë? ⁷ Koyëna nke fëna soje vile yaŵande va, gante nke takëralu ma itëmp ki: age këm fo tëmpëde itëmp inja, hak kode njëti gante tëfëka nkaŵi? ⁸ Do age lënkŵ ÿa kwëhnana kopa facah, mo yëtëd soje ile lënkŵik ÿa? ⁹ Wuhnë fëna, age nësëdîluhna wanës wante wëryëde, hak kode njëti wante hnësëdun na? Sël fo yed wanës hun na! ¹⁰ Pacëk wanës wayabah wanëmpëlah yehëhna duniÿa li, do ule-wo-le ŵa nke ile pëhnëtanëd. ¹¹ Awa, age gwëryëda wanës ale hnësëhnëdëho ÿa, ahneh ale hnësëhnëdëho ÿa yëbu, do umë ahneh mën

ye. Gwëryëdilëfuhna. ¹² Soje umë ye, kabi ñadun ðus uyëd Iyir Ipacah ña, yëkëlehnëryin ten njabu uyëd ule yãwënëd cery sali ña fop.

¹³ Soje umë ye, ale hnësëd vanësa vante wok yëtina ña tëfëka munta uyëd soje kol tëkëtëhni wante nësëd ña. ¹⁴ Age gë vanësa vante wok yëtina njëfadëfu, ntaŵary mën ña njëfad, bare hakili mën yã yojëdina ñoñ. ¹⁵ Awa, hak ntide? Gë ntaŵary mën ña njëfadëfu, bare njëfadëfu fëna gë hakili mën yã; njëwëdëfu gë ntaŵary mën ña, bare njëwëdëfu fëna gë hakili mën yã. ¹⁶ Age camehnëduha Wënu ña ntaŵary hu hna fo, ale yintik do wok yëtëna wanës watac, yëtëna ile hnësëdu yã. Awa, hak kod ntëkwand «Amina» iyëfa camehn hu ña? ¹⁷ Wëla ntehn, iyëfa camehn hu ña përenak ðus, yãwënëna ikwëtahn ahnë arac.

¹⁸ Camehnëbuha Wënu ña soje ile nësëdëfu vanësa vante wok yëtina, nësëdëfu lëbu wuhnë fop. ¹⁹ Bare, hnë mbarëla vële hwëtahnëka Yesu hna, pecehnëko hnësu wanës imbëd wante hode nkwëry soje harañahnëwëhni vëhaŵary, gë ile hnësëbu wanës wawuli wante wok yëtina.

²⁰ Vëyënta mën, ant'anahandu had vutah. Age soje wameh ña ye, geryin had vunul, bare soje viyë viyëntaŵ va fop geryin vicër. ²¹ Wëlin ile nësëk Vikerëh yã:

«Ahwëhn a më lehnëk, gë viyë vahnë vële hnësëd uwi hnës uhneh ñadëfu hnësëhnëwëhni iyi bulunda, gë wës ahneh ñadëfu hnësëhnëwëhni, bare vëhnëpadilohna.»*

²² Ndanko fo nke, age ahnë nësëd vanësa vante wok yëtina, umë dahëse ye soje vële wok vëhwëtahnëna va kabi Wënu ña yëtëndanëdilëhniha iñë; bare umë kwëhnana nafa soje vële hwëtahnëk va. Do age ahnë nësëd wanës Wënu ña, dahëse soje vële hwëtahnëk ye kabi Wënu ña njëtëndanëdëhëhni iñë, bare umë kwëhnana nafa soje vële wok vëhwëtahnëna va. ²³ Tac age wuhnë vële hwëtahnëk va mbarërun, do wuhnë fop afëgwëlehnu ahnësëndu vanësa vante wok yëtina, do age vëhaŵary vële wok vëhwëtahnëna rëkëk hn'ile nkerun hna, vëlehnëdilëhniha bi wuhnë cenaku? ²⁴ Bare ge wuhnë fop wanës Wën nësëdun hn'imbarëla hna do tëket ahawary ale wok kwëtahnëna ten, awa, fop wante nkwëryëd ña pacënëndëha umë awen ye, pëcëtaf nkaf ntëwu ña, ²⁵ do njëtëd ile sowik sakahn lëwu hna, awa, ndëkwëhnëd yëka yã nkal hna do cëmbëdëha Wënu ña ntehn: «Ha, paryi nke, Wënu ña fagant hun nke!»

Ile yed hnë mbarëla

²⁶ Awa, vëyënta mën, age mbarërun ye rëfëku aliwu? Ale-wo-le tëfëka nti ile njëdëka Iyir Pacah ña: age iyëw ye njëw, age ikarañ vëyëntaŵ va ye karañëhni, age iyëtëndan iñë ye njëtëndan, age inës vanësa vante wok yëtina ye nës, age kat itëkët vëyëntaŵ va wante hnësëde ña ye tëkëtëhni. Arabi umë fop ntiyi soje njawahnëni vahnë hn'ikwëtahn hna. ²⁷ Age vahnë ñadëni nësëni vanësa vante wok yëtina, vëhi, ma antë ntëbini vërar, kodëni nësëni aryampo aryampo do nke ale rëkëtëd wante nësëdëni ña. ²⁸ Age ale hod tëkët gena, ndemëhnani, antë nësëni: nësëhnëniha Wënu ña wahakili walëw hni hna fo.

²⁹ Age vële nësëndëhëhni vahnë wanës Wën va ye, vëhi ma vërar nësëni do vëyëntaŵ va pëcëtani wante nësëdëni ña. ³⁰ Bare ge Wënu ña nësehnëka ahnë ahawary, ale hnësakënda tëfëka ndemëhna. ³¹ Ha,

* 14:21 14.21: Esayi 28.11-12

ŵuhnë fop kodun ahnësëndu wanës Wën, bare aryampo aryampo, soŋe vahnë va fop ñëŋahnëni do nirayini. ³² Vële hnësëd wanës Wën va tēfëkēhni keryani soŋe antē ndēcētēni wanës ŋa. ³³ Koyëna nke kabi Wënu ŋa ñadina ge vahnë va vëlēnēnēdina ile tantēk ŷa; umë yam ñad.

Ha, koyëna ntide hnë fop vacery sali hna. ³⁴ Soŋe vësëval va, tēfëlēhni hna ñawëndëni hnë vëmbarëla hna: vëwawëryanina ñawëndëni; tēfëkēhni ntēnēnēnihēhni vëŷëntaŵ va, gante nēsëk sariya Wën ka. ³⁵ Ge mbalëkēhni soŋe pacēnēhnini iñë tēyēnihēhni vësan hni watere hna. Caŋëna asëval ñawënd hnë mbarëla hna.

³⁶ Hnë mbarëla hun hna bi matik wanës Wënu ŋa? Hnë ŵuhnë fo bi tēkëk? ³⁷ Ge ntiyahnekā ahnë nēsëd wanës Wën, ntiyahnekā kwēhna Iyir Ipacah iŋa, tēfëka njet ile herëndëmu ŷi Ahwēhn hna matik soŋe aŵawēhnu. ³⁸ Ge ahnë pabëna, Wënu ŋa fëna pabëdilahna ahnë arac.

³⁹ Awa, vëŷënta mën, yëkēlehnëryin ten ahnësëndu wanës Wën do nt'avañëhnuni vahnë va soŋe antē nēsëndëni vanësa vante wok yëtina.

⁴⁰ Bare fop tēfëka ntiyi caŋ gante tēfëka ka.

15

Ibëhn Yesu Këris

¹ Vëŷënta mën, ndënkŵëtehnëdëmu Wanës Wakasëk wante fëyamu ŋi. Nëparun g'uhnatah do yawñënerun. ² Gë waŋi pehëtëderun, ge njaŵñënerun gante pëyamu ki; ge gena umë kwëtahn hun ŋa sël fo ye.

³ Tëfëtanëmu ile hnuŷabu ami dënk ŷa, ihwēhn nafa ryënkŵëryënkŵ ŷa: Këris ŷa cëmëk soŋe wameh fu ŋa, gante pëyahnekō Vikerëh ka. ⁴ Kwëtiko hn'iyag do mbëhnëndaniko hnë fac rarëna hna, gante pëyahnekō Vikerëh ka. ⁵ Piyer* ndënkŵëko karyëtahn, tac vëfayik pëhw gë vëhi va fop. ⁶ Tac, ntëbi vahnë wakeme mbëd (500) karyëtahnëkēhniwo ndampo fo. Vëyabah hnë vërac nkoni, vëryampo fo sëmëk. ⁷ Tac, karyëtahnëkawo Sak fëna, do kat vëfayik va fop. ⁸ Karyëtahnëkēhniwo vëhni fop, tac, ga mbiŷëk, karyëtahnëgëkoŵo ami ale ye had fatah fante hnagik hnë wati le nkok tēkëlahna. ⁹ Ha, ami ŷak vak vëfayik hna. Tëfëlohna dënk ŵacindewu afayik, kabi korotehnëbu cery sali Wënu ŷa. ¹⁰ Bare, Wënu ŋa, g'ufërën lëŵu ŵa, njëdëko yewu afayik, do tavëlohna nafa këm. Ndokuñëbu dus ntëbini vëfayik vëŷëntaŵ vi fop; bare gena ami dënk ryokuñëk, ufërën Wën ale ye hnë ami ŷa ye. ¹¹ Awa, nke ami ma vëhaŵary, ile fëyahnedëfun ŷa Wanës Wakasëk ŋa ye do watac ye wante hwëtahnërun ŋa.

Ibëhn vësëm

¹² Age pëyahnedëfun Këris ŷa mbëhnëk awa hak kod ahnë hnë ŵuhnë ntehn vësëm va vëvëhnëdina? ¹³ Ge vësëm va vëvëhnëdina, awa Këris ŷa fëna bëhnëna; ¹⁴ do ge Këris ŷa bëhnëna, Wanës Wakasëk wante fëyahnebun do kwëtahnërun ŋa kwëhnana nafa. ¹⁵ Do kat, ile fëyahnedëfun soŋe Wënu ŋa wamër ye kabi pëyahnedëfun mbëhnëndanëka Këris ŷa hara bëhnëndanëlahna ge vësëm va vëvëhnëdina. ¹⁶ Ha, ge vësëm va vëvëhnëdina, awa Këris ŷa fëna bëhnëna. ¹⁷ Do ge Këris ŷa bëhnëna, kwëtahn hun ŋa kwëhnana nafa, do gë wameh hun ŋa nkorun. ¹⁸ Do fëna vële hwëtahnëka Këris do sëmëk va mbëvëni kwëlëkwël. ¹⁹ Ge soŋe iŷi duniŷa ŷi fo hwëtinëk

* **15:5** 15.5 Piyer: Sefas kerik hnë Wagërek hna.

ikwëtahn fu ɲa hnë bëmënkël fu gë Këris hna, awa fuhnë yeyinëk vële yëkëde had vële ʃak haʃëhnëk dʒuniʃa li.

²⁰ Bare gena koyëna, Këris ʃa mbëhnëk! Umë ryënkwëk vëhnëk hnë vële sëmëk hna, soɲe vësëm vëʃëntaʃ va fëna mbëhnëntahnini. ²¹ Ahnë ryampo fo yojëk icëm iɲa, do ahnë ryampo fo yojëk ibëhn iɲa. ²² Ha, vahnë va fop cëmëdëni kabi Adam ye rëm sankaf lëʃ hni ʃa, do vahnë vële kwëhnëk Këris va fop mbëhnëdëni. ²³ Bare ale-wo-le, ge tëkëk wati lëʃu ʃa, mbëhnëd: Këris ʃa ryënkwëk vëhnëk, tac ge mbokajëk vële kwëhnëk va mbëhnëdëni. ²⁴ Tac wapuya dʒuniʃa ɲa rëkidʒ, do Këris ʃa tëkwehnëdëhëhni fop wayine wante hnaʃëk dʒuniʃa ɲi do wëkëkëhni vahnë va gë fanka. Awa tac mbësahna ucankaf ɲa Wënu ɲa Rëm ʃa. ²⁵ Ha, afo Këris ʃa naʃ hafo hale këfëdëhëhni Wën vëʃeʃ vëlëʃu va fop kuyët wakwer wadëʃu hna. ²⁶ Icëm iɲa ye aʃeʃ arëkwa ale rëkwehnëde ʃa. ²⁷ Ha, Wënu ɲa fop kwëtëkëhni gëdʒ wakwer Këris hna.✧ Pacëk ge ntehnik «fop», gena soɲe Wënu ɲa hnësëde, umë ale yëdaka fop Këris ʃa. ²⁸ Ha, Wënu ɲa yëdadëha Aju ʃa ucankaf ɲa fop. Ge Aju ʃa nʒëdʒayik ucankaf ɲa, awa umë dënk hn'ucankaf Rëmu hna nkedʒ. Koyëna, Wënu ɲa fo yedʒ ahnaʃ hnë fop.

²⁹ Ge ibëhn gekëndina, awa vële yaryëde soɲe vësëm va, ye hnëfadëhëhni? Ge ibëhn gekëndina, awa soɲe ye nʒaryëdëni soɲe lëʃ hni? ³⁰ Do fuhnë dënk soɲe ye wafëden nte-wo-nte ɲa walaʃary walëʃ fu ʃa? ³¹ Vëʃënta mën, paryi nke fac-wo-fac pabëlëdëfun icëm iɲa: paryi nke fëna natëko soɲe ile ntik hnë ʃuhnë Yesu Këris Ahwëhn fu ʃa. ³² Efes hna, mëtëbun gë vahnë vële ye wulaʃ paryi. Ge soɲe watoɲa vahnë fo yekënd, ye hnëfakëndëho? Ge vësëm va vëvëhnëdëna, awa tokënëfu do ceyin, kabi acahn cëmëden.✧

³³ Kwëtëryin hakili: vërëfal vëʃeh va përekanëdënihëhni vahnë vëfëren va. ³⁴ Bokanëryin vinahan vipëren hun va do ant'avok aʃënu! Nkeni hnë ʃuhnë vële wok vëyëtëna Wënu ɲa. Nësëdëfu waɲi do tëfakëha cëfëhnu.

Imbahn vële vëhnëk

³⁵ Bare ahnë kod tëy: «Hak mbëhnëdëni vësëm va? Iʃëhne sifa mbahn kwëhnadëni?» ³⁶ Gante nënkweru ka! Ile hnadëru ʃa kodina pëhn ge cëmëna ten. ³⁷ Do ye hnadëdu? Nadëdila atëh nte fëhniɲ ɲa, uʃëc fo hnadëdu, mpëd uʃëc antimp ma uʃëc hnëda haʃary. ³⁸ Tac, Wënu ɲa nʒëdadëha uʃëc ʃa imbahn nte ñad ɲa; uʃëc le-wo-le ʃa, mbahn dëʃu ɲa kwëhnad. ³⁹ Imbahn mëntëlëna g'iñëntaʃ: imbahn ahnë ɲa soɲe ahnë ye, iba wulaʃ ɲa soɲe wulaʃ ye, iba wusëry ɲa soɲe wusëry ye do iba wuwis ɲa soɲe wuwis ye. ⁴⁰ Nkehëhna fëna viʃë g'ambin vi do gë nkal vi; humpen viʃë vimbë ambin va nëmpëlëk gë vimbë nkal vi. ⁴¹ Humpen ulav ʃa gë ulepera ʃa do gë wahal ʃa nëmpëlëk; la hnë wahal hna dënk, wahumpen walëʃ hni ʃa nëmpëlëk.

⁴² Koyëna, ge vësëm va mbëhnëni, mbahn dëʃ hni ɲa mëntëlëdina g'inte kwëhnaniho ɲa. Age mbahn iɲa mbaɲik, had uhnëdʒa ile nadik, nkëlëd, bare ge mbëhnëk, kodina mbok nkël. ⁴³ Age mbahn iɲa mbaɲik gwamëna, bare ge mbëhnëk gwamëk. Ge mbahn iɲa mbaɲik kwëhnana fanka, bare ge mbëhnëk nʒabëka fanka. ⁴⁴ Ge mbahn iɲa mbaɲik, mbahn ahnë fo ye, bare ge mbëhnëk, imbahn kwëhn Iyir Ipacah ye. Ha, ge mbahn ahnë nke, nke fëna mbahn kwëhn Iyir Ipacah. ⁴⁵ Vikerëh wanës Wënu ɲa më lehnëk: «Adam, ahnë aryënkwëryënkwa a, ale yëdʒayik nʒënënd yeho.» Bare Yesu,

nte ye Adam tēkwa ŋa, ale yēdanēd iyir nte yēnēndanēd vēyēntaŵ ye. ⁴⁶ Imbahn kwēhn iyir ŋa dēnkwidina, iba ahnē ŋa fo ryēnkwid, tac imbahn kwēhn iyir ŋa do njigi. ⁴⁷ Wēnu ŋa g'inkal ŋi űahanēkawo ahnē aryēnkweriyēnkwa a bare ahigēna űa g'ambin matik. ⁴⁸ Vahnē vēvē nkal vi gē ale űahanēko Wēn g'inkal ŋa mēntēlēni, do vahnē vēle yid' g'ambin va gē ale űatik g'ambin mēntēlēdēni. ⁴⁹ Do ndampo fo nke gante mēntēlēk imbahn fu g'iba ale űahanik g'inkal ki, koyēna fēna mēntēlēd imbahn fu ŋa g'iba ale űatik g'ambin ka ge mbēhninēk.

⁵⁰ Vēyēnta mēn, wēli wante hnēsēhnēdēmu ŋa: vimbahn fu vimbē nkal vi kodina nkenti Naŵ Wēnu hna; ile yēlēd űa kodina nkenti hnē ile wok gēlēdina hna. ⁵¹ Njētēndanēdēmu ile sowik: cēmēdelēnēhna fop, bare fuhnē fop nēmpētēdenēhēfu; ⁵² umē űap ntiyađ, hnē soŋe aryēm aűesēlehn taŋ fo, ge nkwēryik idēnkwa tēkwa hna. Ge ntēnkwik, vēsēm va mbēhnēdēni soŋe antē mbok cēmēni do fuhnē fop nēmpētēdenēhēfu. ⁵³ Imbahn nte yēlēd ŋa tēfēka mbaci ile wok gēlēdina, imbahn nte sēmēd ŋa tēfēka nēmpēti g'ile wok cēmēdina. ⁵⁴ Ge imbahn nte yēlēd ŋa nēmpēti g'inte wok gēlēdina ŋa, imbahn nte sēmēd ŋa nēmpēti g'inte wok cēmēdina, awa tac ntiyađ wanēs wante herik ŋa: «Icēm iŋa mbēvehnik; Wēnu ŋa mēkēka.»✧

⁵⁵ «Icēm, ne nke imēk hu ŋa?

Icēm, ne nke rovahn ile rohahnēdu űa?»✧

⁵⁶ Rovahn icēm ŋa, wameh ŋa ye, do fanka wameh ŋa, sariya űa ye.

⁵⁷ Cēmēnēfuna Wēnu ŋa, umē ale yēdađēhēfu imēk hnē wameh g'icēm hna g'Ahwēhn fu űa Yesu Kēris.

⁵⁸ Awa, vēyēnta mēn vēle űahnēbu, yaŵēnaryin, ant'aholiwu aűēnkēlehniwu, kahnēndaryin dūs kwēlēkwēl hnē wađoku Ahwēhn hna. Njētērun ambēr nte yēdēhu hnē wađoku Ahwēhn ŋa gedina muk nafa kēm.

16

Koryi soŋe cery sali mbē Yerusalem

¹ Tame, soŋe koryi ile varēpēde soŋe vēle hwētahnēk vēvē Yerusalem va: diryindēn űuhnē fēna had gante nka bēbuhēhni vēvē vacery sali wavē Galasi ki. ² Hnē dimasi-wo, ale-wo-le hnē űuhnē pit űalu hna ile mēkēd űa; antē hnapiwu rēkiwu mbarēpahni. ³ Koyēna, ge tēki bu, payēdēfuhēhni vēle rēhnarun va njiryeryēni koryi ile varēpērun űa gē Yerusalem gē kayēte nte rufahnēd vēhni mo nkeni. ⁴ Age ami rēfēka yintiwu fēna, tēfēlēdēfun gē vēhni.

Ile űađ nti Pol

⁵ Njidēfu Masedēwan, ge ndēcēbu hnam njiryidēfu gē űal hun. ⁶ Nēwēdēfu űal hun hna mpēd hnē wati huji hna fop. Koyēna, ge yiŋa yebu, kodun aryemawuno soŋe ryēcalu nkol kaŵary. ⁷ Aŋa nkaŵ, űađa ryēcalu aki fo, pēhnabu mbiyēlahnin gē űuhnē, ge Ahwēhn a maŵēk. ⁸ Bare Efes li nkođēfu hafo ambēt Pantēkot ŋa tēki, ⁹ kabi ifiđa fidētak dūs dōku mēn hna, bare vēyēŵ va njabēni fēna dūs.

¹⁰ Ge Timote nehahnēryiku, kwētēryin hakili antē memahna hnē űuhnē. Doku Ahwēhn űa ndokujēd, had ami. ¹¹ Awa, ahnē antē njafaŋa. Arabi mbokaj gē yam űal mēn li. Napēdēfuhēhni umē gē vēyēntaŵ va.

¹² Awa tame, ge soŋe aŷenta fu Apolos ye, kamenaŷehnēbuha dʒus njiryini gē vēŷenta fu va ŷal hun hna, bare maŷēna la toye njiryi gaki; njiryid ge njivēmaka.

Watēkwa

¹³ Kwētēryin hakili: yaŷnēryin ikwētahn Kēris ŋa, kamēnaryin do yaŷēryin. ¹⁴ Diryindēn le-wo-le ŷa g'ɪŋahn.

¹⁵ Njētērun tere Sētefanas ŷa yeho vēryēnkwēryēnkwa Akayi* hna vēle hwētahnēko va, do ndokuŋēndēnihēhniwo dʒus vēle hwētahnēk va. Awa, njēfadēmu, vēŷenta mēn: ¹⁶ maŷēndinēhni viŷē vahnē do gē fop vēle mbēralandēni dʒoku rac va.

¹⁷ Natēko gante njijēni vēhni Sētefanas gē Forētunatus do gē Akayikus ki kabi ndemaniho ile wojēkowo rēfēkawo alinēhnuno ŷa, ¹⁸ do njawēnaŷehnēniho gante njawēnaŷehnēniho ŷuhnē dēnk ki. Awa dēnēnēryinēhni sifa vēŷi vahnē.

¹⁹ Vēvē vacery sali wavē Asi† va nkaŷēnihu. Akilas gē Pērisēka do gē vēle varēlēd ŷal hni va nkaŷēnihu g'uŷac Ahwēhn a. ²⁰ Fop vēŷenta fu vēle ye ani va nkaŷēnihu. Gaŷēlēryin g'ɪŋahn nte rufande vēŷenta hna.

²¹ Ami Pol herēk iŷi simpaŷi gē vāk mēn ŷi dēnk.

²² Ale-wo-le wok ŋadilahna Ahwēhn a, ndēwani uŷeh. Ahwēhn, yij!

²³ Arabi idēwa Ahwēhn fu ŷa Yesu nke gē ŷuhnē.

²⁴ Ŋahnēmu ŷuhnē fop g'uŷac Yesu Kēris ŷa.

---

* **16:15** 16.15 Akayi: Resiŷo nte nkehahnēk nkol Korent ŋa ye. † **16:19** 16.19 Asi: Gena nkal cankaŷ nte ŷacik iŷi wati koyēna ŋi bare resiŷo vē hnam ye.

Kayëte kigëna nte kerëhnëkëhni Pol vëvë Korent Wade yehëhna hnë inji kayëte

Afayik Pol cery sali mbë Korent na kerëhnëk inji kayëte kigëna, wati nte nkeho Masedëwan hna hnë bëhn wafëhw imbëd g'imbëd ma hnë bëhn wafëhw mbëd g'imbëd gë ryaw (55 gë 56) ga ndëcëk hnagi Yesu ya.

Pol pëmpëhnahnëkawo nkwëryëla ntëwu na gë vële hwëtahnëk vëvë Korent va antë nko nëfa. Atufahnëd hnatah lëwu wa soje imawëhn ntëw hni na. Nësëd soje wameh wante kitiñëk kayëte ndënkwëryënk ntëwu hna do g'idëkwa catah ntëw hni na; nkabahnëk soje ile nkok yina njëkihni ya; kamënañehnedëhëhni vëvë Korent va mbarëni koryi ndemahnënihëhni vëvë cery sali mbë Yerusalem na hnë uhorot lëw hni hna; Pol nkwëryëk vëryampo hnë vëhni vëwawëna soje ile ntiyak had afayik do tëfëka pacëna.

Pol nësëd hnë inji kayëte soje yas rarëna lëwu ile ñad njihahn njëkihni vëvë Korent va (12.14; 13.1).

Wëlin wanës wadaw wakwëhn nafa hn'iji kayëte: doku, Pol, wanës, fanka, toña, ikwëtahn, iyir.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpayi gë cëmb (1.1-11)

Pol nkwëcëtëk ile ñadëho nti ya (1.12-2.17)

Soje kwëtëla kasëk (3.1-7.1)

Uhnatah Pol (7.2-16)

Uhwëhna nëf (8.1-9.15)

Idëkwa Pol soje vële hnëwëdëha (10.1-11.15)

Horot ile yehawo Pol ya (11.16-12.21)

Siyab rëkwa Pol (13.1-14)

¹ Ami Pol, afayik Yesu Këris ya yehahnëbu kabi Wënu na yak koyëna. Gë aÿënta fu ya, Timote, nkefun. Kerëhnëryiderun wuhne vëvë cery sali Wën nte ye Korent ni do gë fop vële hwëtahnëka Yesu hn'inkal Akayi va fop. ² Arabi Wënu na, Rëm fu ya g'Ahwëhn a Yesu Këris ndëwanihu do njëdënihu yam ya!

Pol camehnëdëha Wënu na

³ Cëmbënëfuna Wënu na, Rëm Ahwëhn fu ya Yesu Këris, Rëm fu le fëbëka kayëhnahn na, ale hamënañehnedëhëfu kwëlëkwël!

⁴ Kamënañehnedëhëfu hnë horot fu hna fop soje mëkin fuhnë fëna kamënañehninëhni fop horot hna, njëdayinëhni ikamëna nte hnuñayinëk fuhnë dënk hnë Wën hna. ⁵ Do gante korotëntëderun dus wahorot Këris wa, koyëna fëna Këris njëdadëhëfu ikamënañehn yabah. ⁶ Age korotëdëfun, soje ahnuñahnu ikamënañehn na ye do gë ipeh ina; ge kamënañehnbun, soje ahnuñahnu ikamënañehn nte yawënañehnedëhu ye gante korotërun gë fuhnë ki. ⁷ Ikwëtahn fu soje hun na njawëk. Ha, njëtëbun gante nkentëderun hnë horot lëw fu ka, nuñantëderun fëna kamënañehn nte hnuñadëfun hna.

⁸ Ha, vëyënta fu, ñadëfun ayëtu horot sankaf ile ryuñënafun hn'inkal Asi hna: horot fu ya ntënekëfuno dus, ntëbëkëfuno fanka, ntiyahnëkëfuno dënk cëmedëfun. ⁹ Ha, ntiyahnëkëfuno idaw fu na fëhnayik. Nkeho koyëna soje antë hwëtahn fu vankaf fu va dënk, bare Wën hunte

watëndëdëhëhni vësëm ña fo hwëtahnëbunëho. ¹⁰ Umë fehëtëkëfu inji cëm do mbokëd' pehëtëfu kat; ha, pacëkëfu nkođ pehëtëndëfu. ¹¹ Wuhnë fëna ndemađunëhëfu fac-wo-fac g'iyëfa hun ña. Koyëna, nuđadëfun Wën hna ufërënak lëwu ŵa soje iyëfa nte njëfanëhnënihëfu vahnë vëyabah na do vëyabah camehnëdëniha Wënu ña soje ufërënak ule njëđakëfu ŷa.

Pol nkwëcëtëk ile ñadëho nti ŷa

¹² Wëlin ile hnatëndanëkëfu ŷa: vinahan fu va ntañak soje ile yasëbun duniŷa li, do kas hnë ŵuhnë. Njasëbun gë ipacëna do gë toña nte watik hnë Wën; gena gë uyët vahnë, bare g'ipërëna Wënu ña nke. ¹³⁻¹⁴ Vile ŷaderun afëyayiwu ŷa umë herëhnëryiđerun, gena ihawary. Gaki nkwëryërun wëdampo do ntiyahnëko ile wëryëdun padëd' fac ryampo. Koyëna natëdëhu gë fuhnë had gante natëdëhëfu gë ŵuhnë ki hnë fac Ahwëhn a Yesu.

¹⁵ Kwëtahnëbuho watac do soje umë ñadëfuho yiryiwu wahwënta wahi ŷal hun hna, soje natu g'ahawary. ¹⁶ Ñadëfuho rëfëryiwu ŷal hun hna age njidëfu gë Masedëwan, tac ge matibu hnam, ŷalun hna ñadëfuho vokaju. Tac ge matëbu ŷalun hna ñadëfuho aryemawuno fere yiwu Yude. ¹⁷ Ante pëhnabuho watac ña, ntiyahnëkuno bi wakihnah ye? Wante fëhnadëfu ña nahan vahnë fo bi ye, vële nësëd': bi «ha» bi «hali» ndampo fo?

¹⁸ Wënu ña umë dënk njëtëk wapacëk: wante hnësënderun ña gena «Ha» do «Hali» ndampo fo. ¹⁹ Aju Wënu ña, Yesu Këris, ale fëyahnëbun ami gë Silas do gë Timote ŷalun ŷa yijëlohna soje ntehn «Ha» do «Hali» ndampo fo. Wadëwu ña, «Ha» fo yeho. ²⁰ Yesu ye «Ha» fop wante nësëko Wënu ña ntid'. Awa ge muntaden gë ŵac Yesu ntehnëden «Amina», cëmbahnina Wënu ña. ²¹ Do Wënu ña umë dënk yawënëdëhëfu gë ŵuhnë, hnë bëmënkël fu gë Këris hna. Wënu ña, umë dënk rëhnakëfu, ²² iyavëta lëwu yëđakëfu, Iyir Ipacah, nte kwëtëk ña vintawary fu hna, nke dahëse ile rufëdëhëfu paryi nuđaden viyë vile ñad' njëdafu va.

²³ Awa age nurun ga nkobu bokala gë Korent kabi kaŷëhnahnëko gë ŵuhnë ye. Arabi sëmu ge mërëdëfu! Wënu ña ye sedë ntaŵary mën ña. ²⁴ Yëkëhnlëfuhna yefu vësankaf hun, alehniwu gante ntidun kwëtahn hun ña. Ikwëtahn hun ña njawëk! Bare ñadëfun ryokuñëntifu soje uhnatah hun ŵa.

2

¹ Soje umë ye, pëhnabu antë vokaryiwu gë ŷal hun, antë voku yiŵëhnëndanu. ² Age njiŵëhnëndanëmu, mo yëđadëho uhnatah ŵa? Vële yiŵëhnëndanëbu va bi? ³ Soje ile herëhnahnëmuno koyëna ŷa: ñadëwohna, ge təkëryibu, njiŵëhnëndanëniho vële rëfakëha njëđaniho uhnatah ŵa. Pacëko: ge natëko, ŵuhnë fëna natëdëhu fop. ⁴ Yëtëryin, gë wako mën ña kerëhnëmuno, sakahn mën ha pëbëkawo yiŵëhnah g'ufëmpëhnahnah. Keryëhnëluhna soje yiŵëhnëndanu, ntibu rufahnu iña cankađ d'us nte hwëhnabu soje hun ña.

Itavëhn aŵen

⁵ Age ahnë likawo aŷëntaŵu lavah, gena ami ntiko, kode ntehnë ŵuhnë fop ntiko. Gena soje ŷayëndanu hnësëhnëmu watac, toña ŷa dënk ye. ⁶ Soje ahnë arac, ikwëd' vëyëntaŵu va gwër nkeđëha. ⁷ Tame tëfëku aravëhnuna do ahamënaŷëhnuna, soje antë pëba uyiŵëhnah sankaf dëcët. ⁸ Awa tëyëdëmu, tufëryina ñadunëha. ⁹ Wëlin soje ile herëhnahnëmuno: ñadëfuho yëkëhnahnu soje yëtu bi maŵëhnëdun fop wante lehnëđerun ña. ¹⁰ Ge tavëntunëha ahnë, tavëndëbuha ami fëna.

Do ami, ge tavëhnëbu —ge nke iñë ile rëfëka ravëhnu— soje hun ÿa ravahnëdëfu haryënkw Këris hna, ¹¹ soje antë Sintani nuÿa rënka ile tokandëhëfu. Njëtinek d'us vinahan vidëwu va.

Pol Tërowas hna

¹² Ante təkëbuho Tërowas soje fëyahnu Wanës WakasëkKëris ña, Ahwëhn a pidëtëhnëkowo nkaw soje lihahnu. ¹³ Bare ndëñëbuho d'us, kabi təkätëlëwawohna hnam Tit, arëfëlënta mën a. Soje rac koyabuhëhniwo vëvë Tërowas va yilehnu Masedëwan hna.

¹⁴ AraBi cëmbi Wënu ña! Mëkëden fop kabi gë Këris nkeyinëk kwëlëkwël. Paß gë fuhnë Wënu ña njëtëndanëdëha Këris hn'ile-wo-le hna, had d'atikola ile rehëd gante-wo-gante. ¹⁵ Ha, tehëden had d'atikola hnëñah Këris ÿa soje icëmb Wënu ña fagant vële rëfëk nkaw nte yiryeryëd g'ipeh ka do gë vële rëfëk nkaw nte yiryeryëd g'icëm ka. ¹⁶ Soje vëryaw, rehërya icëm ye ile yiryeryëd g'icëm; vëÿëntaw va, rehërya uwám ye ule yiryeryëd g'uwám usër. Awa mo rëfëka nti ÿi sifa d'oku? ¹⁷ Fuhnë gelëfuhna had vëyabah vële wafëd wanës Wën ki. Hali! Wënu ña fayikëfu awa toña hnësëdëfun tase lëwu hnë ibëmënkël fu gë Këris.

3

Soje kwëtëla kasëk

¹ Awa, ntiyahnëku bi itufëhna vokëbun rufëhnandëfu gë watac? Mbalëkëfu bi, had gë vëÿëntaw ki, vëkayëte vante yëtahnëd'undëhëfu fuhnë gë vëÿëntaw? ² Wuhnë dënk ye kayëte ntëw fu tac nte herik hnë wasakahn fu hna, nte kodëni vahnë va fop njëtëni do karajëni. ³ Ha, pacëk kayëte nte kerëk Këris ña yerun do hnë d'oku lëw fu hna ntihahnëk watac. Gena gë ihera kerik bare gë Iyir Wën hunte wok cëmëd'ina nke; kerina hnë wëraka, bare hnë wasakahn vahnë hna kerik.*

⁴ Pacahnëkëfu wanji haryënkw Wën hna, soje Këris ÿa. ⁵ Diyahnëlëfuhna kodëfun lifu iñë fuhnë fo, bare g'idema Wënu ña wëkahnëbun lifu ile lidëfun ÿi. ⁶ Umë wëkahnëbun yefu vële hnësëd soje kwëtëla kasëk ña. Kwëtëla tac, matina Sariya Moyis ÿa, bare hn'Iyir Ipacah hna matik. Sariya Moyis ÿa g'icëm njiryeryëd, bare Iyir Ipacah ña uwám wa njëd'ahnëd.*

⁷ Hnë wati Sariya Moyis hna Wënu ña tufahnëdëho untënah ntëwu ña g'untancah canka. Yëka Moyis ÿa ntancëdëho d'us afo vëva Isërayel va vëhodilohna ntañëniha, bare untancah tac mbiÿëd'lohna. Ge paryi sariya ÿa kwëhnako untënah ñi mama nkehahnëko d'oku lëwu ÿa iyiryery vahnë g'icëm, ⁸ do kas untënah d'oku Iyir ña kwëhnad'ina rëkwëlehna! ⁹ Ha, ge d'oku sariya le yojëd ntavah Wënu ña kwëhnak untënah ña awa untënah nte kwëhnak d'oku Iyir nte satëned ña lëbëk d'us. ¹⁰ Do haryënkw hnë inji danc ntënah canka, danc ntënah sariya ÿa goryeryëna nafa. ¹¹ Ge vëÿi vërac vile wok biÿëna va njabëkawo d'us ntënah ña, awa vile viÿëd va lëbëka ntënah ña.

¹² Awa kabi ikwëtahn hwëhnayinëk hnë d'oku Iyir Ipacah li, gë afaya sankaf nësëden. ¹³ Didelënëhna had Moyis, umë ale sënkadëho yëka ÿa memaÿëhnahnëhni vëva Isërayel va antë nuni yëka lancah lëwu ÿa lakënde lancah rac biÿëd'ina. ¹⁴ Ntidëniho koyëna kabi wahakili vëva Isërayel va pidako, do cënkantac tac nkok hafo dol ge karajëdëni Vikerëh Vicër na. Ante maÿëhnëdëhëha Këris ña fo ntihëtaf anji cënkant.

* 3:3 3.3: Icahn 34.28   ✧ 3:6 3.6: Icahn 34

15 Ha, gë dol nte-wo-nte karanëdëni vëva Isërayel vëkayëte Moyis va, iñë sankëd wahakili walëw hni wã. 16 Bare ge ahnë gwëcëtak tëfa Ahwëhn a ntihtëhnedë cënkã nã. 17 Awa, Ahwëhn a, umë hwëhna Iyir nã; do hn'ile nke Iyir Ahwëhn hna, hnam nke ige afaya nã. 18 Do fuhnë fop, kabi wayëka fu wã cankëtak, nuden do tufahnëden hnë vankeya fu hna untënah Ahwëhn nã. Awa Iyir Ahwëhn a vacëdëhëfu, ntidëhëfu nkeyin gante nke umë ka, g'untënah nte wënad kwëlëkwël.

4

Hnapul vë g'ambin hnë vapeya intil

1 Awa, yambëdilëfuhna kabi Wënu nã, g'ikaÿëhnahn dëwu nã, kwëtehnahekëfu iÿi doku. 2 Tavëbun vankeya vacëfëhnah vante sowaryëdëfunëho, iñë gena ile lidëfun rokahnëfuni vahnë do tumpëdilëfuhna wanës Wënu nã; bare toña ÿa yëtëndanëdëfun wapacëk do koyëna njëkëhnedëfun hnuÿafu ikwëtahn vahnë va fop haryënk Wën hna. 3 Ge Wanës Wakasëk wante fëyahnëdëfun ñi cënkak hnë vëryampo, hnë vële rëfëk nkaw nte yiryeryëd g'icëm ka fo nke koyëna. 4 Vëhni vëhwëtahnëna kabi Sintani, wën iÿi duniÿa, mëpëndanëk wahakili walëw hni wã. Koyëna vëhodina nuni humpen Wanës Wakasëk wante rufahnëd ntënah Këris nã, ale ye awëntëlënta Wënu nã. 5 Gena soÿe lëw fu dënk fëyahnëdëfunëhëhni vahnë va, bare soÿe Yesu Këris Ahwëhn a ye; ge fuhnë ye, gelëfuhna Ahwëhn a, vëryokunëhn hun fo yebun soÿe Yesu ÿa. 6 Wënu nã më lehnëko: «Arabi humpen ha ntanc fagant hn'umëhwëry hna!» Do umë dënk lancëndanëk humpen hudëwu ha hnë wasakahn walëw fu hna, soÿe njëtahnin untënah ntëwu nte lancëd hnë yëka Këris hna.

7 Bare iÿi hnapul, hnë vapeya intil nke, umë fëhnëtahned fuhnë ye, gante njëtande iÿi fanka sankaf ile lëbëk fop matina ÿal fu, bare hnë Wën hna dënk matik. 8 Ndëñehnbun gante-wo-gante, bare ñwëÿehnedëfuhna; mpaÿëmpaÿendebun dus, bare cilëtaçilëfuhna; 9 koroteyehnedëbun, bare Wënu nã tavëdilëfuhna; këfëdebun, bare mëkëdelëfuna ryawifu. 10 Kwëlëkwël njoyinëk hnë vimbahn fu hna icëm Yesu nã, soÿe uwám lëwu wã tufëhnahn fëna hnë vimbahn fu hna. 11 Pabëlëdëfun icëm nã kwëlëkwël soÿe Yesu ÿa, soÿe nuhahni uwám Yesu wã hnë vimbahn vidëw fu vinte rëfëka cëm va. 12 Koyëna icëm inã hnë fuhnë ndokunëd, bare uwám wã hnë wuhnë ndokunëd.

13 Vikerëh hna kerik: «Kwëtahnëbu, soÿe umë hnësahnëbu.»* Fuhnë fëna sifa ikwëtahn tac hwëhnaabun do soÿe rac hnësëdëfun. 14 Ha, njëtëbun Wën hunte vëhnëndanëka Ahwëhn a Yesu mbëhnëndanëdëhëfu fuhnë fëna gë Yesu do kwëtëdëhëfu gë wuhnë darël lëwu. 15 Fop ile horotëdëfun ÿa, soÿe nafa hun ye, soÿe ipërëna Wënu nã nkod campënd vahnë hna, do koyëna icamehn nte camehnëde Wënu nã nkwënad soÿe icëmb dëwu nã.

Icëmb nte yejëk nã pudina

16 Soÿe umë ye yambëdilëfuhna. Wëla imbahn fu nã përekand toye toye, ntaÿary fu nã fac-wo-fac kasëkad. 17 Horot fu vë gaki ÿi kihnek ge mëntëdëlehnini gë icëmb nte hnuÿaden nã, kabi horot rac hnuÿahnëden inÿi cëmb yabah nte wok pudina. 18 Awa, fuhnë yëkëhnedëfuhna ile

* 4:13 4.13: Wahnëw 116.10

hnude, ile wok nudena yekëlehnëdëfun, kabi ile hode nuyi ya biyëdina dus, bare ile wok nudena ya nkod kwëlëkwël.

5

¹ Imbahn nte hwëhnayinëk nkal li, had usank ule fërëkad fac ryaw̃ ye. Bare njëtinëk, ambin hna, kwëhnayinëk acery nte wod kwëlëkwël. Wënu na lik, gena vahnë. ² Do tame, njëmëden, kabi ñankahnëkëfu cudayin mbahn ambin na, nte yed cery fu na. ³ Koyëna lakënde pitëlin g'imbahn fu na duniya li tëkatëdelënëfuhna nas fo kabi cudayinëk mbahn mbë g'ambin na. ⁴ Ha, mpëd ante yëwahninëk hn'usank hna, njëmëden had idib dënah ryibinëk. Genä kabi ñaden cudëtayin imbahn fu ni bare pecehnëkëfu cudayin mbë ambin na, soje mbahn nte wok cëmëdina na kohn mbahn nte sëmëd na. ⁵ Wënu na dënk ye ale fëhwëtaryëkëfu soje rac. Njëdakëfu Iyir Ipacah inä had sah ryënkwëryënkw hnë viyë vile kwëtëhnëkëfu hna.

⁶ Koyëna, pëbëkëfu kwëlëkwël ikwëtahn na. Njëtëbun ge hn'imbahn hna nkoḅun lëdëfu, tëhayilënëhna idëd Ahwëhn hna. ⁷ Ha, g'ikwëtahn na njasëdëfun, gena gë inu. ⁸ Pëbëkëfu ikwëtahn na do pecehnëkëfu ravëfu inji mbahn do yifu lëdëfu darël Ahwëhn a. ⁹ Bare ile yadëfun ryënkwëryënkw ya umë ye, nëḅahna gë fuhnë wofu hnë inji mbahn ma ravëfu. ¹⁰ Fac yed fuhnë fop tëfëka kahnin kitina Këris hna soje kitin fu. Koyëna ale-wo-le nujad icos ile ndokuḅëk ya hnë duniya lëwu hna nkal li, nke ifërën ma iwëh.

Doku ikonjëndëlehn

¹¹ Idak gë Ahwëhn a vintaḅary fu hna nke, soje rac njëkëlehnëden mawëhnëniha vahnë va. Wënu na njëtëkëfu wapacëk, do ntiyahneko wuhnë fëna, hnë walaḅary hun hna, njëtërunëho wapacëk. ¹² Ñadilëfuhna nke had itufëhna vokëbun rufëhnandëfu, bare ñaderun ayëdäyiwu ile hodun asamehnahnëndunëfu, aholahnu alëkwanduni vële naḅënaryëd hnë ile hnude fo hara gena ile ye ntaḅary hna. ¹³ Ge had cenakëfu nkeḅun, soje Wënu na ye; bare ge gë hakili ntibun, soje hun ya ye. ¹⁴ Inahn Këris na liyëhnëdëhëfu, kabi pacëkëfu waji: Këris cëmëk soje fuhnë fop, awa koyëna, fuhnë fop cëmëntinëkëfu gë umë. ¹⁵ Cëmëk soje fuhnë fop, koyëna godëlënëhna njëkëlehnënden hnëḅah lëw fu fo, bare rëkëde njëkëlehnënden hnëḅah ale sëmëk soje lëw fu ya do vëhnëk vësëm hna.

¹⁶ Soje umë ye gona njëkënde ahnë gante njëkëdëha duniya ki. Wëla kobëri na njëkëbunëha Këris ya gante njëkëka duniya ki, tame gona njëkënde koyëna. ¹⁷ Awa, ge ahn'a gë Këris ya nkeni, ahnë ahasëk ye: vantiya vacër va ntihëtik, vantiya vakasëk va ye. ¹⁸ Umë fop Wënu hna matid, umë ale honjëndëlehnëkëfu gë umë g'uryema Këris wä do hwëtëhnahnëkëfu doku ikonjëndëlehn na. ¹⁹ Ha, Wënu na honjëndëlehnëkëhni vahnë va g'umë hn'ibëmënkël fu gë Këris, tavëhnëkëhni wameh wadëw hni na. Do payëkëfu soje pëyahnin konjëndëlehn tac. ²⁰ Awa gë wac Këris ya payibun do g'uryema Wënu na nësëdëfun had umë dënk wacëdëhu. Awa, këlayirun g'uḅac Këris ya, mawëryin ahonjëndëlehnëniwu gë Wënu na. ²¹ Këris kwëhnalohna wameh, bare ntibëko wameh fu na soje fuhnë vële yeyinëk g'umë va, Wënu na catahna gë fuhnë.

6

1 Këladerun, fuhnë vële ryokuñëhnëdëha Wën gë wuhnë, antë ahnëhahnu uyëd ule hnuñarun gë Wënu ña. 2 Wënu ña më lehnëk: «Hnë wati le rëhnabu hna, mawëbu uyëfa hu wã,

hnë fac peh hna, njijëbu ryemaÿi.»*

Awa tame, wëli wati ile mawahnëd Wën iyëfa vahnë ña; wëli fac peh ña.

3 Ñadilëfuhna lifu iñë le hođ menehna ahnë hn'ikwëtahn dëwu hna soñe antë kwëhna ile nëwëdëhëfu hnë doku lëw fu hna. 4 Bare, fuhnë ñadëfun rufënafu hnë ile-wo-le hna had vëryokuñëhn Wën paryi. Koyëna duñënadëfun g'ikamëna cankaſ wahorot wã, wadëñah ña do wëwati wahambah wã; 5 vandaf va, icëd iña, iñañëna vahnë ña; wadoku wadakah ña, wãnk wakwëd ña do roka ÿa; 6 G'usatah wã njasëdëfun, g'uyët wã, g'iduñëna ña, do g'ipërëna ña. Iyir Ipacah ña gë fuhnë nkentik, iñahn fu ña paryi nke, 7 pëyahnëdëfun toña ÿa do Wënu ña njëdadëhëfu fanka soñe doku rac. Iwëta fu ÿa idi ile satëk ÿa ye. 8 Vahnë va ntënënedënihefu, viyë cëfëhnanëdënihefu; vëyëntaw ntehnëdëniheñni vahnë wanës wapërën soñe fu ÿa, viyë wameh. Pëlanihëfu vëwër, bare toña ÿa hnësëdëfun; 9 had vële nkoni vëyëtëna pëlanihëfu, bare njëtënihefu d'us; had vële lakurëk pëlanihëfu, bare wëli, uwám hna fo nkobun; koroteyehn koroteyehnëdënihefu, bare vëhodina ndawënihefu; 10 njiwëhnëndanëdënihefu, bare vëhnatah fo yebun kwëlëkwël; kaÿëhnëbun bare mbetëndanëdëfunëhëñni vahnë vëyabah; ñoñ kwëhnalëfuhna, bare kwëhnabun ile-wo-le ÿa.

11 Wuhnë vëyënta fu vëvë Korent, pacënanirun, pidëtëhnirun wasakahn fu wã. 12 Tufirun iña fu ña fop, bare wuhnë tufëlunëfuhna iña hun ña. 13 Nësëhnëdëmu had vutah mën: pidëtëhnëryinëfu, wuhnë fëna, wasakahn hun wã!

Itëhna ale rëfëka aÿëlëlu

14 Antë avanku kwëtëla gë vële wok vëhwëtahnëlahna Këris va. Ye kođ mbankëni vësatah va gë vële wok vëlënëñëna saryiya Wënu ña? Hak kođ humpen ha mbankëni gë umëhwëry ña? 15 Këris ÿa kođ bi cañëni gë Sintani? Ale hwëtahnëka Këris ÿa kođ bi tëfëlëndëni gë ale wok kwëtahnëlahna ÿa? 16 Ye mbankëni Cery Wën Cankaf ña gë wamën wamër ña? Fuhnë, acery Wënu paryi ña yeyinëk gante nësëk Wën ka:

«Hnë vëhni ntëdëdëfu do gë vëhni rëkëdëfu yasëntëdewu,

Wën lëw hni ÿa yedëfu do vëhni bulunda mën nkedëni.»*

17 Soñe umë ntehnëk Ahwëhn a:

«Cahnëryinëni vële wok vëyëtëlohna vi do aÿawëtawuni.

Antë aÿaku ile ronkëk haryënk w mën do ami, kacadëmu.»*

18 «Rëm hun yedëfu, do wuhnë vutah mën yedun, nësëbu ami, Ahwëhn Fanka Fop.»*

7

1 Wëlawo mën vële ÿahnëbu d'us, wañi fop Wënu ña fuhnë ntehnëk ntinëhnëd. Awa pacënanëfu fop ile ronkëñëd mbahn ña do gë ntawary ña. Dënëñëñëfuna Wënu ña do genëfu had umë dënk gante-wo ka.

Uhnatah Pol

2 Pidëtëhnëryinëfu wasakahn hun wã. Ahnë dëntahnëlëfunahna, ahnë dawëlëfuhna, ahnë tokalëfunahna, ahnë nufëhnëlëfuhna ile kwëhnëk.

* **6:2** 6.2: Esayi 49.8   * **6:16** 6.16: Soñe Walevi 26.12; Esekiyel 37.27   * **6:17** 6.17: Esayi 52.11; Esekiyel 20.34,41   * **6:18** 6.18: 2 Samiyel 7.14; 8.4

³ Nësëla waji soŋe sēdahnū. Rēkēbu hnēsu: hnē wasakahn fu hna nkerun kwēlēkwēl lakēnde sēmēfu. ⁴ Ikwētahn cankaf hwēhnaŋu soŋe hun ŷa, naŷēnadēfu dūs soŋe hun ŷa. Wēla hnē horot fu hna pēbēko ikamēnaŷehn ŋa do kobēko hnatah wā.

⁵ Kobēri ante tēkēbunēho Masedēwan hna, wēla toye yinēgalēfunohna. Sifa wadēnah ŋa fop fankēlēbunēho: vankwajēla caharaŋ fu, gē vantakah wasakahn fu hna. ⁶ Bare Wēn hunte hamēnaŷehnēdēhēhni vēle silētak va, kamēnaŷehnēkēfuno g'itēk Tit ŋa. ⁷ Do gena itēk dēwu ŋi fo likēfu koyēna, bare ikamēnaŷehn nte njēdakēfu ŋi fēna natēndanēkēfu. Pēyakēfu gante ŋankahnēku soŋe avok ahnuwuno. Pēyakēfu soŋe uyiwēhnaŋ lēwun wā, do ikahnēnda hun soŋe mēn a do soŋe umē ye uhnatah mēn wā nkwēnak dūs.

⁸ Ha, lakēnde ge njiwēhnēndanēmu gē kayēte nte herēhnimuno ŋa, curala soŋe rac. Curabuho kobēri ŋa kabi kamahnēbuho njiwēhnēndanēmunō fambēd gē kayēte tac, ⁹ bare tame, hn'uhnatah hna nkebu. Gena uyiwēhnaŋ hun wī hnatēndanēko, bare kabi uyiwēhnaŋ rac lik avacu vankeya hun va. Wēnu ŋa ŷadēho koyēna, do aki fuhnē ŋoŋ diyluhna wēh. ¹⁰ Uyiwēhnaŋ ule ŋad Wēnu ŋa lid mbacēni vahnē va vankeya vantēw hni va soŋe Wēnu ŋa kol pehētahnēni do curadēlēnēhna soŋe yiwēhnaŋ rac. Bare uyiwēhnaŋ vē dūniŷa ŷi, ile wok didina vahnē va mbacēni vankeya va, icēm njojēd. ¹¹ Yēkēryin uyiwēhnaŋ ule ŋad Wēnu ŋa ile nagēhnēku ŷa: gante ŋankahnēkunō asahnu hn'uwēh rac hna, tēyērunēho aravēhniwu kabi cilētarunēho wēh rac, ntakēkunō gē ntavah Wēnu ŋa, g'ufēr sankaf ŋa ŋankahnēkunō ahnuwuno, g'ikahnēnda soŋe mēn a, do canērunēha aŷen a! Hnē waji, tufahnērun gentahniluhna. ¹² Awa ge kerēhnēmu, gena soŋe ale lik wēh, gena fēna soŋe ale liyik a, bare soŋe ayētahnū wapacēk haryēnkū Wēn hna ikahnēnda nte hwēhnaŋunēho soŋe lēw fu ŷa ye. ¹³ Rac ye ile hamēnaŷehnēkēfu ŷa.

Do fēna, uhnatah ule kwēhnako Tit wā, kabi wūhnē fop tisēndanērunēha, natēkēfu g'ahawāry. ¹⁴ Ani gē njihahnēryind Tit ŷal hun hna naŷēnaŋu dūs haryēnkū lēwu soŋe hun ŷa do cēfēhnanēlunohna. Kwēlēkwēl toŋa hnēsēhnēdērunēho do wante hnēsēbunēho soŋe hun ŷa haryēnkū Tit hna tufēhnaŋ toŋa ye fēna. ¹⁵ Do koyēna iŋa dēwu soŋe hun ŋa nkwēnadēho ante ndēnkwētaŋdēho imawēhn nte wāwēhnērunēhawo wūhnē fop ŋa, gē gante kacārunēhawo g'untēnah do gē ntakah ka. ¹⁶ Natēko kabi kodēmu hwētahnū g'afērēn.

8

Uhwēhna nēf

¹ Vēŷēnta fu, ŋadēfun ayētēdaniwu gante tufahnēk Wēn ipērēna dēwu hnē vacery sali wavē Masedēwan hna. ² Wadēnah wayabah dūs yehēhni vēle hwētahnēk va bare uhnatah lēw hni sankaf wā njabēko. Do njēdahnēniho g'uhwēhna nēf cankaf, mama kayēhnaŋnēniho dēcēt. ³ Sedē yebu, vēhni njēdahnēni ile kodēni njēdahnēni ŷa, hafo dēcēt, mama nkobunēho tēyēlēfunihna iŋē. ⁴ Muntanihēfu dūs g'idēhān cankaf untēnah soŋe ndemantinihēhni vēle hwētahnēk vēvē Yerusalēm va. ⁵ Ntini ntēbi dēnk gante nahabunēho ka: njēdēhnani vēhni dēnk ten Ahwēhn hna, tac gē fuhnē, gante ŋad Wēn ka. ⁶ Soŋe rac ye muntaŋunēha Tit mbokary ŷal hun hna, soŋe puhna dōku ile pēgwēko ŷa. ⁷ Njabēku ile-wo-le ŷa: kwētahnērun, kolērun wanēs, njētērun viŷē Wēn va do kēbēnarun kwēlēkwēl soŋe aryokūŋu. Do iŋa nte rufirunēho ŋa fēbēku.

Awa, soje doku rac tufëhnaryin fëna njabëku nëf na dŕus. ⁸ Porosinjëluhna aliwu watac, bare ikahnënda nte kwëhnani vëyëntaŵ na yëtëndanëdëmu soje arufahnu, gë vëhni ka, toña iña hun na. ⁹ Njëtërun ipërëna Ahwëhn fu na Yesu Këris: mbetako, bare soje hun ŷa, ahaŷëhnah ntiyako, soje ahnuŷahnu fop hafo pad.

¹⁰ Nahan mën na hnësëhnëdëmu hnë waŋi: ŷanko ŵuhnë ryënkwëko aŷandu alinëhnuni vëvë Yerusalem vële hwëtahnëk va do fëna ŵuhnë ryënkwëk linëhnëkëhni. ¹¹ Awa, tëfëka afuhnawu tame, g'iña përen, nte hwëhnarunëho ante pëhnarunëho aliwu na dënk, gante mëkëdun ka. ¹² Age njëdahnëde gante mëkëde ka g'iña na Wënu na maŵëd. Tëyëna ile wok mëkëdëna. ¹³ Gena ahaŷëhnëndaŷehniwu ŵuhnë tac avetaŷehnnuni vëhaŷary, bare soje ahëñëlahnu ŵuhnë fop ye. ¹⁴ Dol ŷi, kodun ahnufu ile yabëku ŷi soje mbalëtahnëni vëhaŷary. Ge fac ryampo ŵuhnë fëna nkojëku inë, vële njabëd va ndemagëdënihu. Koyëna fop këñëlahnëdun. ¹⁵ Had gante kerik hnë Vikerëh Wënu ka: «Ale vankëtëko dŕus ŷa nuŷalohna dëcët. Ale vankëtëko toye ŷa ñoñ gojëlawohna.»^{*}

Tit gë vërfëlëntaŵu

¹⁶ Arabi cëmbi Wënu na, umë ale lik hnë ntaŷary Tit hna ikahnënda soje hun g'idëmën ka. ¹⁷ Ante tëyëbunëhawo njiryi njëkiwu ŷal hun hna, Tit maŵëko. Toña toña ŷa umë dënk rëko pëhna njiryi g'uhnatah sankaf. ¹⁸ Payëbunëha gë aŷënta fu ale hwëhnak uŵac fërën hnë vële hwëtahnëk hna fop soje doku fërën lëŵu ipëyahna Wanës Wakasëk na. ¹⁹ Vële hwëtahnëk va dënk rahnëka njinti gë fuhnë soje yoryifu Yerusalem hna idëma nte varëpik na soje icëmb Ahwëhn na. Koyëna, tufahnëdëfun ikahnënda fu na. ²⁰ Ntidëfun gante nkodëfun gwëryahnëdëfilëfuhna wanës wameh soje iŷi koryi yabah ile hwëtëhnahnibun ŷi. ²¹ Njëkëlehnëdëfun soje lifu ufërën gena haryënkŵ Wën hna fo bare haryënkŵ vahnë va fëna.

²² Gë vëhni payaryëbunëha Tit. Umë fëna ahahnëndak ye. Rac hnuëdëfun kwëlëkwël hnë fop wante ntid na. Do kat, kwëtahnëku dŕus, sojë rac ikahnënda dëŵu na nkwënak. ²³ Tit, umë, arëfëlënta mën a ye do g'umë ndokunëdëfun fagant hun. Vëhaŷaryi vi, vëhni cañëtini vëvë vacery sali va ntini doku rac soje icëmb Këris na. ²⁴ Tufëryinëhni ñadunëhëhni dŕus, njëtahnëni vëvë vacery sali va toña hwëhnabun soje wapërën wante hnësëhnëdërun ŋi.

9

Wënu na ñadëha ale yëdahnëd g'uhnatah

¹ Bërakëndëŵohna herëhnu soje uryema ule njëdanahnëdëni vële hwëtahnëka Këris vëvë Yerusalem va. ² Njëtëbu ikahnënda përen hun na. Wapërën fo hnësëdëfu soje hun ŷa hnë vëvë Masedëwan hna. Ntehnëbuhëhni: «Vële hwëtahnëk vëvë Akayi va kobëri ŷanko kahnëndani njëdahnëni.» Ikahnënda cankaf hun yënkëkëhni vëyabah hnë vëhni. ³ Cañëtëryibuhëhni vëyënta fu vi soje ndemanihu ahëbënahnu gante nësëbu ka. Koyëna nudëni ile hnaŷënahnebu soje hun ŷa do watac gelohna nafa këm. ⁴ Ñadilëfuhna rëfëlëryifu gë vëvë Masedëwan va arëkatiwu hara pëhwëtaluhna, wati rac ikwëtahn nte hwëhnabun soje hun na usëfëhnah fu yed, nësëdëna dënk usëfëhnah hun ŵa. ⁵ Soje rac hnahahnëbu tëfëka tëyini vëyënta fu vi ndënkŵëryini gë ŷal hun soje pabëndani uyëd ule lehnërunëho yëdahnëdun ŵa. Koyëna

^{*} 8:15 8.15: Icahn 16.18

uyëd w̃a këbënyayik do njëtëde ile yëdahnik gë uhwëhna nëf ye gena g'ufëredel.

⁶ Wuhnë dënk njëtërun wani: ale hnadëk toyë fo ÿa toyë fo mbarëpëd do ale hnadëk yabah ÿa yabah mbarëpëd. ⁷ Ale-wo-le tëtëka njëdahn ile pëhnak hn'intawary dëwu hna, hara curana ma nti g'ufëredel. Wënu na nahnedëha ale yëdahnëd g'uhnatah. ⁸ Wënu na kwëhnak fanka sojë njëdawu fop wasifa viyë vifërën va, ahwëhnahnu kwëlëkwël fop ile valëku ÿa hafo kobu sojë alihahnu vantiyehn. ⁹ Akerik:

«Njëdadëhëhni g'uhwëhna nëf vëhaÿëhna va, ipërëna dëwu na mbiÿëd kwëlëkwël.»^{*}

¹⁰ Wënu hunte yëdadëhëhni uhnëda vële hnadëd va do gë roka ile tokëdëni vahnë va, njëdadëhu wuhnë fëna ile valëku ÿa do nkwënëd sojë ipërëna hun na ntëw̃ had atëh. ¹¹ Wënu na mbetëndanëdëhu hnë le-wo-le hna sojë aholahnu arufahnëndu kwëlëkwël uhwëhna nëf hun na; koyëna vëyabah camehnëdëniha Wënu na sojë uyëd hun ule nuÿadëni hnë fuhnë w̃i.

¹² Uw̃i yëd ntid viyë vëhi: ndemaðunëhëhni vële hwëtahnëk vëvë Yerusalem va, njëdadunëhëhni ile wojëkëhni ÿa, do camehnëdëniha Wënu na g'intawary fop. ¹³ Wati nte nudëni uyëd sankaf ule yëdarunëhëhni cëmbëdëniha Wënu na sojë imawëhn hun Wanës Wakasëk wëba Këris na nte rufahnërun g'uhwëhna nëf hun w̃a sojë lëw̃ hni gë vahnë fop. ¹⁴ Do njëfadënihu g'iña cankaf sojë ipërëna cankaf nte njëdëku Wënu na. ¹⁵ Arabi cëmbi Wënu na sojë uyëd lëwu w̃i ule wok kodena ñani!

10

Idëkwa Pol sojë vële hnëwëdëha

¹ Ami Pol —ale lehnëde aryëm yëbu ge haryënk̃w hun nkebu, bare ge naÿwëtamu ñoñ cowëda ile ÿadëfu hnësu ÿa— këladëmu g'iyam do gë ipërëna Këris na, ² Muntadëmu ant'ahnësehnuno gë wayap ge haryënk̃w hun nkebu! Njapënanëdëfuhëhni vële lehnëd njasa duniÿa yasëden. ³ Paryi nke vahnë fo yeyinëk, bare gante mëtëdëfun ka gena had gante mëtëdëni vahnë. ⁴ Viwëta vile wëtanden va gena viva vahnë, bare fanka falëw̃ fu fa Wën hna matik sojë mbëvehnahn fop vile yaÿënad haryënk̃w Wën va. Mbëvehnëdëfun vinahan vimeh va, ⁵ gë fop ile wëmaÿëhnëd vahnë va njëtëniha Wënu na. Ñadëfun wëcëtëfu wahakili vahnë va sojë maÿëhnahnëniha Këris ÿa. ⁶ Wati nte padëd imawëhn hun na, tac këbënadëfun finiÿëfu fop inÿwëÿëhn na.

⁷ Yëkëryin viyë vi gante nke ka. Ge nke ale pacëk Këris hwëhnëka, tëtëka njët wapacëk wani: Këris hwëhnëkëfu fuhnë fëna g'umë ki! ⁸ Ahwëhn a njëdakëfu imëk na sojë ayawënahniwu hn'ikwëtahn hun hna, gena sojë afërëkaniwu. Sojë rac ye cëfëhnëdilohna naÿënaÿ. ⁹ Ñada ntiya had ñadëmu lakëyawu gë wante herëndidëmu ni. ¹⁰ Vëryampo ntehnëdëni: «Wani wanës Pol ntënëk do njawëk, bare ge fagant lëw̃ fu nke, kihnëk do wante nësëd na kwëhnana nafa.» ¹¹ Arabi vële hnësëd aki va njëtëni wapacëk iÿin: gante nkebun hnë wanës wante herëndidërun naÿwët ki, koyëna nkedëfun fëna hn'ile lidëfun hna ge tükëryibun ÿal hun hna.

¹² Dëkëdiléfuhna hëñëndëlehnafu ma dënk wëntëndëlehnafu gë vahnë vële ÿak hnaÿënad vëhni dënk vi. Añëna ntiyadëni vëhni dënk ñëÿahnëni

^{*} 9:9 9:9: Wahnëw̃ 112.9

do mēntēndēlehnani gē vēhni dēnk. Vēyi vahnē wahwēhnana hakili. ¹³ Bare fuhnē, naŷēnadilēfuhna hafo ryēcētēfu rēkwēlehna ŷa; dōku ile njēdakēfu Wēnu ŷa hnaŷēnandēbun, dēcētēdilēfuhna rēkwēlehna dēwu ŷa, do dōku rac yokēfu hafo ŷal hun hna. ¹⁴ Ge yiryekēndilēfuhna ŷal hun hna, vēryampo kokēnd ntehnēhni ndēcētēbun virēkwēlehna va soŷe ile hnaŷēnanderun ŷa. Bare njētērun dēnk fuhnē ryēnkwēko rēkeryifu ŷal hun hna gē Wanēs Wakasēk wēba Kēris. ¹⁵ Dēcētēdilēfuhna rēkwēlehna fu ŷa: naŷēnadilēfuhna soŷe wadoku vēhaŷary. Bare ñadēfun ikwētahn hun ŷa nkwēna, do koyēna ikaŷ dokuŷa fu ŷa nkwēnad g'ahaŷary, hnē wūhnē, bare hara dēcētēlēfuhna hn'ile kahnēndēhniŷun rēryēfu hna. ¹⁶ Wati rac kodēfun fēyahnēfu Wanēs Wakasēk ŷa hnē waresiŷo wale ye yankwēt ŷal hun hna. Ñadilēfuhna ryokuŷefu ile pēgwēni vēŷēntaŷ do hnaŷēnahnēndēfu wadoku wante ntini ŷa.

¹⁷ Age ahnē ñad naŷēna, arabi naŷēna soŷe ile ntinēhnēka Ahwēhn a. ¹⁸ Mo rēfēka naŷēna? Gena ale sēkwaryēd nkaf ntēwu ŷa, bare ale cēkwaryēd Ahwēhn a ye.

11

Pol gē vēfayik vēwēr va

¹ Arabi aryuñēnanēhnuno toye hnēsēhnu had asenak. Ha, nduñēnanēryino! ² Iñēwary cankaf inte wātik hnē Wēn hwēhnabu soŷe hun ŷa. Asan aryampo fo yēkēhnēmuna, umē ye Kēris, do ñadēfu rēkaryu hnē umē had aryag afacah ale wok yētēna ten asan. ³ Bare ntakēko vinahan vipērēn hun va pērēkani, do cabētehnirun soŷe ant'awoŷu aŷahnuna Kēris ŷa g'intawary fop, had gante tokakawo lēn Ev ka gē warit walēwu ŷa. ⁴ Ge ahnē njijēk pēyandu wēba Yesu haŷary hara gena soŷe Yesu nte fēyayirun, wēba iyir kawary nte hnēmpēlēk gē nte hnuŷarun ŷi, do wēba Wanēs Wakasēk wakawary wante hnēmpēlēk gē wante hnēsēhnirun ŷi, nduñēnahnēdēfun dūs watac. ⁵ Bare vēle lirun had vēfayik vēsankaf vi ntiyahnekō ñoñ vēlēbēlohna. ⁶ Kod nke kolēla dūs wanēs ŷa, bare ge uyēt Wēnu ŷa ye, kwēhnabu. Tufēderunēho wapacēk kwēlēkwēl, hnē fop ile lidēfunēho hna.

⁷ Ntētēbu bi kabi mbanabu ami dēnk soŷe lēnēhnu wūhnē ante njētēndanēdēmuno Wanēs Wakasēk Wēnu ŷa hara tēyēluhna asosuno iñē? ⁸ Mawēbu hnapul vēvē hnē vacery sali vakawary soŷe wēbal mēn ŷa, soŷe holahnu ryokuŷēhnu wūhnē. ⁹ Do hnē wati nte nkebuho hnē wūhnē ŷa, ñoñ tēyēlunohna nte mbalēkowo ŷa, kabi vēŷēnta mēn vēle wātiko Masedēwan va njonēhninihowo fop ile valēdēhowo ŷa. Nwēŷēdēfuho kwēlēkwēl soŷe yewu idib hun do nkobu wēŷēndu. ¹⁰ Hnē Akayi li fop ahnē kodina ntihēt ile naŷēnahnēdēfu ŷi. Gē toña Kēris ile ye hnē ami ŷa, kodēfu lehnu toña ye. ¹¹ Soŷe ye lidēfu waŷi? Kabi ŷahnēdiluhna bi ye? Hali, Wēnu ŷa njētēk ŷahnēdēmu! ¹² Ile lidēfu ŷa nkodēfu lindu soŷe vēle ŷahnēdē hnēnda naŷēnahnēndēni hēñēlēlahnēfu gē fuhnē, vahnē vērac antē nuŷani. ¹³ Vahnē vērac ntiyani had vēfayik Kēris hara vēwēr ye, vēryokuŷ vēroka vahnē fo. ¹⁴ Do umē gena ile fēmpēhnahnēk, kabi Sintani umē dēnk ntiyako mēleka humpen. ¹⁵ Awa ge vēryokuŷ vēlēwu va ntiyani had vahnē vēsatah, umē gena fēmpēhnahnah. Bare wapuya wadēw hni ŷa mef had gante tēfēka dōku lēw hni ka.

Horot ile yehawo Pol

✧ **10:17** 10.17: Seremi 9.22; 1 Vēvē Korent 1.31

¹⁶ Mbokëmu rëfëtanëhnëndu: antë ahnë ntiyahna asenak yebu. Ma awa, ge had ale cenak yëkibu, mawëryin koyëna nkebu soje holahnu hnaÿënahnu toye, ami fëna. ¹⁷ Wante hnësëdëfu ñi, gena wante watik hnë Ahwëhn hna, bare had senëk nësëdëfu. Bare pacëko kwëhnabu ile hodëfu hnaÿënahnu. ¹⁸ Awa kabi vëyabah wadëw hni ña naÿënahnedëni, ami fëna naÿënahnedëfu. ¹⁹ Wuhnë vële ÿak ritëk vi nduñënanëhnëdunëhëhni d'us vësenak va! ²⁰ Nduñënadun alindewu had vërap, arokandewu, arokëhnëndewu hnapul hun ÿa, do njafanëdënihu do ndafëdënihu wayëka hna. ²¹ Tavëndinëfu ge kwëhnalëfunohna fanka ile lihandërun koyëna!

Bare, ile-wo-le ndëkëko ahnë naÿënah, ndëkëdëfu ami fëna. Nurun, tame nësëdëfu had senëk. ²² Wa-ebëre ye? Ami fëna, Ebëre yebu. Vëva Isërayel ye? Ami fëna, ava Isërayel yebu. Vële hnagik hnë hnënk Abëraham ye? Ami fëna, hnë hnënk Abëraham nagibu. ²³ Vëryokuñëhn Këris ye? (Wëlin mbokëdëfu hnësu had senëk paryi!) Ami ye aryokuñëhn Këris ale lëbëkëhni vëhni ÿa. Ndokuñëbu lëbëwëhni vëhni, cëdibuho lëbëwëhni vëhni, ndafibuho lëbëwëhni vëhni do nkwafëdëfuho ntaŵary mën ña kwëlëkwël lëbëwëhni vëhni. ²⁴ Wasëwif wã ntampëniho wahwënta mbëd (5) nte-wo-nte ña vantamp wafëhw warar g'imbëd gë wahnah (39) va fop. ²⁵ Wahwënta warar (3) vëvë Rom va ndafëniho d'us, hwënta ryampo ntutibuho gë wëraka; wahwënta warar (3) përekaryëkowo wasiskulu wã hnë wov hna do hwënta ryampo ntibu anent gë umëd ndampo wënka hna. ²⁶ Hnë yasëlehn mën yabah hna, pankëlëdëfunëho wati-wo-wati wañayah hnë wasën hna, gë wabandi ña, gë hnënk mën wasëwif ña, gë vële wok vëyena wasëwif va, gë watenda ña, gë vankor vacankaf va, gë wawov wã, do gë hnë vëyënta mën wamër hna. ²⁷ Ntibu wadoku wadakah d'us do nkwankadëhowo d'us wawkëd ña. Njodëhowo inte ña gë wënka per do wahwënta wã cuñëdëfuho fëredel. Njodëhowo huji do nuÿadëwohna viÿi vile sënkadëfu. ²⁸ Do nkwënëdëfu hnë watac uryënah mën soje vële hwëtahnëk va fop. Umë hnahadëfu facwo-fac. ²⁹ Ge ahnë nambëk fanka, ami fëna njëtafëfu kwëhnala fanka. Ge ahnë tavëk ikwëtahn ña, umë njakënedëho sakahnëha d'us, ami.

³⁰ Ge tëfëko hnaÿënaŵ, gë inamb fanka mën ña naÿënadëfu. ³¹ Wën, Rëm Ahwëhn fu Yesu, umë ale sëmbëde kwëlëkwël ÿa, njëtëk mërëda. ³² Ante nkebuho hnë Damas hna, guverëner ava ahnaŵ ale waciko Aretas ÿa, kwëtëkëhni viyëka warënka tenda hna njëkande soje pëlahno. ³³ Bare hnë kankel njëbibuho do saniwu hnë fenetër mir le heceko tenda hna, do pehëbuhawo.*

12

Hudakery Pol g'ulëmpëhn

¹ Awa afo hnaÿënowu, mama nkok kwëhnana nafa. Ha, ñadëfu hnësu soje vile nuÿëhnëko Ahwëhn a hnë hudakery, visowik vile njëtëdanëko hnë ntaŵary mën. ² Njëtëbuha asan ale yeho arëfal Këris, tëkëk wabëhn ipëhw gë wahnah (14), kobëri ga kayëndëka Wënu ña hafo hnë yañ hn'ambin hna. Bi g'imbahn dëwu per ma mbahn këm nkeho? Ye yëtëbu? Wënu ña fo yëtëk. ³⁻⁴ Njëtëbu aÿi asan kayëndiko hn'ile nkeho Wën hna bare yëtëla bi g'imbahn dëwu ña per nkeho ma hali. Wënu ña fo yëtëk. Hnam ambin hna, aÿi asan nkwëryëko wanës wante sowiko kobëry, ile nkok ahnë tëfëlahna tëfëta. ⁵ Naÿënedëfu iÿi sifa ahnë, bare ge soje lëmën

* **11:33** 11.33: Vantiyehn 9.23-25

ÿa d nk ye naÿ nary da  no , ge gena ikihn m n  a. ⁶ Ge  ak nd buho hnaÿ na  gek nda sen k, kabi to na ÿa fo hn sak nd bu. Bare kehad fu hnaÿ na  so e ahn  ant  kw tahno nt bi ile nud lid fu ÿa ma nkw ry d wante hara  d fuh hni vahn  va.

⁷ Awa, so e ant  v nta  so e vi   visowa k vif mp hnahnah vile nj t ndan ko Ahw hn va, w mak sankaf nj d ko had ul mp hn hn  mbahn m n hna, afayik Sintani d nk ye, mema yehnahno ant  v nta . ⁸ Muntabuha Ahw hn a wahw nta warar ntih t hno içi w mak. ⁹ M  ntehn ko: «Kw l kw l, uf r n m n w a gw r nked hi: hn'uhihnah hu hna tuf hna  wapac k fanka m n fa.» Awa kabi koy na nke tame mb ntad fu g'inta ary fop so e kihn m n  i, danko fanka K ris fa ntëdahn hn  ami. ¹⁰ Awa, so e rac ye nat ko g  kihn m n  i g  waye   a g  wad nah  a g  wahorotehn w a do g  vifëmpëhnahnah va, wa i nkeho kabi maw h n buha K ris ÿa. Ge kihn bu, hn  wati rac njaw d fu.

Pol pëmpëhnahnëka so e v v  Korent

¹¹ Nësëbu had sen k, bare w hn  forosi ko. W hn  r f kawo as kwaryuno kabi  no  v l b lohna v le lirun v fayik v sankaf hun vi, lak nde gela  no . ¹² Ante nkebuho fagant hun  a ntibuho g'idu n a cankaf sifa wëdahëse do g  vifëmpëhnahnah fop wante rufahn d wapac k afayik yebu. ¹³ Ye lin hn buh hni vacery sali v n nta  va wobu din hn luhna w hn , ge gena ile wobuho gela idib hun? Tav hn ryino id ntahn tac nte l ntahn mu!

¹⁴ W lin pëhwëtabu hneh ryiwu ÿal hun hna rar na ÿa, do  ada yewu idib hun. Gena koryi hun ÿadëfu, w hn  ye! Gena fatah fa hw t hn d h hni koryi v le hnagëka va, bare v le hnagëkëhni vutah va rëfëkëhni kw t hn nd nih hni koryi vutah vuntëw hni va. ¹⁵ Ge ami ye, nj d hn d fu g'inta ary pacah fop ile hw hnabu ÿa, do nj d hn d fu ami d nk so e vinta ary hun va. Ge ÿabu ÿahnu, w hn   ay t dun bi i a hun so e m n ÿa?

¹⁶ Nj t run d nk, ami geluw hna idib hun. Bare mp d nkeni v le lehn d tokamu, t nd hn mu g  wam r m n  a! ¹⁷ Y k ryin hni v le fayibuho va, tok hn mu bi hnapul hun ÿa b b hn'aryampo hn  vahn  v rac? ¹⁸ Muntabuha Tit njiryi g  ÿalun do pay ryibuha a nta fu aryampo g'um . Tit tok hn ku bi hnapul? Ami g'um  t f l ryil fuhna bi hn'anka  ndampo g'ikahn nda ndampo?

¹⁹ Mp d ntiyahn ku, hn  wati le hara  derun ho li fop, to na l w fu ÿa fo bi y k lend bun ho hary nkwa hun? Hary nkwa W n hna n s d fun had v le v m nk l k g  K ris do um  fop so e aya nahnawu ikw tahn hun hna lid fun, w hn  v le ÿahn bun d s. ²⁰ Ntak ko yiryiwu r katu gante nkobu  ada do r k ryiwu gante nkorun  adiluhna ka. Ntak ko ant  yiwu r katu sonko g   w ary l g  vantavah va g  ipit l vukore vukore g  in w l g  ina nalahn do g  nkw r la k m. ²¹ Ha, ntak ko ge mbok bu yiryiwu, W nu m n  a c f hn ndano hary nkwa hun do hnu awu hn  v yabah ile yi h n ndan d ho kabi nkoni men nd ni g  kob ri ka, vëravëna ronkah l w hni g  ndak ntal nte  w k W nu  a do g  it f vi h h vile  ad imbahn d w hni.

13

¹ Rarëna ŷa ŷadëfu hnehëryiwu gë ŷal hun. Kerik: «Gë vahnë vëhi ma vërar kitinjëde ile yelëku ŷa.»[☆] ² Ante nehëryibuho higëna ŷa nirabuhëhniwo vële lidëho wameh kobëri va. Do tame, gola ŷal hun hna, bare mbokëbu hnësëhnëryindu: ge mbokëbu yiryiwu, kaŷëhnahnëdilo hna gë vëhni do gë vëŷëntaŷ va fop. ³ Ge ñadun ile rufahnëd Këris ŷa hnësëd bëb hn'ami, nuŷadun. Këris ŷa gena fanka këm gë cape hun, bare tufahnëd fanka falëŷu fa hnë ŷuhnë. ⁴ Paryi nke, ante pakiko kërëwa hna, tufahnëlo hna fanka, bare mbëhnëk gë fanka Wën fa. Do fuhnë fëna fanka këm yebun had gante nkeho umë ka. Bare nudun ga kwëhna bun fëna fanka Wën fa.

⁵ Yëkaryin ŷuhnë dënk, pëcëтарыin bi ikwëtahn ŷa nke hnë ŷuhnë. Pacëk bi Yesu Këris hnë ŷuhnë nke? Mpëd ñoñ gena ile rufahnëd rac. ⁶ Bare ntiyahneko, pacëk, hnë fuhnë nke. ⁷ Muntadëfunëha Wënu ŷa soŷe antë aliwu iñë ŷeh. Gena soŷe rufahnahnëfu doku fu ŷa hnë ŷuhnë padëk bare alihahnu ifërën ye, wëla nte hni nësëde fuhnë dilëfuhna doku fërën. ⁸ Ñoñ mëkëdilëfuhna lifu ile hnëmpëlëk gë toña ŷa, ge gena yiryeryëfu haryënkwa. ⁹ Natëdëhëfu nte-wo-nte nko bun kwëhnalëfuhna fanka ŷa do hara ŷuhnë njawërun. Do muntadëfun ahahnëndawu hafo le tëkwëk hna. ¹⁰ Kerëndidëmu ante nkok ŷaŷëlinëk ŷi kabi ñada yapënewu ge tëkëryibu hnë ŷuhnë. Ahwëhn a njëdako ucankaf ŷa soŷe yaŷënahnu ikwëtahn hun ŷa gena soŷe vëvehnahnu.

¹¹ Awa tame, vëŷënta mën, geryin uhnatah hna. Yëkëlehnëryin ahahnëndawu, kamënaŷëhnëläryindën do gwëryëlëryin. Geryin hnë yam hna, do Wën iña ŷa gë yam ŷa gë ŷuhnë nked.

¹² Gaŷëlëryindën gë inahn inte rufande vëŷënta hna. Fop vële hwëtahnëka Wën va nkaŷëryidënihu.

¹³ Arabi Ahwëhn a Yesu Këris ndëwanu. Arabi Wënu ŷa pëbënu g'inahn dëŷu ŷa do Iyir Ipacah ŷa nti avëmënkëlu ŷuhnë fop.

Kayëte nte kerëhnëkëhni Pol vëvë Galasi Wade yehëhna hnë inji kayëte

Afayik Pol herëhnëkëhni vacery sali vante ye Galasi va inji kayëte yëbëlan bëhn wafëhw wahnah g'imbëd' gë warar gë bëhn wafëhw imbëd' g'imbëd' (48 gë 55) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa. Pol njihahnëko vankol Galasi va soñe karanëhni Wanës Wakasëk ña. Ntik rac fagant vële ye wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif do vëyabah kwëtahnëniha Yesu.

Ante kërënak Pol ña, biÿëna dënk vëryampo njijëni pëyanihëhni vële hwëtahnëk va tëfëka kacini had gante tëyëk sariya Moyis soñe Wënu ña mawëhni. Ga nkwëryëk Pol ga nësëde watac kerëk anji kayëte. Nësëd' gë wanës wayaŵah soñe pacënëhnëhni vëvë Galasi va afo ikwëtahn ntëŵ hni Yesu ña hod' pehëtëhni. Ntehnëkëhni Wënu ña mawëko Abëraham cat haryënkŵ lëŵu ani gë kacahnënde ÿa. Afo ikwëtahn ña hod' ntiha ahnë asatah haryënkŵ Wënu ña, do rac hod' njiryerya ahnë a nuÿa uwám ule hnëjëdëha Wënu ña.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn' inji kayëte: Sariya Moyis gë Wanës Wakasëk, vëfaya gë vëramp, wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi (1.1-5)

Paryi Pol afayik ye do ile nësëk ya toña ye (1.6-2.21)

Sariya ma ikwëtahn (3.1-4.7)

Uryëñah Pol soñe vëvë Galasi (4.8-20)

Soñe Agar gë Sara (4.21-31)

Igo afaya (5.1-15)

Imbahn gë Iyir (5.16-6.10);

Wanës watëkwa (6.11-18).

Simpaÿi

¹⁻² Ami Pol herëhnëryidëhu anji kayëte, ŵuhnë vëvë vacery sali vambë Galasi vi. Yesu Këris gë Wën Rëm le vëhnëndanëka vësëm ÿa rëhnako, matina hnë vahnë, gena gë fere ahnë liko afayik. Nkaÿëryiderun, ami gë vëÿënta mën vële yëbun ani vi fop:

³ Arabi Wënu ña, Rëm fu ÿa g'Ahwëhn a Yesu Këris ndëwanihu do njëdënihu yam ÿa! ⁴ Ahwëhn a njëdahnëk ntaŵary dëŵu ña soñe cosahnahn inav wameh fu ña. Koyëna ntihetëkëfu hnë imëk meh iÿi duniÿa vë gaki ÿi, gante ñadëho Wën Rëm fu ka. ⁵ Arabi cëmbënde Wënu ña kwëlëkwël! Amina.

Wanës Wakasëk wëdampo fo

⁶ Ami pëmpëhnahnëko soñe gante njancërun aravuna Wën ki! Macëku gë ipërëna Këris ña, bare ŵuhnë, tavërun Wanës Wakasëk wadëŵu ña, wakawary hnëpadun. ⁷ Do ile ye toña ÿa, umë ye wakawary gena. Vahnë fo ÿad' nkwëcëtëni Wanës Wakasëk Këris ña do waÿëmpaÿehnedëhu. ⁸ Awa ge ahnë yijëk pëyahnënd Wanës Wakasëk wante hnëmpëlëk gë wante fëyayirun ñi, wëla nke aryampo hnë fuhnë vëfayik hna ma wëla nke dënk mëleka ile ŵatik g'ambin, arabi ndëwani wëh! ⁹ Tëkëmu fëyaŵu do mbokëbu rëfëtanëhnëndu tame: ge ahnë pëyadëhu Wanës Wakasëk wanëmpëlah gë wante ŵawërun ñi, arabi ndëwani wëh!

10 Tame maŵëhnëniho vahnë bi yëkëlehnëdëfu? Ma Wënu na ŷadëfu maŵëhno? Vahnë bi yëkëlehnëdëfu nëḡahnëhni g'ami? Ge vahnë rëkakëndëbu yëkëlehnëndu ha gaki, nëḡahnëhni g'ami, gekënda aryokuḡëhn Këris ŷa.

Wënu na tëhnaka Pol nke afayik

11 Vëḡënta mën, ñadëfu ayëtu wapacëk: Wanës Wakasëk wante hnësëhnëdëmuno na matina hnë vahnë. 12 Gena ahnë yëdako ma haraḡëko, bare Yesu Këris yëtëndanëko.

13 Nkwëryërun ga nësëde gante nkeho nkeya mën na ante nkobuho hnë ikwëtahn wasëwif na. Njëtërun gante koroteyehnëdëfuho dŷu cery sali Wënu ŷa do njëkëlehnëdëfuho rëkwehnu ka. 14 Hnë wati rac, ntëbëbuhëhniwo hnë ikwëtahn wasëwif hna vējarënta mën wasëwif vēyabah. Ha, njawënebuho namu warëm fu ŵa. 15 Bare Wënu na tëhnakowo kobëri nte nkobuho nagila na do, g'ipërëna dëḡu na, macëko soḡe ryokuḡëhnëndëḡa. Do ante tēkëko wati na, 16 nëḡëkawo njëtëndanowa Aju soḡe yiwu fëyaḡëhni vēle wok vēyena wasëwif va. Awa, hnë wati rac wëla aryampo tēyëlëwawohna nkabo ile rëfëko liwu ŷa. 17 Wëla Yerusalem hna dënk yilëḡohna soḡe hnulëfu vēle ryënkḡëko nkeni vēfayik va. Bare taḡ njibuho Arabi hna, tac vokawḡ Damas.

18 Tac, ante ndëcëko wabëhn watar na, njibu Yerusalem soḡe yëtëlëfu gë Piyer, do wafac ipëhw g'imbed ḡëḡëlahnëbunëho. 19 Hnë wati rac nulëwaḡohna afayik ahaḡary; Sak fo nubuho, aheryu Ahwëhn a. 20 Ile herëndëmu ḡi toḡa ye, gena wamër. Wënu na sedë ye. 21 Ga matëbu hnam umë yibu hnë waresiḡo Siri do Silisi hna. 22 Hnë wati rac fop vēvë vacery sali vambë Yude va vēyëtëlowohna. 23 Wanës na fo nkwëryëdëniho ga nësëde: «Ale horoteyehnëdëhëfuno ŷa, fëyahned tame ikwëtahn nte njawëredëho tēkwehn na», 24 do cëmbëdënihawo Wënu na soḡe lëmën ŷa.

2

Pol gë vēfayik vēḡëntaḡ va

1 Tac, ga ndëcëk wabëhn ipëhw gë wahnah (14), më vokaḡu Yerusalem gë Barënbabas; njobunëhawo Tit fëna. 2 Mbokabunëho kabi Wënu na yëtëndanëkowo yiwu. Hnam, hnë humbar hunte varëbunëho fuhnë fo, nësëhnëbuhëhniwo vēle fëlayik had vēsankaf cery sali va Wanës Wakasëk wante fëyaḡëfuhëhni vēle wok vēyena wasëwif va. Ñadëḡohna doku ile libu kobëri ŷa hafo dol ḡi nke nafa këm. 3 Tit, nte yeḡunëho na, mama nkeho gërek, porosijilohna dënk soḡe káci. 4 Nkwajëla soḡe háci ŷa nkeho kabi vēle wok vēhwëtahnëna paryi rënkëko fagant fu. Njijëniho njëkëtehnanani njëtahnëni gante ntidëni ntiḡëtahnëni ige afaya fu ka nte hnuḡabun hnë ibëmënkël fu gë Yesu Këris na; ñadëniho mbok ntiniḡëfu vēramp sariya. 5 Bare maŵëntëfuniwohna vēḡi vahnë, wëla wati ryampo, soḡe nko ayawëneḡnahniwu toḡa Wanës Wakasëk na.

6 Age vēle fëlayik had vēsankaf cery sali va ye, ile nkeniho ŷa kwëhnana nafa soḡe lëmën kabi Wënu na yëkëdina ile nke ahnë. Vëḡi vahnë vēwëneḡnëlohna ñoñ ile haraḡëdëfuhëhni vahnë. 7 Nuni Wënu na payëkowo yiwu fëyaḡëhni Wanës Wakasëk na vēle wok vēyena wasëwif va, gante payëkawo Piyer pëyahni wasëwif ka. 8 Ale lika Piyer afayik wasëwif, umë liko ami fëna afayik vēle wok vēyena wasëwif. 9 Sak gë Piyer do gë San, vēle fëlayik had vēsankaf cery sali va, njavëtëni doku

ile kwëtehnañeko Wën ÿa; më njelëhnënihëfu wëbák ña fëlalëfu ami gë Barë nabas tufahnahnëni nkehahn dahëse maŵal yëbëlan fu. Koyëna, maŵalëbunëho fuhnë fop soñe fuhnë yifu gë vële wok vëyena wasëwif, vëhni njini gë wasëwif. ¹⁰ Inë ryampo fo ye ile tëyënihëfuno ÿa: umë ye ryënkwëtandëfuni vëhaÿëhnañ vëvë cery sali lëw hni va, do ami fëna umë ÿankahnëkowo lindu.

Pol niradëha Piyer

¹¹ Bare ante tëkëko Piyer Antiyos ña, nirabuhawo satën fo, kabi ntëntëdëho. ¹² Ani gë tëkahnëndëni vële payëko Sak va, vële yawëñëk namu háci va, Piyer gë vële wok vëyena wasëwif va tokëlahnëndëniho; ßare ga tëkëni vërac, pëgwëko pitandëhni, golohna tokëlahnëndëni, kabi ntakëkawo. ¹³ Wasëwif waÿëntaŵ wale hwëtahnëkawo Yesu ŵa tëfaryënihawo Piyer hnë nkeya meh ntëwu hna, hafo Barë nabas fëna tëfënti nkeya tac!

¹⁴ Bare ga nubu vërefëna toña ile karañed Wanës Wakasëk ña, nirabuhawo Piyer tase vahnë fop lehnëwa: «Ge wëjë ale ye sëwif ÿa, nufëru nkeya vële wok vëyena wasëwif va, awa hak kodu aforosinjëndëhni vële wok vëyena wasëwif va nufëni nkeya wasëwif?»

¹⁵ Fuhnë, wasëwif hnaginëkëfu, geyilënëhna vële wok vëyena wasëwif, geyilënëhna vëwen. ¹⁶ Njëtinëk wapacëk, Wënu ña dehnëdilahna ahnë catëk kabi maŵëhnëk sariya Moyis, ßare ntehnëdëha catëk kabi kwëtahnëka Yesu Këris. Fuhnë fëna gë ikwëtahn Yesu Këris ña njavëtinëkëfu catinëk gena g'imawëhn sariya Moyis. Toña ye, Wënu ña dehnëdilahna wëla aryampo catëk kabi maŵëhnëk sariya Moyis ÿa.

¹⁷ Bare ge kwëtahninëka Yesu Këris soñe ntehninëfu catinëk, do njavëtate vëwen yeyinëk had vële wok vëyena wasëwif va, umë ntehnëde bi Këris ÿa liyehnëdëhëfu wameh? Muk! ¹⁸ Age mbokanëbu sariya Moyis le ravëbu ÿa, ntiyadëfu ale wok tëfëna sariya. ¹⁹ Toña ye sariya ÿa njonëhniko icëm. Cëmëbu soñe lëwu. Do tame ntidëfu fop ile hnëñedëha Wënu ña. Gë Këris ÿa cëmëlahnëbun kërëwa hna. ²⁰ Nkobu yënëdu, ßare gena ami wok yënëd, Këris ÿa yënëd hnë ami. Tame, nkeya mën mba vahnë ña, ankeya kwëhn g'ikwëtahn Ajë Wënu ña ye, umë ale ÿahnëko do yëdahnëk ntaŵary dëwu ña soñe lëmën. ²¹ Dihëtëdä nafa ile ntinëhnëkëfu Wënu ña. Toña ye, ge sariya ÿa satënëd, awa icëm Këris ña kwëhnana nafa!

3

Sariya ma ikwëtahn

¹ Wuhnë vëvë Galasi vi, nambërun hakili! Mo ga havëku? Tufëmu wapacëk Yesu Këris pakiko hnë kërëwa hna! ² Uwi rëy fo ÿadëfu alëkwawuno: g'imawëhn sariya ña bi nuÿarun Iyir Wënu ña ma g'ikwëtahn Wanës Wakasëk ña nke? ³ Hak kodun ahnambu hakili aki? G'iyir Wënu ña pëgwërunëho; tame ñadun bi afuhnawu gë wëfanka hun ŵa dënk? ⁴ Ile hnurun do yëtërun ÿi fop, kwëhnana bi nafa? Diyahnëlohna koyëna nke! ⁵ Gena bi Wënu ña njëdaku Iyir ña do ntidë hnë wuhnë viÿë vifëmpëhnahnah? Soñe ile ŵawëndun sariya ÿa bi ntidë virac, ma kabi Wanës Wakasëk ña hwëtahnërun?

Ahnë catëdina gë sariya

⁶ Yëkëryina Abëraham: «Më kwëtahnëka Ahwëhn a Wënu ña do Ahwëhn a Wënu ña soñe rac catahnëka g'Abëraham.»[☆] ⁷ Awa, tēfëka ayëtu iñin: vële hwëtahnëka Wën va fo ye vëva Abëraham va. ⁸ Do fëna Vikerëh va mbiyëk ga nësëk, Wënu ña catahnëdëha gë vële wok vëyena wasëwif va soñe ikwëtahn dëw hni ña. Soñe umë ye, pëyahnik Vikerëh hna Wënu ña ntehnëkawo Abëraham kobëri fo: «Soñe hu ña ndëwadëfuhëhni wabulunda ña fop.»[☆] ⁹ Awa, vële hwëtahnëk va, Wënu ña ndëwadëhëhni had gë Abëraham ale hwëtahnëko ka.

¹⁰ Fop vële ntiyahnëk sariya ña catënëdëhëhni va hn'idëwan meh Wënu ña nkeni, kabi kerik hnë Vikerëh hna: «Meka ale wok tēfëdina kwëlëkwël fop ile herik kayëte sariya hna.»[☆] ¹¹ Do tēk pac, sariya ña catënëdina ahnë haryënk Wën hna. Vikerëh va nësëk: «Ale satëk g'ikwëtahn nkod kwëlëkwël.»[☆] ¹² Bare sariya ña nempëlëk g'ikwëtahn ña. Vikerëh va më lehnëk: «Ale lik ile ntehnëk sariya ña, nuñad uwám paryi wã.»[☆] ¹³ Këris ña cosahnëk soñe pehëtahnëfu hn'idëwan meh Wën nte njojëk sariya ña; mawëk nke idëwan meh Wën nte rëfëkawo nuñayin ña. Vikerëh va pëyahnëd: «ale-wo-le hanjëde hn'atëh* hna ale ryëwanik wëh ye.» ¹⁴ Rac nke koyëna soñe vële wok vëyena wasëwif va nuñantahnini gë Yesu Këris idëwan përen nte ntehniko Abëraham njëdade ña. Awa g'ikwëtahn ña, nuñaden Iyir Ipacah nte ntehnëk Wën njëdahnëd ña.

Sariya gë ile ntehnëk Wën njëdadëha Abëraham

¹⁵ Vëyënta mën, yëkëñëfu ile ryëcëtaf hnë duniya li: ge ahnë a kahnëndëk akwëtëla soñe wadëwu ña gante canjëk ka, ahnë kodina nkwaj watac ma nkwën iñë. ¹⁶ Awa, Wënu ña ntehnëko ntinëhnedëha Abëraham viyë vifërën do gë ale hnagëde hnë umë ña.[☆] Vikerëh va dehnëna: «gë vële hnagëde hnë umë va», had wëjë lehnëk vahnë vëyabah ye, bare «ale hnagëde hnë wëjë», umë fëhnëtanëd aryampo fo ye: umë ye Këris ña. ¹⁷ Awa, ile hnësëhnedëmu ña, umë ye: Wënu ña gë Abëraham kahnëndëko akwëtëla ntëwu ña ten, tac, ante nuñako kwëtëla ña wabëhn wakeme wahnah gë wafëhw warar ña (430), tēkiko sariya Moyis ña. Bare wëla toye kodina ñañët nafa akwëtëla ña do ntihët ile ntehnëkawo Wën Abëraham ña. ¹⁸ Ge gë sariya ña nuñade dëw ña, awa godina gë ile ntehnëkawo Wën Abëraham ña. Bare gena koyëna. Soñe akwëtëla ña njëdëka Wënu ña Abëraham dëw ña.

¹⁹ Awa, ye yeho doku sariya Moyis ña? Nkwëniko soñe vankeya vameh vahnë hafo tēki ale hnagëde hnë hnënk Abëraham ña. Soñe lëwu ña ntiko Wënu ña ile ntehnëkawo Abëraham ña. Iyi sariya, wamëleka yëtëndanëkawo Moyis do umë yeho ahnësëhn vahnë ña. ²⁰ Bare ante kwëtëledëniho Wënu ña gë Abëraham ña, Wënu ña balëlawohna gë ahnësëhn; paryi nke Wënu ña, umë fo hahnëndëko.

²¹ Tame, sariya Moyis ña nkwajëk bi ile ntehnëka Wën Abëraham ña? Muk! Ge sariya ile kahnëndëk Wën gë Moyis ña kokënd njëdahnini vahnë va uwám paryi wã, awa ahn'a ntehnëde sariya ña kod catëna. ²² Bare gena rac. Vikerëh va tufahnëd duniya yi fop hnë imëk wameh hna nke soñe Wënu ña ntihahn ifërën ile ntehnëkawo Abëraham ntinëhnedëhëhni vële hwëtahnëka va soñe ikwëtahn dëw hni Yesu Këris ña.

[☆] **3:6** 3.6: Wapëgwala 15.16 [☆] **3:8** 3.8: Wapëgwala 12.3; 18.18; 22.18 [☆] **3:10** 3.10: Divëta Sariya 27.26 [☆] **3:11** 3.11: Abakuk 2.4 [☆] **3:12** 3.12: Soñe Walevi 18.5 ^{*} **3:13** 3.13 Ale-wo-le hanjëde hn'atëh: Mëntëndëlehnik gë kërëwa ña. (Divëta Sariya 21.22-23) [☆] **3:16** 3.16: Wapëgwala 12.7

²³ Ani gë tēkahnindo Këris ŷa, umë ale rēfēko kwētahnin, sariya ŷa likēfuno vēramp, hafo hale njētēndaninēkēfu ikwētahn tac. ²⁴ Koyēna sariya ŷa yeho had ayēka fu ŷa hn'inkaw̃ nte fabarēkēfu Këris hna, catēnahninēfu g'ikwētahn. ²⁵ Tame, Këris tēkik, tēfēka kwētahnina; goyilēnēhna hn'iyēka sariya hna.

²⁶ Fop vutah Wēn yerun soŋe ikwētahn hun Yesu Këris ŋa. ²⁷ Wuhñē fop njaryirun tufahnahni gë Këris ŷa nkerun, umë sudarun. ²⁸ Tame wuhñē fop aryampo yerun hn'ibēmēnkēl gë Këris. Soŋe umë ye sēwif ma ale wok gena sēwif gona, aramp ma ale ye afaya gona, asan ma asēval gona. ²⁹ Do ge Këris ŷa hwēhnēku, awa vēva Abēraham va yerun do nuŷadun idēw̃ ŋa gante ntehnēk Wēn ka.

4

Vutah Wēn

¹ Awa, ile hnēsēhnēdēmu ŷa, umë ye: ge ale rēfēka ntēw̃ ŷa fatah fo wok, umë vēhnēmpēlēna gë aramp, mama nkehahnēk umë ale hwēhnēk fop ŷa. ² Tēfēka mawēhnēhni vēle wēnkēka umë gë vilēwu va hafo tēk wati ile kahnēndēk rēmu ŷa. ³ Koyēna nke soŋe lēw̃ fu ŷa fēna. Kobēri ŋa had vutah nkeyinēko, wēnamu wavē duniŷa w̃i likēfuno vēramp. ⁴ Bare ante tēkēko wati le kahnēndēk Wēn ŷa, payikawo Aju: naga asēval, do mawēko nke hnē imēk sariya Moyis hna. ⁵ Njijēko soŋe pehētēhni vēle tampēko sariya va, do kolahnin nkeyin vutah Wēn. ⁶ Soŋe tufahnahn vutah vuntēwu yerun, Wēnu ŋa cañetik Iyir Aju ŋa walaŷary walēw̃ fu hna, Iyir nte ryekayehnēdēhēfu: «Apa! Rēm mēn!» ⁷ Koyēna, ale-wo-le hnē wuhñē gona aramp, bare fatah Wēn ye; do kabi vutah vuntēwu yerun, Wēnu ŋa njēdadēhu idēw̃ nte w̃arunŋik soŋe vutah vuntēwu va.

Uryēñah Pol soŋe vēvē Galasi

⁸ Kobēri ŋa, yētēlunawohna Wēnu ŋa do vēramp wamēn wale wok gena wamēn paryi yerunēho. ⁹ Bare tame njētērunēha Wēnu ŋa, do Wēnu ŋa yētēku ntēbu dūs. Awa, hak kodun avoku aŷawēhnēndu wēnamu wale wok kwēhnana imēk gë nafa? Vēramp vēlēw̃ hni bi ŷadun avokawu? ¹⁰ Ntēnēnērun dūs wafac wēryampo gë wadepera wēdampo gë wēwati wēryampo do gë wabēhn wēdampo!* ¹¹ Nkehahnahnēko antē ambēr mēn ŋa nke nafa kēm soŋe lēw̃ hun ŷa!

¹² Vēyēnta mēn, kēlamu geryin afaya had ami; gena bi gwēcētafu yewu had wuhñē, vēle wok geluhna hnē sariya hna? Kobēri ŋa ñoñ diluhna ile lavēko. ¹³ Njētērun, soŋe ile resēbuho ŷa wohahnēbuho ŷal hun hna tac fēyawu Wahnēs Wakasēk ŋa ryēnkawēryēnk̃w̃ ŷa. ¹⁴ Imbahn mēn ŋa gwamēlohna njēki, bare kehalunohna, kayahnēluhna fēna g'ami. Bare kacarunēhowo had mēleka Wēn ma had Yesu Këris dēnk. ¹⁵ Natēkuno dūs! Kodēfu hnēsēhnu unj cedeya: ge kokēndunēho alokētawu vinkēr hun vi ayēdawuno, ntikēndunēho. Ye lē fēlaku tame? ¹⁶ Aŷēw̃ hun bi yebu kabi toña ŷa fēyadēmu?

¹⁷ Vahnē vēle waŷēmpaŷendēhu vi ñadēni dūs nuŷanihu, bare iña dēw̃ hni ŋa yivēna. Pitēndēlehnēnihēfu ñadēni soŋe ayēhahnu gë vēhni. ¹⁸ Njivēk iña dūs ŋa ge fērēnak ŷadu. Do iña tac nte hwēhnarunēho nte nkelahninēko ŋa tēfēka aworyeru kwēlēkwēl. ¹⁹ Vutah mēn, mbokēfu horotēndu g'ahaw̃ary soŋe hun ŷa, had asēval hnagēd, hafo pac padēku

* **4:10** 4.10 Pol nēsēd soŋe viyē vile ntidēniho wasēwif w̃a do vile wok tēfēlahna mawēni vēvē Galasi va.

nkeya Këris ña. ²⁰ Ñakëndëbu ðus nkelahnin hnë iÿi wati soñe hnësëhnu nësä njamah. Pëmpëhnahnëko ðus soñe hun ÿa.

Soñe Agar gë Sara

²¹ Pëyaryino, wühnë vële pecehnëk ayewu hnë imëk sariya Moyis vi, gwëryëðiluhna bi ile kerëk Moyis ÿa? ²² Hnë kayëte wanës Wën hna kerik: «Abëraham vucan vuki nuÿako: fëndampo gë Agar nte yeho aramp ña, fëñëntaŵ fa gë Sara nte yeho asëvalu ÿa.» ²³ Fandënkwëryënkwa fa hnë iña asan g'asëval nagiko, bare fakigëna fa soñe ile nësëko Wënu ña nagahniko.

²⁴ Watac nke ile pëhnëtanëð: vëÿi vësëval vëhi, had vakwëtëla vaki nkeniho. Agar ye had kwëtëla mbë Kuñ Sinayi ña, hn'ile njëðakawo Wënu ña sariya ÿa Moyis. Umë hnagëðfëhëhni vëramp va. ²⁵ Agar ye Ikuñ Sinayi nte ye Arabi ña. Do fëna umë fëhnëtanëð inaŵ Yerusalem bë tame ñi. Umë aramp ye gë vële lëðëk hnam va had gante nke Agar gë vutah vuntëŵu va. ²⁶ Bare Yerusalem vë g'ambin ÿa gena aramp do umë ye hnëm fu ÿa.

²⁷ Vikerëh va pëyahnëð:

«Natëryiÿi, wëjë asëval ale wok kwëhnalihahna fatah! Dekary uhnatah wä, wëjë ale wok yëtëlihna ulav ðonk hnag!

Wëjë ale ravik a, vutah hu va yabëð ðus ntëbini vutah asëval ale hwëhnaka asan.»

²⁸ Do wühnë, vëÿënta mën, vutah Wën yentirun had Isak, gante ntehnëkawo Wënu ña Abëraham ka. ²⁹ Awa fante hnagiko hnë ñahnël asan gë asëval, këm fo ntidëhawo fante hnagiko gë Iyir Wënu ña, do koyëna nkok ha gaki.† ³⁰ Awa, ye ntehnëk Vikerëh va? Më lehnëk: «Daryehna asëval aramp aÿi g'aju, kabi aju asëval aramp aÿi tëfëlahna nuÿanti idëŵ ajë asëval ale wok gena aramp aÿi.»‡ ³¹ Awa, vëÿënta mën, fuhnë geyilënëhna vutah asëval aramp, vutah asëval ale ye afaya ÿa yeyinëk.

5

Igo afaya

¹ Soñe ige afaya ña pehëtëkéfu Këris ÿa. Awa, yaŵënyarin! Antë aŵaŵu avokawu aÿabiwu gë vankëncä utamp!

² Nëparyino! Ami, Pol, ntehnëðëmu: ge háci ÿa hwëtahnërun, awa Këris ÿa bokëðina kwëhna nafa soñe hun. ³ Do mbokëðëfu hnësëhnu wapacëk: asan ale-wo-le ÿad káci, sariya ÿa fop rëfëka ntënën. ⁴ Wühnë vële yëkélehnëð asatu haryënkwa Wën hna gë sariya ÿa, pitëlërun gë Këris ÿa; goryaryëluhna ile njëðakuno Wën hnë Këris ÿa. ⁵ Bare fuhnë, Wënu ña hwëtahnëbun ntid sat fu haryënkwa lëŵu; napëðëfun rac gë idëma Iyir Ipacah ña. ⁶ Ale ye hnë bëmënkël gë Yesu Këris hna, kácik kácina umë kwëhnana nafa! Ihwëhn nafa ÿa, umë ye: ikwëtahn nte rufahnik g'iñal ña ye.

⁷ Gwër kahnëtarunëho! Awa mo yëðëhnëku nkaŵ ña soñe memaÿëhnahnu arëfu toña ÿa? ⁸ Ile porosiñëðënihu vahnë ÿi matina hnë Wën le rëhnaku hna! ⁹ Ntehnëðë: «Levir toye matëndëð fop ile hnëgwik ÿa!»* ¹⁰ Ami, Ahwëhn a njëðako ikwëtahn soñe hun ÿa: pacëko nahadun gë ami ki. Awa ale-wo-le waÿëmpaÿendëhu ÿa, piniñëðë, gante-wo nke ka. ¹¹ Do ami, vëÿënta mën, tëfëka kácini catahnëni bi wobu harañëndëŵëhni

† 4:29 4.29 Awa fante hnagiko hnë ñahnël asan gë asëval, këm fo ntidëhawo fante hnagiko gë Iyir Wënu ña, do koyëna nkok ha gaki. Soñe ile ryëcëtak fagant Isëmayel gë Isak rëfëtayik ani. (Wapëgwala 21.9) ‡ 4:30 4.30 Yëkéryin iÿi yëb Wapëgwala. 21.10 * 5:9 5.9: Matiye 13.33

vahnë va? Ge koyëna nkekënd, gokënda horotehnëndewu? Wati rac vahnë va davakëndilëhnhna g'ami kabi rëkakëndëwohna fëyahnëndu Këris ÿa cëmëk kërëwa hna. ¹² Vële wayëmpaÿendëhu soñe háci va arabi ntëpëtani fop vëhni dënk!

¹³ Wuhnë, vëÿënta mën, macirun soñe ayewu afaya, bare inji ge afaya, antë njëdãwu fere alihahnëndu ile ñad ikihn vahnë nte wãtik mbahn hna! Geryin vëryokuñëhnël gë iña ña. ¹⁴ Sariya Moyis ÿa fop hn'ani kwëda fo pankëlëk: «Ñahnëryehna aÿënta hu ÿa had wëjë dënk.»^{*}
¹⁵ Bare ge ñarëlëdun do asemëlëndu, awa kwëtëryin hakili, ge gena umë mbëvehnëlëdun.

Imbahn gë Iyir

¹⁶ Awa wëli ile lehnëdëmu ÿa: tavëryina Iyir Ipacah inja njasary duniÿa hun ÿa, koyëna, tëfëdiluhna ile ñad ikihn vahnë nte wãtik mbahn hna.

¹⁷ Viña vitac wëtëd g'ile ñad Iyir Ipacah inja, do Iyir Ipacah inja mëtëdëni g'imbahn inja; ñëwëlëni dus, soñe umë ye kodiluhna aliwu ile ÿadun ÿa.

¹⁸ Bare ge Iyir Ipacah ña yasaryëdëhu, goluhna hnë imëk sariya hna.

¹⁹ Tëk nunde dus ile ntiyehnëdëhëfu ikihn vahnë nte wãtik mbahn hna: ndakëntal nte ñëwëk Wën gë nkeya kayah do gë tonkah, ²⁰ icëmb ile wok gena wën paryi, gë akavëla, gë iñëw vëÿënta hni, gë wasonko, gë iñëwary, gë iyap, gë iña dëb vëÿëntaw, gë icënkwendëlehn do pitëndëlehn vahnë; ²¹ iña ile kwëhnëni vahnë, use uñen dëcët, itok dëcët do viÿë vihawary vile wëntëlëk gë viÿë ki. Awa tame kwëtëryin hakili soñe wani gante nësëhnëmuno kobëri ka: vële lid koyëna va vëhnuÿadina ÿëwa Inaw Wën hna.

²² Bare wëli ile nagëd Iyir Ipacah ña ahnë hna: iña ña ye, gë uhnatah wã, gë yam ÿa, gë dũñëna ña, gë iguk ntawary ña, gë ikwëhna nëf ña do gë ikwëtahn ña, ²³ ipërëna ña do gë ipëla nkaf ña. Sariya ÿa ñëwëlëhnhna vële ye aki va! ²⁴ Vële kwëhnëk Yesu Këris va pakëni kërëwa hna fop ikihn vahnë nte wãtik mbahn hna gë fop viña vidëwu va. ²⁵ Age gë Iyir Ipacah ña njënëden, mañëñëfu njasaryëndëfu. ²⁶ Antë naÿëñanden soñe viÿë vile wok kwëhnana nafa! Antë conkënden! Antë iñëwary nke yëbëlan fu!

6

Idemal

¹ Vëÿënta mën, ge ahnë pëlayik ga ntëntëd, wuhnë vële njasaryëd Iyir Wën va bokaryëryina hn'ankaw përen hna; bare tëfëka nke gë wanës wanëjah. Kwëtëryin dus hakili, antë awwawu yëkëhnahn ña wuhnë fëna.

² Demalëryindën wuhnë fop: do koyëna, mañëhnëdun sariya Këris ÿa.^{*}

³ Age ahnë ntiyahnëka iñë nke, awa gel iñë, nkaf ntëwu ña dënk tokak!

⁴ Arabi ale-wo-le pëcëta wapacëk gante ntid ka doku ile kwëtehnahnëka Wënu ña. Ge nëñahnëka gë watac, awa tëfëka nëñahna minu fo, hara mëntëndëlehnëna g'ile ntidëni vëÿëntaw va. ⁵ Ha, ale-wo-le sah lëwu ÿa rëfëka nti.

⁶ Arabi ale harañëde wanës Wënu ña caha ale harañëdëha ÿa fop ifërën ile kwëhnak ÿa.

⁷ Antë arokayiwu: Wënu ña yafañëdëna. Ahn'a ile nadëk ÿa mbarëpëd.

⁸ Ale hnadëk soñe natëndan ile hihnëk mbahn dëwu hna, ahnë arac icëm inja mbarëpëd; bare ale hnadëk soñe hnatah Iyir Ipacah ña, ahnë arac uwám sër wã mbarëpëd. ⁹ Dindëñëfu ufërën hara cilëtayilënhna; kabi

^{*} 5:14 5.14: Soñe Walevi 19.18   ^{*} 6:2 6.2: Vëvë Galasi 5.14

ge cilētayilēnhna, mbarēpēden ge wati ŷa tēkēk. ¹⁰ Awa, hnē wafac wale wokēfu duniŷa li, dokuŋēnefu soŋe ufērēn vahnē fop, do kas soŋe vēle vankinēk kwētahn va.

Wanēs watēkwa

¹¹ Tame, yēkēryin viŋi viker vicankaf, gē wēbák mēn ŋa dēnk kerēhnēryidēmu!

¹² Vēle forosiŋēdēhu aháciwu va, vahnē vērac ñadēni naŷēnahnēndēni háci hun ŷa. Iryampo le ñadēni ŷa, umē ye: kehahnēni antē korotehnini soŋe ikaraŋ vahnē icēm Kēriskērēwa hna. ¹³ Vēle forosiŋēdēhu aháciwu va vēwāwēhnēna vēhni dēnk sariya Moyis ŷa! Naŷēnahnēndēni fo ñadēni aháciwu. ¹⁴ Ge ami ye, icēm Ahwēhn fu Yesu Kēris kērēwa hna fo hnaŷēnahnēdēfu; kabi, rac liko had viŷē vivē duniŷa vi cēmēk soŋe lēmēn, do ami fēna, had cēmēbu soŋe viŷē vi duniŷa vi. ¹⁵ Háciru kácilihna umē fop kwēhnana nafa! Ihwēhn nafa ŷa, umē ye arabi Wēnu ŋa ntifu g'ahawāry. ¹⁶ Soŋe Isērayel ŷa, bulunda Wēn ŷa gē fop vēŷēntaŵ va, wūhnē vēle rēfēd iŷi siyab va, arabi Wēnu ŋa maŵēryanēhnu yam ŷa gē kaŷēhnahn dēwu ŋa.

¹⁷ Tame, antē ahnē mbok njonēhne ryēñah, kabi vandag vante hnuŷabu soŋe Yesu va yeho mbahn hna.

¹⁸ Vēŷēnta mēn, arabi ipērēna Ahwēhn fu ŷa Yesu Kēris nke gē wūhnē! Amina.

Kayëte nte kerëhnëkëhni Pol vëvë Efes Wade yehëhna hnë inji kayëte

Afayik Pol hërëhnëkëhni anji kayëte vële hwëtahnëk hnë nkol Efes hna. Bare vikerëh vicër vindawñ hn'inji kayëte nësëna soje Efes. Mpëd umë ÿak kayëte ni cahini vëvë vacery sali vajabah vamb nkal Asi Toy va fop. Anjiko Efes hna wati nte njasëdëho nkañ ntëwu kigëna ña (Vantiyehn 18-20) do wati nte mbokako rarëna ña añëwëko hnam wabëhn watar. Akerëk mpëd wati nte nkeho hnë kaso mbë Sesare (yëbëlan bëhn wafëhw imbëd gë warar gë bëhn wafëhw imbëd g'imbëd gë warar (53 gë 58) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa) ma hnë kaso mbë Rom (yëbëlan bëhn wafëhw imbëd gë rywã gë bëhn wafëhw imbëd gë rywã gë wahi (60 gë 62) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa).

Pol kerëk anji kayëte gante ndënkwëtehahnëdëhëhni vële hwëtahnëk va bi vëhni mo yeyinëk paß gë Këris. Fop kayëte ni nësëd ibëmënkël fu gë Këris ña do karanjëdëhëfu ibank nte rëfëka kwëhnalín gë umë. Iyir Ipacah ña ryemadëhëfu ñahnëlënden do mawëhnëlënden: ten wásëwif wã gë vële wok vëyena wasëwif, tac yëbëlan fop vële hwëtahnëk hnë cery sali va, yëbëlan vësëval gë vësan hni, vutah gë warëm hni do gë vëramp gë vële hwëhnëkëhni.

Pol nësëd soje dokü Sintani ale yëkëlehnëd tavëtehnëni vahnë va inji bëmëkël. Akaranjëdëhëfu hak mëtaryëden iyï wët hn'ile njëdëdëhëfu Wën viwëta: toña, usatah, fanka pëyahn Wanës Wakasëk, ikwëtahn, ipëh. Antëhnëdëhëfu njëfayin wati-wo-wati.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: uyas, ile soñiko, fanka.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpañi (1.1-2)

Ibëmënkël wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif Këris hna (1.3-3.21)

Ibëmënkël bulunda vële hwëtahnëk hna (4.1-6.9)

Ibëmënkël vële hwëtahnëk

Wët ikwëtahn (6.10-20)

Simpañi rëkwa (6.21-24)

Simpañi

¹ Ami Pol, ale ye afayik Yesu Këris kabi Wënu ña ÿak koyëna, kerëhnëdëmu wühne vëfacah do vële hahnëndahnëka Yesu Këris: ² Arabi Wënu ña, Rëm fu ÿa g'Ahwëhn a Yesu Këris ndëwanihu do njëdënihu yam ÿa!

³ Cëmbënëfuna ale ye Wën gë Rëm Ahwëhn fu ÿa Yesu Këris! G'ibëmënkël fu gë Këris ÿa ndëwak vintañary vidëwñ fu va gë fop wadëwara wadëwu wade watik mbin hna. ⁴ Ani gë ntihahnënd duniya ÿa Wënu ña rëko tëhnafu, g'ibank fu gë Këris, ðanko nkehahnin vëfacah do vële wok vëhwëhnana dahëse wëh haryënkwa lëwu.

Hnë injahn hna, ⁵ rëko tëhnafu nkeyin vërahu gë fere ibank fu gë Yesu Këris. Rac ye ile ñadëho Wënu ña do pëhnako nti ⁶ ðanko cëmbinëhna soje ipërëna camah dëwu nte njëdëkëfu aki fo hn'ibëmënkël fu g'Aju añahnik a! ⁷ Hn'ibëmënkël fu hna gë umë, gë sat lëwu ÿa pëhëtinëkëfu, tavëhninëkëfu wameh fu ña. Aki Wënu ña tufahnëk had gante nañëk ipërëna dëwu ka. ⁸ Njëdëkëfu ðus ipërëna tac do ntik rac gë fop yasery do hakili fërën. ⁹ Ha, njëtëndanëkëfu ile ñadëho ÿa, ile soñiko ÿa, ile

pëhnako, hnë përeña dëwu hna, nti hnë Këris hna. ¹⁰ Ile pëhnako ya ntiyehned ge wati ya padek: rac ye barëp hnë asankaf aryampo fo, Këris, fop vile yehhna mbin hna do nkal hna.

¹¹ Hnë ibëmënkël fu hna gë umë, nuÿabun lëw fu ya, gante pëhnako Wën ka. Rëkëd ntind fop kabi pëhnako do ñak koyëna ¹² danko icëmb ntëwu na njëwi soje fuhnë vële ryënkwek hwëtahnëka Këris va.

¹³ Wuhnë fëna, ante nkwëryërun wanës toña na, Wanës Wakasëk wante fehëtëku na, kwëtahnërunëha. Hnë ibëmënkël hun hna gë umë, wuhnë fëna njëdayirun iyavëta ile ntëhnëkuno njëdadëhu ya, iyavëta rac ye Iyir Ipacah na. ¹⁴ Umë ye sah ryënkweyënkwe hnë idëw nte hnapëden hafo nuÿayin fop ile ntehnëko Wënu na njëdadëhëfu. Iÿin fop soje icëmb ntëwu na njëwi ye.

Iyëfa Pol soje vëvë Efes

¹⁵ Soje rac ye, ami fëna, kobëri ga nkwëryëbu ga nësëde soje ikwëtahn hun na hnë Ahwëhn fu Yesu do inahn hun vëfacah fop na, ¹⁶ camehnëdëfuha kwëlëkwël Wënu na soje hun ya. Anahadëmu wayëfa mën hna. ¹⁷ Tëyëdëfuha Wën Ahwëhn fu Yesu Këris ya, Rëm le hwëhnëk icëmb na, njëdawu iyir yasery g'itufëhnahn nte yëtëdanëdëhuna Wënu na. ¹⁸ Tëyëdëfuha ntancën wahakili hun wã gë humpen Iyir Ipacah na, soje ayëtu itama nte njëdaku imac ntëwu na, g'uvetak icëmb ntëw dëwu na, antëw nte cahëdëhu gë vëfacah vëyëntaw va, ¹⁹ do gë fanka samah lëwu soje fuhnë vële hwëtahnëk va. Fanka farac ye fale ²⁰ vokaryika Këris fagant vësëm do ntañënda farëhw lëwu hnë mbin hna, ²¹ cëpëk inaw na fop, cankaf, fanka, gë fop uwëka do fop wamac wale hode maci hnë iÿi duniya bare fëna duniya ile yejèk yi. ²² Ha, Wënu na hwëtëk fop hnë wakwër Këris hna. Umë ale sëpëk fop, Wënu na njëdahnëka nke nkaf Cery Sali na. ²³ Vële hwëtahnëk va ye mbahn Këris na, do Këris hnë vëhni ntëdëk; padënëkëhni fop, umë ale fadëned fop.

2

Uwám ule njëdahnëd Këris

¹ Do wuhnë, kobëri na mañëhnëluhnahna Wënu na, walañary hun wã cëmëko soje wameh hun ² wante yasahnëdunëho kobëri na. Atëfëtalahnëdun vantiyehn vahnë vële ye duniya li. Amañëhnëdunëhawo asankaf wafanka wañeh wale ye ambin. Aÿi asankaf ye iyir meh ale ryokuñëd aki hnë vële wok vëwawëhnëdilahna Wën va. ³ Fuhnë fop nkeyinëko had vëhni, ankentinëkëfuno gante ñad ikihn vahnë nte watik hnë mbahn ka, antidenëho gante ñad vimbahn fu ka do wahakili walëw fu ka. Soje ile yeyinëko ya, akëbënayehninëkëfuno korotin kitij Wënu na had vëyëntaw va.

⁴ Bare Wënu na, soje ikañëhnahn cankaf ntëwu na g'inahn cankaf nte nahnekëfu, ⁵ fuhnë vële sëmëko gë wadënt wadëw fu na, njëdakëfu uwám wã gë Këris ya —ipëreña Wënu na fehëtëku. ⁶ Hn'ibëmënkël fu gë Yesu Këris hna, mbëhnëndëhnëkëfu ndampo fo do ntañëndëkëfu mbin hna. ⁷ Koyëna ntik danko tufëhni vahnë vëvë cahn va ipëreña camah g'uhnëfak ule kwëhnahnëkëfu hn'ibëmënkël fu gë Yesu Këris. ⁸ Kabi, g'ipëreña Wënu na pehëtirun, gë fere ikwëtahn hun. Rac matina hnë wuhnë, uyëd Wënu na ye. ⁹ Rac matina hnë vantiyehn, danko ahnë antë kumanënd. ¹⁰ Ha, umë yahanëkëfu; hn'ibëmënkël fu gë Yesu Këris, antikëfu danko ntihahnin

vantiyehn vapëren vante këbënanëhnëkëfuno kobëri ña Wënu ña, ðanko njasënden koyëna.

Fop mbëmënkëlinëk gë Këris

¹¹ Soñe rac, ðënkwëtaryin wañi: kobëri ña, wuhne vële wok geluhna wasëwif hnagihna; wasëwif wã macëðënihu vële wok «vëhácina» vëhni mëcadëni vëhácik soñe ile ntik vák ahne mbahn dëw hni hna. ¹² Hne wati rac ñawërunëhawo Këris, gentahnilunohna gë bulunda Isërayel ýa, vëhneh yerunëho hne vakwëtëla gë Wënu ña, nkerunëho ðuniýa li gë itamahn këm do gë Wën këm. ¹³ Bare gaki, soñe bëmënkël hun gë Yesu Këris ýa, wuhne vële yeho kobëri ña ñawët, sat Këris ýa pañëndajëku.

¹⁴ Ha, umë ðënk ye yam lëw fu ýa: mbëmënkëndëlehnëkëhni wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif. Apërekanëk kece ile fitëndëlehnëkëhniwo ýa: kece rac ye iñewël. Gë sadëha mbahn dëwu ña ¹⁵ sariya ýa g'ile tëyëk ýa gë vakwëda vantëwu va goryaryëlohna nafa. Antik aki gante kod ntihahn hne umë wasëwif wã do vële wok vëyena wasëwif, ahne hasëk aryampo fo, do koyëna nti yam ýa, ¹⁶ do konjëndëlehnëhni gë Wënu ña vëhni vëhitak hne mbahn ndampo fo, g'icëm ntëwu kërewa hna do koyëna ndaw ñewël ña. ¹⁷ Anjijëk pëyawu yam ýa wuhne vële ýawëko va gë vële rëhako va per. ¹⁸ Kabi, hne bëmënkël fu g'umë hna, fuhnë fop, wasëwif gë vële wok vëyena wasëwif, koden pëñayinëhna Rëm ýa, hne Yir ndampo fo.

¹⁹ Aki, goluhna vëhneh ma vële ryëcalëd; bare nkentahnirun hne bulunda vëfacah hna, wuhne ye tere Wënu ña. ²⁰ Nkerun cery yëryik do vëfayik va gë wakila ña ye sah ryënkwëryënk wã, do Yesu Këris umë ðënk taka ndënkwëryënk ye. ²¹ Hne umë cery ña fop njawënad do matëndad nke cery pacah hne Ahwëhn. ²² Hn'ibëmënkël hun hna g'umë, wuhne fëna, nkerun ndampo fo cery nte yëryëde soñe ayewu ýëwa Yir Wënu ña.

3

Doku Pol paß gë vële wok vëyena wasëwif

¹ Soñe rac njëfadëfuha Wënu ña, ami Pol, ale sëðik kabi ðoku Yesu Këris ýa lidëfu, ðanko ryemahnu wuhne vële wok geluhna wasëwif. ² Akwëtahnebu paryi nkwëryërun ðoku ile kwëtehahnëko Wënu ña liwu, hne fërenak lëwu hna, gante kod ntinëhnanu ile ñad ýa. ³ Ha, Wënu ña pidëtëko vinkër va soñe njëtëndano ile ñad nti sowïk ýa, had gante kerëhnëmu ki gë wanës wante wok yabëna. ⁴ Age karajërun rac, kodun ahamahnu hafo bi ne njëtëbu ile sowïko do ntik Wënu ña Këris hna. ⁵ Kobëri ña, Wënu ña tufëliwöhna vahnë va iýin ile sowïko. Bare gaki antik Iyir ña tufëhni vëfayik vëfacah vëlewü va do gë wakila wadëwu ña. ⁶ Wëli ile pëhnëtanëk viyë vile sowïko va: gë fere Wanës Wakasëk ña, vële wok vëyena wasëwif va kwëhnani antëw ndampo fo gë wasëwif wã, nkeni mbahn ndampo fo do nkentahnini ndampo fo hne ile ntehnëko ntinëhnëdëhëhni hn'ibëmënkël ntëw hni gë Yesu Këris hna.

⁷ Wënu ña, hne ufërenak lëwu hna, g'antiyehn fanka falëwu fa, njëdako yewu aryokunëhn Wanës Wakasëk. ⁸ Ami, ale ýak vak hne fop vëfacah hna, nuýabu untënah fëyaawuhni vële wok vëyena wasëwif va uvetak va Këris le wok pudina ⁹ do yëtëndanëwëhni vahnë va fop gante ntiyëhnëd Wënu ña viyë vile pëhnako nti do sowïko kobëri kantëm hne umë, ale liko fop vile ye va. ¹⁰ Do ntik rac, ðanko, gë fere cery sali ña, fop vële hwëhnak

cankaf do wěka ambin hna mēk njētēni usery Wēn gē fop wasifa walēwu wā. ¹¹ Hnē vēyin fop tēfēk nahan mbē kantēm ntēwu nte ntiyēhnēk hnē Yesu Kēris Ahwēhn fu ŷa. ¹² Hn'ibēmēnkēl fu gē Kēris, gē fere ikwētahn fu hnē umē, kođen pēnjayinēhna Wēnu ŋa g'idēkēna fop. ¹³ Soņe waņi fop, muntadēmu, antē aresawu wahorot wale horotēdēfu soņe hun; umē ye icēmb hun ŋa.

Uyēfa soņe vēvē Efes

¹⁴ Soņe rac ye andēkwēhnēdēfu haryēnkW Wēn Rēm, ¹⁵ ale yēdfahnēk wāc watere wabē g'ambin gē nkal. ¹⁶ Ha, atēyēdēfuha njawēnu gē fanka mbery hun hna gē fere Iyir ntēwu ŋa, had gante naŷēk uvetak icēmb ntēwu ŋa. ¹⁷ Koyēna, Kēris ntēdēk hnē wasakahn hun hna gē fere ikwētahn ŋa, afēlu vēnkahn hun va do ayēru fop uwám hun wā hn'įhahn hna, ¹⁸ akwēhnadun aki fanka aŷeryahnu, gē fop vēfacah va, ile ye iyank, iyáry, iyihn do itēw įhahn Kēris ŋa. ¹⁹ Ha, ayētu įhahn Kēris ŋa nte ryēcētađ fop uyēt, đanko ayewu vēfadah had gante padēk Wēn ka.

²⁰ Wēnu ŋa, gē fanka falēwu fale ryokunēđ hnē fuhnē, kođ nti ntēbi vile ryēyēdenēha va ma vile hnahaden va, ²¹ icēmb ŋa nke gē umē hnē cery sali do hnē Yesu Kēris hna, soņe walape wā fop, dol do gē kantēm. Amina.

4

Imac bēmēnkēl hnē cery sali

¹ Soņe fop vēyin dēnk, ami, ale sēđik kabi đoku Ahwēhn a liđēfu, ankaŷētađēmu: yasēryin had gante macēku Wēn ayasēndu. ² Geryin vēle wok vēhumadina, vēnēnah do vēryuñēnak; mēnkWēleryin įhahn hna. ³ Kamēnaryin aworyeru bēmēnkēl nte wātik Yir hna gē fere yam ŷa. ⁴ Mbahn ndampo fo do gē Yir ndampo fo yehēhna, do fēna Wēnu ŋa macēku ahwēhnawu tama ndampo fo; ⁵ Ahwēhn aryampo fo, ikwētahn ndampo fo, yaryi ryampo fo; ⁶ Wēn hu đampo fo do Rēm fop, ale sēpēk fop, fagant fop do hnē fop.

⁷ Ale-wo-ale nuŷak ipērēna Wēnu ŋa had gante yēdfahnēk Kēris ka. ⁸ Soņe umē ye ntehnik Vikerēh hna:

«Kayēk yaņ,
anjokēhni vēfēlayik,
njēđakēhni wayēđ vahnē va.»[☆]

⁹ «Kayēk», ye pēhnētanēk, ge gena cēlik fēna hafo gēđ nkal li? ¹⁰ Ale sēlik ŷa, ye ale hayēk cēmēt fop vambin vi, đanko pēbēnahn fop. ¹¹ Do wayēđ wale njēđakēhni vahnē va ye: vēfayik, wakila, vēfēyahñ Wanēs Wakasēk, vēharañ do vēle heryđēhēhni vēle hwētahnēk, ¹² đanko kēbēnahninēhni vēfacah va gante ntihahnēđēni đoku soņe njawēnahnēni mbahn Kēris ŋa, ¹³ hafo mēkin tēkēnin bēmēnkēl kwētahn hna fop ndampo fo do hnē uyēt Ajē Wēnu ŋa, untaf hn'ikwētahn, do inaŷ padah Kēris.

¹⁴ Aki gođenēhna had vutah, vunte mpaloyēđ wavonkēlo wēnka do vile kēryēđ sēl fop wasifa karēņa, vunte tokani vahnē va soņe cēvehnēnihēhni hn'idēnt. ¹⁵ Bare, ge nēsēbun toņa ŷa g'itufahn ŋahnēl ŋa, anayēđen hnē fop đanko mēntēlahnin gē Kēris, ale ye nkaf cery sali nte ye mbahn dēwu. ¹⁶ Hnē umē, mbahn ŋa fop kahnēk do mbēmēnkēlēk đus g'uryema wasokēl wale njēđayik. Aki ge cape-wo-cape nke gante tēfēka ka, mbahn įna fop naŷēđ do njawēnad hnē įhahn hna.

Uwám hasēk hnē Kēris

[☆] 4:8 4.8: Wahnēw 68.18

17 Wëlin doliyi ile lehnëmu do muntamu gë fanka wac Ahwëhn: antë avok ayasu had gante njasëdëni vële wok vëyena wasëwif: vinahan vidëw hni va kwëhnana nafa. 18 Vinahan umëhwëryah kwëhnani, do vëhneh nkeni hnë uwám Wën hna, kabi wahakili walëw hni wã pidak do kambëkëhni vankaf. 19 Vintaŵary vidëw hni va nke had wëbák wadëndah, ndakëdëni gë ale-wo-ale do njëdëhnani sifa fop vantiyehn vameh.

20 Bare wuhnë, gena aki ñënarun ayëtuna Këris, 21 ge paryi nke nkwëryërun ga nësëde wadëwu, do karanjirun ikaranj nte rëfëlëk gë toña nte ye hnë Yesu: 22 ha, kobëri ña, pëbëkuno viña toka nte fërëkahnëdëhu, bare, ile yerunëho kobëri ña, tëfëka asudëtawu had viyi visër. 23 Afo wahakili hun wã gë wasakahn hun wã nkwëcëta, 24 do ayewu vahnë vëhasëk had gante cudarun viyi vihasëk ki. Ahnë ahasëk arac Wënu ña ñahanëka mëntëlëni g'umë hn'usatah gë hn'ufacah ule watik toña hna.

25 Soje rac, cudëtaryin wamër ña: ale-wo-ale nësëhnënda toña ña aÿëntaw ña, kabi mbahn ndampo fo yentahninëkëfu. 26 Ntavëku bi? Antë aliwu wameh; ntavah hun ña tëfëka njam ani gë njohan lav wã[☆] 27 soje antë ayëdawuna Sintani ña fere fale mëkahnëdëhu. 28 Arabi ale ña antë mbok nte; dokunëd gë wëbák wadëwu ña dënk soje nuÿahn ile njëdadëha ale ye hnë uval hna. 29 Antë cahn hnë wës hun wanës wameh, nësëryin wante ryemadëhëhni vëÿëntaw wëbal wadëw hni hna, soje ntihahn ufërën hnë vële hnëpadëhu va. 30 Antë ayëwëhnehnuna Iyir Ipacah nte njëdaku Wënu ña had yavëta ile rufahnëd pehëtëderun Fac Fehëta hna. 31 Antë ahwëtawu hnë wasakahn hun wameh wante liyirun ña. Antë ntavëndu, njabu sakahn, ayewëndu; vëÿin fop tëfëka asudëtawu, gë fop wasifa wayap. 32 Tufëhnaryin vëyivah ale-wo-ale gë aÿëntaw, kwëhnaryin ntaŵary përen; tavëhnëlëryindën, had gante tavëhnëku Wën hnë Këris.

5

Umëhwëry do Humpen

1 Ha, tëfëtalahnëryina Wënu ña, kabi vutah vunte ñahnik yerun; 2 yasëryin g'ÿahn had gante ñahnëkëfu Këris ka do umë dënk njëdëhnak soje fu, had uyëd do sadëha ile hwëhnak icëv nte nënjëdëha Wënu ña. 3 Wënu ña hwëhnëku, tëfëlahna dënk nkwëryi ga nësëde viÿë vëryampo fagant hun: ndakëntal meh ña, fop ile wok pacëna, uval dëcët. 4 Tëfëlahna fëna nkwëryi wanës wante sëfëhnayehnëdëhu, wanës wanënkawah, ma wanës watonkah. Wañi fop kwëhnana ñëwã ñal hun hna. Bare tëfëka awëryëhniwu icamehn Wën. 5 Nkwëryëryin dus: vële lid ndakëntal meh va, ma vële lid vironkah va, ma vële mbalëk dëcët va —vëhni, ñahnënihëhni wamën wamër— vëhni vëhnuÿantëdena ntëw Inaw Këris do Wënu ña. 6 Ahnë antë tokawu gë wanës wante wok kwëhnana nafa: watac ye wante yojëd ntavah Wënu ña hnë vële wok vëwawëhnëdëfilahna va. 7 Antë ayentahniwu gë vëhni.

8 Kobëri ña umëhwëry yerunëho; tame hn'ibëmënkël hun gë Ahwëhn humpen yerun. Yasëryin had vutah humpen; 9 do vantëwël humpen ha ye: ufërën, usatah, gë toña. 10 Kamënyin ayëtu ile hnënjëdëha Ahwëhn a. 11 Vantëwël umëhwëry kwëhnana nafa; antë ayentahniwu; tufahnëryin. 12 Wante ntidëni cowaryëdëni ñi cëfëhnëk nësi; 13 bare fop vile rufahnik gë humpen ha cowëtak, 14 kabi fop vile sowëtik va humpen ye. Soje umë ye ntehnik:

☆ 4:26 4.26: Wahnëw 4.4

«Nëgary, wëjë ale ryakëk,
matëry fagant vësëm,
do Këris ntancënëdëhi.»

¹⁵ Yasëryin wajira gë vankeya hun va; antë ayewu vële wok vëseryëna bare geryin vëseryah; ¹⁶ Balëtahnerëyin mpëd nte njëdaku Wënu ña, kabi wafac wale yehahninëk wï mek. ¹⁷ Awa, antë ayewu vële hnambëk hakili, bare kamënarëyin ayëtu d'us ile ñaryaryëdëhëfu Ahwëhn a. ¹⁸ Antë aryëwu, umë yodëhu ayegahnu vëyeyar, bare geryin vële pëbëk Iyir Ipacah ña. ¹⁹ Kamënañehnelëryin gë wahnëw wale w'atik hnë Vikerëh hna, wahnëw sali wasëvah, wahnëw wale njëdaku Iyir ña; yëwëhnëryina do cëmbëryina Ahwëhn a gë fop ntaw'ary hun ña. ²⁰ Camehnëryina Wënu ña Rëm ña wati-wo-wati do soje ile-wo-ile gë w'ac Ahwëhn fu Yesu Këris.

Nkwëryëla mbë tere

²¹ Mawëhnëlerëyin ale-wo-ale, w'uhnë vële lënënekä Këris va.

²² Vësëval, mawëhnëryinëhni vësan hun had gante mawëhnërunëha Ahwëhn ka. ²³ Ha, asan a ye asankaf asëval a, had gante nke Këris asankaf cery sali, umë ale fehëtëd' cery sali nte ye mbahn ntëwu. ²⁴ Had gante cery sali ña mawëhnëdëha Këris ka, vësëval va fëna mawëhnëdënihëhni vësan hni va hnë fop.

²⁵ Vësan, ñahnëryinëhni vësëval hun va had gante ñahnëk Këris cery sali ka do njëdëh'nak umë dënk soje lëwu; ²⁶ añak aki pacëna gë wënka do gë wanës nkehahn afacah; ²⁷ añak aki njoj cery sali ña haryënk'w lëwu hnë igwam dëwu hna fop: nte wok kwëhnana dahëse wëh, nte wok kwëyana, nte wok kwëhnana ile wëntëlëk gë virac. Añak cery sali ña pac hara kwëhnana ile keyande. ²⁸ Asan a aki tëfëka ñahna asëvalu ña, had gante ñahnëk mbahn ntëwu ña dënk. Ale ñahnëka asëvalu ña, ñëhnak umë dënk. ²⁹ Ahnë gena ale yëwëk mbahn ntëwu ña, bare ndavëdëha, do pëladëha, had gante ntid' Këris cery sali ka ³⁰ kabi mbahn ntëwu yentahninëkëfu. ³¹ «Soje umë ye, asan a tavëdëhëhni rëmu gë hnëmu nkeni g'asëvalu fo, do vëhni vëhi tak aryampo fo nkedëni.»[✠] ³² Hnë wanës watac co'wak toña sankaf: ntehnëbu wañi nësëd' soje Këris do gë cery sali ña. ³³ Gante-wo ka, ale-wo-ale hnë w'uhnë ñahna asëvalu had umë dënk, do asëval a ntënëna asanu.

6

Vutah gë warëm hni do gë wahnëm hni

¹ Vutah, mawëhnëryinëhni warëmun gë wahnëmun hn'ibëmënkël g'Ahwëhn, kabi watac satëk. ²⁻³ «Dënënerëyihni rëmu gë hnëmu gante nu'andu uhnatah do wafac wa'yaryah nkal li.»[✠] Rac ye akwëda ndënk'wëryënk'w nte lehnëkëfu ale w'awëhnëk nu'ad' ufërën.[✠] ⁴ W'uhnë, warëm, antë alavëbeh'nuni vutah hun, bare kwëdëryinëhni hn'usatah do hn'uhnira le w'atik hnë Ahwëhn hna.

Vëramp gë vële hwëhnëkëhni

⁵ Vëramp, mawëhnëryinëhni vële hwëhnëku nkal li g'untënah do g'ibal, gë ntaw'ary pacah, had Këris ryokuñëh'ndun; ⁶ Dokuñëryin, hara gena had vële yëkëlehnëd' vahnë va nëñëhni gë vëhni ma kabi njëkaderun, bare had vëramp Këris, vële lid' gë vintaw'ary vidëw hni ile ñad' Wënu ña. ⁷ Dokuñëh'nerëyinëhni gë ntaw'ary përen, had Ahwëhn a dënk

✠ 5:31 5.31: Wapëgwala 2.24 ✠ 6:2-3 6.2-3: Icahn 20.12a ✠ 6:2-3 6.2-3: Icahn 20.12b

ryokunĕhnĕdun, gena vahnĕ. ⁸ Njĕtĕrun ale-wo-ale lik ufĕrĕn, Ahwĕhn a mbĕsadĕha, nke aramp ma gena aramp. ⁹ Do wĕhnĕ, vĕhwĕhn hni, diryĕnĕhni koyĕna vĕle ryokunĕhnĕdĕhu va. Tavĕryin dakĕna: njĕtĕrun, ale hwĕhnĕku ŷa, wĕhnĕ gĕ vĕhni, mbin hna nke do dĕbĕndĕlehnĕlihna vahnĕ va.

Wĕt Ikwĕtahn

¹⁰ Soĕ fuhnahnu, yĕkĕlehnĕryin fanka hun fa hnĕ fanka ŷawah Ahwĕhn hna. ¹¹ Cudaryin viwĕta Wĕnu ņa soĕ aholu ayawĕnawu hnĕ warĕnd Sintani hna. ¹² Kabi gena vahnĕ wĕtaryĕden, bare wafanka wayir wawĕh hnĕ mbin hna, gĕ vĕsankaf, gĕ wafanka do gĕ vĕle hwĕhnĕk duniŷa wĕhwĕryah. ¹³ Soĕ umĕ ye, tĕfĕka asudawu viwĕta Wĕnu va fop, danko awĕkawu hnĕ fac ile njihahnid wĕh hna do, age puhnarun rac, awowu ahahnĕdawu. ¹⁴ Kahnĕndaryin, ņĕbaryin toņa ŷa had ryl sah li, cudaryin usatah wa had cud mĕta wĕt nte huvĕd sakahn; ¹⁵ do pĕryaryin had wapary iņa afĕyahnu Wanĕs Wakasĕk yam ŷa. ¹⁶ Nufĕryin kwĕlĕkwĕl kaka ikwĕtahn ņa, umĕ ryemadĕhu aryipehnu fop wĕca wante pĕdĕk Sintani. ¹⁷ Nuŷaryin ipeh Wĕnu ņa nte ye had apĕnkw ryĕhwĕra do wanĕs Wĕnu ņa had sĕlame le njĕdahnĕk Iyir Ipacah iņa. ¹⁸ Tĕyĕryina Wĕnu ņa hnĕ wayĕfa hun hna. Ha, yĕfaryindĕn wati-wo-wati, gĕ uryema Iyir iņa. Antĕ ahnamawu do kahnĕndaryin kwĕlĕkwĕl. Yĕfaryin soĕ bulunda Wĕnu ņa fop, ¹⁹ soĕ ami fĕnali: arabi wanĕs ņa nke hnĕ wĕs mĕn soĕ fĕyahnu hara dakĕlohna hn'ile sowik hnĕ Wanĕs Wakasĕk hna. ²⁰ Acĕdĭbu kabi ale fĕyahnĕd Wanĕs Wakasĕk wac Wĕn hna yebu. Yĕfaryin danko wĕku fĕyahnu Wanĕs Wakasĕk ņa, hara dakĕlohna, gante tĕfĕka ka.

Simpaŷi rĕkwa

²¹ ņadĕfu ayĕtu wĕhnĕ fĕna, ile fabiko ŷa do ile lidĕfu ŷa; Tisik, aŷĕnta fu ale ŷahnĕk, aryokunĕhn Ahwĕhn a ale hahnĕndak, njĕtĕndanĕdĕhu fop.

²² Soĕ umĕ fayĕryidĕfuha pĕyawu bi hak nkobun do mbosĕvosehnu.

²³ Arabi Wĕnu ņa Rĕm fu ŷa do Ahwĕhn fu Yesu Kĕris njĕdanihĕhni fop vĕŷĕnta fu va yam ŷa do g'iņahn, gĕ kwĕtahn ņa. ²⁴ Arabi Wĕnu ņa ndĕwahni fop vĕle ŷahnĕka Ahwĕhn fu Yesu Kĕris va g'iņahn nte wok cĕmĕdĭna!

Kayëte nte kerëhnëkëhni Pol vëvë Filip Wade yehëhna hnë inji kayëte

Filip nkol nte hwëhna nafa mbë Masedëwan ye. Afayik Pol njiko nham wati nte njasëdëho nkaŵ ntëwu kigëna ña. Apëyahnek Wanës Wakasëk ña nkol tac hafo vahnë va kwëtahnëni do cery sali ña ntiyak. Njëkëryin Kayëte Vantiyehn Vefayik hna 16.11-40.

Pol, gë Timote darël lëwu, kerëhnëkëhni vële hwëtahnëk vëvë Filip va wati nte nkeho hnë kaso mbë Sesare (yëbëlan bëhn wafëhw imbëd gë warar gë bëhn wafëhw imbëd g'imbëd gë warar (53 gë 58) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa) ma hnë kaso mbë Rom (yëbëlan bëhn wafëhw imbëd gë ryaw ma bëhn wafëhw imbëd gë ryaw gë wahi (60 gë 62) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa). Vahnë vëvë nkol Filip va mbarëniho wayëd do njëdaniha aryampo hnë vëhni, Epafërodi, soje njëdahnna Pol. Awa, Pol kerëhnëkëhni soje camehnëhni do kamënaÿehnehni. Apacëhnëhnekëhni gante nke ka do natëka hnë Këris hna mama nkehahnëk hnë kaso. Añad kamëÿehnehni tëfëtalahnëniha Këris do natëhni hnë fop.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'ïni kayëte: itama, nahan, ikwëtahn, uhnatah, Këris, uhorot.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi, Icamehn gë iyëfa (1.1-11)

Soje ye natëka Pol mama cëdahnik (1.12-30)

Geryin had Këris (2.1-18)

Vëhni mo ye Timote gë Epafërodi (2.19-30)

Usatah paryi wã Wën hna matik (3.1-4.1)

Wanira watëkwa (4.2-9)

Pol camehnëdëhëhni vëvë Filip va (4.10-20)

Simpaÿi rëkwa (4.21-23)

Simpaÿi

¹ Ami Pol, gë Timote, vëryokunëhn Yesu Këris, herëhnëryidëhu, wuhnë fop vëfacah Yesu Këris vële ye hnë nkol nte wacik Filip ña, vëvë haryënkw hnë cery sali do gë vëyohal va: ² Arabi Wënu ña, Rëm fu ÿa g'Ahwëhn a Yesu Këris ndëwanihu do njëdënihu yam ÿa!

Iyëfa Pol soje vëvë Filip

³ Camehnëdëfuha Wënu ña nte-wo-nte nahadëmu ña. ⁴ Fop wawati wale yëfanëhnëdëmu wã wuhnë fop, ntidëfu kwëlëkwël g'uhnatah, ⁵ kabi ndënkwëtaðëfu cape nte hnufërun ña hnë pëyahn Wanës Wakasëk hna kobëri fac ryënkwëryënkw hna hafo iÿi wati; ⁶ apacahnëko dënk, ale fëgwëk hnë wuhnë anj ntiyen nëfak tëfalëd gante padëned fac ile njihahnid Yesu Këris ÿa.

⁷ Catanëko gante kwëhnahnëbu vinahan vitac soje hun ki, kabi kwëtamu ntaŵary mën li. Wuhnë fop nkentahnirun hnë ufëren Wën hna g'ami dënk lakënde yewu kaso hna ma lëkwanduwëhni vële ÿëwëd Wanës Wakasëk ña, tufëdëfuhëhni wañi wanës toña ye. ⁸ Ha, Wënu ña ye sedë mën: ñahnëmu dus wuhnë fop g'ïñahn nte watik hnë Yesu Këris ña.

⁹ Wëlin uyëfa mën wã: Arabi ññahn hun ña naÿ gë haŵary pëba uyët do gë hakili, ¹⁰ gante kodun ahëncëtelehnañu ile fecek ÿa. Aki pacëdun do kwëhnadiluhna ile heyanderun soje fac ile njihahnid Këris ÿa, ¹¹ do

pëbu vantëwel usatah ule w̄atik hnë Yesu Këris, soje icëmb do wahnëw̄ Wënu ɲa.

Pol kaso hna do iyi haryënk̄w Wanës Wakasëk

¹² Vëyënta mën, ñadëfu ayëtu ile rëkiko ɣa ɲaɣëtëna iyi haryënk̄w Wanës Wakasëk ɲa bare ankwënëk. ¹³ Koyëna fop vële yëkadëho hnë tere asankaf hna, do hn'ile-wo-le hna, njëtëni acëdibu soje ile ryokuñëhnëdëfuhu Këris ɣa. ¹⁴ Vëyabah fagant vëyënta fu va, gante nudëniho kaso ka, nuɣani tama hnë Ahwëhn hna: tac nkwënakëhni kamëna soje pëyahnehni wanës Wënu ɲa hara dakëlëlihna.

¹⁵ Toña ye vëryampo fagant lëw̄ hni pëyahnedëniha Këris ɣa g'iñëw̄ary do gë dobël, bare vëryampo pëyahnedëniha Këris ɣa gë nahan përen. ¹⁶ Vëhni, ile ntidëni ɣa, hn'injahn hna matid, njëtëni nkebu ani soje rufahnu Wanës Wakasëk ɲa toña ye, ¹⁷ vëyëntaw̄ va pëyahnedëniha Këris ɣa gë hakili dobël, vinahan vindëw̄ hni va pacëna; nahadëni nkwënëhnëniho idën vankënc̄a mën va.

¹⁸ Mena! Vinahan vidëw̄ hni va kod̄ cat ma tumpa, gante-wo ka Këris ɣa pëyahnik, do natëko. Nkod̄ natëndo fëna, ¹⁹ kabi njëtëbu wapuyalahna pehedëfu, gë wayëfa hun w̄a do gë uryema Iyir mba Yesu Këris ɲa. ²⁰ Napëdëfu d̄us do pacahnëko ñoñ cëfëhnëd̄ilohna, bare g'itama fop, dol had kwëlëkwël, uwám mën hna ma cëm mën hna tufahnëdëfu inaɣ̄ Këris ɲa mbahn mën hna. ²¹ Soje mën a, uwám w̄a Këris ye do cëm hna nuɣadëfu ntëbi. ²² Bare ge nkoɓu d̄uniɣa li kodëfu liwu d̄oku ile yëdanëd̄ vantëwel vapëren. Yëtëla ile rëhnadëfu. ²³ Andoɣ̄ibu vacape vaki: ñadëfu hërënaɣ̄u iɣ̄i uwám soje yefu gë Këris, do rac fecekëndëho d̄us; ²⁴ bare soje hun ɣa, apecek woɣ̄u mbahn hna. ²⁵ Kabi apacahnëko rac, njëtëbu nkodëfu. Nkontëdëbu gë w̄uhnë fop ayihahnu haryënk̄w do ahwëtahnu g'uhnatah. ²⁶ Aki ɓoka mën ɲa fagant hun lid̄ nëɣu g'ahaw̄ary gë Yesu Këris soje mën.

²⁷ Gante-wo nke ka, yasëryin gante tëyëk Wanës Wakasëk woba Këris ka. Koyëna, age njiryibu yëkiwu ma ge yiryila wëryu nkorun ahahnëndawu hnë iyir ndampo fo, do mëtaryëdun ndampo fo gë ntaɣ̄ary tac fo soje ikwëtahn nte w̄atik hnë Wanës Wakasëk. ²⁸ Antë aravu vëwëtary hun ntakënanihu hnë ñoñ: nkehnëhnëdëhëhni dahëse ile rufahnëd̄ mbëvëdëni, g'ile rufahnëd̄ w̄uhnë pehetëd̄erun; do watac matid hnë Wën hna. ²⁹ Soje Këris ɣa, njëdaku w̄uhnë gena bi ahwëtahnuna fo bare fëna ahorotu soje lëw̄u. ³⁰ Ha, dolëma, had gante njëtërun ki, nkentahnirun uwët rac ule hnurunëho wëtaryëdëfuhu kobëri ɲa do wobu wëtahnëndu w̄i.

2

Geryin had Yesu

¹ Ibëmënkël hun gë Këris ɲa kamënaɣëhnëdëhu bi? Injahn dëw̄u ɲa njawënëdëhu bi? Nkentahnirun bi g'Iyir Ipacah ɲa? Kwëhnarun bi wasakahn wafëren do kayëhnëdëhu bi gë vëyëntaw̄ va? ² Ge paryi nke, awa padënëryin uhnatah mën w̄a: kwëhnaryin nkwëryëla përen, kwëhnaryin injahn ndampo fo, ntaɣ̄ary ndampo fo, nahan ndampo fo. ³ Antë aliwu iñë gë hakili dobël ma gë ɓëntary; bare diryin gë ɓana, pëlaryinëhni vëyënta hun va had vële lëbëku. ⁴ Ale-wo-ale antë njëka umë fo bare njëkëhni vëyëntaw̄ va fëna.

⁵ Kwëhnaryin nahan fagant hun gë mba Yesu Këris ka:

⁶ Ile nke Wënu ɲa Yesu Këris rac nke,

- yëkëlehnëna nko këñëlahnëni gë Wënu ña.
⁷ Bare, akoŷahnëk umë dënk hnë fop vële kwëhnako va do nufëk ankeya aryokuñ.
 Antiyak ahnë, njavëtik had ahnë;
⁸ umë dënk vanak, mawëhnëka Wënu ña hafo cëm, cëm kërëwa hna.
⁹ Soñe umë ye Wënu ña kayëndëka yañ yëwã yihnah ðus do njëdfahna uŵac ule lëbëk fop wamac
¹⁰ ðanko, gë ŵac Yesu ña, fop waho ŵa ndëkwëhn, mbin hna, nkal li do gë gëd nkal li,
¹¹ do fop waryëwã ŵa nës
 Yesu Këris ye Ahwëhn a; koyëna cëmbëde Wënu ña Rëm ña.

Dancëryin had humpen ðuniŷa li

¹² Aki, vëŷahnik mën, ŵuhnë vële ŵawëhnëk kwëlëkwël tase mën, gwënëryin hamëhni mën; ðokuñëryin g'untakah do g'untënah soñe ayasaryu g'afërën ipëh hun ña. ¹³ Ha, Wënu ña lid hnë ŵuhnë mbalu do aliwu ile nëñëdëha ña.

¹⁴ Diryin fop hara ñakëñakëluhna, hara gwajëlëluhna, ¹⁵ soñe antë ahwëhnawu ile heyanderun do antë ayentahniwü hnë wameh, vutah Wën vunte wok vëhwëhnana dahëse ŵeh fagant bulunda vëwën do vërumpak. Antancërun fagant lëw hni had wahayalin humpen hnë ðuniŷa li, ¹⁶ ŵuhnë vële hwëhnak Wanës uwám va. Ge koyëna ntirun, toña hwëhnadëfu sëkwaŵu hnë fac ile mbokahnið Këris, kabi ðokuñëla do korotëla aki fo. ¹⁷ Do lakënde sat mën ña tëfëka ndehëti ntapëhnahn ikwëtahn hun ña had sadëha ile sënandunëha Wënu ña, umë ye ðoku ikwëtahn hun ña, natëko do nkoð natëndo ndampo fo gë ŵuhnë. ¹⁸ Koyëna fëna ŵuhnë, nëñëryiwu do natëryiwu ndampo fo g'ami.

Timote gë Epafërodi

¹⁹ Atamabu hnë Ahwëhn fu Yesu, payëryidëfuha biŷëdëfina Timote, gante kamënaŷehnahndëdëho ami fëna wakasëk wante wëryëdëfu soñe hun ña. ²⁰ Umë fo ye ale yëbun nahan ndampo do ale ryëñëk paryi soñe hun. ²¹ Vëŷëntawã va fop wadëw hni fo nuðëni, gena wëba Yesu Këris ña. ²² Bare umë, njëtarun tufëhnak ahahnëndak: andokuñëk g'ami had fatah ðarël rëmu soñe Wanës Wakasëk ña. ²³ Awa, umë hnahaŷu fayëryiwa ge nubu wapacëk. ²⁴ Pacahnëko Ahwëhn hna ami fëna njiryidëfu biŷëdëfina ŷal hun hna.

²⁵ Bare ntiyahniko tëfëka fayëgëryiwa Epafërodi aŷënta mën, arëfëlënta mën hnë ðoku do hnë wët, ale fayirun ña soñe ndokuñëhnëndo kabi hnë uval hna nkebu. ²⁶ Përëka mbok hnuwü ŵuhnë fop do ndëñëko kabi njëtarun ures lëwü ŵa. ²⁷ Toña ye atesëko, do pëñako g'icëm; bare Wënu ña kaŷëhnahnëka g'umë, do gena g'umë fo, bare gë ami fëna, soñe antë nkwënawo ŷiwëhnah. ²⁸ Awa payëryidëfuha g'uñakahnah yabah soñe natahnu ge nurunëha do ñaŷëtawo ŷiwëhnah ŵa. ²⁹ Yotoyënëryina hnë Ahwëhn hna g'uhnatah padah; dënënëryinëhni iŷi sifa vahnë, ³⁰ kabi soñe ðoku Këris ña ñadëho cëmahn; këbëhnako njëdfahn uwám lëwü ŵa soñe nëmpëtu hnë ðoku ile worun kodiluhna alinëhnuno ŵuhnë dënk.

3

Usatah paryi va Wën

¹ Fuhnahnu, vëyënta mën, natëryiwu soṇe bëmënkël hun gë Ahwëhn a. Memadilohna vok herëhnëryiwu ile rëkëbu herëhnu ÿa, soṇe hun ÿa umë fecek kabi keryëdëhu. ² Keharyinëhni vële lid wameh ṇa, waṇi wabe, vële fërëkahnëdë mbahn va gë háci! ³ Ha, fuhnë yeyinëk vëhácik paryi, fuhnë vële sëmbëdëha Wënu ṇa g'uryema Iyir ntëwu ṇa, ambetaden soṇe Yesu Këris do kwëtilënëhna tama ntëw fu ṇa hnë vantiyehn mbahn.

⁴ Paryi nke, ami, kwëhnabu toña ramahnu hnë vantiyehn mbahn mën hna fëna; ge ahnë haṇary ntiyanëka kod tama hnë vantiyehn mbahn hna, ami, kwëhnabu toña lëbëwa: ⁵ káciḃu hnë fac hwëhn mbëd gë warar hna, avë hnënk Isërayel yëbu, avë ncëma Besame yëbu, Ebëre yëbu, nagëniho Wa-ebëre; sariya hna, Farise yëbuho; ⁶ kahnënda cankaḃ mën hna, ale vërehnëdëho cery sali yëbuho; hnë uwám usatah ule rëkatëde sariya hna, ale wok kwëhnana ile keyande yëbuho. ⁷ Antiyahnëkowo nuṇabu, bare gaki, soṇe Këris ÿa, tëkatëbu inamb ye. ⁸ Ntëbi rac, tëkatëbu fop had inamb darël ile ÿak nëfak, rac ye iyët Yesu Këris ṇa, Ahwëhn mën a. Soṇe lëwu ÿa, maṇëbu nambu fop do tëkatëbu fop had ronk, d'anko hnuṇaṇuṇa Këris ÿa ⁹ do rëkatiwu hnë ibëmënkël gë Këris. Usatah ule hwëhnabu karyënk Wën hna matina hnë ile libuho ami dënk kabi ntënënbëbu sariya ÿa, bare hn'ikwëtahn Këris hna matik. Usatah urac Wën hna matik gë fere ikwëtahn ṇa.

¹⁰ Ha, fop ile ṇadëfu ÿa, yëtëwa Këris ÿa ye, gë fanka ibëhn dëwu ṇa, gë gentahn hnë wahorot walëwu hna, do yewu had umë hnë cëm ntëwu hna, ¹¹ aki kodëfu ramahnu nkentëdëbu fagant vëvëhn.

Igaryëhn ile rëfëka tëkënin

¹² Dehnëla tëkënbëbu iṇin fop ma padëbu, bare atëfëlehnëdëfu fëlaṇu irac, kabi soṇe rac ye Yesu Këris pëlako ami dënk. Age Yesu Këris pëlako, soṇe rëfëlehnahnu hafo fëlaṇu ami dënk ile fadëk. ¹³ Vëyënta mën, nahala tëkënbëbu. Bare ryampo fo ye ile lidëfu ÿa: ndënkwëdëfu ile ye kamëhni ÿa do hamënwu rëkënu ile ye haryënk mën ÿa, ¹⁴ do nkaryëdëfu cape g'ile yëkëlehnëdëfu ka soṇe hnuṇahnu cos nte macaryëdëhëfu Wënu ṇa hnë Yesu Këris tebayin yaṇ.

¹⁵ Age nkeyinëk vahnë vëlafah kwëtahn hna, inṇi nahan rëfëka kwëhnayin; do ge vëryampo hnë wuhnë nahadun minëmin, Wënu ṇa pacënëhnëdëhu fëna soṇe rac. ¹⁶ Gante-wo ka, hnë yëb ile tëkinëk hna, yasënëfu hnë nkeya tac fo.

¹⁷ Vëyënta mën, tëfëtalahnëryino, wuhnë fop. Pëcëтарыinëhni vële rëfëtalahnëk nkeya ntëw fu ṇa. ¹⁸ Anësëhnëdëmu kantëm, bare gaki mbokëdëfu hnësu gë wako: nkeni vëyabah vële liyad vëyëw kërëwa Këris g'ile pëhnëtanëk ÿa. ¹⁹ Wapuyala wadëw hni ṇa, ibëv inṇa ye, wën hudëw hni ha d'onk dëw hni ṇa ye, mbëntaryëdëni ile rëfëka cëfëhnayëhnëhni ÿa, vëhni vële hwëhnak hnë vintawary vidëw hni hna viṇë vëvë nkal. ²⁰ Bare, vëvë naṇ ambin yeyinëk, do napëdenëha afëhët avë hnam, Ahwëhn a Yesu Këris. ²¹ Umë vacëd vimbahn vikaṇëhnah vidëw fu soṇe mëntëndëlehnahn gë mbahn cëmbik ntëwu ṇa. Antid rac gë fere fanka fale wëkëdahnëdëha fëna kwët fop hnë cankaḃ ntëwu hna.

4

¹ Vëyënta mën, wuhnë vële ṇahnëbu d'us, ñadëfu vok hnuṇu! Uhnatah mën wa do ipënk imëk mën ṇa yerun! Vëṇahnik mën, koyëna tëfëka ahahnëndawu hn'ibëmënkël hun gë Ahwëhn a.

Wanira watëkwa

² Këladëfuha Evodi, do këladëfuha Sintik nkwëryëlëni ðus hn'ibëmënkël dëw hni gë Ahwëhn a. ³ Do wëjë, arëfëlënta paryi, tëyëdëmi, yij aryemahni nkwëryëlëni vëyi vësëval, kabi gë ami ndokuñëlahnëbun soñe Wanës Wakasëk ña, ndampo fo gë Këlema do fop vëryokuñëntal mën va, vële herik wëc hnë kayëte uwám* hna.

⁴ Natëryiŵu hn'ibëmënkël hun g'Ahwëhn a wati-wo-wati; ndivëtaðëfu, natëryiŵu. ⁵ Arabi vahnë va fop njavëtëni iguk sakahn hun ña. Ahwëhn a pëñajëk. ⁶ Antë pëmpëhnahnu ñoñ; ðare, gante-wo ka, gë wayëfa wë, g'ikëla ña do gë camehn Wënu ña, yëtëndanëryina fop Wënu ña. ⁷ Do yam Wënu ña, nte lëbëk fop ile kod njët hakili, keryehnëd vintawëry hun do vinahan hun hn'ibëmënkël hun gë Yesu Këris.

⁸ Ile wojëk yë, vëyënta mën, wëlin ile rëfëka afaðëndahnu yë: fop ile ye toña yë, fop ile rëfëka ntënëni yë, ile satëk yë, ile facëk yë, ile rëfëka ñahni yë, ile rëfëka cëmbi yë. Ha, ge nke iñë ile hnëfak do ge nke iñë ile rëfëka cëkwëni vahnë naharyin rac. ⁹ Ndiryin fop ile yëñarun yal mën hna, hnuyarun yal mën hna, wëryërun yal mën hna, hnurun yal mën hna, do Wën le yëdaðëhu yam yë nkeð gë wëhnë.

Icamehn Pol vëvë nkol Filip

¹⁰ Anuŷabu uhnatah cankaf hn'ibëmënkël mën gë Ahwëhn a kabi tame mbokërun afaðuno. Ha, ñaðunëho afaðuno ðare kwëhnalunohna fere arufuno. ¹¹ Gena uval hnësëndëho; hali, ñëñabu yëwu uhnatah hna hwëhnabu ma kwëhnala. ¹² Njëtebu gante nkeðëfu hnë uval hna ma yað hna. Hnë fop do gante-wo-gante, ñëñabu yewu afihnah ma ale njok inte, yewu ale njabëk ma ale mbalëk. ¹³ Mëkëðëfu fop hn'ibëmënkël mën gë Këris umë ale yëdaðëho fanka falëwu fa.

¹⁴ Bare cañëndanërun ayentahniŵu cape uhorot mën wë. ¹⁵ Wëhnë vëvë nkol Filip, njëtërun, ante kërënaðu Masedëwan hna, hnë mpëd nte pëgwëbu fëyahnëndu Wanës Wakasëk ña, cery sali-wo ðemalohna gë wayëd, ge gena wëhnë fo, ¹⁶ wëhnë vële yëðanahnikowo, ntëb hwënta ryampo, ile valëkowo yë wati nte nkebuho Tesalonik hna dënk. ¹⁷ Gena bi wayëd yëkëlehnëdëfu hnuŷawu; ðare njëkëlehnëdëfu Wënu ña ndëwawu g'ahaŵary soñe uyëd hun wë. ¹⁸ Yëtëryin nuŷabu fop vële yëðanahnëryirunëho va do hnë yað hna nkebu; apëbëko, kobëri ga tebaðu uyëd ule yëðajërunëha Epafërodi wë, sadëha ile maŵëk Wënu ña do nëñëdëha yë, had ðatikola ile nëñëka rehërya. ¹⁹ Wën mën ña kwëhna uvetak samah. Hnë Yesu Këris hna ntihëtëd wabal hun ña.

²⁰ Cëmbëñëfuna Wënu ña Rëm fu yë dol do gë kantëm! Amina.

Simpaŷi rëkwa

²¹ Gaŷëryinëhni vëfacah hnë Yesu Këris va. Vëyënta fu vële ye g'ami va gaŷënihu. ²² Fop vëfacah va gaŷënihu, kas vëvë tere Sesar va. ²³ Arabi ipërëna Ahwëhn fu Yesu Këris ña nke gë vintawëry hun va!

* **4:3** 4.3 Kayëte uwám: Rac ye hn'ile kerini wamac vële hnuŷað uwám usër wë.

Kayëte nte kerëhnëkëhni Pol vëvë Kolos Wade yehëhna hnë inji kayëte

Nkol nte wacëde Kolos na naŵëlëna g'ankol Efes na hnë Asi Toy hna (nte wacëde iyi wati Turëki). Afayik Pol kerëk mpëd wati nte nkeho hnë kaso mbë Sesare (yëbëlan bëhn wafëhw imbëd gë warar gë bëhn wafëhw imbëd g'imbëd gë warar (53 gë 58) ga ndëcëk hnagi Yesu ŷa) ma hnë kaso mbë Rom (yëbëlan bëhn wafëhw imbëd gë ryaŵ ma bëhn wafëhw imbëd gë ryaŵ gë wahi (60 gë 62) ga ndëcëk hnagi Yesu ŷa). Yina nkol Kolos (Vëvë Kolos 2.1) bare ale hwëtahnëk yeho hnam macënde Epafëras (Vëvë Kolos 4.12). Umë sampehnëk Wanës Wakasëk na do fëgwëk Cery Sali na hnam (Vëvë Kolos 1.7). Ga ndëcëk wabëhn kore Epafëras njiko njëkehna Pol kaso hna pëyahna vëharaŋ wamër va Cery Sali hna nkeni. Ankabahnëdëni tëfi vile wok tëfëlanana toki, tëfi ntaŵëla na, háci ŷa, gë vantiyehn ikwëtahn kaŵary g'icëmb wamëleka gante nëŋahnëdëha Wënu na gë vëhni. (Vëvë Kolos 2.16-18). Pol kerëhnëkëhni vële hwëtahnëk ye Kolos va tufahnëni soŋe ye mehahnëk viŋi vinahan: Këris ye fop ile valëkëfu ŷa! Fop vile ŷad nkwëna hnë vile ntik Këris kërëwa va wamër ye. Këris ntik fop ile rëfëka ŷa soŋe ipëh fu na g'icëm ntëŵu do g'ibëhn ntëŵu na.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'ini kayëte: fop, ile soŵik ŷa, yasery, bëmënkël fu hnë Yesu.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaŷi (1.1-2)

Pol camehnëdëha Wënu na do njëfanëhnëdëhëhni vëvë Kolos va (1.3-14)

Ahnë gë antiyehn Këris (1.15-23)

Uŵët afayik Pol (1.24-2.19)

Uwám hasëk gë Këris (2.20-3.17)

Vankeya soŋe watere (3.18-4.6)

Simpaŷi rëkwa (4.7-18).

Simpaŷi

¹ Ami Pol, ale ye afayik Yesu Këris ŷa kabi Wënu na ŷak koyëna, do gë Timote, aŷënta fu, herëhnëdëhu, ² ŵuhnë vëŷënta fu vëvë Kolos va, vëfacah do vëhahnëndak hn'ibëmënkël fu gë Këris hna: Arabi Wënu na Rëm fu ŷa ndëwaŵu do njëdaŵu yam ŷa.

Iyëfa Pol soŋe vëvë Kolos

³ Acamehnëdenëha kwëlëkwël Wënu na, Rëm Ahwëhn fu Yesu Këris ŷa, hnë wayëfa fu soŋe hun ŷa, ⁴ kabi nkwëryëfun ga nësëde ikwëtahn hun Yesu Këris na do g'inahn hun fop vëfacah va. ⁵⁻⁶ Ante tëkëk ŷal hun wanës toña, Wanës Wakasëk, wati ryënkweyënkwe ŷa, njëtarun Wënu na kwëtëk hn'ambin hna ile ramahnërun ŷa; ikwëtahn hun na do inahn hun na hn'itama tac matik. Ha, hnë duniŷa li fop waŋi Wanës Wakasëk kwëhnak wadëwel do wok sampëd. Koyëna ntid fagant hun kobëri fac le wëryërun do yëtërun ipërëna Wënu na gë toña lëŵu ŷa fop. ⁷ Epafëras, lawo lëŵ fu do aryokuŋëntal aŷahnik fu, umë ale haraŋëku, andokuŋëhnëdëhu had aryokuŋëhn Këris ahahnëndak. ⁸ Njëtëndanëkëfu inahn nte njëdaku Iyir Ipacah ina.

⁹ Wëlin soŋe ye, cape lëŵ fu ŷa, kobëri fac le wëryëfun paŋare hun ŷa, tavëlëfuhna iyëfan hun na. Tëyëdëfunëha Wënu na d'anko pëbahnu

uyët ile ñad̄ ŷa gë fere fop useryah w̄a do gë hakili nte njëd̄aku Iyir ntëw̄u ña. ¹⁰ Koyëna kodun ayasu had gante tēfēka njasënd aryokunēhn Ahwēhn ka do aliwu fop vēle hnēnjēd̄ēha va. Alēw̄u fop wasifa vantiyehñ vapērēn had atēh nte lēwēd̄ vantēwēl vapērēn do njētēd̄unēha Wēnu ña gë haw̄ary. ¹¹ Tēyēd̄ēfunēha kwēlēkwēl njaw̄ēnu hnē fop gë fanka samah falēw̄u fa d̄anko aw̄ēkaw̄u fop gë d̄uñēna. ¹² Camehnēryina g'uhnatah Wēnu ña Rēm ŷa, ale lik aholu ahnuŷawu sah hnapul va vēfacah hn'ile kwētēhnēku humpen hna. ¹³ Ankēcēkēfu hnē fanka imēhwēry hna do pakētēfu hnē naw̄ Ajē aŷahnik alēw̄u; ¹⁴ hnē umē apēhētīnēkēfu, wameh fu ña tavēhnīnēkēfu.

Ahnē gë antiyehñ Kēris

¹⁵ Aju ale nude ŷa ye aw̄ētēlēnta Wēn hunte woyik nudena, ale ryēnkwēk hnagik hnē fop vile liyik va. ¹⁶ Ha, g'umē Wēnu ña ntik fop, hnē mbin hna do hnē nkal li, vile hnuđe gë vile woyik nudena: wafanka wale ye mbin hna, vēsankaf vēle lañak tinki unaw̄ ntēw̄ hni, do vēvē haryēnkw gë vēle hwēhnak ucankaf. Umē liyehñēk fop do soņe lēw̄u, ¹⁷ do umē ye haryēnkw fop; fop pēlalēk hnē umē ¹⁸ do umē ye ankaf cery sali, nte ye mbahn ntēw̄u. Umē ye wapēgwala, aryēnkw nagi fagant vēsēm, d̄anko nkehahn avē haryēnkw hnē fop, ¹⁹ kabi nēņēka Wēnu ña ile nke ŷa fop ntēd̄ hnē Aju hna. ²⁰ Gë fere Aju ŷa, Wēnu ña ñak konjēndēlehn fop g'umē hnē nkal li do hnē mbin hna. Antik yam ŷa gë sat Aju ŷa hnē kērēwa hna.

²¹ Wuhnē, kobēri ña gelunohna gë Wēnu ña, vēyēw̄ vēlēw̄u yerunēho soņe fop wameh wante hnahađunēho do lidunēho ña. ²² Bare gaki, Wēnu ña gë umē gë icēm Aju ña, ale sēmēk hnē mbahn ntēw̄u ahnē hna d̄anko mēk tufahnu vēfacah konjēndēlehnēku fo haryēnkw lēw̄u dēnk, ale wok kwēhnana dahēse wēh, do ile keyande kēm. ²³ Bare tēfēka awow̄u vēŷaw̄ah hnē ikwētahn hna, soņe antē aŷaw̄ētaw̄u hnē tama Wanēs Wakasēk hna wante w̄eryērun, wante pēyayini vahnē vēvē d̄uniŷa vi fop do, ami Pol, yehahnēbu aryokunēhn.

Uw̄ēt afayik Pol

²⁴ Tame natēko ile horotēd̄ēfu soņe hun ŷi, kabi padēnēd̄ēfu aki mbahn mēn hna ile wojēk hnē wahorot Kēris hna, soņe cery sali nte ye mbahn ntēw̄u. ²⁵ Wēnu ña ntiko aryokunkēhn cery sali. Ha, akwētehñahnēko iŷi d̄oku soņe hun: tēfēka fēyaw̄u Wanēs Wēnu ña fop. ²⁶ Wan̄i Wanēs yabahnēd̄ vile coŷiniho kobēri ña fop vanjeh, bare tame tufēkēhni vēfacah vēlēw̄u va. ²⁷ Añak njētēndanēhni gante naŷēk ka uvetak viŷē vile soŷik, vile ye hnē ile pēhwētānēhnēkēhni vēle wok vēyena wasēwif: Kēris hnē w̄uhnē. Hnē umē nke tama hun ña ayentahniw̄u Naw̄ Wēn hna.

²⁸ Awa, Kēris fēyad̄ēfunēhēhni vahnē va fop. Nirad̄ēfunēhēhni do karanēd̄ēfunēhēhni gë fop yasery, d̄anko nkehahnēni vēhnaŷah hnē ibēmēnkēl dēw̄ hni gë Kēris. ²⁹ Soņe idi iŷin fop ŷa lidēfu d̄oku hambah d̄us do wētēd̄ēfu gë fanka samah ile w̄atik hnē Kēris do hn'ami d̄okunēd̄.

2

¹ Ñad̄ēfu ayētu gante kambēk ka iŷi wēt ile wētēd̄ēfu soņe hun, soņe vēvē Lawodise, do soņe vēhaŷary, w̄uhnē fop vēle wok nulunohna muk gë vinkēr vidēw̄ hni va. ² Ntidēfu aki d̄anko kamēnaŷehñahni wasakahn walēw̄ hni hna, mbēmēnkēlahñēni hn'iñahn hna. Do koyēna, pēbahnēhni g'itama nte njēd̄ahnēd̄ hakili paryi, hnē uvetak lēw̄u hna fop, do koyēna njētahnēni ile nkoko maŷēryalohna Wēn kobēri ña njēti: ile soŷiko, rac

ye Këris. ³ Hnë umë coŵik fop hnapul yasery gë uyët. ⁴ Nësëdëfu wanji soŋe ahnë antë tokaŵu gë wanës wanëŋah. ⁵ Lakënde gentila gë ŵuhnë, ntaŵary mën a gë ŵuhnë nkok. Anatëko gë ŵuhnë gante mënkwërun g'afërën ndampo fo do nkorun aŵaŵu hnë kwëtahn hun Këris hna.

Uwám paryi hnë ibëmënkël gë Këris

⁶ Aki, kabi maŵarunëha Yesu Këris had Ahwëhn, yasëryin ndampo fo gë umë. ⁷ Pëlëryin vënkahn hun va hnë umë do yërëryin fop uwám hun ŵa hnë umë. Goryin ayawëntiwu g'ahaŵary hn'ikwëtahn gante ñañëndirun ka do asamehnënduna kantëm Wënu ŋa.

⁸ Kwëtëryin hakili ahnë antë pëlayehnu hnë warënd wanës wante rokad do wok kwëhnana nafa do hwëhnak yasery ahnë fo: wante ŵatik hnë wënamu vahnë, wante ŵatik hnë wafanka wavë duniŷa, do wok matina hnë Këris. ⁹ Fop ile ye hnë Wën hna ntëdëk mbahn Këris hna ¹⁰ do hnë ibëmënkël hun gë Këris hna padëku fop, umë ale ye ankaf ucankaf do fop wafanka. ¹¹ Akácirun hnë ibëmënkël hun gë umë, háci ile wok diyina gë vák ahnë bare háci ile ŵatik hnë Këris ŷa ye ile lihëtëdëhu ikihn vahnë nte ŵatik mbahn hna. ¹² Ha, gë yary ŷa, ambañirunëho gë Këris, do fëna gë umë, amatëntirunëho hnë icëm hna kabi akwëtahnërun hnë fanka Wënu fa fale watëndëka Këris cëm hna.

¹³ Do ŵuhnë, vële yeho vësëm soŋe wameh hun ŋa do ile worun káciluhna mbahn hna ma hnë Këris hna, Wënu ŋa njëdaku uwám ndampo fo gë Këris. Atavëhnëkëfu wameh wadëŵ fu ŋa fop, ¹⁴ apëhwëcëk kayëte hn'ile kerik wahnaw fu do yiryeryëkëfu gë sariya. Antihëtëk wati nte pakëk kayëte wahnaw fu hnë kërëwa Këris. ¹⁵ Ntihëtëk ucankaf wayir do gë wafanka wayir wawëh, acëfëhnaŷehnkëhni tase vahnë fop, akahëkëhni had vëfëlayik hnë ambënt soŋe imëk Aju.

¹⁶ Aki, antë aŵaŵu ahnë kitiŋu soŋe vile rokëdun ma sefun, soŋe vambënt sali, soŋe ulepera hasëk ma fac ntaŵëla. ¹⁷ Iŷin fop ye cën ile rëfëka tëki, bare ile ye toña ŷa ŵatid gë Këris. ¹⁸ Antë aŵaŵu vahnë vële ŷahnëk bana dëcët, do icëmb wamëleka, vahnë vële hwëtëk dūs hakili hnë hudakery hudëŵ hni, ntehnënihu ntëntërun. Vahnë vërac naŷënadëni gë vinahan ahnë fo. ¹⁹ Vëhni, vëwona mbëmënkëlëni gë Këris, ale ye ankaf cery sali, nte ryavëd do vëmënkëlehnëk fop mbahn gë wasokël do g'ile sokëndëlehnëk waŷëc, do Wënu ŋa hnaŷëned mbahn tac.

Uwám hasëk gë Këris

²⁰ Kabi cëmërun gë Këris, pitëlërun gë wafanka wavë duniŷa. Bare, antidun had uwám hun ŵa nkok hnë wafanka wavë duniŷa. Soŋe ye ŵawëhnërun waŷi wasariya: ²¹ «Antë ahnuf iŷin! Antë aryah iŷin! Antë aŷak iŷin!»? ²² Vëŷin fop apud g'ibalëtahn: vëŷin dënk ye vakwëda do akarëŋa vahnë! ²³ Toña ye, waŷi wasariya mëntëlëk gë yasery: cëmbinëhna Wënu ŋa gante ñadën ka, mbanayin do koroteyehnin mbahn. Bare, waŷi wasariya gena iñë, soŋe natëndan ikihn vahnë nte ŵatik mbahn hna fo ye.

3

¹ Mbëhnëntirun gë Këris, awa yëkëlehnëryin viŷë vëvë mbin va, hn'ile nke Këris hna, ntañak farëhw Wën hna; ² naharyin viŷë vile ye ambin va hara gena vëvë nkal vi. ³ Ha, acëmërun, do uwám hun ŵa coŵik gë Këris hnë Wën hna: ⁴ fac le cahnahnid Këris ŷa, umë ale ye uwám hun ŵa, tac ŵuhnë fëna, cahnëntëderun gë umë hnë cëmb ntëŵu hna.

⁵ Daŵehnëryin vile ye hnë wuhnë kwëhnëk nkal ni: ndakëntal meh, ile wok pacëna, iña nte sëfëhnëk, viña vimeh mbahn do ibal dëcët ña, ile ye icëmb wamën wamër. ⁶ Wëlin vēyin ryojēd untavah Wënu ña, ⁷ wëli hak njasëdunëho kobëri ña, wati nte nkerunëho koyëna ña. ⁸ Bare dol yi, tavëtaryin vēyin fop: untavah, yab sakahn, wasifa wayap, wayew, wanës wacamah wante sahnid hnë wës hun. ⁹ Antë awërhënlëndu, kabi acudëtarunëha ahnë asër a, gë vantiyehn vantëwu va, ¹⁰ do cudarunëha ahnë ahasëk a. Wënu ña, ale ñahanëk a, kwëlëkwël nëmpëtëdëha mëntëlëni, gante njëtandëha paryi. ¹¹ Gaki, vëwona wasëwif ma vële wok vëyena wasëwif, vële hácik do vële woyik vëhácina, vëhneh, vële wok vëhnëgana, vëramp, vële ye afaya, bare Këris ye fop do hnë fop.

¹² Awa, wuhnë, vahnë vële tëhnak, pacënëk, ñahnëk Wënu ña, cudaryin vintawary vipëbah kaŷëhnahn do iguk, ibana, ipërëna do g'iduñëna; ¹³ mëkëhnëlëryin do, ge ahnë kwëhnanëka aŷëntaŵ vile curandëha, tavëhnëlëryin; had gante tavëhnëku Ahwëhn ki, wuhnë fëna, diryin koyëna. ¹⁴ Do kas, ñahnëlëryin: inahn ña ye ile vëmënkëlehnëd paryi.

¹⁵ Arabi yam va Këris ŷa naŵ hnë vintawary hun hna; Wënu ña macëku hnë mbahn ndampo fo soŋe iŷi yam. Camehnëryindëna kwëlëkwël. ¹⁶ Arabi unës Këris ŵa ntëd fagant hun hnë fop uvetak lëwu ŵa: karanëlëryin do niralëryin gë vēyënta hun va g'ufëbah usery; yëwëhnëryina Wënu ña, gë fop sakahn hun ha, icamehn hun gë wahnëw wale watik hnë Vikerëh hna, gë wahnëw sali wasëvah, do gë wahnëw wale njëdaku Iyir inä; yëwëhnëryina do cëmbëryina Wënu ña gë fop ntaŵary hun ña. ¹⁷ Fop vile hodun ahnësu ma aliwu, diryin g'uŵac Ahwëhn a Yesu, asamehnatënduna Wënu ña Rëm ŷa gë fere Yesu.

Vankeya soŋe watere

¹⁸ Vësëval, maŵëhnëryinëhni vësan hun, had gante tëfëka ka hn'ibëmënkël hun gë Ahwëhn hna.

¹⁹ Vësan, ñahnëryinëhni vësëval hun do antë ayapënanëhnuni.

²⁰ Vutah, maŵëhnëryinëhni hnë fop warëmun gë wahnëmun, wëli ile hnëŋëdëha Ahwëhn a.

²¹ Warëm, antë alavëndanuni vutah hun, g'antë tesani.

²² Vëramp, maŵëhnëryinëhni hnë fop vële hwëhnëku va nkal li. Dokuŋëhnëryindënhni, hara gena had vële yëkëlehnëd vahnë va nëŋëhni gë vëhni ma kabi njëkaderun, bare dokuŋëhnëryindënhni gë vintawary vipacah kabi ntënënerunëha Ahwëhn a. ²³ Gante-wo nke doku hun ka, diryin g'intawary përen, had soŋe Ahwëhn a, hara gena soŋe vahnë, ²⁴ ayëtatü nuŷadun Ahwëhn hna, had cos, intëw nte kwëtëhnëkëhni ßulunda Wën. Ale hwëhnëkëfu ŷa, Këris ye; umë ryokuŋëhnëdun. ²⁵ Ale rufëhnak catëna ŷa, acosahnëd soŋe rumpak lëwu ŵa, Wënu ña dëbëndëlehnëdilihna vahnë va.

4

¹ Wuhnë, vëhwëhn vëramp, pëlaryinëhni vëramp hun va gante catëk ka do gante caŋëk ka. Dënkwëtaryin wuhnë fëna kwëhnarunëha ale hwëhnëku ambin hna.

Wanira

² Kahnëndaryin uyëfa hna; kwëtëryin hakili hnë uyëfa hna do camehnëryina Wënu ña. ³ Ndampo fo, yëfaryin fëna soŋe fu gante pidëtëhnahnëdëhëfu Wënu ña rënka ŷa danko fëyahnefu viŷë vile soŵik vëva Këris va, soŋe ile sëdahnibu yi. ⁴ Yëfaryin fëyahnu wapacëk

had gante tēfēka hnēsu ka. ⁵ Yasēryin gē yasery cape gē vēle wok vēhwētahnēlahna Kēris; balētahnēryin mpēd nte njēdfaku Wēnu ņa. ⁶ Arabi wanēs hun ņa ntapēhnaŷi kwēlēkwēl g'ufērēn, nēŋ had wāŋiry liyik, do aholu idēkwa ale-wo-le gante tēfēka ka.

Simpaŷi rēkwa

⁷ Tisik, aŷēnta fu ale ŷahnik, aryokuŋēhn do aramp Ahwēhn a ale hahnēndak, njētēndanēdfēhu fop soŋe mēn a. ⁸ Soŋe umē fayēryidēfuha pēyawu bi hak nkobun do mbosēvosehnu. ⁹ Onesim, aŷēnta fu ahahnēndak do aŷahnik fu, lapēhnaryidēha; avē ŷal hun ye. Anjētēndaŷehnēdfēnihu fop wante ryēcētađ ani ņa.

¹⁰ Arisētarēk, ale sēdēlahniŋun ŷa, nkaŷēryidēhu, tac gē Marēk, alintēra Barēnabas. Tēkērun ahnuŷawu wayab soŋe Marēk: ge njirik ŷal hun hna, kacaryina g'afērēn. ¹¹ Yesu, ale wācēde Yusētis, nkaŷēryiku fēna. Fagant vēle ryokuŋēd g'ami va soŋe Inaw Wēnu ņa, vēhni fo ye wasēwif; vēhni mbosēvosehnēniho đus. ¹² Epafēras avē ŷalēnta hun ŷa nkaŷēryiku; aŷi ayohal Yesu Kēris tavēdina uŷēt uyēfa soŋe hun ŷa, đanko awoŷu vēŷaŷah, vēle lafēk hn'ikwētahn, vēle ramahnēd paryi fop vile ņad Wēn va. ¹³ Ambēsadēfuha uŋi cedeya, đokuŋēhnēdfēhu đus, soŋe vēle hwētahnēk vēvē Lawodise do soŋe vēvē Iyerapolis. ¹⁴ Lik, lawo fu ayen, do gē Demas nkaŷēnihu. ¹⁵ Gaŷēryinēhni vēŷēnta fu vēvē Lawodise va do gē Nimēfa do bulunda ile varēpēlēd cery ntēŷu hna soŋe iyēfa.

¹⁶ Ge karanjērun aŋi kayēte, diryin fere karanj fēna hnē cery sali mbē Lawodise. Karanjēgēryin, ŷal hun hna, kayēte nte herēhnēbuhēhni vēvē Lawodise va.

¹⁷ Pēyaryina Arēsip kwēt hakili hnē đoku ile nuŷak hnē Ahwēhn hna, đanko padēnahn g'afērēn.

¹⁸ Ami, Pol, kerēhnēdfēmu gē vāk mēn iŷi simpaŷi: Dēnkwētaryin vankēnca mēn va. Arabi Wēnu ņa ndēwaŷu.

Kayëte ndënkwëryënkw mba Pol nte kerëhnëkëhni vëvë Tesalonik Wade yehëhna hnë inji kayëte

Afayik Pol, gë Silas do gë Timote, Korent hna kerëni anji kayëte mpëdara yëbëlan bëhn wafëhw wahnah gë imbëd gë wahnah gë bëhn wafëhw imbëd gë wahi (49 gë 52) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa.

Pol yankëtahnëk Tesalonik wati yas higëna lëwü ÿa. Nkol ña Masedëwan hna nke nte kwëhnëko naŵ mbë Rom ña, tëfary wov, nkol gwafa. Bulunda wasëwif ŵa njabëniho. Wasëwif wayabah vëŵawëlohna karañ Pol ña do antaniha nkol hna (Vantiyehn 17.1-9). Bare Cery Sali ña pëlëk vënkahn va do njaŵënak. Timote njankëtahnëkëhni vële hwëtahnëk va, mbarëpëla vële wok vëyena wasëwif do gë wasëwif wale hnëmpëtak nkeni vële hwëtahnëka Këris.

Timote wadëŵ hni ña njonëhnika Pol Korent hna do hnam kerëhnënihëhni anji kayëte. Hnë anji kayëte Pol njëtëndanëkëhni hnatah lëwü soñe ikahnënda nte tufahnëni vële hwëtahnëk Tesalonik va hnë njasa ntëw hni gë Këris. Wëlakënde horot hna nkok njaŵëni.

Pol kamënaŵyëhnëdëhëhni. Atac ikarañ njëdand pañare vësëm do iboka Këris ña (4.13-5.11). Njëdahnëd simpaŷi do wahnira watëkwa.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inja kayëte: wanës, ikwëtahn, injahn, uhorot, fac, vëŷënta, vësëm, yam.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaŷi (1.1)

Gante kwëtahnëni vëvë Tesalonik va (1.2-3.13)

Ankeya nte ñad Wën (4.1-12)

Ibëhn vësëm gë fac Ahwëhn a (4.13-5.11)

Siyab rëkwa gë simpaŷi (5.12-28)

Simpaŷi

¹ Ami Pol gë Silas do gë Timote herëhnëryidëhu, ŵuhnë vëvë cery sali vë Tesalonik le kwëhnëk Wën Rëm ÿa do gë Ahwëhn a Yesu Këris: Arabi ipërëna gë yam ÿa nke gë ŵuhnë.

Ikwëtahn vëvë Tesalonik

² Kwëlëkwël camehnëdëfunëha Wënu ña soñe hun fop ÿa do njëfanëdërun nte-wo-nte njëfadëfun ña. ³ Ndënkwëtađëfun kwëlëkwël haryënkwa Wënu Rëm fu hna vantiyehn vante ŵatik hn'ikwëtahn hna, wadoku wante ŵatik hn'injahn hna do gë iduñëna nte ŵatik hn'itamahn hun paß g'Ahwëhn fu Yesu Këris. ⁴ Vëŷënta mën, vële ñahnëk Wën, njëtinëk Wënu ña rëhnaku ⁵ kabi Wanës Wakasëk ña pëyayiluhna gë wanës ñi fo, bare gë fanka fa, g'Iyir Ipacah ña do g'ikwëtahn ipadah ña. Njëtërun gante nkeho vankeya fu va fagant hun hna; soñe ufërën hun yeho. ⁶ Wuhnë vëréfëtalahn fu yerun do gë vëréfëtalahn Ahwëhn a yerun; nuŷarun wanës ña hnë wati horot hna, gë uhnatah ule ŵatik hn'Iyir Ipacah hna. ⁷ Koyëna nkerun vële tëfëtalahnëdëni vahnë vële hwëtahnëka Këris va Masedëwan hna gë Akayi hna. ⁸ ŷal hun hna wanës Ahwëhn a campik gena Masedëwan hna gë Akayi hna fo, bare ikwëtahn hun Wënu ña njëtik gante-wo-gante. Awa, ßalëléfuhna hnësëfu watac. ⁹ Vahnë va fop tëfëtađëni gante kacarunëhëfuno ka ante njiryibunëho ÷al

hun hna do gante tavërunëho waravahn aryokunëhnënduna umë ale ye Wën paryi, ¹⁰ do ahnapënduna Aju ale wãtid' g'ambin ÿa. Ajë arac, umë ye, Yesu nte mbëhnëndanëk Wën hnë vësëm hna, do fehëtëkëfu hn'ikitiñ Wën nte yejëk ñi.

2

Doku Pol Tesalonik hna

¹ Vëÿënta mën, njëtërun, wũhnë dënk, ante njiryibunëho ÿal hun hna gelohna uhnëfak këm! ² Njëtërun, Filip hna korotehniëbunëho ten do njewëdebunëho rëkahnindëfu ÿal hun hna. Bare Wënu ña njawënekëfuno wasakahn wã soñe ahnësëhnahniwu Wanës Wakasëk ña mama mëtaryandebunëho ðus. ³ Wãc ule wãcëbunëhëhni vahnë va matina hn'idënt, ma hnë vinahan vide wok pacëna, do yëkëlehnëdiléfuhna rokafuna ahnë! ⁴ Hali! Gante ñad Wën ka nësëdëfun. Wënu ña catahnëka gë fuhnë, umë hwëtehnañkëfu fëyahñëfu Wanës Wakasëk ña. Yëkëlehnëléfuhna vahnë nëñahnëhni gë fuhnë, Wënu ña nëña gë fuhnë ÿadëfun, umë ale fëcëtañd walañary fu wã. ⁵ Njëtërun kobëri dehnëléfuhna wanës wapëren ahnëñënahniwu, do inahn fu ña gelohna soñe hnuñahnëfu hnapul, Wënu ña sede ye. ⁶ Yëkëlehnëléfuhna icëkwary ahnë, icëkwary hun ma icëkwary vëÿëntaw. ⁷ Kokëndëbunëho arufiwu ucankaf fu ña, fuhnë vëfayik Këris va, bare nëñënaëbunëho fagant hun, had hnëm nte fabëkëhni vutah vuntëwu. ⁸ Soñe inahn nte hwëhnaëbun ÿal hun hna, kahnëndabunëho, gena ayëdayiwu Wanës Wakasëk Wënu ña fo, ayëdayiwu fëna vintañary fu va. Ha, inahn dëwu fu soñe hun ña nkwënaako ðus!

⁹ Vëÿënta mën, ndënkwëtañun doku ÿakah fu ÿa gë ambër fu ña. Ndokunëdëfunëho g'umëd' gë g'anent, soñe antë yefu warib hun ga karañëderunëho Wanës Wakasëk Wënu ña. ¹⁰ Nkeya catah do canah hwëhnaëbunëho hnë wũhnë vële hwëtahnëk hna. Ñoñ gena ile hodebun hñirayifu, waseñe warac yerun do Wënu ña fëna sede ye. ¹¹ Njëtërun fëna, (ale-wo-le hnë wũhnë) ntiyirunëho ndampo fo gante nkeñd rëm gë vutah vuntëwu ka. ¹² Kamënañëhñirun do njawënañëhñirun, tëyirun gë fanka ayewu gante ñad Wën ka umë ale wãcëdëhu hn'Inaw dëwu do gë hnë icëmb dëwu hna.

¹³ Do fëna, soñe rac samehnëdëfunëha Wënu ña kwëlëkwël soñe iyin: ante karañiderunëho wanës Wënu ña, nëpadunëho do had wanës Wën mawërunëho; mawëluhna had wanës vahnë. Ha, paryi nke Wën hna matik do ndokunëd' hnë wũhnë, vële hwëtahnëk vi. ¹⁴ Ha, vëÿënta mën, tëfëtalahnërunëhëhni vëvë vacery sali Yuñe va, vële kwëhñëk Wën hwëtahnëka Yesu Këris va. Vahnë vëvë nkal hun va korotehñënihu, had gante korotehñënihëhni wasëwif wã vëvë vacery sali vatac. ¹⁵ Wasëwif wï ryawëka Ahwëhn a Yesu gë wakila ña, do fuhnë korotehñënihëfu. Vëlidina ile hnëñëdëha Wënu ña do vëÿëw vahnë va fop nkeni, ¹⁶ kabi memañëhñëdënihëfu antë hnësëhñëfuni vële wok vëyena wasëwif va wante fehëtëdëhëhni ña. Koyëna padëñëña padëñëdëni wameh wante ntidëniho kobëri ña. Bare ntavah Wënu ña tëk njohahnëhni.

Iña Pol mbok nuhni vëvë Tesalonik

¹⁷ Vëÿënta mën, ge fuhnë ye, tëfëkawo aravëtayiwu fampëd; paryi nke goyilëñëhna nulënden, bare wasakahn fu hna tavëlilëñëhna! Përëkëfu ðus gë wũhnë do ntibun fop soñe avok ahnuhahniwu. ¹⁸ Awa pëhnaëbunëho yiryifu ayëkijiwu, do ami dënk Pol, pëhnaëbuho wahwënta

wayabah, bare Sintani memaŷehnekëfu. ¹⁹ Ye ye itamahn fu ŋa, uhnatah fu ŵa, dahëse imëk idëw̄ fu ŋa ge gena w̄uhnë? Do soŋe hun ŷa cëkwadëfun haryënkw Ahwëhn fu Yesu ge mbokajëk. ²⁰ Ha, w̄uhnë ye icëmb fu ŋa g'uhnatah fu ŵa.

3

¹ Soŋe rac ye, kabi cilëtabunëho napi ŋa, umë caŋahnëkëfu wofu fuhnë fo Aten hna, ² do cañëtëryibunëha Timote, aŷënta fu ŷa do ye aryokunënta Wën hn'ikaraŋ vahnë Wanës WakasëkKëris ŋa. Payëryibunëha soŋe njawënaŷehnu do kamënaŷehnu hn'ikwëtahn hun hna, ³ soŋe antë ahnë cilëta horot ile liderun ŷa. Njëtërun w̄uhnë dënk, iŷi sifa horot tëfëka nkefu. ⁴ Ante nkebunëho ŷal hun ŋa pëyayirunëho nuŷaden wahorot wasankaf, do umë yehu, njëtërun d̄us. ⁵ Soŋe rac fayëryibuha Timote, kabi cilëtabuho nap iŋa, njiryi pëcëtaj soŋe ikwëtahn hun ŋa. Ntakëkoŵo Sintani njëkëhnahnu do d̄oku sankaf fu ŷa fop nke nafa këm.

⁶ Tame Timote mbokajëk, tëfëtanëkëfu wanës wakasëk wanëŋah soŋe ikwëtahn hun ŋa g'inahn hun ŋa. Ntehnëkëfu wapëren ryënkwëtafunëhëfu do përeku gë fuhnë had gante përekëfu gë w̄uhnë ka. ⁷ Soŋe rac ye, vëŷënta fu, hnë uryënah fu hna fop gë horot fu ŵa, ikwëtahn hun ŋa kamënaŷehnekëfu. ⁸ Tame tisëkëfu kabi nkorun ahambënewu Ahwëhn hna. ⁹ Hak ga tëfëkëfu samehnëfuna Wënu ŋa, soŋe uhnatah sankaf ule yëdafunëhëfu haryënkw lëwu ŷi? ¹⁰ G'umëd gë g'anent njëfadëfunëha gë idëñan soŋe maŵëryanëfu mbok nulin do fadënefu ile wojëk hn'ikwëtahn hun hna.

¹¹ Arabi Wënu ŋa umë dënk, Rëm fu ŷa, gë Ahwëhn fu Yesu pidëtëhnënihefu nkaŵ ŋa paß gë ŷal hun! ¹² Arabi Ahwëhn a nkwënëndu inahnël hun ŋa hafo kob do g'inahn vahnë fop ŋa, gante nke inahn nte hwëhnabun soŋe hun ŋa. ¹³ Arabi njawën koyëna wasakahn hun ŵa hnë icat nte wok kwëhnana ile hniraderun haryënkW Wën Rëm fu ŷa, hnë fac le mbokahnid Ahwëhn fu ŷa Yesu gë fop vëlëwu va!

4

Ankeya nte ñad Wën

¹ Awa koyëna, vëŷënta fu, ñëŋarun hnë fuhnë ankeya nte rëfëka ahwëhnawu nëŋahna Wënu ŋa gë w̄uhnë. Do tac dënk hwëhnarun. Bare tëyëderun do nkabëderun, g'uŵac Ahwëhn a Yesu, yiryin haryënkW fo! ² Kabi njëtërun siyab ule yabirun Ahwëhn Yesu hna matik.

³ Ile ñad Wën ŷa, rac ye: ayehahnu vëfacah do ahehawu fop ndakëntal meh ŋa. ⁴ Ale-wo-le hnë w̄uhnë njët mënkw mbahn dëwu ŋa hn'ufacah, do hn'untënah.* ⁵ Ant'aŵaŵu iña meh ŋa mëku, had vële wok vëyëtëlahna Wën vi. ⁶ Hnë waŋi, ahnë tëfëlahna nti ile wënëdëha aŷëntaŵu ale hwëtahnëka Wën, ma tokahna. Tëkëbun ahnësëhniwu do pëyayirun g'afëren: Ahwëhn a korotehnëdëhëhni vële lid rac va. ⁷ Wënu ŋa macëlëfuhna soŋe ndëkarënden g'ale-wo-ale, bare soŋe nkeyin vëfacah macëkëfu. ⁸ Soŋe rac ye, ale wëŷëk inji gab ŋa, gena ahnë ŋwëŷëhnëk, Wënu ŋa ŋwëŷëhnëk, umë ale yëdafehu Iyir Ipacah ŋa.

⁹ Soŋe inahnël ŋa vëŷënta mën, balëluhna aherëhniwu, kabi Wënu ŋa ñanëndëku gante ŋahnëlëdun ka. ¹⁰ Ha, inahn tac ye nte rufahnëdun

* **4:4** 4.4 Ale-wo-le hnë w̄uhnë njët mënkw mbahn dëwu ŋa hn'ufacah, do hn'untënah. Kode nkweŷyri fëna ñëŋa ñëwëlahn gë asëvalu ma ñëŋa had gante ntide ahnuŷahn asëval.

hnë vëvë Masedëwan va fop, vële hwëtahnëka Wën. Bare vëyënta fu, kamënaÿehnëderun aliwu ntëbi koyëna. ¹¹ Yëkëlehnëryindën ayewu yam, pabëryin wadëwun fo do arokëndu ñacëñac hun ña fo, had gante ntehnirunëho ka. ¹² Koyëna vële wok vëhwëtahnëlahna Wën va ntënëndëni nkeya hun ña, do kat antë aramahnuni vëyënta hun.

Ibëhn vësëm gë fac Ahwëhn a

¹³ Vëyënta fu, ñadëfun ayëtu toña ÿa soñe vële sëmëk va, soñe antë ahwëhnawu yiwëhna gë vëyëntaw ki vële wok vëramahnëna vi. ¹⁴ Age kwëtahnëbun Yesu cëmëko do mbëhn, kwëtahnëbun fëna Wënu ña mbarëdëhëhni gë Yesu fop vële hwëtahnëdëha do cëmatëni va. ¹⁵ Wëlin wante fëyadërun ye wanës wante karanëkëhniwo Ahwëhn ña vahnë va: vële yeyinëk vi wod vësëmëna mbokahnind Ahwëhn a, vëryënkwëhnëdëfilëhni vële sëmëk va. ¹⁶ Fac rac, cëlid Ahwëhn a umë ndënkwa g'ambin, gë kopa le wacëd, gë kopa asankaf wamëleka, do gë kopa lënkwa Wën ÿa. Vële sëmëk g'ikwëtahn Këris va ryënkwëd mbëhneni. ¹⁷ Tac fuhnë vële woyinëk cëmilënëhna wati rac va, nufëdenëhëfu gë vëhni hnë vëñar njiyin pankëlin g'Ahwëhn a g'ambin, do koyëna g'Ahwëhn a nkedën kwëlëkwël. ¹⁸ Awa ale-wo-le kamënaÿehna ayëntawu ÿa gë wanë wanës.

5

Ikwët hakili hn'inap Ahwëhn hna

¹ Vëyënta fu, soñe yamani ÿa gë wati ÿa, balëluhna aherëhniwu. ² Njëtërun wapacëk wuhnë dënk fac Ahwëhn a tëkid had gante tëkid ale ÿa g'umëd. ³ Ge vahnë va ntehnëdëni: «Fop yam fo ye, ntakah gena!» Awa hnë wati rac ile vëvehnëdëhëhni ÿa nanëtëdëhëhni had lav donk hnag asëval, do la aryampo kodina peh. ⁴ Bare wuhnë, vëyënta mën, geluhna hn'umëhwëry hna, do iÿi fac kodina nanëtu had ale. ⁵ Wuhnë fop vutah humpen yerun, vutah fac. Gena umëd hwëhnëkëfu, ma umëhwëry. ⁶ Awa antë ndakin wakwëd had gë vëyëntaw ki, bare ñesënëfu do kwëtin hakili. ⁷ Vële ryakëd wakwëd va, g'umëd ga ndakëdëni do vële ryëwëd va, g'umëd ga ndëwëdëni. ⁸ Bare fuhnë, vëvë g'anent vi, kwëtënëfu hakili: cudanëfu g'ikwëtahn ña do g'inahn ña had gë viÿi viwëta, do g'apënkwa mëta nte ye itamahn ipëh inja.

⁹ Wënu ña tëhnalëfuhna nuÿayin ntavah ntëwu ña, bare nuÿayin ipëh inja gë Ahwëhn fu ÿa Yesu Këris. ¹⁰ Soñe fu ÿa cëmëk Këris nkehahnin gë umë, sëmënëk cëmilënëhna. ¹¹ Awa, kamënaÿehnëleriyindën do yawënëleriyin hn'ikwëtahn hna, had gante rëkërun alindu ki dënk.

Siyab rëkwa gë simpaÿi

¹² Vëyënta fu, tëyëdërun wanji: dënënëryinëhni vële ryokunëd, vële vërad d'us soñe hun, vële yëkadëhu do yabëdëhu hn'ibëmënkël hun g'Ahwëhn. ¹³ Dënënëryinëhni d'us do aÿanduni d'us soñe d'oku le ntidëni ÿa. Geryin yam yëbëlan hun.

¹⁴ Vëyënta fu, mbokëdërun aÿuntayiwu iÿin: niraryindënëhni vële hëmak va. Kamënaÿehnëryindënëhni vële yamëk va, dëmaryindënëhni vële nkok yabëna fanka hn'ikwëtahn va, duñënanëhneriyindënëhni vahnë va fop. ¹⁵ Kwëtëryin hakili, antë ahnë nkwëcaga ale lika uwëh! Yëkëlehnëryindën kwëlëkwël alindu fërën, yëbëlan hun do gë vahnë va fop.

¹⁶ Geryin kwëlëkwël hn'uhnatah hna. ¹⁷ Yëfaryindëna Wënu ña kwëlëkwël. ¹⁸ Camehnëryindëna fale-wo-fale fa. Rac ye le napëd hnë wũhnë vële vëmënkëlëk hnë Yesu Këris va.

¹⁹ Ant'aŵemaŷehnuna Iyir Ipacah doku lëwũ hna; ²⁰ ant'ayafu wanës wakila ña. ²¹ Pëcëtaryin fop watac do kwëtaryin ile fërënak ÿa; ²² keharyin wëh-wo-wëh.

²³ Arabi Wënu hwëhn yam ÿa nti ayewu vële padëk ufacah; arabi hakili hun ÿa gë ntaŵary hun ña do gë vimbahn hun va nko pad, hara kwëhnana ile nirande hafo hnë fac le njijëd Ahwëhn fu Yesu Këris hna. ²⁴ Wën le wãcëku ÿa kahnëndak: ntid rac.

²⁵ Vëÿënta fu, wũhnë fëna yëfanëhnëryindënefu. ²⁶ Gaÿëryinëhni vële hwëtahnëka Yesu va g'inqahn nte rufande vëÿënta hna.

²⁷ Tëyëdëmu g'uŵac Ahwëhn a, arabi anj kayëte karanëhnini fop vëÿënta fu va.

²⁸ Arabi ipërëna Ahwëhn fu Yesu Këris ña nke gë wũhnë!

Kayëte kigëna mba Pol nte kerëhnëkëhni vëvë Tesalonik Wade yehëhna hnë inji kayëte

Kayëte kigëna mba vëvë Tesalonik va nëmpëlëna d'us gë ndënkwerënkwa na. Inji kayëte fëna vëhni Pol gë Silas do gë Timote matik wati nte nkeniho Korent hna mpëdara yëbëlan bëhn wafëhw wahnah g'imbëd gë wahnah gë bëhn wafëhw imbëd gë wahi (49 gë 52). Pol camehnëdëha Wënu na soje ile nkoni kahnëndani harënkwa wahorot hna. Kamënaÿehnëdëhëhni tëfëni nkaw nte tëhnani hnë Këris na do kamënaÿehnëdëhëhni ntini fop vantiyehn vante w'atik hn'ikwëtahn hna.

Vële hwëtahnëk va fop boka Ahwëhn a napëdëni do Pol pacëhnëdëhëhni iÿin diyana ten. Pol ndëkwëtehnëdëhëhni wëdahëse wante ryënkwëhni d'iboka Këris na. Ani g'umë, had fuhnë, macinëkëfu nufin nkaf d'oku hnë d'uniÿa li.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: aÿënta, Pol, iboka, kayëte, yam, ikwëtahn, fanka, satah, Ayapah, d'oku.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi (1.1-2)

Ahwëhn a njijëd kitiÿ d'uniÿa ÿi (1.3-12)

Ile ryënkwëhni d'ëha mbokahnind Ahwëhn a (2.1-12)

Iya w' hn'ikwëtahn (2.13-17)

Pol tëyëd wayëfa (3.1-5)

Imac d'oku na had Pol (3.6-15)

Iyëfa gë simpaÿi (3.16-18)

Simpaÿi

¹ Ami Pol gë Silëve* do gë Timote herëhnëryidëhu, w'uhnë vëvë cery sali vë Tesalonik le kwëhnëk Wën Rëm fu ÿa do gë Ahwëhn a Yesu Këris.
² Arabi Wënu na Rëm fu ÿa do gë Ahwëhn a Yesu Këris njëdënihu ipërëna gë yam ÿa!

Ahwëhn a njijëd kitiÿ d'uniÿa ÿi

³ Vëÿënta fu, tëfëkëfu samehnëndëfuna kwëlëkwël Wënu na soje hun. Umë saÿah ye, kabi ikwëtahn hun na nayi na nayëd, do inahnël nte hwëhnarun na gwëna na nkwënad. ⁴ Soje rac, cëkwaryëderun hnë vacery sali vaka w'ary vëmba Wën hna. Ha, nja w'ënërun do kwëtarun ikwëtahn hun na la gante korotehnëderun ki do d'ufnënadun hnë vambër vasiyamah. ⁵ Vëyin fop fëhnëtanëd kiti Wënu na satah ye, gante nuhandërun had vële tëfëk Ina w' Wënu na, soje rac horotahnëdun.

⁶ Paryi nke, Wënu na catëk: horot cosëdëhëhni vële horotehnëdëhu va ⁷ do njinëgehnëdëhu w'uhnë vële horotëd vi, do fuhnë fëna. Watac nked ge Ahwëhn a Yesu matini g'ambin gë wamëleka wadëwu wakwëhn fanka na; ⁸ hnë fagant hwëdëh hucankaf njijëd, do piniëdëhëhni vële wok vëyëtëdilahna Wën va do wok vëwawëhnëdëfina Wanës Wakasëk Ahwëhn fu Yesu na. ⁹ Ibëv kwëlëkwël na ye d'icos dëw hni na gë ñawëta Ahwëhn na do gë ñawëta icëmb fanka falëwu fa, ¹⁰ ge njijëk hnë fac rac soje

* **1:1** 1.1 Silëve: Ale w'acik Silëve ÿa w'acik fëna Silas hnë kayëte 1 Vëvë Tesalonik hna.

cëmbëniha do naŷënëniha vële kwëhnëk do hwëtahnëka umë va. Wuhnë dënk gë vëhni nkentëderun, kabi kwëtahnërun wante rëfëtanëhnirun ña.

¹¹ Soñe rac ye, yinëgadilëfuhna iyëfan hun ña. Njëfadëfunëha Wën fu ña gante ntihandëhu vële tëfëk uŷac lëŷu ŵa ile macëku. Njëfadëfunëha arabi, gë fanka falëŷu fa, ndemawu aliwu fop iña përen ña gë fop ntiyehn nte ŵatik hn'ikwëtahn hna. ¹² Koyëna, uŷac Ahwëhn fu ŷa Yesu ntënënëde soñe hun ŷa do ŵuhnë ntënënëderun soñe lëŷu ŷa gante nke ipërëna Wën fu gë Ahwëhn a Yesu Këris.

2

Ile ryënkwëhniđëha iboka Ahwëhn a

¹ Awa, vëŷënta fu, soñe iboka Ahwëhn fu ŷa Yesu Këris, g'ibarël fu đarël lëŷu, muntaderun: ² ge ahnë ntehnëku fac Ahwëhn a tëkik, nt'aŷaŷu ahnë mpaŷëmpaŷehn wahakili hun ŵa ma ntakënewu gë wante ŵatik hn'iyir ma hnë wanës ma hnë kayëte, lakënde ntehnëhni ŷal fu matik. ³ Antë aŷaŷu ahnë tokawu gë sifa wamër-wo; kabi ani gë tëkahnind ŷa afo iyahëta cankaf Wënu ña nke ten do Ayapah a tufëhnađ, Ajë ibëv ña, ⁴ ale humad ntehn umë lëbëk fop ile ŵacik wën ŷa ma sëmbëde ŷa. Ndëkënađ dënk umë ntaña hnë Acery Wën Cankaf hna mëca ntehn umë ye Wënu ña. ⁵ Dënkwëtađiluhna bi nësëhnëmuno wañi ante nkobuho hnë ŵuhnë ña? ⁶ Do tame njëtërun đus ile ŵemaŷehnëka gante nkođ tufëhnana hafo ge tëkëk wati le hahnëndik ŷa. ⁷ Fanka Ayapah le soŷak ŷa đoku ŷa nkehahnëk; bare ale ŵemaŷehnëka ŷa nkođ memaŷehn hafo ge căhëtik. ⁸ Awa, Ayapah a tufëhnađ, umë ale ndaŵëđ Ahwëhn a Yesu gë sël wës lëŷu ŷa, g'icëmb nte lapëhnajëka itëk dëŷu ña. ⁹ Fanka Sintani fa yiyehniđëha Ayapah a Mbëvehnëđëha; tufahnëđ vantiya vante-wo-vante vakwëhn fanka, viŷë vifëmpëhnahnah gë wëdahëse soñe tokahnëhni vahnë va. ¹⁰ Gë sifa vankeya vameh va fop, tokadëhëhni vële sëvëđ va. Cëvëđëni kabi vëhacana iñahn toña le fehëtakëndëhëhni ŷa. ¹¹ Soñe rac, Wënu ña njëđanahnikëhni fanka fale rokađ, umë feñëđëhëhni kwëtahnëni wamër ña. ¹² Awa, fop vële wok vëhwëtahnëna toña va, bare ŷađ wameh va, kitijëđeni menëni.

Iyaŵ hn'ikwëtahn

¹³ Vëŷënta fu, ge fuhnë ye, tëfëkëfu samehnëndëfuna kwëlëkwël Wënu ña soñe hun ŷa, ŵuhnë vële ñahnëk Ahwëhn. Wënu ña tëhnaku ayewu vëryënkwëryënk wële fehëteđe gë Iyir nte facënëđ do gë ikwëtahn hnë toña hna. ¹⁴ Wënu ña macëku hn'iji peh gë Wanës Wakasëk wante harañirun ña; soñe ahnuŷahnu icëmb Ahwëhn fu Yesu Këris. ¹⁵ Awa, vëŷënta fu, yaŵënarayin do kwëtaryin ikarañ nte harañirun gë wanës ña ma gë wante herëhnirun ña. ¹⁶ Arabi Ahwëhn fu ŷa Yesu Këris umë dënk do gë Wënu ña Rëm fu ŷa ale ŷahnëkëfu do yëđakëfu g'ipërëna dëŷu ña, ikamënaŷehn nte wok pudina do g'itamahn gwamah soñe ile përenak, ¹⁷ njawënayehn wasakahn ŵa do njëđawu fanka aholahnu alindu do ahnësëndu kwëlëkwël ile nëfak.

3

Pol tëyëđ wayëfa

¹ Awa vëŷënta fu, watëkwala ña, yëfanëhnëryindënëfu, soñe wanës Ahwëhn ña camp ñap do ntënëni, had gante nkeho hnë ŵuhnë ki. ² Yëfaryindëna fëna Wënu ña pehëtëfu gë vahnë vëŵeh do gë viyapah va,

kabi gena vahnë va fop wawëd kwëtahnëni. ³ Bare Ahwëhn a kahnëndak. Njawënedëhu do keryëdëhuna Aweh. ⁴ Wëlin itamahn nte hwëhnabun hn'Ahwëhn hna soje wuhnë: ntifun le lehnirun ya do nkorun alindu. ⁵ Arabi Ahwëhn a pabary wasakahn hun wa g'ijahn Wënu na do g'idufuëna nte njëdahnëd Këris na.

Imac dokunja had Pol

⁶ Vëyënta fu, ntehnëderun, g'uwac Ahwëhn fu ya Yesu Këris, najëtarinëhni fop vëyënta fu vële hëmak va do hwëhnak nkeya nte wok tëfëlëna gë ikarañ nte harañëbunëhëhni na. ⁷ Wuhnë njëtërun dus gante tëfëku arëfëtalahnunëfu ka: këmalëfunohna ante nkebunëho gë wuhnë na; ⁸ ahnë-wo muntalëfunawohna ile rokëdëfun, bare hnë horot hna do gë hn'ambër hna, g'umëd gë g'anent, ndokunëbun soje antë yefu idib ahnë hnë wuhnë. ⁹ Age ntibun wañi, gena kabi tëfëlëfuhna aryemawunëfu, bare ntibun koyëna aharañahniwu nkeya nte rëfëku arëfëtalahnëndu. ¹⁰ Ha, ante nkebunëho yal hun na, ntehnirunëho: «Ale wok ñadina ndokun ya tëfëlahna tok fëna.»

¹¹ Ntehnëdëfun wañi kabi nkwëryëdëfun ga nësëde, nkeni hnë wuhnë vëhëmak, ñoñ vëlidina ge gena le wok gena wadëw hni. ¹² Vële ye koyëna va, ntehnëdëfunëhëhni do kamënañendëfunëhëhni g'uwac Ahwëhn Yesu Këris: tëfëka ndokunëndëni yam do tokëndëni ñacëñac ntëw hni na. ¹³ Bare wuhnë, vëyënta mën, antë njambu uli ufërën wa. ¹⁴ Age ahnë ñwëyëk wante herëbun hn'ani kayëte na, kamahnëryina do ayañëtawuna, soje cëfëhnahna. ¹⁵ Antë aliwuna ayeñ, bare ahnirawuna had ayeñta hun.

Iyëfa gë simpañi

¹⁶ Arabi Ahwëhn yam ya, njëdëndu umë dënk yam ya kwëlëkwël do fale-wo-fale nke fa! Arabi Ahwëhn a nke gë wuhnë fop! ¹⁷ Ami Pol, gë wëbák mën na dënk kerëhnëryidëmu iyi simpañi. Aki kerëdëfu wac mën ge puhnañu vëkayëte mën va fop do aki nke kerëh mën. ¹⁸ Arabi ipërëna Ahwëhn fu ya Yesu Këris nke gë wuhnë fop!

Kayëte ndënkwëryënkw mba Pol nte kerëhnëka Timote Wade yehëhna hnë inji kayëte

Afayik Pol kerëhnëka Timote vëkayëte vaki do anji ye ndënkwëryënkw na. Pol kerëk inji kayëte mpëdara hnë bëhn wafëhw mbëd g'iryaw g'imbëd (65) ga ndëcëk hnagi Yesu ya, Masedëwan hna.

Timote asan ale hwëtahnëka Yesu Këris yeho. Hnëmu ya Gërek yeho do rëmu ya sëwif yeho. Matiko hnë nkol Lisëter hna (Vantiyehn 16.1) do nke lawo paryi Pol hnë doku lëwu vacery sali hna. Atëko njasëndëni gë Pol do Pol macëdëha aju hn'ikwëtahn hna. Umë wogëko gë Pol bare Pol tamahnëkawo dus. Pol tavëka Timote Efes hna soje karanëhni vëvë cery sali va.

Soje ile kerëhnanëka inji kayëte na umë ye, kabi nkeni vëryampo vële haranëdëhëhni vile wok gena toña va. Anahadëni viyë vile ye duniya vi mek do kodena njiyi g'ambin afo gë uyët ile sowik do g'ikeha inëlël gë virokëtok viryampo. Pol ntehnëk, fop vile ntik Wën va nkwanëk do ndënkwëtehnëdëha Timote karanëdëhni watac vacery sali va.

Kayëte ntëwu na nësëd viyë vërar: wahnira vële hwëtahnëk va, vëvë haryënkwa vële hwëtahnëk va gë Timote dënk.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: ikwëtahn, cery sali, duniya, ikarañ, Sintani, doku, vësëval, vësan, toña.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpayi (1.1-2)

Kwëtëryin hakili gë vële haranëdëhëhni vahnë wamër va (1.3-20)

Ikarañ soje iyëfa do vëvë haryënkwa cery sali (2.1-4.16)

Ile rëfëka ntini vële hwëtahnëk va (5.1-6.2)

Uwët fëren (6.3-19)

Simpayi rëkwa (6.20-21)

¹⁻² Timote, ami Pol herëhnëryidëhi. Wënu na Afëhët fu ya gë Yesu Këris itamahn dëw fu na vëhni lehnëko yewu afayik Yesu Këris ya do wëjë ye fatah mën paryi hnë ikwëtahn hna. Arabi Wën Rëm ya gë Yesu Këris Ahwëhn fu ya njëdënihi ipërëna, ikaÿëhnahn gë yam ya!

Kwëtëryin hakili gë vële haranëdëhëhni vahnë wamër va

³ Gory Efes hna, had gante ntehnëmino ani gë yihahnëryindu gë Masedëwan ka, kabi nkeni hnam vële haranëdëhëhni vahnë wamër na; dehnëryihni tavëni. ⁴ Dehnëryihni tavëni itëfëta wëhnantul wahwëhn nafa këm g'idëkw vimbaÿ vacërakëlo vële wok vëfudina. Umë gwajëtël fo njojëd, yiryeryëdina gë ikarañ Wën ile liyad hn'ikwëtahn hna. ⁵ Ge ntehnëmi ali koyëna soje naÿëni ina nte wätik hnë sakahn facah hna gë inahan ipërën do g'ikwëtahn paryi ye. ⁶ Vëryampo tavëni nkaÿ tac do tëfëni vankwajëla vakwëhn nafa këm. ⁷ Vëharañ sariya Wën ñadëni nkeni, bare vëyëtëna ile nësëdëni ya, vëyëtëna fëna inë ile njawënëni paryi yi.

⁸ Ha, njëtëbun sariya ya përenak, ge ntiyinëk gante tëfëka ka. ⁹ Tëfëka njëti iÿin: sariya ya gena vësatah linëhnik. Soje vële wok vëwawëhnëdina gë vële wok vëlënëndëdina sariya ya, vële wok vëhwëhnana ikwëtahn gë vële wëned va, vële wok vëlënëndëdilahna Wën gë vile facëk va, vële ryawëdëhëhni warëm hni ma wahnëm hni, vëryaw vahnë vëhawary fëna, ¹⁰ vële lid ndakëntal nte ñëwëk Wën gë vësan vële

ryakēf gē vēsanēntahni, vēle wafēdēhēhni vēramp, vēle wērēf, vēle ye wasede hnē wamēr do gē fop vēle hwēhna nkeya meh, vile hnēmpēlēk gē ikaraŋ catah ŋa linēhnik. ¹¹ Ikaraŋ tac tēfēlēk gē Wanēs Wakasēk wante hwētehnanibu, wante wātik hnē Wēn hunte lēnēnik, hunte sēmbik.

Icamehn soŋe ipērēna Wēn

¹² Camehnēbuha Yesu Kēris Ahwēhn fu ŋa, umē ale yēfako fanka fa: ha, Ahwēhn a nuko kahnēndaŋu, umē tēhnaکو liwu doku lēwu ŋa, ¹³ mama nkehahnēbuho kobēri ŋa aŋeŋ alēwu, ahorotehn do ayapah. Bare kaŋēhnahnēkawo g'ami, kabi kwētahnēlēwawohna do yētēlēwohna ile lidēfuho ŋa. ¹⁴ Ha, ipērēna Ahwēhn fu ŋa njabēkowo, nuŋabuho ikwētahn ŋa do gē iŋahn nte hwēhnayinēk, vankinēk gē Yesu Kēris.

¹⁵ Wēlin wanēs toŋa wante rēfēka kacahnini vahnē fop: Yesu Kēris njiŋēk duniŋa li soŋe pehētēhni vēwēn. Do ami aŋen asankaf yebu. ¹⁶ Bare wēli soŋe ile kaŋēhnahnēka g'ami: Yesu Kēris wawēk tufahn hn'ami, aŋen asankaf a, iduŋēna ipadah idēwu ŋa. Koyēna dahēse iduŋēna dēwu yebu soŋe vēle hwētahnēdēha va, gante nuŋahnēdēni uwām usēr wā.

¹⁷ Arabi untēnah gē icēmb nke g'ahnaŋ avē kantēm, gē Wēn hunte wok cēmēdīna, hunte wok nuŋena, hunte wok mēntēlētina, dol gē kantēm! Amina.

¹⁸ Timote, aŋē mēn, ntehnēmi ali fop wanēs watac wante hwētehna ntehnēmi, rēfēlēk gē wanēs wante fēyahniko kobēri ŋa soŋe lēw hu ŋa. Waŋi wanēs njaŋēnēdēhi do kodu aŋēt uŋēt fērēn wā; ¹⁹ kwētary ikwētahn hu ŋa do g'inahan ipērēn hu ŋa. Vēryampo tavēni watac do koyēna pērēkanēni ikwētahn dēw hni ŋa. ²⁰ Hnē vahnē vērac nkentiniho Imene gē Alekēsandēr; vēhni njēdahnēbuhēhni gē Sintani. Koyēna, nēŋadēni antē mbok njewēniha Wēnu ŋa.

2

Ikarana soŋe iyēfa

¹ Awa ryēnkawēryēnkaw ŋa ten, ntehnēmu aŋuntanduna Wēnu ŋa, ayēfanduna, ahēlanduna soŋe vēŋēnta hun va do asamehnēnduna soŋe vahnē va fop. ² Tēfēka ayēfanēhnēnduni vēle hnaŋēk gē fop vēsankaf va gante nkohahnēden yam, tana kēm, kahnēndahnin hnē Wēn gē njasa ntēnah. ³ Irac ye ile fērēnak do hnēŋēdēha Wēnu ŋa, Afehēt fu, ⁴ ale ŋad vahnē va fop pehētini do njētētini toŋa ŋa.

⁵ Ha, Wēn hudampo fo ye, do fēna aryampo fo ye yēbēlan Wēnu ŋa gē vahnē va:

asan ye, Yesu Kēris,

⁶ umē ale yēdahnēk ntaŋary dēwu had icos soŋe pehētēhni vahnē va fop.

Rac ye ucedeya nte liyiko wati le pēhnayiko hna ⁷ do soŋe rac, Wēnu ŋa hahnēndēko had afēyahn gē afayik haraŋēndēwuhni, vēle wok vēyena wasēwif, ikwētahn ŋa gē toŋa ŋa. Toŋa ŋa nēsēdēfu, mērēda.

⁸ Awa ŋadēfu vēsan va fop njēfandēni gante-wo-gante, njelēndēni wēbāk wapacah g'ambin, ntavah kēm gē sonko kēm.

Ikarana soŋe vēsēval hnē cery sali

⁹ Koyēna soŋe vēsēval va fēna, ŋadēfu cudandēni gante caŋēk ka, hara vēryēcētahnēna, tēfēlahna ntiyandēni viŋi soŋe tufēhnahnēndēni. Antē ndaŋēndēni vandaŋa vantakah, do antē kayētandēni gē sanu, ma wanjere,

ma viyi vile hambeka ntaŵ. ¹⁰ Bare tefeka tufahnendeni iyiv dew hni na hne vantiyehn vaperen gante cankehni vesval vele lehned Wen tefaledeni.

¹¹ Asaval a tefeka nengand yam fo do ge imawehn padah. ¹² Maweryanelawahna asaval karaŋa, ma meka asan; tefeka new yam. ¹³ Kabi Adam ryenkwiko nahani, tac Ev. ¹⁴ Do fena gena Adam tokako Sintani, bare asaval a yeho, afo nti ile mbaneko Wenu na. ¹⁵ Bare pehetede hn'uhnag hna, ge njawenek ikwetahn na, ge ina na, g'ufacah wa, ge ntid g'useryah.

3

Vesankaf cery sali

¹ Welin wanës toña: ge ahne njeklehned nke ave karyenkw cery sali, doku feren ye ile njeklehned yi. ² Awa umë tefeka nke ahne asatah, nke asan asaval aryampo fo, ale felak nkaf ntewu do seryek, ale lenenede, holék kaca vahnë do hod karaŋehni vahnë. ³ Tefelahna nke aryew ma ale wetentede bare tefeka nke ale nkukék sakahn do wok yeklehnedina sonko; antë nahn decët koryi. ⁴ Tefeka nke ale holék menkw tere lewu ya do menkwehni vutah vuntewu hn'imawehn, g'untinah fop. ⁵ Age ahne a kodina menkw tere lewu ya denk, hak kod pab cery sali Wenu na? ⁶ Tefelahna nke ale hwetahnék takan, soŋe antë peba inayëna do njo hn'ikitij tac fo ge Sintani. ⁷ Tefeka kwehna untinah ge vele wok veyentina cery sali soŋe antë njafini do antë njoni hne warënd Sintani hna.

Veyohal cery sali

⁸ Veyohal hne cery sali va fena tefekehni nkeni vesan vele lenenik do wok vehwehnana wanës waki. Tefelahnihna decëtandeni uñen na ma njeklehnendeni koryi ge wafere waweh wa fop. ⁹ Tefekehni vahnë verac kwetani, ge hakili facah, toña le yetendanik hn'ikwetahn hna. ¹⁰ Tefeka pecetayi fena wapacék soŋe njetahni bi vehwehnana ile nirandeni, tac kodeni nkeni veyohal cery sali.

¹¹ Vesaval va* fena tefekehni nkeni vele lenenik do tefelahna newendehnehni viyentahni, vele yeték nkaf ntewu hni do hahnendak hn'ile-wo-le hna.

¹² Veyohal cery sali va tefekehni ale-wo-le nke asan asaval aryampo fo do tefekehni nkeni vele holék menkw vutah vuntewu hni va ge tere lewu hni ya. ¹³ Vele lid g'aferen doku lewu hni hne cery sali hna tenenedeni do nuyardeni itama cankaf hn'ikwetahn nte ye hne Yesu Keris.

Gante nayék ikwetahn ka

¹⁴ Kerendicemi wani, mama nahandebu yiryiwu yekiya hara biyëna. ¹⁵ Koyëna, ge yinkaryila, njetedu gante tefeka nke njasa hu na hne tere Wen hna. Iyi tere, cery sali mba Wen paryi ye nte hageted do fameted toña ya. ¹⁶ Ha, pacék, ufempënah ile yetik hn'ikwetahn hna nayék:
Tufëhnako hn'imbahn,
tufëhnako asatah g'Iyir,
nuniha wameleka na,
peyahniko hne vele wok veyena wasewif,
kwetahniko funiya li,
do kayendiko yan ge icëmb.

* **3:11** 3.11 Vesaval va: Kode nkweyi fena «vesaval hni va» ye.

4

Vëharan̄ wamër

¹ Iyir ña nësëk wapacëk: hnë vampëd vatëkwa hna, vëryampo tavëdëni ikwëtahn ña. Wayine wade rokadëhëhni tëfëdëni gë ikaran̄ nte wätik hnë Sintani. ² Vahnë vële hurubak, vëwër, vële yëtëdu vintawary vidëw hni va gona këncëtëlehnënd yivah gë wëh, wënehndëhëhni gë wanës wadëw hni ña. ³ Mbañëndënihëhni vahnë va antë ñëlëländëni, do antë tokëndëni viyë viryampo. Bare Wënu ña ye ale lik a vëyin fop soje vële hwëtahnëk, yëtëk toña va, tokëdëni camehnatëndëniha Wënu ña. ⁴ Ha, fop ile ntik Wën ÿa përenak do ñoñ gena ile sanëde ge tebaden camehnatëndënhna. ⁵ Wanës Wënu ña gë wayëfa wä pacënëd vëyin fop.

Ayohal afërën

⁶ Karañeryindëhni wañi fop vële hwëtahnëk va. Koyëna nkedu ayohal afërën ava Yesu Këris ale ryavik gë wanës ikwëtahn do gë ikaran̄ catah nte rëfëru gë ikahnënda. ⁷ Bare cañëтары wëhnantul wakwëhn toña këm, wale hnëmpëlëk g'ikwëtahn. Ñëñary awo ale hahnëndak hn'ikwëtahn Wën hna. ⁸ Yakën imbahn nëfak bare gena hnë vile-wo-vile; bare ikahnënda hn'ikwëtahn Wënu ña nëfak soje fop. Kabi hnam nke ile ntehnëk Wën ntinëndëhëfu ÿa hnë iÿi duniÿa gë ile yejëk per.

⁹ Wëlin wanës toña wante rëfëka kacani vahnë fop: ¹⁰ Ndokuyëden dŭs do mëtëden, kabi ale ye Wënu paryi ña ramahninëk, umë ale ye Afëhët vahnë fop ÿa, do kas vële hwëtahnëka va.

¹¹ Iÿin ye ile rëfëka aharañëndëhni do alehnëhni vahnë va ntindëni.

¹² Ahnë tëfëlahna njafi kabi fatah woru; bare wëjë gery ale tëfëtalandëni vële hwëtahnëk, gë wanës hu ña, gë nkeya hu ña, gë inahn hu ña, gë ikwëtahn hu ña do gë ufacah hu wä. ¹³ Rëkahnëryindu ÿa, pabëry ikaran̄ Wanës Wënu ña hnë bulunda hna, ahamënaÿëhnëndëhni do aharañëndëhni. ¹⁴ Antë aryënkwa avalëtahn uyëd va Iyir Ipacah le ye hnë wëjë hna. Nuÿaruho rac ante nësëniho wakila do tindënihino vicër wëbák ña.

¹⁵ Yawënerÿ iÿin fop, pabëry gë fanka hu fa fop iÿi dŭku gante kodëni vahnë va fop nuni unji karyënkwa hu ña. ¹⁶ Keryëry nkaf hu do g'ile harañëduhëhni vahnë ÿa. Kahnëndary hnë vëyin fop. Ge koyëna ntiru, pëhëtađu wëjë dënk gë vële hnëpadëhi per.

5

¹ Antë ahnirahna g'inãñëna acër. Gabëryinda had rëmuh, vëjar va had vëhery hu, ² vanëm va had wahnëmuh, vucëval va fëna had vëhery hu, g'ipacëna padah.

Vësëval vële cëmaryëk vësan

³ Pabëryihni g'untënah vële cëmaryëk vësan, vële ye paryi vëhni fo va. ⁴ Ge ale cëmaryëk asan a kwëhna këhni vutah ma vutah vunte nagëni vërahu, tëfëkëhni vutah vutac ñëñani gante tufahnëdëni ten ikwëtahn dëw hni ña hnë watere wadëw hni hna, cosënihëhni vële hnagëkëhni va, kabi umë ye ile hnëjëdëha Wënu ña. ⁵ Ale cëmaryëk asan a, ale ye minu fo ÿa, Wën hna kwëtëk itama dëwu ña fop; hnë iyëfa gë ikëla hna nked, g'umëd gë g'anent. ⁶ Bare ale cëmaryëk asan a ale yëkëlend ile hnëjëdëha fo asëm ale wok yasëd ye. ⁷ Wañi fëna tëfëka aharañëndëhni soje ahnë antë kwëhna ile niradëhëhni. ⁸ Age ahnë pabëlëhni hna hnënk lëwu ÿa,

do kas vëvë tere lëwu va, njahëtak ikwëtahn ña. Ahnë arac mek ntëbi dënk ale wok kwëtahnëna.

⁹ Maŵëry ahera asëval ale cëmaryëk asan a hnë kayëte vësay hna ge tëkëka wabëhn wafëhw imbëd gë ryaŵ (60) do ÿëliko hwënta ryampo fo.

¹⁰ Tëfëka njëtëhni vifërën vile ntid va: kwëdä përen nte kwëdëkëhniwo vutah vuntëwu, kaca ntënah nte kacadëhëhniwo vëhneh, igwiyët wakwër wante nkwiyëtëdëhëhniwo vële hwëtahnëk, idëma nte ndëmadëhëhniwo vële yiŵëhnëk do lidëho gë uyoh fop vantiyehn vapërën va.

¹¹ Bare antë aherëhni vësëval vële cëmaryëk vësan, vële wok vëryag fo va; kabi ge iña dëw hni ña kumpëtëkëhni g'ile kwëtëlëntiniho gë Këris, rëkëdëni ñandëni ñëlini. ¹² Awa koyëna kitijëdëni menëni, kabi vëyaŵënëna wante ntehnënihawo Këris ña. ¹³ Do kat, ñëjadëni nkeni vëhëmak, njasëdëni tere gë tere. Gena vëhëmak fo nkeni bare nësënkëni do pabëdëni ile wok gena wadëw hni; vëhodina pëlani waŵës walëw hni. ¹⁴ Soje rac ñadëfu mbok ñëlini vësay vëryag va, nagënihëhni vutah, pabëni watere wadëw hni ña soje vëyëw fu va antë nuŷani wameh wante ntehnëdënihëfu. ¹⁵ Kabi vësay vëryampo tavëni nkaŵ catah tëfëniha Sintani.

¹⁶ Age asëval ale hwëtahnëk kwëhnakëhni vële cëmaryëk vësan tere lëwu hna, tëfëka ndëmandëhni antë nkeni dïb cery sali ña. Koyëna cery sali ña kod ndëmandëhni vële ye paryi minëhni va.

Vële ye haryënkŵ cery sali

¹⁷ Vële ye haryënkŵ cery sali do wënkŵëd g'afërën doku lëw hni ÿa, tëfëkëhni wasos wahi, do kas vële hwëhnak wadoku wadënah hn'ipëyahñ wanës gë ikarañ vëyënta hni. ¹⁸ Kabi Vikerëh va më lehnëk: «Ge yihni ÿa ndokuñëd ant'arëmpuna wës ÿa soje antë tokënd roka ÿa.»^{*} Do kat: «Aryokuñ a tëfëka cosi.»^{*} ¹⁹ Antë aŵaŵëhn ahnë nësënd wameh soje ale ye ankaf cery sali, ge vëhi ma vërar vëyëna wadëde soje watac. ²⁰ Niraryehna tase vahnë fop ale wëned a soje vëyëntaŵ va ntakahnëhni antë ntigëni koyëna.

²¹ Wëlin ile wuntadëmi ÿa haryënkŵ Wëñ hna gë Yesu Këris do gë haryënkŵ wamëleka Wënu ña: maŵëhnëry wañi fop, diriyihni fop ndampo fo hara dëbëndëlëndilihëhniha vahnë va.

²² Antë ñankahni arinda ahnë wëbák ña, alihna avë haryënkŵ cery sali. Antë ayentahni wameh vëyëntaŵ ña. Gory afacah.

²³ Tavëry ice wënkä fo bare ceryind fëna uñen toyë soje lav d'onk hu ÿi do gë itesënk hu ñi.

²⁴ Wameh vëryampo nude wapacëk ani gë kitijahnëndëni ÿa dënk; wëba vëyëntaŵ ña nude ge kitijini. ²⁵ Do fëna, vantiyehn vapërën va nude wapacëk, do vante wok nuyina tañ va kodina nko cowä.

6

Vëramp

¹ Vële ye hn'utamp va, tëfëkëhni njëdanihëhni ntënah padah vële hwëhnëkëhni va, soje antë ahnë njeŵ uŵac Wënu ña g'ile harañëdenëhëhni vahnë ÿa. ² Vële hwëhnakëhni vësankaf vële kwëtahnëka Wënu ña, vahnë vërac tëfëlëhniha njafëni cankaf ntëw hni ña kabi vëyënta hni ye. Bare tëfëkëhni ndokuñëhndënihëhni ntëbi kabi vële hnuŷad ufërën wä hnë doku lëw hni vële hwëtahnëk

^{*} 5:18 5.18: Divëta Sariya 25.4 ^{*} 5:18 5.18: Lik 10.7

ye do věyahnik Wënu ňa. Watac rëfëka aharaŋëndëhni vahnë va do alehnëndëhni ntindëni.

³ Age ahnë karaŋëdëhëhni vahnë wakawary, ge maŵëna wanës wapacah wëba Ahwëhn fu Yesu Këris ňa do ge maŵëna ikaraŋ nte rëfëlëk gë ikwëtahn ňa, ⁴ ahnë arac inaŷëna ňa fëbëka, ñoñ yëtëna. Iña ňa kobëka gwajëtël gë sonko soŋe wanës. Hnam matidëha iñewary gë wasonko do gë nës wameh soŋe vēyëntaŵ, vikamahna vimeh, ⁵ wasonko wale wok pudina yëbëlan vahnë vēle tumpak wahakili, wok vēyëtëna toña. Ntiyahnekëhni ikwëtahn Wënu ňa fere fale hnuŷahnëde hnapul ye.

⁶ Paryi nke, ikwëtahn Wënu ňa hnapul sankaf ye ge nëŋëkëfu g'ile hwëhnayinëk ŷa. ⁷ Ñoñ yojilënëhna hnë iŷi duniŷa, do fëna ñoñ kodelënëhna njoyin. ⁸ Awa ge kwëhnayinëk ile rokëden gë viŷi vile liyaden, umë gwër nkedëhëfu. ⁹ Vële yëkëlend uvetak va njëkëhnahnëdeni, warënd ŵa pëladëhëhni, viña wanëkwah do wadakëmak ntabëdëhëhni vahnë gë iŷëv do janama hna. ¹⁰ Ha, ankahn wameh wayabah, iña dëcët koryi ňa ye. Vëryampo njëkëlehnëni rac dëcët, soŋe rac ňawëtani ikwëtahn ňa do njoyajëni vēhni dënk wahorot wayabah.

Uwët fërën

¹¹ Awa, wëjë ale kwëhnëk Wën, garyëry vēŷin fop. Yëkëlehnëry usatah, ikahnënda gë Wënu ňa, ikwëtahn ňa, iŋahn ňa, iduñëna ňa, do gë iguk sakahn. ¹² Mëtëry uwët fërën ikwëtahn ňa. Pëlary uwám usër ule ŵacahniru ŵa, ule yavëtëru hale ntiru ipëyahn përen ikwëtahn hu ňa tase wasede wayabah. ¹³ Tase Wën ale yëdahnëd uwám hnë fop do gë tase Yesu Këris ale rufahnëko ucedeya g'ipëyahn përen haryënkwa Pos Pilat, kwëtehahnëdëmi: ¹⁴ yaŵënëry akwëda, nte hnuŷaru ňa, g'ufacah, idënt këm, hafo mbokaj Ahwëhn fu Yesu Këris. ¹⁵ Mbokajëd hnë wati le kahnëndëk Wën hna,

ale lënënik,
ale wëkëk fop,

Ahnaŵ vēhnaŵ ŷa do Ahwëhn vēhwëhn ŷa.

¹⁶ Umë fo ye ale wok cëmëdina ŷa.

Hnë humpen hunte woyinëk tēkēnēdēlēnēhna ntēdēk.

Ahnë nulahna do ahnë kodina nuhna.

G'umë nke ntënah ňa gë fanka fa kantëm! Amina.

Ile nkabini vēvetak

¹⁷ Awa wëba vēvetak hnë duniŷa li, dehnëryihni antë naŷënanđëni do antë kwëtëni itamahn dëŵ hni ňa hnë wavetak le fud, bare hnë Wën hna, umë ale vetëndayehnedëhëfu hnë ile-wo-le ŷa, soŋe natahnëfu.

¹⁸ Kwëtehahnëryihni ntindëni vantiyeh vapëren le yed hnapul lëŵ hni, kwëhnani nëf, cahëlëndëni gë vēyënta hni ile kwëhnani ŷa. ¹⁹ Koyëna kwëtađëni hnapul fërën le viyëd soŋe acahn lëŵ hni gante kodëni kwëhnani uwám paryi ŵa.

Simpaŷi rëkwa

²⁰ Awa, wëjë Timote, yaŵënëry d'us ile hwëtehahniru ŷa. Kehary fop wanës wakwëhn nafa këm do wok tēfēlēna g'ikwētahn ňa do gë wasonko wanëkwah wale ŵatik hn'ile macëdëni vēryaŵ «Uyët». ²¹ Vële hnahak kwëhnani uyët rac, tavëni nkaŵ ikwëtahn ňa.

Arabi ipërëna Wënu ňa nke gë wuhnë.

Kayëte kigëna mba Pol nte kerëhnëka Timote Wade yehëhna hnë inji kayëte

Afayik Pol kerëhnëka kayëte kigëna Timote, «ajë mën ale ÿahnëbu hn'ikwëtahn». Mpëd Pol cëfik Rom hna (1.8, 17), yëbëlan bëhn wafëhw mbëf g'iryaw g'imbëf g'iryaw gë bëhn wafëhw imbëf g'iryaw g'imbëf gë warar (66 gë 68) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa. Kayëte nte hamënayend ye. Pol njëtëk gojelahna d'us cëmahn. Ñad kamënaÿehna Timote nko kahnënda hnë vakarañ Vikerëh hna, lakënde haryënk'w hambah hna do horot hna do vakarañ wamër. Andënk'wëtehnëdëha uyëf Wënu ña nte nuÿak ña wati le tindëkawo Pol wëbák ña, uyëf ule rëfëka mbalëtahn soñe d'oku lëwu ÿa hnë vacery sali hna. Pol njëcfaka fëna Timote siyab lëwu ÿa dënk hnë wapuhnala kayëte hna.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: d'oku, ikahnënda, fanka, uyëf, toña, dënk'wëta, wanës, ayohal.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi (1.1-2)

Ikamënaÿehh hn'ikahnënda (1.3-18)

Sofadë Këris (2.1-13)

Ayohal afërën, ayohal Ahwëhn (2.14-26)

Wafac warëkwa (3.1-17)

Pëyahn Wanës Wën (4.1-8)

Wanira watëkwa do gë simpaÿi rëkwa (4.9-22)

Simpaÿi

¹ Ami Pol, ale ye afayik Yesu Këris kabi Wënu ña ÿak koyëna, soñe pëyahn uwám ule ntehnëko Wën njëcfadëhëhni vahnë vële hwëtahnëka Yesu Këris va, ² kerëhnëryidëmi Timote, fatah mën fante ÿahnëbu hn'ikwëtahn. Arabi Wën Rëm ÿa do gë Yesu Këris Ahwëhn fu ÿa njëcfënihi ipërëna gë ikayëhnahn do gë yam.

Ikamënaÿehh hnë kahnënda

³ Camehnëdëfuha Wën hunte ryokunëhnëdëfu g'inahan pacah, had vacërakëlo mën, nahadëmi g'umëf gë g'anent nte-wo-nte njëcfadëfu ña. ⁴ Ndënk'wëta dëfu wankwën hu ña, do ñankahnëko d'us vok hnuÿi pëbahno uhnatah wã. ⁵ Ndënk'wëta dëfu ikwëtahn hu paryi nte kwëhnaniho ten vëhni hnëmuh sankaf Lowis gë hnëmuh Ënis ña. ⁶ Soñe rac ryënk'wëtehnahnëdëmi wani: yawënëry d'us uyëf Wën le hnuÿaru ante tindëmino wëbák ña. ⁷ Kabi Iyir ante njëcfakëfu Wënu ña nambëna fanka, Iyir nte yabënëdëhëfu fanka ye gë inahn do gë iyët vankaf fu.

⁸ Awa antë cëfëhni soñe aye sede Ahwëhn fu ÿa, ma ami ale sëfik soñe lëwu ÿi. Bare korotëntëryi g'ami soñe Wanës Wakasëk ña alihahnënd fanka fale njëcfaki Wënu ña, ⁹ umë ale fehëtëkéfu do wacëkéfu nkeyin vëfacah. Gena soñe ifërën ile lifen ÿa, bare ipëhna dëwu ña dënk ye gë ipërëna dëwu ña. Ipërëna tac, nte yëcfayinëkéfuno hnë Yesu Këris kobëri wapëgwa hna, ¹⁰ tame tufahniko g'icahn Afëhët fu ña, Yesu Këris. Umë rëkwehnëk fanka icëm fa do, gë Wanës Wakasëk ña, njëtëndanëk uwám paryi g'uwám usër. ¹¹ Do soñe iÿi d'oku Wanës Wakasëk tëhnako Wën

☆ 1:4 1.4: Vantiyehn 20.37

yewu afëyahn, afayik do aharaŋ, ¹² do soŋe rac horotahnëdëfu aki. Bare cëfëhnëlohna, kabi njëtëbu hnë ale kwëtëbu ikwëtahn mën ŋa do pacëko kwëhna fanka njawën ile kwëtehnañëko ŷa hafo hnë Fac Kiti hna.

¹³ Yaŷënëry ðus wanës toña wante wëryëru hnë ŷal mën ŋi, hnë ikwëtahn do gë hn'ihahn nte ye hn'ibëmënkël gë Yesu Këris hna. ¹⁴ Keryëry ðus, gë idema Iyir Ipacah nte ye hnë fuhnë ŋa, wapëren wante hwëtehnañiru ŋi.

¹⁵ Njëtëru wëwë Asi va fop tavëniho, hnë wërac nkentiniho Fijel gë Erëmojen.

¹⁶ Arabi Ahwëhn a kaŷëhna hna gë tere Onesifor ŷa, kabi umë njawënehnañëdëhoŷo wati-wo-wati, do cëfëhnëlawohna g'ami ale sëdiko ŷa; ¹⁷ bare ante nijëko Rom ŋa, njëkëlehnañëkowo gante-wo-gante hafo nuwo. ¹⁸ Arabi Ahwëhn a ndemahna nuŷa ikaŷëhnañ Wënu ŋa hnë Fac Kiti hna. Njëtëru alëbëhni vahnë va fop gante ndemako ka hnë nkol Efes hna.

2

Sodade Këris

¹ Awa wëjë, ajë mën hn'ikwëtahn, njëkëlehnañëryind ayawënanand g'ipëren nte ye hn'ibëmënkël gë Yesu Këris. ² Do wante haraŋëmi tase wasede wayabah, kwëtehnañëryihni vahnë wële hahnëndak, wële seryëk do hod vëhni dënk karaŋënihëhni vëhaŷary. ³ Korotëntëryi g'ami had sodade fëren va Yesu Këris. ⁴ Sodade le ye hnë ðoku, ge ñad nuŷa icamehn asankaf alëwü ŷa, kwëtahnëdina nëf viŷë vivë ðuniŷa vi. ⁵ Ale lobëlëd kodina nuŷa ge dënënenëna sariya dobël ŋa. ⁶ Ayam ale horotëk ðoku ŋa rëfëka tok ten le njamëk hna. ⁷ Nahary ðus wante hnësëhnëmi ŋi, do Ahwëhn a ntid awëry fop.

⁸ Dënkwëtaryehna Yesu Këris avë hnënk Ahnaŷ David, ale vëhnëndaniko hnë wësëm, had gante karaŋëd Wanës Wakasëk wante fëyahnëdëfu ŋi. ⁹ Soŋe waŋi Wanës Wakasëk horotëdëfu do ñabibu dënk gë vankëncä had aŷën. Bare wanës Wënu ŋa ñabina! ¹⁰ Soŋe rac ryuñëhnañëdëfu fop, nuŷahnëni wële tëhnañ Wën va fëna ipëh nte ye hnë ibëmënkël fu gë Yesu Këris ŋa gë icëmb nte wok pudina ŋa.

¹¹ Wëlin wanës toña ŋa:

«Age cëmëntinëkëfu hn'ikwëtahn Këris hna,
kwëhnantëdëfëhëfu fëna uwám ŷa g'umë.

¹² Ge nduñënyinëk,
naŷëntëdëfëhëfu g'umë.

Ge njahëtayinëka
umë fëna njahëtafëhëfu.

¹³ Ge fuhnë kahnëdayilënhëna,
umë nkod kahnënda
kabi kodina njahëta umë dënk.»

Ayohal afëren

¹⁴ Dënkwëtehnañëryindëhni vahnë va waŋi fop do gabëryihni gë fanka haryënk Wën hna antë conkëndëni soŋe wanës. Wasonko warac kwëhnana nafa, ge gena mbëvehnañëni wële hnëpad va. ¹⁵ Kamënyary aye ahnë ale lid fëren do cëkwa Wënu ŋa, ale wok cëfëhnëdilahna gë ðoku lëwü ŷa do fëyahnëd g'usatah toña wanës Wënu ŋa. ¹⁶ Kehary fop wanës wakwëhn nafa këm do wok tëfëläna g'ikwëtahn ŋa, kabi wële yehañëk watac ŋa ñaŷëtafëniha g'ahaŷary Wënu ŋa. ¹⁷ Wanës wadëŷ hni ŋa had

hajëhn hacër nkeď. Hnë vahnë vërac nkentini Imene gë Filet. ¹⁸ Naŵëtani toña ŷa. Vëhni lehnëď Wënu ɳa tøk mbëhnëndanëfu vësëm hna do koyëna, tavëtehnëďënihëhni vëryampo ikwëtahn dëŵ hni ɳa. ¹⁹ Bare Wënu ɳa njawënekëhni vahnë vëlëŵu va had sah ryënkwëryënkw cery nte njëryëk. Waɳi wanës herik hnë rac: «Ahwëhn a njëtëkëhni vëlëŵu va», do kat: «Ale-wo-le fëyahnek Ahwëhn a hwëhnëka, tëfëka tav wameh ɳa.»

²⁰ Hn'acery nkwamah hna, gena viliyara vante ryëhwarik gë sanu ma gë koryi fo ye hnam, nke fëna vante fërik wadëhwa ma ŷahanik g'intil. Vëndampo soɳe vële lënënik va ye, vëŷëntaŵ soɳe vële wok vëlënëhina va ye. ²¹ Awa ge ahn'a pacënak gë fop wameh ɳa, gë viliyara vële lënënik mëntëndëlehnëďëni. Apacënik, nëfa soɳe Ahwëhn a, pëhwëtik nti fop doku fërën.

Ayohal Ahwëhn

²² Garyëry fop iña meh nte ye hn'ujar hna; yëkëlehnëryind usatah ŵa gë ikwëtahn ɳa gë iɳahn ɳa do gë yam ŷa, aye gë fop vële wëcadëha Ahwëhn g'intawary pacah va. ²³ Bare kehary vankwajëla vante wok kwëhnana nafa va. Njëtëru sonko fo nagëď. ²⁴ Ayohal Ahwëhn a tëfëlahna nke ale sonkëntëde, tëfëka nke ale ŷahnëkëhni vahnë va fop, do kwëhna uyëď ikaraɳ vahnë do nke ale ryuñënaď wameh wante ntehnëde ɳa. ²⁵ Tëfëka karaɳëndëhni wajira vële wajëtendëha va, mpëď Wënu ɳa gwëcëtëď wahakili walëŵ hni ŵa soɳe njëtahnëni toña ŷa. ²⁶ Koyëna wahakili walëŵ hni ŵa mbokaď caď do cahnëďëni hnë urënd Sintani nte likëhni vëramp, ntihahnëni iña dëŵu.

3

Wafac warëkwa

¹ Yëtëry waɳi: hnë wapuya đuniŷa hna, nkeď uhorot usankaf. ² Vahnë va vankaf vantëŵ hni fo ñadëni, ñandëni koryi, mbëntandëni, naŷënanđëni do njewëndëniha Wënu ɳa, vëŵawëhnëďilëlihna vële hnagëkëhni va, vësamëhnëďilëhniha, vëlënënedilahnna Wënu ɳa. ³ Njapëďëni, vëhwëhnaďina kaŷëhnahn, nësëndëni wameh vahnë, vëŵëkëďina wankaf vantëŵ hni, mbahnëďëhëhni walawary do ñëŵëďëni ufërën ŷa. ⁴ Nkeďëni vëroka vëŷënta hni, rëkëďëni ntiyarëndëni ile-wo-le do naŷëna ɳa kwëyëndanëďëhëhni. Uhnatah lëŵ hni fo rëkëďëni ñandëni gena Wënu ɳa. ⁵ Ntiyehnaďëni had vële hahnëndaɳ soɳe Wënu ɳa, bare njahëtaďëni fanka ikwëtahn fa. Naŵëtaryihni vële ye koyëna va.

⁶ Vëryampo hnë vëhni ntidëni fere hafo tënkëni hnë watere do mawëhnëďënihëhni vësëval vële pëbëk wameh do wasifa iña meh fop hahëďëhëhni. ⁷ Kwëlëkwël njëkëlehnëďëni ñëɳani bare vëhodina tëkëneni muk uyët toña ŵa. ⁸ Had gante nkwajëtehnënihawo Moyis, Sanes gë Sambëres, koyëna vëŷi vahnë nkwajëtehnëni toña ŷa. Vahnë vëhwëhn hakili rumpak ye do ikwëtahn dëŵ hni ɳa yaŵëna. ⁹ Bare vëyidina ɳawët, kabi vahnë va fop kamahnëďëni hnamb hakili lëŵ hni ŵa, had gante nkeho soɳe vëhni Sanes gë Sambëres ka.

¹⁰ Bare wëjë, njëtëru đus ikaraɳ mën ɳa, njasa mën ɳa, vile fëhnaɳu va, ikwëtahn mën ɳa, iduñëna mën ɳa, iɳahn mën ɳa, ikahnënda mën ɳa. ¹¹ Njëtëru đus gante mbërehniɳu ka do gante korotëɳu ka Antiyos hna gë Ikoniŷum hna do gë Lisëtër hna. Ha, paryi nke mbërehniɳu đus, bare Ahwëhn a pëhëtëko hnë waɳi fop. ¹² Fop vële ŷaď tëfalëndëniha Yesu

☆ 3:11 3.11: Vantiyehn 13.1-14.28

Këris va korotëndëni. ¹³ Bare vahnë vëwëh va gë vësihna va nkodëni tēwādëni kwëlëkwël hnë wameh hna. Tokadënihëhni viyëntaw̃ va do tokadëni vëhni fëna. ¹⁴ Awa wëjë, yawënëry dus ile yëjaru ya gë ile wawëru g'ipacahn. Njëtëruha ale yanjëndëki ya. ¹⁵ Ha, njëtëru Vikerëh Vipacah va kobëri hn'utah hu hna; kod njëdaÿi yasery le yodëhi g'ipeh g'ikwëtahn hnë Yesu Këris. ¹⁶ Wënu ña lik hafo fop Vikerëh va nke wanës wadëwu. Nëfak soje karanahnini vahnë va, nirahnini, catënahni do kwëdfahnini hn'usatah. ¹⁷ Koyëna vahnë vëva Wën va kwëhnađëni wëka fadah soje ntihañëni fop vantiyehn vapërën.

4

Pëyahñ Wanës Wën

¹ Tëyëdëmi gë fanka fa, haryënkW Wën hna do haryënkW Yesu Këris ale hitiñëdëhëhni vële wok vesëmëna gë vële sëmëk per, ge mbokajëk kahnënd inaw̃ dëwu ña: ² pëyahñëry wanës Wënu ña, pëyahñëry lakënde gena wati ile tëfëka hna; niraryind, ñañënyaryind, kamënaÿehñëryind do karanëryindëhni g'iduñëna cankaf. ³ Wati rëkid, vahnë va vëwodina ñandëni nëpa karanj pacah ña. Iña dëw̃ hni ña fo pabëdëni. Mëcadënihëhni kore vëharan vëlerëkëd nësëndëni wante hnëñëdëhëhni fo. ⁴ Ciñadëni vanëf va soje antë nkwëryëni toña ya do ciñëtani nkwëryahnëni wamër ña. ⁵ Bare wëjë, kwëtëry hakili hnë vilewo-vile hna. Duñëny horot wã, diry doku afëyahñ Wanës Wakasëk ña, padënyëry dus doku le njëdaki Wënu ña.

⁶ Kabi ami yëdahnëña yëbu ntaw̃ary mën ña had sadëha do biyëdina cëmëdëfu. ⁷ Mëtëbu uwët fërën wã, puhnañu idobël iña, njawënëbu kwëtahn ña. ⁸ Tame ñuña imëk iña napëdëho: apënkW imëk nte njëdadëho Ahwëhn hnë Fac Kitiñ hna ye do gena ami fo, bare soje fop vële yahnëd iboka dëwu ña ye.

Wanira watëkwa

⁹ Diry fere ayij ñap arëkato. ¹⁰ Demas tavëko, kabi iÿi duniya tëfëk; Tesalonik njik. Këresen umë Galasi njik do Tit Dalëmasi njik. ¹¹ Lik fo wolahnëbun. Yoja Marëk, kabi kod ndemawo hnë doku Wën hna. ¹² Tisik, umë Efes sañëtëbuha. ¹³ Ge njijëdu yonëhne cud kwëhn huji nte ravëhëbuho Tërowas hna vëhni Karëpus hna; yoryaj fëna vëkayëte va, do dënk vante herik hnë wayand va.

¹⁴ Alekësandër aryëhwar a ntikowo ntavah yabah. Bare Ahwëhn a cosëdëha doku vantiyehn vantëwu va. ¹⁵ Keharyehna wëjë fëna umë! Kabi nkwajëdëho dus wanës fu ña. ¹⁶ Ahnë demalowohna ante nësadëfuho hnë kitiña hna, fop tavënihowo. Arabi Wënu ña antë cosëhni doku vantiyehn vantëw̃ hni va! ¹⁷ Bare Ahwëhn a ryemakow̃o do njëdakow̃o fanka falëwu fa. Awa koyëna kolëbuho fëyahñëndu Wanës Wakasëk ña gë fanka, do fop vële wok vëyena wasëwif va nkwëryëdëni. Do Ahwëhn a pehëtëko hnë wës vësëhn hna. ¹⁸ Ahwëhn a fehëtëko hnë wameh hna fop do pehëtëdëho ndëno hn'inaw̃ dëwu ibë g'ambin hna; cëmbëndëñëfuna kwëlëkwël! Amina.

Simpaÿi rëkwa

¹⁹ Gaÿëhëhni Përisëka gë Akilas do gë tere Onesifor ya. ²⁰ Erasët Korent hna nkok. Do tavëbuha Tërofim Mile hna kabi tesëko.

²¹ Yij ñap ani gë tëkahnind wati wëh ya. Ebul gë Pudën gë Linus gë Këlodiya do gë fop vëyënta fu va nkaÿëryidënihi.

²² Arabi Ahwëhn a nkenti gë wëjë! Arabi ipërëna dëŵu ŋa nke gë wũhnë fop! Amina.

Kayëte mba Pol nte kerëhnëka Tit Wade yehëhna hnë inji kayëte

Tit, ale wok gena sëwif, arëfëlënta Afayik Pol hnë doku hna yeho. Pol kerëk inji kayëte ndampo fo gë kayëte ndënkwëryënkwa mba Timote na, mpëd hnë bëhn wafëhw imbëd g'iryaŵ g'imbëd (65) hna ga ndëcëk hnagi Yesu ya. Mpëd Masedëwan hna nkeho do Tit hnë tinti mbë wov le yaŵ naŷëk do wacik Këret vë Gëres hna, nkeho. Pol hnam tavëkawo soŵe tëhnahni vëvë haryënkwa fagant vële hwëtahnëk. Had kayëte ndënkwëryënkwa mba Timote hna, Pol ankeya nte rëfëka soŵe ayeŵahn avë haryënkwa nësëd. Ankaband gante tëfëka ntiyini vëharanŵ wamër va. Do nësëd hak tëfëka karanŵini aneŵ-wo-nceŵ hnë cery sali hna.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: toña, tëfëka, ikaranŵ, wanës, ikwëtahn, nkeya, satah, Afëhët, ipërëna.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Pol Tit kerëhnëd (1.1-4)

Doku Tit hnë Tinti Këret hna (1.5-9)

Vëharanŵ vëwër va (1.10-16)

Ikaranŵ aneŵ-wo-nceŵ hnë cery sali (2.1-16)

Ankeya vële hwëtahnëk (3.1-15)

Pol Tit kerëhnëd

¹ Ami Pol, ayohal Wën do afayik Yesu Këris herëd anji kayëte. Wënu na hwëtëhnahnëko yojëwëhni hnë kwëtahn hna vële tëhnak va do yëtëndanëwëhni toña le rëfëlëk gë ankeŵa nte nëŵëdëha. ² Toña rac njetëndanëdëhëhni nuŵani uwám usër. Wënu na, ale wok mërëdina, ntehnëk njëdadëhëfu uŵi wám usër kobëri wapëgwa hna. ³ Wën Afëhët alëw fu gë wanës wadëwü na njetëndanëk, hnë wati le tëfëkawo hna, hnë wafay wale hwëtëhnahnibuho ŵa pëyahnëbuho gante ntehnëkoŵo ka.

⁴ Tit, wëjë herëhnëryidëfu, ajë mën paryi hnë ikwëtahn nte varëlehnëkëfu hna: Arabi Wënu na Rëm ya gë Yesu Këris Afëhët fu ya ndëwanihi do njëdënihi yam ya.

Doku Tit Tinti Këret hna

⁵ Tavëmi Këret hna soŵe afadën doku le wojëk ya. Hnë cery sali wo, kwëtëryihni vicër had gante ntehnëmino ka. ⁶ Avë haryënkwa a tëfëka cat do ñëla asëval aryampo fo, vutahu va tëfëkëhni nkeni vële hwëtahnëk, do tëfëlahna njetahnini had vële hwëhnak nkeya meh, ma nŵëŵëhnëndënihëhni vële hnagëkëhni va. ⁷ Kabi ale ye ankaf hnë cery sali hna, umë hwëtëhnahnik viŵë Wën va, tëfëlahna kwëhna ile niradë, tëfëlahna njafëhni vëŵëntaŵ va, antë njanca ntavah, antë nke aryëw, antë njap, antë njëkëlehnënd hnapul gë rumpak. ⁸ Tëfëka kol kaca vëhneh na do ñand ile yivëk ya, kwëhna hakili, cat, do pac, njet nkaf ntëwü na. ⁹ Tëfëka njawën dŵs wanës wacatah ikwëtahn na, wante rëfëlëk gë wante karanëdeni vahnë na. Koyëna kod kamënaŵëhnëndëhni vëŵëntaŵ va gë ikaranŵ pacah nte karanëdëhëhni na do tufëhni vële wajëdëha va idënt dëw hni na.

Vëharanŵ vëwër

¹⁰ Ha, vahnë vëyabah vëlënëndëdina, do dënk hnë wasëwif vëryaŵ vële hwëtahnëka Këris va. Tokadënihëhni vahnë va gë wanës wadëw

hni wakwëhn nafa këm ña. ¹¹ Afo aryemëhnayehnehni, kabi fop cëwëf ikwëtahn dëw hni hnë watere wadaw. Ile wok cañëna ÿa karanjëdënihëhni soñe nuÿahnëni hnapul le wok pacëna. ¹² Aryampo hnë vëhni, kila lëw hni, lehnëk: «Vëvë Këret va vëwër kwëlëkwël ye, wulaw wuyapah, vëhëmak vële hnahað roka fo ye.» ¹³ Do fop ile nësëf ÿa toña ye. Soñe umë ye niraryihni g'injañëhahn, kwëhnahnëni ikwëtahn catah, ¹⁴ soñe antë nko tëfëni wëhnantul wasëwif wale wok gena toña do gë vakwëfa vahnë vële ravëk toña. ¹⁵ Ge walaŵary hni ŵa gë vinahan hni va pacëk ile-wo-le ntidëni ÿa ifacah yed; bare ñoñ pacëna hnë vële wok vëfacëna va do wok vëhwëtahnëna va. Wahakili walëw hni ŵa gë vinahan vidëw va ni va përekak. ¹⁶ Ntehnëdëni njëtëniha Wënu ña, bare gante ntidëni ki gwajëtehnëdëniha. Vahnë vëweh ye do vële wëÿëndëha do kodina ntini iñë fëren.

2

Ikaraj anceh-wo-nceh hnë cery sali

¹ Bare wëjë, karanjeryind g'ile rëfëlëk gë ikaraj catah ña. ² Dehnëryihni vicër va njëtëni vankaf vantëw hni va, nkeni vële lënënik, vële seryëk, vële yawëk hn'ikwëtahn hna, hn'ijahn hna do hn'iduñëna hna.

³ Vanëm va fëna, dehnëryihni kwëhnani vankeya vahnë vëfacah. Tëfëlëhniha nëwëndëni do antë dëcëtandëni uñen ña. Tëfëkëhni njëdahnëndëni siyab fëren; ⁴ tëfëkëhni ñañëndënihëhni vësëval va ñahnënihëhni vësan hni gë vutah hni, ⁵ nkeni vële seryëk do facëk, pañëni watere wadëw hni ña; nkeni vële fërenak do maŵëhnënihëhni vësan hni, soñe antë ahnë kol njeŵ wanës Wënu ña.

⁶ Vëjar va fëna gabëryihni gante nkehandëni vëseryah. ⁷ Hnë ile-wo-le, gery wëjë dënk ale rëfëtalahnëde gë viÿë vifëren vile lidu va. Afo nke ikaraj toña do iceryah, ⁸ wanës hu ña nke wacatah wante wok kodena nkwaji, soñe cëfëhnahnëhni vële wajëtehnëdëhi va kabi vëhnuÿana wëla uŵeh ule nësëdëni soñe lëw fu.

⁹ Vëramp va tëfëkëhni maŵëhnënihëhni vële rampëkëhni va hnë ile-wo-le hna, njëkëlehnëni ntindëni vile hnënjëdëhëhni. Tëfëlëhniha nkwajëtehnëndënihëhni ¹⁰ ma ntehnënihëhni. Afo tufahnëndëni kwëlëkwël ikahnënda padah, gante ntënëhahnëdëni fop ikaraj Wën Afehët fu ÿa.

¹¹ Ha, Wënu ña tufahnëk ipërëna dëwu, hn'ile matik ufeh soñe vahnë fop. ¹² Inji përenä karanjëdëhëfu tavin ile wok dënënedina Wën do iña viÿë vëweh ðuniÿa, më hoden njasënden, hnë wati vë gaki ÿi, uwám hwëhn toña, g'usatah, do hahnëndak haryënk Wën hna, ¹³ napatënden g'itama fac le ryëwayik, do cahnahñifu icëmb Wën sankaf fu, Afehët fu, Yesu Këris. ¹⁴ Njëdahnëk ntaŵary dëwu ña soñe fu, pëhëtañëfu hnë fop wameh hna. Ñadëho ntifu bulunda facah, bulunda le kwëhnëk umë, le hahnëndac kwëlëkwël soñe idi viÿë vifëren.

¹⁵ Watac ye wante rëfëka aharañëhni vahnë va, soñe ayabëhni ma ahñirahni g'untënah hu ña fop. Wëla aryampo antë njafañi.

3

Ankeya vële hwëtahnëk

¹ Dënkwëtehnëryihni vahnë vële hwëtahnëk va fop tëfëkëhni maŵëhnënihëhni vëvë haryënk va do gë vësankaf nkal va. Tëfëkëhni

mawëhnënihëhni do këbënani ntindëni fop vile ye vifërën va. ² Antë njewëndëni do kehani antë conkëndëni, bare përenani do tufahnëndëni kwëlëkwël sakahn hagukah gë cape vëyënta hni fop.

³ Fuhnë fëna, kobëri ña wadëhn yeyinëko, mawëhnëdfelënaŵohna Wënu ña, hn'idënt hna nkeyinëko do vëramp iña meh ña fop. Nkeyinëko hn'ankeya meh do hnë uñewary. Vahnë va ñewënihëfu do ñewëlinëko fuhnë dënk. ⁴ Bare, ante tufëhnako ipërëna g'inqahn Wën Afehët fu ña, ⁵ pehëtëkëfuno, gena soñe vifërën visatah vile liyinëko va, bare soñe kaÿëhnahn dëwu ña ye. Pehëtëkëfu gë yarya hnagi hasëk ña do g'Iyir Ipacah nte yëdfakëfu ankeya kasëk ña. ⁶ Wënu ña, gë uhwëhna nëf lëwu ña, njëdëkëfuna inji Yir Pacah gë fere Yesu Këris Afehët fu ña; ⁷ koyëna, catënëkëfuno gë ipërëna dëwu ña danko nuÿayin uwám usër ule hnapëden ña had idëw. ⁸ Wanji wanës toña ye do ñadëfu ayawën dus më kahnëndadëni fop vële hwëtahnëka Wën va hnë vantiyehn vapërën hna. Umë ye ile fërënak do hwëhnak nafa ña soñe vahnë fop.

⁹ Bare kehary vankwajëla vanënkawah gë idëkw vacërakëlo gë wasonko do gë vankwajëla soñe sariya, kabi watac wanësar fo ye do kwëhnana nafa. ¹⁰ Ale fitëndëlehnëdfëhëhni vahnë ña, yëdfaryehna uhnira ryënkwëryënk, ge mawëna, niraryehna higëna, ge ñwëyëk, daryehna. ¹¹ Njëteru, iÿi sifa ahnë arumpak ye do ge nkok menënd, tufand umë dënk wënad.

¹² Wati nte payendidëmina Arëtemas ma Tisik, yij ñap arëkato Nikopolis hna, kabi hnam pëhnaŵu liwu aryaf a. ¹³ Pëhwëtanëhnëryihni dus uyas ña vëhni Senas ahitiñ a gë Apolos, soñe antë nkojëhni iñë. ¹⁴ Tëfëka vëlëw fu va fëna kahnëndani hnë uli fërën ña, soñe pabëni wëbal wante nëfahnëdfëhëhni vahnë va do koyëna vëyodina uwám uheyah.

¹⁵ Fop vële yebun g'ami va nkaÿëryidënihi. Gaÿëhëhni vële ñadëhëfu hn'ikwëtahn hna. Arabi ipërëna Wënu ña nke hnë wuhnë fop.

Kayëte mba Pol nte kerëhnëka Filemon **Wade yehëhna kayëte Pol**

Afayik Pol herëhnëka Filemon inji kayëte mpëd wati nte nkeho hnë kaso mbë Sesare (yëbëlan bëhn wafëhw imbëd gë warar gë bëhn wafëhw imbëd g'imbëd gë warar (53 gë 58) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa) ma hnë kaso mbë Rom (yëbëlan bëhn wafëhw imbëd gë ryaw gë bëhn wafëhw imbëd gë ryaw gë wahi (60 gë 62) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa). Filemon ahnë afërën yeho Kolos hna, do vële hwëtahnëk va mbarëpëlëdëniho ÿalu hna (yëb 2). Kwëhnakëhniwo vëramp, had gante nkeho vankeya vantëw hni koßeri ka, do aryampo ÿa Onesim maciko.

Onesim nkaryëkawo ale hwëhnëkawo ÿa (do mpëd ntenëhnëkawo fëna, yëkëryin yëb 8) do ga mbiyëk pankëlëni gë Pol kaso hna. Kwëtahnëlehn Wanës Wakasëk do ndokuñëhnënda Pol. Pol ñahnëkawo ðus bare cajahnelahna kwëtahna, kabi gante nke sarya ka, Filemon hwëhnëka.

Atac umë mbokënanëka Filemon g' inji kayëte, gë Tisik fëna ale yiryëryëd kayëte ñi gë Kolos, do atëyëka Filemon tebahna had aÿëntaw hnë Këris hna. Age gena umë kokënd njëdahna uhorot sankaf kabi nkaryëka ale hwëhnëka ÿa. Pol wajira fo nësëhnëdëha Filemon, hara porosiñëlahna ñoñ, bare akamënaÿehnedëha Filemon maÿa Onesim g' inahn, umë ntehnëka kwët wac lëwu hna age Onesim nkonëhnahnëka iñë cosëdëha, tac ndënkwëtehnata Filemon nkonëhnahnëka Pol uwám lëwu wã, umë ale yëdaka Wanës Wëkasëk ña.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn' inji kayëte: Këris, Onesim, aÿënta, Ahwëhn, wanës, inahn.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi 1-3

Pol kerëhnëka Filemon 4-7

Uryëy Pol soñe Onesim 8-21

Simpaÿi rëkwa 22-25.

Pol kerëhnëka Filemon

¹ Ami Pol herëhnëdëhi wëjë Filemon. Cëdibu kabi ðoku Yesu Këris lidëfu. Gë aÿënta fu Timote nkebun. Nkaÿëdëru wëjë, lawo fu aÿahnik do aryokëñental fu, ² gë aÿënta fu, asëval ale wacik Apiya, gë Arësip arëfëlënta fu wët hna, do gë cery sali nte varëpëlëd hnë tere hu hna. ³ Arabi Wënu ña, Rëm fu ÿa g' Ahwëhn a Yesu Këris ndëwanihu do njëdënihu yam ÿa!

⁴ Age nahami, Filemon, wayëfa mën hna, camehnëdëfuha kwëlëkwël Wën mën ña, ⁵ kabi nkwëryëdëfu ga nësëde soñe inahn hu ña do soñe ikwëtahn nte hwëhnaru paß gë Ahwëhn Yesu do paß gë fop vëfacah. ⁶ Njëfadëfuha Wënu ña nti ikwëtahn hu, nte vankëntiru gë fuhnë ña, kwëhna vantëwel vapërën ðanko ayëtëntahni viyë vifërën vile hwëhnayinëk hnë uwám fu hna gë Këris. ⁷ Aÿënta mën, inahn hu ña njëdako uhnatah yabah do kamënaÿehn, kabi mbosevosehnëru wasakahn vëfacah.

Uryëy Pol soñe Onesim

⁸⁻⁹ Soñe inahn tac, mama kwëhnahnëfu, hnë Këris, fop afaya lehni ile rëfëka ali, pecehnëko rëyi rac g'untënah. Had gante nkefu ki, ami Pol,

acër, do kas gaki fëna asëdik kabi d'oku Yesu Këris lidëfu, ¹⁰ muntadëmi soje ajë mën, ale hnagëbu hnë kaso hna, Onesim*. ¹¹ Umë ale woko yohëna kobëri ña, njohalëkéfu gaki, wëjë g'ami.

¹² Mbokaryëryidëfuha, umë ale ye had ntaŵary mën dënk. ¹³ Ami, ñakëndëbu hwëtaŵa d'arël mën, soje ndemando gë ŵac hu hnë kaso hn'ile nkebu soje Wanës Wakasëk. ¹⁴ Bare ñoñ ñala liwu hara maŵëlihna, d'anko ufërën hu ŵa paß g'ami antë mëntël g'ile forosiñik, bare nke afaya fo. ¹⁵ Mpëd Onesim fëna gontilohna gë wëjë soje wati ryampo d'anko avësahnihna soje kantëm, ¹⁶ bokëdeliya avësayihna had aramp, bare pecehna aramp, had aÿënta aÿahnik. Añahnëbuha d'us, bare wëjë, tëfëka aÿahna ntëbi: aÿahna had ahnë do aÿahna had ale hwëtahnëka Këris!

¹⁷ Awa, age pëlaruho had aÿënta hu hn'ikwëtahn hna, kacaryehna had ami ye. ¹⁸ Do ge ntëntahnëki ma ge nkonëhnahnëki iñë, kwëtëry ŵac mën. ¹⁹ Ami, Pol, akerëbu gë vák mën dënk: ambësadëmi ami dënk; ñada ryënkwëntehni wëjë fëna nkonëhnahnëruho iñë do wëjë dënk ye iñë rac! ²⁰ Ha, aÿënta mën, dinëhnërye iÿin hnë Ahwëhn hna; bosëvosehnëry ntaŵary mën hnë ibëmënkël fu gë Këris! ²¹ Apacahnëko ntidfu ile rëyëmi ÿa hnë inji kayëte, anjëtëbu ntidfu ntëbi rac.

²² Gë waji, pëhwëtanëhnërye ÿëŵa, kabi tamabu, soje wayëfa hun ŵa, mbësahnëdëbu. ²³ Epafëras, ale sëdëlahnißun soje d'oku Yesu Këris ÿa, nkaÿëki. ²⁴ Marëk, Arisëtarëk, Demas do Lik, vëryokuñëntal mën fëna, nkaÿënihi.

²⁵ Arabi Ahwëhn fu ÿa Yesu Këris ndëwaŵu.

---

* **1:10** 1.10 Onesim fëhnëtanëk «ayohah».

Kayëte soje vë-ebëre Wade yehëhna hnë inji kayëte

Inji kayëte wasëwif vële hwëtahnëka Yesu Këris herëhnik. Ale herëk a yëtina, bare njëtëk d'us Vikerëh va kabi nësahnëk d'us Vikerëh vi soje nkabahn bi mo ye Këris. Inji kayëte kerik yëbëlan bëhn wafëhw imbëd g'iryaw' gë bëhn wafëhw imbëd gë wahnah g'imbëd (60 gë 95) ga ndëcëk hnagi Yesu ya.

Vële ryënkwëko kwëtahnëni va mbërehnëniho hafo njëkëlehnëni co'wani. Soje rac kerëhnanëkëhni a'yi ahnë inji kayëte d'anko gante kamënahnedëni nko njawëneni, antë tavëni nka'w ikwëtahn na.

Wati vacërakëlo va, Wënu na ntik ikwëtëla gë bulunda lë'wu ya. Tëhna'këhni vësëna wasadëha do tëyëk wasadëha. Antëhna'këhni ge ahnë ntik u'wëh, tëfëka njëdahn intaw' soje sadëha ya, do Wënu na tavëhnedëha ahnë arac. Inji kayëte nësëk pa'jare ikwëtëla kasëk na nte ntik Wën gë vahnë vële hwëtahnëka Aju va. Ntëbëk ndënk'wëryënk'wë na. Kabi ile ntinëhna'këhni Yesu Këris vahnë va had Ajë Wën, ntëbëk ile ntini vëhni Moyis, gë vacërakëlo vëyëntaw' va. Yesu ye fape Wën fa ale sënayik soje fop wameh vahnë na. Umë ye fëna asëna wasadëha asankaf ale rënkëk hnë wayë'wa wasëvah w'a ambin hna. Ale-wo-le hwëtahnëk ya bokëna mbala cënana nta'w sadëha soje wameh wadë'wu. Wënu na tavëhnedëha wameh wadë'wu na.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: Wën, sadëha, wameh, Këris, Asëna wasadëha asankaf, wanës, kwëtëla, sariya, Ahwëhn, Abëraham, d'oku, ikwëry, Ajë, ikwëtahn, wayë'wa wasëvah w'a.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Wënu na nësëhna'këfu pa'p g'Aju (1.1-4)

Yesu cëpëkëhni wamëleka na gë Moyis (1.5-3.6)

Wënu na njinëgend bulunda lë'wu ya (3.7-4.13)

Yesu, Asëna Wasadëha Asankaf a (4.14-8.13)

Kwëtëla cër gë kasëk (9-12)

Nkeya nte nëjëdëha Wën (13.1-19)

Iyëfa gë simpa'yi (13.20-25)

Wënu na nësëhna'këfu pa'p g'Aju

¹ Kobëri na, Wënu na nësëhna'këhniwo wahwënta wayabah gë sifa gë wasifa vacërakëlo va pa'p gë wakila na. ² Bare gaki, hnë wafac warëkwa li, gë fere Aju nësëhna'këfu. Gë fere umë Wënu na ntik d'uni'ya yi, do umë tëhna'këhni Wënu na kwëhn vi'yë vi fop. ³ A'yi Ajë ye idanc cëmb Wënu na do hnë fop vi'yë hna tufahnëd paryi ile nke Wënu na. Pëlad d'uni'ya yi d'us gë fanka uhnës lë'wu w'a. Ante ntinëhna'këhni vahnë va sadëha soje tavëhna'këhni wameh na, nta'nak mbin hna farëhw Wën hwëhn fanka hna.

Aju ya cëpëkëhni wamëleka

⁴ Koyëna Wënu na ntik Aju cëpëhni wamëleka na, had w'ac le njëdaka ya cëpëk walë'w hni w'a.

⁵ Gena bi Wënu na dehnëlahna la mëleka ryampo:

«Ajë mën yeru. Pëgw dol Rëm hu yebu.»*

Dehnëlahna fëna la mëleka ryampo:

* 1:5 1.5: Wahnë'w 2.7

- «Rëm yenëhnëdëfuha do Ajë yenëhnëdëho.»[☆]
- ⁶ Bare nte payika Wënu ña d'uniÿa li aryënkwiik nagi ÿa, ntehnëk:
«Fop wamëleka Wënu ña tëfëka cëmbëniha.»[☆]
- ⁷ Soje wamëleka ña Wënu ña ntehnëk:
«Ntidëfuhëhni wamëleka ña sëla,
ha, wale ryokuñëhnëdëho wã humpen hwëdëh.»[☆]
- ⁸ Bare soje Aju ÿa ntehnëk:
«Wën, ucankaf hu ña mbiÿëd kwëlëkwël.
Anawëhnëdëfuhëhni bulunda hu ÿa g'ucatah,
⁹ añahnëru ile satëk ÿa, añewëru wëh wã.
Soje umë ye Wënu ña, Wën hu ha,
tëhnaki do natëndanëki ante turëki wagu ña nkaf li.
Pecehnëka gë wëjë gë vëréfal hu va.»[☆]
- ¹⁰ Wënu ña ntehnëk fëna:
«Wapëgwalahna, wëjë, Ahwëhn, ÿahanëk nkal ña,
wëbák hu ña lik mbin ña.
¹¹ Vëÿin fop mbëvëd, bare wëjë, nkontëderu kwëlëkwël.
Ambin ña g'inkal ña përekad had viÿi vësër,
¹² apiÿëdëfuhëhni had cud cankaf;
ha, ankwëcëtëdëni had vëÿi.
Bare wëjë, nkontëderu kwëlëkwël arac fo,
do uwám hu wã pudina.»[☆]
- ¹³ Wënu ña dehnëlahna la mëleka ryampo:
«Yij alaña g'irëhw mën,
hafo hale këfëdëfuhëhni vële ÿewëki va haryënkwi hu.»[☆]
- ¹⁴ Wamëleka ña wayena bi fop wayir wale yohalëdëha Wënu ña? Wënu ña fayëkëhni ndemanihëhni vële rëfëka nuÿani ipëh ña had ntëw.

2

Wanës wante hod pëhëtëfu

¹ Soje umë ye tëfëka kwëtin hakili gë hañary hnë wanës wante wëryinëk ña ñanko antë kërënannden toye toye. ² Wanës wante njëdahnik Wënu ña paß gë wamëleka ña tufëhnak toña. Vële wok vëlënënëna do wok vëwawëhnëna va nuÿadëni ile rëfëkëhni ÿa fop. ³ Awa, fuhnë, hak tëfëka kehaÿin iÿi horot age ñwëyinëk ñi pëh cankaf? ñi pëh, Ahwëhn a ryënkwiëk pëyah. Tac vële wëryëk ga nësëde va tufënihëfu paryi toña ye. ⁴ Wënu ña nkwënëk cedeya ntëw hni ña gë wëdahëse, fop wasifa vifëmpëhnahnah, do gë wayëd Iyir Ipacah wante cahëdëhëhni vahnë had gante ñad ka.

Ale yiryeryëdëhëfu g'ipeh

⁵ Soje d'uniÿa le yejëk ÿi hnësëdëfun. Gena wamëleka njëdak Wënu ña ucankaf hnë d'uniÿa rac. ⁶ Sëñ ryampo hnë Vikerëh hna ahnë yëdahnëk uñi cedëya:
«Ye nke ahn'a soje aryënkwiëtahna?
Ma ajë ahn'a soje afañahna?»
⁷ Kwëtëruha gëd wamëleka hna wati ryoy ryampo,
cankëruha icëmb g'untënah,
⁸ kwëtëru fop gëd wakwer wadëwu hna.»[☆]

☆ **1:5** 1.5: 2 Samiyel 7.14 ☆ **1:6** 1.6: Divëta Sariya 32.43 ☆ **1:7** 1.7: Wahnëw 104.4 ☆ **1:9** 1.9: Wahnëw 45.7-8 ☆ **1:12** 1.12: Wahnëw 102.26-28 ☆ **1:13** 1.13: Wahnëw 110.1 ☆ **2:8** 2.8: Wahnëw 8.5-7

Gante kwëtëd fop Wënu ɲa gëd ucankaf ahnë hna, rac fëhnëtanëk ñoñ tavëna ile wok gena gëd ucankaf ntëwù hna. Bare fuhnë nuyinëhna ten fop maŵëhnëka. ⁹ Bare kamahnëbun waji: Yesu kwëtiko gëd wamëleka hna wati ryoy ryampo, bare gaki, acankik icëmb g'untënah kabi korotëk hafo cëm. Aki paß g'ipërëna Wënu ɲa, cëmëk soje vahnë va fop.

¹⁰ Wënu ɲa lik d'uniya yi, do fop umë hwëhnëk. Ñak vërahu vëyabah nkentahnini hnë icëmb ntëwù hna. Caɲahnëka padëna paß gë uhoroŵa, umë rëfëka pidëtëhnëhni vutah vuntëwù va nkaŵ ipëh ɲa. ¹¹ Yesu facënëdëhëhni vahnë va wameh wadëw hni hna do vële facëhnik va fop Rëm ryampo nkeni g'umë. Soje umë ye Yesu cëfëhnëlahna macëhni vëheryu gë vicëru. ¹² Ntehnëk:

«Pëyadëfuhëhni vëhery mën va ŵac hu ŵa;

fagant vële hwëtahnëk hna cëmbëdëmi.»*

¹³ Do fëna:

«Kwëtëdëfu tama mën ɲa hnë Wën hna.»

Do kat:

«Bëlihëfu, ami gë vutah vunte njëdakoŵëhni Wënu ɲa.»*

¹⁴ Kabi vutah vutac iyin kwëhnani ndampo fo —mbahn gë sat— Yesu, umë fëna, ntiyak ahnë had vëhni. Koyëna, g'icëm dëwù ɲa, mëk përekan fanka Sintani fa, umë ale wënkwek fanka icëm ɲa, ¹⁵ do mëk pëhëtëhni vële yeho vëramp hnë uwám lëw hni hna fop kabi ntakëkëhniwo g'icëm ɲa. ¹⁶ Ha, pacëk gena wamëleka ndemaɗ, bare vutah Abëraham gë vërah hni. ¹⁷ Soje rac ye tëfëkawo mëntëlënti gë vëheryu va hnë fop, d'anko nkehahn asëna wasadëha asankaf ale pëbëk kaŵëhnahn do hahnëndak d'oku Wën hna, do kod njëdahn sadëha le tavëhnahnëdëni bulunda ya wameh wadëw hni. ¹⁸ Ha, kabi Yesu korotëk umë dënk yëkëhnahn hna, kod ndemahni vële yëkëhnahnik va.

3

Yesu ntëbëka Moyis

¹ Awa, vëyënta mën vëfacah, yëkëryina Yesu, ŵuhnë vële macëk Wën. Umë ye ale payik Wën do ye asëna wasadëha asankaf hn'ikwëtahn nte fëyahnëdën. ² Wënu ɲa tëhnaka soje iyi d'oku do kahnëndako, had gante nkeho Moyis hnë cery Wën hna fop.* ³ Ale yëryëk cery ntënënik ntëbi cery ɲa dënk. Aki Yesu rëfëka nuya untënah ntëba Moyis. ⁴ Cery-wo-cery ahnë yëryëk, bare Wënu ɲa ye ale yëryëk fop ya. ⁵ Moyis, cape ntëwù ɲa, kahnëndako hnë fop cery Wën hna, gante nkeho aryokun ale hwëtëhnahnik cedeyahn ile ntehnëd Wënu ɲa hnë wati le yejëk. ⁶ Bare Këris, cape ntëwù ɲa, kahnëndak hnë cery Wën hna, gante nke Ajë ale hwëtik nkaf. Do cery ntëwù ɲa yeyinëk, ge kwëtayinëk idëkëna dëw fu ɲa do mbëntaryin itama fu ɲa.

Wënu ɲa njinëgehnëd bulunda lëwù

⁷ Soje umë ye, had gante ntehnëk Iyir Ipacah ka:

«Dol, ge nkwëryërun kopa Wënu ɲa,

⁸ antë afidu sakahn hun ha,
had kobëri ka ante ntancëntirunëho ɲa,

wati rac, wula hna, njëkëhnahnërunëhawo.»*

⁹ Do Wënu ɲa nkok ntehnënd:

«Hnam njëkëhnahnëniho vacërakëlo hun va

* 2:12 2.12: Wahnëw 22.23 * 2:13 2.13: Esayi 8.18 * 3:2 3.2: Vaker 12.7 * 3:8 3.8: Wahnëw 95.7-8

do nuni ile libuho ÿa ¹⁰ hnë wabëhn wafëhw wanah hna (40).
Soje rac ntavëko gë vëhni do ntehnëbu:

“Ntaŵary ntëw hni ña pitad’ g’ami kwëlëkwël.
Vëyëtëna nkaw mën ña.”

¹¹ Hnë ntavah mën hna, akwëryëbu:
“Vëyëtëdina muk yinëga mën ña!”✧»

¹² Vëyënta mën, kwëtëryin hakili fagant hun ahnë ntë kwëhna ntaŵary meh nte wok kwëtahn hna, nte liyehnëdëha tav a Wën hunte wok cëmëdina. ¹³ Bare, fac-wo-fac, kamënaÿehnelëryin wati le nkok mbiÿëd ile macëk Vikerëh vi «dol», d’anko ahnë-wo-ahnë antë pid sakahn lëwu kabi tavëk wameh ña tokahna. ¹⁴ Ha, vërefal Këris yeyinëk ge kwëtayinëk paryi hafo wapuyala hna tama nte hwëhnayinëko wapëgwalahna. ¹⁵ Had gante ntehnik ki:

«Dol, ge nkwëryërun kopa Wënu ña,
antë afid’u sakahn hun ha,
had kobëri ka ante ndáncëntirunëho ña.»✧

¹⁶ Mo wëryëk do ryáncëntik? Vële canëko Moyis Esipët va ye. ¹⁷ Mo lavëndanëka Wënu ña wabëhn wafëhw wanah (40)? Vële wënek va do sëmëk hnë wula hna ye. ¹⁸ Wënu ña nkwëryëk: «Vëyëtëdina muk yinëga ntëwu ña.» Vëhni mo kwëryëhnëk? Vële ñwëÿëhnëkawo va ye. ¹⁹ Tac kamahnëbun vëyin: vëwëkëna njëtëni yinëga Wënu ña kabi vëhwëtahnëna.

4

¹ Awa, kwëtëryin hakili, hnë wati le koden njëtëni yinëga nte njëdëdëhëfu Wënu ña, ahnë antë tak! ² Pëyayinëkëfu uwi hnës hasëk yinëga nte pëhwëtanëhnëkëfu Wënu ña, had gante pëyayiniho vacërakëlo fu va. Bare uhnës ule nkwëryëni wã nëfaliha kabi vëvëmënkëlëna hn’ikwëtahn gë vële hnëpak va. ³ Fuhnë vële hwëtahninëk va njëtëden yinëga ña, had gante ntehnëk Wën ka:

«Kwëryëbu hnë ntavah mën hna:
“Vëyëtëdina muk yinëga mën ña!”✧»

Aki nësëk Wënu ña ayëkat puhnako d’oku lewu ÿa kobëri wapëgwala d’uniÿa hna, ⁴ kabi nësik hnë Vikerëh hna soje fac hwëhn mbëd’ gë wahi ÿa: «Awa hnë fac hwëhn mbëd’ gë wahi hna Wënu ña tiwako.»✧ ⁵ Do ani fëna nësëk kat: «Vëyëtëdina muk yinëga mën ña.»✧

⁶ Awa, nkoyik maŵëryanini vëryampo njëtëni yinëga ña do vële ryënkwëk hnuÿak Wanës Wakasëk wã vëyëtëna yinëga ña kabi vëwawëhnëna. ⁷ Soje umë ye Wënu ña mbok kwëtëhnëhni fac, do macëka «Dol». Ga mbiÿëk d’us, nësëk rac gë wës David ÿa, had gante rëk kerik ki:
«Dol, ge nkwëryërun kopa Wënu ña,
antë afid’u sakahn hun ha.»✧

⁸ Paryi, ge Yosuwe njokëndëhëniwo bulunda ÿa hnë inji yinëga, Wënu ña nësakëndilohna soje fac hawary kamëhni rac. ⁹ Awa, umë fëhnëtanëk tiwã bulunda Wënu ña nkok. ¹⁰ Ale yëtëk yinëga nte pëhwëtanëhnëkëfu Wënu ña, njinëgak umë fëna d’oku lewu hna had gante njinëgak Wënu ka hnë d’oku lewu. ¹¹ Kamënanëfu njëtëni yinëga tac d’anko ahnë antë njo soje inwëÿ maŵëhn had vacërakëlo fu ka.

✧ 3:11 3.11: Wahnëw 95.7-11 ✧ 3:15 3.15: Wahnëw 95.7-8 ✧ 4:3 4.3: Wahnëw 95.11 ✧ 4:4 4.4: Wapëgwala 2.2 ✧ 4:5 4.5: Wahnëw 95.11 ✧ 4:7 4.7: Wahnëw 95.7-8

¹² Ha, Wanës Wënu ɲa kwëhnaƙ uwám wá do pëbëka fanka fa. Ntëpëtëd ntëbi sëlame hwëhn waɲëkan wahi. Tënkëdëhëfu hafo pitëndëlehn ntaŵary ɲa gë yir iɲa, wasokël wá gë sevul wayëc wá. Kitiɲëd vinahan gë viɲa wasakahn fu wá. ¹³ Wënu ɲa nuɗ fop. Fop vile ntik va coŵëtak haryënkŵ lëwü, umë rëfëka pëyayin fop ile liyinëk yá.

Yesu, Asëna Wasadëha Asankaf

¹⁴ Koyëna, kabi kwëhnayinëka asëna wasadëha asankaf ale ryëcëtak vambin va, Yesu, Aju Wënu ɲa, yaŵënënefu ile hwëtahnënik yá. ¹⁵ Asëna wasadëha asankaf ale hwëhnayinëk a njëtëk ðus kihn dëw fu ɲa. Njëkëhnaƙ had fuhnë, hnë fop viyë vi, bare umë menëna. ¹⁶ Pëɲanëfu g'idëkëna tinki Wën hn'ile nke ipërëna ɲa ðanko nuŷahnin kohnëcan do tëkatin ipërëna nte ryemadëhëfu wati nte mbalëdëhëfu ɲa.

5

¹ Asëna wasadëha asankaf-wo tëhnayik fagant vahnë va, akwëtehnaƙ nëmpëtëhni vahnë va haryënkŵ Wënu ɲa. Njëdahnëd wayëd walëw hni wá gë wasadëha walew hni wá soɲe wameh ɲa. ² Kabi kihnëk umë dënk kod tufëhni iguk sakahn vële wok vëyëtëna ñoñ do sëvëd. ³ Soɲe ikihn tac, tëfëka cëna wasadëha soɲe wameh wadëwü ɲa ndampo fo gë wameh bulunda ɲa.

⁴ Ahnë kodina njëdëhna untënah nke asëna wasadëha asankaf. Wënu ɲa ŵacëd soɲe rac, had gante macëka Aron. ⁵ Ndampo fo nke soɲe Këris yá. Gena umë yëdëhnaƙ untënah nke asëna wasadëha asankaf. Nuŷak gë Wënu ɲa ale lehnëk:

«Ajë mën yeru.

Pëgw dol Rëmuh yëbu.»[☆]

⁶ Ntehnëk señ ryaw:

«Asëna wasadëha yeru soɲe kantëm,

had Melëkisedëk.»[☆]

⁷ Hnë wati nte nkeho nkal li, gë kopa sankaf do gë wankwën Yesu njëdaka ale hod pëhëta icëm ɲa wayëfa do waŵunta. Wënu ɲa nkwëryëhneka soɲe maŵëhn ntëwü ɲa. ⁸ Ajë Wënu ɲa ye, toña ye, bare hnë wahorot walëwü hna fop mëkëk njët maŵëhn ɲa. ⁹ Do aki, ante tëkëk fadah hna nkenëhnekehni vële ŵawëhneka va hayalin ipëh kantëm. ¹⁰ Ha, Wënu ɲa ŵacëka nke asëna wasadëha asankaf had Melëkisedëk.

Kehanëfu antë tavin ikwëtahn fu ɲa

¹¹ Kwëhnayinëk yaƒah ile hnësëdën soɲe rac, bare ntakëk nkabahnin, kabi nkwëryëdiluhna ñap. ¹² Wati yá gwërënkehuno ile yehanaƙëndunëho vëharan! Bare doliyi, mbalëku aharaɲiwu g'ahaŵary karëɲa ndënkweyënkŵ Wanës Wënu ɲa. Kodiluhna aroku roka yaŵah, wambël valëku. ¹³ Ale wok seɗ wambël fo nke had faɲul. Yëtëna ten ile satëk hn'uwám hna. ¹⁴ Vicër va roka yaŵah tokëdëni, njëtëni këncëtëlehn ile yivëk g'ile wëk kabi ntidëni rac kwëlëkwël.

6

¹⁻² Aki, antë nkohahnin karëɲa nte ryënkwihnëk yëɲayinëk soɲe Këris: rac ye ikwëtahn Wënu ɲa do itav nkeya nte yod g'icëm; karëɲa wayaryi gë tind wëbák ɲa; ibëhn vësëm gë kiti Wën le wok puɗina. Ha, antë mbokahnin iɲi karëɲa ndënkweyënkŵ, bare yinëfu cape g'ikarëɲa nte rëfëka acër. ³ Wëlin ile liden yá, age Wënu ɲa maŵëryanëkëfu.

[☆] 5:5 5.5: Wahnëw 2.7 [☆] 5:6 5.6: Wahnëw 110.4

4-6 Gena bi kodena mbok njoyini g'igwécèt higëna nkeya ntëw hni, vële hnuŷak fac ryampo humpen Wën ha, do ryahëk uyëd ambin, hnuŷak sah hnë Iyir Ipacah, rëkatëk gante njivëk Wanës Wën do yëtëk fëna fanka duniŷa le yejëk ŷi, bare mbokanëni nkeya cër ntëw hni ŷa? Nke had, sojè lëw hni dënk, mbokaryëdëniha Ajë Wënu ŷa kërëwa hna do cëfëhnaŷehnéniha bulunda hna.

7 Ante cek nkal inŷa wënka rëv le rëk rëvëdëha ŷa do pëhnëndan wanëda wante nëfadëhëhni vëyam va, nuŷad dëwara Wënu ŷa. 8 Bare ge pëhnëndanëk wadëmpëhn do dël meh, kitinik kwëhnana nafa, këbënanik dëwara wëh, do patand gë hwëdëh.

9 Bare wühne, vëyahnik mën, age nësëbun aki, apacahnëkëfu gë cape përen nkerun, rac ye ipëh ŷa. 10 Wënu ŷa catëk; dënkwëdina vantiyeh hun va do inŷahn nte rufahnërun cape wëc lëwu ga ndokunëhnëdunëhëhniwo kobëri ŷa vëfacah va, do iŷi wati fëna.

11 Nädëfun paryi ale-wo-le tufahn ikamëna tac fo hafo pu dänko fop itamahn hun ŷa ntiya. 12 Nädilëfuna ayewu vëhëmak, bare tëfëtalahnëryinëhni vële hnuŷad, g'ikwëtahn do g'iduñëna, had ntëw ile ntehnëk Wën njëdadëhëhni ŷa.

Ile ntehnëk Wënu ŷa njëdadëhëhni vahne va tokadilëhniha

13 Ante ntehnëko Wënu ŷa inë ntinëhnëdëha Abëraham, kwëhnalaŷohna ahne ale ŷak naŷëk ale kwëryahnëd, awa, më kwëryahnëk umë dënk 14 ntehn: «Ha, pëbënedëmi idëwara do njabënedëmi.»* 15 Abëraham nduñënako nap do nuŷako ile ntehnëkawo Wënu ŷa.

16 Vahnë va kwëryahnëdëni wëc ale lëbëkëhni vëhni dënk. Kwëry ŷa tëkwenëd gwajëtël ŷa fop. 17 Fëna Wënu ŷa, pacënëhnëkëhni g'ikwëry vële lëwëd ile ntehnëkëhniwo ŷa; ñak tufëhni ipëhna tac gwëcëtafina muk. 18 Aki, gë vantiyeh vaki vatac vante wok gwëcëtafina nkok kodina mër Wënu ŷa, njonëhnikëfu kamënaŷeh camah, fuhnë vële rënkayinëka va, sojè pëlahnin d'us tamahn nte ye haryënk'w fu. 19 Tamahn tac nkenëhnëkëfu had nkahn uwám lëw fu; njaŷëk d'us, kodena nkëci, do tamahn tac ndëcëk pand dëndah* mbë rënka ŷa hafo hn'ile cëvak hna, 20 hn'ile ndënkwëhnëkëfu Yesu hna, umë ale ye gaki asëna wasadëha asankaf sojè kantëm had Melëkisedek.

7

Melëkisedek, Ahnaŷ do Asëna Wasadëha

1 Aŷi Melëkisedek, ahnaŷ avë nkol Salem do asëna wasadëha Wën Hunte Sëpëk Fop ŷa ye. Njik pankëlëni gë Abëraham, nte mëncidëho gë wët le mbëvehnëkëhniwo vënaŷ, do Melëkisedek ndëwaka. 2 Do fëna, Abëraham më njëdaka ryampo hnë pëhw fop ile nuŷako wët hna. Melëkisedek fëhnëtanëk «ahnaŷ usatah», do fëna ahnaŷ Salem yeho, umë fëhnëtanëk «ahnaŷ yam». 3 Kwëhnana rëm, kwëhnana hnëm, kwëhnana hnënk, kwëhnana wapëgwala sojè wafac walëwu, kwëhnana puyala sojè uwám lëwu. Had Aju Wënu ŷa, nkod asëna wasadëha sojè kantëm.*

4 Yëkëryin inaŷ Melëkisedek ŷa! Lakënde Abëraham acërakëlo alëw fu ŷa, njëdaka ryampo hnë ipëhw ile nuŷako wët hna. 5 Sariya Moyis ŷa

* 6:14 6.14: Wapëgwala 22.16-17   ✧ 6:19 6.19: Sojè Walevi 16.2; Lik 23.45   ✧ 7:3 7.3: Wapëgwala 14.18-20

ntehnëkëhni vële ye vësëna wasadëha va hnënk Levi hna tebani ryampo hnë ipëhw vile nuÿadëni vëÿënta hni va, vële yentahnik hnënk Abëraham hna fëna. ⁶ Bare Melëkisedek, ale wok gentahnina hnë hnënk Levi hna, nuÿak vák Abëraham hna ryampo hn'ipëhw ile nuÿak ÿa do ndëwaka Abëraham, ale ntehnëko Wën njëdaf iñë.✠ ⁷ Do nkwajëla këm, ale hnaÿëk a ryëwadëha ale vak a. ⁸ Cape ndampo, vutah Levi vële hnuÿad ryampo hn'ipëhw viÿë va, vële sëmëd ye; cape ñëntaÿ ña, Melëkisedek, ale hnuÿak sah rac ÿa, cëmëna, had gante cedeyahnik ki. ⁹⁻¹⁰ Gena bi Levi mbahn Abëraham hna nkoço, wati nte pankëlëniho Abëraham gë Melëkisedek ña? Awa, kofë nësi, lakënde Levi, ale hnuÿad ryampo hn'ipëhw hna, njëdaka Melëkisedek ryampo hn'ipëhw hna.

Yesu had Melëkisedek

¹¹ Sariya le njëdayik bulunda ÿa pëlalëk gë doku sadëha mba hnënk Levi ÿa. Age ufadah ÿa ntikënde gë doku hnënk Levi ÿa, iÿihne uval yekënd fëna ntiyi asëna wasadëha ahawary hnë hnënk Melëkisedek hna, hara gena hnënk Aron ÿa? ¹² Do ge sifa ile nke asëna wasadëha ÿa nkwëcëtak sariya ÿa fëna tëfëka nkwëcëti. ¹³ Kabi Ahwëhn fu ÿa, ale hnësahnik wani ña, hnënk hawary nkentahnik, do ahnë hnë hnënk rac dokuÿëna muk had asëna wasadëha. ¹⁴ Njëtinëk fuhnë fop, Ahwëhn fu ÿa hnënk Yuda matik, do muk Moyis dehnëna asëna wasadëha nked hnë iÿi hnënk. ¹⁵ Wëlin ile facënëk wante rëk hnësihnëk ñi: asëna wasadëha ale yijëk ÿi mëntëlëni gë Melëkisedek. ¹⁶ Gena asëna wasadëha had gante ntehnëk sariya ÿa soÿe vutah Levi bare kabi kwëhna fanka uwám ule wok kofëna mbëvehni. ¹⁷ Uñi cedëya mbësayik:

«Nkeru asëna wasadëha soÿe kantëm,
had Melëkisedek.»✠

¹⁸ Cape ndampo, sariya sër ÿa ntihëtik kabi kwëhnalohna fanka do kodilohna ntinënëfu ile valëkëfu ¹⁹ kabi sariya ÿa ñoñ yona hnë ufadah hna. Gë cape ñëntaÿ, tufinëkëfu tamahn nte fecehnëka ñëntaÿ, nte fëñahnëdenëha Wënu ña.

²⁰ Ntëbi umë, nkehëhna ikwëry. Vëÿëntaÿ va nkeni vësëna wasadëha ikwëry këm. ²¹ Bare ale hnësahnëden ÿa ye asëna wasadëha g'ikwëry kabi Wënu ña ntehnëka:

«Ahwëhn a Wënu ña nkwëryëk,
do gwëcëtëdina nahan ntëÿu ña:

“Nkeru asëna wasadëha
soÿe kantëm.”»✠

²² Soÿe rac, Yesu ye ale lik kwëtëla nte ye fagant Wënu ña gë fuhnë; tac fecek gë ñëntaÿ.

²³ Njabëniho vësëna wasadëha va kabi cëm iña memaÿehnekëhni nkohahnëni doku lëÿ hni hna; ²⁴ bare Yesu, kabi nkoç soÿe kantëm, nke asëna wasadëha avë kantëm. ²⁵ Soÿe umë ye kod pëhëtëhni dol gë kantëm vële fëñadëha Wënu ña paß g'umë. Kabi uwám leÿu ÿa pudina, nkoç soÿe kantëm njëfanëhni.

²⁶ Aki Yesu ye asëna wasadëha ale rëfëkëfu ÿa: afacah, dënt këm, ale wok menëna, ale fitik gë vëÿwen va, ale hayëndik yan cëp ambin. ²⁷ Balëlahna njëdahn fac-wo-fac wasadëha, had vësankaf vësëna wasadëha vëÿëntaÿ ka, ten soÿe wameh wadëÿu, tac soÿe wameh bulunda ÿa ntik rac hwënta ryampo fo gë yëdëhna dëÿu ña dënk do

rac gwër nke soje kantëm. ²⁸ Sariya ÿa tëhnaکہني vësankaf vësëna wasadëha fagant vahnë vële hihnek; bare ale ntik Wën asëna wasadëha asankaf g'ikwëry nte rëfidëha sariya ÿa, Aju ÿa dënk ye, apadënik soje kantëm.

8

Yesu, asankaf vësëna wasadëha fu

¹ Wëlin ile ÿak nëfak ÿa hn'ile ÿadëfun hnësëfu ÿa: iÿi sifa asëna wasadëha asankaf hwëhnayinek. Ntañak mbin hna, farëhw tinki Wën hwëhn fanka hna. ² Ntid' doku lëwü ÿa hn'ile cëvak hna, hn'usank paryi nte kahnëndëk Ahwëhn a, gena gë wëbák vahnë.

³ Asëna wasadëha asankaf-wo tëhnayik soje njëdahnënd wayëf wã gë wasadëha vahnë; afo alëw fu ÿa fëna kwëhna ile njëdahnëd. ⁴ Age Këris nkal hna nkokënd, gekëndina asëna wasadëha, kabi nkeni vësëna vële yëdahnëd wayëf had gante tëyëk sariya Moyis ka. ⁵ Usank le ndokuñëhnëdëni ÿa iwëntëlënta do cën usank vë ambin ÿa ye. Ante ñadëho Moyis pëgw yëry sank wã, Wënu ña pëyaka: «Yëkëry, ntidu fop had gante nke sifa vile rufiru kuñ vi.»^{*} ⁶ Bare gaki, doku le nuÿak Yesu ÿa cëpëk doku lëw hni ÿa, kabi umë ye arëkëtëlehn kwëtëla nte lëbëk d'us ñëntaw ña, nte hahnëndik hnë ile ntëhnëkëhniwo Wën ntid' ÿa kabi rac lëbëk fop. Bare gaki, ile ntehnëk Wën ntid' ÿa fecek. Rac lik doku asëna wasadëha le nuÿak Këris ÿa cëpëk fop wayëntaw wã had gante nke ikwëtëla, le nke Këris arëkëtëlehn hna, nte lëbëk ndënkwëryënk wã.

⁷ Age kwëtëla ndënkwëryënk wã kwëhnakëndina ile keyande, balakëndilëfuhna nëmpëti gë hawary. ⁸ Bare soje walënt bulunda lëwü ÿa keyahnëdëhëhni Wënu ña do ntehn: «Ami Ahwëhn a ntehnëbu: «Wafac wã nkejëk hn'ile ntidëfu kwëtëla kasëk

gë bulunda Isërayel ÿa
do gë bulunda Yuda ÿa.

⁹ Gedina had kwëtëla
nte libuho ña gë warëm hni
fac le hnufibuhëhniwo ÿa
yiryeryëwëhni ñawët nkal mbë Esipët ña.

Kabi vëlënëna
kwëtëla mën ña,
ami fëna tavëbuhëhni.»

¹⁰ Ahwëhn a nkwënëk:
«Wëlin kwëtëla nte hwëtëlahnëdëfun
gë bulunda Isërayel ÿa
ga ndëcëk wafac warac;
kwëtëdëfu sariya mën ÿa
hnë vïnahän vidëw hni hna
do kerëdëfu hnë vintawary vidëw hni hna.

Nkedëfu Wën hudëw hni,
do nkedëni bulunda mën.

¹¹ Ahnë bokëdina karan a avë yalëntaw
ma aÿëntawu, ntehn: “Yëtëryehna Ahwëhn a!”
kabi fop njëtëdëniho,
pëgw vutoy hafo vëhnaÿah.

¹² Tavëhnëdëfuhëhni ile ntidëni wok catëna ÿa
do bokëda ryënkwëtaw wameh wadëw hni ña.»^{*}

^{*} 8:5 8.5: Icahn 25.40 ^{*} 8:12 8.12: Seremi 31.31-34

¹³ Ante macëd Wënu ña inji kwëtëla «kasëk», ntik ndënkwëryënkwa ña goryeryëna nafa. Do ile sërëk ÿa do wok goryeryëna nafa ÿa, godina.

9

Kwëtëla cër gë kasëk

¹ Kwëtëla ndënkwëryënkwa ña kwëhnako wasariya gante tēfëka njëfaniha Wënu ña do kwëhnako fëna hn'ile ñak cëvak nkal li. ² Usank wã pëhwëtiko ßambery; cape ndënkwëryënkwa ña wacik Yëwã Sëvah, hn'ile nkeho iyul walampu, tabali ÿa gë vamburu hwëhn sadëha ÿa per. ³ Tac, hamëhni ipand dëndah kigëna hna nke cape higëna nte wacëde Yëwã le Yak Sëvak, ⁴ ile hwëhnako tabali hn'ile pëdëde iduf inja do ipër inja sanu fo yehawo gë kwëni kwëtëla nte yehawo ipër inja sanu ña; hnë umë peya sanu nte hwëtahnik mburu nte wacik man, gë ryoko Aron nte hnëpëdëho ña do wëraka hn'ile kerik kwëtëla ña. ⁵ Yan kwëni hna nkeniho wamëleka wante wacik waseruben wante rufahnëd Wënu ña hnam nke. Kuvëniho g'icën vampañ vantëñ hni va hn'ile tavëhnëdeho wameh hna. Bare gena gaki tēfëka nkabani.

⁶ Ga pëhwëtik fop, vësëna wasadëha va tēnkëdëniho kwëlëkwël hnë cape ndënkwëryënkwa hna soñe padënahneni doku lëw hni ÿa. ⁷ Bare, hnë cape higëna hna, asëna wasadëha asankaf a fo rënkëd hnam hwënta ryampo fo bëhn hna. Afo njo sat ntañ cënahñ sadëha soñe wadënt wadëwu ña gë wadënt bulunda ÿa wante ntini hara vëyëtëna. ⁸ Iyir Ipacah ña tufahnëk aki nkañ nte rënkahnëde wayëwã wasëvah hna tufahnina, wati le nkok dihëtina usank ryënkwëryënkwa wã. ⁹ Virac rufahnëd ile ryëcëtañ gaki yi. Wayëd gë wasadëha wale njëdadëniha Wën kodina pacën hakili vële yijëd cëmbëniha koyëna va. ¹⁰ Wasariya soñe mbahn fo ye: virokëtok, visece, do igwiyëta wëbák ge wakwer. Vëyin fop nkod hafo Wënu ña nkwëcët.

Sadëha Këris ÿa

¹¹ Bare Këris njijëk had asëna wasadëha asankaf viyivah vile rëk yijëk vi. Njijëk paß g'usank ile ÿak fadëk do lëbëka nafa yëntañ ña do le nkok dina vák ahnë. Umë fëhnëtanëk kwëhnëna d'uniya le liyik yi. ¹² Genä gë sat va wahotohn gë vuñihni, ßare gë sat lëwu wã dënk tēnkahnëk hwënta ryampo fo hnë wayëwã wasëvah hna, do nuñahnëkëfu ipëh soñe kantëm. ¹³ Kabi ge sat wahotohn wã, wëdahnï ña nte cëlëvini vahnë va ma ibëhn yank nte pihini vële ronkëk va pacënëdëhëhni vimbahn va, ¹⁴ wahwënta wayëhw ga sat Këris ÿa ntëbëk rac! Këris, paß g'Iyir kwëhn kantëm ña, njëdëhnak umë dënk gë Wën had sadëha le wok kwëhnana dahëse wëh, pacënëd hakili lëw fu ÿa d'anko vantiyëhn fu antë njofu g'icëm soñe njohalahninëhna Wën hunte wok cëmëdina.

¹⁵ Wëlin ile nkehahnëk Këris, umë fo, arëkëtelehn fagant fu gë kwëtëla kasëk ña, d'anko vële macëk Wën va nuñani ntëw vë kantëm nte ntehnëk njëdadëhëhni vëlëwu va. Icëm ile valëkëfu ÿa ntiyak. Icëm ntëwu ña pëhëtëkëhni vahnë va wameh wante ntini wati kwëtëla ndënkwëryënkwa ña.

¹⁶ Hn'ile-wo-le nke wanës watëkwa hna tēfëka tufahni ale liyëhnëk a cëmëk. ¹⁷ Wanës watëkwa ña mawik-wo hara icëm liyak; kwëhnana fanka age ahwëhnu ÿa cëmëna. ¹⁸ Tac fëna akwëtëla ndënkwëryënkwa ña dënk cëbilohna bi hara turina gë sat. ¹⁹ Moyis pëyakëhniwo ten fop bulunda ÿa

☆ 9:4 9.4: Icahn 16.13-15,31

vawkëda va fop hnë sariya hna. Tac nufëk sat vuni va gë wahotohn wã, gë wënka, gë fani atëh nte wacik isop, gë wuñahn ife wante vëntënik. Cëlëvëk kayëte sariya ña do fop bulunda ÿa²⁰ do ntehnatënd: «Iÿin ye sat kwëtëla nte ntehnëku Wënu ña alënënu.»[✧] ²¹ Moyis cëlëvëko fëna gë sat sank wã do fop viÿë vile valëtahnik soje wasadëha gë wayëfa vahnë. ²² Gante nke sariya ka, viÿë viyabah gë sat pacënëde, do wameh ña tavëhnëde afo ge sat rurayik. ²³ Koyëna tëfëka pacëni viwëntëlënta vile ye ambin va gë wasadëha bare tëfëka vile ye ambin va dënk pacëni gë wasadëha wale ÿak fecek.

Itënk Këris g'ambin

²⁴ Këris tënkëna hnë wayëwã wasëvah wale ntini vahnë, wale ye wëntëlënta wavë paryi wã. Hnë mbin hna dënk tënkëk, hn'ile tufëhnak gaki haryënk Wënu ña soje lëw fu. ²⁵ Do tënkëna njëdëhna umë dënk wahwënta wayabah, had asëna wasadëha asankaf ale rënkëd bëhn-wö-bëhn hnë ÿëwã le Ñak Cëvak hna gë sat le wok gena lëwu. ²⁶ Ge gena umë, tëfakëndëha korot wahwënta wayabah kobëri wapëgwala duniÿa hna. Toña ÿa, gaki karyëtajëk hwënta ryampo fo, wapuya wati hna, soje tëkwehn wameh ña gë yëdëhna dëwu ña had sadëha. ²⁷ Fop vahnë vi tëfëkëhni cëmëni hwënta ryampo fo, do kitijëhni Wënu ña. ²⁸ Koyëna fëna, Këris ÿa njëdahnik sadëha hwënta ryampo fo soje ntihtë wameh vahnë. Mbokëd karyëtaj higëna, gena mbok ntihtë wameh, bare pehtëhni vële hnapëdëha g'iduñëna këm.

10

Sadëha ryamboli le fehëtëd

¹ Sariya Moyis ÿa cën vifërën vile yejëk vi fo ye; gena paryi viÿë virac. Soje rac wasadëha wale yëdahnëde bëhn-wo-bëhn wã, wale ye kwëlëkwël warac fo wã, mëkëdina padën ipacën vële fëñadëha Wën va. ² Age vële yëdadëha iÿi sifa wasadëha Wënu ña pacënakëndeni soje kantëm wameh wadëw hni ña, vëvokakëndina ndëñëni soje wameh wadëw hni ña, do vëvokakëndina cënani sadëha soje wameh ña. ³ Bare bëhn-wo-bëhn, wayi wasadëha ryënkwehtëhnëdëhëhni vahnë va wameh wadëw hni ña, ⁴ kabi sat wëdahn ña gë wahotohn wã kodina ntihtë wameh ña.

⁵ Soje rac, ante tënkëk Këris duniÿa hna, ntehnëk:

«Ñalihna wasadëha do wayëd,
bare ntinëhneruho mbahn.

⁶ Nëñahnëlihna sadëha wulaw wale fëdik cëna sadëha hna
do wasadëha soje wameh ña.

⁷ Tac ntehnëbu: “Wëli, Wën mën, njijëbu ami dënk,
soje liwu iña hu ña, gante kerik ka pañare mën ÿa
hnë Kayëte Pacah hna.”[✧]»

⁸ Më ntehnëk ten: «Ñalihna do nëñahnëlihna wasadëha, la wayëd, la wulaw wale fëdik cëna sadëha hna, la sadëha soje wameh ña.» Bare wayi wasadëha cënayik gante ntehnëk sariya ka. ⁹ Do mbok nkwën: «Wëli, Wën mën, njijëbu ami dënk, liwu ile ÿadu ÿa.» Ntihtëk ryënkwehryënkweh ÿa soje kahnëndahn higëna ÿa. ¹⁰ Yesu Këris ntik iña Wënu ña; njëdahnëk mbahn dëwu ña hwënta ryampo soje fop, do aki pacëninëkëfu wameh ña.

11 Asëna wasadëha-wo kahnëd fac-wo-fac soje doku lëwu ya; njëdahnëd kwëlëkwël wasadëha warac fo, wante wok kodina ntihet muk wameh na. 12 Bare Këris njëdahnëk sadëha ryampo fo soje wameh na, do rac soje kantëm, tac ntañak farëhw Wën hna. 13 Kobëri wati rac, napëd Wënu na këfëhni vëyëw vëlëwu va haryënk w lëwu.✧ 14 Gë sadëha ryampo ntik nkeni vahnë vëfadah soje kantëm vële ye nkaw pacën.

15 Rac ye ile cedeyahnëdëhëfu Iyir Ipacah na, umë fëna. Ntehnëk ten:
16 «Ahwëhn a pëyahnek: “Wëlin akwëtëla nte hwëtëlahnëdëfun gë vëhni hnë wafac wale yejék, kwëtëdëfu wasariya mën hnë wasakahn walëw hni hna do kerëdëfu vinahan vidëw hni hna.”»
17 Nkwënek fëna:
«Bokëda ryënkwëtawu wameh wadëw hni na g'ile nkoni vëlënënëna sariya ya.»✧
18 Age itavëhn wameh na nkehëhna bokëdëna ntiyi sadëha soje wameh.

Pëjanëfuna Wënu na

19 Vëyënta mën, aki, gë sat Yesu ya koden tënkin g'idëkëna hnë wayëwa wasëvah hna. 20 Pidëtëhnëkëfu nkaw kasëk nte yiryeryëd g'u wám paß g'ipand dëndah nte ye rënka hna, rac ye mbahn ntëwu na dënk. 21 Kwëhnayinëka asëna wasadëha asankaf ale hwëtik nkaf cery Wën hna. 22 Awa, pëjanëfuna Wënu na gë ntawary catah do g'ikwëtahn padah, g'idëñ soje wameh wadëw fu na pacënik do g'imbahn nte yaryik gë wënka wapacah. 23 Njawënenëfu d'us tama nte sedeyanden na, kabi Wënu na nkok kahnënda hnë ile ntehnëkëfu hna. 24 Yëkënefu d'us hak tëfëka kamënaÿehnelin d'anko tufahnin inahn do ntiyin ufërën. 25 Antë tavin vambara vantëw fu va had gante ték ntindëni vëryampo. Hali! Kamënaÿehnelënefu do fëna gë hawary ante nudun pënjädëd Fac Ahwëhn a.

26 Ge nkoyihnek menënden wakwëhna mpër njëtaten toña ya, sadëha ile hoß ntihet wameh watac godina. 27 Ile wojëdëhëfu ya napin g'untakah kiti Wënu na do hwëdëh hucankaf hunte vëvend vëyëw vëlëwu va. 28 Ale wok maÿëhnëna sariya Moyis ya ndawik kayëhnahn këm ge nkeni vëhi ma vërar vële sedeyahnëk idënt ntëwu na.✧ 29 Ale yafëka Aju Wënu na tëfëka uhorot ule hambëk ntëbi ryënkwëryënk w yi, umë ale yafëk sat kwëtëla nte pacënahnik na, do yewëk Iyir nte ye hayalin ipërëna. 30 Anjëtinëka ale lehnëk a: «Ami hwëhnëk igwëcan na! Ami sosëd», do lehnëk kat: «Ahwëhn a hitijëd bulunda lëwu ya.»✧ 31 Age Wën hukantëm na pëlaka ahnë, antakëmak d'us!

32 Dënkwëtaryin wafac waryënkwëryënk wã, nte nuÿarunëho humpen Wën hunte fehnëkuno ha: akorotërunëho d'us, mëkarunëho wët hambah. 33 Mpëd ampëd njewëderunëho do ntiyirunëho këm fo tase bulunda fop, mpëd ampëd ankentahnirun uhorot ale liyiko koyëna ya. 34 Korotëntirun had cëd'arirun wühne fëna do, wati nte tebirun viyë hun va maÿërun gë hnatah, kabi njëtërun kwëhnarun hnapul le fecek do vëyëd kwëlëkwël. 35 Awa, antë aravu itama hun na: kwëhnak buña sankaf. 36 Iduñëna valëku d'anko alihahnu ile ñad Wënu na tac nuÿadun ile ntehnëku ya. 37 Ha, akerik hnë Vikërëh hna: «Hnë wati ryoy,

✧ 10:13 10.13: Wahnëw 110.1 ✧ 10:17 10.17: Seremi 31.33-34 ✧ 10:28 10.28: Divëta Sariya 19.15 ✧ 10:30 10.30: Divëta Sariya 32.35-36

ale yijëd ÿa ani nkeɗ, biÿëdina.

³⁸ Ale satëk g'ikwëtahn nkod kwëlëkwël, bare ge mbokak kamëhni, nëñëdilo hna g'umë.»✧

³⁹ Geÿilënëhna vële vokat hamëhni do vëvehneɗe. Vële hwëtahnëk yeyihneɗ, do pehetëdenëhefu.

11

Antiÿehn Ikwëtahn

¹ Ye ga ye ikwëtahn ña? Umë fëhnëtanëd tamarun nuÿadun ile hnapëdun ÿa, tamahnërun paryi ile worun nudiluhna. ² Soñe ikwëtahn vacërakëlo va, Wënu ña nësëk wapërën pañare lëw hni.

³ G'ikwëtahn ña, njëtinëk Wënu ña, gë wanës wadëwu ña, ntik duniÿa ÿi, aki vile hnuɗen vi watik hnë vile woyik nudëna.

⁴ G'ikwëtahn ña, Abel cënaka Wënu ña sadëha fërën ile lëbëk va Kaÿe ÿa. Soñe rac, nuÿak ucedëya nte lehnëk acatëk, do Wënu ña nësëk wapërën pañare uyëd lëwu wã. G'ikwëtahn ña, Abel nkok nësënd lakënde gante cëmëk ki.»✧

⁵ G'ikwëtahn ña, Enok nufik antë njët cëm iña do bokina nuyi, kabi Wënu ña nufëka; ani gë nufahnënda ÿa, nuÿako ucedëya Wënu ña nëñahnëka g'umë.»✧ ⁶ Do ahnë kodina nëñahna gë Wënu ña ge kwëhnana ikwëtahn. Ale fëñadëha Wënu ña tëfëka kwëtahn iÿin: Wënu ña nke do mbuñadëhëhni vële yëkëlehnëdëha va.

⁷ G'ikwëtahn ña, Nowe ntik sisikulu ÿa soñe pehetahn tere lëwu ÿa. Ntakëkawo gë Wën ña ante njëtëndanëkawo ile woko nuyina ten ÿa. Koyëna Nowe tufahnëk duniÿa ÿa tëfëka mbëv do tac umë ye ale lëwëd usatah ule hnuÿade soñe ikwëtahn.»✧

⁸ G'ikwëtahn ña, Abëraham mawëhnëk imac iña do njik cape nkal nte rëfëka nuÿa had ntëw ña, do njiko hara yëtëna bi ne njid. ⁹ G'ikwëtahn ña, ñëwëko had ahneh hnë nkal nte ntehnëkawo Wën njëdadëha. Ntëdëniho hnë wasank, umë gë Isak gë Sakob, vëhni vële ntehnëko Wën njëdadëhëhni ile njëdadëha Abëraham ÿa. ¹⁰ Kabi Abëraham napëdëho nkol nte yëryik hn'ile njawëk d'us, nte njëryëk Wënu ña dënk had gante ñad ka.»✧

¹¹ G'ikwëtahn ña Abëraham g'asëvalu Sara mëkëniho nuÿaniha fatah, mama ndëcahnëkëhniwo wabëhn ña do Sara mëkëna nag. Apacahnëkawo Wënu ña ntid ile ntehnëkawo ÿa.»✧ ¹² Aki pëgw asan aryampo fo, ale rëk təkëk cëm iña, nagëhni kore wahnënk had wahol hnë ambin, ma had nkërëyal mbë tëfary wov.»✧

¹³ Hnë ikwëtahn hna, acëmëni vëhni fop, hara vëhnuÿana ile ntehnëkëhniwo Wënu ña njëdadëhëhni ÿa, bare nuni ñawët do natëkëhniwo, pëyahnëni vëhni dënk vëhneh do vëyas nkeni hnë duniÿa li. ¹⁴ Vële hnësëd koyëna va tufahnëni wapacëk nkal njëkëlehnadëni soñe lëw hni. ¹⁵ Age rëkakëndëniho nahandëni hn'ile matiniho hna, nuÿakëndëniho wati le mbokahnëdëni hnam. ¹⁶ Bare, nkal nte yak nëfak njëkëlehnëdëniho, nkal mbë g'ambin. Soñe umë ye Wënu ña cëfëhnëlahna maci Wën hudëw hni; akëbënanëkëhni nkol.

¹⁷ G'ikwëtahn ña, Abëraham, këbëna nte njëdadëha aju Isak sadëha nte njëkëhnahnëkawo Wënu ña. Abëraham, ale ntehnëk Wën njëdadëhëhni, »✧

✧ **10:38** 10.38: Abakuk 2.3-4 ✧ **11:4** 11.4: Wapëgwala 4.3-10 ✧ **11:5** 11.5: Wapëgwala 5.24
✧ **11:7** 11.7: Wapëgwala 6.13-22 ✧ **11:10** 11.10: Wapëgwala 12.1-5; 23.4; 35.12,27 ✧ **11:11**
11.11: Wapëgwala 18.11-14; 21.2 ✧ **11:12** 11.12: Wapëgwala 22.17

këbënako njëdfahna aju ryamboli ÿa. ¹⁸ Soje lëwü ÿa ntehnëka Wënu ña: «Gë Isak nuÿaduhëhni vutah vunte lehnëmi yëdfadëmini va.»[✠] ¹⁹ Bare nahadëho, lakënde aju cëm, Wënu ña mëkëd mbëhnëndana; Wënu ña mbësaka aju ÿa, had ale vëhnik do rac ye dahëse ile yijëd ÿi.[✠]

²⁰ G'ikwëtahn ña, Isak ndëwakëhni Sakob gë Esawu soje ile yijëd ÿa.[✠]

²¹ G'ikwëtahn ña, Sakob, nte ñadëho cëm ña, ndëwakëhni fop vutah Yosef va. Ryoko lëwü ÿa ñayëlahnëko do cëmba Wënu ña.[✠]

²² G'ikwëtahn ña, Yosef, ga pëñako g'icëm, nësëko soje icahn bulunda Isërayel ÿa Esipët hna do nkabahn pañare wayëc walëwü wã.[✠]

²³ G'ikwëtahn ña, rëmu gë hnëmu Moyis cowënihawo wadepera watar nte nagiko ña, kabi nuniho igwam fatah fa do dakëlëliwöhna gë sariya ahnaŵ a.[✠]

²⁴ G'ikwëtahn ña, Moyis, ga nayëk, koÿahnëko antë nko macënde fatah aryagu Farawo ÿa. ²⁵ Atëhnako korotënti ndampo fo gë bulunda Wënu ña g'ile nked hnë uhnatah wameh ile wok biÿëdina.[✠] ²⁶ Nahadëho ge ñëwëk had Këris, rac fecek gë hnapul Esipët ÿa fop, kabi vinkër vidëwü va ile mbuñade ÿa fo nudëho. ²⁷ G'ikwëtahn ña, kërënako Esipët hna hara dakëlana g'intavah ahnaŵ a do nko kahnënda had asan ale hnuðëha Wën hunte wok nudëna ÿa. ²⁸ G'ikwëtahn ña, ntiÿehnëk Pak ÿa do cëlëven sat ÿa warënka vacery hna ðanko Avëvehn a antë ñakëhni vutah vucan vundënkwerÿenkwa vëva Isërayel va.[✠]

²⁹ G'ikwëtahn ña, bulunda Isërayel ÿa ndanëtako wov vëntah ÿa had nkal kankah; vëvë Esipët va, nte njëbajëniho ña, kohnëkëhniwo wënka ña.[✠]

³⁰ G'ikwëtahn ña, vëva Isërayel va nkwayaniho wafac mbëd gë wahi kece Seriko ÿa do njoko.[✠]

³¹ G'ikwëtahn ña, Rahab ale wafad a, cëmëntina gë vële wëÿëhnëkawo Wën va, kabi njotoÿëhnëkëhniwo yam fo vëyëkëtehna vëva Isërayel va.[✠]

³² Do ye hodëfu hnësu kat? Wati ÿa nkojëdëho soje hnësahnu woða Sedëwo gë Barak gë Samëson gë Sefëte gë David gë Samiyel do gë wakila wakawary. ³³ G'ikwëtahn ña, vëhni mëkëni wahnaŵ wã, ntiÿëhnëni usatah, nuÿani ile ntehnëko Wënu ña ntid, ñabëni wawës wabësëhn, ³⁴ ndipehnëni fanka hwëdëh fa, pehëni yëkan sëlame ÿa, kihnëniho bare njawëniho, ntakëmaniho wët hna, ntanihëhni wasodaðe wahnëh wã.

³⁵ G'ikwëtahn ña, vësëval va mbësayinihëhni vësëm vëlëw hni va paß g'ibëhn ña. Vëryampo koroteyëhniniho hafo cëm hna, aŵwëÿëni pehët ña ðanko tükëntahnini hnë bëhn nte fecek hna. ³⁶ Vëryampo fëna mëkani waryas do idaf gë wus, vëÿëntaŵ va ñabiniho do ntojëni gë kaso. ³⁷ Andaŵini gë wëraka, acapini gë haha; acëmëni gë wataŵ wasëlame; njasarëdëniho cudatëni vacuð wayand wape gë wahnankal, akaÿëhnëniho, koroteyëhniniho, ntiyiniho këm fo; ³⁸ ðuniÿa ÿa tëfëlana iÿi sifa vahnë! Anjasarëdëniho gë wula do gë wahuñ, hnë wakary do vankëd vambë nkal.

³⁹ Vëhni fop, mama nuÿani ucedeya përen soje ikwëtahn dëw hni ña, vëhnuÿana ile ntehniniho nuÿadëni ÿa. ⁴⁰ Kabi Wënu ña këbënanëkëfu ile ÿak fecek, tëfakilahna padëhni hamehni fu.

✠ **11:18** 11.18: Wapëgwala 21.12 ✠ **11:19** 11.19: Wapëgwala 22.1-10 ✠ **11:20** 11.20: Wapëgwala 27.27-29 ✠ **11:21** 11.21: Wapëgwala 27.39-40 ✠ **11:22** 11.22: Wapëgwala 50.24-25; Icahn 13.19 ✠ **11:23** 11.23: Icahn 2.1-2 ✠ **11:25** 11.25: Icahn 2.11-15 ✠ **11:28** 11.28: Icahn 12.1-42 ✠ **11:29** 11.29: Icahn 14.21-31 ✠ **11:30** 11.30: Yosuwe 6.1-20 ✠ **11:31** 11.31: Yosuwe 2.1-23

12

Wënu ña Rëm fu ÿa

¹ Aki, kabi iÿi kore wasefe wasankaf kwërënihëfu, dihëtanëfu, fuhnë fëna, fop vile lënëk vi do wameh wante wëmaÿehnedëhëfu njihahnin haryënkwa ñi! Kamënanëfu nkaryin igary nte hwëtëhninëkëfu ña. ² Yëkëndënefuna Yesu, umë ale ye hayalin ikwëtahn ña do fadëned rac. Nduñënak korot kërëwa hna hara yëkëna usëfëhna soje uhnatah ule kwëtëhniko wã, do gaki, ntañak farëhw Wën hna. ³ Ha, naharyëndëna Yesu ðanko imbër ña g'icilëta ña antë mëku. Vëwën va ñëwënihawo, bare nduñënak hnë fop.

⁴ Hnë imëtary hun wameh hna, cëvehnëluhna ten sat lëw hun. ⁵ Ndënkwerun bi uhnira ule njëdfaku Wënu ña had vutah vuntëwu:

«Ajë mën, age Ahwëhn a kwëdfëki, kwëtëry hakili!
antë asilëta age curëdfëhi!

⁶ Kabi Ahwëhn a kwëdfëdëha ale ñahnëk a,
ndafëdëha ale njavëtëk had aju.»*

⁷ Soje ahwëdfahniwu tëfëka aryuñënewu hnë wahorot hna. Wënu ña pabëdëhu had vijë. Nke bi ajë ale nkok kwëdfëdina rëm ÿa? ⁸ Age kwëdfiluhna had gante kwëdini fop vutah vuntëwu va, vutah inca yerun gena vijë paryi. ⁹ Nuÿayinëkëhni warëm nkal li soje kwëdënihëfu, do ntëneninëkëhni. Tëfëlefuhna bi mawëhninëhna g'ahawary Rëm wayir wã nuÿahnin uwám wã? ¹⁰ Warëm fu soje wati kwëdënihëfu, gante nke vinahan vidëw hni ka. Bare Wënu ña, soje uhnëfak lëw fu ÿa, kwëdfëdëhëfu ðanko nketahninëfu fuhnë fëna hnë ufacah lëwu hna. ¹¹ Paryi, wati nte kwëdfëderu ña, nënjëdilihna, bare njiwëhnedu. Bare ge ndëcëk rac, vële hnuÿad uwi sifa kwëdë do lid gante tëfëka ka nuÿadëni usatah gë yam ÿa.

¹² Soje rac, njawëneriyin wëbák hun wante vërak ñi do waho hun wale walëf wi! ¹³ «Soje wakwër hun ña, ndiryin vankaw vacatah,»* ðanko vëreyah va antë teyëni g'ahawary bare njëreni.

Uhnira vële wok vëhwëtahnëna

¹⁴ Yëkëlehnëryin ayewu yam gë vahnë va fop, do ayewu vëfacah; ufacah këm ahnë nudilahna Wënu ña. ¹⁵ Kwëtëryin hakili, ahnë antë tak ipërëna Wënu ña, antë pëhn nkahn gunkah nte waÿëmpaÿehned bulunda ÿa gë wanto wadëwu ña. ¹⁶ Antë nkeni vële lid ndakëntal meh ma vële yafëk ile sëvak ÿa, had Esawu, umë ale, soje hnëhët ryampo fo, wafëk carani ntëwu ña. ¹⁷ Njëterun ðus, ga ndëcëk rac, ante ñadëho nuÿa ðëwara le rëfëkawo nuÿa vëhni rëmu hna, acañëtayiko. Nuÿalohna fere nkwëcëtah ile ntiko ÿa, lakënde gante njëkëlehnëko gë wako ki.*

¹⁸ Pëjaluhna kuñ nte hoðe ñaki had bulunda Isërayel. Nuni hnam, Kuñ Sinayi, hwëdëh hunte hëvëd, umëhwëry ucamah, viñar vëmëhwëryah, gë sël sankaf. ¹⁹ Nkwëryëni kopa lënkwa, do kopa wanës. Bulunda Isërayel le wëryëko iÿi kopa ÿa muntani antë mbok nësëhnëhni iÿi kopa. ²⁰ Vëwëkana iÿi sariya: «Ale ÿakëk inji kuñ, lakënde nke intaw, ndawëdë gë wëraka.»* ²¹ Ile hnuðëho ÿa ntakëmako hafo Moyis ntehn: «Antakëko do mbalëdëfu.»*

* **12:6** 12.6: Wanira 3.11-12 * **12:13** 12.13: Wanira 4.26 * **12:17** 12.17: Wapëgwala 25.29-34; 27.30-40 * **12:20** 12.20: Icahn 19.12-13 * **12:21** 12.21: Divëta Sariya 9.19

²² Bare Kuŋ Siŋo* ña fëŋarun do gë nkol Wën hunte wok cëmëdina, Yerusalem mbë ambin gë mbara wawuli wamëleka wadëwu wale natëk. ²³ Pëŋarun hn'ile mbarëpëlëni vutah Wën vële ryënkwiik hnagik do herik wamac ambin hna. Pëŋarunëha Wënu ña, ale hitinjëd duniya yi fop. Pëŋarunëhëhni wayir vahnë vësatah vële fadënik. ²⁴ Pëŋarunëha Yesu, ale ye arëkëtëlehn yëbëlan Wënu ña gë fuhnë soŋe cëbahn kwëtëla kasëk, do pëŋarun sat le sëlëvik ña nësëd ile fecek g'iva Abel ña*.

²⁵ Kwëtëryin hakili soŋe antë aŋëyü ahnëpaŋuna ale hnësëd a! Nirakëhniwo bulunda Isërayel ña, bare ñwëyëni vëhnëpadilahna, vëfehëlohna uhorot ule rëfëkëhni wã. Do fuhnë, pëhëdëlënëhna g'ahawary ge niyahnihnëka ale hniradëhëfu ambin hna. ²⁶ Kobëri ña, kopa lëwu ña mbalehnëko nkal inji. Dol, ntehnëkëfu waŋi: «Hwënta ryampo kat mbokëdëfu valehnu gena nkal inji fo bare ambin ñi fëna.»* ²⁷ Waŋi wanës «hwënta ryampo kat» fëhnëtanëk viyë vile ñahanik vi, hodë mbalehni vi godina d'anko nkohahn viyë vile wok kodëna mbalehni vi.

²⁸ Koyëna, kabi nuŋaden inaw nte wok kodëna mbalehni, camehnëñëfuna Wënu ña do dokunëhnëñëfuna gante nëñëdëha ka, g'untënah do g'untakah. ²⁹ Kabi Wën fu ha hwëdëh hunte vëvehnëd ye.

13

Nkeya nte nëñëdëha Wën

¹ Goryin aŋahnëlu gë vëyënta hun va. ² Antë aryënkwi yotoyehn vëhneh va, kabi vëryampo, ge ntini rac, njotoyëhnihëhni wamëleka ña hara vëyëtëna. ³ Dënkwëtaryinëhni vële sëdik va, had wuhnë fëna cëdaryirun gë vëhni, do gë vële horotëntëde va fëna, kabi wuhnë fëna, kwëhnarun mbahn.

⁴ Vahnë va fop tëfëkëhni ntënëni iñël ña do ipad vële yëlëlek va fëna pac. Wënu ña kitinjëdëhëhni vële lid ndakëntal meh gë vësan vëyëlah ma vësëval vëyëlik vële yëkëlehnëdëhëhni vëhahary.

⁵ Antë inahn koryi ña ndënkwiary vanjasa hun va; natëryiwo g'ile hwëhnarun ña, kabi Wënu ña ntehnëk umë dënk: «Hali, tavëdila,

dënkwëdila!»*

⁶ Soŋe umë ye kodëni nësin gë tama: «Ahwëhn a yijëd ndemaŋo, ñoñ dakëdëlohna.

Ye kodëni ntiniho vahnë va?»*

⁷ Dënkwëtaryinëhni vële yenëhnëkuno haryënkwi va, fëyakuno wanës Wënu ña. Naharyin gante nkeniho ka do vile watik hnë uwám lëw hni hna do tëfëtalehnëryin ikwëtahn ntëw hni ña. ⁸ Yesu Këris arac fo ye yëhno gë dol, do nkod koyëna kantëm.

⁹ Antë aravu arokayiwu gë fop wasifa vakarëña vanëmpëlah. Njivëk vambëry va njawëninëfu g'ipërëna Wënu ña; bare sariya soŋe uryav wã ndemadëlihna vële rëfëdëha va. ¹⁰ Kwëhnañihnik hn'ile cënade sadëha, do vësëna vële ryokunëd sank hna tëfëlihna tokëni ile watik hnam ña.

¹¹ Ani, asëna wasadëha asankaf yojëd sat wulaw hnë waŋëwa wasëvah hna soŋe tavëhn wameh ña, do vimbahn wulaw warac pëdëde kamëhni ryaha hna. ¹² Soŋe rac ye Yesu fëna cëmëk kamëhni nkol hna, d'anko pacënah bulunda ña gë sat lëwu ña dënk. ¹³ Awa, cahnëñëfu pankëlin

* **12:22** 12.22 Siŋo fakun ye Yerusalem hna hn'ile nke Cery Wën Cankaf hna. * **12:24** 12.24: Wapëgwala 4.10 * **12:26** 12.26: Ase 2.6 * **13:5** 13.5: Yosuwe 1.5; Divëta Sariya 31.6,8 * **13:6** 13.6: Wahnëw 118.6

g'umë hamëhni ryaha hna, do dîbënëfu usëfënahnah ryampo fo g'umë.
¹⁴ Kabi kwëhnayilënëhna gëd ani nkol nte viyëd kwëlëkwël; nte yijëd ña yëkëlehnëden.

¹⁵ Paḅ gë Yesu, yëdānëfuna Wënu ña kwëlëkwël icëmb had sadëha, umë fëhnëtanëk wanës vële yavëtëdëha g'Ahwëhn. ¹⁶ Antë aryënkwu idi ufërën wā gë cahël ile hwëhnarun yā, wëli sadëha le hnëjëdëha Wënu ña. ¹⁷ Maḅhënyinëhni vëvë haryënkw hun va do dënënyinëhni. Njëkadëni vintaḅary hun nketëni vahnë vële rëfëka tëfëtanëniha Wënu ña doku leḅ hni yā. Tac, age maḅhënerunëhëhni, ntidëni doku leḅ hni yā g'uhnatah, genëhnëdîlihna idîḅ, rac dëmadîluhna.

¹⁸ Yëfaryindëna Wënu ña soṅe fu. Apacahnëkëfu ñoñ kwëhnalëfuhna ile heḅandebun. Njëkëlehnëdëfun lifu fop g'afërën. ¹⁹ Ile rëyëdëmu ntëbi yā ayëfaḅu dānko yiju ñap yal hun.

Iyëfa gë simpaḅi

²⁰ Wën hwëhn yam yā kayëndëka fagant vësëm hna Ahwëhn fu yā Yesu Këris, umë ale ye aheryëherya asankaf wape ña. Do sat sadëha lëḅu yā nuḅanëkëfu kwëtëla nte viyëd soṅe kantëm. ²¹ Arabi uṅi Wën nti mëkin ntiyin fop ile fërënak dānko padënin iña dëḅu ña! Arabi nti hnë fuhnë, paḅ gë Yesu Këris, ile hnëjëdëha yā! Cëmb iña nke gë Yesu Këris soṅe kantëm! Amina!

²² Vëyënta mën, tëyëdëmu, maḅeryin g'iduñëna wāṅi wanës wante hamënaḅehned; yabena.

²³ Yëtëryin, aḅënta fu yā Timote tavik. Age njijek ñap, njiryidëfun gë ami ayëkijiwu.

²⁴ Gaḅëryinëhni vëvë haryënkw hun va gë vëfacah va fop. Vëyënta fu vëvë Itali va nkaḅënihu.

²⁵ Arabi ipërëna Wënu ña nke gë ḅuhnë fop!

Kayëte mba Sak Wade yehëhna hnë inji kayëte

Ale herëk inji kayëte ña tufëhnana bare namu cery sali ña ntehnëk Sak, aheryu Yesu, herëhnëkëhni vële hwëtahnëk sampëk duniya li. Akerëk mpëd yëbëlan bëhn wafëhw imbëd gë bëhn wafëhw imbëd gë ryaw gë wahi (50 gë 62) ga ndëcëk hnagi Yesu ya. Hnë kayëte hna, wanira wayabah njëdahnëd gante nkehahnëdëni vële hwëtahnëk haryënkW Wënu ña gë vëyëntaw va. Yëb le hnëfak ye iyi: «Ahnë ntehnëd mpëd: “Wëjë, kwëhnaru ikwëtahn, ami viyë vifërën lidëfu. Tufërye bi hak kodu ahwëhna ikwëtahn hara didila fërën! Ge ami ye, gë ile lidëfu ya tufëdëmi ikwëtahn mën inja.”»

Sak wëdahëse hnë uwám vë fac-wô-fac mbalëtahned soñe karañahnëhni karañ nte wok dakëna nkwëry: Sisikulu, pahnac, hwëdëh.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: kwëtahn, vëyënta, sariya, inja duniya, hakili, hwëdëh, wameh, vëvetak/vëhaÿëhna, ryëw.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi (1.1)

Yaÿënaryin hnë haÿëhna g'uvetak (1.2-11)

Ile watik hnë Wën gë ile wok matina hn'umë (1.12-3.18)

Inja duniya, inëw Wën (4.1-17)

Unira vëvetak (5.1-6)

Duñëna gë iyëfa (5.7-20)

Simpaÿi

¹ Vëyënta mën, nkaÿëdëmu d'us. Ami Sak, aryokuñëhn Wën do gë Ahwëhn a Yesu Këris, herëhnëryidëhu, wuhne, bulunda Wën le sampëk hnë duniya yi fop*.

Yaÿënaryin

² Ntehnëdëmu, ge nkedëhu sifa uryënah wa fop, pëlaryin had uhnatah sankaf; ³ njëtërun, ge ikwëtahn hun ña njawënad hn'uryënah le yedëhu hna nkwënedëhu kamëna ña. ⁴ Age kamëna hun ña padëk nkedun vësatah d'us, vëhwëhn wëh këm, do ñoñ gojëd'ihuna.

⁵ Age ahnë hnë wuhne nkojëka hakili ya, tëfëka tëya Wënu ña, do umë njëdadëha, kabi njëdadëhëhni vahnë va fop gë uhwëhna nëf hara nahalehna. ⁶ Bare ahnë arac tëfëka tëy g'ikwëtahn Wën hara gwajëlehna, kabi ale wajëlehnak a gë ibonkëlo wënka wov nte matëndëk sël do peñëlehnëd gante-wo-gante mëntëlëni. ⁷ Sifa ahnë arac antë mbëra naha nuÿad inë Ahwëhn hna. ⁸ Ale wajëlehnad ye do kahnëndadina kwëlëkwël hn'ile ntid hna fop.

Haÿëhna g'uvetak

⁹ Arabi aÿënta mën ale haÿëhnëk a nata kabi matëndik haryënkW Wën hna, ¹⁰ do avetak a nata ge Wënu ña ñoyëka. Ndëcëd gante cawëd wapëtël ki. ¹¹ Ulav wa pëhni, yakah lëwu wa hankëned; ufëtël wa njod do idël inja godina nkwam. Koyëna nked soñe avetak a fëna, nambëde fagant d'oku lëwu hna.

* **1:1** 1.1 Bulunda Wën le sampëk hnë duniya yi fop: Sak ntehnëk, vële rëfëdëha Ahwëhn a ye wahnëk pëhw gë wahi wavë Isërayel.

Ile w̄atik hn̄e W̄en ḡe ile wok matina hn'um̄e

¹² Mbetak ale ham̄enak hn'urȳēñah hna, kabi ge m̄ekak, nūyad uw̄am us̄er ule ntehn̄ek W̄en nj̄edaf̄ēh̄eh̄ni vēle ŷahn̄eka va.

¹³ Ge ahn̄e nj̄ek̄eh̄nahnik, ant̄e ntehn̄ W̄enu ŋa ȳek̄eh̄nah̄n̄ed̄ēha, kabi W̄enu ŋa kod̄ena nj̄ek̄eh̄nah̄ni men̄eh̄ni, do um̄e d̄enk̄ ȳek̄eh̄nah̄n̄ed̄ina ahn̄e. ¹⁴ Ale-wo-le nj̄ek̄eh̄nah̄nik ge mb̄enak̄ēfu do p̄elaŷin̄ek̄ēfu g'iña fu ŋa d̄enk̄. ¹⁵ Tac iña ŋa nkef̄ had id̄onk̄ as̄eval, do w̄eh̄ naḡed̄; do ge w̄eh̄ w̄a naŷ̄ek̄ hafo pad, ic̄em̄ naḡed̄.

¹⁶ V̄ēȳenta m̄en, vēle ŷahn̄ēbu d̄us, ant̄e mpaŷ̄ēmpaŷ̄awu: ¹⁷ fop uȳed̄ yivah̄ w̄a, fop buña wamah ŷa g'ambin matik; hn̄e W̄enu le ye R̄em̄ Wahumpen hna matik. Um̄e gw̄ec̄etad̄ina had ic̄en̄ nte pak̄et̄elehn̄ed̄ ulav. ¹⁸ W̄enu ŋa ntik̄ nagin̄ēfu g'ahaŷ̄ary ḡe wan̄es toña wad̄ewu ŋa, nkehah̄nin̄ v̄erȳenk̄w̄erȳenk̄w̄ hn̄e ile ntik̄ hna fop.

Idi wan̄es W̄en

¹⁹ V̄ēȳenta m̄en, vēle ŷahn̄ēbu d̄us, t̄ēf̄eku aȳetu iŷin̄: ale-wo-le t̄ēf̄eka njanc n̄epa ŋa, b̄are ant̄e njanc n̄es iña do dav iña; ²⁰ kabi ntavah̄ ahn̄e naḡed̄ina le sat̄ek̄ harȳenk̄w̄ W̄en hna. ²¹ Soŋe m̄e ye, tav̄erȳin̄ fop ile ronk̄en̄ed̄ ŷa do ḡe fop le w̄en̄ed̄ēha ahn̄e ŷa. Kacaryin̄ g'uhnatah̄ wan̄es wante taŷ̄ek̄ W̄en hn̄e w̄uhn̄e ŋa, kabi kw̄eh̄nak̄ fanka soŋe peh̄et̄ vintaŷ̄ary hun va.

²² Ant̄e n̄eŋu n̄epaŋi fo, b̄are diryin̄ le n̄es̄ed̄ ŷa, ge gena um̄e w̄uhn̄e d̄enk̄ rokad̄ vankaf̄ hun va. ²³ Ale hn̄epad̄ wan̄es ŋa do did̄il̄ ile nkw̄erȳed̄ ŷa, nke had ale ȳekad̄ hn̄e nj̄eka: ²⁴ ge puh̄nak̄ ȳeka ŋa, njid̄ do nd̄enk̄w̄ed̄ taŋ gante nke ka. ²⁵ Bare ale f̄ec̄etad̄ ḡe yasery sariya satah̄ le ȳed̄af̄ēh̄ēfu ip̄eh̄ ŋa, nat̄elah̄na soŋe n̄epa tac nd̄enk̄w̄ taŋ, b̄are ntid̄ le n̄es̄ed̄ ŷa. Awa, ahn̄e arac̄ n̄efad̄ēha hn̄e ile ntid̄ hna fop.

²⁶ Age ahn̄e ntiyah̄n̄eka W̄enu ŋa n̄eŋ̄eka ḡe um̄e do m̄ek̄ena p̄ela w̄es̄ l̄ēwu ŷa, tokak̄ nkaf̄ nt̄ēwu ŋa d̄enk̄: ile liŷahn̄eka kw̄eh̄nana nafa. ²⁷ W̄elin̄ ile hn̄eŋ̄ed̄ēha d̄us W̄enu ŋa, R̄em̄ ŷa: ipaŋ vuk̄erȳem̄ ḡe v̄es̄eval vēle c̄emarȳek̄ v̄esan̄ hn̄e uyiŷ̄eh̄nah̄ l̄ēw̄ hni hna do keh̄ayi viŷ̄e viv̄e d̄uniŷ̄a vi ant̄e tonk̄en̄ēfu.

2

Id̄eb̄end̄elehn̄ vahn̄

¹ V̄ēȳenta m̄en, w̄uhn̄e vēle hw̄etahn̄eka Ahw̄eh̄n fu as̄embik̄ a, Yesu K̄eris, ant̄e al̄eb̄end̄elehn̄end̄uni vahn̄e va. ² M̄ent̄ek̄ had̄ in̄i t̄ēf̄eta: asan̄ avetak, ale liyak̄ an̄enk̄ sanu ḡe viŷ̄i viwamah, nj̄j̄ek̄ hn'ile mbar̄erun hna do ahaŷ̄eh̄nah̄ ale liyak̄ viŷ̄e viŷ̄eh̄ f̄ena nj̄int̄elehn̄iji hn̄e mbara tac. ³ Ge kac̄arun̄eh̄a ale sud̄ak̄ viŷ̄i viwamah aŷ̄i do alehn̄una: «Dañary ani, laña l̄enah̄ li», do haŷ̄eh̄naha ntehn̄ed̄un̄eh̄a: «W̄ej̄e, gory ahahn̄» ma «Dañary nkal li», ⁴ awa ge koȳena ntid̄un̄, nt̄eb̄end̄elehn̄ed̄un̄eh̄eh̄ni vahn̄e va do g'int̄aŷ̄ary meh̄ kit̄iŋ̄ed̄un̄eh̄eh̄ni.

⁵ N̄eparyin̄, v̄ēȳenta m̄en, vēle ŷahn̄ēbu d̄us: gena bi W̄enu ŋa t̄eh̄nak̄eh̄ni vēhaŷ̄eh̄nah̄ vēv̄e d̄uniŷ̄a vi soŋe mb̄etahn̄eni kw̄etahn̄ hna do nuŷ̄ani sah̄ Inaŷ̄ nte ntehn̄ek̄ nj̄ed̄af̄ēh̄eh̄ni vēle ŷahn̄eka va. ⁶ Bare w̄uhn̄e, mban̄ed̄un̄eh̄eh̄ni vēhaŷ̄eh̄nah̄ va! Gena bi vēvetak̄ va vēreh̄n̄ed̄ēhu do yod̄ēhu vakit̄iŋa hna? ⁷ V̄ēvetak̄ va yew̄ed̄ w̄ac̄ f̄er̄en̄ le nj̄ed̄aku W̄enu ŋa.

⁸ Awa, ntid̄un̄ le san̄ek̄ ge maŷ̄eh̄n̄erun̄ sariya Inaŷ̄ W̄enu ŋa gante kerik̄ ka: «Ŋah̄n̄eryeh̄na aŷ̄enta hu ŷa had̄ w̄ej̄e d̄enk̄.» ⁹ Bare ge

ntëbëndelehnëdunëhëhni vahnë va, uweh lidun, mawehneluhna iyi sariya, awa ntavah Wënu na cëlahnidëhu. ¹⁰ Ge ahnë mawehneluhna akwëda ndampo sariya ya, lakënde mawehn vañëntaŵ va, ntëntahnëk sariya ya fop. ¹¹ Gena bi Wënu na umë lehnëk: «ant'ayëkëlehna asëval ahawary.» Ntehnëk fëna: «Ant'aryaŵa ahnë.» Awa wëla yëkëluhna asëval ahawary, aryaŵata ahnë, mawehneluhna sariya ya.

¹² Awa, ile-wo-le hnësëdun ya do lidun ya yëtëryin kitijëderun gë sariya ile fehëtëd vële wawëhneluka va. ¹³ Hnë fac kiti hna, Wënu na kaŷëhnahnëdilahna gë ale wok kaŷëhnahnëdilahna gë vëyëntaŵ va; kaŷëhnahn na yawëk gë ikiti ya.

Ikwëtahn gë ile lide

¹⁴ Vëyënta mën, ye nëfadëha ahnë ge ntehnëk: «Kwëhnabu ikwëtahn», ge tufahnëdina gë ile ntid ya? Sifa ikwëtahn tac, kod bi pehëta? ¹⁵ Age ntehnëk aŷënta fu aryampo wok kwëhnana viyi vile ntiyad ma le tokëd wafac ŵa fop, ¹⁶ ye hnëfadëha ge ntehnërunëha: «Yiryeyi yam; cudary do tokëry afo afih», ge yëdalunahna ile valëka ya? ¹⁷ Koyëna nke soŷe kwëtahn inja: ge tufahnina g'ile lide ya, ikwëtahn cëmah ye.

¹⁸ Ahnë ntehnëd mpëd: «Wëjë, kwëhnaru ikwëtahn, ami viyë viferën lidëfu».

Tufërye bi hak kodu ahwëhna ikwëtahn hara didila fërën! Ge ami ye, gë ile lidëfu ya tufëdëmi ikwëtahn mën inja. ¹⁹ Kwëtahnëru Wën hudampo fo yehëhna? Canëk dus! Wayine na fëna kwëtahnëni hafo mbalëndëni.

²⁰ Wëjë inji ntëhn! Nädila bi ayët toña ya? Ikwëtahn na kwëhnadina nafa ge diyina ile rufahnëd! ²¹ Wënu na hak njavëtëka acërakëlo fu ya Abëraham catëk? Gena bi soŷe ile ntiko ya ye, ante njëdahnëkawo aju Isak hn'ile cënade sadëha hna? ²² Nuru, ikwëtahn dëwu na gë ile ntik ya tëfëlëni do ile ntid ya fadëndanëk ikwëtahn dëwu na. ²³ Koyëna ntiyako ile nësëko Vikerëh va: «Abëraham kwëtahnëkawo Wënu na do soŷe rac Wënu na pëlakawo umë catëk.» Do lawo macëkawo. ²⁴ Awa nurun, Wënu na gë ile ntid ahnë ya njavëtëdëha ahnë arac catëk, gena g'ikwëtahn inji fo.

²⁵ Koyëna nkeho soŷe Rahab ya fëna, asëval ale wafëdëho nkaf ntëwu na. Wënu na njavëtëkawo catëk soŷe ile ntiko ya ante kacakëhniwo vahnë vëva Isërayel vële fayiko va do ndemahni tëfëni nkaw kawary. ²⁶ Awa, ge ahn'a gona njënënd cëmëk, ndampo fo nke, ikwëtahn nte wok tufëhnadina na cëmëk.

3

Ipëla wës

¹ Vëyënta mën, antë ayabu vëharan vahnë, kabi njëtërun fuhnë vële haranëdëhëhni vahnë vi, yapënahnedë kitij hna ntëbini vëyëntaŵ vi. ² Fuhnë fop ntëntëdëfun dus. Age ahnë nësëd hara dëntëdina, ahnë arac catëk, mëkëd pëla nkaf ntëwu na hnë le-wo-le hna. ³ Gena bi karafe lidenëhëhni wafahnac ŵa soŷe maŵëhnahnëndënihëfu? Koyëna koden njërëkëtëlehnin vimbahn vidëw hni va fop. ⁴ Ma kat, naharyin wakulu ni: la naŷ dus do sël hwëhn fanka peñëndëhni, gë fandëhwëra fatoy njiryeryëde gante ñade ka, do njid hn'ile ñad ale yaryaryëd hna. ⁵ Ndampo fo nke soŷe ryëw ya fëna; inë ile vak dus ye hn'imbahn hna, bare naŷënad do canëd wanës wacankaf. Yëkëryin, fakwëdëh toyë kod pëd fëk sankaf!

⁶ Awa, ryēw̃ ŷa gē hwēdēh mēntēlēni. Duniŷa wameh ye hn'imbahn fu hna, tonkēnēd imbahn ŋa fop. Pēdēd duniŷa lēw̃ fu ŷa fop gē hwēdēh hunte w̃atik janáma hna.

⁷ Vahnē va kodēni ntini maŵēhnēnihēhni wulaŵ̃ w̃a gē wusēry w̃a gē ile huhad̃ do gē ile ye wov hna. ⁸ Bare ryēw̃ ŷa, ahnē kodina nti maŵēhn! Inē wēh le wok nēwēdina muk yam ye, do pēbēka wanto. ⁹ Gē ryēw̃ ŷa njēwēden icēmb Ahwēhn a, Rēm fu ŷa, bare fēnali gē umē ndēwanēdenēhēhni wameh ŋa vahnē vēle ntik Wēn mēntēlēni gē umē va. ¹⁰ Wanēs icēmb do idēwan wēh sahnēd̃ hnē wēs ryampo fo. Vēyēnta mēn, tēfēlahna nke koyēna. ¹¹ Hayalin hante sanēd̃ wēnka wanēŋah gē wajañah gena. ¹² Vēyēnta mēn, anuŷ kod̃ bi ntēw̃ wacalav? Acalav fēna kod̃ bi ntēw̃ wanuŷ? Ndampo fo nke, hayalin wēnka wajañah fēna kodina njalēn wēnka wanēŋah.

Soje hakili

¹³ Nke bi hnē w̃uhnē ale liyahnēka kwēhna hakili? Arabi tufahnēnd hakili lēwu ŷa gē viyē vifērēn vile ntid̃ g'ibana va. ¹⁴ Bare ge inēw̃ary gē ina dēb vēyēntaŵ̃ ŋa fēbēku wasakahn hun hna, bokawo ahnaŷēnandu, ahnēsēndu koyēna ile hnēmpēlēk gē toña ŷa. ¹⁵ Iyi sifa hakili cēlidina g'ambin; ibē nkal ye, iba vahnē, gē Sintani dēnk. ¹⁶ Toña ye le nke inēw̃ary gē ina dēb vēyēntaŵ̃ ŋa, hnam nked̃ fop vankeya wameh va do yam godina. ¹⁷ Bare ahnē ale hwēhna hakili vē g'ambin ŷa ahnē afacah ye ryēnkwēryēnk̃w̃ ŷa, tac ñad̃ yam ŷa do nēŋēk nkenti, pēbēka kaŷēhnahn gē viyē vifērēn, dēbēndēlehnēd̃ilēlihna vahnē va, do tokad̃ilēlihna. ¹⁸ Vēle ŷad̃ yam va, gē yam ŷa campehnēd̃ēni usatah w̃a caharaβ lēw̃ hni, had̃uhnēda, do satah w̃a mbarēpēd̃ēni.

4

Iña duniŷa, inēw̃ Wēn

¹ Ne matid̃ wasonko w̃a gē wamēt ŋa yēbēlan hun? Ina nte wētēd̃ hn'imbahn hun hna matid̃. ² Ñad̃un inē, bare kod̃iluhna ahnuŷawu, awa pēhwētad̃un aryaw̃una ahnē; pērēku g'inē ahnē, bare kod̃iluhna ahwēhnawu, awa afēgwēlehnu sonko do gē uwēt. Nuŷaluhna ile ŷad̃un ŷa, kabi muntalunahna Wēnu ŋa. ³ Do la aŷuntawu, nuŷad̃iluhna, kabi kēm fo muntad̃un: alihahnu ina hun ŋa fo rēyēd̃un. ⁴ Tavērūnēha Wēnu ŋa! Yētēluhna bi ina viyē iyi duniŷa yi iyeŵ̃ Wēn ye? Ale ŷad̃ nke lawo duniŷa ŷa aŷēw̃ Wēn ntiyad̃. ⁵ Gena aki fo nēsarēd̃ Vikerēh vi: «Wēnu ŋa ñad̃ d̃us iyir nte ntik hnē fuhnē ŋa.» ⁶ Tac Wēnu ŋa njivēk d̃us hnē fuhnē. Soje umē Vikerēh va mē lehnēk: «Wēnu ŋa nēwēkēhni vēle hnaŷēnad̃ va, bare tufēd̃ēhēhni ipērēna dēwu ŋa vēle vanad̃ va.»*

⁷ Awa, banaryin Wēn hna; ŋwēyēhnēryina Sintani do nkaryēd̃ēhu. ⁸ Tēharyina Wēnu ŋa do tēhad̃ēhu. Pacēnaryin wēbák ŋa, w̃uhnē vēwēn vi; pacēnaryin vinahan hun va, w̃uhnē vēle wajēlehnad̃ vi! ⁹ Yahnaryin, geryin hnē wakwēy, do koryin; arabi waryas hun w̃a mbaca wako, do hnatah hun w̃a mbaca yiŵēhnah. ¹⁰ Banaryin haryēnk̃w̃ Ahwēhn hna do naŷēnēd̃ēhu.

Soje ikitiŋ aŷēntaŵ̃u

¹¹ Vēyēnta mēn, ant'alehnēlēndu wameh. Ale lehnēka wameh aŷēntaŵ̃u ma hitiŋēka ŷa, ahnē arac sariya Wēnu ŋa ntehnēk do kitiŋēk. Wati rac,

* 4:6 4.6: Wanira 3.34

ahitiŋ sariya ŷa ntiyak, gena ale w̄aw̄ēhnēk. ¹² W̄enu ŋa yēdahnēk sariya ŷa do umē fo ye ahitiŋ a; umē fo hod̄ pehēta ahnē ma mbēvehna. Awa wējē ale hitiŋdēfēha aŷēnta hu ŷi, mo liyahnēki yeru?

Soŋe inaŷēna

¹³ Tame, nēparyino, w̄uhnē vēle lehnēd̄: «Dol ma acahn njiđēfun hnē iŋi naŵ, bēhn lidēfun hnam, igwaf rēkēdēfun wafēndēfu do nuŷadēfun koryi.» ¹⁴ W̄uhnē, yētēluhna bi hak nkeđ d̄uniŷa hun ŷa acahn! Had fēcahnunt fante sahnēd̄ do ndēcēlehn taŋ nkerun. ¹⁵ Wēlin ile rēfēku ahnēsu ŷa: «Ge Ahwēhn a maŵēk, cēmēd̄ilēfuhna do ntidēfun iŷin gē ŷin.» ¹⁶ Bare hali, w̄uhnē naŷēnađun gē wanēs wacankaf. Iŷi sifa naŷēna fop yivēna wēla toye.

¹⁷ Awa ge ahnē njētēk gante ntide ufērēn ka do dil, wameh ntik.

5

Unira vēvetak

¹ Tame, nēparyino, w̄uhnē vēvetak vi! Koryin do yahnaryindēn soŋe wameh wante ŷad̄ njohahnu ŋa! ² Paryi nke hnapul hun ŷa nkēlēđ do viŷi hun va tokēđēni vamaŷ. ³ Sanu hun ŷa gē koryi hun ŷa nkal fērēkanēđ do nkal tac rēkendēhu; tokēđ vimbahn hun va had hwēđēh. Hnē wapuya d̄uniŷa hna mbarēparun hnapul. ⁴ Nwēŷērūn cosēd̄ilunihna vēle ryokūŷēhnēku wēhaŷ hun va. Rumpah sankaf ye! Wadēka vēvarēp roka hun va tēkēk hafo vanēf Wēn Ahwēhn Fanka hna. ⁵ Hnē uvetak sankaf gē fop ile hnēŋēđēhu nkerun nkal li. Konēnarun had wusaŵ soŋe fac ile ndaŵahnēđēni ŷa. ⁶ Kitiŋērūnēhēhni vēle wok vēlina iñē va do ndaŵēhnērūnēhēhni; vēyaŵēnanēluhna.

Duñēna gē iyēfa

⁷ Awa, vēŷēnta mēn, duñēnaryin hafo Ahwēhn a mbokaj. Yēkēryina ayama gante nduñēnađ ka napatēnd̄ nkal iŋa njivēnēhna uhnēda ŵa do nuŷa roka yabah le mbarēpēđ: njētēk tēfēka tēv hafo sama ŷa pu. ⁸ Duñēnaryin w̄uhnē fēna; yaŵēnaryin d̄us, kabi Ahwēhn a mbokajēđ biŷēđina!

⁹ Vēŷēnta mēn, antē aŵēhnandu soŋe W̄enu ŋa antē kitiŋu. Tēkik, rēnka hun hna nke! ¹⁰ Vēŷēnta mēn, d̄ēnkwētaryinēhni wakila wante hnēsēđēho g'uŵac Ahwēhn ŋa: tēfētalahnēryin iduñēna dēŵ hni hnē horot hna. ¹¹ Ntehnik nēfakēhni vēle yaŵēnak horot hna. Nkwēryērūn ga nēsēde soŋe iduñēna yaryah iba Sob ŋa, do njētērūn le njēđaka ŷa Ahwēhn a wapēta hna. Ahwēhn a kaŷēhnahnēđēha d̄us do kwēhnak nēf.

¹² Dēnkwētaryindēn waŋi, vēŷēnta mēn: antē alēkēndu gē ambin ŋi ma g'inkal iŋi, ma gē sifa ntēka-wo. Ge ha ye, dehnēryin, «Ha» ge hali ye, dehnēryin «Hali» fo, soŋe antē kitiŋu W̄enu ŋa.

¹³ Nke bi hnē w̄uhnē ale horotēđ? Arabi muntand. Nke bi ale natēk? Arabi njēwēnd̄ icēmb W̄enu ŋa. ¹⁴ Nke bi ale resēk hnē w̄uhnē? Arabi macēhni vēvē haryēnk̄w cery sali va; vērac njēfanēđēniha turatēndēniha wagu nkaf hna g'uŵac Ahwēhn a. ¹⁵ Iŷi sifa njēfa nte liyik g'ikwētahn ŋa, pehētēđēha ares a: Ahwēhn a matēndēđēha, do wameh wante ntik ŋa tavēhnēde. ¹⁶ Awa putaryin wameh hun ŋa yēbēlan hun, do yēfanēhnēlērūyindēn, soŋe ayērēnahniwu. Iyēfa ahnē asatah a kwēhnak fanka d̄us. ¹⁷ Eli ahnē gē fuhnē ki yeho: njēfako g'ikwētahn soŋe antē tēv,

do tëvëlohna hnë wabëhn watar gë fagant bëhn. ¹⁸ Tac më mbok njëfa kat; awa më tëvëk do sama ÿa më njivëk d'us.

¹⁹ Vëÿënta mën, ge aryampo hnë w'uhnë tavëk nkaŵ toña ña do ahaŵary mbokaryeta, ²⁰ yëtëryin iÿin: ale vokaryika aŵen hnë nkaŵ përen hna, pëhëtëdëha icëm iña do tavëhnëde wameh wayabah.

Kayëte ndënkwëryënkw mba Piyer Wade yehëhna kayëte Piyer

Piyer afayik Yesu Këris yeho. Yesu macëkawo wati nte pëladëhëhniwo wëyis ña. (Lik 5.1-11; Matiye 4.18-22) Wati rac Simo macëdëho. Ahwëhn a Yesu nkwëcëtëkawo wac ÿa Simo maca Sefas (San 1.42), umë fëhnëtanëk taka (gë watëvav ña, «pierre»).

Wati nte ndokuñëdëho Yesu ña, Piyer darël lëwu nkeho kwëlëkwël. Mama nkehahnëko rac, anjahëtakawo Ahwëhn a wahwënta warar, gante ntehnëkawo Yesu ka ani gë pëlahnënde ÿa. Ankentahniko hnë viyary vëryënkwëryënkw g'iyag nte pëyayiniho ibëhn Yesu ña do, ga ndëcëk watac, nkoko kahnënda hnë pëyahn Wanës Wakasëk hna.

Ntiyahnëkëfu paryi Piyer Rom hna nkeho ga cëmëk Afayik Pol hnë bëhn wafëhw imbëd g'iryawñ gë warar ma bëhn wafëhw imbëd gë ryawñ gë wahnah (63 gë 64) ga ndëcëk hnagi Yesu ÿa.

Piyer kerëhnëkëhniwo kayëte ntëwu ña vële hwëtahnëk ye hnë vankol imbëd vambë Asi Toy hn'ile macik gaki Tirëki hna. Andënkwëtehnëdëhëhni wayëhw nuÿani hnë Këris hna do kamënaÿëhnëhni fëna maÿëhnëniha Wënu ña paß gë wahorot do ibërehn soñe ikwëtahn ntëw hni Këris ña.

Piyer tÿëdëfëhëhni fëna ntënënlëni: ale-wo-ale paß gë vësankaf va, vëryonkuñ va paß gë vële hwëhnëkëhni, vësëval va paß gë vësan hni, do vësan va paß gë vësëval hni.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: uhorot, imawëhn, wameh, iyir.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi (1.1-2)

Itama g'imac njasa pacah (1.3-2.3)

Itaka nte yënëd gë ßulunda le rëhnayik (2.4-12)

Imawëhn (2.13-3.7)

Uhorot lakënde alind ufërën (3.8-22)

Itav wameh do ðemal (4.1-11)

Mbetani vële horotëd had Këris (4.12-19)

Vicër gë vële hahnëndak va (5.1-11)

Simpaÿi rëkwa (5.12-14)

Simpaÿi

¹ Ami Piyer, afayik Yesu Këris ÿa, herëhnëryidëhu wëhnë vële tëhnak do ye vëhneh sampëk hnë wayal Pon gë Galasi gë Kapadös gë Asi do gë Bitini vi. ² Wënu ña Rëm ÿa tëhnaku had gante njëtëko kobëri ka; gë Iyir Ipacah ña pitirun soñe lëwu. Ha, tëhnaku ðanko aÿawëhnhahnuna Yesu Këris do pacënahnu g'icëlëvahn sat lëwu ÿa.

Arabi ipërëna ña gë yam ÿa nkwënawu ðus!

Itama nte wok cëmëdina

³ Cëmbënëfuna ale ye Wën gë Rëm Ahwëhn fu ÿa Yesu Këris: hnë ikayëhnhahn cankaf ntëwu hna, anagëkëfu g'ahawary g'imat Yesu Këris fagant vësëm, soñe nuÿayin itama nte wok cëmëdina, ⁴ do soñe nuÿayin intëw inte wok bëvëdina muk, tonkëdina, do igwam ntëwu ña cëvëdina. Irac kwëtëhnëku mbin hna, ⁵ wëhnë vële keryëd gë fanka falëwu fa, gë fere ikwëtahn soñe ipëh nte fëhwëtak tufëhna wati rëkwa hna. ⁶ Soñe umë

pëbëryiŵu uhnatah ŵa, lakënde soŵe wati roy tēfēka ahoroŵeyehniŵu gē fop wasifa wayēkēhnahn. ⁷ Iŷi horot tufahnēd ikwētahn hun ŵa paryi nke. Sanu ŷa kode pērēkani, bare hwēdēh hna nude bi nkwamēk. Aki fēna ikwētahn hun ŵa le ŷak hnēfak gē sanu ŷi njēkēhnahnik hnē fop wasifa wahorot hna, soŵe njētahn njawēk. Tac fac le mbokajēd Yesu Kēris ŷa, gē fere ikwētahn hun ŵa nke d idēwan, icēmb do idēnēn. ⁸ Nahnēruneha hara nulunahna, gaki kwētahnēruneha hara nulunahna, do uhnatah hun ŵa camēk hafo le nkoyik kodena tēfētayi gē wanēs, ⁹ kabi tēkēn ŵa rēkēnēdun ile njēkēlehnēd ikwētahn hun ŵa: umē ye ipēh walawāry hun ŵa.

¹⁰ Kobēri ŵa, wakila Wēnu ŵa njēkēlehnēni paryi nuni hak Wēnu ŵa pehētēdēhēni vahnē va. Apēyahnēniho soŵe iŷi peh nte njēdadēhu Wēn. ¹¹ Wakila watac njēkēlehnēni njētēni guve do hak ntiya d irac. Iyir Kēris ŵa hnē vēhni nkeho, do pēyahnēko kobēri ŵa wahorot wale rēfēkawo nuŷa Kēris ŵa do g'icēmb inte rēfidēha ŵa. ¹² Wēnu ŵa njētēndanēkēhni waŷi wanēs gena soŵe lēw hni dēnk, bare soŵe hun yēdahnik. Doliŷi vēfēyahn Wanēs Wakasēk ŵa nēsēhnēniho watac gē Iyir Ipacah nte yēdahnijik ambin ŵa. Do wamēleka ŵa dēnk ñadēni dūs njētēni rac.

Imac njasa pacah

¹³ Soŵe umē ye, naharyin ile rēfēka aliwu ŷa, nēgaryin do kwētēryin fop tama hun ŵa hnē uyēd ipēh nte yēdadērun fac le mbokajēd Yesu Kēris ŷa. ¹⁴ Mawēhnēryina Wēnu ŵa had vutah vupērēn: Ant'arēfu viŷa vimeh wabē kobēri ŵa, wati nte nkorunēho yētēluhna toŷa ŵa. ¹⁵ Bare had gante pacēk ale wācēku ka, wūhnē fēna geryin vēfacah hnē fop vankeya hun hna, ¹⁶ kabi kerik: «Geryin vēfacah, kabi ami pacēbu.»*

¹⁷ Hnē wayēfa hun hna, macēdunēha «Apa» ale hitiŷēd ale-wo-le ile ntik ŷa hara dēbēndēlehnēlihēhniha vahnē va. Soŵe rac ye, geryin vēlēnēn Wēn, wati le yehahnērēn nkal li. ¹⁸ Ankeya nte hnuŷarun gē vacērakēlo hun vi yiryeryēdina karyēnk. Bare njētērun, Wēnu ŵa cosahnēk icos cankaŷ soŵe pehētahn hnē aŷi sifa nkeya. Dinahna gē viŷē vile fērēkad, had sanu ma kori. ¹⁹ Bare pehētēku gē sat fērēn Kēris ŷa, umē ale ye had fape fante wok kwēhnana dahēse wēh do ñoŷ nu dēna ile wek. ²⁰ Wēnu ŵa tēhnakawo ani gē ntihahnēnd duniŷa ŷi, atufahnēka gaki hnē waŷi wawati wale ye warēkwa, soŵe hun. ²¹ Wūhnē, paŷ gē Kēris kwētahnēruneha Wēnu ŵa, umē ale vēhnēndanēka faŷant vēsēm do yēdaka icēmb; aki kwētēdun ikwētahn hun ŵa do itama hun ŵa Wēn hna.

²² Mawēhnērēn toŷa ŷa do koyēna pacēnērēn vintaŵary hun va, alihahnu iŷahnēl catah vēŷēnta hun. Nahnēlērēy in dūs gē vēŷēnta hun gē ntaŵary hun fop. ²³ Nagirun hnē uwām hasēk, ule wok matina hnē uhnēda ule fuf bare ule wātik hnē uhnēda ule wok cēmēdina: Wanēs Wēn wabē kantēm. ²⁴ Kabi,
«Mbahn ŷi nke had dēl,

do fop icēmb dēwu ŵa had ufētel dēl;
dēl ŵa kankēd do ufētel ulēwū ŵa njod;

²⁵ bare unēs Ahwēhn a nko d kantēm.»*
Uwī nēs, Wanēs Wakasēk wante fēyayirun ye.

2

¹ Doliŷi caŷnētaryin fop ile wēk; antē arokaŷuna ahnē, antē ayewu vēhuruŷak, antē ayewu vēŷēwāry, antē ahnēsu wameh vēŷēntaŵu. ² Had

* 1:16 1.16: Soŵe Walevi 19.2   * 1:25 1.25: Esayi 40.6-8

fanul, balëryiŵu wambël wapacah wante ryavëd ntaŵary danko, g'umë, ahnaÿëntiŵu hn'ipeh hna, ³ kabi, had gante nësëk vikerëh ka: «andahërun gante nëjëk Ahwëhn ka.»✧

Itaka nte yënëd gë bulunda le rëhnayik

⁴ Pëharyina Ahwëhn a Yesu. Umë ye itaka inte yënëd. Vahnë va cañëtaniha, bare Wënu ña tëhnaka, do nkwamahnëkawo. ⁵ Wuhnë fëna, nkerun had wëraka wale yënëd wale yëryahnik cery nte nkehahnëk Iyir Ipacah, soñe ayehahnu bulunda facah vësëna wasadëha, soñe asënahnu wasadëha gante ntehnëku Iyir ka, do Wënu ña tebad soñe Yesu Këris.

⁶ Ha, ntehnik hnë Vikerëh hna:

«Wëli, atëhnabu itaka nte hnëfak

do kwëtëbu hn'inaw Siÿo hna taka ndënkwëryënk.

Ale hwëtëk ikwëtahn ntëwu ña hnë ÿalu

yëtëdina hna muk usëfëhna.»✧

⁷ Soñe wuhnë vële hwëtahnëk, untënah. Bare soñe vële wok vëhwëtahnëna va,

«Itaka inte cañëtaniho vëvëry vacery ña

vacak ye tame inte mbëryahnëk Wënu ña cery ntëwu ña fop.»✧

⁸ Do fëna ntehnik:

«Taka nte nkëwëdëni vahnë,

taka nte hëfëd.»✧

Nkëwëdëni vahnë vërac kabi vëwawëhnëna wanës Wënu ña do koyëna nuÿadëni ile pëhwëtaniniho ÿa.

⁹ Bare wuhnë, bulunda ile rëhnayik yerun, vësëna wasadëha ahnaŵ, bulunda facah, vahnë vële kwëhnëk Wën. Atëhnaku soñe afëyahnu vantiyehn vacamah vante ntik, umë ale wacëku asahnu mëhwëry hna, arënkü humpen hucamah hudëwu. ¹⁰ Kobëri ña, gelunohna bulunda, bare gaki bulunda Wën yerun; kobëri ña yëtëlnohna ikaÿëhnahn Wën, bare gaki nuÿarun ikaÿëhnahn ntëwu.»✧

¹¹ Vëÿënta mën, wuhnë vële ÿahnëbu ðus, wuhnë vële ye vëhneh nkal li, vële ryëcalëd, nkaÿëtamü, tavëryin viña vimeh mbahn vinte wëtaryëd ntaŵary hun. ¹² Kwëhnaryin njasa përen fagant vële wok vëhwëtahnëlahna Këris; koyëna, lakënde mërahnëndënihu, ntehnëndëni vëwen yerun, afo njavëtëni vantiyehn vapëren hun va do cëmbëdëniha Wënu ña fac le njijëd hna.

Imawëhn vësankaf

¹³ Soñe Ahwëhn a, maŵëhnëryina asankaf-wo-asankaf: ahnaŵ ale ye nkaf vësankaf fop, ¹⁴ do waguverëner vële payëk va soñe korotehnëhni vële wëned va do cëkwaryënihëhni vële lid ufëren va. ¹⁵ Kabi

ile ñad Wënu ña ye, vantiyehn hun vapëren va remënayehnëkëhni vëhnënkawah vële wok vëyëtëna iñë. ¹⁶ Geryin vahnë vële ye afaya, bare paya hun ña antë coŵ wameh wante lidun ña; geryin vëramp Wën.

¹⁷ Dënëneriyinëhni vahnë va fop, ñahnëryinëhni vëÿënta hun hn'ikwëtahn hna, maŵëhnëryina Wënu ña, dënëneriyina ahnaŵ a.

Imawëhn vëryokuj

¹⁸ Vëryokuj, maŵëhnëryinëhni vahnë vële ryokujëhnëdëhu, do dënëneriyinëhni, gena vële fërenak do ryuñënanëdëhu fo, bare gë vële fërekak per. ¹⁹ Toña ye, ge mëkarun wahorot wale wok tëfëluhna, do

✧ 2:3 2.3: Wahnëw 34.9 ✧ 2:6 2.6: Esayi 28.16 ✧ 2:7 2.7: Wahnëw 118.22 ✧ 2:8 2.8: Esayi 8.14 ✧ 2:10 2.10: Ose 1.6,9; 2.1,23,25

ryuñenarun soŋe idēnēn Wēn, rac ye nēfak paryi ŷa. ²⁰ Injēhne cēmb yehēhna ge dūñenarun daf soŋe ile wēnerun ya? Bare ge dūñenarun wadaf ŋa soŋe ufērēn ile lirun ŷa, nēfak paryi ye haryēnkW Wēn hna. ²¹ Gena bi rac macēku Wēnu ŋa? Kabi Kēris fēna korotēk soŋe hun; atufēku nkaŵ ŋa dānko arēfu vacēbētel vantēwu va.

²² «Umē dina la uŵeh ryampo,
wēla hwēnta ryampo tokana ahnē.»[☆]

²³ Umē ale ŷeŵik, maŵēna njewēg, hnē horot lēwu hna nēsēna ntini wēh, bare kwētēk tama ntēwu ŋa hnē Ahitiŋ asatah hna; ²⁴ umē ale, hnē mbahn dēwu hna, ndibēk wameh wadēw fu ŋa kērēwa hna, dānko tavahnin wameh fu ŋa, do nkehahnin hnē uwām satah; umē ye ale sērehnik soŋe njērahnin. ²⁵ Akwēyēruneho had wape, bare gaki mbokajerun gē cape aheryēherya, ayawŵ walawāry hun.

3

Vēsēval va gē vēsan va

¹ Wuhnē vēsēval va fēna, tēfēka aŵawēhnēnduni vēsan hun. Ge ntirun koyēna, vēryampo hnē vēhni, lakēnde vēhwētahnēna Wanēs Wēnu ŋa, ge njēkēni vankeya hun va, akwētahnēdēni. Do fop iŷin wēla nēsēluhna, ² kabi nudēni gante pacēk vankeya hun ka do tufahnēd untēnah. ³ Ant'aryēnu igwamēna mbahn, had ryaŷ mul, ma liya wēkayēt sanu, do cudā viŷi vēhambah ntaŵi. ⁴ Hali, gwam hun ŋa tēfēka nke mbē bambery ntaŵary hun hna, mbē hakili hnēŋah do hwēhn yam. Iŷi sifa gwam pērēkadina muk, do kwēhnak vēhni Wēn hna nafa sankaf. ⁵ Kobēri ŋa aki kayētafēniho vēsēval vēfacah vēle hwētēko tama dēw hni ŋa Wēn hna: ntēnēnēdēnihēhniwo vēsan hni. ⁶ Aki nkeho Sara. Ntēnēnēkawo Abēraham; macēdēhawo Ahwēhnu. Wuhnē fēna nkefun had Sara ge ntirun ufērēn hara űoñ dakēluhna.

⁷ Wuhnē vēsan va fēna, pabēryinēhni dūs vēsēval hun va do geryin ndampo fo, dēnkwētaryindēn fanka hun fa kēñēlahnēna gē fanka falēw hni fa. Dēnēnēryinēhni, nuŷadēni had ŵuhnē uwām sēr le njēdand Wēn. Diryin koyēna dānko wayēfa hun ŵa antē mbok memaŷehni.

Uhorot lakēnde alind ufērēn

⁸ Wēlin uhnēs rēkwa lēmēn: kwēhnaryin fop nahan ndampo fo, do gwēryēleryin fēna. űahnēleryin ntēwēlēwun had vahnē hun; geryin vahnē vēhnēŋah, do banaryin haryēnkW vēŷēnta hun va. ⁹ Ge ahnē ntiku uŵeh, antē aliguna uŵeh; ge ahnē njewēku antē ayewēguna. Dēwanēhnēryindēna kwēlēkwēl, kabi soŋe rac macahnēku Wēnu ŋa, dānko ndēwahnu.

¹⁰ «Ale ŷad űahn uwām
do nuŷa wafac wafērēn
tēfēka mēk ryēw lēwu hnē inēs wameh
do wēs lēwu gē wanēs wante rokad,

¹¹ ndarēnd uŵeh ŵa do ntind ufērēn,
njēkēlehn yam ŷa do tēfēlehn g'intaŵary ntēwu fop.

¹² Ahwēhn a keryēdēhēhni vēsatah va,
do vanēf vantēwu va hnēpadŵ wayēfa walēw hni ŵa;
bare yēka Ahwēhn a niŷahnēkēhni vēle lid wēh soŋe antē nke aŷeŵ alēw
hni.»[☆]

13 Mo lidëhu uweh ge kahnendarun idi ufëren wã? 14 Lakënde ahnuyawu wahorot kabi ufëren lidun, mbetadun. Antë ntaku gë ahnë, do antë pëmpëhnahnu. 15 Bare ntënëneriyina hnë wasakahn hun hna Këris had Ahwëhn a. Ge ahnë tÿëku, këbënyin ayabahnu itamahn nte hwëhnarun ña. 16 Bare diryin wajira fo do g'untënah, g'ikwëhna nahan përen, ðanko vële hnësëd uweh soje nkeya përen hun gë Këris ña cëfëhnëhni soje ile njewënihu ÿa. 17 Ha, ge Wënu ña ñad, apecek ahorot hnë wapëren wante lidu ña g'ile horotëdu hnë wameh wante lidu ña. 18 Këris umë dënk korotëk hafo cëm hwënta ryampo fo soje wameh ña fop; umë ale wok menëna, acëmëk soje vahnë vëwen va. Ntiko koyëna ðanko njiryeryahnu gë Wën. Paß g'imbahn ntëwu ña ndawiko bare paß g'iyir ña mbokaryijik wám hna. 19 Do njiko had iyir pëyahni imëk ntëwu ña wayir wale sëdiko kaso hna, 20 vële woko vëwawëhnlahna Wënu ña kobëri ña, ante tufahnëdëho duñëna ntëwu ña wati nte ntidëho Nowe sisikulu ña. Vahnë vële fehëntiko wënka va vëyabëlohna, mbëd gë vërar fo nkeniho. 21 Wañi wënka yeho had yarya le fehëtëdëhu gaki ÿa. Iyi yarya, gena idag ronk mbahn. Hali, dahëse ye le rufahnëd mëta imac Wën g'inahan përen. Rac fop ntiyad gë fere bëhn Yesu Këris, 22 umë ale hayëk ambin do lañak farëhw Wën hna. Wamëleka ña, gë vësankaf va, gë fop vëyi vëyëntaw vële hwëhna fanka ambin hna mawëhneniha.

4

Itav wameh

1 Atac, kabi Këris korotëk mbahn ntëwu hna, wuhnë fëna, kwëhnaryin nahan ndampo fo gë umë. Gena bi ale horotëk mbahn ntëwu hna ravëk wameh ña 2 ðanko, hnë wafac wale wojëka wã nkal li, uwám lëwu wã nke gante ñad Wënu ka, do tav wëbal wameh wëba vahnë? 3 Gwërenkehu wati idi had gante ñadëni ntini vahnë vële wok vëyëtëlahna Këris va: aki fo nkeyarëdëni, tëfëdëni wëbal wameh, andëwëdëni, atokëdëni dëcët do cedëni dëcët uñen bulunda hna, cëmbëdëni waravahn wasëfëhna. 4 Gaki, kabi goluhna arëfëlëndu, gë vële wok vëhwëtahna va, hnë vankeya vameh dëcët hna, apëmpëhnahekëhni, do anjeweëdënihu. 5 Bare afo nkabahnëni haryënk Wën hna wante ntini ña. Akëbënak kitijëhni vële wok gë vële sëmëk per. 6 Soje umë ye vësëm va fëna pëyayini Wanës Wakasëk ña. Akitijini paß g'imbahn ña had vahnë va fop, bare gaki kodëni nkeni paß g'Iyir ña had Wënu ña.

Gante tefëka ndemalëndëni vële hwëtahnëk va

7 Wapuya duniya ña pënjajëk! Soje rac, tefëka ayewu vëseryah, do nëgëtëryin wahakili hun wã ðanko aholu ayëfahnëndu. 8 Ile ÿak nëfak ÿa, ñahnëlëryin ðus, kabi inahn ña tavëhnëd wameh wayabah. 9 Yotoyëhnlëryin hnë watere hun hna g'uhnatah. 10 Wënu ña njëdaku wafere aryemalëndu gë vëyënta hun va. Geryin had vëryokuñ vëfëren vële hoð paßëni wayëd wanëmpëlah Wën. 11 Age ahnë nësëd, wanës wadëwu ña nke wëba Wën; ge ahnë ndemadëha aÿëntaw, uryema lëwu wã nke gë fop fanka fale njëdaka Wën fa, ðanko, paß gë Yesu Këris, Wënu ña cëmbi hnë fop, umë ale hwëhna icëmb do imëk soje kantëm. Nke koyëna!

Mbetani vële horotëd had Këris

12 Vëyahnik mën, antë pëmpëhnahnu gante njëkëhnañëderun gë wahorot wahambah ki. Antë ahnañu wañi tefëlahna tëki. 13 Bare

natëryiŵu kabi nkentahnirun uhorot Këris hna, d'anko fac le nuhandëni vahnë icëmb ntëŵu ŋa natahnu paryi. ¹⁴ Mbetarun ge njewëderun kabi vërefal Këris yerun, kabi Iyir icëmb, Iyir Wënu ŋa, hnë wuhnë nke. ¹⁵ Ahnë-wo-ahnë hnë wuhnë antë korot kabi aryaw vahnë, ale ma awën ye, ma kabi ale yentahnik wëba vëyëntaw ye. ¹⁶ Bare ge ahnë korotëf kabi kwëtahnëka Këris, antë cëfëhna; hali, camehna Wënu ŋa fo had gante ntehnëdëni vahnë ka ava Këris ye. ¹⁷ Wati kitiŋ ŋa tëkik, do pëgwëhnahnëkëhni vahnë Wën va. Do ge pëgwëhnahnëkëfu, hak puhnadëhëhni vële wëyëk vëhwëtahnëna Wanës Wakasëk Wënu ŋa? ¹⁸ Had gante nësëk Vikërëh ka:

«Ge ipeh vësatah va ntakëk,
hak nkedëhëhni vëyapah va
do vëwën va?»^{*}

¹⁹ Koyëna, vële horotëf kabi maŵëhnëni iña Wënu ŋa njëdaniha aŷahan ahahnëndak a vintaŵary vidëw hni va, do nkoƒ ntindëni ufërën wã.

5

Vicër gë vële hahnëndak

¹ Doliyi vicër vile ye fagant hun va hnësëhnëdëfu. Ami dënk acër yebu had wuhnë; seƒe yebu hnë wahorot Këris hna, do nkentahnëdëfu hnë icëmb nte rufande. Wëlin wante rëyëdëmu ŋa: ² Keryëryin ntega nte kwëtahnëku Wënu ŋa, ayëkanduni hara gena forosima, bare afaya fo, had gante ñad Wënu ka, gena soŋe avetahnu, bare kabi ñadun paryi. ³ Antë aryëcëtahnu ucanƒaf hun ŋa vahnë vële hwëtahnëhëhni va bare diryin gante tëfëtalahnëdënihu ntega ka. ⁴ Do ge Asankaf vëheryëherya va karyëtajëk, njëdadëhu pënkŵ ahnaw, nte wok përekadina, soŋe imëk.

⁵ Koyëna fëna, vëjar, dënëneriyinëhni vicër va. Do wuhnë fop, hnë nëŋëla hun hna, cudaryin ibana, kabi Vikërëh va ntehnëk:

«Wënu ŋa ñewëkëhni vële hnaŷënad va, bare tufëdëhëhni përeña dëwu ŋa vële vanad va.»^{*}

⁶ Awa, banaryin haryënkŵ fanka sankaf Wënu ŋa, d'anko naŷënahnu hnë wati le tëhnaƒ hna. ⁷ Do tavëryin gë umë fop wafëmpëhnahnah hun wã, kabi pabëku.

⁸ Nëgaryin, do kwëtëryin hakili! Kabi aŷëw hun a, Sintani ŷa, yasëlehnëd had vësëhn ile ryekad, yëkëlehnëd ale tokëd. ⁹ Kahnëndaryin, yaŷënaryin hnë ikwëtahn hna, kabi njëtërun vële hwëtahnëk nkal li fop va iŷi horot nudëni vëhni fëna.

¹⁰ Wahorot hun wã biyëdina. Wën, ale hwëhnëk vifërën fop, macëku soŋe ayentahniŵu hn'icëmb ntëŵu kantëm hna kabi mbëmënkëlërun gë Yesu Këris. Umë dënk matëndëdëhu, njawënedëhu, njëdadëhu fanka fale hamëhnaŷëhnëdëhu fa do kodëluhna ahëfiŵu. ¹¹ Arabi imëk iŋa nke gë umë soŋe kantëm! Nke koyëna.

Simpaŷi rëkwa

¹² Silëve^{*} ryemako herëhnëryiŵu iŋi kayëte. Ge ami ye, aŷënta fu ahahnëndak ye. Kamënaŷëhnëmu, do pëyamu rac ye ipëreña paryi Wënu ŋa. Yaŷënaryin hnë iŋi përeña.

^{*} 4:16 4.16: Vantiyehn 11.26   ^{*} 4:18 4.18: Wanira 11.31   ^{*} 5:5 5.5: Wanira 3.34   ^{*} 5:12 5.12 Silëve wacik fëna Silas.

¹³ Vële hwëtahnëk ye Babilon va nkaÿëryinihu, Wënu ña tëhnakëhni had wũhnë. Ajë mën hnë kwëtahn hna Marëk nkaÿëryiku fëna.

¹⁴ Gaÿëryinëhni vële hwëtahnëka Yesu va g'inqahn nte rufande vëÿënta hna. Nuÿaryin yam ÿa, wũhnë vële kwëhnëk Këris va fop!

Kayëte kigëna mba Piyer Wade yehëhna hnë inji kayëte

Afayik Piyer na herëk inji kayëte wati nte kobëko gë icëm ntëwu (mpëd yëbëlan bëhn wafëhw imbëd g'iryaw g'imbëd gë bëhn wafëhw imbëd g'iryaw g'imbëd gë wahnah (65-69) ga ndëcëk hnagi Yesu ya). Kerëhnëkëhni vële hwëtahnëk va bare yëtëlëfuhna bi ne nkeniho. Niradëhëhni soje vëharan wamër va. Andënkwëtehnëdëhëhni gante nkwënëdëni ikwëtahn dëw hni ka do ikwëtahn dëw hni na kahnëk hn'ile njawëk. Yesu mbokajëd do atëfëkëhni kahnëndani hnë umë.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: gë fere, kila, vëharan wamër, iyët.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpayi (1.1-2)

Gante tëfëka nkeni vële kwëhnëk Këris va (1.3-11)

Kahnëndaryin hnë vile haranjirun hna (1.12-21)

Soje vële haranjëd wamër va (2.1-22)

Paryi Yesu mbokajëd (3.1-18)

Simpayi

¹ Ami, Simo Piyer*, aryokunëhn do afayik Yesu Këris, herëhnëdëhëhni aki vahnë vële njëdëk Wën ikwëtahn nte hëhëk gë ntëw fu na. Usatah Yesu Këris, umë ale ye Wën fu do Afëhët, yëdaku inji kwëtahn.

² Arabi yam ya g'ipërëna Wënu na nkwënawu d'us, gë fere iyët Wënu gë Yesu Ahwëhn fu ya.

Imac do itëhna Wën

³ Gë fanka falëwu fa Wënu na njëdëkëfu fop ile valëkëfu ya soje nkehahnin gante ñad ka. Antik rac gë fere uyët ule hwëhnayinëk soje lëwu, umë ale wacëkëfu gë icëmb do g'ipërëna camah ntëwu na. ⁴ G'icëmb do g'ipërëna tac Wënu na anjëdëkëfu viyë vihnëfak gë vifërën had gante ntehnëko kobëri ka. Antik gë fere vëyin, soje afëhëtahniwu hnë viña vimeh iyi d'uniya vile fërëkahnëdëhëhni vahnë, do ayentahniwu ile nke Wënu na.

⁵ Soje umë ye kamënyin awënu kwëtahn hun hna ipërëna camah; hnë ipërëna camah hna gwënëryin uyët Wënu na; ⁶ hnë uyët Wënu hna gwënëryin imëk vankaf hun; hnë imëk vankaf hun hna gwënëryin iduñëna; soje iduñëna na gwënëryin nkeya nte ñad Wënu na; ⁷ hnë nkeya nte ñad Wënu na gwënëryin inahnël hun na; hnë inahnël hun hna gwënëryin inahn Wënu na. ⁸ Kabi, ge kwëhnarun vanji vankeya, do ge pëlëk vënkahn va hnë wuhnë, antëwëdun vifërën do ndokunëdun d'us do iyët hun Ahwëhn fu Yesu Këris nkwënad. ⁹ Bare ale wok kwëhnana vanji vankeya va, nke had ale wëpëk; nudina d'us. Andënkwëk Wënu na njaryëka wameh wabë kobëri na.

¹⁰ Soje rac ye, vëyënta mën, kamënyin aliwu imac gë itëhna Wënu na njaw g'ahawary hnë wuhnë. Kabi ge ntirun koyëna, yodiluhna muk hnë wameh hna. ¹¹ Aki Wënu na kacadëhu g'afërën Naw nte wok pudina muk mba Ahwëhn fu do Afëhët fu Yesu Këris hna.

* **1:1** 1.1 Simo Piyer: hnë vëkayëte vëndaw Simo wacik Simeyo.

Vële hnuK icëmb Këris

¹² Soje rac ye, lakënde ayëtu vëyin fop, do fëna ahahnëndawu hnë toña le wëryërun yï, nkodëfu ryënkwëtehnëndu kwëlëkwël. ¹³ Catanëko, age cëmëla, andënkwëtehnëdëmu soje woŵu vëhnëgak. ¹⁴ Kabi njëtëbu biyëdina cëmëdëfu, had gante tufëko Ahwëhn fu Yesu Këris. ¹⁵ Bare ntidëfu fop soje woŵu aryënkwëtahnëndu kwëlëkwël vëyin age cëmëbu.

¹⁶ Ante pëyaŷirunëho ŋa Ahwëhn fu ŷa Yesu Këris mbokajëd gë fanka, gena wëhnantul wahnahar nësëhnirunëho. Bare nubun inaŷ ntëwu ŋa gë vinkër vintëw fu va. ¹⁷⁻¹⁸ G'umë nkebunëho kuŋ pacah hna, wati nte ntënënkawo do cëmbëhnëkawo Wënu ŋa Rëm ŷa. Wati rac, hnë Icëmb Camah ntëwu hna, Wënu ŋa nkwëryëndanëka kopa lëwu ŷa, ntehn: «Aŷi ajë mën ye ale ŷahnëbu d'us. Hnë umë natëdëho.»^{*} Do kopa rac, fuhnë dënk nkwëryëbun matind ambin.

¹⁹ Do fëna, tamahnëdëfun g'ahawary wanës wakila Wënu ŋa. Anjivënëdun ge kwëtarun vintaŷary hun hna, kabi nke had lampu le fëdik hnë umëhwëry hafo Fac ŷa tëki, do Këris, ikol sampërënkoli ŋa, pëtën wasakahn hun ŷa. ²⁰ Ani gë iŷin fop, njëtëryin d'us: wanës wakila hnë Vikerëh hna matina vinahan vidëw hni hna dënk. ²¹ Kabi pëgw kobëri ŋa, wanës Wënu ŋa matina hnë ahnë. Bare Iyir Ipacah ŋa lidëhëhni vahnë va nësëni wanës wante wätik Wën hna.

2

Vëharanŋ wamër

¹ Kobëri ŋa, hnë bulunda Isërayel hna nkeniho wakila wamër. Aki fëna, vëryampo matëdëni fagant hun, do ntehnëdëni vëharanŋ ye, bare ile karanëdënihëhni vahnë va gena toña. Nësëhnëdënihu wajira fo wamër wante sëvehnëd vahnë, do ŋwëyëdëniha Aharanŋ ale sosahnëk wameh wadëw hni. Soje umë ye icëv ntëw hni ŋa tëkid ñap, do vëhni lik. ² Vëyabah tëfëdënihëhni hnë ndakëntal meh, antidënihëhni vahnë va njewëni nkaŷ toña ŋa. ³ Do inahn dëw hni kori ŋa ntid nësëndëni paß gë wuhnë wëhnantul wale ntini vëhni dënk, d'anko tokanihu. Bare ambiŷëk ga cëbik kiti lëw hni ŷa, napëdina, do biyëdina bëv dëw hni ŋa tëkid!

⁴ Njëtërun, Wënu ŋa kaŷëhnahnëlahna gë wamëleka wante wënëk ŋa, bare ntabëkëhni hnë umëhwëry vë janáma*, ñabëhnëkëhni gë vankëncä hafo fac kitinŋ ŋa. ⁵ Kaŷëhnahnëlahna gë d'uniŷa sër ŷa, bare atëvehnëko wënka wacankaf hafo wac ŷa kohnëhni fop vële wok vëlënënlahna Wën va. Nowe, umë ale fëyadëhëhniwo vahnë ile satëk, gë vahnë mbëd gë vëhi vëyëntaŷ fo fehëtiko.^{*} ⁶ Akitiŋëk fëna vankol, Sodom gë Gomor; apëdëk vankol vatac hafo nko bëhn fo. Iŷi dahëse vahnë vële wok vëlënënlahna Wën va ye, soje tufini ile hnapëdëhëhni ŷa.^{*} ⁷ Bare pehëtëka Lot, umë ale yeho ahnë asatah. Lot nudëhëhniwo vahnë vëve vankol vatac vële wok vëlënënenä sariya ŷa do lidëho ndakëntal meh, do mbërehnëdëhawo d'us hnë ntaŷary ntëwu hna. ⁸ Ha, aŷi asatah, ale yeho fagant lëw hni, nudëhëhniwo do nkwëryëdëhëhniwo fac-wo-fac, ntaŷary catah ntëwu ŋa korotëdëho soje vantiyëhn meh vante nkok ñadina sariya va.^{*} ⁹ Vëyin rufahnëd Ahwëhn a njëtëk gante pehëtëdëhëhni hnë uhorot vële wawëhnëdëha va, do njëtëk gante tavëdëhëhni vële wok vësatëna va

^{*} **1:17-18** 1.17-18: Matiye 17.1-5; Marëk 9.2-7; Lik 9.28-35   ^{*} **2:4** 2.4 Janáma: Gë wagërek ŋa janáma wacik Tarëtar.   ^{*} **2:5** 2.5: Wapëgwala 6.1-9.28   ^{*} **2:6** 2.6: Wapëgwala 19.1-35   ^{*} **2:8** 2.8: Wapëgwala 19.1-19

korotejehnahnnini fac kitin hna, ¹⁰ kas vële rëfëd viña vimeh mbahn vinte ronkënedëhëhni, do jëwëk ucankaf.

Vëharan wamër va tamani dëcët, dakëdilëlihna njewënihëhni vële ye ambin cëmb hna. ¹¹ Wëla wamëleka wante lëbëkëhni imëk gë fanka fa waryëkënalohna njewënihëhni haryënkwa Ahwëhn a. ¹² Bare vëyi vahnë, had wulaw wahnënkwah nkeni, wale hnagik soje pëlayini do ndawini fo. Njeweðëni ile nkoni vëyëtëna do had wulaw, vëhni fëna ndawëdeni; ¹³ aki uhorot cosëdeni soje fop ile korotejehnenihëhni viyënta hni va. Rëk tëkatëndëni uhnatah lëw hni g'idi wabal wameh wadëw hni g'anent pir tase vahnë fop; g'uhnatah ntidëni ile rokad ge njini vambënt hun hna; wëdahëse wañeh nkeni wale ronkëned. ¹⁴ Fop vinahan vidëw hni va soje vësëval ye. Vëravëdina idi wameh ña, do tokadënihëhni vële wok vëyaawënenëna nkañ Këris ña. Vësan vële rëk mbalëd dëcët ye. Vëhni Wënu ña ndëwanëhnëkëhni wëh! ¹⁵ Atavëni nkañ catah ña do cëvëni. Nkañ Balam, ajë Bosor ña, tëfëni, umë ale yadëho cosi soje ntihahn wameh ña.* ¹⁶ Bare curiko soje wameh watac: fali fale wok kodina nës nësahnëkawo gë kopa ahnë, soje tavëtehna kila Balam wañi wanënkwah wante ñadëho nti ñi.*

¹⁷ Vële haranëdëhëhni vahnë wamër va, had wahayalin waguah nkeni; had viñar vinte campehnëk sël wëh nkeni fëna. Wënu ña pëhwëtanëhnëkëhni jëwë hn'ile mëhwëryëk d'us hna. ¹⁸ Nësëdëni wanës wante wok kwëhnana nafa, do mbalëtahnedëni viña vimeh vimbahn gë ndakëntal meh soje tokanihëhni vële sahnik takan va fagant vële wok lëdëk wameh hna. ¹⁹ Ntehnëdënihëhni kodëni nkeni afaya do vëhni dënk vëramp iña inte vëvehnedëhëhni nkeni. Kabi ale-wo-ale nke aramp iñë ile wëkëka. ²⁰ Vahnë va pëhëtini hnë viyë vëvë nkal vile ronkëned vi kabi njëtëniha Afëhët a, Ahwëhn fu Yesu Këris. Bare, ge viña vimeh vimbahn vambë kobëri va mbok pëlahni do mëkëhni, wapuyala wadëw hni ña mef ntëbi gante nkeho wapëgwala ka. ²¹ Pëcehnakëndëhëhniwo vëhni antë njëtëni nkañ catah ña, g'ile njëtëdëni do niyahnëni kwëda pacah nte karajiniho ña. ²² Ile rëkatëkëhni yi tufahnëk ile nësëko ña toña ye: «Ive ña mbokëd tok ile nkurëk ña»; do iyin fëna: «Mpëhëmpëh ña ge njaryik mbokëd kërëñëta wadañ hna.»*

3

Ahwëhn a njjëd

¹ Vëyahnik mën, wëlin kayëte kigëna nte herëhnëmu ña. Hnë vakitak, ndënkwëtehnëdëmu wante haranjirunëho ña danko hnëgët hnë wahakili hun hna nahan catah. ² Dënkwëtaryin wante nësëni kobëri ña wakila wapacah ña, gë kwëda Ahwëhn a, Afëhët a inte karajënihu vëfayik hun va.

³ Yëtëryin ten wañi: hnë wafac warëkwa hna, vahnë yijëd ndasëni viyë vëva Wën va. Viña vimeh vidëw hni va liyëhnëdëhëhni rac. ⁴ Ndasëdënihu ntehnatëndëni: «Yesu dehnëna bi mbokajëd? Ne lë nkeha? Warëm fu wë cëmëni, bare ñoñ gwëcëtana kobëri ga ntihahnik nkal ñi!» ⁵ Bare nkehëhna ani iñë ile ndënkwëni wakwëhnampër: kobëri ña, Wënu ña g'uhnës lëwu ntik ambin ña g'inkal ña. Pitëndëlehnëk nkal ña gë wënka ña, do gë fere wënka ntik nkal ña. ⁶ Do fëna gë fere wënka watac macënek do mbëvehnëk nkal mbë kobëri ña. ⁷ Uwë hnës dënk va Wën penak ambin

* 2:15 2.15: Vaker 22   * 2:16 2.16: Vaker 22.4-35   * 2:22 2.22: Wanira 26.11

g'inkal mbë gaki ɲi soɲe hwëdëh ha ɲij pëd vëyi vi. Ambin ɲa g'inkal ɲa kwëtik hafo fac kitɲ ɲa nte mbëvehnëdëni vëyëw Wënu va.

⁸ Bare, wuhnë, vëyahnik mën, nke inë ryampo ile wok tëfëlahna aryënkwu: soɲe Ahwëhn a, fac ryampo nke had wabëhn wuli, do wabëhn wuli nke had fac ryampo.* ⁹ Vëryampo ntehnëdëni Ahwëhn a ñapëk gë idi ile nësëk yã, bare gena rac. Anduñënanëhnëkëfu, kabi ñadina wëla aryampo mbëv. Hali, ile ñad yã ale-wo-ale tav wameh wadëwu ɲa.

¹⁰ Fac le mbokahniɗ Ahwëhn fu yã nanjëtëdëhëfu had ale. Fac rac, kopa samah wëryëde, ambin ɲa namb ɲa nambëde, do viyë vile yehëhna hnam va mbëvehnëde. Nkal ɲa gë fop vile yehëhna va kitɲëdëni.

¹¹ Kabi aki mbëvehnëde fop viyë vi, awa doliyi yëkëryin d'us hak nked uwám hun wã! Tëfëka afacu do ahwëhnawu nkeya nte ñad Wënu ɲa, ¹² g'inaɗ fac Wënu ɲa, g'idi fëna fop soɲe tëki kobëri fo. Fac rac hwëdëh ha mbëvehnëdë ambin ɲa, do fop viyë vëvë yan vi casëd. ¹³ Bare Wënu ɲa nësëk mbiyëk antiɗ ambin kasëk, nkal kasëk, do usatah fo yed hnam. Rac hnapëden.

¹⁴ Awa, vëyahnik mën, soɲe umë ye, kabi fac rac napëdun, diryin fop soɲe ayewu haryënk Wënu hna vahnë vële wok vëhwëhnana dahëse wëh, vahnë vële wok vëhwëhnana ile niraɗeni, vahnë vële hwëhnak yam.

¹⁵ Kwëtaryin iyin vankaf hun hna: soɲe iduñëna Ahwëhn a hoɗerun afëhëtaryiwu, had aÿënta fu Pol, g'usery ule njëɗaka Wënu ɲa, nësëhnëku vëkayëte vantëwu hna. ¹⁶ Koyëna nësëk fëna hnë fop vëkayëte vantëwu hna. Nke viyë vële lakëk gwëry vëkayëte vantëwu hna, do vahnë vële wok vëyëtëna inë, do ikwëtahn dëw hni ɲa yawëna, kumpëtëdëhëhni, had gante ntidëni ka hnë Vikerëh viñëntaw ka. Aki mbëvëdëni vëhni dënk.

¹⁷ Vëyahnik mën, wuhnë dënk, tame njëtërun wanj. Awa, soɲe umë kwëtëryin hakili, d'anko antë ayentahniwu hnë idënt vëyëw Wënu va do aki do d'anko antë cëvayyu iyañ ikwëtahn hun ɲa. ¹⁸ Bare naÿëryin g'ahawary hnë ipërëna g'iyët Ahwëhn a, Afëhët fu Yesu Këris hna. Arabi kwëhn icëmb ɲa gaki do gë kantëm! Amina.

Kayëte ndënkwëryënkw mba San Wade yehëhna hnë inji kayëte

Ale herëk inji kayëte ña tufëhnana bare namu cery sali ña ntehnëk Afayik San herëk. Kerëk yëbëlan bëhn wafëhw imbëd gë wahi do gë bëhn keme (70 gë 100) ga ndëcëk hnagi Yesu. Kerëhnëkëhni vële hwëtahnëk do waÿëmpayehnik gë vakaraña vakawary, ñad ñawëtëhni gë ikwëtahn paryi Këris ña. Kerëhnëkëhni soje kamënaÿehnehni do nko mbëmënkëlëni vëhni do nkoni kahnëndani gë Yesu Këris. Rac tëfëka ntini g'iña vëÿentaŵ. Tëfëka fëna njolaryëni vinahan vinte wok gena toña do kehani wameh ña.

Inji kayëte nësëd soje bëmënkël nte rëfëka kwëhnani vële hwëtahnëk va gë Yesu Këris, do gë bëmënkël ntëŵ lëŵ hni; nke hnë humpen hna kabi Wënu ña humpen ye. Ge ñadëni ntini rac tëfëkëhni njasëni hnë ikwëda injahn hna. Vëÿëŵ Këris va ye vëŵër vële yahëtak Yesu ye Këris ÿa do paryi njijëko hn'imbahn. Bare vële hwëtahnëk va tëfëka kwëhnani nkeya vutah Wën paryi injahn hna. Afo mëkëni këncëtëlehnëni dënt ña gë toña ÿa. Ikwëhn Wënu ña fëhnëtanëk ñahnihnek, kabi Wënu ña injahn ye. Ikwëtahn ye imëk ña.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: Toña, duniÿa, vutah, injahn, humpen, wameh, akwëda, uwám.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Wënu ña humpen ye (1.1-2.6)

Akwëda kasëk (2.7-17)

Vële ÿëŵëka Këris va gë vutah Wën va (2.18-3.10)

Injahnël ntëŵ lëŵ fu (3.11-24)

Gante njavëtëde Iyir Wën (4.1-6)

Wënu ña injahn ye (4.7-21)

Imëk fu hnë duniÿa li (5.1-21)

Kayëte ndënkwëryënkw nte njëdahnëk San

¹ Kerëhnëryiderun soje Wanës, wante yëdahnëd uwám paryi. Ani nkeho kobëri hnë wapëgwa hna. Nkwëryëbun do nubun gë vinkër vidëŵ fu va dënk, njëkëbun wapacëk do ñakëbun gë wëbák wadëŵ fu ña. ² Ha, uwám rac tufëhnak. Nubun, wasede walëŵu ŵa yebun do pëyaderun uwám usër ule yeho gë Rëm ÿa do ule rufëhnakëfu. ³ Ile hnuhun do wëryëbun ÿa umë ye ile fëyaderun ÿi gante koden mbëmënkëlin hn'ikwëtahn hna, ndanko fo; do ibëmënkël fu ña ibëmënkël gë Rëm ña ye do gë Aju Yesu Këris. ⁴ Kerëhnëryiderun wañi soje uhnatah fu ŵa padahn.

Wënu ña humpen ye

⁵ Wëlin wante pëyahnëk Yesu Këris, wante wëryëbun do fëyaderun ña: Wënu ña humpen ye do iwëhëryah gena hnë umë. ⁶ Ge ntehnëden gë umë mbëmënkëlinëk do njasatënden hn'umëhwëry hna, mërëden do didënehna gante nke toña ka. ⁷ Wënu ña humpen hna nke. Ge fuhnë fëna, hnë humpen hna njasëden, awa mbëmënkëlinëk. Do sat Yesu Aju ÿa pacënëdëhëfu wameh ña fop. ⁸ Ge ntehnëden kwëhnayilënehna wameh, vankaf vantëŵ fu va dënk rokaden do toña ÿa gena hnë fuhnë. ⁹ Wënu ña ahahnëndak do asatah ye. Ge putayinëk wameh fu ña, koden tamahnina

umë: tavëhnëdëhëfu wameh fu ña do pacënëdëhëfu hnë urumpak hna fop. ¹⁰ Ge ntehnëden menilënëhna, awër lidenëha Wënu ña do wanës wadëwu ña gena hnë fuhnë.

2

¹ Vutah mën hn'ikwëtahn hna, kerëhnëryidëmu wañi soñe ahnë antë nti wameh. Bare ge ahnë ntik, kwëhnayinëka ale hnësëhnëdëhëfu ðarël Rëm hna: umë ye Yesu Këris, asatah a. ² Umë ye sadëha soñe itavëhn wameh fu ña, gena soñe wadëw fu fo bare fëna wëba vëvë ðuniya vi fop.

³ Ge mawëhninëk vakwëða vantëwu va, kod pacëfu njëtinëka. ⁴ Ge ahnë ntehnëk: «Njëtëbuha», hara dënënëdina vakwëða vantëwu va, ahnë arac awër ye, toña ya gena hnë umë. ⁵ Bare ale wawëk wanës wadëwu ña, inahn Wënu ña padëk hnë umë. Koyëna njëtëden gë umë nkeyinëk. ⁶ Ale hnësëk gë umë nkeni kwëlëkwël tëfëka kwëhna ankeya nte kwëhnako umë ña.

Akwëða kasëk

⁷ Wuhnë vële yahnëbu ðus, gena akwëða kasëk herëhnëdëmu, akwëða cër nte hnuyarun kobëri ña ye. Anj kwëða cër ye wanës wante rëkërun awëryu ña. ⁸ Gë cape ndaw, akwëða nte herëhnëdëmu kasëk ye: toña akwëða tac hnuyik hnë Yesu do hnë wuhnë fëna. Ha, umëhwëry ña yina njid do humpen paryi ha tøk pët. ⁹ Ge ahnë ntehnëk: «Humpen hna nkebu», ñewata aytäntawu ya ale mbankëni hn'ikwëtahn hna, ahnë arac hnë umëhwëry hna nkok. ¹⁰ Ale yahnëka aytäntawu ya hnë humpen hna nkok, do ñoñ gena hnë umë ile yojëd wameh. ¹¹ Bare ale yewëka aytäntawu ya hn'umëhwëry hna nkok; hn'umëhwëry hna njasëd, njëtëna hn'ile njid kabi umëhwëry ña mëpendanëka.

¹² Vutah mën, kerëhnëdëmu wañi, kabi wameh hun ña tavëhnirun soñe uwac lëwu wã.

¹³ Vicër, kerëhnëdëmu wañi, kabi njëtërunëha ale yeho kobëri wapëgwa hna.

Vëjar, kerëhnëdëmu wañi kabi këfërunëha Sintani.

¹⁴ Vutah mën, kerëhnëdëmu wañi, kabi njëtërunëha Rëm ya.

Warëm, kerëhnëdëmu wañi, kabi njëtërunëha ale yeho kobëri hnë wapëgwa hna.

Vëjar, kerëhnëdëmu wañi, kabi njawërun: wanës Wënu ña hnë wuhnë ntëdëk do këfërunëha Sintani.

Antë ayañnu ðuniya yi

¹⁵ Antë ayañnu ðuniya yi ma ile ye ðuniya li. Ge ahnë ñahnëk ðuniya yi, inahn nte watik Rëm hna gena hn'umë. ¹⁶ Wëlin ile ye ðuniya ya: viña vimeh vimbahn ale-wo-le ña, inahn kwëhn ile hnude ya, do inayëna nte watik hnë hnapul hna. Awa iyin fop matidina Rëm hna, ðuniya hna matid.

¹⁷ Duniya ya ndëcëd do gë fop iña meh nte ye hnam ña; bare ale lid ile ñad Wënu ya nkod kwëlëkwël.

Vële yewëka Këris

¹⁸ Vutah mën, wati watëkwa ðuniya ña tējajëk! Nkwëryërun ga nësëde, ayañ Këris ya tēkid; do toña ye, vëyew vëyabahn tēkini do koyëna njëtinëk wapuya ðuniya ña tējajëk. ¹⁹ Vëyew Këris vërac, hnë fuhnë cahnëni, bare vëyelohna vëlëw fu paryi; kabi ge vëlëw fu yekënd, gë fuhnë nkontakëndeni. Bare cahnënihëfu soñe pacahn wëla aryampo hnë vëhni gelohna alëw fu paryi. ²⁰ Bare wuhnë, Afacah a rëhnakuno

do njëtërun toña ÿa. ²¹ Ge kerëhnëdëmu, gena kabi yëtëluhna toña ÿa, kerëhnëryidëmu kabi njëtërun do kabi njëtërun fëna wëla uwër matidîna gë toña. ²² Mo ye awër? Ale wajëk Yesu gena Këris ÿa. Ahnë arac ye aÿew Këris ÿa: ñwëÿëkëhni Rëm ÿa gë Aj'a. ²³ Fop vële wëÿëdëha Ajë va, ñwëÿëniha Rëm ÿa fëna. Ale wawëka Ajë ÿa mawëdëha Rëm ÿa fëna.

²⁴ Soÿe hun, kwëtaryin hnë wuhnë ile wëryërunëho wapëgwa hna. Ge nkorun hnë ile wëryërun wapëgwa hna, nkontëderun kwëlëkwël wuhnë fëna gë Aj'a do gë Rëm ÿa. ²⁵ Ha, wëli ile ntehnëkëfuno Këris ÿa njëdadëhëfu: uwám usër. ²⁶ Watac ÿakëndëbu herëhnu soÿe vële yëkëlehnëd tokanihu va. ²⁷ Wuhnë ñanti, wagu wante turëkuno Wënu ña soÿe tëhnahnu worryërun; awa balëluhna aharañiwu, kabi wagu watac karañëdëhu fop*. Toña ÿa ye, gena wamër. Soÿe rac ye, diryin le karañëdëhu ÿa: geryin kwëlëkwël gë umë.

Vutah Wën

²⁸ Ha, vutah mën, geryin kwëlëkwël gë Këris ÿa, pëbahnëfu itama haryënk wëwu do antë cëfëhnëfu hnë fac le njijëd hna. ²⁹ Njëtërun Këris ÿa catëk; awa tëfëka ayëtu fëna ale-wo-le lid ile satëk ÿa fatah Wën ye.

3

¹ Yëkëryin ñahn canka nte ñahnëkëfu Rëm ÿa! ñahn dëwu ña ntik hafo macëndenëfu vutah vuntëwu! Do paryi vutah vuntëwu yeyinëk. Soÿe umë ye duniÿa ÿi yëtëlefu hna, kabi yëtëlahna Wënu ña. ² Wuhnë vële ÿadëfu d'us, tame vutah Wën yeyinëk, bare ile yeden ÿa tufëhnana ten wapacëk. Bare njëtinëk iÿin: ante tufëhnad ña, gë umë mëntëledën, kabi nudëneha gante nke ka. ³ Ale-wo-le hwëhnak ikwëtahn tac hnë umë hna ahnë arac pacënad, had gante pacëk umë dënk ka. ⁴ Ale-wo-le wënëka nkwajëk sariya Wënu ña; ha, wameh ña igwaj sariya ÿa ye. ⁵ Njëtërun, umë tufëhnak soÿe ntihët wameh ña do wameh ña gena hnë umë. ⁶ Koyëna, ale-wo-le ye kwëlëkwël g'umë bokëdîna nti wameh; bare ale-wo-le wok lid nulawohna do yëtëlawohna.

⁷ Vutah mën, kwëtëryin hakili antë ahnë tokawu! Ale lid ile satëk ÿa, ahnë arac catëk, had gante catëk umë ka. ⁸ Ale wok lid wameh ña ahnë arac Sintani hwëhnëka, kabi Sintani awën ye kobëri hnë wapëgwa hna. Aju Wënu ña tufëhnak soÿe mbëvehn vantiyehn Sintani va. ⁹ Fop vële ye vutah Wën va vëyëdëhnadîna hnë wameh hna, kabi vëhni ye hnag Wënu ña. Vëhodîna mbok ntini wameh, kabi vutah Wën ye. ¹⁰ Wëlin ile hnëmpëndëlehnëkëhni vutah Wën gë vutah Sintani va: Ale-wo-le wok didîna ile satëk, ahnë arac gena fatah Wën had ale wok ñahnëlahna aÿëntawu hnë ikwëtahn hna.

Ñahnëlin gë vëÿënta fu hnë ikwëtahn hna

¹¹ Wëlin wante wëryërunëho kobëri hnë wapëgwa hna: tëfëka ñahnëlin. ¹² Antë ntiyin had Kaÿe: umë ale kwëhnëko Sintani do ndawë aheryu. Soÿe ye ndawëkawo? Kabi nkeya Kaÿe ña meko, bare mba aheryu ña catëko. ¹³ Vëÿënta mën, ge vahnë vëvë duniÿa vi ñewënihu antë pëmpëhnahnu. ¹⁴ Fuhnë njëtinëk tavinëk icëm ña tëkin hnë uwám hna

* **2:27** 2.27 Wagu watac karañëdëhu fop: Vëryampo nahadëni pañare Iyir Ipacah ña nësëd, vëhawary ntehnëni pañare wayëd ye do vëhawary kat pañare Wanës Wën. **3:12** 3.12: Wapëgwala 4.3-10

kabi ñahnëlinëk. Ale wok ñahnëna vëÿëntaŵ hnë icëm hna nkok. ¹⁵ Alewo-le ÿewëka aÿëntaŵu ÿa, ahnë arac aryaŵ vahnë ye, do njëtërun wëla aryaŵ vahnë aryampo kwëhnana hnë umë uwám usër.

¹⁶ Wëlin gante njëtinëk tame inahn ña: Yesu Këris njëdahnëk ntaŵary dëŵu ña soñe lëŵ fu. Awa fuhnë fëna tëfëkëfu njëdahnin walaŵary fu ŵa soñe vëÿënta fu va. ¹⁷ Ge ahnë kwëhna hnapul yabah nutënda aÿëntaŵu ÿa ga kwëhna uval do ñwëÿ demadilahna, ahnë arac kof bi ntehn inahn Wënu ña hnë umë nke? ¹⁸ Vutah mën, antë kwëhnaÿin inahn gë wanës ma gë kaca hnëñah fo, bare gë vantiÿa do gë toña. ¹⁹ Koyëna njëtëden hnë toña hna nkeyinëk, do haryënk Wënu hna njamënedën wasakahn fu ŵa. ²⁰ Ge sakahn fu ha ntehnëk meninëk, njëtinëk Wënu ña hnaÿëk lëbëk wasakahn fu ŵi do njëtëk fop.

²¹ Vëÿahnik mën, ge wasakahn fu ŵa dehnëna meninëk, kwëhnađen itama padah haryënk Wën hna. ²² Rëkëden nuÿanden fop ile rëÿëdenëha ÿa, kabi maŵëhnedëneha vakwëda vantëŵu va do ntiden ile ñad ÿa. ²³ Wëlin le tëÿëkëfu ntiyin Wënu ña: kwëtahnin ŵac Aju ÿa Yesu Këris do ñahnëlin had gante ntehnëkëfu Këris ka. ²⁴ Ale ŵawëhnek vakwëda Wën va, hnë Wën hna nke do Wënu ña hnë umë nke. Wëlin gante njëtëden Wënu ña hnë fuhnë nke: gë Iyir nte njëdakëfu ña.

4

Gante njavëtëde Iyir Wën

¹ Vëÿahnik mën, antë ahwëtahnuna iyir nte-wo-nte, bare yëkëhnahnëryinëhni soñe afëcëtahnu bi Wën hna matik iyir tac; wakila vëŵër vëÿabah campëni duniÿa li. ² Wëlin gante njavëtandunëha Iyir Wënu ña: iyir nte-wo-nte lehnëd Yesu Këris njijëko duniÿa li nke ahnë, iyir tac Wënu hna matik. ³ Bare iyir nte-wo-nte ŵëÿëk njavëta Yesu matina hnë Wën hna, iyir tac aÿew Këris ÿa ye. Njëtërunëho aÿew arac njijëd do tame tëk tëki duniÿa li.

⁴ Bare ŵuhnë, vutah mën, Wënu ña hwëhnekë do mëkërunëhëhni wakila vëŵër va; kabi Ale ye hnë ŵuhnë ÿa lëbëka ale ye hnë vële kwëhnekë duniÿa vi. ⁵ Wakila vëŵër va, vëhni, duniÿa ÿi hwëhnekëhni. Awa gë anësa duniÿa ña nësëdëni do duniÿa ÿi hnëpadëhëhni. ⁶ Bare fuhnë Wënu ña hwëhnekëfu. Ale yëtëka Wënu ña nëpadëhëfu; ale nkok kwëhnëna Wënu ña, ahnë arac nëpadilëfuhna. Koyëna kofen njëtën ile nke Iyir toña ÿa do ile nke iyir wamër ña.

Wënu ña inahn ye

⁷ Vëÿahnik mën, ñahnëlënëfu, kabi inahn ña Wën hna matik. Alewo-le ÿahnëka aÿëntaŵu ÿa, ahnë arac fatah Wën ye do njëtëka Wënu ña. ⁸ Alewo-le wok ñahnëlëhniha vëÿëntaŵ va, ahnë arac yëtëlahna Wënu ña, kabi Wënu ña inahn ye. ⁹ Wëlin gante tufëkëfu Wënu ña inahn dëŵu ka: payika Aju ryamboli lëŵu ÿa duniÿa li, soñe nuÿahnin uwám paryi ŵa gë umë. ¹⁰ Wëlin ile ye inahn ña: gena kabi fuhnë ÿahninëka Wënu ña, bare kabi umë ÿahnëkëfu. Paryi ñahnëkëfu, soñe rac payahnika Aju duniÿa li njëdahn ntaŵary dëŵu ña had sadëha soñe itavëhn wameh wadëŵ fu ña. ¹¹ Vëÿahnik mën, kabi aki ñahnëkëfu Wënu ña, fuhnë fëna tëfëkëfu ñahnëlin. ¹² Ahnë kobëri nulahna Wënu ña, bare ge ñahnëlinëk, Wënu ña hnë fuhnë nkef, do inahn dëŵu ña padëdëhëfu dūs.

¹³ Wëlin gante njavëtëden hnë Wën hna nkeyinëk do umë hnë fuhnë nke: njëdakëfu Iyir dëŵu ña. ¹⁴ Nuyinëk do wasede yeyinëk Rëm ÿa cañëtika

Aju gante nkehand afehët avë duniya. ¹⁵ Ge ahnë njavëtëk Yesu ye Aju Wënu na, Wënu na hnë umë nke do umë hnë Wën hna nke. ¹⁶ Do fuhnë tēkinëk njētīn do kwētahninëk Wënu na nahnekëfu. Wënu na inahn ye; ale ye hn'inahn hna Wën hna nke do Wënu na hnë umë nke. ¹⁷ Wëli, gante padëk inahn na hnë fuhnë, gante kodën tamayin hnë fac kiti hna: gante nke umë ka, fuhnë fëna koyëna nkeyinëk duniya li. ¹⁸ Ntakah gena hnë inahn hna; inahn padah na ntađ ntakah. Ge ahn'a ntakëdëha kabi uhorot hnapëdëha; ale ntakëk ya kwëhnana inahn padah. ¹⁹ Fuhnë nahninëk kabi Wënu na ryënkwëk yahnëkëfu. ²⁰ Ge ahnë ntehnëk: «nahnebuhā Wënu na», do hara nahnelahna aytäwū ya, ahnë arac awër ye. Kabi ale wok nahnelahna aytäwū ale nud ya, ahnë arac kodina nahna Wën le nkok nudina. ²¹ Do wëli akwëda nte hnuyaayinëk hnë Wën hna: ale yahnëka Wën na tēfëka nahna aytäwū ya fëna.

5

Imëk fu hnë duniya li

¹ Ale-wo-le hwëtahnëk Yesu ye Këris ya ahnë arac fatah Wën ye; do ale-wo-le yahnëka rëm ya nahnedëhëhni fëna vutah vuntëwu va. ² Ile yavëtahnëde nahninëkëhni vutah Wën va, umë ye: nahninëhna Wënu na do mawëhnin vakwëda vantëwu va. ³ Inahn Wënu na, umë ye mawëhnin vakwëda vantëwu va. Do vakwëda vantëwu va dënëna. ⁴ Fop vutah Wën va mëkëni duniya yi, do fere fale wëkahnëden fa, ikwëtahn fu na ye. ⁵ Mo ye awa, ale wëkëk duniya yi? Umë ye, ale hwëtahnëk Yesu ye Aju Wënu na.

⁶ Yesu Këris yijëk gë wënka do gë sat. Yijëna gë wënka fo bare gë wënka do gë sat; do Iyir na ye sedë watac, kabi Iyir na ye toña ya. ⁷ Wasede warar hnësëk sojë watac: ⁸ Iyir na, wënka na do gë sat ya, do vërar vërac nkwëryëlëni. ⁹ Mawëde ile nësëni vahnë vële ye wasede va, bare ucedëya Wënu na yak hwëhnak nafa. Ucedëya tac, umë ye wante nësëk Wënu na sojë Aju ya. ¹⁰ Ale hwëtahnëka Aju Wënu na kwëtahnëk hnë intawary dëwu hna cedëya tac. Ale wok kwëtahnëlahna Wënu na ntika awër, kabi kwëtahnëna ucedëya nte ntik Wënu na sojë Aju ya. ¹¹ Do wëli ucedëya tac: Wënu na njëdakëfu uwám usër wa, do uwám rac hnë Aju hna nke. ¹² Ale wawëka Aj'a nujad uwám rac; ale wok mawëlahna Aju Wënu na nujadina uwám rac.

Uwám usër

¹³ Waņi kerëhnëmu, wuhnë vële hwëtahnëka Aju Wën va, gante njëtahnëdun nujarun uwám usër wa. ¹⁴ Wëlin tama nte hwëhnayinëk hnë Wën hna: ge tēyinëk iñë gante ñad umë ka, nëpadëhëfu. ¹⁵ Do ge njëtīnëk Wënu na nëpad urëy fu wa, ile-wo-le rëyëdenëha ya, njëtīnëk nuayinëk iñë rac.

¹⁶ Age ahnë nudëha aytäwū hn'ikwëtahn hna ga ntid uwëh le wok yodina gë icëm, tēfëka njëfa do Wënu na njëdëdëha ahnë arac uwám wa. Umë sojë vële lid wameh wante wok njodina g'icëm na lehnëbu njëfande. Nkehëhna wameh wade yod g'icëm. Dehnëla njëfande sojë rac. ¹⁷ Ankeya meh na fop wameh ye, bare nkehëhna wameh wante wok yodina g'icëm. ¹⁸ Njëtīnëk fop vële ye vutah Wën va vëwodina menëndëni; kabi ale nagëk Wënu na keryëdëhëhni do Sintani kodina ntihni iñë wëh. ¹⁹ Njëtīnëk Wënu na hwëhnëkëfu, do duniya yi fop hn'imëk Sintani hna nke. ²⁰ Njëtīnëk fëna Aju Wënu na nijjëko do

njēḏakēfu uyēt soṇe njētina, umē ale ye Toña ŷa. Hnē umē nkeyinēk ale ye Toña, Yesu Kēris, Aju Wēnu ṇa. Umē ye Wēn paryi ŷa, umē ye uwám usēr.

²¹ Vutah mēn keharyinēhni wamēn wamēr.

Kayëte kigëna mba San Wade yehëhna hnë inji kayëte

Ale herëk inji kayëte ña wacik umë dënk «Acër». Rac rufahnëd avë haryënk w nkentiko hnë acery sali hna. Kerëhnëka «Asëval, ale tëhna Wën, gë vërahu», rac fëhnëtanëk cery sali nte ye hnam ña do gë bulunda lëwu. Had hnë kayëte ndënkwëryënk mba San, inji kayëte tëyëkëhni vële haraëd va nkeni vële fëcëtaf do duñëhni hnë kwëtahn paryi hna. Tëyëkëhni nkoni hnë toña hna do hnë injahn hna. Inji kayëte nësëhnëdëhëhni vahne va antë mañëni vakaraña wamër vante ye sifa watac fo gë vakaraña wamër vante tavëtehni hn'ikayëte ndënkwëryënk San.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: kayëte, cery sali, toña, Rëm, akwëda.

¹ Ami, acër avë cery sali ña, kerëhnëryidëmu wuhnë, Asëval, ale tëhna Wën, gë vërahu, vële ñahnëbu wapacëk. Gena ami fo ñahnëku bare fëna fop vële yëtëk toña va ñahnënihu. ² Ñahnirun kabi toña ña gë fuhnë nke do gë fuhnë nkoë kwëlëkwël: ³ Arabi ipërëna ña do ikayëhnahn ña gë yam ña, le watik hnë Wën Rëm ña gë Yesu Këris, Aju Rëm ña, nke gë fuhnë hnë toña hna do hnë injahn hna.

⁴ Nëjëkowo dus ante tëkatëbuhëhniwo vërah hu ga tëfëni toña ña, gante nke akwëda nte hnuñayinëk hnë Rëm ña. ⁵ Awa tame, këlami, Asëval, gena akwëda kasëk ile herëhnëryidëmi ñi, bare ante hnuñayinëk kobëri wapëgwa ña fo ye: tëfëka ñahnëlin. ⁶ Injahn ña, umë ye imawëhn vakwëda Wën va. Do akwëda ña, had nte wëryërun kobëri wapëgwa hna, umë ye ayasahnëndu hnë watac.

⁷ Njëterun dus, vëwër vëyabah campëni duniña li, do vëhni vëwawëna Yesu Këris njijëko nke ahnë. Sifa ahnë arac ye awër do añëw Këris ña. ⁸ Awa, kwëtëryin hakili, soñe antë përekan ntëwel doku lëw fu, bare ahnuñawu fop ile rëfëka ña. ⁹ Ale-wo-le wënëk inë hnë ikarañ Këris hna do wok yañëhëna rac, ahnë arac gena Wën hna. Ale hahnëndak hnë ikarañ tac, ahnë arac gë Rëm ña nkeni do gë Aju per. ¹⁰ Ge ahnë njijëk fagant hun njojat karañ kawary, antë ahacawuna do wëla simpañi antë ayañuna. ¹¹ Ale hacaka ña ahnë arac nkentahnik hnë vantiyehn wameh wante ntid ahnë arac ña.

Watëkwa

¹² Kwëhnañu yabah ile herëhnëdëmu, bare pecehnëko antë yëdanahnëryiñu hnë kayëte; bare nahabu yiryiñu ñal hun hna do hnësëhnu ami dënk soñe uhnatah fu wë padahn. ¹³ Vërah ahery hu Asëval a ale tëhna Wënu ña nkañëryidënihi.

Kayëte tarëna mba San **Wade yehëhna hnë inji kayëte**

Ale herëk inji kayëte ña wãcik umë dënk «Acër». Rac rufahnëd avë haryënkwa nkentiko hnë sery sali hna. Gayiyus kerëhnëd. Hnë kayëte tac, nuðe gante nke uryema do kaca nte pehnahnini vëyëntaŵ va, cedeyahnëd injahn ña do g'ikahnënda soñe toña ÿa. Kerëk pañare: icëkŵary Gayiyus soñe yaŵëna ntëŵu ña do gë wafoku wante ntinëhnëdëhëhni vële hwëtahnëka Yesu va; nkeya meh Diyotëref ña; gë njasa përen Demetëriwus.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: toña, kayëte, aÿahnik, cery sali, kaca.

¹ Ami, acër avë cery sali ÿa, kerëhëryidëmi wëjë aÿahnik mën Gayiyus, wëjë ale ÿahnëbu wapacëk. ² Aÿahnik mën, arabi Wënu ña njëdi urisah hnë ile-wo-le hna do ahwëhna mbahn kenden, gante nke intaŵary hu ki. ³ Natëko ðus ante tëkiniho vëyënta fu hn'ikwëtahn hna do nësëni soñe toña le ye hnë wëjë hna, do gante njasëdu hnë toña ka. ⁴ Uhnatah mën sankaf ŵa umë ye, wëryawu vërah mën va hnë toña hna njasëdëni.

⁵ Aÿahnik mën, g'ikahnënda ntinëhnëdëhëhni vële hwëtahnëk va fop, lakënde ntehnì vëhneh ye. ⁶ Nësëni soñe ipërëna hu ña hnë cery sali hna. Age kokëndu aryemahni hnë uyas lëŵ hni hna, uryema nte hnëjëdëha Wënu ña ye. ⁷ Soñe uŵac Ahwëhn njasëdëni, hara ñoñ vëhnuÿana hnë vële wok vëhwëtahnëna. ⁸ Awa, fuhnë tëfëkëfu ndemaÿënëhni iÿi sifa vahnë, nkehahnin gë vëhni vëryokuñëhn toña.

Diyotëref gë Demetëriwus

⁹ Kerëhnëbuhëhni vëvë cery sali va; bare Diyotëref, ale nëñahnëk ge haryënkwa maŵëna ntënënefu. ¹⁰ Soñe rac, ge njiryibu pëyahnedëfu wameh wante ntid ña, wanës wanënkwaŵ wante nësëd soñe lëŵ fu ña. Do watac gelahna gwër! Nwëyëd kacafilëhni hna vële hwëtahnëk vëyëntaŵ va do vële ÿad kacanihëhni va, memaÿendëhëhni do ntadëhëhni hnë cery sali hna.

¹¹ Aÿahnik mën, antë arëfëtalahnu iŵeh bare ile yivëk. Ale lid ufërën a ahnë arac Wënu ña hwëhnëka; ale lid wameh ña ahnë arac yëtëlahna Wënu ña. ¹² Vahnë va fop wapëren tëfëtaðëni soñe Demetëriwus ÿa, toña ÿa dënk soñe lëŵu ÿa cedeyahnëd. Fuhnë fëna, waseðe walëŵu yeyinëk, do njëtëru ucedeya ntëŵ fu ña toña ye. ¹³ Kwëhnabu yabah ile rëfëka hnësëhni, bare ñada liwu fop hnë kayëte.

Watëkwa

¹⁴ Ñadëfu yiryiwu wafac ŵi, do nësëlëde fuhnë vëhi. ¹⁵ Arabi yam ÿa nke gë wëjë. Wëlawo ŵa fop nkaÿëryidënihi. Gaÿëryihni wëlawo ŵa, ale-wo-le g'uŵac lëŵu ŵa.

Kayëte mba Yud Wade yehëhna hnë inji kayëte

Yud aheryu Yesu, do gë Sak, herëk anj kayëte. Ñadëho kerëhnëhni vile hwëtahnëk duniya va kamënaÿehnehni soje ipeh dëw hni nte mbankëni na. Bare apecehnëka nësëhnëhni soje vëharan wamër va vële rënkëd vacery sali hna. Vëharan wamër va wok vëlënëndilahn Wënu na. Yud nësëd soje rac gë wëdahëse wayabah wabë vikerëh vicër hna. Puhnad g'inira vële hwëtahnëk va gante tëfëka kahnëndani hn'ikwëtahn do gante tëfëka ntini paß gë vahnë vërac.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inji kayëte: vëharan wamër, dahëse, kitinj, vële wok vëlënënlahn Wën.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpaÿi (1-2)

Vëharan wamër va (3-16)

Uhnira vële hwëtahnëk va (17-23)

Dëwara (24-25)

Simpaÿi

¹ Ami, Yud, aryokuÿëhn Yesu Këris, aheryu Sak[☆], herëhnëdëhëhni aki vële macëk Wënu na Rëm ya. Anahnëku do kwëtirun soje Yesu Këris.

² Arabi ipërëna na, yam ya, do gë injahn na nkwënawu.

Vëharan wamër va rëk kitinjini

³ Vëÿahnik mën, ñadëfuho dus herëhnu soje ipeh inte vankinëk. Bare doliÿi tëkatëbu afo herëhnu inë haÿary soje hamëhnaÿehnu uwët soje ikwëtahn inte njëdfakëhni Wënu na soje kantëm fop vële hwëtahnëk va. ⁴ Kerëhnëdëmu kabi ankeni vahnë vële wok vëlënënlahn Wën, vële yëbaku, hara yëtëluhna. Acahëtëdëni ipërëna Wën fu na soje catënahneni ndakëntal meh dëw hni. Njahëtaniha asankaf do Ahwëhn fu ryamboli, Yesu Këris. Mbiÿëk ga kerik hnë Vikerëh hna gante kitinjëdëhëhni Wën ka.

⁵ Andënkwëtehnëdëmu, mama njëtahnërun wante ÿadëfu hnësu ni, Ahwëhn a pehëtëkëhni bulunda Isërayel nkal Esipët hna, bare, ge ndëcëk umë, vële wëÿëk kwëtahnëni va fagant lëw hni, mbëvehnëkëhni.[☆]

⁶ Dënkwëtaryinëhni wamëleka wante nkok gena gwër ucankaf nte njëdfakëhni Wën na do ravëtak dëd dëw hni na.[☆] Wënu na ñabehnëkëhni gë vankëncä soje kantëm, do kwëtëni hnë mëhwëry mbë gëd hafo fac sankaf kitinj hna. ⁷ Antë aryënkwu fëna Sodom gë Gomor gë vankol vante hwërëkëhni va vante yëdëhna had wamëleka watac hnë ndakëntal meh ntëw hni do yëkëlehneko ndakëni gë vële nëmpëlëntik mbahn. Nkeni had dahëse, vile rufëdëhëfu bi hak nke horot hwëdëh vë kantëm.[☆]

⁸ Vëharan wamër vële ye ÿal hun vi kwëhnani vankeÿa ndampo fo gë vëhni. Hudakery hudëw hni ha liÿehnehnehni vëÿin: tonkënadëni vëhni dënk vimbahn vidëw hni, nÿwëÿëdëni ucankaf Ahwëhn na, do njewëdënihëhni vële ye ambin cëmb hna. ⁹ Wëlakënde Misel, asankaf wamëleka na, dina rac. Wati le conkëdëniho gë Sintani ya soje mbahn Moyis na, dëkënalohna njewä kitinatënda. Aki fo ntehnëkaÿo:

☆ **1:1** 1.1: Matiye 13.55; Marëk 6.3   ☆ **1:5** 1.5: Icahn 12.51   ☆ **1:6** 1.6: Wapëgwala 6.2   ☆ **1:7** 1.7: Wapëgwala 19.1-35

«Tavëlehnëmu gë Wënu ɲa!» ¹⁰ Bare vëyi vahnë njewëdëni ile nkoni vëyëtëna, do viyë vile ntidëni had wulaŵ, ile njëtëni kobëri hnagi lëw hni, rac ye ile vëvehnëdëhëhni.

¹¹ Mekëhni! Nkaŵ Kaÿe✧ tëfëni! Njëdëhnani hnë idënt Balam soje nuÿahnëni kori. Ambëvëntini kabi ɲwëyëntini had Kore✧.

¹² Vahnë vërac wëdahëse waŵeh nkeni wante ronkënëd watoka wante vankërun gë vële hwëtahnëk va. Atokëntëdëni gë usëfëhnah këm do soje vëhni fo nahadëni. Nkeni had vëɲar vahnënak, bare sël ŷa pitëndëlehnëk vëɲar va do tëveña. Nkeni had vatëh vante wok dëwëdina, wëlakënde wati lëw hni ŷa tëki, ankëcikëhni: wahwënta wahi cëmëhni. ¹³ Nkeni had wavonkëlo wëñka wov, wante ryehëtëd waronk walëw hni, rac ye vantiyehn vantëw hni vacëfëhnah, nkal li. Nkeni had wamol wale yasaryëd pëhwëtanëhnëk Wënu ɲa ŷëwä mëhwëryah dus soje kantëm.

¹⁴ Enok, ale ye ahwëhn mbëd gë vëhi hnë warëm fu hna, pëgw Adam, pëyahniko kobëri fo waɲi soje lëw hni: «Nëparyin! Ahwëhn a njijëk gë wawuli wawuli wamëleka wafacah, ¹⁵ soje kitiɲahn fop nkal inji. Korotëyëhnëdëhëhni fop vahnë vële wok vëlënëñëlahna soje vantiyehn vantëw hni vante wok kwëhnahna untënah vante ntini gë untënah këm. Korotëyëhnëdëhëhni vëyi vëwën vële wok vëlënëñëlahna kabi njewëniha këm fo. Vële wëñëk va korotëhnëdëni. Korotëyëhnëdëhëhni vëyi vëwën kabi njewëniha.» ¹⁶ Vëyi vahnë rëkëdëni ñakëñakëndëni; nkeyëndëni kwëlëkwël; wabal wameh wadëw hni tëfëdëni; wanës wakuman fo nësëdëni do cëkwëdënihëhni vahnë soje nuÿahnëni ile ñadëni fo.

Uhnira vële hwëtahnëk

¹⁷ Vëyahnik mëñ, ge wëhñë ye, dëñkwëtaryin wante ntehnëniho kobëri ɲa vëfayik Ahwëhn fu Yesu Këris va. ¹⁸ Ntëhnënihu: «Hnë wafac warëkwa li, nkedëni vahnë vële ryasëd viyë vëva Wën va, do tëfëdëni wëbal wadëw hni wante wok dënëñëna Wën.» ¹⁹ Vëhni fitëndëlehnëdëhëhni vële hwëtahnëk va. Vinahan vimb nkal kwëhnani; Iyir Wënu ɲa gena hnë vëhni.

²⁰ Bare wëhñë, vëyahnik mëñ, yëryëryin uwám hun wä hnë ikwëtahn hun pacah dus hna. Yëfaryin gë fanka Iyir Ipacah ɲa. ²¹ Goryin kwëlëkwël hnë injahn Wën hna, këbëñaryin ahnuÿahnu ipërëna Ahwëhn fu ŷa Yesu Këris le yiryeryëdëhëfu g'uwám ule wok pudina.

²² Kaÿëhnahnëryiŵu gë vële nkok yaŵëna ikwëtahn va; ²³ pëhëtëryinëhni vëyëntaŵ va gë dabët hnë hwëdëh; soje vëyëntaŵ va, kaÿëhnanëryiŵu gë vëhni, bare diyaryin wajira gë ntakah: ha, hafo ahehawu viyi vilëw hni va vile tonkënëk wameh wadëw hni ɲa.

Dëwara

²⁴⁻²⁵ Cëmbënëfuna Wën ryamboli, ale fehëtëdëhëfu gë fere Yesu Këris, Ahwëhn fu ŷa! Kod nti antë aÿoŵu, do antë ahwëhnawu ile nirahnëderun, tufahnu g'uhnatah fëbah, haryëñkw lëwü hnë icëmb ntëwü hna. Icëmb ɲa, icamah ɲa, inaw ɲa do ucankaf ɲa, umë hwëhnëk ani gë wapëgwala, gaki do kantëm! Amina!

Kayëte Wapuyala ña Wade yehëhna hnë inï kayëte

Hnë anï kayëte Wënu ña njëtëndanëka ale herëk a, mpëdara Afayik San, viyë vile rëfëka tèki ryënkwehnið íboka Këris. Kerik yëbëlan bëhn wafëhw imbëð gë wahi gë bëhn wafëhw imbëð gë wahnah g'imbëð (70 gë 95) ga ndëcëk nagi Yesu ÿa hnë wati nte korotehneðeho cery sali ña.

Anï kayëte nësëð viyï viyabah vile fëhnëtanëk viyë vihawary soñe bulunda wasëwif. Mbëð gë wahi fëhnëtanëk ile fadëk ÿa. Nëmpe yah ÿa fëhnëtanëk imëk inï do fëna ufacah wã. Nkol Babilon ña fëhnëtanëk Rom; hnë wañi vankol nke ucankaf meh.

Kayëte ña pëgwëhnanik gë wanës soñe vacery sali mbëð gë vaki hnë vacery sali vambë Asi hna. Ile rëfika ÿa kayëte hna, San njojik ambin hna hn'ile nuk toye fo ile liyað ÿa hnë wapuyala ðuniyã li ante mbokajëð Yesu ña: ðuniyã ÿi përekanëðe, Sintani ÿa këfëðe, kitiñ tëkwa ña nkeð, do Yesu ntañad tinki ahnañ hnë Yerusalem kasëk hna.

Wëlin wanës wakwëhn nafa hn'inï kayëte: mëleka, ahnañ, kayëte, fape, hwëðëh, ambin, kopa, uwám.

Wëlin gante nke kayëte ka:

Simpañi (1.1-8)

Yesu cahnanika San (1.9-20)

Kayëte soñe vële hwëtahnëk ye hnë vankol mbëð gë wahi hna (2.1-3.22)

Icëmb ña ambin hna (4.1-11)

Fape fa gë kayëte nte ÿamëndëlehnik wahwënta imbëð gë wahi (5.1-8.2)

Walënkwe mbëð gë wahi gë wahitiñ walëñ hni (8.3-11.19)

Vëyëw Wën mëkëðen (12.1-14.20)

Wamëleka mbëð gë wahi gë wëkata wã (15.1-16.21)

Iyo Babilon (17.1-18.24)

Imëk gë kitiñ tëkwa (19.1-21.8)

Yerusalem kasëk (21.9-22.21)

Uyëtëndan: ile njëtëndanëka Wënu ña San

¹ Hn'anï kayëte nke viyë vile cowëtëk Yesu Këris. Wënu ña njëðakawo soñe njëtëndanëhni vëyohal vëléwü va vile rëfëka tèki hara biyëna ÿa. Këris ÿa payëkawo mëleka léwü ÿa ÿal mën, ami San ayohal alëwü, soñe njëtëndano virac. ² Sede yeñu hnë fop vile hnuhuho: rac ye wanës Wën g'ucedeya Yesu Këris ña. ³ Ndëwayik ale harañëhnëðëhëhni vahnë wanës wante kerëhnëko Wënu ña hn'anï kayëte do ndëwayini vële wëryëð va do hwëtað wante herik ña! Yëtëryin, wati le hahnëndik soñe wañi fop ña tëhajëk.

Simpañi le kerëhnini vacery sali Asi

⁴ Ami San herëhnëryidëhu, wühne vacery sali mbëð gë vaki vambë Asi vi. Arabi ipërëna wã gë yam ÿa ahnuyãwü hnë Wën hna, umë ale ye, yeho do yijëð, hnë wayir mbëð gë wahi hna wale ye haryënkwe hnë tinki nañ ntëwü hna, ⁵ do fëna hnë Yesu Këris hna, sede hahnëndak ÿa, ale ryënkwik vëhnëndëhnik hnë vësëm hna do ye ahnañ vëhnañ ÿa nkal li fop! Umë ale ÿahnëkëfu do fehëtëkëfu hnë wameh fu hna gë sat léwü ÿa, ⁶ ntikëfu inañ vësëna wasaðëha soñe ndokuñëhnëndenëhna Wënu ña, Rëmu. Arabi kwëhn icëmb inï gë fanka fa kwëlëkwël! Amina.

⁷ Yëkëryin, wëjar hna njijëd! Vahnë va fop nuđëniha, wëla vële sëhëka va;✧ do fop wabulunda wabë nkal ñi njahnadëni soje lëwu ña. Ha! Amina!

⁸ Ahwëhn a Wënu ña ntehnëk: «Ami ye Alëfa gë Omega, Aryënkwëryënkwa a gë Arëkwa ña, ale ye, yeho do yijëd, Ahwëhn Fanka Fop.»

Hudakery San soje Ajë Ahnë

⁹ Ami San, aÿënta hun yëbu; mbankinëk had wuhne gë Yesu hnë horot hna, hn'imëk hna do hn'iduñëna hna. Ntayibuho hnë tinti mbë wov le wacik Patëmos hna, kabi pëyahnëdëfuho wanës Wënu ña do sede yëbuho wëba Yesu. ¹⁰ Hnë fac Ahwëhn hna, Iyir Ipacah ña tënëkoŵo do hamëhni mën nkwëryëbu kopa sankaf had lënkwa, ¹¹ më lehnëdëho: «Kerëry hnë kayëte ile hnuđu ña, do yëđanahnëryihni vacery sali mbëd gë vaki vante ye hnë: Efes, Sëmirën, Perëgam, Tiyatir, Sarëdes, Filadelëfi do Lawodise.»

¹² Njëkadëfuho soje hnuwuwa ale hnësëndëhoŵo ña. Ga njëkabu, më hnuđu wayul wasanu mbëd gë wahi wakwëhn walampu, ¹³ do fagant wayul walampu warac, kahnëko ile mëntëlëni g'ahnë. Acuđ cankaf nte rëkëkaŵo hafo wapary hna cuđako do ñëba ryl yankah sanu sakahn lëwu hna. ¹⁴ Njerëkaŵo mul ña had perëkal. Vinkër va had hwëdëh pëtëdëhawo, ¹⁵ wapary ña had ryëhwëra vëntëvënt facënik hnë hwëdëh nkehawo do kopa lëwu ña had uŵac wënka wov ñënkadëhawo. ¹⁶ Hnë vák rëhw lëwu hna, wamol mbëd gë wahi mënkwëko. Wës lëwu hna sëlame ñakënik hwëhn wanëkan waki sahnëdëho, do yëka lëwu ña ntancëko had ulav g'anent.

¹⁷ Ga nubuha, njobuho haryënkwa lëwu had cëmëbu. Më tindëko vák rëhw lëwu ña do nteho: «Antë ntaki! Ami ye Aryënkwëryënkwa a gë Arëkwa ña, ¹⁸ Ale yënëd a. Cëmëbuho, do wëli tame ale yënëd kwëlëkwël yëbu. Visëdëta icëm va wënkëbu do gë viva yëwa vësëm ña.

¹⁹ «Awa kerëry vile hnuru va: vile ye gaki va do vile yëjék va. ²⁰ Wëli ile pëhnëtanëk wamol mbëd gë wahi wale hnuru hnë vák rëhw mën ñi do gë wayul sanu mbëd gë wahi wahwëhn walampu: wamol mbëd gë wahi wï wamëleka vacery sali mbëd gë vaki vi ye, do gë wayul mbëd gë wahi wahwëhn lampu wa, vacery sali mbëd gë vaki vi ye.»

2

Soje ile kerëhnëkëhni San vacery sali mbëd gë vaki

Soje acery sali mbë Efes

¹ «Kerëhnëryehna mëleka acery sali mbë Efes ña:

«Wëli wante ntehnëk ña ale wënkëk wamol mbëd gë wahi hnë vák rëhw lëwu do yasëd fagant hnë wayul sanu mbëd gë wahi wahwëhn walampu wa: ² Njëtëbu vantiyehn hun va, ikamëna hun ña do gë iduñëna hun ña. Njëtëbu kodiluhna aryuñënanëhnuni vële lid wëh va, njëkëhnahnërunëhëhni vële wëcad vëfayik wok vëyena paryi va do tëkatërun vëwër ye. ³ Nduñënarun, korotërun soje wac mën wa do cilëtaluhna.

⁴ «Bare nke ile surëdëmu: goluhna aÿanduno gë kobëri ka. ⁵ Awa, dënkwëtaryin le njojërun hna, gwëcëtaryin vankeya va do avokanu anjasa ndënkwëryënkwa hun ña. Ge ñwëyërun gwëcëtađiluhna vankeya va, njiryidëfu ñal hun hna do ntihëtëdëfu wayul walampu hun wa. ⁶ Bare nkehëhna ile fërënak hnë wuhne: had ami, ñëwëdun vënjasa vëva

✧ 1:7 1.7: San 19.37

Nikolayit va. ⁷ Ale hwëhñak vanëf nkwëry wante ntehnëdëhëhni Iyir ña vacery sali va. Ale wëkëk a mawëryanëdëfuha tok atëh uwám nte ye hnë arayen Wënu hna.»

Soje cery sali mbë Sëmirën

⁸ «Kerëhnëryehna mëleka acery sali mbë Sëmirën ña:

«Wëli wante ntehnëk ña ale ye Aryënkweyënkwa a do Arëkwa ña, ale sëmëko do mbokaj wám li: ⁹ Njëtebu horot hun ña do gë hañëhñah hun wã, ßare ile ye toña ña, mbetarun! Njëtebu wameh wante nësëdëni vëryampo soje hun ña. Vërac ntehnëdëni wasëwif nkeni ßare gena toña: caliña mba Sintani nkeni! ¹⁰ Antë ntaku gë horot le ñad nkewu ña. Wëli, Sintani njëkëhñahñëdëhu ntonatëhni vëyabah hnë wühñë kaso hna, do wafac pëhw horotëdun. Kahnëndaryin hafo hn'icëm hna do njëdädëmu apënkwa imëk, uwám sër wã. ¹¹ Ale hwëhñak vanëf nkwëry wante ntehnëdëhëhni Iyir ña vacery sali va! Ale wëkëk a cëmëdina cëm kigëna ña.»

Soje cery sali mbë Perëgam

¹² «Kerëhnëryehna mëleka acery sali mbë Perëgam ña:

«Wëli wante ntehnëk ale hwëhñak sëlame ñakënik hwëhñ wanjëkan waki ña: ¹³ Njëtebu hn'ile ntëdërun hna, hn'ile nke inawë Sintani hna nke. Ha, ñal hun hna ntëdëk Sintani ña, ßare nkorun ayawënu uwac mën wã, gwajëluhna ikwëtahn hun ña ñal mën hna wëla fac le ndawiko Antipas, sedë hahnëndak mën a.

¹⁴ «Bare nke vile surëdëmu: kwëhñarunëhëhni hnam vahnë vële rëfëdë ikarañ Balam ña; nkabëka Balak tëndëhñëhni urënd vëva Isërayel soje tokehnëhni fañar fale sënahnik sadëha wamën wawër do nkwa fandëni.✠

¹⁵ Ñal hun hna fëna, kwëhñarunëhëhni vahnë vële rëfëdë ikarañ vëva Nikolayit va. ¹⁶ Awa, gwëcëtëryin vankeya hun va! Ge gwëcëtëluhna vankeya hun va tame njiryidëfu gë ñal hun, do mëtaryëdëfuhëhni vahnë vi gë sëlame wës mën ñi. ¹⁷ Ale hwëhñak vanëf nkwëry wante ntehnëdëhëhni Iyir ña vacery sali va! Ale wëkëk a njëdädëfuha tok man✠ le sowik ña do g'itaka yerah; hnë itaka tac kerik uwac hasëk ule nkok yëtëna ahñë, ge gena ale hnuñad ña.»

Soje cery sali mbë Tiyatir

¹⁸ «Kerëhnëryehna mëleka acery sali mbë Tiyatir ña:

«Wëli ile ntehnëk Aju Wënu ña, ale fëtëdëhawo vinkër vi had hwëdëh do wapary ña had ryëhwëra vëntëvënt facënik hnë hwëdëh nkehawo.

¹⁹ Njëtebu vantiyehn hun va gë ñahn hun ña gë ikwëtahn hun ña g'iyoh hun ña g'iduñëna hun ña. Iyoh hun nte yabëk ntëbi mbë kobëri ña.

²⁰ «Bare nke ile surëdëmu: memañëhñëluwahna asëval a, Yesabel, ale liyak ahñësëhn Wën, tokahni vëyohal mën va ñañëndëdëhëhni nkwa fandëni do tokëndëni fañar fale sënahnik sadëha wamën wawër.

²¹ Njëdäbuha ampëd soje gante kod nkwëcëtahn ankeya ntëwu ña, ßare ñadina tav igwafa dëwu ña. ²² Soje rac ntonëdëfuha hn'ipad, umë gë vële gwafalandëni va, hn'ile korotëdëni dus. Ntidëfu rac ge vëravëna viwëh vile ntidëniho g'asëval arac. ²³ Ndawëdëfuhëhni vële rëfëdëha va. Koyëna fop vacery sali va njëtëdëni ami ye ale yëtëdë ile yehëhni vankaf hni hna wasakahn hni hna. Ale-wo-le hnë wühñë, ile ntik ña, sosëdëfuha.

²⁴ «Bare wühñë vëvë acery sali mbë Tiyatir, vële wok vërefëna ikarañ viyë vahnë, wühñë vële wok ñëñaluhna ile macëdëni watëwah wante

cowëk Sintani, ntehnëdëmu: dïbëndëdïluhna idïb kawary. ²⁵ Bare yaŵënëryin ile hwëhnarun ÿa hafo yiryiwu.

²⁶ «Vële wod ndokunëhnëndëniho hafo hn'ile tëkwëk hna, vëhni yed vële wëkëk va. Njëdadëfuhëhni imëk hnë wayal hna.

²⁷ «Naŵëhnëdënihëhni gë ryoko ryëhwëra: nihëdënihëhni had gante nihëde vapeya intil.*

²⁸ Inji mëk ndampo fo nke g'inte hnuÿabu gë Rëm mën ÿa. Njëdadëfuhëhni fëna ikol mbë g'acahnëfëd ña. ²⁹ Ale hwëhnak vanëf nkwëry wante ntehnëdëhëhni Iyir ña vacery sali va!»

3

Soñe cery sali mbë Sarëdes

¹ «Kerëhnëryehna mëleka acery sali mbë Sarëdes ña:

«Wëli ile ntehnëk ale wënkwek wayir mbëd gë wahi Wënu ña gë wahol mbëd gë wahi wã: “Njëtëbu vantiyehn hun va. Njëtëbu vahnë va ntiyahnëkëhni vëfërën fo worun, bare cëm ña yerun. ² Kwëtëryin hakili do yaŵënëryin ile wok hnë wuhnë soñe antë cëm kabi kamahnëbu wëla doku hun ryampo padëna haryënkwe Wën mën hna. ³ Awa dënkwe'taryin wanës Wën wante harañirun do wëryërun ña; yaŵënëryin do gwëcë'taryin vankeya va. Age kwëtëluhna hakili, njiryidëfu had ale; yëtëdïluhna hnë wati le njiryidëfu hnanëtu ÿa. ⁴ Bare nkeni vëryampo Sarëdes hna vële wok vëronkë'nëna viÿi vilëw hni va. Vërac viyerah cudadëni do tëfëlëdëfun g'ami, kabi tëfahnëkëhni rac. ⁵ Vële wëkëk va vacud vajerah cudadëni; pëhwëcëda muk wamac hni hnë kayëte uwám hna. Tase Rëm mën gë wamëleka wadëwu pëyahnëdëfu ami hwëhnëkëhni. ⁶ Ale hwëhnak vanëf nkwëry wante ntehnëdëhëhni Iyir ña vacery sali va.”»

Soñe cery sali mbë Filadelëfi

⁷ Kerëhnëryehna mëleka acery sali mbë Filadelëfi ña: «Wëli ile ntehnëk Afacah a, ale ye toña ÿa, umë wënkëk sëdëta Ahnaŵ David ÿa, umë fidëtëd do ahnë kodina mbokary pid, umë fidëd do ahnë kodina pidët: ⁸ Njëtëbu vantiyehn hun va. Wëli kwëtëhnëmu haryënkwe hun rënka fidëtik le nkok kodina pid ahnë. Njëtëbu toyë fo kwëhnarun fanka fa, bare njawë'nërun wanës mën ña do yahë'talunohna alehnu yëtëluhna. ⁹ Wëli, njëdadëmuni vahnë vëvë hnë caliña mba Sintani, vële lehnëd wasëwif nkeni vi, bare wayena. Ha, ntidëfu njiryini ndëkwëhnëni haryënkwe hun, do njavëtëdëni ñahnëmu. ¹⁰ Kabi njawë'nërun wapacëk wanës mën ña, awa ami fëna njawë'nëdëmu hnë wati horot sankaf le yijëd hnë duniÿa li fop soñe tëñini vële lëdëk nkal vi. ¹¹ Biÿëdina njiryidëfu. Yaŵënëryin ile hwëhnarun ÿa, soñe antë ahnë nuf apënkwe nte fënkwirun kabi mëkërun. ¹² Ale wëkëk a, ntidëfuha ryoko sank hnë Cery Cankaf Wën mën hna do bokëdina cahn muk. Kerëdëfuha uwac Wën mën wã do uva inaw Wën mën ña, Yerusalem hasëk, le sëlid g'ambin darël Wën mën hna. Kerëdëfuha fëna uwac hasëk mën wã. ¹³ Ale hwëhnak vanëf nkwëry wante ntehnëdëhëhni Iyir ña vacery sali va.»

Soñe cery sali mbë Lawodise

¹⁴ «Kerëhnëryehna mëleka acery sali mbë Lawodise ña:

«Wëli wante ntehnëk ale wacëde Amina ña, sëde hahnëndak do ye toña ÿa, ale ye sankaf hnë fop vile ntik Wënu ña: ¹⁵ “Njëtëbu vantiyehn hun va: yamëluhna yakëluhna. Bare ñakëndëbu ayamu ma ayaku! ¹⁶ Awa, kabi

* 2:27 2.27: Wahnëw 2.8-9

yakëluhna do yamëluhna, fagant fo nkerun, nkurëdëmu. ¹⁷ Ntehnëdun, mbetarun, nuñarun hnapul yabah do ñoñ gojëluhna. Bare yëtëluhna meku, njiwëhnërun, kaÿëhnërun, mëpërun do ñas fo yerun. ¹⁸ Soje rac yabahnëdëmu alawu ÿal mën li sanu le facënik hnë hwëdëh ÿi, soje avetahnu paryi. Dëwaryin fëna viÿi viyerah asudandu, antë mbok cëfëhnu ige ñas fo ña. Dëwaryin kat vëlo soje ayehnahnu vinkër hun vi ahnundu wapacëk. ¹⁹ Ami, niradëfuhëhni do catënëdëfuhëhni fop vële ÿahnëbu va. Awa yohëryin, gwëcëtaryin vankeya hun va! ²⁰ Wëli, rënka hna kahnëbu do mbankëdëfu. Age ahnë nkwëryëk kopa mën ÿa do pidët rënka ÿa, tënkëdëfu ÿalu hna do tokëlahnëdëfun. ²¹ Ale wëkëk a ntañëndëdëfuha ðarël mën hnë tinki nawñ mën hna, had gante mëkëbu ka, ami fëna, do lañantiwü gë Rëm mën ÿa hnë tinki nawñ lëwü hna. ²² Ale hwëhna vanëf nkwëry wante ntehnëdëhëhni Iyir ña vacery sali va.»

4

Icëmb ña Ambin hna

¹ Ga ndëcëk watac, më hnubu rënka le fidëtik ambin hna. Kopa ryënkwëryënkwe le wëryëbuho hnësëhnëdëhoŵo had lënkwe ÿa, më ntehnëko: «Kayi ani, rufi ile rëfëka tëki haryënkwe ÿa.» ² Iyir Ipacah ña tënkëleho tañ. Hnulehnu nkeho tinki ahnañ mbin hna, do hnë tinki ahnañ tac ahnë lañako. ³ Ale lañako ÿa pëtëdëho had wëraka wanëfak, wale wacik jasëp gë sarëdëwan. Tinki ahnañ ÿa icar ulañ hwërëkaŵo nte fëtëd had itaka nte wacik emerod. ⁴ Caharañ hnë tinki ahnañ tac, watinki ahnañ wafëhw wahi gë wahnah (24) yeho. Hnë watinki ahnañ watac, vicër wafëhw wahi gë vëhnah (24) lañako. Viÿi viyah cudaniho, do pënkwanu vapënkwe sanu ahnañ. ⁵ Tinki ahnañ hna cahnidëho wabilëbil do wakopa do gë waparar. Haryënkwe tinki hna warëh lampu mbëd gë wahi fëtëdëho: wayir mbëd gë wahi Wënu ña yeho. ⁶ Haryënkwe tinki ahnañ hna nkeho had wov lancah, le wëntëlëk gë ancëka.

Darël tinki ahnañ hna caharañ, nkeniho wulañ wahnah wale hwëhna kore vinkër haryënkwe gë kamëhni. ⁷ Ntañ ðënkweyënkwe ña gë vësëhn mëntëlëniho, kigëna ña gë fëndahni mëntëlëniho, tarëna ña yëka ahnë kwëhna do inahëna ña gë jaro nte wayëd yañ mëntëlëniho. ⁸ Wulañ wahnah wã, ntañ-wo-ntañ, vampañ imbëd g'andañ kwëhna do kore vinkër kwëhnaniho yañ gë gëd per. G'anent gë g'umëd njëwëdëniho kwëlëkwël:

«Pacëru! Pacëru! Pacëru!
Ahwëhn, Wën Hwëhn Fanka Fop,
wëjë ale yeho, ye do yijëd!»

⁹ Do nte-wo-nte njëwëdëniho wulañ wahnah wã icëmb g'untënah do g'icamehn soje ale lañak hnë tinki ahnañ ÿa, Ale yënëd avë kantëm a, ¹⁰ vicër wafëhw wahi gë vëhnah va (24) ndënkwehnëdëniho haryënkwe hnë ale lañak tinki ahnañ ÿa, cëmbëdënihawo Ale yënëd avë kantëm a, ntonjëdëniho vapënkwe sanu vantëw hni va, ntehnatëndëni:

¹¹ «Ahwëhn, Wën fu, tëfëki ahnuÿa
icëmb inja g'untënah ña do gë fanka fa,
kabi wëjë lik fop,
wëjë ÿadëho nke koyëna rac, nkelehn.»

5

Kayëte ña gë Fape fa

¹ Tac më hnuɓu hnë wák rëhw ale lañako hnë tinki ahnaŵ hna kayëte nte fëyik, keru ɓambery gë ipër per do ñamëndëlehni gë wuya wahwënta mbëd gë wahi. ² Tac më hnuɓuha mëleka hwëhn fanka le rëy gë kopa sankaf: «Mo tēfahnëk nke aŷamët ile ŷamëndëlehnik ŷi do pëyët kayëte ñi?» ³ Wëla aryampo gelohna mbin hna, nkal li ma kwëyët nkal li janáma hna, ale holëko pëyët kayëte ña, njëk ile herik ɓambery ŷa. ⁴ Do rac koyehnëdëho dus kabi ahnë gena ale rëfëkawo nke afëyët kayëte ña, njëk ɓambery. ⁵ Awa aryampo hnë vicër hna më ntehnëko: «Boka ho! Yëkëryehna, ivësëhn vë hnënk Yudá ŷa,✱ ale hnagik hnë hnënk Ahnaŵ a David, umë ale wëkëk a lihëtëd ile ŷamëndëlehnañnik kayëte ña do fëyëtëd.»

⁶ Tac më hnuɓuha Fape ga kahnëk fagant tinki ahnaŵ, kwëratëniha wulaŵ wahnah do gë vicër. Mëntëko had kácik. Wamiry imbëd gë waki kwëhnako gë vinkër mbëd gë viki, vinte ye wayir mbëd gë vaki Wën vinte sañëtik hnë nkal hna fop. ⁷ Fape fa pëñako soñe teɓahn kayëte hnë wák rëhw ale lañako hnë tinki ahnaŵ hna. ⁸ Ante teɓak kayëte ña, wulaŵ wahnah ŵa gë vicër wafëhw wahi gë vëhnah va (24) njonihon nkal hna haryënk w lëwu. Ale-wo-le hnë vëhni itëmp mënk wëko do gë vañërya sanu tëmpah iduf, inte yeho wayëfa wëfacah wale hayëndadëho g'ambin.

⁹ Hnëw hasëk njëwëdëniho:

«Tëfëki ahnuŷa kayëte ñi,
 ayamët ile ŷamëndëlehnik ŷa,
 kabi káciruhon,
 do ntaŵëtëruhëhni soñe Wënu ña,
 vahnë hnë wahnënk hna fop
 gë vanësa hna fop gë wabulunda hna fop
 do gë wayal hna fop;
 gë sat hu ŷa,

¹⁰ ntiruhëhni inaŵ vësëna wasadëha Wën fu ña,
 do naŵëdëni nkal li.»

¹¹ Tac më yëkëbu do wëryëbu kopa wamëleka wayabah, wawuli wawuli, kodelohna ndëkwini. Caharaɓ tinki ahnaŵ hna, wulaŵ ŵuhnah hna do gë vicër hna kahnëniho. ¹² Njëwëdëniho gë kopa sankaf:

«Fape fante haciko fa,
 umë ye ale rëfëka nuŷa fanka fa, gë hnapul ŷa, g'uyët ŵa, g'imëk ña,
 g'untënah ña, gë icëmb ña do gë cëkwary ña.»

¹³ Do nkwëryëdëfuhëhniwo fëna fop vile ntik Wën va ambin hna, gë nkal hna, gë kwëyët nkal li janáma hna, gë wov hna do gë fop le yehëhna hnam ŷa, ga ntehnëdëni:

«Ale lañak tinki ahnaŵ ŷa gë Fape fa nke icëkwary, g'idënën, g'icëmb
 do gë fanka, kwëlëkwël!»

¹⁴ Do wulaŵ wahnah ŵa ntehnëdëniho: «Amina!» Do vicër va njonihon nkal li soñe cëmbahnënihëhni Ale lañak tinki ahnaŵ ŷa gë Fape fa.

6

Soñe ipëyët kayëte

Soñe ñamëndëlehn idënk wëryënk w

¹ Awa, nuɓuha Fape fa ga nihëk ñamëndëlehn dënk wëryënk w hnë mbëd gë wahi hna, wëryëlehnëŵa intaw dënk wëryënk w hnë wahnah hna ga ndekad had farat, nësätënd: «Yij!» ² Hnulehnëŵa ipahnac yerah. Ale

✱ 5:5 5.5: Wapëgwala 49.9

hayëkawo ÿa unwary mënkwëko. Më njëdayik apënkwa vëwëk, tøk nke awëk do njilehn mbok mëk kat.

Kigëna

³ Ga nihëk ñamëndëlehn kigëna ña, wëryëlehnëwã intawã kigëna ña ga ndekad, nësatënd: «Yij!» ⁴ Hnulehnëwã pahnac kawary bëntah had hwëdëh. Ale hayëkawo ÿa hnuÿako imëk soñe ntihët yam ÿa nkal li, soñe ndawëlahnëndëni vahnë. Më njëdayik sëlame sankaf, njilehn.

Tarëna

⁵ Ga nihëk ñamëndëlehn tarëna ña, wëryëlehnëwã intawã itarëna ña ga ndekad, nësatënd: «Yij!» Hnulehnëwã pahnac bahnah. Ale hayëkawo ÿa ile yanande mënkwëko. ⁶ Wëryëlehnëwã had kopa fagant wulawã wahnah hna ga nësëd: «Ile ryokuñahnik fac ryampo ÿa, yanëh vantimp fo ntañahnëd, ile ryokuñahnik fac ryampo ÿa wayanëh warar vëmalu fo ntañahnëk. Ge wagu ña ye, g'uñen uña, nko koyëna.»

Nahëna

⁷ Ga nihëk ñamëndëlehn nahëna ña, wëryëlehnëwã ntañ nahëna ña ga ndekad, nësatënd: «Yij!» ⁸ Hnulehnëwã pahnac ñunënkah. Ale hayëkawo ÿa, Icëm maciko, do ÿëwã vësëm ÿa rëfëlehnëdëhawo. Njëdayiniho mëk inã hnë sah ryampo hnë wasah wahnah ñuniÿa li, soñe ndawënihëhni vahnë va gë sëlame ÿa, gë inte ña, gë wates ña do gë wulawã wuyapah wã.

Bëryëna

⁹ Ga nihëk ñamëndëlehn bëryëna ña hnulehnuwëhni, kwëyët le cënadë sadëha hna, walañary vële ryawiko soñe ikahnënda dëw hni ña wanës Wën do kabi wasedë lëwu nkeniho. ¹⁰ Ndekadëniho ñus: «Wëjë, Ahwëhn a, ale ye Afacah a, ale ye toña ÿa, hafo guve napëdu ahitiñëhni vahnë vëvë nkal vi awëcagëhni soñe sat fu le ndehëtëni ÿi? ¹¹ Awa më njëdayini ale-wo-le acud jerah cankaf, tac ntehnini nduñënanani toye, hafo padëni fop vële ryokuñëhnedëha Wën va, rëfëka ndawini had gë vëhni ka.»

Kwëhn mbëd gë ryawã

¹² Ga nihëk ñamëndëlehn ikwëhn mbëd gë ryawã inã, inkal ña ñënkako ñus gë fanka, hnulehnu ulav wã mbahnëlehn had wañehn do ulepera wã mbëntëlehn had wasat. ¹³ Wahol wã njolehni nkal li, had gante njojëd wanuÿ ka ge sël sankaf ÿa ñënkëka. ¹⁴ Ambin ña më njik had kayëte fëÿëde, do fop wahuñ wã gë watinti ña kërëniko hn'ile nkeho hna.

¹⁵ Wati rac, vëhnañ vëvë nkal vi, gë wakamari ña, gë vësankaf wasodadë wã, gë vëvetak va, gë vëhwëhn fanka va, gë vëramp va do gë vahnë vële ye afaya va, fop cowaniho hnë wakary hna do gë hnë wëraka wahuñ hna. ¹⁶ Ntehnëdënihëhniwo wahuñ wã gë wëraka wã: «Yohahninëfu, do cowëryinëfu ñawët yëka ale lañak hnë tinki ahnañ aÿi do gë antavah Fape ña! ¹⁷ Fac sankaf ntavah ntëw hni ña tøkik: mo hod mëkanti?»

7

Bulunda gë yavëta Wën

¹ Ga ndëcëk rac, më hñubuhëhni wamëleka wanah ga kahnëni hnë wahëd wahnah wavë nkal wï. Pëlanì wasël wahnah wavë nkal wï, soñe sël ÿa antë mbok cël nkal li, wov hna do fëna wëla hnë atëh ndampo. ² Do më hñubuha mëleka hañary ga kayëd gë cape pëhna lav. Mënkwëko ile

lihande iyavëta mba Wën paryi. Ndekandëhëhni ðus wamëleka wanah wante yëdayiko imëk mbëvehnëni nkal inji gë wov yi: ³ «Antë avëvehnu nkal inji, wov yi, vatëh vi, hafo lifuni yavëta wayëka hna vëyohal Wën va.» ⁴ Tac nkwëryëbu vahnë vële hnuÿak yavëta ÿa tëkëni wawuli keme gë wafëhw wahnah gë vënah (144,000). Vëhni wahnënk vijë Isërayel hna fop matiniho:

⁵ hnë hnënk Yuda hna: vahnë wawuli pëhw gë vëhi (12,000) liyiko yavëta ÿa;

hnë hnënk Riben hna: vahnë wawuli pëhw gë vëhi (12,000);

hnë hnënk Gad hna: vahnë wawuli pëhw gë vëhi (12,000);

⁶ hnë hnënk Aser hna, vahnë wawuli pëhw gë vëhi (12,000);

hnë hnënk Nefëtali hna, vahnë wawuli pëhw gë vëhi (12,000);

hnë hnënk Manase hna, vahnë wawuli pëhw gë vëhi (12,000);

⁷ hnë hnënk Simeÿo hna, vahnë wawuli pëhw gë vëhi (12,000);

hnë hnënk Levi hna, vahnë wawuli pëhw gë vëhi (12,000);

hnë hnënk Isakar hna, vahnë wawuli pëhw gë vëhi (12,000);

⁸ hnë hnënk Sabilon hna, vahnë wawuli pëhw gë vëhi (12,000);

hnë hnënk Yosef hna, vahnë wawuli pëhw gë vëhi (12,000);

hnë hnënk Besame hna, vahnë wawuli pëhw gë vëhi ntiyiniho yavëta (12,000).

Wabulunda mbin hna

⁹ Ga ndëcëk rac, më hnuhëhni kore vahnë vële wok kodena ndëkwini. Vahnë vëvë wayal fop yeho gë wahnënk wã fop gë wabulunda ña fop do gë vanësa va fop. Haryënkw tinki ahnaŵ hna kahnëniho do gë haryënkw Fape fa, viÿi viyah ntiyaniho do mënkweni waryund. ¹⁰ Ndekadëniho ðus: «Ipeh inja hnë Wën fu, le lañak hnë tinki ahnaŵ hna, matik do gë Fape hna.»

¹¹ Wamëleka ña fop caharaß tinki ahnaŵ hna kahnëniho, gë vicër va do gë wulaŵ wahnah wã. Ga nkwëryëdëniho ile nësëdëniho vahnë ÿa, ndëkwëhnedëniho hafo wayëka wã ñak nkal ña do cëmbëdënihawo Wënu ña. ¹² Ntehnëdëniho: «Amina! Arabi idëwan ña, gë icëmb ña, g'usery wã, g'icamehn inja, g'untënah ña, g'imëk inja do gë fanka fa kwëhn Wën fu ña kantëm! Amina.»

¹³ Awa, acër aryampo më tëyëko: «Vële liyak viÿi viyah vi, vëhni mo ye do ne matini?»

¹⁴ Më lëkwabuha: «Ahwëhn mën, njëtëru!»

Tac më ntehnëko: «Vële wãtik horot sankaf va ye. Ndagëni viÿi vilëw hni va do njerënëni hnë sat Fape hna. ¹⁵ Soje rac nkeni haryënkw tinki Wën hna do ndokujëhnedëniha g'anent gë g'umëd Cery Cankaf ntëwu hna. Ale lañak hnë tinki ÿa keryëdëhëhni. ¹⁶ Bokëdina njohni inte, bokëdina njohni wënka, do ulav wã bokëdina njahni, ma yakah haŵary, ¹⁷ kabi Fape fante ye tinki ahnaŵ hna yed ahekery alëw hni ÿa, do njiryeryëdëhëhni gë wahayalin wënka uwám ka. Do Wënu ña pëhwëcëdëhëhni fop wankwën ña vinkër vidëw hni hna.»

8

Soje ñamëndëlehn ikwëhn imbëd gë wahi

¹ Fape fa, ga nihëk ñamëndëlehn kayëte ikwëhn mbëd gë wahi ña, ambin ña ndemëhnalehn mpëd.

Soje walënk w mbëd gë wahi

² Tac më hnuhuhëhni wamëleka mbëd gë waki hahnëko haryënkW Wën hna; walënkW mbëd gë wahi njëdayiniho.

³ Mëleka haŵary më njijëk ñëw haryënkW le cënade sadëha hna; ile fëdande idud mënkWëko, gë sanu ntiyiko. Më njëdayik duf yabah soje pëd hn'ile ntide sadëha hna gante kayahnëd hwëcic ha gë wayëfa vēfacah va fop g'ambin. Hn'ile ntide sadëha hna, gë sanu ntiyiko do haryënkW tinki ahnaŵ hna nke. ⁴ Hwëcic idud ña gë wayëfa vēfacah na hnë vāk mëleka hna matëko kay hafo Wën hna. ⁵ Tac mëleka ÿa më nufëk ile fëdande idud ña, pëbënëk hwëdëh hn'ile cënade sadëha hna, ntoŋ duniÿa hna. Awa pëgwëlehn taŋ wakopa waparar, wakopa, wabilëbil, do nkal ña ñënkalehn.

⁶ Wamëleka mbëd gë waki wante wënkëko walënkW mbëd gë wahi ña pëhwëtalehnëni soje ntënkWëni.

Soje icël lënkW ryënkWëryënkW

⁷ Mëleka ryënkWëryënkW ÿa cëlëko lënkW lëwu ÿa: wënkW wagurye gë hwëdëh, hnaŵëlëk gë sat, ndehëtik duniÿa hna. Cape ndampo hnë vatar duniÿa hna ñagëko, do tēh ndampo hnë vatar vante ye duniÿa hna fëna ñagëko do fop idël ña ñagëko.

Soje icël lënkW higëna

⁸ Mëleka higëna ÿa cëlëko lënkW lëwu ÿa: ile wëntëlëk g'ikuŋ icankaf nte ÿagëd loŋik wov hna. Cape ndampo hnë vacape vatar wov hna mbacako wasat, ⁹ sah ryampo hnë wasah warar le-wo-le yënëd wov hna mbëvehniko. Do hnë fop wakulu wavë duniÿa wï, sah ryampo hnë warar hna mbëvehniko.

Soje icël lënkW rarëna

¹⁰ Mëleka rarëna ÿa cëlëko lënkW ÿa: më njojëk g'ambin ikol cankaf nte ÿagëdëho had hwëdëh hucankaf. Sah ryampo hnë wasah warar wasën wasankaf hna fop do hnë wahayalin hna fop njojëko kol ña. ¹¹ Ikol tac, Wunkah maciko. WënkW wante njohahnëko ña mbacako wunkah do vēyabah cëmëniho kabi wënkW watac cenihö.

Soje icël lënkW nahëna

¹² Mëleka hnahëna ÿa cëlëko lënkW ÿa: cape ndampo hnë vacape vatar lav hna ndafiko gë cape ndampo hnë vatar lepera hna do gë kol ndampo hnë wahol warar hna, soje antë nkoryary idanc dëwu ña. Koyëna, fac ÿa nkoryeryina idanc dëwu ña do umëd ña fëna.

¹³ Awa tac më hnuhuha do wëryëbuha jaro nte wayëdëho yaŋ do ryekadëho duf: Kata! Kata! Kata fëladëhëhni vēle lëdëk nkal vi soje wamëleka watar wañëntaŵ wante fëhwëtaf cëlëni walënkW walëw hni wä!

9

Soje icël lënkW vēryëna

¹ Mëleka vēryëna ÿa cëlëko lënkW ÿa: më hnuhu ikol ga njojëko nkal li mati g'ambin. Ikol ña njëdayik sëdëta hatëh hatëwah. ² Ikol ña më pidëtëk rënka vē hnam ÿa do hwëcic cahñëlehni had hwëcic nkula cankaf. Rac huyëndanëk ulav wä g'ambin ña fop. ³ Do hnë hwëcic hutac cahñëdëniho vampul campëndëni nkal li. Njëdayiniho imëk ile wëntëlëk g'imëk wafawëry wä. ⁴ Mbañëhniniho antë përekanëni idël mbë nkal ñi, ma vatëh, ma vatëh rëhël vi. Tëfëkëhni tonihëhni vahnë vēle wok vēliyina yavëta Wën fo hnë wayëka walëw hni hna. ⁵ Vëwawëryanilohna

ndaŵënihëhni, ßare korotehnhëhni hnë wadepera imbëd. Horot le ntidënihëhniwo ÿa mëntëlëko had gante korotehned ito fawëry ka. ⁶ Hnë wafac warac vahnë va njëkëlehnëdëni icëm ña ßare vëhnuðina. Përdëhëhni cëmëni, ßare icëm ña ñaŵëtaðëhëhni.

⁷ Vampul va gë wafahnac wale fëhwëtak uŵët mëntëlëniho. Iñë le ye had apënkŵ sanu ahnaŵ yehëhniwo vankaf hna, do wayëka walëŵ hni ŵa had wëva vahnë nkehëhniwo. ⁸ Imul dëŵ hni ña had iba vësëval nkehëhniwo, do wabeñ wadëŵ hni ña had wëba wabësëhn nkehëhniwo. ⁹ Wasakahn walëŵ hni ŵa had wajand waryëhwëra ntiyani nkehëhniwo, do wëñaŵ vampaw vantëŵ hni va had wëñaŵ saret hwëhn wafahnac wayaßah wale yaryëd gë uŵët nkeho. ¹⁰ Wasavët ŵa had wafawëry nkehëhniwo g'ile tohahnëdëni. Hnë wasavët walëŵ hni hna nkeho fanka falëŵ hni fale koroteyehnahnhëdënihëhniwo vahnë hnë wadepera mbëd hna. ¹¹ Ahnaŵ alëŵ hni ÿa, mëleka hatëh hatëŵah yeho. Uŵac lëŵu gë Wa-ebëre ña Abadon yeho, do gë wagërek ña, Apoliÿo, umë fëhnëtanëk Avëvehn.

¹² Kata ryënkŵëryënkŵ ÿa ndëcëk. Wëli, wakata waki vokëd tëki.

Soñe icël lënkŵ hwëhn mbëd gë ryaŵ

¹³ Mëleka hwëhn mbëd gë ryaŵ ÿa cëlëko lënkŵ ÿa: më wëryëbu kopa le ŵatiko hnë wamiry wahnah wavë taßali sanu hn'ile cënade sadëha hna, ile yeho haryënkŵ Wënu ña. ¹⁴ Ntehnëdëhaŵo mëleka hwëhn mbëd gë ryaŵ le ŵënkëko lënkŵ ÿa: «Pëtëryihni wamëleka wanah wante ÿabik vambëñ sën sankaf le ŵacëde Efërat.» ¹⁵ Awa wamëleka wanah wante fëhwëtakso ñe wati ÿa, gë fac ÿa, gë lepera ÿa do gë bëhn ÿa, pëtiniho ñe ndaŵëniha aryampo hnë vërar hna. ¹⁶ Nkwëryëbu ga ntehnëde, wasodade wahwëhn wafahnac ŵa, wawuli wuli wakeme waki nkeniho (200,000,000). ¹⁷ Awa nubuhëhniwo wafahnac ŵa gë vële hayëkëhniwo va: cudaniho wayand waryëhwëra wawëntah had hwëdëh, ßulu do yalëwaye. Vankaf wafahnac ŵa had vankaf wabësëhn nkeho. Hwëdëh nkusëdëniho gë hwëcic do gë vëd le fëdëd. ¹⁸ Aryampo hnë vahnë vërar hna mbëvëko gë hwëdëh, gë hwëcic do gë ivëd le fëdëd. ¹⁹ Fanka wafahnac ŵa hnë waŵës walëŵ hni hna nkeho do gë wasavët walëŵ hni hna; wasavët walëŵ hni ŵa gë walën mëntëlëni, kwëhnaŵ vankaf do gë rac mbërehnahnhëdëni.

²⁰ Vahnë vële woko vëvëvëna va, vëravëlohna icëmb wayine ña gë vile përeni gë wëßak wadëŵ hni: wamën wamër sanu, gë koryi, gë waryëhwëra, gë wëraka, do gë wadëhwa; wamën wale wok kodina nu ma nkwëry ma njas. ²¹ Fëna vëravëlohna idaŵ vahnë, gë kavëla ntëŵ hni ña, gë ndakëntal meh ntëŵ hni ña do gë ule lëŵ hni ŵa.

10

Mëleka ÿa gë fëkayëte fapëÿik fa

¹ Më hnußuha mëleka haŵary hwëhn fanka sëlidëho g'ambin. Anjar fëryëkawo do car ulaŵ yehawo yañ nkaf ntëŵu hna; yëka lëŵu ÿa had ulav nkehaŵo, do wapary wadëŵu ña had sahnunt hwëdëh nkehaŵo. ² Fëkayëte fante fidëtik mënkŵëko. Tindëko fary rëhw lëŵu ÿa wov hna do rahahn ÿa nkal hna, ³ tac ndeka gë fanka, had vësëhn ÿërelak. Ga ndekak, waparat mbëd gë waki ÿëmëko. ⁴ Ga ñëmëk waparat mbëd gë wahi ŵa, ñadëfuho heru, ßare kopa wëryëßuho g'ambin ga ntehnëdëho: «Antë aher ile ñëmëk waparat mbëd gë wahi ŵi, tavëry coŵa.»

⁵ Tac mëleka le hnuɓuho ga tindëko fary rëhw lëwu wov hna do rahahn ÿa nkal hna, më njelëk wák rëhw lëwu ÿa g'ambin, ⁶ më ntëkëk g'uwac ale ye kwëlëkwël ÿa, ale lik ambin gë ile ye hnam ÿa fop, gë nkal ña gë le ye hnam ÿa fop, gë wov ÿa gë le ye hnam ÿa fop ntehn: «Ñoñ bokëdena napi: ⁷ hale ntënkweɗ mëleka hwëhn mbëɗ gë waki ÿa lënkwe lëwu ÿa, awa Wënu ña padënëɗ viyë visiyamah, gante pëyakëhniwo ka vëyohal vëlëwu wakila ña.»

⁸ Do kopa le wëryëbuho ga nësëhniɗëho g'ambin ÿa mboko nësëhne kat: «Yiry ahnuf kayëte nte fidëtik hnë wák mëleka le rindëk fary ryampo hnë wov do yëntaw ÿa nkal hna.»

⁹ Gë vëhni mëleka njidëfuho rëyëwa njëɗawo fëkayëte fa. Më ntehnëko: «Tebary do tokëry. Nkunkëɗ ðonk hu hna bare wës hu hna ntëmëɗ had wadëj.» ¹⁰ Më rebaɓu fëkayëte fa hnë wák mëleka hna do rokëbu. Wës mën hna ntëmëko had wadëj, bare ga kohnëbu nkunkëko ðonk mën hna. ¹¹ Tac më lehnibu: «Afo avok afëyahn ile pëhnanëhnikëhni Wënu ña wabulunda wayabah, gë wayal wayabah, gë vanësa vajabah do gë vëhnañ vëyabah.»

11

Wasede wahi wã

¹ Tac ahnë më njëɗako uriry le ÿañande, do ntehn: «Yiry ayan Cery Wën Cankaf ñi gë hn'ile cënade sadëha hna do ðëkwëryihni vële sëmbëɗëha Wënu ña hnam. ² Bare selele vë pë Cery ÿa, tavëry, antë ayan, kabi vële wok vëyëtëlahna Wën va maŵëryanëɗeni nkëñeni nkol naw cëvah ña hnë wadepëra wafëhw wahnah gë wahi (42). ³ Maŵëryanëɗëfuhëhni wasede wahi mën wã, vële sudak viyi icëm va, imëk pëyahnëɗëni wanës Wënu ña hnë wa yi wafac wuli gë wakeme waki gë wafëhw mbëɗ gë ryaw (1,260).» ⁴ Wa yi wasede wahi ye vatëh oliv vaki va do gë wayul walampu wahi wale ye haryënkwe Ahwëhn nkal ña. ⁵ Ge ahnë ñaɗ ntihni uweh, hwëɗëh sahnëɗ wawës walëw hni hna do mbëvehnëɗëhëhni vële yëwëkëhni va. Ha, ale ÿaɗ ntihni wëh wã tëfëka ndawï koyëna. ⁶ Wa yi wasede wahi kwëhnani imëk soje piɗëni ambin, memaŷëhnahnëni antë mbok tëv hnë wati le pëyahnëɗëni wanës Wën hna fop. Kwëhnani fëna imëk soje nkwëcëtëni wënka ña nke wasat do cëlëndi nkal li sifa uweh fop, nte-wo-nte ñaɗëni ña.

⁷ Ge puhnani wafac ucedëya ntëw hni ña, intaw yapah ña ndaniɗ hnë hatëh hatëwah hna mëtaryëɗëhëhni, mëkëɗëhëhni do ndawëɗëhëhni. ⁸ Do wa yas walëw hni wã hnë yëwa bulunda nkol cankaɗ hna nkoɗ, nkol cankaɗ nte ye had Sodom gë Esipët*, hn'ile pakiko Ahwëhn hni hna dënk nke. ⁹ Vahnë hnë wabulunda hna fop, wahnënk hna fop gë vanësa hna fop do gë wayal hna fop njijëɗëni njëkëndëni wa yas walëw hni wã hnë wafac warar gë fagant fac, do vëwawëlohna mbañini. ¹⁰ Vëvë ðuniya vi nëjëɗëhëhni soje icëm wakila waki watac kabi korotehnënihëhni ðus vële lëɗëk nkal vi. Awa natëɗëhëhni do nkwëcëtëɗëni wabuña.

¹¹ Ga ndëcëk wafac warar gë fagant fac ÿa, iyën uwám le watik Wën njij tënkëhni wakila waki ña, matëlehnëni. Awa vële yëkëɗëhëhniwo va më ntakëkëhni ðus. ¹² Tac wakila waki ña më nkwëryëni kopa sankaf le watik g'ambin, ga ntehnëɗëhëhni: «Kayin ani!» Kayëlehnëni g'ambin, hn'ajar, tase vële yëwëkëhni va. ¹³ Hnë wati rac dënk, ñënkalehn nkal

* **11:8** 11.8 Sodom gë Esipët: Wënu ña hitinjëk vanj vacape vaki ntëbi wa yëntaw wã. (Wapëgwala 19.24-25; Icahn 14.23-28)

inja gë fanka, cape ndampo hnë ipëhw naŵ hna njolehn. Vahnë wawuli mbëd gë vëhi cëmëniho hnë iñënka nkal tac. Vële woko va ntakëkëhniŵo do ntënëdënihaŵo Wën hunte ye g'ambin ña.

¹⁴ Kata higëna ÿa ndëcëk. Wëlin kata rarëna ÿa biyëdina tëkidf.

Soje lënkw hwëhn mbëd gë wahi

¹⁵ Mëleka hwëhn mbëd gë wahi ÿa më ntënkwëk lënkw ÿa: wakopa wacankaf ntehnëdëho ambin hna:

«Inaŵ mbë duniÿa ñi nke gaki hnë wëbák Ahwëhn fu ÿa gë Arëhnayik alëŵu ÿa.

Nawëd kwëlëkwël!»

¹⁶ Vicër wafëhw wahi gë vëhna, vële lañako hnë watinki ahnaŵ hna haryënk Wën hna, ndëkwëhniho wayëka ŵa nkal hna do cëmbëdënihaŵo Wënu ña nësätëndëni:

¹⁷ «Camehnëderu, Ahwëhn Wën Hwëhn Fanka Fop,
ale ye do ale yeho,

kabi fanka fasankaf hu fa rufahnëru
ahahnëndahn inaŵ hu ña.

¹⁸ Wayal ŵa ntavëkëhni,
bare tame ntavah ntëŵ hu ña rufëhna.

Wati le hitiñahnëduhëhni vësëm va tëkëk
gë le vuñahnëduhëhni vëyohal hu va, wakila ña,
gë vëfacah va do gë fop vële lënëdëd wac hu ŵa,
vëroy gë vëhnaÿah

do gë le vëvehnëduhëhni vële vëvehnëd nkal va.»

¹⁹ Do Cery Wën Cankaf g'ambin ña pidëtalehn, hnulehnu kwëni akwëtëla ña. Awa nkelehn wabilëbil, wakopa, waparar, iñënka nkal do gë rëv wagurye wayabah.

12

Soje wëdahëse mbëd gë wahi

Soje Asëval a gë fato fa

¹ Ga ndëcëk watac, dahëse fëmpëhna hna sankaf sahnëk ambin hna: asëval yeho ale sudako ulav, ulepera ŵa wapary hna nkehawo do pënkwo apënk ahnaŵ hwëhn wahol pëhw gë vëhi. ² Ndonkëko do ndekadëho ulav donk hnag ŵa.

³ Dahëse haŵary mbok cahnëlehn ambin hna: fato vëntah sankaf yeho le hwëhnako vankaf mbëd gë vaki gë wamiry ipëhw do gë apënk ahnaŵ hnë nkaf-wo-nkaf. ⁴ Savët lëŵu ÿa pahëcëko sah ryampo hnë wasah warar wahol wavë g'ambin hna ntoni nkal li. Fato fa më kahnëk haryënk asëval ale ÿad nag ÿa, soje kohna fatah fa ge rëk nagi. ⁵ Asëval a më nagëka facan, fante hnaŵëndëhëhni do heryëd wayal wi fop gë ryoko ryëhwëra. Fatah fa njoyiko tañ darël Wën hna do gë darël tinki unaŵ ntëŵu hna. ⁶ Awa asëval a nkaryëlehn gë wula, ÿëŵa le pëhwëtëhnekaŵo Wënu hna, soje pabahna hnam hnë wafac wuli gë wakeme waki gë wafëhw mbëd gë ryaŵ (1,260).

⁷ Tac nkelehn uwët ambin hna: Misel gë wamëleka wadëŵu ña mëtaryënihaŵo fato fa. Fato fa umë fëna mëtaryëdëhëhniŵo gë wamëleka wadëŵu ña, ⁸ bare fato fa wëkiko, do umë gë wamëleka wadëŵu ña ntayiniho ambin hna. ⁹ Fato fa ntoniko gë pë; umë ye lën

sër ÿa, le wacik Aÿew̃ vahnë ma Sintani, ale rokad f'uniÿa fop. Ntonjiko nkal hna, do gë wamëleka wadëwu ña per.

¹⁰ Tac më wëryëbu kopa sankaf mbin hna, më lehnëdëho:

«Tame ipeh ña do fanka fa

do Inaw̃ Wënu fu ña

do gë ucankaf Arëhnayik alëwu ÿa tëkik!

Fato fa, ale hnësëdëho wameh vëÿënta fu va

haryënkW Wën fu

g'anent gë g'umëd, ntonjiko ntayiko ambin.

¹¹ Do vëÿënta fu va mëkëniha

gë sat Fape fa

do gë wanës Wën wante cedeyahnëdëhni ña;

vëwëÿëryalohna njëdahnëni uwám walëw̃ hni w̃a, këbënanihò soñe cëmëni.

¹² Soñe umë ye natëryiÿi, ambin,

do gë w̃uhnë vële lëdëk hnam va!

Kata yehu w̃uhnë, nkal gë wov,

kabi Sintani cëlëryik darël hun.

Antavëka d'us

kabi njëtëk wati le nkoryaryëk ÿa yabëna.»

¹³ Fato fa, ga kamahnëk ntonjiko g'inkal, më tëfëlendëha asëval ale hnagëkawo facan fa. ¹⁴ Bare asëval a më njëd'ayik vampaw̃ jaro can kaf va soñe matahn nji gë wula ÿëw̃a le pëhwëtanëhnik hna, hn'ile pabëdëhna

wabëhn watar gë fagant bëhn, ñawët lën* rac. ¹⁵ Awa lën ÿa më nkurëk wënka wante ye had garyëla hamëhni asëval a, soñe wënka ña njohna.

¹⁶ Bare nkal ña ndemakawo asëval a; pidëtako do kohn sën le nkurëko fato fa. ¹⁷ Fato fa ntavëkawo d'us g'asëval a, do më njik mëtaryëhni vutah vuñëntaw̃ vumba asëval va, vële w̃awëhnëd' vakwëda Wën do

sedeyahnëdëha Yesu va. ¹⁸ Tac më kahnëk tëfary wov hna.

13

Ntaw̃ yapah ndampo nte sahnik wov hna

¹ Awa nubuha ntaw̃ yapah ndampo ga cahnid wov hna. Kwëhnako wamiry pëhw gë vankaf mbëd' gë vaki. Hnë w̃iry-wo, apënkW ahnaw̃

pënkWako do hn'ankaf-wo nkeho uwac le yewëdëha Wënu ña. ² Intaw̃ nte hnuhuho ña gë gërëm mëntëlëniho, wakwër wadëwu ña njëwëko do

kwëhnako wakarehn wayaryah, do wës ÿa had va vësëhn. Fato fa më njëd'aka fanka falëwu fa, tinki ihnaw̃ dëwu ña do g'ucankaf camah. ³ Ankaf

ndampo ntaw̃ ntiyako cërëk had cëm, bare tame sër lëwu ÿa njërëk. Awa d'uniÿa ÿi fop pëmpëhnahnëkawo gë watac do tëfëlehnëniha intaw̃ ña.

⁴ Vahnë va fato fa cëmbëdëniho kabi intaw̃ ña njëd'ako ucankaf ña do intaw̃ ña cëmbëdëniho ntehnëndëni: «Mo këñëlahnëni g'intaw̃ ñi do mo hod mëtarya?»

⁵ Intaw̃ ña ma wëryaniko soñe kol naÿënanand do nësënd wante yewëdëha Wënu ña. Njëd'ayiko imëk ntind can kaf ntëwu ña soñe wadepëra wafëhw

wahnah gë waki (42). ⁶ Nësëdëho wameh njëwëndä Wënu ña: uwac Wënu ña njëwëdëho gë ÿëw̃a le ntëdahnëk ÿa do gë fop vële lëdëk ambin

va. ⁷ Njëd'ayiko ucankaf soñe kol mëtaryëhni vëfacah va do mëkëhni. Njëd'ayiko ucankaf ña hnë wahnënk fop gë wabulunda hna fop gë vanësa

hna fop do gë wayal hna fop. ⁸ Fop vële lëdëko nkal vi, vële woyiko kerina

* **12:14** 12.14 Lën wacik fëna fato ma Sintani.

wamac wadëw hni wapëgwa duniya hna hnë kayëte uwám Fape fante hácik fa, cëmbëdëniha ntaw ña.

⁹ Ge ahnë kwëhna vanëf, nkwëry!

¹⁰ Ge ahnë tëfëka nke aramp,
aramp yed;

ge ahnë tëfëka ndawï gë sëlame,
gë sëlame ndawëde.

Wati ya ye le tëfahnëkëhni kwëhnani vëfacah va iduñëna ña do ikwëtahn ña.

Ntaw nte sahnik nkal hna

¹¹ Tac më vokëbu hnuwa intaw yapah kawary ga cahnid nkal hna. Wamiry waki kwëhnako had fape, bare had fato nësëdëho. ¹² Kwëhnako fop ucankaf ntaw nte sahniko wov hna do ucankaf tac ndokunahnëdëho tase ntëwu. Intaw bë nkal ña porosinëhnëdëho nkal ña gë vële lëdahnëk va njëfandëniha intaw bë wov ña nte yërëniko usër le ryawëd. ¹³ Intaw bë nkal ña ntiko viyë vifëmpëhnahnah d'us afo cëlëndi hwëdëh g'ambin, tase vahnë fop. ¹⁴ Gë vifëmpëhnahnah vile mawëryahniko nti tase intaw bë wov ña tokakëhniwo vële lëdëk nkal va. Më ntehnëkëhni vële lëdëko nkal va mbëryëni ile wëntëlëk g'intaw bë wov nte sërëniko do vokajëk uwám hna. ¹⁵ Njëdayiko fëna imëk njënëndahn ile liyiko mëntëlëni g'intaw bë wov ña gante kolahnëd nësënd do ndawëhnëndëhni fop vële wok vëyëfadilahnah va. ¹⁶ Ntiko fëna hafo vahnë va fop, vutoy gë vëhnañah, vëvetak gë vëhañëhnah, vële ye afaya gë vëramp, mawëni ntiyini yavëta vák rëhw hna ma yëka hna. ¹⁷ Do ahnë antë kol ntaw ma nkwaf inë ge kwëhnana yavëta ya, umë ye uwac intaw bë wov ña ma idëkw nte rëfëlëk gë uwac rac wa.

¹⁸ Wati ikwëhna uyët wa ye. Arafi ale hwëhna hakili ya nkwëry ile pëhnëtanëd viñi vidëkw intaw vi, kabi idëkw tac soñe vahnë va ye, do idëkw tac ye wakeme imbëd gë ryaw gë wafëhw imbëd gë ryaw gë imbëd gë ryaw (666).

14

Fape fa gë vële ntawëtëk va

¹ Tac nubuha hnë Ikuñ Siyo* hna Fape fa ga kahnëni gë vahnë wawuli keme gë wafëhw wahnah gë vënah (144,000), vële heriko wac lëwu gë wac Rëmu hnë wayëka hna. ² Do më wëryëbu kopa le watik g'ambin yañwëdëho had wavonkëlo wënka wov, had farat sankaf. Kopa le wëryëdëfuho ya mëntëlëniho fëna g'itëmp nte rëmpëde. ³ Vahnë vërac hnëw hasëk njëwëdëniho haryënk winki ahnañ hna gë haryënk wulañ wahnah hna do gë vicër hna. Ahnë kodilohna ñëña hnëw rac ge gena vahnë wawuli keme gë wafëhw wahnah gë vënah (144,000), vëhni vële lawëtiko nkal va. ⁴ Vële wok vëronkënanah gë vësëval va ye, vëyëtëna vësëval. Fape fa tëfëhnëdëni fop le njid hna. Ntawëtini hnë vahnë hna soñe nkeni vëryënk wëryënk vële sënayik had sadëha Wënu ña gë Fape fa. ⁵ Kobëri vëwërëna; vëhwëhnana ile nirañeni.

Ipëyahni kiti

⁶ Tac më hnuhuha mëleka hañary nkwayëdëho yañ. Gë Wanës Wakasëk wante wok dëcëdëna, wante rëfëkawo pëyahni vële lëdëk nkal va, nijjëk: vahnë hnë wayal hna fop gë wahnënk hna fop gë vanësa hna fop do gë

* **14:1** 14.1 Siyo fakun ye Yerusalem hna hn'ile nke Cery Wën Cankaf hna.

wabulunda hna fop. ⁷ Gë kopa sankaf ntehnëk: «Dënëñeryina Wënu ña do cëmbëryina, kabi wati kitiñ dëwu ña tëkik. Cëmbëryina ale lik ambin gë inkal ñi, gë wov yi do gë wahayalin ñi.»

⁸ Tac, mëleka higëna më tëfika do ntehn: «Njok! Babilon Samah ya njok! Umë ye ale yëdakëhni wayal wi fop cen uñen nte liyehnëdëhëhniwo kwëlëkwël le ñewëk Wënu ña!»

⁹ Mëleka rarëna më tëfikëhni wayëntaw wã do gë kopa sankaf ntehnëk: «Ge ahnë sëmbëdëha intaw ña gë ile liyik mëntëlëni g'umë ya, ge nuyak yavëta ya yëka hna ma vák hna, ¹⁰ ced' umë fëna uñen antavah Wënu ña, unte hotayik hara cutina gë wënka hnë nkëlëwã tëm pah ntavah ntëwu hna. Sifa vahnë vërac korotëdëni dus hwëdëh hna do gë hn'ivëd' le fëdëd' hna haryënk wamëleka wapacah hna do gë Fape hna. ¹¹ Hwëcic hwëdëh hunte horoteyehnëdëhëhni vële sëmbëdëha intaw gë ile liyik mëntëlëni ya, vële hwëhna yavëta uñac lëwu va, cëhnëd' kwëlëkwël do vëhwëhna dina iyinëga g'anent g'umëd.» ¹² Wati ya ye le tëfahnëkëhni kwëhnani vëfacah va iduñëna ña, mawëhni vakwëda vantëwu va do nko kahnëndani hnë Yesu.

¹³ Tac më wëryëbu kopa ga ntehnidëho g'ambin: «Kerëry aki: Mbetani vële ye g'Ahwëh a hafo cëm hna!»

Iyir Ipacah ña ntehnëk, «Ha, njinëgadëni wadoku wadëw hni ña, kabi ile ntini ya tëfëlehnëdëhëhni.»

Soje ikitiña tëkwa

¹⁴ Ante njëkëdëfuho ña, nubuhò añar jah, do hnë ñar tac ale wëntëlëk g'ahnë lañako. Apënk w sanu ahnaw pënk wako do mënk w ikáca ñakah.

¹⁵ Tac mëleka hañary më cahnik Cery Wën Cankaf hna do ndekahna ale yeho hn'anar hna: «Dokunahñery ikáca hu ñi ahácahn, kabi uhác vë nkal wã mbëntëk.» ¹⁶ Awa, ale yeho hn'anar ya më nkwësirëk káca ña nkal hna, do uhác vë nkal wã fop káciko.

¹⁷ Tac mëleka hañary më cahnëgik hnë cery Wën cankaf mbë g'ambin hna; umë fëna ikáca ñakah mënk wëko.

¹⁸ Tac mëleka hañary kat, le hwëhna imëk hnë hwëdëh ña, më cahnëgik hn'ile cënade sadëha hna do ndekahna ale wënkëko ikáca ñakah ña: «Nufëry ikáca hu ñi alëpëtahn wadëwel atëh resen nkal ñi, kabi mbëntëk.» ¹⁹ Mëleka ya më nkwësirëk ikáca dëwu ña nkal li. Më mbarëpëk waresen wavë nkal wi, do nton ile mbarëpëko ya hnë tank camah ntavah Wën hna le ñwëyëhnefe.

²⁰ Më ñwëyëhnik wadëwel ña hnë tank camah le ye hamëhni nkol hna; wasat më cahnëk hnë tank camah hna ñi had uñac hafo tək wawës wafahnac hna do campëko hnë wakilometër wakeme watar (300).

15

Soje vahnë vële nok mëkëna ntaw ña

¹ Ga ndëcëk rac, më vokëbu hnuwu ambin hna dahëse hañary samah do vënak: wamëleka mbëd' gë waki wënkëk wëkata wacankaf mbëd' gë waki. Wanji ye watëkwa ña kabi gë vëhni padëned' ntavah Wënu ña. ² Më hnuwu ile ye had wov lancah ile hna wëlëk gë hwëdëh, do vële wok vësëmbëlahna ntaw ña g'ile fëriko mëntëlëni ya, gë vële wëyëk yavëta lëwu ya, ñarël hnë wov lancah rac kahnëniho. Warëmp wale njëdakëhniwo Wënu ña mënk wëniho. ³ Njëwëdëniho hnëw Fape fa gë Moyis, ayohal Wënu ña: «Ahwëh Wën Hwëh Fanka Fop,

Vantiyehn hu va camëk do mbënak!
 Ahnaw̃ wayal,
 Vankaw̃ hu va catëk do toña ye!
 4 Mo wok dënënedïlihna, Ahwëhn?
 Mo wok cëmbëdïna uŵac hu ŵa?
 Wëjë fo ye afacah.
 Fop wayal wï njijëdëni do cëmbëdëhnihi,
 kabi nuni kitiña hu ña.»

5 Tac nubu ambin Acery Wën Cankaf, rac ye usank[☆] ule ryënkwëtehnedëho kwëtëla ña, ga pidëtak, 6 do wamëleka mbëd gë waki ña wante wënkëko wakata mbëd gë waki cahnahñëni hnam. Vacud vacankaf vapacah vanjerah vante fëtëd vante rëkëdëhëniwô hafo wapary hna cudaniho do ñëbani waryil sanu wayankah wasakahn walëw̃ hni hna. 7 Ryampo hnë wëlaw̃ wahnah hna njëdäkëhniwo wamëleka mbëd gë waki ñi ñërya sanu nte rëmpëhnik untavah Wën ale wok kantëm. 8 Idanc Wënu ña do gë fanka falëwu fa pëbënëko Cery ñi gë hwëcic. Ahnë kodïlohna tënk hnam hafo pad wakata mbëd gë waki mba wamëleka mbëd gë waki ñi.

16

Soje wakata mbëd gë waki ña

1 Ga ndëcëk watac, nkwëryëbu kopa sankaf hnë Cery Wën, le lehnëdëhëhniwo wamëleka mbëd gë waki ñi: «Yïryin do campehnyërin fop nkal li vañërya mbëd gë waki ntavah mba Wën.»

Kata ryënkwëryënk

2 Aryënkwëryënk a njik campehn ñërya ntëwu ña nkal hna: wahajën wawëh do walavah ryafëkëhniwo vahnë vële hwëhnako dahëse ntaŵ yapah do sëmbëdëho ile liyiko mëntëlëni g'umë ŷa.

Kata higëna

3 Ahigëna ŷa campehnëk ñërya ntëwu ña wov hna: wënkä ña mbacalehn had sat asëm, do fop vile yehëhna wov hna hwëhnak sël uwám ŵa cëmëni.

Kata rarëna

4 Ararëna ŷa campehnëk ñërya ntëwu ña hnë garyëla hna do wahayalin hna: wënkä mbacalehn sat. 5 Do nkwëryëbuha mëleka le hwëhnako imëk hnë wënkä ga ntehnëd:

«Catëru, wëjë ale ye do yeho,

kabi wakiti wante liru ña acatëk;

6 Vahnë va campehñëni sat vëfacah do wakila,
 sat ye fëna ile yëdaruhëhni ceni.

Rac sanjëkëhni!»

7 Do nkwëryëbu kopa le ŵatik hn'ile cënafe sadëha hna ga ntëkwad:
 «Ha, Ahwëhn Wën Hwëhn Fanka Fop, wakiti wadëw̃ hu ña pëbëka toña do usatah.»

Kata hnahëna

8 Ahnahëna ŷa campehnëk ñërya ntëwu ña lav hna, do mawëryanik pëdëni vahnë va gë hwëdëh lëwu ŵa. 9 Vahnë va pëdëlehnini gë uyakah samah; njewëdëni uŵac Wënu ña ale hwëhnak uwëka hnë wanj wakata, bare vëwëcëtana vankeya vantëw̃ hni soje cëmbahnëniha.

☆ 15:5 15.5: Vantiyehn 7.44

Kata vëryëna

¹⁰ Avëryëna ÿa campehnëk ñërya ntëwu ña hn'itinki naw̃ ntaw̃ yapah hna: inaw̃ ntëwu ña pëbëlehna umëhwëry. Vahnë va ñëradëniho ryëw̃ ÿa kabi korotëdëniho d'us; ¹¹ njewëdëniha Wën mbë ambin ña soje wahorot walëw̃ hni w̃i do soje vanag vantëw̃ hni vi, bare vëwëcëtana vankeya vantëw̃ hni vi.

Kata hwëhn mbëd g'iryaw̃

¹² Ahwëhn mbëd gë aryaw̃ a campehnëk ñërya ntëwu ña hnë sën sankaf le w̃acik Efërat: wënka ña më nkuhënik pëhwëtani nkaw̃ vëhnaw̃ vële w̃atid ipëhna lav. ¹³ Tac, hnë wës fato, hnë wës ntaw̃ yapah do hnë wës kila wamër, nubu ga canëd wahakili warar waŵeh had wafor wasanjink. ¹⁴ Vëyin ye wahakili Sintani, wale lid wafëmpëhnahnah. Njidëni cap vëhnaw̃ vëvë nkal fop, ndanko mbarëpëlahnëni soje wët fac sankaf Wën Hwëhn Fanka Fop.

¹⁵ Ahwëhn a ntehnëk: «Wëlin nkeryibu had ale. Mbetak ale heryëk do worryerik viyi vilëwu va, g'antë nji wëtata fo soje antë tav nuyi usëfëhnah lëwu w̃a.»

¹⁶ Wahakili Sintani w̃a mbarëpënihëhni vëhnaw̃ va hn'ile macik gë Waebëre ña Arëmagedon.

Kata hwëhn mbëd gë wahi

¹⁷ Ahwëhn mbëd gë vëhi ÿa campehnëk ñërya ntëwu ña sël hna do cahnek hnë Cery Wën hna kopa sankaf le w̃atik tinki ahnaw̃ hna ntehn: «Antiyak!» ¹⁸ Tac pëgwëlehn tan mbiliñëtënd, wakopa, wakopa waparar, do nkal inja ñënkalehn d'us g'ante nkok diyahna kobëri ga nkehahnëk ahnë nkal li. ¹⁹ Nkol cankaf ña capëko warar do vankol wayal w̃a fop mbëvëko. Wënu ña ndënkwëtajëko nkol cankaf nte w̃acëde Babilon njëdahnah ñërya ñen ntavah cankaf ntëwu. ²⁰ Fop watinti ña nambiko do wahuñ w̃a njoko. ²¹ Wagurye wante rëkëhnëd wakilo wafëhw wahnah g'imbëd (45) g'ambin njohahnidëhëhniw̃o vahnë va do vahnë va njewëdënihawo Wënu ña soje kata wagurye kabi iyi kata nkeho ulakëmak.

17*Intaw̃ yapah g'ale wafad*

¹ Tac, aryampo hnë wamëleka mbëd gë waki hna wante wënkëk vañërya mbëd gë vaki va njijëk nteho: «Yij, tufëdëmi kitiña asëval ale yëtahnik igwafa cankaf, umë ye Babilon, ale lañak tëfary wasën hna. ² Vëhnaw̃ vëvë nkal va g'umë nkwaŵadëni do vële ye nkal va ndëwëni uñen nte nkwaŵadëni.»

³ Tac Iyir Ipacah njihahniko do mëleka ÿa njoko hnë wula hna. Hnam nubuha asëval kayëka ntaw̃ bëntëvëntak nte herik fop mbahn ntëwu hna w̃ac wayëw̃ Wënu do hwëhnak vankaf mbëd gë waki do wamiry pëhw. ⁴ Asëval a cudak viyi vële ye had bulu gë vëntëvënt, kayëtak sanu, wëraka wafërën do wanjere. Mënkwëk vák hna ñërya sanu, nte fëbëka wëh do ronk nkwaŵa ntëwu. ⁵ Yëka lëwu hna keriko w̃ac ile hwëhnak ufëhnëtahñ sowik:

«Babilon Cankaf,
hnëm vële wafad
do vankeya vakayah
vante ye nkal vi.»

⁶ Do nubuha asëval a ndëwëk sat wëfacah, rac ye sat wasefe vële sëmëk soje Yesu. Ga nubuha apëmpëhnahnëkowo.

⁷ Tac mëleka ÿa ntehnëko: «Soñe ye pëmpëhnahnëki? Apëyaďëmi ile pëhnëtahnek asëval a do ntaŵ nte ryibëka ñi nte hwëhnaƚ vankaf mbëď gë vaki do wamiry pëhw. ⁸ Ntaŵ tac nte nuru ñi nkeho, bare gona. Cahnid hatëh hatëwah hna do njid gante mbëvëď. Do vëvë nkal va, vële wok vëherihna ŵac kobëri wapëgwala đuniŷa hna, hnë kayëte uwám, vahnë vërac pëmpëhnahnëďëhëhni ge nuniha intaw ña, umë ale yeho, wok gona, do vokajëď.

⁹ «Wati ÿa ye le rëfëka kwëhnahnin wasery gë hakili facah nkwëryahnin wanj: vankaf mbëď gë vaki vi ye wahun mbëď gë wahi le ndahëk asëval hna. Vërac ye fëna vëhnaŵ mbëď gë vëhi. ¹⁰ Imbëď fagant lëw hni njoni, ahwëhn mbëď g'aryaŵ ÿa nkok naŵ, ahwëhn mbëď gë vëhi ÿa wok tëkina ten, bare ante tëkid ña biŷëďina. ¹¹ Ntaŵ ante yeho ñi do wok gona, nke umë dënk ahnaŵ ahwëhn mbëď gë vërar. Umë ye fëna aryampo hnë mbëď gë vëhi hna do njid gante mbëvëď ka.

¹² «Wamiry pëhw wante hnuru ñi ye vëhnaŵ pëhw vële wok vëhnaŵëna ten, bare wati ryampo, vëhni gë ntaŵ ña nuŷaďëni uwëka ahnaŵ. ¹³ Vëhni fop nkwëryëla ndampo fo kwëhnani: njëďaniha ntaŵ ña fanka do wëka lëw hni. ¹⁴ Vëhni wëtarëďëha Fape fa, do Fape fa mëkëďëhëhni, kabi umë ye Ahwëhn vëhwëhn, do Ahnaŵ vëhnaŵ, do g'umë vële ŵacik va, vërhënyayik va, vële hahnëndak va, mëkëďënihëhni.»

¹⁵ Tac mëleka ÿa mbok ntehno: «Wasën wale hnuru ŵi, wale ntañahnëk asëval ale wafaď ŷi, vëhni ye wabulunda, wakore wayabah, wayal do vanësa va. ¹⁶ Wamiry pëhw wante hnuru ñi do ntaŵ ñi ñeŵëďëniha asëval ale wafaď, atebëďëniha fop do tavëďëniha wëtata fo; tokëďëni mbahn ntëwü do mbëvendëniha gë hwëďëh. ¹⁷ Ha, Wënu ña kwëtëk hnë ntaŵary ntëw hni ntihahnëni vile pëhnaƚ nti va: njëďaďëniha unaw ntëw hni ña ntaŵ ñi, hafo pad wanës Wënu ña. ¹⁸ Awa, asëval ale hnuru ŷi, ankol canƚaf ñi ye nte hnaŵëhnëkëhni vëhnaŵ vëvë nkal vi.»

18

Iyo Babilon

¹ Ga ndëcëk watac, nuđuha mëleka haŵary ga cëlid g'ambin. Kwëhnako uwëka sankaf do humpen hudëwü ha pëtehnëko nkal ña. ² Ndekako gë kopa sankaf:

«Njok! Babilon Samah ÿa njok!

Ambacak ryaha wayine,
ryaha wahakili waŵeh,
ryaha wasëry waŵeh do waŷëwëk.

³ Ha, fop wayal ŵa cenı uñen ntëwü
nte liyehněďëhëhniwo kwëlëkwël le ñeŵëk Wën:
vëhnaŵ vëvë nkal va nkwaƚani g'umë,
do vëwaf vëvë nkal va mbetani soñe hnapul sankaf lëwü.»

⁴ Do fëna nkwëryëbu kopa haŵary le ŵatik ambin hna ga ntehnëď:
«Cahnëryin anjı nkol, bulunda mën,
ďanko antë ayentahniŵu wameh wadëwü,
do antë ahnuŷantiŵu wakata wante rëfëka ñi.

⁵ Wameh wadëwü ña ndivëlëk hafo g'ambin
do Wënu ña ndënkwëtajëk vantiyehn vameh vambë injı nkol.

⁶ Diryina had gante ntikëhni vëŷëntaŵ ka,
bësaryina wahwënta wahi ile ntik ÿa.
Hnë ñërya uñen nte nkwëntëlehnëhnahnëkëhni vëŷëntaŵ va,

- nkwëntëlèhnehnëryin uñen nte yawëk wahwënta wahi.
- 7 Nahnëk dus icëmb gë hnapul.
Nësëd ntaŋary ntëwu hna:
“Ami, ahnaŋ, ntañahnëbu tinki ahnaŋ.
Gela asëval ale cëmaryëk asan a do nuda muk ucay.”
Soñe rac, bësarýina uhorot do uýëwëhnah sankaf!
- 8 Soñe watac, fac ryampo fo njohahnëdëha wañi wakata:
icëm, ucay, inte. Do mbëvëd gë hwëdëh.
Njaŋëk Ahwëhn a Wën hunte hitinjëdëha.
- 9 «Fop vëhnaŋ vëvë nkal vële wafak g'umë do ýahëlëk hnapul lëwu ýa, akodëni do njahnadëni soñe lëwu ýa, ge nuni hwëcic hwëdëh hunte mbëvand ŋa. 10 Añëwëdëni ñaŋët soñe ntakah iýi horot do ntehnëdëni:
«Kata! Kata! Babilon, nkol camah! Nkol yaŋah!
Wati ryampo fo njijëk kitiña hu ŋa!”
- 11 «Do vëwaf vëvë nkal va kodëni do njahnadëni soñe lëwu ýa, kabi ahnë bokëdina ntaŋ viýë vilëw hni va: 12 viýë sanu, kori, wëraka walakëlah, wanjere, wafand wahihnah gë wavëntah, wadëhwa wadakëlah do fop vile fërik gë beñ iñi, gë wadëhwa wapërën, ile vudik, gë ryëhwëra do gë wëraka wawamah, 13 upih nte hnëjënëd rokëtok, wadatikola do gë idud, uñen, wagu, pih do watoka, wuhni gë wape, wafahnac gë wasaret, vëramp gë vële fëlayik.
- 14 «Wadëwel wabëntah wante valëkino ŋa ñaŋëtaki, fop vële wamahnëki vi do fëtëd vi cëvanyiki do bokëdëna nuyi. 15 Vëwaf vële mbetëndanëk va ñaŋëtiniho, soñe ntakah uhorot lëwu wã; kodëni do njahnadëni. 16 Ntehnëdëni:
«Kata! Kata! Nkol camah ŋa
cudak wafand wahihnah fo
do gë pand bulu gë mbëntah nte hambëka ntaŋ
do kayëtak sanu gë wëraka walakëlah gë wanjere!
- 17 Wati ryampo fo përekanik iýi hnapul fop!”
«Do vëyaryary Sisikulu va fop, fop vëryokun hnë wënka va, añëwëni ñaŋët. 18 Ante nuhni hwëcic hwëdëh hunte mbëvahnëd ña ndekaniho:
“Añëhne nkol ga këñëlahnëni añi nkol cankaf!” 19 Pihani vëd hnë vankaf vantëw hni, koni, do njahnani:
«Kata! Kata, nkol camah
ante vetëndanëkëhni fop vële hwëhnaç wasisikulu hnë wov hna!
Wati ryampo fo përekanik fop!”»
- 20 Kopa ýa më mbok ntehnëk: «Ambin, natëryi ýi soñe ile përekanik nkol ñi!
Natëryiwu, wühne fëna, vëfacah, vëfayik do wakila,
kabi Wënu ŋa kitiñëka soñe wëh ile ntiku ýa.»
- 21 Awa mëleka hwëhn fanka ryampo nufëk taka dënah, më ntojëk wov hna ntehnatënd:
«Koyëna, gë fanka përekanëde Babilon nkol camah
do mbokëdëna nuyi.
- 22 Do mbokëdëna nkwëry ýal hu
kopa nkaw vërëmp tëmp,
vësël takëralu do vëlënkwa,
fëna wëla aseryah aryampo gedina ýal hu hna.
Do fëna kopa tank gë hont bokëdëna nkwëryi ýal hu hna.
- 23 Humpen lampu ýa bokëdina pët ýal hu hna.
Kopa aýëlah ahasëk gë asëvalu bokëdëna nkwëryi ýal hu hna.

Vëÿin fop koyëna nkef kabi vëwaf vëlëw̃ hu va yeho vëhnaÿah vëvë nkal va, do kavëla hu ña tokakëhni fop wayamani ña.

²⁴ Mbëvehnëderu kabi ÿal hu hna tëkatik sat wakila gë vëfacah fop, vële ryaw̃ik nkal li.»

19

Hnëw̃ w̃ëka ambin

¹ Ga ndëcëk watac, nkwëryëbu had kopa bulunda samah mbin hna le ryekadëho:

«Aleluya!

Ipeh ña, icëmb inja do gë fanka fa vëhni Wën fu hna nke.

² Vakitiña vantëwu va catëk do toña ye.

Kitiñëka asëval ale yëtanik gwafa ntëwu,

ale ronkëndëfëho nkal gë gwafa ntëwu,

koroteyehnëhnëka soñe sat vëryokuñ vëlëwu va.»

³ Mbok nësëni kat:

«Aleluya! Hwëcic hwëdëh hunte mbëvahnëf Babilon Samah ña kayëndad dol do gë kantëm!»

⁴ Tac vacërakëlo wafëhw wahi gë vëhnah (24) do wulaw̃ wahnah (4) w̃a ndëkwëhnëniho, cëmbëniha Wënu ña ga ntañak tinki ahnañ hna nësätëndëni: «Nke koyëna! Aleluya!»

⁵ Tac cahnik kopa mbë tinki ahnañ hna ntehn:

«Cëmbëryina Wën fu ña, w̃uhnë fop vëryokuñ lëwu, w̃uhnë, vëhinnah gë vëryindah, vële ntakëd g'umë!»

⁶ Do nkwëryëbu had kopa bulunda yabah, had kopa wavonkëlo wënka wacankaf, do had wakopa wapararat, nësätëndëni:

«Aleluya! Ahwëhn Wën fu ña Ahwëhn Fanka Fop ÿa tufahnëk inañ ntëwu ña.

⁷ Natëfu, nëñëfu,

cëmbëñëfuna kabi ambënt ñël Fape fa tëkik, do ale tëhnak a këbënak.

⁸ Mañwëryahnik cufa viÿi vihihnañ vëfëtëpët

do vëfacah, viÿi vihihnañ vi ye vantiyehn vacatah mba vëfacah.»

⁹ Mëleka ÿa më ntehnëko: «Kerëry: Mbetani vële w̃acik hnë mbënt Fape fa!» Më mbok ntehnëko: «Wañi ye wanës paryi Wënu ña.»

¹⁰ Tac ndëkwëhnëbu hnë wapary mëleka hna sëmbahnëw̃a, bare umë ntehnëko: «Kehary antë ali wañi! Ami ye arëfëlënta hun ÿa ðoku hna, wëjë gë vëÿënta hu, vële ye wasede Yesu. Ha, fop wante pëyahnëdëni wakila ña, wëba Yesu ye had gante tufëkëhni Iyir Wën ka. Awa cëmbëryehna Wënu ña fo!»

Soñe viÿë mbëd gë wahi vile ryëcëtaf

1. Soñe ale hayëka pahnac yah

¹¹ Tac nubu ambin ña pidëtak do wëlinëha pahnac yah. Ale hayëka ÿa w̃acëde Ahahnëndak do Toña. Kitiñëd do mëtaryëd g'usatah. ¹² Vinkër vidëwu va nkeho had humpen hwëdëh; pënkwo vapënkwo ahnañ; akwëhnako w̃ac ile herik hnë mbahn dëwu hna do wok yëtina afo umë.

¹³ Acudako cud nte hoyik hnë sat. W̃acik: «Wanës Wën». ¹⁴ Wasodafe wavë ambin tëfalëdënihañ hnë wafahnac wayah, vëhni fop viÿë vëyah do vëfacah cudaniho. ¹⁵ Hnë wës lëwu hna canëdëho sëlame ÿakah soñe ndafahnëhni wayal w̃a. Keryëdëhëhni gë ryoko ryëhwëra, ñwëÿëhnëd

waresen hnë tank camah ntavah mba Wën Hwëhn Fanka Fop. ¹⁶ Hnë cuđ ntëwu hna do hnë mbuf ntëwu hna kerik wăc: «Ahnaŵ vëhnaŵ do Ahwëhn vëhwëhn».

2. *Ambënt Wën soje wasëry*

¹⁷ Tac nubuha mëleka ryampo ga kahnëk lav hna. Ndekahnëkëhni gë kopa sankaf fop wasëry wale watëđ cëmët ambin hna: «Yijën, ßarëpëlin soje ambënt cankaŵ mba Wën, ¹⁸ soje aroku mbahn vëhnaŵ, mbahn vësankaf wasođađe, mbahn vëhwëhn fanka, mbahn wafahnac do gë vële hayëkëhni va, mbahn fop vële ye vëramp gë vële wok vëyena vëramp, vëhinhah gë vëryëndah.»

3. *Soje ntaŵ ña gë kila wamër*

¹⁹ Do nubuha ntaŵ ña, vëhnaŵ vëvë nkal va gë wasođađe walëw hni. Mbarëpëläni mëtaryëniha ale hayëka pahnac yah ña gë wasođađe walëwu wă. ²⁰ Pëläniha ntaŵ ña gë kila lëwu ŷa vële liko haryënkŵ lëwu vifëmpëhnahnah wante tokahnëkëhniwo vële hwëhnac yavëta ntaŵ ña do sëmbëđëho wëntëlënta lëwu. Fop vëhni vëhi tak ntojini vëfëren fo hnë lant hwëđëh hn'ile ñagëđ uvëđ. ²¹ Vëyëntaŵ va fop mbëvëni gë sëlame le sanidëho hnë wës ale hayëka pahnac ña, do fop wasëry wă pihñëniho vimbahn vidëw hni va.

20

Wabëhn wuli

4. *Soje pëla Sintani*

¹ Tac, nubuha mëleka ryampo ga cëlid g'ambin. Amënkŵëko hnë vâk lëwu hna sëđëta hatëh hatëwah gë vankëncä vantënah. ² Më pëläka fato fa, lën sër ile ye yine do Sintani, do ñaba soje wabëhn wuli. ³ Më ntabëka hnë hatëh hatëwah, pidëk gë sëđëta hatëh ha, g'antë mbok tokahni wayal wă, hafo pad wabëhn wuli wă. Ge ndëcëk watac, tëfëka tavi soje toye fo.

⁴ Do nubu watinki vëhnaŵ. Vële yijëđ ntañani va, njeđayini fanka kitiñahnëni. Nubu fëna wayiry vële lëpëtik vankaf va soje uceđeya ntëw hni wëba Yesu do wanës Wën, do fop vële wok vësëmbëlahna ntaŵ ña g'ile wëntëlëk g'umë do wok vëhwëhnana yavëta lëwu yëka lëw hni hna ma vâk lëw hni hna. Mbokajëniho hnë uwâm hna do naŵëniho gë Këris ŷa hafo wabëhn wuli. ⁵ Umë ye ißëhn ndënkŵëryënkŵ ña. Vësëm vëŷëntaŵ va vëvokajëna hnë uwâm hna ani gë padahn wabëhn wuli ña. ⁶ Mbetani do vëŷahnik Wën nkeni vële yentahnik hn'ißëhn ndënkŵëryënkŵ hna. Hnë vëhni icëm kigëna ña kwëhnana fanka; vëhni yëđ vësëna vëva Wën do gë Këris ŷa, do naŵëđëni g'umë wati wabëhn wuli ñi.

5. *Soje itav Sintani*

⁷ Wati nte padëđ wabëhn wuli ña, Sintani ŷa tavëde gë kaso lëwu, ⁸ do njiđ tokahni wayal, wale wăcik Gog gë Magog, hnë vacape vanah hnë đuniŷa li. Umë varëpëđëhëhni soje wët: iyab ntëw hni ña nke had nkëreyal mbë wov. ⁹ Më campëni đuniŷa li fop do kwërelehnëni sary vëfacah, nkol nte ñahnëk đus Wënu ña. Bare cëliko ambin hna hwëđëh mbëvehnëlehnëhni fop. ¹⁰ Do Sintani ile rokađëhëhniwo ŷa, ntabiko hnë lant hwëđëh gë vëđ le fëđëđ, đarël ntaŵ ña gë kila wamër. Korotëđëni đus g'anent gë g'umëđ soje kantëm.

6. *Soje ikitiñ*

11 Tac nuβu tinki yah sankaf ahnaŵ a do ale lañak. Haryënkŵ lëŵu nkal ña gë ambin ña nkaryëni hara vëravëna dahëse, 12 do nubuhëhni vësëm va, vëryëndah gë vëhihnah, kahnëni haryënkŵ tinki hna, do vakayëte va pidëtiko. Kayëte kaŵary fëna pidëtiko: kayëte uwám wã, do vësëm va kitiñiniho gante ntiniho ka, gante kerik hnë kayëte ka. 13 Wov ŷa mbësahnëkëhni vësëm vëlëŵu va, icëm ña gë ŷëŵa vësëm ŷa mbësahnëkëhni vësëm vëlëŵu va, do ale-wo-ale kitiñiko gante ntiko ka. 14 Tac icëm ña do ŷëŵa vësëm ŷa ntonjiko hnë lant hwëdëh hna. Lant hwëdëh ye icëm kigëna ña! 15 Do ale-wo-le woko kerina hnë kayëte uwám hna ntonjiko hnë lant hwëdëh hna.

21

7. Soñe ambin kasëk gë nkal kasëk

1 Tac nuβu ambin kasëk do gë nkal kasëk. Ambin ndënkŵeryënkŵ ña do g'inkal ndënkŵeryënkŵ ña nambiko, do wov ŷa golohna. 2 Do nuβu ga cëlëd hnë ambin hna, ðarël Wën hna, nkol pacah, Yerusalem kasëk, had asëval ale hëbënak soñe asanu fac ñël hna. 3 Do nkŵeryëbu kopa sankaf le wãtik tinki ahnaŵ ntehnatënd: «Yëkëry: idëd Wënu ña gë vahnë va nke. Antëdëd gë vëhni, ankedëni bulunda lëŵu. Umë dënk gë vëhni nked, Wën hudëŵ hni yed. 4 Apëhwëcëdëhëhni fop wagwën vinkër vidëŵ hni hna. Cëm ña godina, ma usay, ma wako, ma horot; ðuniŷa sër ŷa nambik.»

5 Ale lañak tinki ahnaŵ hna ntehnëk: «Wëlin g'antidëfu fop viŷë vëhasëk.» Do mbok ntehn: «Kerëry: Wañi wanës ye wante hode kwëtahni do ye toña.» 6 Do mbok ntehn: «Antiyak. Ami ye Alëfa gë Omega, Wapëgwala do gë Wapuyala. Ale njok wënka njëdadëfuhaha aki fo hayalin wënka uwám. 7 Ale wëkëk a nuŷad intëŵ, nkedëfu Wën hudëŵu do umë yed fatah mën. 8 Bare soñe vëhëmak va, vële wok vëhahnëndana va, vëwëh va, vëryaŵ vahnë va, vële wafad va, vëhav va, vële yëfad wasank va, do fop vëwër va, sah lëŵ hni ŷa hnë lant le hëvëd hwëdëh nke; umë ye icëm kigëna ña.»

Soñe Yerusalem hasëk

9 Tac aryampo hnë wamëleka mbëd gë vëhi hna ale wënkëko vañërya mbëd gë vaki va tëm pah wëkata mbëd gë waki ña njijëk do ntehnëko: «Yij, tufëdëmina ale hwëhnik a, ale ñëlëd Fape fa.»

10 Awa, Iyir Ipacah ña njijëk hnë ŷal mën do njoko yañ hnë kuñ cankañ, do tufëko Yerusalem, nkol pacah ña, nte sëlid ambin ðarël Wën hna. 11 Pëtëdëho gë icëmb Wënu ña. Mpen ntëŵu ña mëntëlëko gë taka dakëlah, had taka nte ravëd nuyi kamëhni lëŵu ŷa. 12 Akwëhnako kece ryindah do hnaŷah. Kwëhnako warënka pëhw gë wahi (12) do haryënkŵ rënka-wo nkeho mëleka ryampo do hnë rënka-wo keriko uŵac: uŵac wahnënk pëhw gë wahi (12) vutah Isërayel va. 13 Nkeho gë pëhna lav warënka warar, gë farëhw warënka warar, gë farahahn warënka warar, gë njoya lav warënka warar. 14 Kece vankol ŷa njëryiko hnë wëraka pëhw gë wahi (12) do hnë itaka-wo keriko uŵac vëfayik pëhw gë wahi (12) Fape fa.

15 Mëleka le hnësëhnëdëho ŷa mënkŵëko ŷëña sanu soñe ñañahn nkol ña, warënka wã do gë kece lëŵu ŷa. 16 Nkol ña këñëlahnëko vacape vi fop: yary ña këñëlahnëko gë yank ña. Añañëko gë ŷëña ile mënkŵëko ŷa, ndëkwëk waŷëña wawuli pëhw gë wahi (12,000). Yary ña, yank ña do gë yihn ña këñëlahnëko. 17 Ñañëk kece ŷa, ndëkwëk waŷëña

keme gë wafëhw wahnah gë wahnah (144), yëña vahnë mbalëtahnedëho. ¹⁸ Kece nkol ña njeryiko gë wëraka walakëlah waryunënkah do nkol ña nkeho sanu facah fo ile wëntëlëk gë sëleku facah. ¹⁹ Hnë wëraka wale njeryahniko kece vë nkol yã nkeho fop wasifa wëraka walakëlah. Taka dakëlah ndënkwëryënkwa ña yasëp yeho, kigëna ña safir, tarëna ña nkeho kalësedëwan, nahëna ña emërod, ²⁰ bëryëna ña sarëdëwan, kwëhn mbëd g'iryaŵ ña wakorënalin, kwëhn mbëd gë wahi ña wakërisolit, kwëhn mbëd gë warar ña waberil, kwëhn mbëd gë wahnah ña watopas, kwëhn pëhw ña këriscopëras, kwëhn pëhw gë ryampo ña iyasent, kwëhn pëhw gë wahi ña ametisët. ²¹ Warënkwa pëhw gë wahi (12) wã yeho wanjere pëhw gë wahi (12). Rënkwa-wo uyere ryampo fo ye. Do ankaŵ hnëm mbë nkol ña nkeho sanu facah had sëleku lancah ile ravëd nuyi hamëhni lëwu.

²² Bare Cery Wën Cankaf gelohna hnë nkol tac kabi Ahwëhn a Wën Hwëhn Fanka Fop fa ye Cery tac, ndampo fo gë Fape fa. ²³ Nkol ña balëlahna lav ma lepera soje penënda, kabi idanc Wënu ña penëka, do Fape fa humpen hudëwu ha ye. ²⁴ Wabulunda njasëdëni hnë mpen ntëwu hna, do vëhnaŵ vëvë nkal va njojëdëni wahnapul walëw hni wã. ²⁵ Warënkwa walëwu wã bokëdina pidfa kabi umëd ña bokëdina nke. ²⁶ Njojëde hnapul gë untënah wabulunda ña. ²⁷ Nnoñ ile wok pacëna bokëdina tënk hnë nkol tac, lakënde vële lid ile wok catëna yã do vëwër va; vële herik wãc hnë kayëte uwám mba Fape fa fo rënkëd.

22

¹ Tac, mëleka yã tufëko garyëla sankaf wënkwa uwám wã ile yalidëho hnë tinki Wën hna do Fape hna, pëtatënd had sëleku. ² Fagant yëwã vë nkol yã do cant garyëla hna nke atëh uwám nte lëwëd wahwënta pëhw gë wahi (12) bëhn hna. Lepera-wo-lepera antëwëd, do yaryef lëwu yã njehahnëdëniho wabulunda ña. ³ Ntavah Wënu ña njamënik, kata godina. Tinki Wënu ña do gë Fape fa yed nkol hna, do vëryokujëhn Wën va ndokujëhnëdëniha g'icëmb. ⁴ Anudëni yëka lëwu yã do wãc lëwu yã nked hnë yëw lëw hni hna. ⁵ Bokëdina nke umëd, vahnë va vëvokëdina mbalëhni humpen lampu, ma humpen lav, kabi Ahwëhn Wënu ña campehnëhnëdëhëhni humpen hudëwu ha, do nawëdëni kantëm.

⁶ Tac mëleka mbok nteho: «Waji wanës ye wante hode kwëtahni do ye toña. Ahwëhn a, Wën wahakili wakila, payika mëleka lëwu yã tufëhni vëryokuñ vëlëwu va ile rëfëka tëki biyëdina.»

⁷ Yesu më ntehnëk: «Njijëdëfu biyëdina. Mbetak ale wawëhnëk wanës Wënu ña wante ye kayëte li.»

⁸ Ami, San, nkwëryëbu do nubu watac. Ante nkwëryëbuho do nubuho ña, ndëkwëhnëbuho wapary mëleka le rufahnëdëho watac ña, sëmbahnëwã. ⁹ Bare ntehnëko: «Antë ali waji! Arëfëlënta hu doku hna yebu, gë wëjë do gë vëyënta hu wakila ña, do gë vële hwëtaf wanës wade herik kayëte hna. Wënu ña fo rëfëka asëmbënd.»

¹⁰ Mbok nteho: «Antë asowëhni vahnë va wanës wante ye kayëte li, kabi wati le hahnëdik soje vëyin va tëhajëk. ¹¹ Ale rumpak a nko ntind watumpak, ale wok pacëna yã nkonti hnë ronkah hna, bare asatah a nko ntind usatah do afacah a pacëna kat.»

¹² «Wëli, njijëdëfu biyëdina. Njonëhnëdëfuhã ami dënk ale-wo-le ile rëfëka nuña yã, vësaŵã gante ntik ka. ¹³ Ami ye Alëfa gë Omega, Aryënkwëryënkwa a gë Arëkwa yã, Wapëgwala gë Apuyala ña.

¹⁴ «Mbetani vële ryagëd vacuð vantëw hni: tënkëdëni gë warënka vë nkol wã do tokëdëni atëh uwám wã. ¹⁵ G'ipër nkeni wabe ña do gë vëhav va, vile wafad do vëryaw, vële sëmbëd wamën wamër, ale-wo-le ýahnëk ma lid wamër!

¹⁶ «Ami, Yesu, payëbuha mëleka mën ýa njonëhniwu inji cedeya soñe vacery sali. Ami ye hnënk David, ikol nte fëtëd nkëhnëfacëd a.»

¹⁷ Iyir ña gë aýëlik a nësëni: «Yij!» Ale-wo-le wëryëk ýa nës: «Yij!» Ale-wo-le njok wënka ña njij. Ale-wo-le ýad wënka uwám ña, njij centi aki fo. ¹⁸ Ale-wo-le wëryëk wanës wante kerehnëko Wënu ña hn'añi kayëte, paryi pëyadëmu: ge ahnë nkwënëk iñë, Wënu ña nkwënëhnëdëha wakata wante herik hnë kayëte tac. ¹⁹ Do ge ahnë ñayëtëk wanës inji kayëte, Wënu ña ñwanjëdëha sah lëwu ýa hnë atëh uwám do hnë nkol pacah hna.

²⁰ Yesu pëyahnëk waji fop toña ye do ntehn: «Ha, njijëdëfu biýëdëna.» Nke koyëna. Yij, Ahwëhn Yesu!

²¹ Arabi ipërëna Ahwëhn a Yesu nke gë wuhnë fop!